

Maria

Mariánské čtení pro věřící lid

III. díl

*„Sluší se, abychom rozuměli
tomu, co uctíváme.”*

(Tomáš z Villanovy.)

Sestavil P. Konrád M. Kubeš T. J.

NÁKLADEM VYDAVATELŮ EXERCICNÍ KNIHOVNY

M A R I A

MARIOLOGIE

UPRAVENÁ ZA MARIÁNSKÉ ČTENÍ PRO VĚŘÍCÍ LID

III. DÍL

*„Sluší se, abychom rozuměli
tomu, co uctíváme.”*

(Tomáš z Villanovy.)

ZE SVATÝCH OTCŮ S POUŽITÍM NEJLEPŠÍ
BOHOSLOVNÉ LITERATURY SESTAVIL

P. KONRÁD M. KUBEŠ T. J.

VE VYŠKOVĚ 1941

NÁKLADEM VYDAVATELŮ EXERCICNÍ KNIHOVNY

MÁJOVÉ KNĚŽNĚ

VĚNUJE

AUTOR

Třetí díl ležel přes čtyři roky v rukopise. Zprvu jsem jej pro jisté obtíže vydat nemohl, později jsem z jistých důvodů váhal. Dnes došla snažná žádost vydavatelů, abych již neotálel.

Rozdělení ve tři díly je čistě náhodné. Protože však v prvním díle mají převahu statí dogmatické, v druhém díle statí životopisné, lze první svazek nazvat »Maria v katolické věrouce«, druhý »Život Panny Marie«, a tento třetí »Maria Panna v úctě věřícího lidu«, ač obsahuje několik statí výhradně věroučných.

Tato okolnost vysvětluje i rozdíl mezi tímto a předešlými svazky. V kapitolách o kultu umlkají hlasy sv. Otců; jejich místo zaujímají příklady — tolik se mi jich pod rukama hromadilo, že jsem byl na rozpacích . . . nikoli pro nedostatek, nýbrž pro volbu . . . které podržet, které vynechat.

V tomto díle se najde nemnoho kapitol, jež by byly prostému věřícímu nesnadné. Ale jiná závada . . . Jde-li o dějiny úcty mariánské, jak veřejné tak soukromé, jest samozřejmo, že látku plně vyčerpát nelze. Jen v nejhrubších obrysech možno načrtnout, co minulé věky ke cti nejsv. Panny konaly a vykonaly. Jsou-li naše věroučné statí dosti podrobné, jsou tyto kapitoly jen velmi stručná historie kultu, vzdávaného od věřících nebeské Královně.

Z povahy věci plyne, že zvláště některé kapitoly obsahují jen nepatrný zlomek veškerého materiálu. Může-li na př. kap. XV. (Dějiny májové pobožnosti) každého uspokojit — podobně kap. XVI. — nebylo nikterak lze vypočíst všechna aneb aspoň nejvýznamnější poutní místa mariánská (kap. XVII.), a tím méně — byť jen zhruba načrtnout — jejich vznik, dějiny atd. Jsouť o tom psány několikasvazkové monografie, a ani ty se nemohou honosit, že jsou úplné! Nenajdeme v nich ani zmínky o našem čelném poutním místě (Sv. Hostýně); ze všech milostných svatyní Rodičky Boží, roztroušených po Čechách a Moravě, tam najdeme zmínku sotva o dvou! I kdybych se byl omezil jen na naše poutní místa, bylo by dílo neúměrně vzrostlo.

Totéž platí o kap. XX. (Maria Panna v umění) a zvláště o kap. XIX. (Maria Panna v poesii). Omezil jsem se na několik málo ukázek z nejstarších dob, poněvadž mají nemalý význam dogmatickoapologetický, na několik ukázek liturgické poesie středověké, na ukázkou z Calderona, a to jest skoro vše. I neodborník pozná, že to jest několik krůpějí z oceánu mariánských chval — sotva několik lístků z nepřehledné řady květů, jimiž kdy křesťanská poesie ověnčila čelo i trůn nebeské Královny. Snad bude vysloveno přání, že aspoň naše česká poesie měla být poněkud respektována — odpovídám totéž, co nahoře; nechť si jen každý povšimne, jak obšírná jest tato kapitola (XIX.) u přirovnání s ostatními — Jak by asi vzrostla, kdyby bylo připojeno zevrubnější pojednání o české mariánské poesii! Nepopírám, že duše Neposkvrněnou Pannu milující jest vábena zvláště těmito květy; jest jisto, že sotva kde liturgická i neliturgická poesie rozepne perutě k tak mohutnému vzletu, jako když se pustí na pole chval mariánských . . . málokdy se rozezvučí lyra básníkova tak, jako když naladí struny, aby opěvovala nejčistější a nejkrásnější všech bytostí, jež kdy vyšly z rukou tvůrčí Moudrosti Boží. Ale nebylo lze jinak — musil jsem se omezit, ač bych byl velmi rád zasadil do rámce svého díla co nejvíce perel netušené krásy, na něž jest mariánská poesie tak bohatá.

Na výtku, že ukázky v kapitole XIX. uvedené nepatří k nejkrásnějším, bylo již odpověděno. Starověké verše, jež u přirovnání s verši doby gotické nutno nazvat přímo neumělými, mají tím větší význam pro apologii kultu mariánského, čím více co do krásy stojí za plody, jimiž se honosí zlatá doba mariánské úcty a poesie — a to jsem pokládal za důležitější, hledě k účelu celého díla. I tato kapitola (XIX.) přispěje k tomu, aby utvrdila věřící v přesvědčení, že úcta k milované Matce Spasitelově má pevný základ ve věrouce a sahá svými kořeny do nejstarších dob církve Kristovy.

Po vydání prvních dvou dílů nabyt autor přesvědčení, že v korektorském umění nebude nikdy virtuosem. Třebaže sazbu dvakráté pročetl, unikla mu řada tiskových chyb a omylů, některé dosti závažné. Na konci knihy bude na důležitější upozorněno. Co se věci samé týče, netřeba mi měnit nebo odvolávat ani písmene. Jde buď o theologické sentence, kde není mezi bohoslovci svorného mínění a kde církev ponechává každému volnost názoru — tam jsem se přiklonil k náhledu, jež po dlouhém a zevrubném studiu jsem uznal za pravděpodobnější pro závažné důvody, o něž se opíral, jsa při tom dalek toho, abych »přisahal na slova mistrova«, ať to je sv. Tomáš Aq. nebo bl. Duns Skotus; nebo jde o fakta historická, a tam jsem si zjednal napřed dokonalou jistotu, než jsem co tisku svěřil. Tak zvláště 20. kapitolu I. dílu. Ubezpečuji tudíž čtenáře, že se může na vývody v knize obsažené bezpečně spolehnout.

Na Velehradě, ve svátek Zasnoubení Panny Marie 1941.

P. K.

I. ODCHOD ZE SLZAVÉHO ÚDOLÍ.

Pojď s Libanu, snoubenko má: pojď
s Libanu, pojď, budeš korunována.
(Pís. 4. 8.)

A

V Ústí nad Tiberou (Ostia Tiberina) stála v listopadu r. 387 u okna malého domku dvojice, podle všeho matka a syn. Hledí do zahrady, a vzdálení všeho hluku zapomínají na svět, oddávající se docela svému štěstí. Hovoří o Bohu, o nebi, o životě, který čeká věřícího křesťana po skončené životní pouti. »Když jsme tak hovořili, nicotným se nám jevil tento svět se všemi svými rozkošemi...« dozrává po letech onen jlnoch. Tu mu najednou praví matka: »Synu, co mne se týče, nic mne již v tomto životě nevábí. Nevím, co bych tu ještě dělala a nač bych tu byla. Jediné, proč jsem toužila ještě zde pobýt, bylo, abych tě viděla katolickým křesťanem, dříve než umru. V hojnosti mi to Bůh udělal, takže tě vidím i jeho služebníkem, pohrdajícím vším pozemským štěstím. Co bych tu ještě dělala?« Za několik dní stál s bratrem u jejího úmrtního lože, a po jejím přání pochovali matku tam, kde zesnula, v cizině... Byli totiž na cestě z Milánu do africké vlasti...

Poznáváš Moniku a jejího obráceného syna. »Domnívali jsme se, že se nesluší námkem a slzami slavit pohřeb té, která neumírala nešťastně, ba neumírala vůbec. O tom jsme byli určité přesvědčení, znajíce její život a nelíčenou víru...« Tak mluví velký učitel církevní o skonání své matky. Což skonání Matky Spasitelovy? Kde najít slov, abychom důstojně vyličili její odchod ze slzavého údolí do nebeské radosti, z ciziny do vlasti, z pokory do slávy?

Přicházíme ke konci svatého omilostněného života Marlinu. Celý život sv. Panny byl nepřetržitý řetěz zážraků milostí. »Velké věci mluví učitel, jenž mocný jest.« (Lk 1. 49.) Omilostněná jako žádný tvor, žádný člověk a žádný anděl; její život stál pod vlivem jejího odvážného vyvolení a předurčení za Matku Boží, a proto se jí dostalo milostí tomuto vyvolení přiměřených, milostí jedinečných. Zahrnována projevy Boží lásky a přízně od prvního vstupu do slzavého údolí tonula v záplavě milostí, třebaže nikdo ani tušení neměl o zážracích, jež Duch sv. v její duši vykonal a jež se pod nenápadným zevnějškem tajily. Zázračně do života vstoupila, zázračně z něho odchází — koho by to překvapovalo? Divit bychom se musili, kdyby tomu bylo jinak — kdyby po takovém životě přišel konec veskrze podobný našemu, hříšných synů Adamových... kdyby přišla smrt se všemi svými následky, jež mají ráz kletby vyřčené nad padlým člověkem od Hospodina v ráji z trestu za jeho odpad.

Smrt, ozvěna života... Skonala sv. Panna, jak jest údělem každého smrtelného člověka stvořeného z hlíny země, či odešla z života beze smrti tak jako do něho bez hříchu přišla? Nejeden bohoslovec se pokoušel vplést do koruny nebeské Královny tento květ, a opíraje se o výrok sv. Epifania (»Neznámo, zda umřela či neumřela«) jakož o jiné domnělé důkazy snažil se dokázat, že přesvatá Matka Spasitelova i naše beze smrti přešla do nebeské oslavy. Což nevězí ve smrti cosi ponížujícího? Není trestem za hřích? Neprovází hříšného člověka právě proto, že v Adamovi hřešil? Neslušelo by se, aby aspoň jediné bytosti N. Z.

se dostalo toho, co mělo a mohlo být údělem všech synů Adamových? A to tím spíše, když se jí vina praotce nedotkla? O Henochovi (Gn 5. 24) a Eliášovi (4 Kr 2. 11) tvrdí souhlasně Otcové i theologové, že branou smrti neprošli — neměla na stejnou výsadu daleko větší právo nejsv. Matka Páně? Všecko otázky, jež si dal už ne jeden theolog.

Chce-li kdo na ně správně odpovědět, musí mít na zřeteli, že na smrti nutno rozlišovat dvojí věc: a) oddělení duše od těla, b) rozklad těla v hrobě. Oddělení duše a těla není samo v sobě pokořující a nečestné. Rozklad jest ona věc, jež činí smrt trestem, rozklad ohlásil Hospodin člověku jako kletbu za jeho vinu: »Prach jsi a v prach se navrátíš.« (Gn 3. 19.) Tělo rozežrané červy, propadlé hnlibě a vydané na pospas všem hrůzám hrobu, to jest, co činí smrt ponižující člověku, jenž byl k vyššímu povolán a podle původního plánu Tvůrce jí propadnout neměl. Proto i naši otázku nutno rozdělit ve dvě a tázat se: a) zda Matka Boží skutečně skonala, b) zda po skonání propadla rozkladu.

Že i u sv. Panny nastalo oddělení duše od těla, že tedy podle vůle Nejvyššího prošla branou smrti, jest souhlasný názor jak Otců a theologů již od dob Origenových († asi 254), jenž první o jejím skonání mluví (po něm Ambrož, Augustin, Jeroným), tak i učení církve, jak patrné na př. v liturgii svátku Nanebevzetí. Jde tudíž jen o to, abychom zjistili důvody, proč Pán chtěl, aby jeho Matka se brala touže cestou jako každé dítě Evino. Odpověď zdánlivě nasnadě: »Protože měla smrtelnou přirozenost; byť i žádná nemoc nehodala na její organismus, bylo by stáří vykonalo své dílo.« Tak lze číst v nejedné mariologii. Scheeben však (podle mého názoru docela správně) na to odpovídá: »Z toho by ještě nutně neplynulo, že by musila skonat. Dokáže-li se, že její osoba měla nadpřirozený nárok, aby její přirozenost byla věčně udržena (byť bylo nutno i sáhnout k božské všemohoucnosti), pak tento důkaz padá, a takový nárok sv. Panna rozhodně měla jakožto Matka Boží.« Nezbytně tedy hledat závažnější důvody, než právě uvedený, proč Neposkvrněná Panna podle vůle Boží se musila podrobit smrti. Najdeme je u Suarez, největšího bohoslovce doby potridentské (novověku): a) aby nestála výše než její božský Syn; b) aby se ukázalo, že i ona byla vykoupěna obětí smrti Spasitelovou; c) aby byla nade vše pochybnost prokázána jistota, že měla vpravdě docela lidskou smrtelnou přirozenost (carnem passibilem), a tím aby byla zaručena pravá lidská přirozenost jejího Syna (proti starokřesťanským bludům doketů a j.; disp. 21, s. 1.). Její skonání však nebylo kletbou — zákon smrti se na ni nevztahoval, pokud jest pojmán jakožto trest za dědičný hřích... Byla počata bez poskvrny hříchu Adamova! Krom toho její smrt nebyla smírem za hříchy lidstva, pročť nemusila být ani násilná ani bolestná jako u jejího Syna.

Jak vypadaly poslední okamžiky Matky Boží v našem vyhnanství? Křesťanské umění ji zobrazuje na lůžku, obklopenou apoštoly... Legenda! (II. 395.) Odebrala-li se do nebeské slávy brzo po nanebevstoupení Spasitelově, mohl být skoro všichni apoštolé při jejím skonání přítomní. Křesťanští umělci, obírající se tímto námětem, se všek opírají o uvedenou legendu, a pobyla-li sv. Panna ještě několik s mladičkou církví na zemi, byl sotva který apoštol svědkem jejího svatého odchodu, vyjma jejího duchovního syna a Jakuba, bratrance božského Spa-

sitele, jerusalemského biskupa. Nadto není pravděpodobné, že skonala na lůžku. Nemoc, jeden z následků dědičné vlny, se jí nedotkla. (I. 200); proto souhlasíme se Suarezem a jinými theology, že skonala nikoli slabostí, nýbrž l á s k o u. Touha po božském Synu a výheň lásky, již její srdce plá'o, byla tak mocná, že tělo konečně nebylo s to, aby nadále ve svém objetí udrželo duši, rozrácenou tak nadpřirozeným žářem. Bl. Imelda vydechla duši v extasi lásky po prvním sv. přijímání — a co na tom divného? Známa věc, že mocné duševní hnutí (uleknutí, žalost) může přivodit smrt; proč by tytéž účinky nemohly mít afekty radosti? Mnohý vyhnanec již zemřel touhou po domově... V Diazově náručí vydechla duši druh, když při návratu od Mysu dobré naděje jejích lodí rozehnané bouří se po týdnech mimo nadání v jedné zátočině shledaly... druh druhá pokládal za jistě ztraceného a pohřbeného na dně oceánu! Nemocný a strašnými námahami vysílený společník objevitele Mysu bouřného nesnesl záplavu radosti ze shledání! Kníže! Schwarzenbergovi, místodržitel! («gubernérovi») milánskému (1849—51), šlechtnému muži, bylo ohlášeno (viz díl II. 299): »Máme tu politického vězně, odsouzeného na rok do žaláře, a chřadne vůči hledě... lékař prohlásil, že touha po rodně ho stravuje a že se konce roku ve vězení nedočká.« Kníže mu chce dát milost, ale lékař zase namítá: »Nesmíte uvězněnému sdělit tuto zvěst neočekávaně, sic by ho mohla nenadálá radost usmrtit.« Můžeme tudíž s naprostou jistotou tvrdit, beze vší obavy, že se mýlíme, že sv. Panna skonala v e x t a s i l á s k y, snad na modlitbách nebo po sv. přijímání — nikoli na lůžku, nýbrž spíše jako sv. Jan z Boha, jenž vypustil duši kleče, a v této poloze trval tak dlouho, dokud jeho tělo nebylo připraveno k pohřbu. Krásná jest v očích Páně smrt svatých jeho. (Ž 115.)

»Srovnáme-li radosti Marie Panny, největší radost samu v sobě (causaliter et in se) měla při početí Syna (zvěstování andělském), protože tehdy se jí nejvyššího dobra dostalo a spolu s ním záruky všech ostatních darů, jež později časem svým obdržela; největší radost zakoušela (actualiter) při nanebevzetí, protože při tom větší blaženost, láska, spojení s Bohem. Tyto dvě radosti byly z dobra uděleného jí — nejvyšší radost z dobra bližního měla při utrpení Synově, nejvyšší radost z dobra Božího při jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení.« (Alb. Vel. Sup. Missus q. 150.) »Touto přelastvou smrti se odebrala do nebes, ačli přechod k životu lze smrti nazývat.« (Amedeus Lausanský.) Otcové neužívají nikdy slova smrt, mluví-li o jejím skonu, nýbrž nazývají jej spánkem, zesnutím (dormitio, pausatlo a pod.). Vyjadřují tak překrásně, že její tělo nebylo rozkladem zničeno, nýbrž že jen dočasně tělesné funkce ustaly a že za nedlouho zase procitla, t. j. že její tělo bylo co nevidět opět oživeno, t. j. opět spojeno s duší, od níž se na chvíli oddělilo. Tím přecházíme již k jádru našeho tajemství.

B

Důvody, proč tělo sv. Panny nepropadlo rozkladu, redukuje Scheeben na čtyři: 1. Causa l e g a l i s — její N e p o s k v r n ě n ě P o č e t ě bylo důvodem, že se na ni nevztahoval všeobecný zákon smrti nadhříšným člověčenstvem vyřčený. 2. Causa t h e o l o g i c a — byla M a t-

kou Boží, a to jest hlavní důvod, o nějž se všechny bohoslovné vývody opírají. 3. *Causa oeconomica* — slušelo se, aby Pomocnice Spasitelova (I. kap. 8) a Prostřednice milostí (dole kap. 5.) především sama zakusila na sobě v nejpilnější míře všechny milosti, jichž se lidstvu jejím prostřednictvím dostává anebo kdy dostane (I. díl, str. 194 nn). 4. *Causa analogica* — podobně jako její panenství bylo při početí Syna Božího chráněno všeho porušení, tak uchráněno její tělo všeho porušení i v hrobě.

1. Začneme s hlavním důvodem. Důstojnost jejího božského mateřství vymáhala, aby její tělo v hrobě nezpráchnivělo. Tedy ohled na čest toho, jejíž v lůně nosila. (Suarez, ib. s. 2.) Kolikrát jsme ve svých úvahách tato slova slyšeli! Všechny milosti, kterých se jí dostalo, obdržela k vůli Kristu, všechny výsady, které ji zdobily, plynuly z tohoto jediného společného zdroje: ohled na důstojnost jejího Syna. Privilegium jejího Nanebevzetí jest s ostatními jejími výsadami v souladu a z nich vyplývá.

Tajemství božského mateřství bylo vykonáno v těle sv. Panny. Jak dalece toto důstojenství vymáhalo i nadpřirozenou výzbroj svatosti a milosti, bylo již pověděno (I. k. 16.). Přesto však Matkou Kristovou se Neposkvrněná stala jedině tím, že těle sně počala a porodila vtěleného Syna Božího. Tělo sv. Panny bylo od věčnosti určeno, aby se stalo tělem Kristovým, z jejího srdce pramenila krev, jež potom oživovala božské Srdce Spasitelovo, jež vycezena na kříži pro naše vykupení, kterou denně na oltáři obětuje a v Eucharistii přijímáme,¹ která po celou věčnost bude spojena s druhou božskou osobou. My jsme spojení s Pánem milostí a láskou, jeho Matka jest s ním spojena tělesně (II. k. 1.), a praví-li on sám, že muž a žena jsou jedno tělo (Mar 10. 8), musí se daleko větším právem říci, že matka a dítě jsou tělo jediné.

K výsadám, jimiž byla sv. Panna z ohledu na vtěleného Syna Božího zahrnuta, jsou mnohé a to neposlední, jež zdobí její tělo, kdysi žilvoucí schránu Syna Božího (I. 201 nn). Lze však srovnat s důstojností Syna Božího, aby žilvoucí monstrance, jež ho v sebe pojala, propadla nedůstojné zkáze? Aby se stalo potravou červů lůno, jež bylo jevištěm zázraků a v němž Duch sv. vykonal největší a nejsvětější dílo Boží moci, lásky a svatosti, totiž zasnoubení lidské přirozenosti s druhou božskou osobou? Uctivě musí být zacházeno s kalichem, byť byl jen jednou posvěcen dotekem svátostné krve Kristovy, nejinak než s monstrancí, byť z ní byl již drahocenný obsah vyňat. Vše z úcty k eucharistickému Spasiteli. Nuže, jest snad jeho někdejší žilvoucí stánek, lůno jeho Matky, hodno menší úcty? I když je Pán opustil, zůstalo svaté, úctyhodné, neposkvrněné.

Našemu tělu se dostává záruky věčného vzkříšení, když jest ve svátém přijímání posvěceno dotekem eucharistického těla Kristova. »Kdo jí mě tělo ... má život věčný, a já jej vzkřísím v den poslední.« (Jan 6. 54.) Zárodky nesmrtelnosti vkládá do našeho smrtelného těla hříchu spo-

¹ Abychom předešli nesprávnému a snad i bludnému pojetí těchto slov, upozorňujeme na to, co řečeno v odstavci Maria a Eucharistia, II. str. 392. Naše slova nesmějí být pojímána tak, že bychom docela ztožňovali tělo Kristovo s tělem jeho Matky.

jení se svátostným tělem Páně... Marli se dostalo víc, neskonale víc! Tělo Kristovo tělo Marliho... (viz Suar., Marilogia, disp 21. sect. 2.) Vzpomeňme, jak vyznamenal Pán těla některých světců: Jana Nepomuckého, jehož jazyk uchráněn rozkladu, protože volil raději smrt než by byl promluvil tam, kde Bůh ukládal mlčení, Josefa Kalasantského, herolckého milujícího vychovatele a učitele mládeže, jehož srdce, jazyk a ruka uchovány před zpráchnivěním, Vincence Paulánského, jehož srdce, kdysi láskou objímající všechny trpící celé jeho vlasti, zůstalo v hrobě neporušené, Františka Xaverského, jehož celé tělo nepropadlo rozkladu ve žhavé Indii... Z toho suďme sami, dostalo-li se Matce Boží méně než jeho služebníkům, zvláště máme-li na zřeteli všechny důvody, jež nutkaly Pána k mimořádným ohledům na svaté tělo jeho Neposkvrněné Rodičky.

2. Druhý důvod, jejž bohoslovci uvádějí pro nanebevzetí Matky Spasitelovy, jest její neporušené p a n e n s t v í. Tento jedinečný zázrak, vykonaný od Ducha sv. opět jedinečně z ohledu na Syna Božího, hlásá: »Takovou úctu měl sám trojjedlný Bůh k tělu, z něhož Syn Boží vzal na sebe lidskou přirozenost.« Snoubenec, jemuž podle vůle Boží byla sv. Panna odevzdána, nesměl se dotknout tohoto svatostánku, a červům bude tato svatyně, posvěcená přítomností jednoho z Trojice, vydána na pospas, aby na ní vykonali své zhoubné dílo? Tělo kdysi s takovou péčí vytvořené, tolikým požehnáním obdařené, takovým zázrakem při početí a narození Syna Božího vši úhony chráněné, propadne hrobu a porušení?

Tato analogie s neporušeným panenstvím, jakož i péče Všemohoucího o tělo jeho Matky nás vede k úvaze o tom, jak se má věřící křesťan chovat k vlastnímu tělu. (II. kap. 18.) Péče o vlastní tělo... jak se obvykle toto slovo pojímá? Starost o tělesné zdraví, mnohdy až přepjatá. Nezamítáme jí, vždyť i zdraví jest dar Boží a my máme povinnost si je chránit. Ale věnuje-li se péče až úzkostlivá tomu, abychom si prodloužili o málo dní svůj pozemský smrtelný život, proč nám tak málo na srdci leží záležitost nevýslovně důležitější, totiž zajistit svému tělu slavné vzkříšení? Co námahy se vynakládá na udržení slíčností... proč nedbáme více toho, aby jednou naše tělo zářilo v nebeské slávě? Rozjímáme-li o trestech zavrženců a přijdeme k bodu, že jejich těla jsou ohavná, přejdeme obvykle tento moment lhostejně, jako by to byla maličkost. Netvrdíme sice, že to jest největší mukou zavržených, ale mýlil by se, kdo by ji pokládal za nepatrnou. Tento trest stíhá hlavně hřích proti povinné uctivosti vůči vlastnímu tělu, k níž nás napomíná apoštol: »Chraňte své tělo vsi nečistoty...« (viz Sol 4. 3, Jak 1. 21) ...tělo, jemuž se dostalo tak vznešeného určení, být jednou spojeno s oslavenou duší v nebeské slávě a tam zářit leskem nesmrtelnosti a nadzemské krásy. Smrtelné tělo člověka jest sice tělem hříchu, musí nezbytně podle slov božského Spasitele (Jn 12. 24) i jeho apoštola (1 Kor 15. 42 nn) jako semeno v zemi prodělat proces rozkladu, aby mohlo vstát ke krásnějšímu životu. Ale jako símě musí být »zdravé«, aby bylo schopno klíčení, tak naše »živočišné« tělo (ib.) ve chvíli, kdy jest svěřeno zemi, musí mít v sobě zárodek vyššího života, aby jednou vstalo jako tělo duchové (ib.), a ten zárodek nesmí v něm být utlučen tělesným hříchem.

Mít v úctě vlastní tělo (II. 251) . . . Staří pohané z trestu za svou pýchu a odboj proti Tvůrci propadli ohavnostem, jimiž znesvěcovali své tělo. (Ř. 1. 24.) Moderní pohanstvo? Pochopitelně, že autoři asketických knih důrazně varují před podobným morem. Žel, že tak nečiní vždy docela korektně. Čtu-li u nich na př., že věřící křesťan má a musí své tělo »nenávidět«, chce-li duši spasit, nezbývá leč prohlásit podobné výroky za přepjaté a nesprávné. »Nikdo neměl nikdy svého těla v nenávisti,« praví učitel národů (Ef 5. 9), a praví-li se o kajících skutcích světců, že jimi ukazovali, jak své tělo »nenávidí«, má to týž smysl, jako kdybych řekl, že své tělo nenávidí, kdo je otužuje, ať prací, chladnou vodou nebo odpíráním nezdravých cukrovin. Vím sice dobře, že kterýsi světec nazýval své tělo oslíkem (»bratr oslík«), ale právě tento výrok vyvrací nerozumné pojetí, proti němuž se právě stavíme. Nikdo přec svého oslíka nezabije, nýbrž ho jen dresuje, aby byl k užitku. Jen metaforicky lze užit slova »nenávidět sebe« (viz Lk 14. 26). Ve skutečnosti nenávidí své tělo, kdo je přesycuje sladkostmi a tak mu připravuje předčasný hrob; s nadpřirozeného hlediska vpravdě »nenávidí« své tělo, kdo opíčí láskou hoví všem jeho smyslným náruživostem a tak mu připravuje věčné plameny.

3. Třetí důvod pro nanebevzetí sv. Panny: její úřad *Pomocnice Vykupitelovy* (I. kap. 8.) a naší *Prostřednice* (dole kap. V.). Protože jest podoben tomu, co řečeno o jejím panenství, stačí několik slov. Cílem vykupitelského díla Kristova bylo zjednat vykoupením oslavu duše i těla. Pomocnice Vykupitelova, jež spolu s ním o dobytí těchto pokladů pracovala, musila mít co nejdokonalejší podíl na zjednaném ovoci spásy a zakoušet účinky vykoupení na sobě v hojnější míře než kdokoli jiný.² Proto byla kletby hříchu zbavena dokonaleji než my, totiž vůbec všeho hříchu uchráněna; z téhož důvodu byla i kletby smrti dokonaleji uchována, totiž jí docela prosta. Okolnost, že byla vyvolena k spolupůsobení na tajemství vtělení, zajišťila jí účast na všech tajemstvích vykoupení. Od chvíle, kdy Syn Boží v jejím lůně spočinul, byl její život spjat docela s životem Kristovým. Oba životy jdou vedle sebe jako dva prameny, ba proplétají se jako lán v pralese, anebo chceš-li, život Matky Boží se upíná na život Spasitelův jako břečtan na sloup. Nazaret, Betlem, Jerusalema, Egypt, Golgota . . . Toto spolupůsobení zajišťilo jí i v nebeské slávě místo výjimečné, jejímu Synu blízké, jak blízká mu byla i na zemi, a tak vysoké nad ostatním tvorstvem, jak vysoce je převyšuje svou důstojností. Jako nanebevstoupením božský Spasitel své vykupitelské dílo korunoval, tak jest nanebevzetí jeho Matky korunou jejího spolupůsobení na díle vykoupení lidstva. Podoba Matky se Synem vymáhala, aby se odebrala do své slávy jako on, t. j. i s tělem.³

² Cooperatrix, proto nikoli liberanda, nýbrž liberata či spíše libera. Protože pomocnice Spasitele v boji proti satanu, musila být mimo dosah satanovy moci — mimo dosah hříchu, žádostivosti i smrti (viz dole). Anticipata justificatio (sanctificatio) in Conceptione Immaculata, anticapata resurrectio in Assumptione. — Tělo Mariino bylo takřka začátkem spásy lidstva; proto mělo zvláštním způsobem podíl na vykoupení Kristové a dostalo se mu ihned oslavy a nesmrtelnosti. (Suarez I. c.)

³ Upozorňujeme opět na podstatný rozdíl mezi vtěleným Synem Božím a jeho Matkou. U Krista trvalé oddělení duše od těla bylo naprosto

Tím dosaženo i toho, že může i svůj úřad Přímělkyně a Prostřednice vykonávat způsobem nejvznešenějším a nejúčinnějším; srovnej, co o Kristu nanebevstoupivším praví apoštol národů Ř 8. 34, Žd 7. 25!

Z řečeného lze odvodit další analogii. Jako zmrtvýchvstalý Spasitel jest zárukou všem, kdož v něho věří, že i oni jednou vstanou z mrtvých k životu slávy a nesmrtelnosti, tak jest podřadně i nanebevzatá Královna církve bojující i vítězné nejúčinnější («nejživější») zárukou jisté a neomylné působnosti milosti Vykupitele ve vykoupeném lidstvu, t. j. zárukou, že i my, její »bratři a sestry podle těla«, dojdeme jednou oslavy duše i těla, ačli se budeme k nebi vytrvale brát v jejích šlépějích. Oslavená Matka Spasitelova jest obrazem nepomíjející a ustavičně životní síly církve Kristovy. (Scheeben.)

C

4. Nakonec jsme si ponechali důvod, jež Scheeben nazývá zákonným (legálním) důvodem, totiž její *Neposkvrněné Početí*. Byla prosta dědičného hříchu, byla prosta i jeho ponižujících následků, a k nim patří beze sporu i rozklad. Pouze ony následky Adamovy viny, jež neměly v sobě nic pokořujícího, sdílela podle vůle Boží sv. Panna spolu s vyhnanými dětmi Evínymi (utrpení...), jsouc v tom po příkladě svého božského Syna veskrze podobna a rovna nám.

Trojí kletbu uvalil praotec na sebe i na své potomky: *hřích, žádostivost, smrt*. Propadne této trojnásobné kletbě i zaslíbená vítězná Panna, jež zmaří dílo satanovo a napraví vinu pramátě? Nepropadla první kletbě, dědičnému hříchu, duševní to smrti. Nepropadla ani druhé, tělesné žádostivosti... nezakusila ani stínu toho, zač se hanbil oba provinilci hned po hříšném skutku a proč se skrývali v rajském křoví. Propadne snad třetí kletbě? O prvním dvojím vítězství již pojednáno, zbývá ještě promluvit o jejím posledním vítězství nad pekelným hadem, o vítězství nad třetí kletbou. Jestli doplněk a korunou oněch dvou; bez něho by triumf vítězné odpůrkyně satanovy byl neúplný, kusý, ne-

nemožné, protože jeho tělo bylo spojeno s božstvím. Takový nárok na okamžité vzkříšení těla sv. Panna naprosto neměla. Analogie ovšem tu jest, a značná. Nadto božský Spasitel vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa vlastní mocí, ona vzkříšena a vzata na nebe od něho — oba termíny, nanebevstoupení a nanebevzetí, věc velmi zřetelně vyjadřují. Analogie záleží i v tom, že důstojnost Marie Panny jakožto snoubenky věčného Slova vymáhala dokonalé spojení s Ježíšem, tedy nejen duší, nýbrž i tělem. Netvrdíme tedy nikterak, že sv. Panna nemohla ni žádáním způsobem propadnout rozkladu a že nanebevzetí bylo pro ni nutno tak jako na př. stromu plod nebo květině vůně. Nikoli. Co jsme již tolikrát slyšeli, nutno zdůraznit i zde. Všechny milosti, jichž se jí dostalo, jí Bůh udělil s v o b o d n ě, nejsa k tomu nikterak vázán. Kdykoli jsme však o jejích výsadách mluvili, nahlédli jsme vždy, že bylo ranejvýš přiměřeno, aby jimi Duch sv. vyvolenou Matku Syna Božího obdařil. Totéž platí o jejím nanebevzetí. I tato výsada jest pro ni milostí nezaslouženou jako všechny ostatní; ale jako ony, tak ani tuto jí nedal Pán »nazdařbůh«, nýbrž z důvodů, jež jeho nekonečnou moudrost nutkaly, aby jednal tak a ne jinak.

dokonalý, bez něho by neplatilo v plném rozsahu slovo Hospodínovo: »Na prosté nepřátelství položím mezi tebe a ženu... ona rozdrtí hlavu tvou...« (Gn 3. 15.) Hřích, žádostivost a smrt... trojí hrůzná moc, kterou satan ovládá lidstvo; o ní se opírá a na ní jest zbudováno jeho království. Vítězná Panna mu nesměla být podrobena v žádném ohledu; ani duševní ani tělesnou smrtí ji nesměl podrobit svému žezlu, byť jen na chvíli, stejně jako žádostivostí, jež ve službách obojí této smrti stojí. Nanebevzetí, toť poslední dozvuky a dohra vítězného boje s nepřitelem lidského pokolení.

Neposkvrněné Početí a Nanebevzetí — dvojí portál, obojí velkolepý a imponující — jedním do údolí slzavého vstoupila, druhým z něho vycházela. Mezi vstupem do života a odchodem z něho jest podle učení sv. víry reální vztah. Naše početí a naše skonání nese na sobě společnou pečeť — hřích. »V nepravosti počat jsem a v hříchu počala mne matka má.« (Ž 50. hebr. text.) Kletbou, dědičným hříchem stížený přichází člověk na svět, a s ním si přináší i zárodek smrti. Matka klade novorozeňátko do kolébky, a u kolébky vedle anděla strážného stojí anděl smrti, ten nevítaný popravčí mistr s kosou... to dítě zemře jako každý Adamův syn jedem, ježž nešťastný skutek pod stromem rajským spáchaný vůči člověčenstvu do žil a jímž jest každý nakažen ve chvíli, kdy jest počat. Skrze prvního člověka hřích, skrze hřích smrt. U brány, kterou do života vycházíme, čeká nás hřích — u brány, kterou vycházíme, stojí smrt. Hřích usmrcuje duši, smrt tělo. Kdo nás zbaví této dvojí zkázy? Milost Pána našeho. (Viz Ř 7. 24.) Vykupitelská smrt Kristova nás osvobodila od obojí smrti, duše i těla.

Ale jakési zbytky obojí smrti v člověku prozatím zůstávají. Když znovuzrozená duše vstala při křtu sv. ze smrti hříchu, zůstává hříšná žádostivost, nesoucí na čele Kalnovo znamení hříchu a smrti (duševní i tělesné), zaviněné prvotnou vinou; a než se tělu dostane slavného vzkříšení, musí alespoň dočasně propadnout rozkladu a zpráchnivění. »Prach jsi a v prach se navrátíš...« Jenom tělo Kristovo nesmělo propadnout rozkladu, jak o něm prorok předpověděl: »Neponecháš duše mé v hrobě a nedáš svatému svému vidět porušení.« (Ž 15. 10.) Co však jeho panenská Matka? Bude vřaděna do zástupu hříšných synů hříšného Adama, či bude po boku druhého Adama z něho vyňata, tvoříc s ním privilegovanou dvojici? Odpověď najdeme v tom, co sv. víra hlásá: a) o jejím Neposkvrněném Početí, b) o jejím vyvolení.

a) Její tělo nebylo tělem hříchu (dar prvotné neporušenosti, I. kap. 17 A), nevztahoval se tedy na ně zákon hříchu, t. j. rozklad a smrt. Neposkvrněná Panna smrtí jen prošla, ale nezůstala v jejím područí. Položena v hrob, ale ten nesměl podržet ve svých spárech a vykonat své zhoubné dílo na těle, nad nímž neměl moci a na které neměl práva. Neskonala jako hříšnice ani jako kajčnice. Přišla na svět, a jed hříchu se netkl její duše. Odchází ze světa, a rozklad smrti se nedotkl jejího těla.

Naše tělo, tělo hříchu, poněvadž ve hříchu počato, hříšnou žádostivostí jako rakovinou rozežráno, není schopno spojení s oslavenou duší. Jako staré neobytné stavení musí být napřed zbořeno a nové zbudováno, tak se musí i naše tělo hříchu napřed rozpadnout, aby restaurováno mohlo se spojit s duší, jež mezitím v očistcových plamenech byla

zbavena všeho, co jí znemožňovalo vstup do nebe. Duše sv. Panny připuštěna okamžitě k nazírání na tvář Boží, poněvadž byla beze všeho hříchu, a její tělo s ní co nejdříve spojeno. V lůně matky se kdysi zrodila k životu milosti, v lůně hrobu k životu slávy. Kde na každého syna Evina čeká zkáza — dědičný hřích a smrt — tam očekával vyvolenou Matku Spasitelovu Duch sv. s dvojí milostí: svatostí na počátku, nesmrtností a oslavou na konci.

b) Vyslovili jsme právě slovo »vyvolená Matka Páně«. Zamysleme se i nad tím. Od věčnosti předurčena pro nebeskou slávu, a sice k nejvyššímu po Kristu stupni oslavy; proto nepropadla kletbě a zkáze ve chvíli, kdy se jí brána slávy otvírala. (Viz Suarez, disp. 1. d. 3.) V odvěkých úradcích Tvůrce byla s Kristem spojena tak, že byla stvořena výhradně pro něho, a při skonání nastane jakési odloučení obou, trvajících až do skonání světa? Její tělo rozpadlé v prach bude rozmetáno do všech úhlů světa? Svým předurčením vystoupila docela z řady všeho ostatního tvorstva a povznesena »ke hranicím božství« (I. kap. 1-3), a svým skonáním upadne zase zpět do »zavržené masy« hříšného lidstva (Aug.)? Bude jako jedna z nás — ona, jež byla vyvolena, aby této »mase« přinesla spásu a lék? Božský Spasitel se dá myslet v nebeské slávě bez toho neb onoho vyvoleného, ne však bez své Rodičky; přicházíme opět k závěru: její oslava by byla neúplná, kdyby se jí nebylo dostalo vzkříšení těla hned po skonání. Tak jedno tajemství sv. víry souvisí s druhým, poslední tajemství Neposkvrněné Panny obsaženo v prvním a z něho vyplývá. Nebýt jejího nanebevzetí, vyzoroval by každý v systému sv. pravd zející mezeru. Její nanebevzetí je tedy podmíněno jejím jedinečným předurčením a vyvoláním. Praedestinata ad gratiam, praedestinata ad gloriam, utramque singularem, post Christum maximam...

Ó Maria, poklad celý
výsad zdobí tebe stkvělý,
pro které jsi nad anděly
povznesena jedlná!
Šťastný onen den a sladký,
kterýms vešla v rajske statky,
shlédni na nás s láskou Matky
s nebes, kde tvá výšina! (Adam a S. Vict.)

Palermo, město sv. Růženy Panormské, hraběcí dcery, jež ve 12. stol. poustevničila na blízké hoře Pellegrino a »své« město zachránila před morem, honosí se krom jiných památností třemi svatyněmi mariánskými: Santa Maria dell'Ammiraglio, Santa Maria della Catena, a konečně chloubou města, stará normanská stavba, katedrála dell'Assunta, Panny Marie nanebevzaté. Saraceni proměnili křesťanský chrám v mešitu; když pak púlměsíci musil zase ustoupit kříži, byla mešita zbořena a její místo zaujal nynější dóm. Se stavbou se začalo r. 1170... celá staletí o ní pracovali! Dnešní kasárenské stavby jsou hotovy za několik měsíců... Kdo by spočítal všechny oblouky, arkýře, kupole, sochy a sošky, jimiž je zevně ozdoben! Co teprve připomíná rozjímavé duši vnitřek svatyně! Stříbrná rakev patronky města, náhrobky hohenstaufských císařů Jindři-

cha VI. a Fridricha II., císařovny Konstancie, krále Rogera... Nanebevzetí svaté Panny, koruna milostí jí udělených, připomíná i nám »boje« dávné minulosti, dokonání vítězství nad pekelným hadem —⁴

Podobné pocity vzbuzuje katedrála v Palmě, hlavním městě Mallorky, ostrova Baleár, zvaného perlou ostrovů, ostrovem klidu... Jako chodící blížícímu se ku Praze kyne zdaleka hrdý svatovítský dóm, tak lodím blížícím se Mallorce kyne zdaleka imponantní gotický dóm ze zlatohnědého pískovce... jakoby se zvedal poněnáhu z vln, vždy velkolepější, mohutnější, až se vynoří tvému zraku docela, s oběma mohutnými věžemi a nesčetnými věžičkami, jež všechny jakoby prstem ukazovaly vzhůru, a ty sotva postřehneš domy a domky dole, u nohou svatyně — — Postrádáš jen ještě královskou sochu nebeské kněžny, asi řakovou, jaká zdobí chrám Matky Milosrdenství (La Merced) ve Staré Quatemale (Antigua Guatemala, od zemětřesení r. 1773 skoro docela opuštěná)... Nad portálem velebná postava Královny nebes s korunou na hlavě, královský háv sahá až k zemi, a ruka příchozím žehná — —

*

Svátek Nanebevzetí byl až do Lva XIII. hlavním svátkem nejbl. Panny. »... stojí nade všemi svátky Marie Panny, poněvadž připomíná její odměnu a triumf.« (Suarez; podle kteréhosi brevře, jehož užívali v Holandsku, byl svátkem nejvyšším — festum summum.) Lev XIII. mu přidružil v hodnosti ještě dva, povýšiv svátek Neposkvrněného Početí a Zvěstování na slavnost I. třídy, takže nyní září na liturgickém nebi toto mariánské trojhvězdi stejným leskem. Ačkoli i tajemství, o němž právě jednáme, má také dosti zajímavou minulost, nebyla přece daleko tak »pohnutá« a zajímavá, jak jsme viděli na historii dogmatu Neposkvrněného Početí. Svátek sám byl slaven v církvi dosti brzo, nelze jej však nikterak prohlašovat za nejstarší svátek Matky Boží, leda že bychom svátky Zvěstování a Očišťování pokládali za svátky Páně. Jest jmenován již v Gelasianu — Sacramentarium Gelasianum, liturgická kniha starořímské církve na způsob misálu, připisována papeži Gelasu I. († 496), ale v nynější formě pochází z doby asi o sto let pozdější; možná však že na východě byl již slaven ve století IV., protože ho mají i nestoriáni a monofysité, odtržení od církve v první polovině 5. stol. (viz I. str. 272).

V Římě byl zaveden podle některých autorů za Řehoře Vel., († 604), podle jiných o něco později (asi kolem r. 650). Za Sergia († 701) patřil ke čtyřem největším svátkům sv. Panny, o nichž se konal slavný průvod. (Byly to dny Očišťování, Zvěstování, Nanebevzetí, Narození Panny Marie.)

⁴ I jiné velechrámy zasvěcená Královně nebes vynikají velebností a nádherou vpravdě knížecí. Pahorky věnčené město na Arnú, jež jak polohou tak jménem (»město květů«), Florencie, připomíná městečko Mariino (Nazaret. I. str. 348), chová jako perlu dóm Santa Maria del Fiore (fiore = květ). Dante viděl, jak kladen jeho základní kámen (r. 1294, tedy několik let předtím, než navždy odloučen od vlasti i od rodiny). Provolání městské republiky, přivedené k rozkvětu pod žezlem bankéřského rodu Medicejských, pravilo: »Staviteli... dán rozkaz, aby zhotovili plány s největší vůbec možnou nádherou, tak aby lidská dovednost a moc nemohla nikdy vynalézt ani podniknout nic většího nebo krásnějšího...« Florencie oplývala zlatem, ale život obyvatelstva byl prostý; proto bylo možno »občanům v jedno spojeným« poříditi stavbu tak velkolepou. — Vláda Mediceů měla bohužel i své stíny, a to nemalé.

Za Lva IV. se slavil s předvečerem a oktávou po celé církvi. Jeho oslava dosáhla vrcholu ve středověku. Den předtím se shromáždil papež s celou kurií (všemi kardinály) k pobožnosti do lateránské basiliky, odpoledne do hlavního chrámu Panny Marie (S. Maria Magglore), kde konány slavné nešpory a pak noční hodinky. Po jejich skončení se odebrali všichni zase do Lateránu, a odtamtud vyšel průvod s milostným obrazem Spasitelovým. Zúčastnil se ho veškeren lid, světla hořících svíc proměnila noc v jasný den. Průvod obešel několik významných chrámů, a když už slunko zlatilo oblohu, vcházely zástupy do chrámu S. Maria Magglore, kde slavnost zakončena papežskou pontifikální mší sv., načež »unavený lid se rozešel, přijav od papeže požehnání.«

V Anglii byl slaven již před r. 750; o sto let později se na něj věřící připravovali po sedm dní — celý ten týden byly služební práce zakázány (či snad týden po svátku, t. j. oktáva, jako týden velikonoční?). I na východě byl slaven »s největší okázalostí«, jak svědčí jejich liturgické knihy. I tam místy předcházela přípravná doba, delší nebo kratší, na způsob doby svatopostní (»Quadragesima Virginis«), a zároveň doba posváteční, jež někde trvala týden (oktáva), v Cařihradě dva týdny (do 29. srpna), někde celý měsíc. Tak tomu bylo i v některých diecésích německých (cum trigesima — Řezno, Salzbůrk atd.) až do reformy misálu za Pia X., v augsburské, pokud vím, dodnes. (Den 10. září: »Trigesima Assumptionis B. M. V., duplex.«) V Sieně byla vglille (v jiných diecésích oktáva) p r i v i l e g o v a n á.

Jako o svátku zasvěceném o něm mluví synoda remešská r. 625 a 630, taktéž v Německu brzo patřil mezi zasvěcené svátky, a o Anglii jsme již slyšeli (z rozkazu krále Alfredu, † 896). Ludvík XIII. zasvětil všechny své země Nanebevzaté Panně (15. srpna 1637) a nařídil, aby se toho dne rok co rok konal ve všech městech slavný průvod. Konal se nepřetržitě až do revoluce, a po bouřných letech zase obnoven, zrušen teprve při provedení rozluky církve a státu r. 1905.

Den tohoto svátku byl různý. Obvykle bývá slaven v lednu, v době vánoční (málo vhodné). Většina východních církví a některé západní diecése (na př. florentská) 18. ledna, Koptové 21. ledna, Calendarium Arabicum udává 16. leden, ve Francii v lednu, sakramentář Řehoře Vel. jej má v srpnu. Na východě slavili obvykle dva svátky: 18. ledna skonání, 15. srpna nanebevzetí. Císař Mořic jej definitivně přenesl na 15. srpen (r. 582) pro celý orient, aby křesťanským svátkem potlačil pohanské slavení konce vinobraní — jak krásně by se hodil dnes 1. máj za svátek marlánský, aby paralysoval komunistické necírkevní a proticírkevní slavnosti, a to tím spíše, že věřící lid toho dne skutečně slaví počátek májové pobožnosti! I ve Francii přeložen svátek na 15. srpen vlivem autority Řehoře Vel.

Jak oblíbený a věřícím drahý tento svátek byl, patrně z jejich soukromé přípravy, již se hleděl co nejdokonaleji disponovat. Sv. František z Assisi se na něj připravoval 40 denním postem, tedy stejně jako církev na největší slavnost roku, a sv. Alžběta Portugalská postem od svátku sv. Jana Křtitele, tedy 52 dní. Pod ochranou nanebevzaté Královny (15. srpna 1848) opustili první němečtí kněží T. J., určení pro australské misie, hamburský přístav, a v předvečer svátku Neposkvrněného Početí přistála jejich loď v Adelaide... Poslední mši sv. v Evropě a první na novém působišti obětovali ke cti nejsv. Panny.

II. V NEBESKÉ SLÁVĚ.

Kteráž jest to, jež vystupuje z pouště
oplývající rozkoší? (Pís 8. 5.)

A

Zaleťme v myšlenkách do let dávno minulých... do Parmy, r. 1323. Město vyšňořeno, jako by sám papež do něho zavítal. Každý vzal na sebe nejsvátečnější oděv, jaký měl, veškeré občanstvo se seřadilo v mohutný průvod, rozvinuty korouhve, hlavy rodin a rodu kráčely v čele svých příslušníků, nescházel ani vévoda, všichni se ubírají do katedrály, kde sám arcibiskup slouží pontifikální mši svatou, a po bohoslužbách za zpěvu písní zasypán oltář sv. Panny květy. Nebylo rozdílu v hodnosti, všichni byli při té slavnosti sobě rovni, jako členové jediné rodiny se shromáždili u trůnu své společné Matky. Toho roku se však stalo cosi mimořádného. Před zavřenými branami města stojí Guelfové, a sotvaže průvod začal, prosí pro lásku svaté Panny, aby byli vpuštěni. Pro lásku svaté Panny... Za jiných okolností by nebyl nikdo jejich proseb dbal. Šlo-li o politické spory, bývalo zle; při tom tehdy vzájemná zášť politických stran neznala mezí ani soucítu, jak jest dokladem Dante, vykázaný ze své vlasti, když »Černí« zvítězili nad »Bílými«. Až do smrti marně se namáhal o návrat, marně tesknil po domovně, po katedrále, jež byla v jeho mysli spjata s tolika milými vzpomínkami z dětství — Teskná touha po vlasti se ozývá skoro v každém zpěvu jeho Commedia, svou milovanou Florencii však nespátřil nikdy; ve vyhnanství složil zemlené kosti. Nedivíme se tedy touze oněch vypověděných Guelfů (Welfů), chápeme jejich prosbu, ale čím to, že tentokrát Ghibellini (Štaufovci), jejich úhlavní nepřátelé, jim otvírají brány, je vítají a objímají? V průvodě je vedou do chrámu a tam před oltářem nebeské Královny si bývalí nepřátelé přisahají smír — a ten trval plných 50 let — dokud nevymřeli ti, kteří si tam před obrazem sv. Panny ruce podali.

Jaká to vlastně slavnost, kterou celé vévodství s takovou okázalostí slavilo, k vůli níž v ten radostný den zapomněli na odvěké nepřátelství a přemožené vypovězence přijali v lásce na milost, a tak se zřekli těžce dobytého vítězství? Byl svátek nanebevzaté Královny, patronky katedrály a nejvyšší Vládkyně města, v Parmě největší svátek roku; kdo se nesúčastnil průvodu a slavných služeb Božích, pozbyl všech občanských práv. Toho svatého dne odpuštěno i nepřátelům — pro lásku sv. Panny.

Nanebevzetí Panny Marie, největší svátek v době posvatodušní, den tak krásný a milý, tak veliký a vznešený, dýšící nezkalenou radostí. Pán již odešel do nebes; slunko, jež před 35 lety vyšlo v betlemské noci a přes tři desetiletí svou přítomností ozařovalo svět, zmizelo našemu zraku. Jen Maria tu zůstala, tak jako po západu slunce červánky nebo večernice. Co však zbývá po vítězném zmrtvýchvstání, po slavném nanebevstoupení, po milostném seslání Ducha sv., po rozchodu apoštolů do světa, leč aby byla ještě oslavena ta, jež měla takovou účast na všech tajemstvích našeho vykoupení? Aby měla podíl na oslavě Kristově, jež měla podíl na jeho utrpení? Nanebevzetí, poslední velký svátek, závěr, klausule a koruna všech svátků sv. Panny, poslední článek v řetěze všech tajemství vykoupení, kopule velechrámu vykupitelského díla Kris-

tova, velebné, slavné a radostné zakončení toho, co trojjediný Bůh k naší spáse vykonal. Neposkvrněné Početí v adventě, v době touhy po Mesláši, Jitřenka, ranní červánky slunce, jež co nevidět vyjde nad Betlemem, první zákmit vykupitelské milosti Spasitelovy. Nanebevzetí, uprostřed nebo na konci žní, nejkrásnější a nejvzácnější plod, který kdy naše země nebl dala, poslední ohlas vítězného triumfu smrti Kristovy. Dnes přesazen do rajské zahrady nejvonnější květ, nejdrahocennější plod, který kdy na naší ubohé chudíčké zemi vykvetl a uzrál vlivem divotvorné milosti Ducha sv. Tato dvě tajemství jako dvě spony obepínají veškeré vykupitelské dílo. Při Neposkvrněném Početí se nebe sklání k opuštěné zemi, při nanebevzetí oblažená země se vznáší k nebi, které lidstvu zas otevřeno.

Vše, co v předešlé kapitole řečeno, dokazuje jen, že se slušelo, aby tělo sv. Panny bylo uchráněno rozkladu. Leč to vše jest t. zv. argumentum convenientiae, tím jenom dokázána přiměřenost výsady Maríiny. Ale z toho, že jest něco přiměřené, ještě neplyne, že se věci stala.¹ Jde-li dokonce o učení víry, nestačí nikdy takový důkaz k dosažení jistoty — nanejvýš jen k jakési pravděpodobnosti. Důkazy nutno hledat v Písmě a tradici; dokážeme-li pak (rozumovými důkazy) přiměřenost, jest to jen oporou theologických důkazů, nikoli důkaz samostatný. Užijme zase analogie k objasnění věci. Zasloužil-li se kdo o církev, na př. tím, že spravuje již řadu let blahodárně jako biskup svou diecési, že vyniká autoritou u svých i u cizích (mimo církev), že se proslavil vzácnými spisy atd., to vše činí jeho jmenování za kardinála přiměřeným; neplyne však z toho nikterak, že jím jistě bude. Teprve, když jej papež svobodně jmenuje (čehož se dovíme z papežského dekretu), jest uskutečněno a tedy zaručeno a jisto, co bylo dosud jen »hodno, slušno a přiměřeno«.

Přikročíme tedy ke krátkému načrtnutí důkazu z tradice a Písma, jenž jedině ve věci rozhoduje. Napřed však krátká poznámka, bez níž by naše úvaha byla snad nedostí srozumitelná. Nanebevzetí znamená víc, daleko víc než ochranu před rozkladem... znamená, že tělo Matky Boží nezůstalo dlouho v hrobově, nýbrž že bylo co nejdříve od Pána vzkríšeno, spojeno zase s duší, od níž se nakrátko odloučilo, a spolu s ní vzato do nebeské slávy, podobně jako tělo zmrtvýchvstalého Spasitele opustilo svou viditelnou přítomnost zemi, na níž se narodil, žil a dokonal. Je-li tedy jisto, že tělo nejbl. Panny rozkladu propadnout nesmělo, naskytá se další otázka: plyne z toho již nezbytně její předčasné vzkříšení (přede dnem posledního soudu), či musí být pro ně zvláštní důvody?

Náš důvod zvaný causa oeconomica (str. 10. 12.) dokazuje obojí zároveň, ale nedokazují toho ostatní uvedené důvody. Věc je však docela jednoduchá a jasná. Měl-li Nejvyšší důvody, aby její tělo chránil před rozkladem, pak byla dvojí možnost: buď to učiní tak, že je spojí s duší, která je oživuje, a tak »přirozeně« bude oslavené tělo vyňato ze spárů

¹ »Potuit, decuit, ergo fecit.« (Bůh tak učinit mohl, slušelo se, aby tak učinil, tedy to učinil.) Již bylo ukázáno, že tento »důkaz«, uváděný kdysi pro Neposkvrněné Početí, není rozhodujícím theologickým důkazem. (I. 209 pozn.)

smrti a hrobu. Nebo bude uchováno neporušené až ke dnu posledního soudu, a pak spoju s těly všech vyvolených spojeno navždy s oslavenou duší. Tato druhá možnost předpokládá ustavičný zázrak; bez zázraku není možno, aby tělo od duše odloučené nepropadlo hnilobě. Bůh však zbytečných zázraků nečiní, protože bylo jeho moudrosti přiměřenější, aby vzkrášení jejího těla bylo anticipováno (uspíšeno, vykonáno dříve než ostatního lidstva), aby s oslaveným tělem trůnila v nebeské slávě jako Královna trojí církve, a aby docela nic nescházelo její oslavě, t. j. aby nemusila na dokonání své úplné oslavy čekat jako ostatní vyvolení až ke dnu druhého příchodu Kristova.

Za článek víry tato výsada nejbl. Panny ještě prohlášena není; jest však naprosto zaručená a jistá,² a bohoslovci již diskutují otázku, zda je toto učení schopno být za dogma prohlášeno. Sledujeme-li je v historii, najdeme jakousi podobu s Neposkvrněným Početím. Ve vědomí věřícího lidu poněkud, ale vždy jasněji a zřetelněji vystupovalo a se projevovalo přesvědčení,³ že tělo Matky Boží rozkladu nepropadlo, nýbrž že

² »Sententia certa« — odchyluji se od Suarez a jiných, kteří užívají termínu »pia et probabilis opinio, quae absque summa temeritate impugnari nequit«.

³ Výraz »vývoj dogmatu« není docela přesný, protože vzbuzuje domněnku, jakoby některé dogma (= pravda od Boha zjevená) vzniklo teprve časem a neexistovalo od počátku. Znázorněme si věc příkladem. Přijdu do ústavu, a jest mi dán k dispozici »poklad« celé knihovny. S počátku se omezím na knihy, jež nezbytně nebo nejnutněji ke studiu potřebuji — ať jako student nebo jako profesor. Po čase, když mohu »volněji dýchat«, t. j. když jsem s nutným studiem hotov, se mohu po knihovně rozhlédnout a sáhnout ke spisům, jichž jsem dříve nutně nepotřeboval — a mnohdy, snad po letech, najdu právě »perly«, o nichž jsem neměl ani tušení. Tak církev, již světil Pán poklad svých pravd. Věřící za dob pronásledování a prvního vzrůstu církve upírali a upírat musili zrak k článkům sv. víry, jež měly pro ně »životní« význam a důležitost. Věrozvěsti musili pohany přesvědčit především o božství Kristově, o jeho zmrtvýchvstání, ne jim kázat o Neposkvrněném Početí. Teprve později, za dob klidu a značného rozšíření církve, kdy mohl »volněji dýchat«, začali si všimnout i jiných pravd, jež dříve neměly pro ně tak velkého praktického významu. A ještě jedna věc: některé pravdy sv. víry nejsou v Písmě sv. vysloveny přímo, nýbrž v jiných pravdách ukryty (implicitae) a z nich teprve musí být vyvozeny. Kdo by neviděl, že tato práce předpokládá dlouhou dobu (mnohdy celá staletí) theologického badání? (Viz I. 262.) Kristus Pán neřekl apoštolům: »Já mám dvojí vědění a dvojí vůli, božskou a lidskou,« ani evangelisté toto dogma nenapsali; teprve postupem doby se zjistilo dlouhým a zevrubným theologickým uvažováním. Petrovi neřekl Pán: »Tvoji nástupci, papežové, budou neomylní,« ale z výroků Spasitelových se dá toto dogma vyvodit. Kdyby se některá věc podobným způsobem z jiné pravdy sv. víry vyvodit nedala, nemohla by být prohlášena za článek víry. Užije-li někdo přece toho výrazu (»vývoj dogmatu«), pak lze tak učinit jedině ve smysle v textu uvedeném, nikoli, jak protivníci (zvláště pěstitelé falešné srovnávací vědy náboženské) jej pojmají. Že theologické badání, o němž jsme se právě zmínili, nebylo a není tak snadné a že nešlo hravě, jest očividno. Sv. Augustin, velký obhájce milosti a existence dědičného hříchu proti pelagiánům, nevěděl si rady, když měl odpovědět na otázku, jak tento hřích na potomky přechází, a vysvětloval věc nesprávně (tradux peccati). Měl proto

bylo vzkříšeno a spolu s duší oslaveno. Když se pak theologové věci chopili, počínali si někdy dosti nekorektně a pochybeně. Pojímalí totiž nanebevzetí sv. Panny jako historický fakt.⁴ Tím se dostala celá záležitost na bludnou cestu. Za prvé, nikdo nedokáže historicky, že Matka Boží byla vzata na nebe — nemáme očitých svědků, a první historické svědectví («Kniha o skonání Panny Marie» II. 395) se objevuje tak pozdě (ve 4. stol.) a za takových okolností (apokryf, spis podvržený), že nemůže být dokladem zaručené nepřetržité tradice, jež by sahala až k faktu samotnému. Jde-li nám o bohoslovnou autoritu, pak musíme pokročit do staletí ještě mladších až k Modestovi, jerusalemskému biskupu (633). On první z Otců mluví o nanebevzetí sv. Panny. Za druhé: i kdyby tato událost očitými svědky dosvědčena byla, nikterak by to nestačilo k prohlášení článku víry. Jest mnoho událostí historicky naprosto zaručených (na př. že r. 1348 založena pražská universita), jež nejsou a nemohou být článkem víry — za dogma může být prohlášena jen pravda od Boha zjevená, nikoli kterýkoli fakt, ať jde o fakt historický nebo nějakou abstraktní (na př. matematickou) pravdu, byť byla sebe jistější. Jako při Neposkvrněném Početí, tak i zde vzali obhájcí této výsady věc za nepravý konec. Jejich povinností bylo dokázat, že učení o nanebevzetí Matky Boží jest o s a ž e n o v p o k l a d u z j e v e n ý c h p r a v d (depositum fidei); tedy opustit pole dějepisné, na němž nic nepořídí, a zaujmout stanovisko věroučné. Vždyť i jiné věci, jež o sv. Panně církev učí a jež dogma jsou, nedokazujeme historicky, nýbrž dogmaticky (její bezhříšnost, ustavičné panenství), buď z Písma nebo z tradice.

B

Důkaz z Písma načrtnut na str. 14. O něj se opírali 204 biskupové, kteří na vatikánském sněmu r. 1870 podali žádost o prohlášení nanebevzetí Panny Marie za článek víry. Bez tradice by však ono slovo Hospodinovo nikterak nestačilo k dostatečnému dogmatickému důkazu, že sv. Panna byla i s tělem na nebe vzata — nanebevš, že byla prosta kletby smrti, t. j. rozkladu. Skýtá nám tradice v naší otázce více než Písmo svaté? Z uvedené «Knihy o skonání sv. Panny Marie» jest patrné, že ve 4. stol. se věřící naším předmětem již zabývali. Zajímavo jest, že podle této legendy bylo tělo sv. Panny vzato nikoli do nebe, nýbrž přeneseno do pozemského ráje (edenu, na místě neznámém), a tam neporušené očekává slavné vzkříšení. Tato okolnost má větší význam, než by se na první pohled zdálo; je totiž důkazem, že Otcové mluvící o nanebevzetí sv. Panny (Modestus † 634, Germán † 733, Ondřej Krétský † 726 a zvláště velký oslavovatel našeho tajemství Jan Damašský † po 750) nečerpali z tohoto apokryfu, nýbrž z čistších pramenů.

Ale v 6. století se dá již s určitostí konstatovat úplně jistá tradice, a od té doby její nepřetržité trvání v církvi. »Tato tradice se projevuje

spor se sv. Jeronýmem, jenž přišel na správné rozřešení záhady (kreatianismus), ale při tom zůstali přáteli a ve své při mluvili oba důstojně, jak se sluší na vyznavače Kristovy.

⁴ Jako Početí sv. Panny pojímali kdysi co tělesný úkon. Tato okolnost zavinila známý spor. (I. kap. 20.)

v 6. století dvojím způsobem: prakticky liturgickým slavením svátku Nanebevzetí P. M., teoreticky v homiletických vývodech současných Otců, jež se obvykle co nejtěsněji k svátku přimykají.« (Pohle, Dogm. II.) Většinou se dovolávají Otcové týchž důvodů, jež jsme nahoře uvedli; poukazují na úzký vztah, jež tyto výsady jedna s druhou mají a jež nezbytně vymáhají jako korunu a dovršení všeho tento poslední článek v řetěze milostí, totiž aby tělo sv. Panny bylo porušenosti hrobu uchráněno a na nebe vzato. Bez tohoto závěrečného akordu by v díle spásy, největším to projevu Boží moudrosti, byl nesoulad, a velkolepé stavbě by scházela klenba nebo věž. Je tedy jisto, že dlouhá staletí bylo v církvi přesvědčení (»víra«) opírající se o jednomyslné a svorné svědectví Otců, že nejbl. Panna nejen zkáze smrti nepropadla, nýbrž i s tělem byla na nebe vzata. Tradice, jež jest tak všeobecná a jejíž proud vinoucí se nepřetržitě všemi věky možno tak dokonale sledovat, stačí úplně, aby byl proveden dogmatický důkaz a zjednán dostatečný věro-
učný podklad k prohlášení dogmatu.

»Dárkyně života k novému životu se vznáší, odchází na místo nesmrtelného života... způsobem, známým jedlně tomu, jenž kdysi obě (tělo a ducha) spojil a nyní opět od rozdělení osvobozuje. Viz, zda se dá myslet větší zázrak než který v ní byl podivuhodně vykonán... Nikoho nebylo, jenž by unikl zákonu kdysi od Boha stanovenému; slušelo se však, aby s Matkou stejně jako sám s sebou naložil (t. j. aby její tělo chránil před porušením jako tělo své). Tak nejen Matku poctil, nýbrž pravdivost celého díla spásy osvědčil... aby Matka, jež život zrodila, byla oslavena koncem, jenž by jejímu zázračnému zrození podoben byl, a jako nebylo nikterak porušeno Rodičky lůno, tak aby nezhybnulo zesnulé (Panny) tělo.« (Ondřej Krétský, In Dorm. ss. Deiparae s. II.)

»Panenské tělo tvé veskrze svaté, veskrze čisté, docela příbytek Boží, takže i proto bylo prosto rozpadu v prach. Jak by se mohlo v prach rozpadnout, ježto jsi lidské pokolení od porušení smrti osvobodila skrze tělo, jež Syn tvůj na sebe vzal? Člověk skrze tvé tělo neposkvrněné občanem nebes se stal...« (Germán, In Dorm. ss. Deiparae s. I.) Týž světec praví v druhé řeči: »Eva byla matkou prachu, ty matkou světla...« (viz celý odstavec I. 108). Pak pokračuje: »Nechť prchá od tebe smrt, Bohorodičko, která jsi smrtelným přinesla život. Nechť zůstane tebe vzdálen hrob, ježto jsi se stala božským základem nevýslovné vysokosti...«

»Ó svatá Matko a Panno, tys trůn královský, kol něhož stáli andělé, vidouce na něm trůnit svého Pána a Tvůrce. Tys duchovní ráj, posvátnější než onen starý; tam totiž přebýval pozemský Adam, v tobě však Hospodin, jenž s nebe sestoupil... Jak nazveme toto tajemství, jež v tobě bylo vykonáno? Snad smrtí? Avšak ač přesvatá a blažená duše tvá, jak jest údělem lidské přirozenosti, od přeblahoslaveného a neposkvrněného těla tvého se odděluje a tělo pohřbeno jest, netrvá však (tělo) ve smrti ani nepropadá rozkladu. Když totiž z života odcházela ta, jejíž panenství při zrození Syna zůstalo neporušené, bylo její tělo tak zachováno, že se nerozpadlo v prach, nýbrž v lepší božský stánek bylo proměněno; ten pak smrtí nebyl již zrušen, nýbrž trvá po nekonečné věky věčnosti. Jako se totiž zdá, že slunce, jsouc někdy na chvíli zastřeno

temným tělem měsíčním, mizí a zaměňuje svůj jas za temnotu, a přece není nikterak světla zbaveno, jsouc samo neubývajícím zřídlem světla: tak i ty, zdroj pravého světla, nevyčerpateľný poklad života a přehojný pramen požehnání, i když jsi na nějaký čas smrtí tělesnou zastřena, přece rozléváš čisté a nepřeberné proudy neskonaleho světla, nesmrtelného života a pravého štěstí... Proto svatý odchod tvůj nikterak smrtí nenazveme. Služebníky Boží člní smrt (trvale, zabezpečeně) blažené a dokonalé. Tobě se však blaženosti nedostalo od smrti ani ti odchod tvůj odtud nezjednal dokonalost nebo bezpečnost. Všechny milostí (všeho dobra) začátek, prostředek i konec, jakož i bezpečnost a pravé utvrzení (v milosti) bylo tobě dáno při onom početí Syna tvého, kdy Bůh v tobě přebývat začal. Proto jsi řekla, že tě budou všechna pokolení blahoslavít nikoli teprve po smrti, nýbrž od početí Spasitele. Proto neučinila smrt blaženou tebe, nýbrž ty sama jsi radostnou učinila ji... Neposkvrněné a vši úhony prosté tělo tvé však nebylo ponecháno v zemi, nýbrž ke královským sídlům nebes jsi byla přenesena, Královno, Vládkyně, Paní a pravá Boží Rodičko.» (Jan Damaš. In Dorm. B. M. V. s. I.)

»Dnes přesvatá holubička, nevinná duše, zasvěcená Duchu sv., z archy Noemovy, t. j. z těla, Jež Boha hostilo a životu počátek dalo, vyletěvši našla odpočinek nohám svým, odšedši tam, kde v zemi věčného dědictví, chráněné vši poskvrny, stánek si zřídila. Dnes nebesa pojala přesvatý ráj, v němž nový Adam přebýval, v němž bylo zrušeno naše zavržení, v němž štípen strom života, v němž přikryta naše chudoba. Nejsme nadále zbaveni šatu milostí, aniž zbaveni (jako prarodiče) záře božského obrazu... Do tohoto ráje neměl přístupu had, jenž nás roznítil svou falešnou touhou po božství a učinil podobné zvířatům. (Skrze sv. Pannu...) já, jenž jsem byl pouhý člověk, podíl na božské přirozenosti jsem dostal, a jsa smrtelný nesmrtelností jsem byl obdařen. Dnes Neposkvrněná Panna... nikoli do země se vrátila, nýbrž jsouc oduševněným nebem v nebeských stanech byla umístěna...» (Týž, In Dorm. II.)

Na západě nacházíme první svědectví pro Nanebevzetí sv. Panny u Řehoře Tourského († 596). V martyrologiu Usuardově (z druhé poloviny IX. stol.) čteme při 15. srpnu: »Kam se onen ctihodný chrám Ducha sv. poděl, o tom církev rozumně mlčí a raději uctivě doznává, že o tom ničeho neví, než aby o tom něco nezaručeného frivolně hlásala.» Tedy slova podobná slovům Bernardovým, když šlo o Neposkvrněné Početí! Notger Balbulus († 812), mnich slavného svatohavelského kláštera ve Švýcarsku a skladatel liturgických zpěvů, mluví však jinak: »Jest jisto, že se slušelo, aby tělo, z něhož se Bůh chtěl vtělit, bylo co nejdříve vzato do nebe.« Ve století 11. byla víra v nanebevzetí sv. Panny ve vědomí věřícího lidu již pevně zakotvena. Světlo scholastiky (Tomáš Aq.) pokládá věc za docela jistou — v době, kdy začínal spor o Neposkvrněné Početí. Právě tak jeho předchůdce ve známém sporu, sv. Bernard:

»Sv. Panna, dnes slavně na nebe vzatá, radost nebeských občanů beze vši pochyby přehojně zvýšila a rozmnožila... Přítomnost Marína ozařuje celý svět, takže i nebeská otčina jasněji září ozářena leskem této panenské záře. Právem se ozývá na výsosti díkyčinění a hlas chváty... Ale zdaž není na místě, aby tento svět lkal nad jejím odchodem? Nechť však ustane náš nářek, protože ani my tu nemáme trvalého byd-

Ilště, nýbrž té vlasti hledáme, již došla dnes požehnaná Marla... Předěšla nás Královna naše, orodovnici předeslalo putování naše, Jež jako Matka Soudce a Matka milosrdenství účinně vezme do rukou záležitosti naší spásy. Drahocenný dar naše země dnes do nebe poslala. Vstupující na výsost Panna blažená dštit bude (jako Ježíš) dary lidem. Jakž by nedštila! Neschází jí možnost, neschází vůle (t. j. může a chce). Královnou nebes jest, milosrdná jest, Matkou jest jednorozeného Syna Božího... My pak, jestliže ji mlujeme, budeme se radovat, že jde k Synu. Nebylo na zemi důstojnějšího místa nad chrám panenského lůna, do něhož Marla pojala Syna Božího. Není v nebi vznešenějšího místa nad královský trůn, na něž dnes Marli Marlin Syn povýšil...« (In Ass. 1.)

Zajímavé jest stanovisko velkého starověkého ctitele mariánského sv. Epifania († 403). Jako sv. Bernard ve stol. 12., vystupuje i on s velkou rozhodností proti přestřelkům účty mariánské. »Svaté bylo tělo Marliho, uznávám, ale nebyla Bůh. Marli uctívejme, Bohu se klanějme.« (Haer. 79.) Tento světec ignoruje naprosto legendu o skonání Marie Panny, ač mu snad nebyla neznámá, a věnuje předmětu dlouhý odstavec (Haer. 58 vel 78). Napřed mluví o skonání Páně a o odevzdání sv. Panny ochraně Janově (II. 355), a pak pokračuje: »Procházejme krok za krokem Písmo: o skonání Marlině nenažde v něm bludař (Antidikomarianita, II. 220⁶) ani zmínky, zda zemřela či nic, zda byla či nebyla pohřbena. Jan se odebral do Asie (Efesu), Písmo však se nikde nezmiňuje, že by byl vzal bl. Pannu na cestu s sebou... Neosměluji se tvrdit, že zůstala nesmrtelná, nemohu (ze zaručených historických pramenů) dokázat, že zemřela; její konec nezná nikdo...« Světec tedy se odvolává na to, že není historického dokladu (především v Písmě) pro její smrt, a proto se zdržuje úsudku. Jsou ovšem důkazy d o g m a t i c k é (str. 21).

Jak jest možno dovolávat se výroku Epifaniova co svědectví pro Efesus, je mi záhadou. Z celé statí, odkud citát vzat, jest patrné, že podle všeobecného přesvědčení věřících ve 4. stol. sv. Panna skonala v Jerusalemě; jen několik nesmělých hlasů mluvilo pro Efesus. Nejstarší chrám Matky Boží v Jerusalemě byl postaven na úpatí hory Olivetské, a to podle svědectví arabského historika mnicha Petra od Theodosia I. († 395), spíše však od Theodosia II. († 450), bratra sv. Pulcherie. Tam se i ukazoval hrob nejbl. Panny, v Getsemanské zahradě nebo na úpatí hory. Jiní ho hledají na Sioně blízko večeřadla. Hagla Sion Basillka, Svatá basillka Sionská, »Matka všech chrámů veškerého křesťanstva«, obsahovala caenaculum (sál poslední večeře) a dormitionem (hrob Panny Marie). Jerusalemem označují jako místo skonání sv. Panny Jakub Sarug kol r. 500, Modestus r. 610, Sofronius r. 628, poutník Arkulí, biskup v Périgeux kolem r. 670, Jan Damašský. Sv. Sofronius, Jerusalemský biskup, musil odevzdat klíče města mohamedánskému dobyvateli; odebral se pak do kláštera Sáby, a tam v jedné básni vzpomíná Getsemanské zahrady, kde prý jest hrob sv. Panny. To vše jest důkazem ne sice pravdivosti hrobu, ale přesvědčení, že Jerusalemem platil za místo skonání Panny Marie.

K tomu, co řečeno II. 394 n., dodáváme: Sv. Pavel přišel do Efesu r. 53, ale jen na krátko. Odešel do Korintu, a za rok se zase vrátil, načež tam pobyl tři léta. Věřících tam nenašel, jen několik učedníků Jana Křtitele. (Sk 19.) Když židé nepřijali jeho učení, opustil je a věnoval se pohanům. V sále řeckého řečníka, jenž se jmenoval Tyrannos, kázal bez ustání, až povstáním Demetrioým vyhnán z města; trvá však v neustálém styku s efeskou obcí křesťanskou, posílá jí list r. 62., a propuštěn

z první římské vazby přichází tam opět r. 65.; ustanovuje Timotea biskupem (asi r. 66.), z druhé vazby římské mu posílá dva listy a jeví neustálé zájem a starostlivost o efeskou církev — věc naprosto nevysvětlitelná a nemožná, kdyby apoštol Jan tam již biskupem byl! Niessen rozvířil otázku efeskou svou monografií Panagla Kapuli u Efesu, vydanou r. 1906, vyvolal živou polemiku, již se účastnili jak zastánci tak odpůrci Efesu. Polemika přispěla k tomu, že se otázka značně vyjasnila a skončila odmítnutím Efesu, přes autoritu Tillemonta († 1698) a Baronia († 1607), prvního velkého zastávce efeské hypotézy.

O legendárním příchodu apoštolů k úmrtnímu loži Matky Boží (II. str. 395) by se nemělo mluvit jako o zaručené události. Latinská recense jest sice obстоjнá, ale řecký originál obsahuje věci přímo nedůstojné, na př.: Jan přinesený od Ducha sv. z Efesu odprošuje sv. Pannu, že se o ni nestaral, jak mu byl umírající Mistr přikázal; tři panny ji bez ustání obsluhují, chodí s ní ke hrobu Páně, ona hrob okužuje kaditelnici (po způsobu východních křesťanských liturgií) a při tom jest hned viděna, hned zase neviditelná, v Betlemě onemocní, se všemi apoštoly přenesena zázračně do Jerusalema atd. Tomáš byl přítomen; teprve v překladech legendy byla věc změněna: »nevěřící« Tomáš přichází pozdě, chce vidět ještě jednou tělo sv. Panny, pohádá se s Petrem, konečně je mu vyhověno, hrob však nalezen prázdný. Podle originálu poznali apoštolé nanebevzetí Matky Boží z toho, že třetího dne ustaly u hrobu zpěvy andělské. Některé staré řeči tyto události mění a šperkuji svým způsobem; v jedné na př. Jan, u něhož sv. Panna bydlí, vítá příchozí jako domácí pán, apoštolé si vypravují, jak se jím vede, při pohřbu jest spor mezi ním a Petrem, kdo má mít nad hrobem pohřební řeč (tentokrát jest spor jiného druhu než v evangeliu — jeden hledí ze skromnosti přenechat čestný úkol druhému) — anachronismy až příliš křičící a věci až příliš naivní, než aby mohla být pochybnost, zda se skutečně udály.

Totéž se týká smyšlenky o Pulcherii a Jerusalemském biskupu Juvenálovi, jež se někdy též předkládá jako skutečná historická událost. S tímto mužem (nechvalné pověsti) prý vyjednávala u příležitosti chalcedonského sněmu (r. 451) císařovna sv. Pulcherie s manželem Marciánem, aby jím poslal do Cařihradu tělo sv. Panny, pochované v Jerusalemě, načež on je »poučil« o jejím nanebevzetí a poslal jím, co měl, totiž rakev s rouchy, do nichž její tělo bylo zavinuto; tato vzácná »relikvie« uchována v cařihradském chrámu P. M. v Blachernách.⁵ K tomu nutno po-

⁵ Relikvie Panny Marie... Co se o tom vypravuje, spočívá někdy na nedorozumění, někdy na lehkověrnosti. N e d o r o z u m ě n í : jako náš lid dal jistě květince jméno slíčky Panny Marie, tak jinde nazývali jistou travu »vlasy Panny Marie«. L e h k o v ě r n o s t : doznejme si upřímně, že podvodníci provozovali kdysi s vyráběnými relikviemi živnost. Zvláště Řekové v tom smutně prosluli. Jak daleko bylo lze někdy jít, patrně z toho, že v Palestině »našli« onen kámen, jež zavrhl stavitelé a jenž se stal kamenem úhelným (Lk 20. 17, viz Schütz, Summa Mariana III.) a že u sv. Víta v Praze podle prastarého českého martyrologia z 18. stol. mají v pokladnici kus onoho hořícího keře, z něhož Hospodin mluvil k Mojžíšovi. Císaři Theodosiovi ukazovali v Diocaesarei džbán a košík, jež prý měla sv. Panna při sobě, když ji navštívil Gabriel. O biblických relikviích lze říci tolik: jedině ostatky sv. kříže jsou pravé. Kříž Spasitelův byl teprve ve čtvrtém století přičiněním císařovny Heleny vykopán tam, kde byl do země vhozen spolu s kříži obou zločinců. Židům bylo přísně zakázáno uctívat jakékoli ostatky, aby nepropadli modloslužbě. Proto ani o kříž Páně se křesťané ze židovstva obrácení nestarali (Helena byla pokřtěná pohanka!), tím méně o jiné re-

dotknout: a) Juvenál se nesměl do Jerusalema vrátit, nemohl jím tedy odtamtud nic poslat; b) chrám v Blachernách byl vystavěn tři čtvrtě století po vypravované události; c) Židé nepochovávali za dob Kristových zesnulé v rakvích; d) žádost o tělo sv. Panny jest v ústech vzdělané Pulcherie málo rozumná, nehledě k tomu, že by Jerusalemsští křesťané nebyli vydali za nic na světě ani roucha, kdyby je byli měli. Že v Cařihradě jakési nepravé ostatky měli, svědčí okolnost, že slavili svátek pasu (rouch) P. M.; sv. Germán měl při té příležitosti slavnostní kázání (In Zonam B. M. V.).

C

Maria nanebevzatá — naše vůdkyně k nebesům. Naše Královna již ve vlasti, my putujeme za ní. Slyšel jsi snad někdy o báječném městě Vineta? Bylo to vendské město, polo přístav a polo pevnost na pobřeží baltického moře, a jeho konec byl spíše prosaický než tragický — bylo vyvráceno od nepřátel. Legenda však vyšperkovala jeho zánik a vyzdobila jej milými barvami, že patří beze sporu k nejpěknějším pověstem, na něž jest pobřeží Baltu tak bohaté. Slyšme tedy vypravování báje. Rok co rok spěchávaly ve svátek Nanebevzaté Panny do Vinety průvody poutníků, aby ji uctily v její velký den. Zase přišel milý svátek, zase je tu předvečer slavného dne. Průvod za průvodem táhne ulicemi města, putují od chrámu ke chrámu, korouhve vlají poutníkům nad hlavou, a srdce i hrdla všech pějí Královně nebes, vzhůru k jejímu trůnu i do dálí na širé moře se nese zpěv *Salve Regina*... Tu se pojednou začíná hladina čeřit, moře se vzdouvá a bouří víc a víc, vlny jak hory se ženou přes město, a Vineta se chvěje v základech. Vše spěchá do milostného chrámu, zvony všech věží se rozezvučely, jako by volaly o pomoc, mnichové se shromažďují v chóru a modlí se, poutníci spojují s nimi své prosby, ale půda povoluje pod nohama, Vineta se propadá do moře, hloub a hloub, až konečně mizí docela ve vlnách. Dnes se prostírá širé moře tam, kde stála kdysi hrdá Vineta. Pluje-li tamtudy loď, může vidět za bezvětří klidnými vodami na dně moře stojící pyšné paláce s pozlaceným cimbuřím, štíhlé věže se stříbrohlasými zvony, kláštery, kaple s mramorovými oltáři... za úplného ticha slyšet i zvony, jejich harmonicky sladěný zvuk, chorální zpěv mnichů, uchvacující poutní mariánské písně... až nad hladinu se nese zpěv *Salve Regina*...

Co asi tato legenda chce říci? Poutníci umírají shromáždění kolem oltáře nebeské Královny se zpěvem jejích písní na rtech... v den svého Nanebevzetí je všechny povolala k věčným chvalozpěvům v nebeské dvoraně, a ti, kteří se zpěvem *Zdravas Královno* na rtech opustili toto údolí slz, pějí věčně tento chvalozpěv tam, kde není slz ani bolesti ani

likvie. Vzpomeňme, že ženy, Petr i Jan nechali roucha Páně v hrobě! Zákaz uctívat obrazy, rytiny nebo cokoli podobného viz Ex 20. 4; Dt 4. 15; 5. 8; 27. 15. Mojžíšův hrob zůstal lidu utajen, aby neprovozovali modloslužbu s tělem svého zákonodárce. (Dt 34. 6, Juda 9.) O domnělém rouchu sv. Panny, chovaném v Cařihradě v nejslavnějším chrámu mariánském (v Blachernách), si vypravovali Řekové docela vážně, že od jejího skonání bylo chráněno jako drahocenný klenot v jedné židovské rodině (!), a to od žen, jež plných 400 let toto tajemství nikomu neprozradily.(!)

obavy, že jejich blaženost někdy skončí. Před lety při jednom neštěstí v Praze přišla o život dospělá dívka. Když otevřeli její testament, četli na samém konci: »Až mne jednou pochováte, zapějte nad mým hrobem *Salve Regina*, a já jsem jista, že mé zpráchnivělé srdce se při tom radostí zachvěje...« Duše, ubírající se životem k cíli, který jí ukazuje Nanebevzatá...

Nespouštět cíle s oka, spěti k němu, ale ve šlépějích Marliných. Jak se mýlí, kdo se domnívá, že zevnější zbožností plně dostal všemu, co nutno k věčnému shledání s Královnou nebes! Prastará legenda (z VIII. stol.) vypravuje o biskupu světci (*Bonus, Bonitus*), jenž podle svého zvyku se modlí v noci před velkým svátkem v chrámě před oltářem té, kterou miloval. Tu prý sestoupila Matka Boží provázena komonstvem andělů do chrámu, nebesští duchové naplnili chór (přední část chrámu sousedící s presbytářem — lid ji nazývá obyčejně presbytář), jejich Královna se posadila na biskupský trůn. »Kdo bude sloužit mši sv.?« Na rozkaz své Paní vyhledají Bonita, jenž se mezitím vzadu kdesi skryl, oblékají jej v kněžská paramenta, svatá tajemství začínají... andělé mu odpovídají, a po skončené přesvaté oběti mu darovala nejbl. Panna na památku mešní roucho, jež andělé s nebe ke mši sv. přinesli. Uchovávalo se prý v Klermontě, bylo nesešité, z jediného vlákna, neobyčejně hebké látky, a nikdo nebyl s to určit, jaká látka to jest.⁶ Nástupce tohoto biskupa měl též touhu dostat od nebeské Královny dar, dal se tudíž jednou v noci před jejím svátkem v kostele zamknout... a druhého dne se probudil na loži ve svém pokoji. Teď teprve se mu vyjasnilo, že nebeského daru jest hoden jen muž svatého života.

V Římě na jednom pahorku stojí chrám *Stefano rotondo* (»Sv. Štěpán okrouhlý«), malý nevzhledný kostelík. Vedle něho stojí klášter, bývalý noviciát T. J. K tomuto domu spěchají neustále poutníci v zástupech, do malé kaple... na první pohled poznáš, že to jest pokoj v kapli proměněný. Co je tam vábí? Je to místnost, v níž v předvečer svátku Nanebevzetí sv. Panny r. 1568 zemřel sv. Stanislav Kostka. Poslední den u něho byl lékař. »Nic to není, jenom slabost.« »Zítra budu svátek své Matky slavit již u ní s anděly.« »Leda by Bůh udělal zázrak...« Tento zázrak se skutečně stal. V noci nastala krise, a ošetřovatel vidí, že konec se opravdu blíží... neopouští milého svěťence ani na chvíli, zírá v jeho bledý, ale při tom neskonalem blahem ozářený obličej... Jest ještě živ či už dokonal? Neví si rady — jak to zjistit? Postaví mu před oči obraz sv. Panny, a Stanislav se neusmál — známka, že již vydechl duši. Dva dny před tímže svátkem r. 1621 umíral podobně v témže městě jiný Jínoc našeho řádu, sv. Jan Berchmans. Za Marlií a k Marlií, právě v den jejího triumfu...

⁶ Podobnou legendu čteme v životě sv. Ildefonsa. Jeho mešní roucho s nebe přinesené ukazovalo se v Toledě. Jiná legenda ze života sv. Felixe de Valois, zakladatele řádu nejsv. Trojice: v noci před svátkem Narození Panny Marie jde do chóru k jitřním hodinkám, přijde tam, a vidí, že jest sám — celý klášter zaspal. Lavice byly obsazeny anděly, Maria Panna na opatském trůnu, oblečená v roucho jeho řádu, sama intonovala první verš, a Felix pěl té noci hodinky k oslavě mariánského svátku s nebeskými duchy, komonstvem Královny andělů.

III. „KTERÝ TEBE, PANNÓ, NA NEBI KORUNOVAL...“

Já na výsostech přebývám, a trůn můj
na sloupu oblakovém. (Sír 24. 7.)

Londýn, 2. června 1533... Z královského paláce se ubírá do Westminsterské katedrály nádherný průvod. Dva sudí, nejvyšší kancléř, před nímž nesou berlu — nástupce Tomáše Mora, slavného a po celé Evropě známého, jenž právě strádal v žaláři — chór zpěváků, londýnský lord-major s berlou, pak dva muži s hraběcí korunou na hlavě; markrabě se žezlem a hrabě Surrey, nesoucí v ruce stříbrnou hůl, korunovanou stříbrnou holubicí. Za nimi nejvyšší hofmistr, vévoda Suffolk s maršálkem, oba s knížecí korunou, tento i s maršálskou berlou — všichni čtyři posílají jmenovaní se zlatým esovým řetězem podvazkového řádu na šíji. Konečně baldachýn, nesený od čtyř baronů, po stranách biskup londýnský a winchesterský, za baldachýnem vévodkyně Norfolská s vévodskou korunou na hlavě, nese vlečku dámě, jež s vlasy bohatě perlami zdobenými kráčí pod baldachýnem. Potom hraběnky, šlechtici, královská garda, vojsko, a lidu nepřehledný zástup — —

Kdo jest ona mladá ženská osoba, jež kráčí pod baldachýnem uprostřed hodnostářů, ve zlatých šatech, ověšená šperky a drahokamy, a štěstím zrovna září? Anna Boleynová! Ke korunovací! Pocházela z obyčejného občanského rodu, a snad jí nikdy ani ve snách nenapadlo, že by se kdy mohla královnou stát. Dostala se do blízkosti krále Jindřicha VIII. jakožto dvorní dáma jeho manželky; svou silčností roznítla jeho smyslnost, on pak podnikal všechno možné, aby dosáhl od papeže rozloučení svého zákonného manželství. Když nic nepořídil, protože proti výslovnému rozkazu Kristovu nemůže jednat ani hlava církve, odtrhl se od jednoty s Římem, a Boleynová ovšem s největší ochotou odpadla též. Dnes je u cíle svých tužeb: korunována... královnou Anglie... proto se štěstím zrovna rozplývá. Při korunovací jí podá arcibiskup canteburyský onu stříbrnou holubicí, znamení míru, jí, jež přinesla rozbroj!

Jiný obraz: Sv. Hostýn, svátek Nanebevzaté Panny r. 1912 a celý následující týden. Den co den slavnost, hodnostáři církevní přicházejí jeden za druhým, pouť se střídá za poutí, svatyně nepojala davy, které se na posvátnou horu odevšad hrnuly, celá Morava si tam dala dostaveníčko. Byla také korunovace, a sice milostné sochy nebeské Královny. Korunovace ne však vymámená hříchem, korunu nevstavila na hlavu Bohorodičky vášeň, nýbrž nejvroucnější a nejčistší láska oddaného lidu. Byly to slavnosti, při nichž šlo vše ze srdce; ne pouze stať a nakomandovaná paráda, nýbrž slavnosti, na něž se těšil a na nichž měl podíl všechny lid... koruna pořízená nikoli z daní, jež vydřeny na ožebračených poddaných jako tam, nýbrž z dobrovolných příspěvků všech vrstev věřícího obyvatelstva, od pětiletého dítky, jež odevzdávalo v sakristii své »oryngličky Panence Marii na korunku« až k bělovlasému starci, jenž poslední zbytek úspor věnoval sv. Panně »dříve než umře«, od služebné, jež lituje, že nemůže dát víc, protože více nemá, až k tisícikorunovým darům zámožných.

Ona žena v Londýně zářila štěstím, ale jen ona sama, zatím co jiní stenali a vzdychali, a to jest egoismus. Zde zářily oči všech, a to byla nejčistší láska, jaká se dá myslet. Aby Boleynová mohla být korunová-

na, musil být celý národ připraven o pravou víru a o nebe, musili být nesčetní věrní Kristovi, kněží i laikové, krutě mučení a odpravováni, od kardinála Fishera a kancléře Mora (nejvyšší úředník říšský) až k prostým mnichům kartusiánským, musili být tisícové ožebračení a umírat hlady. Krví nevinně prolitou zkropena, kletbami a zlořečením ubohých poseta byla její cesta k »štěstí«, kletby tížily její korunu, zlořečení ovívalo její trůn.

María . . . nikoli ona, jen její milostná socha byla korunována, a všichni byli přesvědčeni, že požehnání plnýmí ručejemí se rozlévá na všechny, kteří ji milují a uctívají. Korunovali její sochu, nikoli aby sv. Pannu královnou učinili — tou ji učinil její božský Syn v den jejího nanebevzetí — ale aby jí před celým světem osvědčili, že ji uznávají, vyznávají, slavně a radostně prohlašují za Královnu svých srdcí. »Perlamí slz svých zkrápěli jsme korunu tvou, opálovými sny nejkrasších chvílí svých zdobíme čelo tvé. Dámanty vsazujeme v korunu tvou, abychom osvědčili stálost lásky k tobě a Synu tvému. Zlatými topasy osvědčujeme ryzost víry své, rubíny vroucnost srdcí svých, safíry touhu po království tvém, smaragdy naději života v tebe a Syna tvého. Vše, co můžeme dát k oslavě tvé, jest jen chudobkou vedle slávy tvé . . .« (Korunovační kniha svatohostýnská.)

Anglie . . . uplynuly sotva tři roky po události svrchu vypravované. V Londýně vidět zase průvod. Táž Boleynová vedena, tentokráte nikoli uprostřed hodnostářů, nýbrž uprostřed katanů a několika vojáků, nikoli do Westminsteru, nýbrž do Tyburnu, a tam popravena — na rozkaz toho, jenž před měsící byl vášnivou smyslností k ní takřka nepřítel. Brzy se jí nasytil, krátce trvalo její domnělé štěstí, její potěšení z královské koruny, na niž práva neměla, na niž sáhla proti vůli Boží a která se proto stala kletbou jí i celému národu.

Sv. Hostýn . . . kolik let již uplynulo od korunovace? Několik, nemnoho . . . Jednou řeknou ti, kteří po nás přijdou: »Už sto let tomu, tisíc let tomu . . .« Nás tu už dávno nebude, ale po úbočí svaté hory budou zastupy poutníků stoupat dál . . . Jiný kroj, jiné tváře, jiné písně, jistě i jiné zvyky, ale táž láska . . . Ve svatyni bude kazatel o svaté Panně mluvit se stejným nadšením jak to slýcháme dnes . . . Či snad přijdou doby takové, že sv. Hostýn bude od věřících poutníků docela opuštěn? Zmizí posvátný vrch s tváře země? Nevím, ale tolik vím, že María bude stejně milována, stejně uctívána . . . Rozeberte její horu i její svatyni na kousky a rozprašte je do všech úhlů světa: úctu a lásku k nebeské Královně ze srdcí věřících nevytrháte nikdy, byť jste si celé peklo pozvali na pomoc. Oblohy a země krása zhyne, sláva tvoje, Panno, nepomine . . .

Do koruny Královny růžencové vplétáme poslední zlatou růži. »Který tebe na nebi korunoval . . .« Poslední desátek slavného růžence. Co znamenají tato slova? Šnad se nenajde mezi čtenáři této knihy mnoho těch, kteří by při tom skutečně myslili na zlatou korunu, posetou brilianty. Korunování Matky Boží v nebeské slávě neznamená nic jiného, leč že po svém skonání a nanebevzetí dosáhla d o k o n á n í všeho, co velikého jí Bůh prokázal. Tedy závěr (finale) všech milostí, dokonání a vyvrcholení moci, která jí jako Matce Boží a Prostřednici věřících přísluší, dovršení blaženosti a slávy, kterou si zasloužila svými ctnostmi i utrpením a jež odpovídá množství jejích zásluh.

Od první stránky tohoto díla vyvstávala velikost a důstojnost Mariína pohnutí před naším zrakem, od prvních začátků až k plnému rozvíjení, asi jako plující po moři se vynořuje znenáhla země z vln oceánu. Napřed v dál na obzoru sotva znatelný pruh nebo skvrna... tam, kde nebe splývá s vlnami. Čím dále plují, tím zřetelněji se rýsuje a odráží od modrých vln, již rozeznat předhoří, vidět břeh, a konečně užaslá loď stojí před neznámým světem. Tabulová hora tu strmí k obloze, vpravo i vlevo se táhne do nedozírna břeh, a před zrakem plavců pevnina, o jejíž rozloze nemají tušení. Tak asi se vedlo nám. Pozorovali jsme sv. Panu v odvěkých úradcích Božích, a pak ji sledovali od jejího vstupu do slzavého údolí, od jejího Neposkvrněného Početí a narození... Jednání se řadila ke druhé, výsada k výsadě; plná svatosti, prosta vši žádostivosti, všeho pokušení a všeho hříchu, utvrzena v milosti, Matka Boží, Panna neporušená a ustavičná, před narozením božského Syna, při jeho narození i po něm, Pomocnice Spasitele na díle vykoupení... Teď přicházíme ke konci, k závěru a koruně všeho, co velikého jí Všemohoucí prokázal.

Až do jejího skonání byla vznešenost a velikost Mariína lidskému zraku docela ukryta. Byla Matkou Boží, a žila v Nazaretě jako prostá řemeslnická žena. Byla Matkou Stvořitele, ale nazývala se a jednala jako pokorná nepatrná služebnice Páně. Byla Matkou Spasitele, ale když nebeský učitel uchvacoval zástupy, žila v zapadlém městečku galilejském, neznáma a neviděna. Pán odchází do své slávy, svou Matku nechává na zemi, ne však, aby byla hlavou církve, nýbrž aby nadále žila životem skrytosti. Apoštolé konají divy, nad nimiž žasne celý Jerusalemský Jerusalemský, rozcházejí se do světa a hlásají jméno Kristovo, sv. Panna neznamená ve světě nic, sotva kdo o ní ví...

Nyní přišla chvíle, kdy byl sňat závoj, jenž ji zahaloval očím světa. U božského Spasitele se tak stalo ještě za jeho pozemského života, jak to nezbytně vymáhalo jeho poslání. U jeho Matky se tak stalo až po dokonání její vzdejší pouti. Posazena podle trůnu svého Syna, teď oči všech, kdož vyznávají jeho jméno, obráceny i k ní, ke Královně nebes i země. Spojena navždy s Ježíšem, s Kristem Králem, sdílí se s ním o vší jeho slávu, pokud osoba stvořená se o ni s ním sdílet může.

Oslava sv. Panny v nebesích... nemysleme při tom slově na vnější slávu, na její vítání v nebeské dvoraně, na andělské zpěvy... Tu a tam lze číst nebo slyšet podobná líčení, plná vzletu a poesie, a prázdná všeho obsahu. Víme něco o tom, jak vypadal příchod Královny do nebeského Sionu? Věrní svým zásadám až k poslední stránce pomíjíme vše legendární, nezaručené a nejisté, a držíme se jen toho, co sv. víra o nejbl. Panně učí. Při slově o s l a v a (gloria) se nemyslí na zevnější oslavování, nýbrž na vše to, čeho se vyvolenému v nebeské vlasti dostává. Ať nazveme věc jakýmkoli slovem, buď věčný život nebo věčná blaženost, věčná odměna nebo exercičním termínem dosažení cíle, ať řekneme »spasit duši« nebo po dětsku »dostat se do nebe«: věc zůstává táž, znamená v ě ě n ě s p o j e n í s Bohem ve vyšším nadpřirozeném světle poznání (lumen glorie) — jinými slovy: z í r á n í n a t v á ř B o ž í ... vidět trojjediného Boha tak, jak jest, nikoli v zrcadle a podobenství. (1 Kor 13. 12.)

Velikost nebeské slávy, po případě odměny, odpovídá množství zásluh, jež kdo v pozemském životě nashromáždil, anebo ještě přesněji množství posvěcující milosti, jež roste každou zásluhou. Čím více milosti v duši, tím více světla nebeské slávy duše pojme, tím schopnější jest vníknout do nezbadaných hlubin Trojice nejsvětější, tím lépe »vidí božství Kristova neskonale krásu«. Čím dokonalejší v nebesích poznání trojjediného Boha, tím větší láska a tím větší blaženost z obojího plynoucí. Jakousi analogií k pochopení této nauky sv. víry bychom našli ve slunečním světle. Tento světeiný oceán jest bezmezný, ale není stejnou mírou ode všech vnímán. Je-li obloha prostá sebe-menšího mráčku, vzduch zbaven každíčkého prášku, stojí-li při tom slunko v zenitu, pak jest atmosféra slunečním světlem takřka nasycena, jeho záplavou proniknuta skrz na skrz. Tyto podmínky se uskuteční ovšem zřídka. Čím více se však tomuto ideálnímu stavu ovzduší blíží, tím více pojme z nevyčerpatelného moře světla. Nebo užíjme přirovnání se sklenicí vody: čím voda čistší a jasnější, tím více záře pojme. Tak lidská duše: čím více posvěcená milostí, tím schopnější pojmout více světla ze zdroje božské dokonalosti a krásy, a tím blaženější. Milost jest začatá nebeská oslava, jakoby v zárodku a semeni, nebeská sláva jest dokonalá milost, jakoby uzralý plod.

Milostiplná... věnovali jsme značně dlouhý odstavec tomuto předmětu (I. kap. 16.). Nám se dostává milosti po krůpějích, jí se dostalo plnosti... jaká jest tedy její sláva v nebeské otčině? Převýšila milostí a svatostí všechny anděly a světce, převyšuje je tedy i slávou... nikoli vnější, nýbrž velikostí spojení s Bohem, jež jest pramen vši blaženosti na onom světě. Byla Bohu nejbližší ze všech zde na zemi, jest mu i nejbližší v nebesích, nejen proto, že jest jeho Matkou, nýbrž i proto, že se mu nejvíce přiblížila a připodobnila svatostí života. Oslava sv. Panny vrhá nové světlo na naše dřívější vývody. Uvažovali jsme (I. str. 215), že Matka vtěleného Syna Božího musila být obdařena hojnější milostí než kterýkoli tvor na nebi nebo na zemi, a proč tomu tak musilo být. Teď máme další důvod: kdyby tomu tak nebylo, byl by v nebeské slávě Kristu bližší jiný než jeho Matka.

Jak hluboko pod ní jsou andělé! Co jest vůdce jejich legií vůči nebeské Královně! Vidí ji vysoko nad sebou ve světle jejího důstojenství i její svatosti, a sám v tom jasu mizí jako hvězda v záři slunce. Ctihodné postavy patriarchů S. Z., s nimiž Bůh přátelsky obcoval... proroci, kteří od něho posílání, aby lid učili a na Mesíaše připravovali... poslední z nich prstem na Božího Beránka ukázal... Královna proroků a patriarchů však zrodila a na prsa vinula toho, jehož anděly Abraham hostil a kterého věštcí viděli v matné dál. Apoštolé rozeslání od Pána, aby mu podrobili svět... Kolik duší mu asi získali! Dokonali své dílo, naplnili počet let jim od Boha určený, a šli — vinici Páně odevzdali jiným dělníkům. Královna apoštolů však pokračuje v jejich díle na nebeské výšině bez ustání, a bude tak dlouho přivádět duše ke Kristu, dokud bude jediný hříšník na světě, jediný potřebný její přímluvy, pomoci a ochrany. Mučedníci, purpurové růže v zahradě Kristově... vyznavači, hrdinové víry... panny, bělostné lilie... Což jejich Královna? Její martyrium oslavuje církev, její víru blahoslavila Alžběta, a co se panen týče, kdo

Jim byl učitelem a vzorem andělské ctnosti? Královna všech svatých... protože září největší svatostí, jaká se po Kristu dá myslet, protože zdobena ctnostmi v míře největší a bohata na zásluhy nejhojnější, protože Matkou Boží.

Královna... nejen protože nade všechny kůry andělské a zástupy svatých povýšena, nýbrž i proto, že skutečně vládne. Jako Kristus Král jest skutečně vládce všehomíra, tak i jeho panenská Matka, kterou on svou spoluvládkyní učinil. Kristus vládne svou mocí a právem, jež mu od narození (vtělení) přísluší. Maria učiněna Královnou jeho milostí. Jak daleko sahá její moc? Až ke hranicím božství... vztahuje se na trojí církev, jak bojující a vítěznou, tak i na trpící.

V očistci též, Máti drahá, slitovně se k dítkám znej,
přimluvy své užij práva, z plamenů Jim pomáhěj...

Na mariánském kongresu v Lyoně r. 1900 se probíralo toto thema (vláda Mariina nad církví trpící) a byl učiněn návrh, aby víra v její moc nad očistcovými kraji byla vyjádřena v litanii invokací: »Královno očistce (nebo těšitelko věrných zesnulých), oroduj za nás.«

Královna matka... známe ten název z dějin minulých i současných. Někdy jest prázdný titul a neznamena nic, jindy vládne matka jménem nedospělého syna, často však dovedla využít svého vlivu na syna, obyčejně k dobrému, jak se na ženu sluší. Matka perského krále Artaxerxa uprosila syna, když se proti němu vzbouřil jeho mladší bratr Kyros (známý z tažení deseti tisíců). Královna nebes užívá svého vlivu ve prospěch těch, o jejichž spáse spolu se Synem pracovala. V Toledě v katedrále sv. Jana vidět snad dodnes, jestliže za bouří posledních let nebyly odstraněny, prastaré železné okovy. Odkud pocházejí? Nesl je křesťanští zajatci, kteří po pádu Granady r. 1492 se ubírali ve slavném průvodu královských manželů k děkovným bohoslužbám; jim vděčili za své osvobození! O Isabelle pak podotýká při její předčasné smrti dějepisec: »Žel, že nežila déle; byla by zamezila mnoho krutostí, páchaných zvláště na Indiáněch.« Pochopitelně, že její slovo u Ferdinanda mělo váhu velkou, protože mu byla více než manželkou; spolu s ním se zasloužila o konečné osvobození veškeré křesťanské Hispanie a později i o zámořské objevy.

Alexander Veliký umírá a rozděluje říši mezi své generály, kteří spolu s ním pracovali o zbudování jeho velkého mocnářství a spolu s ním položili základ k velikosti i slávě jeho říše. Po smrti Vitellia, třetího nástupce Neronova, prohlašují vojáci za císaře »toho, jenž s nimi pracoval, bojoval, se obětoval« (Vespasiana). Apoštol praví věřícím, že budou účastní oslavy Spasitelovy, ačli měli podíl i na jeho utrpení.

Diodor Sicilský vypravuje o matce egyptského krále Simandlia, že její náhrobek byl ozdoben trojí korunou, protože byla dcerou, manželkou a matkou krále. Nejbl. Panna pochází též z královského rodu; dcera Davidova čítá nejednoho krále mezi svými předky. Ale ne proto jí církev staví na hlavu korunu, nýbrž proto, že jest dcerou nebeského Otce, Matkou a snoubenkou jeho jednorozeného Syna, stánkem a chrámem sv. Ducha. Matka krále nebes a země, Královna trojí církve.

Královna... Chtěl by kdo pochybovat o tom, zda ji církev pokládá za Královnu? O tom nás přesvědčují tisíce a tisíce obrazů, na nichž křesťanské umění zobrazuje Madonu s korunou na hlavě, jindy zase na trůně (tak již v katakombách!), anebo jí klade do ruky žezlo, tu a tam zeměkouli k nohám... Že jest královna, hlásají nám i andělé, kteří ji na obrazech obletují nebo tvoří její čestnou družinu. Vstup do mariánské svatyně, a vše, co tam vidíš, k tobě volá: »Zde sídlí Královna, zde jest od věřícího lidu uctívána a milována jeho Vládkyně.« Kdyby Turek, jenž neví nic o naší sv. víře, vstoupil do svatohostýnského chrámu, pozná na první pohled: »Dítko, jež drží Madona v rukou, jest jistě Bůh křesťanů, a ta, která je v náručí drží, jest beze vši pochyby jeho matkou.« Že za Královnu věřící lid Marli opravdu pokládá, jsou dokladem tisícové poutních míst, kam rok co rok spěchají milionové, aby tam uctili a oslavili tu, kterou milují. Ať prohlásí kterýkoli vládce, že každou neděli budou jeho dveře otevřeny všem, jsem zvědav, kdo by napočítal za rok více návštěvníků, zda já na sv. Hostýně neb v Lurdech neb na jiném proslulém milostném místě, anebo jeho komorníci v jeho paláci.

Maria nanebevzatá a korunovaná... Věčná oslava v nebesích jest zakončením její vezdejší pouti, nebe jest i naším cílem, pro nějž jsme stvořeni, jež si máme usilovnou prací vydobýt, k němuž se máme vytrvale ubírat ve šlépějích Kristových i Marliných. Poslední tajemství života sv. Panny nám tedy připomíná první exerciční pravdu: »Člověk jest stvořen pro nebe a nikoli pro tento svět.« K nebi obracelo náš zrak už první tajemství, s nímž jsme v prvním díle své úvahy začali, věčné vyvolení Matky Boží. Krok za krokem jsme sledovali, jaký význam má úcta mariánská pro praktický život, jaký vliv měla a má na mravní život lidstva, a hlubší úvaha nás vždy přesvědčila: neocenitelný význam, nepodcenitelný vliv, blahodárný vliv, jen kdyby se mu lidstvo poddalo. Úplná obnova země, mravní obnova člověčenstva, po níž se stále volá a jež zůstane ilusí, poněvadž se odmítá jediný účinný lék, Kristus a jeho svatá víra, v níž má své místo i jeho panenská Matka, místo ne pouze dekorativní, jak jsme si připomněli již nejednou. Odkud pocházejí všechny nemoci, jimiž lidstvo chřadne? Zdaž ne z pramene jediného, z toho, že člověk nechce nic vědět o svém vznešeném povolání a určení, totiž že jest stvořen pro nebe a nikoli pro tento svět? Aby mohl hovořit svým choutkám, zapírá a vzdává se svého vyššího cíle. Nebe, věčný život... právě tato myšlenka jako spona obepíná praktický význam úcty mariánské od prvního kořene až ke koruně a závěru všech tajemství sv. Panny. Vzata na nebe, hledíme za ní jako apoštolé za Spasitelem na nebe vstupujícím. Jím řekl anděl: »Co hledíte za ním do nebe? Zase jednou přijde, vy teď běžte do práce, na frontu...« Naše Královna volá k nám sama: »Hleď za mnou a po jď za mnou; já tě předešla, a tvým životním úkolem jest doputovat jednou tam, kam jsem před tebou vešla já.« Nanebevzatá volá k nám: »Vzhůru srdce — k nebesům, k výšinám — nikoli shnít v prachu země, duše, k vyšším věcem stvořená.« Velikost Marliny slávy a odměny jest nám dalším povzbuzením: »Kdo skoupě slí, bude i skoupě žít, a kdo slí v hojnosti, bude v hojnosti i žít.« (2 Kor 9. 6.)

IV. „BUĎ MATKOU MOU, MARIA...”

»Hle, matka tvá.« (Jan 19. 25.)

A

Tyrolský povídkář Reimmichel vypravuje: Jakýsi Josef (z Hellbrunu), typus tyrolského pytláka, každou chvíli opilý nebo pro lesní pých v žaláři. Kdekdo se ho bál, nikdo ho nechtěl do práce, a on místo co by dával vinu sobě, zanevřel na svět. Ženu přivedl svým pustým životem do hrobu. Teď se však vložily do věci úřady; rozhodly se, že pětiletá dceruška mu bude odňata a dána do pensionátu. Tu teprve se probudily v srdci surovce lepší city, a jakmile zvěděl, oč jde, prchl vysoko do Alp. S dítětem se toulal po lesích a horách, lpěl na ni zrovna vášnivě a choval ji tak něžně, jak by to relikvie byla. Slídlil po něm, jak mohli, ale ne a ne ho chytit. Jen tu a tam opuštěné spáleniště v lese, kozy nebo krávy podojené neznámým hostem, výstřel neviditelného pytláka byl dokladem, že Josef se někde na blízku toulá. »To dítě nedám ani za svůj život ani za svou nebeskou blaženost.« Dceruška se ho občas ptávala: »Kde je maminka?« »V nebi mezi anděly.« Jednou zabloudil s ní do mariánské kaple v horách; sta alpských kvítků zdobilo sochu Neposkvrněné. Dítě ještě nikdy v kostele nebylo, překvapeno zírá vúkol... »Tati, kdo je to? Tak krásnou paní jsem ještě neviděla.« »To je naše nebeská Matka.« »To je nebeská Matička? A jak krásnou ji andělé udělali! Máti, pojď dolů, pojď s námi domů!« Dítě vztahuje ručky, pytlák s ní skoro utíká z kaple, maličká pláče, a otcí bylo do pláče též. Mezitím přišel podzim a první mrazy. Vždy více se blížila chvíle, kdy bude musít dolů; ale jakmile přijde mezi lidi, úřady mu dítě seberou! Odhodlal se konečně ke kroku, jenž i jemu samému připadal beznadějný: vyjednávat s úřady... V zastrčené opuštěné boudě ustlal dítěti do mechu: »Buď hodná, ani se nehýbej, já ti přinesu hezkou panenku.« »A také maminku, jestliže ji najdeš!« Úřady pochopitelně nechtěly o jeho žádosti ani slyšet. Surovec plakal, sliboval polepšení... »Nejste vy také otcové? Nemáte děti? A já mám jen jediné! Raději je nechám umřít, než bych vám je dal.« Dojati jeho pláčem a vidouce, že po zlém s ním nic nepořídí, daly se obměkčit a rozhodly, že mu tedy dítě nechají, dostojí-li danému slibu a bude-li žít jako slušný člověk. Vrací se s radostí do hor. Zatím se snesl ledový déšť smíšený se sněhem; pytlák se žene k boudě, ale kolik hodin cesty k ní má! Konečně jest u cíle — bouda prázdná... Volá, hledá, žádná odpověď, dítě pryč. Spěchá k salaším, budí pastýře, aby mu pomohli hledat; vstali, rozsvítili lucerny a vydali se na hledání, každá četa jiným směrem, ale všecko marné; už byl bílý den, celý kraj pod sněhem, a dítě nikde. Josef polomrtvý se vleče, najednou slyší volání — několik pastýřů mu kyne od kaple. Skokem jest v ní a užel výjev, na který nikdy nezapomněl. Vidí svou dcerušku... Po stupních police, na které byly rozestaveny květy, vystoupila maličká až nahoru k hlavě sochy, objala svou nebeskou Matičku... šaty mokré, údy ztuhlé, na tváři stopy slz... V úkrytu, do něhož střechou vnikal chladný déšť, se asi zimou probudila, hledala lepší skryší, bloudila, zabloudila až do kaple, a tam v objetí své nebeské matky plačíc usnula a skonala. Zoufalost se zmocní surovce, ale nakonec se obrací k sv. Panně: »Žádnému člověku bych byl svou Marušku nedal, ale tobě ji nechám, tys jí jistě

připravila krásné místo v nebi.« Z divocha se stal docela jiný člověk. Byl přijat u kteréhosi sedláka do služby, začal i chodit k sv. svátostem.

Doklad, jak touží dětské srdce po matce. Jenom dětské srdce? Přechť si výrok protestanta Jungnickela (kap. IX.). Nejsou jeho slova výkřik sirotka z rodiny, která jest už čtyři staletí osiřelá, bez matky? Jako by teď teprve ty děti cítily svou osiřelost, a proto volají po Matce. Docela jinak v katolické církvi. Zběžný pohled na vnitřní život církve, na její pobožnosti a literaturu dostačí, aby každý poznal jasně, jaký jest poměr věřícího katolického křesťana k Marii.

Doposud jsme uvažovali, čím jest Maria Panna s a m a v s o b ě. Její odvěké vyvolení, její výsady, její důstojnost, její ctnosti. Teď přistupujeme k neméně krásné a věřícímu srdci milé úvaze, čím jest Neposkvrněná Panna n á m. Nescházely sice v I. a II. dílu statí, jež nám osvětlily vyvolenou Matku Páně jako náš ideál. »Jest nám vzorem, jehož máme následovat...« Pravím-li však, že teprve nyní přistupujeme k úvaze, čím nám jest nejsv. Panna, chci tím říci: »Začínáme řadu úvah o tom, co Královna nebes p r o n á s k o n á.« A o tom byla doposud řeč jen mimochodem, nejspíše ještě v příkladech — odezíráme samozřejmě od toho, co pro naši spásu spolu se Spasitelem v y k o n á i a — tím, že nám ho zrodila, že měla podíl na jeho smírné oběti kříže...

Co pro nás sv. Panna nyní v nebeské slávě, u zdroje všeho dobra, koná... Čím nám jest... Jest naše Matka, naše prostřednice, naše orodovnice, naše ochránkyně... Řada úvah, jež věřící lid slyšívá nejraději, jež tvořivají z největší části obsah májových kázání i obsah knih psaných ke cti nejsv. Panny. Zhloubáme se v tyto pravdy, jež nám ještě zbývají... několik rysů, jimiž nutno doplnit obraz vyvolené Panny, aby byl úplný... Zhloubáme se v ně, zdůvodníme, aby opřeny o pevný věroučný základ odolaly každému útoku a tím hlouběji zapustily kořeny do věřící duše.

A to hned při první pravdě, jež přichází na řadu. M a r i a, m a t k a v y k o u p e n ý c h —

Buď Matkou mou, Maria, štěstí moje, tvým dítětem chci povždy být...
Buď Matkou mou, Maria, zřídlo blaha, tys studnice milostí všech;
když v boji, v bídě klesá moje snaha, nechť vzkřísí mne tvé lásky dech.
Maria, slyš mé prosby hlas, mou Matkou buď po všechen čas...

Maria, Matka vykoupených, především v ě ř í c í c h. To jest její stálé přilížení (epitheton constans), to slovo čteš na jejích obrazech, to slovo vyšila zbožná ruka na antependia, to slovo zlatými písmeny zdobí oltáře a stěny družinských kaplí, to slovo slyšet v mariánských písních a v kázáních; myšlenka, že Maria jest naše nebeská Matka, jest obsahem zásvětných modliteb. Že takto věřící smýšlejí, že tak k Marii a o Marii mluví, o tom není pochyby nižádné.

Ale sotva kdo ví, p r o č jest Matka Vykupitele matkou vykoupených. Ti, kteří jsou mimo církev, a často i věřící (především muži) v tom vidí cosi přehnaného a sentimentálního. Vlažní věřící jsou zase náhledu, že pro dívčí srdce se tato pobožnost předobře hodí, pro srdce měkká a citová, nikoli však pro duši muže — muž hledá a potřebuje pobožnost,

Jež se opírá nikoli o cit, nýbrž o rozum! Leč ani horliví věřící nemívají vždy jasného názoru o našem poměru k Matce Boží; ba i ti, kteří sv. Pannu milují, málokdy si bývají zúplna vědomi, proč ji nazýváme svou Matkou. Zeptej se jich — nevím, dostaneš-li jinou odpověď nežli tu, že ji Pán na kříži za naši Matku prohlásil. Přečti si výrok sv. Tomáše VII. na titulní lště a věnuj nyní tomuto předmětu bedlivější pozornost.

Především musí být jasno, co slovo matka znamená. Koho nazýváme svou matkou v řádě přirozeném? Která osoba je tvou tělesnou matkou? Ta, od které jsi obdržel život. Ať se ti líbí nebo nelíbí, pravdou jest a věčně zůstane: »Tato bytost mi dala tělesný život, bez ní by mne nebylo, a proto má nárok, a sice ona jediná, na název, důstojnost a právo matky vůči mně.« Tak Bůh ustanovil, a to již v ráji. Mohl tělo každého člověka stvořit bezprostředně jako jeho duši nebo jako anděly, neb jako tělo prvního člověka, tedy bez prostřednictví rodičů. Tvůrce však chtěl, aby celé lidské pokolení tvořilo organický celek na způsob stromu, jenž vyrůstá z jediného kořene a jehož všechny větve, lsty a plody čerpají život z jediného kmene, na nějž jsou vklíněny. První člověk spolu s přidělenou mu družkou jsou prarodiče všeho lidstva a původci našeho tělesného života. Všechn tělesný život prýští do lidského pokolení a do žil každého z nás z A d a m a, našeho praotce, a to s k r z e E v u, naší pramatku.

Těchto našich prarodičů nevzpomínáme s vděčností. Co platno, že jsme se narodili, když by nás po lopotném vezdejším životě čekalo věčné zavržení, a to jejich vinou? Jak jim být vděční za krátký tělesný život, plný utrpení a běd, když nás o věčný, nepomíjející, věčně blažený život připravili! Bůh, bohatý v milosrdenství, slítoval se nad člověkem smrti propadlým, rozhodl se a již v ráji slíbil, že mu zase vrátí ztracený nadpřirozený život duše, o který jej praotec připravil. Jak přivedl a vzkřísil Tvůrce mrtvého člověka k životu, jsme již uvažovali v I. a II. díle.

Mohl mu sice i ztracený život duše dát bez cizího zprostředkování, jako mohl každému dát tělesný život bez prostřednictví otce a matky, ale rozhodl jinak. Podle jeho vůle bylo lidstvo k nadpřirozenému životu vzkříšeno (znovuzroeno) prostřednictvím bytostí, jež by nahradily Adama a Evu a byly novými prarodiči všeho lidstva — rozumí se, že v duchovním ohledu.

Kdo jsou ti noví prarodiče lidstva, dárci a původci nadpřirozeného života? Na to odpoví každé dítě, jež zná katechismus. Hledáš-li pramen života přirozeného, kterým lidstvo žije a který sdílí otcové synům od pokolení do pokolení, přijdeš k Adamovi a jeho společníci. Hledáš-li zdroj nadpřirozeného života, kterým žije církve a jež skrze kněze ve svatých svátostech sděluje svým členům od generace ke generaci, přijdeš k Ježíšovi a Marii. A zde jest první, hlavní a největší důvod, proč jest Maria naše Matka, rozumí se, že duchovní Matka.

Především upozorňujeme na to, že ji nenazýváme matkou vykoupených obrazně ve smyslu přeneseném a nevlastním, jako když na příklad nazývá dítě svou pěstounku nebo sestra v klášteře představenou svou matkou, nebo když celý národ tak nazývá svou lidumilnou královnu (Dánové svou Dagmar) a čeleď milovanou hospodyni. Tyto všechny názvy

jsou přenesené, metaforické — v pravém smysle jest matka jen ta, která nám dala život. Nejsv. Pannu však nazýváme svou duchovní Matkou v pravém a vlastním slova smysle. Maria nám skutečně nadpřirozený život zjednala — tím, že nám porodila Spasitele, že spolu s ním o naší spáse pracovala, že byla jeho pomocnice a společnice na velkém díle vykoupení, kterým jsme byli ze smrti hříchů vzkříšeni k nadpřirozenému životu.

»Maria jest Matka všech. Matka Ježíše Krista, protože ho porodila, zároveň však i Matka naše. Porodila sice jen jediného syna, ale v něm a skrze něho jsme my všichni znovu zrozeni k novému životu. Maria nás k tomu novému životu přivedla tím, že nám dala Krista, skrze něhož všichni žijeme... A nejen to: v něm jediném nám dala vše, co nutno, jak pro nadpřirozený život naší duše zde, tak pro věčný život naší duše tam. K tomuto úřadu pak, aby totiž byla naší Matkou, byla vyvolena od věčnosti... Jest Matkou tvorů, protože jest Matkou Tvůrce« (Alb. Mag. supp., Mariale). Poslední slova tohoto neznámého středověkého bohoslovce bych opravil a řekl: »Jest matkou vykoupěných, protože Matkou a Společnicí Vykupitele.«

Božský Spasitel, původce, pramen a kořen nadpřirozeného života, nechtěl, abychom ho nazývali otcem. Prohlásil se naším bratrem (Mt 28. 10), a za otce nám dal toho, od něhož jest sám od věčnosti zplozen. Marii však nazýváme plným právem svou matkou, daleko větším právem než Evu, protože nám zprostředkovala život, a to vyšší život než ona. Proč nazývá lid kněze duchovním otcem? Protože jest prostředníkem nadpřirozeného života, který jsme hříchem ztratili — především tím, že uděluje sv. svátosti (křest a pokání). Nedává ze svého, nýbrž z pokladů Kristových — proto jest nazýván otcem jen obrazně. Neposkvrněná Panna, nemrzí nás to opakovat, se přičinila o dobytí života našich duší skutečně, vlastním spolupůsobením ve spojení se Spasitelem.

Tím přicházíme k další otázce: Kdy a jak nám tento život zjednala? Jinými slovy, kdy a jak se naší matkou stala? Nikoli na Golgotě, jak se namnoze nesprávně myslívá; tam byla od Spasitele za matku věřících pouze prohlášena. Matkou vykoupěných se stala v okamžiku, kdy se stala Matkou Vykupitele. V okamžiku, kdy byl do jejích rukou vložen osud všeho lidstva, kdy na ní záleželo, otevře-li Spasiteli lidstva své panenské lůno a zprostředkuje-li lidstvu spásu, a kdy svým »staň se« umožnila dílo vykoupení, stala se naší matkou. Božský Spasitel nám ovšem zasloužil věčný život na Golgotě. Jest významné, že církev v liturgii pokleká, kdykoli se činí zmínka toho i onoho tajemství; den co den v kředu při slovech »a vtělil se působením Ducha Svatého z Marie Panny«, stejně jako ve svatý týden při slovech paší »a to pověděv, vydechl duši«.

Vzpomínám na pohádku z dětství o živé vodě, jež křísí mrtvé. To, co v pohádce jest nemožnost a tedy neuskutečnitelné, stalo se skutečností v církvi Kristově. On sám se nazval pramenem vody živé, a ta voda křísí mrtvé k životu. Kde hledat studánku, z níž tento pramen vod živých vyvěrá? Kdy a kde začal téci? Jeho zřídlo musíš hledat v nazaratské jizbě, v lůně panenské Matky. Tím nechceme nikterak říci, že přítomnost sv.

Panný pod křížem byla snad vedlejší nebo zbytečná... vímeť již, že její dvojí důstojnost jakožto Matky Vykupitele a Matky vykoupných ji na Golgotu vedla (II. kap. 27.); ani nechceme zbavit všeho obsahu slovo, jež pronesl Pán s kříže k ní i k nám. »Hle syn tvůj, hle matka tvá...« Jaký to dar! Že totiž služebník pro vynikající čistotu srdce byl nazván synem naší Paní a ustanoven za strážce té, jež byla strážkyně pokladu života. Ježíš totiž odchází cestou utrpení od té, která bez bolesti, t. j. neporušeně ho zrodila. Jan však na způsob služebníka ji přijímá, paníc Pannu, ratolest vinnou révu, vojín (Kristův) Královnu, bohoslovec Bohorodičku (Jan nazýván na východě theologos), ten, jenžto byl bratrem Bohočlověka z milosti, tu, jež byla matka Bohočlověka přirozeností (t. j. skutečná, tělesná; Theodor Studita In Joannem Evang.). Jako nejbl. Panna v Nazaretě ve chvíli, kdy Syn Boží se chystal sestoupit do našeho vyhnání, zastupovala všechno lidstvo, tak »učedník, kterého Ježíš miloval«, nyní, ve chvíli, kdy Vykupitel světa se chystá slzavé údolí opustit, zastupuje všechny věřící — všechny, kdož Krista čistým srdcem milují — a třebaže Matka Vykupitelova jest matkou vykoupných všech, přece zvláštním způsobem jest matkou věřících, a mimořádnou něžností se osvědčuje matkou těch, kdož jsou čistého srdce. Královna andělů a panen přebývá nejraději mezi lilijemi —

B

Zbývá ještě otázka, proč Bůh chtěl, aby vykoupení v nadpřirozeném ohledu měli matku. Důvody nám již známé krátce rekapitulujeme a doplníme.

První důvod jest analogie pádu a spásy. Tam jeden pár, prarodiče tělesní, zde druhý pár, Ježíš a Maria, naše duchovní Matka (I. kap. 7.).

Druhý důvod jest analogie řádu nadpřirozeného s přirozeným. Jest pochybené nazírání, že řád milosti (duchovní život) jest docela oddělen od řádu přirozeného a nemá pražádného zřetele na přirozené schopnosti, potřeby a tužby člověka — že člověk musí v sobě utlouci napřed tělesný život se vším jeho cítěním a potřebami, aby byl schopen života nadpřirozeného (duchovního). Jen falešná askese může co podobného tvrdit. Čtème jen životy svatých! Sv. František Saleský dokončí kázání a pak se nezdrží a oznamuje přítomným s pláčem úmrtí své matky a prosí je za modlitbu — scena, jež dojala všechny. Odpovědi sv. Anežky před soudcem prozrazují ušlechtilou hrdost římské duše, veliký světec z Assisi nemusil se nikterak zřítí své lásky k přírodě a odložit svou poetickou duši, když se rozhodl patřit bez výhrady Kristu, andělský učitel (Tomáš Aq.) dává přednost studiu před biskupskou mltrou, a mužná sv. Terezie z Abduly jest pravý opak »květinky«, něžné Terezie z Lisieux.

Ale nač hromadit příklady? Jest učení svaté víry, že řád nadpřirozený jest zbudován na řádu přirozeném a že život milosti není cizokrajná květina, které by se v naší půdě nedařilo a která by v ní musla zahynout. Ano, v řádu nadpřirozeném platí ne-li tytéž, pak alespoň podobné zákony jako v přirozeném, a Bůh má ohled na naši přirozenost — vždyť

jest jejím Tvůrcem stejně jako jest původcem řádu milosti! Jest manichejský blud, že lidská přirozenost pochází od boha zlého, a protestantský blud, že jest (hříchem) docela zkažená a špatná. Co řečeno, můžeme si znázornit třeba na sv. svátostech. Křest, naše duchovní znovuzrození, jest v řádě milosti to, co v řádě přirozeném jest narození; dostává se nám při něm života duše, jako při zrození se nám dostalo života těla. Břimování, svátost duchovní dospělosti, nás vyzbrojuje především slou (k existenčnímu boji, t. j. k boji o věčný život). Narodit se a dospět může člověk jen jednou, proto ani tyto svátosti nemůže přijmouti častěji. Aby však v sobě udržel tělesný život i sílu, potřebuje denně pokrmu — nebeský chléb našich duší můžeme a máme přijímat často. Je-li kdo v boji raněn, musí se podrobit léčení, někdy trochu bolestnému; dá-li se kdo zranit v boji proti mocnostem temnoty, jest postaráno sice o lék, ale tím bolestnější, čím těžší ránu svou vinou utřil: sv. zpověď. Omývání duše od vlny, kterou jsme osobně nespáchali, děje se vodou (křest); odpuštění zločinů svévolně spáchaných děje se na způsob soudu (sebeobžalování ve svátosti pokání). Posla k boji naznačena pomazáním olejem (břimování, poslední pomazání — vzpomeň zápasníků ve starém Řecku!) Milostí pomáhající a rozmnožování milosti posvěcující, neustálé udržování při životě, dostává se nám svátostí, kde dárce milostí jest sám přítomen ve způsobě pokrmu.

Člověk zůstává člověkem, i když jest povýšen do řádu milosti. Jeho charakter a jeho přirozenost tím není zničena ani veskrze změněna, nýbrž jen zušlechtěna a zdokonalena. Tím, že tě Bůh povýšil do nadpřirozeného řádu, stal se tvým Otcem. Znamená to, že se teď máš zříci nebo musíš zapřít tělesného otce? Čtvrté přikázání platí nadále, třebaže máš v nebi Otce vznešenějšího, Otce, jenž ti musí být dražší a jehož jsi povinen více milovat. Jisté dary nazývá dogmatika milosti přirozené (na př. smířlivou povahu, nadání, soucnné srdce); jsou to vpravdě milosti, t. j. nezasloužené dary svobodně od Tvůrce udělené; nejsou sice samy sebou ctností ani zásluhou, přece však nadpřirozený život neobvykle podporují a mohou na cestě dokonalosti prokázat velké služby ... jenom je zušlechtit a jich správným způsobem užívat!

Po tomto předběžném vysvětlení pravíme: »Jedna z nejmocnějších tužeb lidského srdce jest touha po matce; jedna z největších potřeb každého syna lidského jest potřeba řádné matky. Tato touha a potřeba jest do lidské přirozenosti vštípena od Tvůrce samého. Matka jest jedním slovem nutná — nutná v každé rodině, nutná každému synu Evinu, nejen proto, že se mu od ní dostalo života, nýbrž i proto, že bez ní není pravé a řádné výchovy.«

V rodině má matka místo nikoli vedlejší, nýbrž podstatné, vedle otce a spolu s ním. Zvrácenost moderní rodiny patrna i v tom, že mizí úcta k matce. Jaké jest postavení matky v řádné rodině? Otec jest hlava, matka jest srdce rodiny, a jako taková přirozeně prostřednicí mezi hlavou a ostatními údy. Otec vydělává, aby celá rodina měla z čeho žít, matce pak připadá povinnost, aby z pokladů, které otec přinese, přidělila každému dítěti, co potřebuje. Politování hodné dítě, jež nemá nebo nepoznalo matky! Jak často to vidět na první pohled! I když o ně otec pečuje, i když přijde do školy čisté, lze poznat, že scházela mateřská

ruka, která by vše na něm pečlivě urovnala, vlásky na hlavě, šat na těle atd. Vyrůstá-li dítě bez dohledu, nikoli pod bdělým mateřským okem, stává se rozpustilým nebo zasmušilým. Klostermann v povídce »Spravedlnost lidská« vypravuje o dívce, která svým nerozumem si zavinila třídní vězení (přijala ukradený šperk) a tím nenávisť otce i výsměch celého města. Jednou sama v zahradě sklíčená vzpomíná: »Mamičko, proč jsi mě opustila tak brzo? Proč jsi nade mnou nebděla jako jiné matky nad svými dítkami?«

Zdaž by byl Lenau došel tak smutného konce, kdyby nebyl přišel o matku? Tento muž, víry prostý a Boha vzdálený, vzpomíná na ni celý život. »Máš-li bolest, spěchej na srdce matky; když ti ji pochovali, utíkej jako raněná srna do nejhlubšího lesa a tam plač.« Vydal se na cestu do Ameriky, aby tam u Niagarských vodopádů našel klid duše. Stojí na palubě smuten, hledí do vln, v nichž zapadlo slunce, a myslí na matku, »které by se rád vrhnul kolem krku a požaloval vši svou bídu«. Přidruží se k němu kapitán a vypravuje mu, že před časem pochoval ve vlnách svou matku a jaká to pro něho byla bolest, a oba slzí. Jinde píše též básník: »Ó že mi tě smrt tak brzo odňala! Nebyl bych přišel na scestí.« A já vzpomínám na jistou dětskou zaniklou mariánskou družinu; po letech jedna dospělá dívka píše své bývalé družce: »Kdyby nebyla naše družina zanikla, nebylo by to se mnou tak daleko došlo.« Duše bez nebeské Matky! Cítí a jest si vědoma, oč přišla.

V Avile ve Španělsku jest v jednom kostele socha svaté Panny. Před ní klečela sv. Terezie (Abduská), když ve dvanáctém roce pozbyla matky, a prosila Královnu nebes, aby jí nyní byla dvojnásob matkou. Dodnes se před onou sochou modlívali ponejvíce děti, zvláště sirotci... Sklíčené duše toužící po matce!

Na tuto touhu lidského srdce měl ohled nebeský Otec, když své církvi dal matku. V přirozeném řádě se dospělý ovšem bez tělesné matky obejde. Není na ni odkázán, přestává povinnost poslušnosti, nepřestává však povinnost úcty a lásky. Řekli jsme, že jest analogie mezi řádem nadpřirozeným a přirozeným; ale právě proto, že jest analogie, není naprostá rovnost. Co jest v řádě přirozeném nedostatečné nebo nedostl dokonalé, nutno vyloučit. Mluvíme-li o naší nebeské Matce, jest nutno především vymýtit vše, co na poměru tělesné matky k dítěti jest nedokonalé. Když dítě dospívá, pozoruje vždy jasněji, že rodiče, kteří mu byli nejvyšší autoritou pod sluncem, mají též své křehkosti, že nejsou prosti omylů, že jest na ně odkázán jen dotud, dokud se nemůže na vlastní nohy postavit. Naše nebeská Matka jest milostl plná, beze stínu nedokonalosti, po Kristu náš nejvznešenější a veskrze svatý vzor. Kromě toho jsme neustále odkázáni na prostředníci mezi námi a Ježíšem, dokud nejsme na věky přivtěleni k církvi vítězné — tam teprve pomine nebezpečí Boha ztratit, tam nebudeme potřebovat ochrany ani přímluvy ani pomocnice. Bylo by směšné, kdyby dospělý syn se opíral o matku a chtěl, aby ho vedla a o něj se starala. V duchovním ohledu je tomu docela jinak! Na ochranu anděla strážného jest odkázán dospělý i stařec stejně jako dítě, třebaže ne v témž rozsahu. Ochrany nebeské Matky však potřebuje dospělý ještě více než dítě, protože jest vystaven těžším pokušením a těžším bojům. —

Bývalý plukovník a později traplista Ferd. Gëramb stojí u tradičního hrobu Matky Boží v Jerusalemě (5. máje 1832) a modlí se: »Zde tvůj hrob... Tvá láska nezemřela, nezná smrti a nezná hrobu; neopustila jsi mne, když jsem kráčet cestou hříchu, milovala jsi mne, když jsem tebe nemiloval já; přivedlas mne k obrácení, a nyní mi vypros vytrvání; mé vlasy zešedivěly, nezešedivěla tvá láska...« Annette v. Droste Vischering, příbuzná neohroženého zastánce církevních práv, kolínského arcibiskupa Kilmenta, si říkala, kdykoliv ji sváděl svět nebo vášeň: »Co by tomu řekla matka, kdyby to věděla?«

Dostojevski nás v jedné povídce uvádí do sibiřské věznice; na zemi leží mrtvý vězeň, opuštěný, bez šatu, v truchlivém stavu; úřadující poddůstojník si při pohledu na ubohého povzdychl: »Ten měl také jednu matku...« Pohled na hříšníka v bídě ještě větší »Měl kdysi matku« a snad k ní spínával své dětské ruce... kdypak asi naposled?... A nejtruchlivější pohled na ty, pro které už není záchrany. »Měl kdysi matku...« Jenže Jim ji nevzala smrt... Sami se vymkli z jejího objetí — —

C

Třetí důvod, proč jest Maria naše nebeská Matka: C í r k e v jest r o d i n a, spojená poutem jediné společné víry a vzájemné lásky. Kde jest rodina, tam jest i otec, tam jest i matka! »Jedna víra, jeden křest, jeden Pán a Otec nás všech.« (Ef 4. 5 n.) Otec na nebi jest otec nejen podle jména, nýbrž v p r a v d ě, a my skutečně jeho dítky, ne sice přirozené, nýbrž adoptované, z milosti přijaté. Nuže, bude velké rodině nebeského Otce, církvi Kristově, chybět matka? Jistě že ne! Koho tedy vybere a dá svým dítkám za matku nebeský Otec? Koho jiného, leč Matku svého jednorozeného Syna! Přece ne jinou bytost! Vždyť pak by byly v jeho rodině matky dvě, jedna Matka jeho božského Syna, druhá matka jeho ostatních dítek. Můžeme tedy doplnit slova sv. Pavla: »Jedna víra, jeden křest, jedna rodina, jeden Otec, a j e d n a s p o l e č n á M a t k a v š e c h,« a sice Matka Syna Božího — ta jest i Matkou naší.

Tak to bylo přirozeno, přiměřeno, ba skoro nutno. Přijme-li otec nějaké dítě za své a přivtělí-li je do své rodiny, může zůstat matka tomu přijatému dítěti cizí? »Já mu budu nyní otcem, a ty matkou.« Má-li již přirozeného syna, bude přijatému dítěti pochopitelně bratrem. Nemí tomu tak ve velké rodině vykoupených? Rozumní protestanté už cítí dobře, že v jejich náboženství jest jakási mezera a že jim něco schází (kap. IX.). V Hamburku se ptal kterýsi pastor P. Roha T. J.: »Čím to, že katolíci jsou veselejší a radostnější než protestanté?« »Když jest v domě matka, jsou děti vždy veselé.«

Jako Otce nutkala moudrost a láska, aby nám dal Marii za Matku, tak nutkalo i jeho Syna, by učinil totéž. Svého Otce učinil Otcem naším, sebe nazval naším bratrem, dal nám právo na své království a podíl na svém dědictví; co zbývalo ještě, leč aby nám dal i svou Neposkrvněnou Rodičku za Matku? Učil nás modlitbě »Otče náš«. Ke komu se budeme modlit jako k Matce? Vše, co Kristus měl, sdělil i nám, pokud bylo možno. Představuje-li nás svému Otci: »Hle bratři moji, které jsem svou krví vykoupil,« naskytá se otázka: »Jsi-li ty naším bratrem, kde jest naše

matka?» A Pán odpovídá: »Moje Matka bude i vaší matkou, protože i ona se mnou pracovala o vaší spásu.«

Nadto jest Božský Spasitel hlavou církve, my pak údové církve, tedy údové mystického (tajemného) těla Kristova. I tu bylo přiměřeno, aby matka hlavy byla i matkou údů, a matka fyzické osoby Kristovy byla zároveň matkou jeho mystického těla. Sv. Augustin píše: »Maria, matka jeho údů, protože láskou spolupůsobila, aby věřící se v církvi rodili.« Když Pán na nebesa odešel, zanechal na zemi svou Matku, aby byla církví tím, čím byla jemu — a tento obraz Matky mladičké církve nám maluje opět »malíř Boží«, mariánský evangelista ve Skutcích apoštolských (kap. 1.). Nejbl. Panna ve sboru učedníků a věřících žen, ne jako hlava, nýbrž co matka, připravuje se s nimi na příchod Ducha sv.

Matka věřících... Má nejen jméno matky, nejen důstojenství matky, nýbrž i srdce matky. Věc, o níž se nejčastěji káže, jež věřící k Matce Spasitelově nejvíce táhne. »Miloval mne, a vydal sám sebe za mne« (Gal 2. 20) praví obrácený apoštol o Vykupiteli. »Milovala a miluje nás« pravíme o nebeské Královně. Dlouhá léta bývala v kryptě sv. Petra v Římě socha od Mino da Fiesole. Dán mu úkol, aby spolu s Janem »Dalmatou« vyobrazil tři božské ctnosti. Jak ztělesnit lásku? Madonu s dítětem v náručí! Odchýlil se od obvyklého způsobu... Dílo se mu zdařilo nad očekávání, překrásné čisté rysy tváře blažené Matky se každému nezapomenutelně vtiskly v paměť. Lásky k božskému dítěti — a z ní pramenící, jakož i s ní spojená láska k těm, jež přijal za bratry a představil své Rodičce jako její budoucí děti!

Její lásce k nám věnujeme však zvláštní kapitolu (Matka mlostrdenství). Zde dostačíž krátká zmínka.

Začali jsme tuto úvahu obrázkem z alpských hor, zakončíme ji podobným obrázkem z velkoměsta. Kaplan jedné pařížské fary vypravuje:

»Jednou při katechismu jsem spatřil ve svém stádečku cizí ovečku. Hošík bledé tváře vklouzl do poslední lavice. Bylo vidět, že u nás není doma. Těkal očima s místa na místo a bojácně se krčil do koutka. Dělal jsem, jakobych ho neviděl, třebaže mi nebyl docela neznámý. Byl to syn nového dohlážitěle v továrně, člověka bez víry, jenž by všechny kněze nejraději zadával. Když jsem byl hotov a děti propustil, šel jsem k němu. Vstal, čapku v ruce, a hleděl na mne smutnými očima.

»Chodíš do školy?« Žádná odpověď. »Slyšel jsi něco o Pánu Bohu.« Zase nic. »Anebo alespoň o sv. Panně?« Tu zvedl malý hlavičku a jeho obličej zazářil. »Ano — pravil potlchu — slyšel jsem, že děti, které chodí do náboženství, mají matku, Pannu Marii, a proto jsem přišel. Já tolik potřebuji matky.« Při tom dvě slzy mu skanuly po tváři.

»Tak pojď, já tě dovedu k tvé Matičce — k té, která ti nahradí matku.« Zavedl jsem ho do kaple, kterou sošálky pečlivě zdobily. Když hošík spatřil sochu Matky Boží, korunovanou zlatým diadémem, ověšenou květy a ozářenou paprsky, jež oknem do svatyně vnikaly, zvolal se sepjatými rukama:

»Ach, tady jest... jak jest krásná! Myslíte, že mne bude chtít přijmout za dítě? Pohleďte, ona má již jedno v náručí, ona mne nebude potřebovat, ale já... kdybyste věděli! Já tolik potřebuji matky, zvláště od doby, co jsem nemocen.«

»Tys nemocen, malíčký?«

Ukázal na levou stranu prsou.

»Tady mne to bolí . . . ne mnoho, ale nemohu si hrát ani běhat s ostatními, lékař mi zakázal chodit do školy. Tak jsem doma docela sám. Tatínek mne má hodně rád, ale je pořád pryč. Lidé ze sousedství mi řekli, že děti, které chodí na katechismus, najdou Matku předobrou a přemocnou, proto jsem přišel. Myslíte, že mne bude sv. Panna chtít?«

»Ovšemže tě bude chtít, ale musíš to dělat jako děti, které sem chodí . . . učit se katechismu,« a při tom jsem mu dal knížku do rukou.

»Děkuji, budu ho číst docela jistě.«

Skutečně, nejen četl, studoval ho tak horlivě, že brzo dohonil ostatní. Přicházel svědomitě na každou hodinu, vždy bledší . . . Jednoho dne ho tu nebylo. Dovtlpil jsem se, proč, a rozhodl jsem se ho navštívit, nedbaje nebezpečí, že mne jeho pan otec pohltí. Na štěstí byl malíčký sám doma — rozumí se, že v postýlce. Jak mne spatřil, ukázal mi katechismus na polštáři blízko hlavy.

»Velebný pane, tatínek mi pomohl, abych se úloze naučil . . .«

»Je-li možná?«

»Byl jsem tak sláb, sotva jsem mohl číst. Když to tatínek viděl, vzal knihu a opakoval mi úlohu tak dlouho, až jsem ji dovedl po něm bez chyby odříkat. Myslím, že brzo umru, proto si musím pospíšet.«

Skloněn nad ním, chtěl jsem ho potěšit, ale jakýsi vzlykot mne vyrušil. Obrátím se, jeho otec stál vedle lůžka.

»Neplač, tatínku — začal malíčký nemocný — já budu mít radost, když mi pomůžeš jako včera naučit se katechismu, protože tak budu moci jít k sv. přijímání. Potom půjdu do nebe, sv. Panna mne tam dovede, a ty tam později také přijdeš, není-li pravda?«

Maje hlavu ve dlaních otec mlčel. Zvedl jsem se, poroučel se, ani si mne nevšímal; ale to mi nevadilo, abych malíčkého přítele denně nenavštěvoval. Našel jsem ho vždy o samotě s ošetřovatelkou, a ta se vždycky vzdálila. Přišel-li někdy do pokoje otec, opřel se o lože s tváří ve dlaních a sotvaže můj pozdrav opětoval. Malíčký slábl víc a víc. Jednou mi vypravoval: »Víte, velebný pane, co tatínek včera řekl? Když máš sv. Pannu tak rád, pros ji za uzdravení, učiň slib, jak to tvůj katechismus vysvětluje, a já tě dovezu do Lurdů nebo kamkoli budeš chtít.«

»Tvůj tatínek má pravdu, udělej, co chce.« Hošík vrtěl hlavou.

»Nesmíme nikdy žádat zpět, co jsme už jednou dali. Já jsem dal svůj život Ježíškoví, aby mi za to dal svou Matku v nebi a aby tam dovedl tatínka; to je lepší než uzdravení. Kdy půjdu k sv. přijímání?«

Vykonal je jednoho dne v měsíci Královny květů. Dali mu na lože bílé draperie a pokryl je prvními jarními růžemi. Jeho malí přátelé z náboženské hodiny naplnili pokoj. Hošík s nevídanou vroucností přijal do srdce Syna Marie Panny, a brzo potom vydechl duši.

A jeho otec? Všecky jeho předsudky, nevěra a zarytá nenávist zmizela; vše rozptýlila malá kniha, kterou umírající dítě mu dalo do rukou. Od smrti svého syna byl stejně horlivý a výmluvný pro dobrou věc jako byl dříve pro špatnou, a přivedl za sebou velkou část dělnictva, lidí spíše svedené než zlovolné. Dnes je duch celé farnosti obnoven.« (Milot, Manuel pour la 1. communion.)

V. PROSTŘEDNICE MILOSTÍ.

Dostalo se mi všeho dobra skrze ruce její. (Viz Md 7. 11.)

S jakousi tajemnou hrůzou jsme se ve školních lavicích zahleděli na velkou žlutou skvrnu, jež se na mapě táhne přes celou šíř sever. Afriky, od oceánu k oceánu, pojmeš-li do ní i Arabii. Žádná hora, žádné město, žádná železnice, žádná řeka, nic - na první pohled poznal i méně důvtipný školák: »Tam nejsou lidé.« Sahara, poušť - a v mysli vystávaly obrazy známé nikoli z bájí, nýbrž ze zaručených cestopisných líčení: kamenité a písčité moře, písečné vlny, samum, písečná bouře, svůdná a zrádná fata morgana, vykouzlující obrazy života tam, kde vládne smrt, vyschlé cisterny, kosti velbloudů i lidí, zhynulé karavany ...

Sahara, domovina a obraz smrti. Co jí schází? Jedná věc by byla s to oživit tuto mrtvou pouštinu: vláha — a té není

Další odstavec v zeměpisné učebnici: Egypt — scenerie na ráz změněná: rýžová pole, palmy, zahrady, akacie — ptačí svět čítající na 300 druhů oživuje zemi: volavky, růžoví plameňáci, pelikáni, divoké husy, čápi, rackové, mořské vlaštovky, ibis ... v takových hejnech, že denně prý pohlí na 300 q ryb. Na zimu rozmnoží jejich zástupy každoroční hosté — naši stěhovaví ptáci. Nezvyšují slce lomož a křik, jímž »domáci« plní vzduch — v cizině ani ptáče nepěje —, ba takrka se skrývají v rákosí a zeleni; přece však i oni jsou dokladem, že Egypt právem nosíval jméno »obilní komora světa«, do níž za doby hladu spěchávali i z dalekého Kanaanu.

Odkud tato změna, tento přechod z pouště bezmála v pozemský ráj? Každý školák ti poví, že »Egypt jest darem Nilu — nebýt této řeky, byl by Egypt pouštinou jako sousední Sahara«.

Nil — jeho prameny musíš hledat daleko na jihu — kdesi na rovníku, v »Měsíčních horách«, jak říkali staří. Podle badatelů je to hora Ruvenzori, jejíž vrchol strmící do výše 5000 m jest pokrytý věčným sněhem. Pod žárem tropického slunce sníh neustále taje a v bystřinkách se voda žene dolů, do tří velkých jezer, v nichž jako v nádržích se shromažďuje. Ty pak nejsou s to všechnu vodu podržet, vydávají přebytečné množství — tři prameny z těchto jezer jsou hlavními prameny a skoro jediná zásobárna Nilu. Cestou se mu dostane málo příbytku; není přítoků, není dešťů.

Sahara — obraz pouště, v níž strádalo lidstvo Boha opustivší a od Boha opuštěné. Smrt vládla všude, a scházel oživující dech Boží, jenž by jako blahodárná a životodárná vláha oživil tento kraj smrti. Nabízeli se slce lékaři, že prý vlijí nový život do žil lidstva umírajícího únavou, hladem, žízni — ale jejich pěkná slova byla fata morgana, klamná vidina, iluze — a kdo se za nimi hnál, místo pravdy stihl stín, místo domnělého života našel smrt u vyschlé cisterny. Cesta lidstva těmito dlouhými stáletími byla lemována kostmi zemřelých ... opustil v ráji Hospodina, pramen vod živých, a kopali sobě na své pouti pouští cisterny děravé, jež vody podržet nemohly (Jer 2. 13), jež vlastně vody vůbec neměly.

»Rosu dejte nebesa shůry ...« Jen shůry mohla přijít pomoc, jako s vrcholu oné zasněžené hory přichází vláha, měnící východní pruh Sahary v úrodnou zemi. Shůry, s nebe ... Tato rosa od proroků tak tou-

žebně svolávaná konečně dštila na vyprahlou zemi. Všeobecné zkáze, již lidstvo hříchem Adamovým propadlo, připravil milosrdný Bůh všeobecný lék — a kdo chce povstat ze smrti k životu, jest na tento jediný lék a prostředek odkázán, jako nemocný stížený tropickou zimnicí má na vybranou: buďto chlínit nebo umřít.

Kristus, Spasitel lidstva — vtělený Syn Boží jest jediný a všeobecný prostředník mezi Bohem a lidstvem. Antiochenští rozlíčení na císaře Theodosia pro jakýsi závazek, jež jim uložil, rozbili jedné noci všechny jeho sochy. Po činu teprve viděli, co provedli. Jak odvrátit trest, jenž se jim vznášel nad hlavou? Sami si před císaře netroufali, poslali tedy mnichy co prostředníky, aby vymohli odpuštění. Takto si prostřednictvím vtěleného Syna Božího představovat nesmíme. »Vyvolen jeden z mnohých, nejlepší ze všech, když bylo zapotřebí vyjednávat smír; dosaženým odpuštěním jeho úřad jakožto prostředníka pomínul.« Nikoli! Kristus Pán a) nebyl od lidí za prostředníka zvolen, nýbrž od Otce ustanoven; b) jest prostředníkem lidstva u Otce od svého narození (mediator natus) svou celou bytostí. Plyne to ze spojení božství a člověčenství v jeho osobě. Jakožto Bůh je jeden z těch, kteří tvoří jedinou nerozdílnou tvůrčí a všemu tvorstvu vládnoucí Trojici. Jakožto člověk jest člen lidského pokolení, jeden z nás. Proto jest přirozeně a nutně prostředník mezi Bohem a lidstvem; spojením božství a lidské přirozenosti v jeho osobě stává se s p o n o u pojící Tvůrce a tvora ... mostem, jenž se klene přes nekonečnou propast dělicí Boha a lidstvo.

Není tudíž jiné cesty k Bohu leč Božský Spasitel. Staročeské rorátní písně — výmluvný doklad, že naši předkové hlouběji vnikli do poznání pravd svaté víry než my — pěkně toto dogma vyjadřují:

Neb skrz Krista máme všichni v jednom duchu přístup k Otci,
abychom skrz něho a ne skrz jiného s vírou k Bohu šli.
Kdo skrz Krista nepůjde, cesty do nebe nenajde,
neboť cesty není nižádné k spasení, leč jen Kristus sám.
Kristus jest naše naděje, nikdo nám nic neprospěje;
strhnem-li se jeho, Spasitele svého, běda nám bude.

Málo platné namítat: »Já si chci s Bohem své záležitosti vyjednat sám, bez prostředníka.« Odkáže-li král prosebníky na podřízené úřady, jež sám ustanovil, nepomůže volání: »Já chci být slyšen od krále samého!« Nerozhoduje, co ty chceš, nýbrž co vládce ustanoví! Ustanovili-li trojjediný Bůh, že nepřijme lidstvo na milost jinak leč skrz prostředníka, rozhodli-li nebeský Otec, že prostřednická působnost jeho vtěleného Syna se neomezí pouze na jeho pozemský život, t. j. na to, že nám zprostředkoval pravdy svaté víry svým učením, spásu a věčný život svou smrtí na kříži, nýbrž že bude vždy naším prostředníkem, nepomohou zhořla nic všechny vytáčky a námítky. Rozhoduje vůle Nejvyššího, nikoli přání nicotného tvora a provinilého, na milosrdenství Boží docela odkázaného člověka. Podle vůle Otcovy jest a z ů s t á v á K r i s t u s P á n v ě č n ě n a š í m p r o s t ř e d n í k e m. Co znamená toto slovo? Zjednal nám odpuštění, Otec pro jeho zásluhy nás přijal na milost, ale ustanovil, že každý, kdo chce k Otci, musí se k němu obracet s k r z e j e h o

v těle něho Syna. Na tomto božském ustanovení nemůže nikdo nikdy nic změnit. Kristus Pán jediná cesta k Bohu; kdokoli byl nebo bude kdy spasen, jest spasen skrze Krista; kdokoli kdy dosáhl nebo dosáhne odpuštění, dosahuje ho jen pro zásluhy Kristovy; jeho milosti to jsou, jichž se nám dostává ve sv. svátostech atd. Bez Krista není vykoupení, není odpuštění, není života. Skrze Syna k Otci —¹

»Kdo skrze Krista nepůjde, cesty do nebe nenajde...« Židé ve svých synagogách se modlí tytéž žalmy, které se nesly k nebi z jerusalemského chrámu, které se modlíval Božský Spasitel a jeho panenská Matka, které se dodnes denně modlí církve v kněžských hodinkách, a přece tyto modlitby jejich jsou docela bez ceny, bez zásluhy, bez účinku — proč? Protože je nepodávají Otci skrze Krista, jedného Prostředníka. Jejich modlitby jsou jako propadlé kupony nebo jako bankovky vzaté z oběhu — kdysi cenné, dnes bezcenné. Mohamedán se modlí k svému Allahovi a ne jeden křesťan soudí: »Uctívá jednoho Boha, Tvůrce nebes a země, jako my křesťané.« Nějaký delsta skládá »modlitby k Neznámému« a tvrdí, že spíná ruce k témuž, k němuž my, a přece všechny tyto modlitby jsou plané, protože nejdou rukama Kristovýmá.

Prostřednický úřad a činnost Kristova vyvrcholila (takřka se soustředila) v jeho vykupitelské obětní smrti. V ten okamžik hříšné lidstvo přijato pro jeho zásluhy od Otce na milost — lidstvo, jež se mohlo do propasti vrhnout, ale nemohlo si z ní pomoci, lidstvo, jež se mohlo satanu zaprodat, ale nemohlo samo sebe z poroby vykoupit. V tom jsme zajedno všichni, kdož věříme v Krista; kdo toto dogma popře, opouští půdu zjeveného náboženství (křesťanství) — popírá vykoupení i jeho nezbytnost, neuznává Syna Božího za Vykupitele a prostředníka, popírá dědičný hřích nebo jeho následky nebo hlásá sebevykoupení. Pro věřícího však není pochyby... člověka Otci odcizeného, s Otcem znepřáteleného a trestu propadlého k Otci přivedl a s Otcem smířil jedině vtělený Syn Boží. »Bál jsi se přistoupit k Otci, a když tě v ráji volal, polekán pouhým hlasem skrýval jsi se v křoví. Dal ti tedy Ježíše za prostředníka. Čeho by takový Syn u takového Otce nedosáhl? Otec přec miluje Syna! Bratr tvůj jest, tvé tělo a tvá krev... Toho bratra ti Maria dala.« (Bern. In Aquaed.)

Tím přicházíme k svému temat: Ježíš všeobecný a nezbytný prostředník mezi námi a Otcem, Maria všeobecná prostřednice mezi námi a Kristem. Maria jest »královská cesta« (Bernard), po které k nám přišel Spasitel a po níž se my máme ubírat k němu. Chceme-li se vrátit k dřívějšímu přirovnání, nutno říci: Vláha Boží milosti a smilování, jež kane s nebe na zem jako ony bystřinky s vrcholu horstva do nílských pramenů, jest nám dána v osobě Kristově, jenž sestoupil s nebe na zem; ale jako tu vláhu přivádí Egyptu nílský veletok a jemu celá země za všechno (»za svůj život«) děkuje, tak Ježíše nám zprostředkovala Neposkrvněná Panna — z jejích rukou jsme dostali Spasitele. Za prostředníci života a smíru byla prohlášena již v ráji. Tam

¹ Co řečeno o prostřednickém úřadě Kristově, platí i o prostřednictví církve. Marné všechno filosofování, proč se prý staví církve mezi člověka a Boha... Protože ji tam Pán postavil! Protože rozhodl, že se vykoupným dostane milosti a spásy jedině skrze ni!

obdržela svůj životní úkol a své poslání, být totiž Obnovitelkou lidstva, Pomocnicí Osvoboditele, Prostřednicí mezi zaprodanými a milosrdným Tvůrcem. Již v ráji ohlašuje Pán, jaké postavení Maria v lidstvu zaujme a čím mu bude: uvede je tam, odkud je vypudila Eva. Její místo bude vždy po boku Vykupitele, a styky s Bohem, v ráji přerušené, budou zase navázány skrze ni. I ji lze nazvat sponou — pojí vykoupené lidstvo se Spasitelem. Kristus Pán prostředník mezi námi a Otcem, protože náš bratr a Syn nebeského Otce. Maria Panna prostřednice mezi námi a Ježíšem, protože matka vykoupených i Matka Vykupitele. Kristus nám přinesl život, a tohoto dárce života nám zrodila Maria — obdržela ho od Otce pro nás. Božský Spasitel jest pramenem všech milostí, a ten zdroj vytryskl z lůna přesvaté Panny. Vtělený Syn Boží jest světlo světa, a o vánocích píše církev, že neporušené panenství Marilno toto světlo do světa rozlilo. Proč také žena byla pojata co pomocnice do velkého díla vykoupení a co účastnice na velkém tajemství vtělení, pověděno v 8. kapitole I. dílu. Toto vznešené vyvolení se nyní projevuje tím, že pomocnice Vykupitelova² jest prostřednice vykoupených. »Per Mariam ad Jesum — skrze Marii k Ježíšovi,« praví známé theologické rčení.

Otcové a bohoslovci uvažují totiž takto: »Bůh nemění svých úradků a dispoic, poněvadž jsou nekonečně moudré a dokonalé. Když se tudíž jednou rozhodl, že skrze Marii dá lidstvu původce, dárce a pramen všech milostí, trvá při svém ustanovení a dává nám i nadále jejíma rukama i milosti, jež se řínou na svět z vykupitelského Srdce Kristova. Posvěcení předchůdce, první milost nadpřirozená, kterou Spasitel udělil hned po svém vtělení, stejně jako zázrak v Káně, první milost časná, udělená lidstvu na samém počátku mesiášské činnosti Kristovy — obojí milost udělená prostřednictvím Matky Boží — ukazují, kterou cestou podle vůle Boží všechny milosti půjdou a skrze koho se má vykoupené člověčenstvo k dárce milostí obracet.«

² Stať »Pomocnice Vykupitele« v I. díle (kap. 8.) jest věřícímu lidu poněkud těžká. Připojujeme tedy na vysvětlenou z knihy Poutník (exerciční knihovna č. 4) několik slov (str. 383 n): »Pomocnice Vykupitele, nejčestnější úřad Matky Boží . . . Zapálí-li si poddaný střechu nad hlavou, a to z pouhé svévole, sotva kdo bude tvrdit, že pán jest povinen mu nový domek postavit; ba ani neřekne, že by tak bylo přiměřeno. Učiní-li tak pán přece — snad z ohledu na jeho rodinu a dítky, jež za ničemnost otce nemohou a jež by nyní musily pykat spolu s ním — je to nezasloužený projev jeho svobodné lásky. Leč i tak jest docela na místě, žádá-li, aby jak on tak jeho domácí přispěli k stavbě nového domku seč síly stačí . . . pomáhat dělníkům, přiložit pilně ruku k dílu; a bude-li nový domek značně chudší než původní, nahlédne kdekdo, že je to nanejvýš přiměřené, aby aspoň takto svévolný do jisté míry cítil následky své zvůle. I tak jest nový domek dílo milosrdného srdce, a omilostněný jest povinen za ně pánu denně děkovat a denně se mu ze všech sil odvděčovat. Nejednal tak Pán i s člověkem? Svévolně zmařil své rajske štěstí. Byl Tvůrce povinen vysvobodit ho z bídy, do níž sebe i potomky uvrhl? Učinil-li tak přece — z ohledu na jeho syny, kteří na jeho hřích neměli osobní účasti — byl to projev jeho nekonečné lásky a milosrdenství, na něž ani praotec ani z něho zrození neměli práva; bylo za druhé přiměřeno, aby ztracený ráj mu nebyl vrácen se všemi dary, statky a

Tato stať jest pokračování předešlé. Čím jest Maria Panna nám — jest matkou vykoupených, a proto i jejich prostřednice. Tento její úřad nutno pojímat s dvojího hlediska... Za první byla prostřednicí spásy všemu lidstvu, jako její Syn všeho člověčenstva Vykupitel. Toto své poslání splnila, když na zemi v těle smrtelném díla. Za druhé jest prostřednicí jednotlivým, když skrze ni o milosti časné i věčné Pána žádají, a tento úřad koná bez ustání v nebeské slávě jako orodovnice, přímluvkyně, ochránkyně, pomocnice, jako Matka božské milosti a Matka milosrdenství.

V této kapitole uvažujeme o prvním pojetí jejího prostřednictví, jež jest základ, opora a kořen druhého. Všeobecná prostřednice spásy... Prostřednický úřad Krista Pána, jak řečeno, vyvrcholil na Kalvarii. Ne tak prostřednický úřad jeho Matky — ten nemá zdroj na Golgotě, nýbrž v Nazaretě. Vyvolená Panna dílo spásy (zprostředkování smíru a věčného života) nevykonala, nýbrž připravila — jak? Svým »staň se!« Přišla chvíle, kdy měl být vyjednáán smír mezi nebem a zemí. Ne jako mezi vládci země, kde po porážce poražený prosí o smír a vítěz diktuje podmínky. Nikoli — tentokrát nekonečně vznešený vševládoucí Král věků a vesmíru sám se sklání k ztraceným — ne aby z jejich nouze kořistil, nýbrž aby je nehynoucími statky obdařil. Ale jedna věc jest společná s vyjednáváním pozemských vládců — s nepřítelem totiž se nenavazují styky přímo, nýbrž hledá se prostředník. Skrze prostředníka navázal i Nejvyšší s člověkem přátelství, v ráji přerušené — jenže on nemusil prostředníka hledat, nýbrž si ho sám prostě stvořil, a v osobě Neposkvrněné Panny daroval lidstvu zástupce (prostředníka) hodného a důstojného, jenž by jeho jménem mohl a směl jednat s Bohem nekonečné svatosti a velebnosti. S Marií vyjednával Tvůrce, zda by nebyla ochotna dát mu k dispozici sebe a spolupůsobit, aby padlé lidstvo bylo zase pozvednuto — ovšem »vyjednával« s ní, jak velebnost Tvůrce s dílem svých rukou může »vyjednávat«; vyvolené Panně se slušelo přivolit (I. kap. 33., 34.). Skrze ni našel tedy člověk zase cestu k Bohu, jehož se kdysi zřekl. Jakmile vyslovila své »staň se«, stala se Matkou Spasitele, matkou vykoupených a jejich prostřednicí. Na jejím souhlasu učinil Otec závislým vtělení svého Syna, po Otci za něho vdě-

milostmi, jimiž byl obdařen tehdy, t. j. aby Tvůrce vykoupenému člověku nenavrátil všechny dary, jež Adam tak lehkomyšlně probil; bylo za třetí přiměřeno, aby lidstvo k obnově ztraceného ráje přispělo ze všech sil. To šlo jen tak, že někdo z nás naším jménem bude s Vykupitelem spolupůsobit (»spolupracovat«) v díle vykoupení a nápravy. Koho Nejvyšší k tomuto vznešenému úkolu zvolil, bylo již řečeno. Maria, pomocnice Vykupitelova, naším jménem... Ona naším jménem vyslovila památne a rozhodné »Ano, staň se, chceme být spaseni, chceme a prosíme za Osvoboditele«; ona připravila vše, aby mezi nás přijít mohl — tím, že mu uchystala neposkvrněný stánek, do něhož by svatý svatých mohl sestoupit a v němž by mohl přebývat, na jeho obětní vykupitelské smrti měla účast, jakou Matka obětního Beránka mít mohla — naším jménem byla přítomna oběti kříže, a ovoce této drahocenné oběti, t. j. všechny vykoupené, přijala ve svou mateřskou lásku a ochranu. A nyní? Jako matka a prostřednice vede vykoupené k Vykupiteli — své duchovní děti k svému jednorozenému božskému Synu.«

čime j í. Pastýři našli »dítka a Matku jeho« (Lk 2. 16), králové z východu našli božské dítka na klíně panenské Matky, a my nemůžeme k Ježíšovi jinak leč skrze Marii.

»Protože jsi byl nehoden, aby se toho dobrodiní (spásy a Spasitele) dostalo tobě, bylo dáno Marii, abys skrze ni obdržel, cokoli máš... protože Bůh nechtěl, abychom co měli, co by neprošlo rukama Marilinýma.« (Bern., In Vig. Nat. III.) »Svatá Panna... královská cesta, po níž Spasitel přišel. Držme se tedy této cesty, hledme i my po ní vystoupit k Spasiteli, jenžto po ní sestoupil k nám, přijít po ní do jeho milosti, jenžto po ní sestoupil do naší ubohosti. Skrze tebe nechať se nám dostane přístupu k Božskému Synu, ó požehnaná Rodičko života a Matko spásy, aby skrze tebe nás přijal, jenž skrze tebe nám byl dán...« (In Adv. II.)

Tuto pravdu vyjadřuje hluboce jistý obraz. Rodička Boží s Ježíškem v náručí, božské dítka má v ruce kříž, jenž dole přechází v kopí, a jeho hrot proniká hlavu odvěkého hada, ležícího u nohou vítězné Panny. Hluboké pojetí naší pravdy a pěkná ilustrace slov sv. Bernarda! »Nestračuj se, tvého pekelného nepřítele učinil neškodným Kristus, a Krista ti zrodila Maria.«³ (Ve škole Kristově 109.)

Pramen v horách, nevysychající zdroj čerstvé vody (»voda živá« symbol milosti!)... Velkoměsto, hynoucí nedostatkem vody... Vodovod přivádějící vodu z horského zdroje... Tato myšlenka zavedla podnět k Bernardově nádherné řeči ve svátek Narození Panny Marie (De Aqueductu). »Pozorujete již, co chce říci... kdo přijal veškeru plnost zdroje ze srdce nebeského Otce a nám ho vydal, ne-li ve vši plnosti, tak jak jest, alespoň potud, pokud jsme mohli pojmout... Nahlédni, člověče, tento úrdek nebeské moudrosti, úrdek silovnosti. Chtěje nebeskou rosou svažit veškerou vyprahlou zemi, vyhlídl napřed na (Gedeonovo) rouno; chtěje vykoupit lidské pokolení, celou výkupnou cenu odevzdal Marii. Vzhůru pozdvihněme mysl a vízme, jak zbožně a vroucně si přeje mít od nás Marii uctívánu ten, jenž v ní vložil plnost všeho dobra, abychom si byli vědomi, že od ní pochází, cokoli máme naděje, cokoli milosti, cokoli spásy. Odstraň s nebe slunce, jež ozařuje svět, a kam se poděje den? Odstraň Marii, tuto hvězdu mořskou, a co zbude leč všeobecná tma, stín smrti a nejhustší temnoty? Veškerou vroucností srdce uctívejme tedy Marii, protože tak jest vůle toho, jenž chtěl, aby se nám všeho dostávalo skrze Marii... Ona jest hříšných útočiště, ona má největší důvěra, ona veškerý důvod mé naděje. Ona vždy nalezne milost u Boha, a milost jest jediné, co potřebujeme, milost jediná, jež vede k spasení. Proč jsme jiných věcí žádostivi? Milost hledějme, skrze Marii ji hledějme, a sice milost u Boha, protože u lidí jest milost klamná...

³ Podobnou myšlenku vyjadřuje jiný obraz. Bolestná Matka... V klíně bezduché tělo božského Syna, z jeho probodeného Srdce vyrůstá strom, v jehož větvích přebývají ptáci - znamení církve, kterou sám Pán přirovnal ke stromu hořčičnému. Z jeho Srdce nadto se rozlévá zdroj, dělící se na sedm praménků, jež svažují celou zemi, a ovečky pijí z jeho vod - znamení svatých svátostí a milostí, jichž se nám v nich dostává. To vše nám svou smrtí zasloužil božský Spasitel, a Bolestná Matka na obraze nám připomíná, komu za Spasitele vděčíme.

Cokoli se chystáš (Pánu) přednést (obětovat), Marli světit nezapomeň, aby tímž řečištěm k dárci milosti milost se vrátila, kterým na nás skanula. Ať jest sebenepatrnější to, co Bohu obětovati toužíš, hled' mu vše obětovat bohumilýma rukama Marlinýma, nechceš-li být odmítnut. Neodmítne milovník lilí, cokoli nalezne v rukou Marliných...

»První svou vykoupenou« si Vykupitel přidružil, aby mu byla i nadále pomocnicí a aby ustavičně jako jeho Matka a jako orgán Ducha sv. pracovala o spáse lidstva. Ne že by vykupitelská činnost Kristova potřebovala doplnění! Jde jen o aplikaci (přivlastnění) ovoce jeho obětní smrti a vykupitelských zásluh. Řekněme hned: to, co nám Kristus zjednal zásluhami, zjednává nám Marla p ř í m l u v o u. Co otec v rodině koupí za práci a výdělek svých rukou, to může matka tomu neb onomu dítěti od něho opatřit svou prosbou.

Tím jsme již naznačili, jaké jest s p o j e n í činnosti Marie Panny s činností Kristovou: jako o t c e a m a t k y v rodině. Ale i tento obraz jest nedostatečný. Společenství činnosti Vykupitele a jeho Matky jest tak spolu spjaté, tak všeobecné, že na zemi nenajdeme jí docela rovné. Že se k ní nedá přirovnat ani poměr pozemské matky k synu, upozorňuje pělně Scheeben: matka syna pro jeho povolání vychovává, a tím její činnost končí — ustává docela, jakmile syn započne své povolání. Sv. Panna neměla duchovní vliv na božského Syna — nepotřebovala výchovy ten, v němž všechna plnost božství přebývá; naopak, ona podléhala jeho duchovnímu vlivu, a zatím co ho tělesně ošetřovala, připravoval on ji na povolání, jež bude jako prostřednice lidstva vykonávat. Povolání pěstouna Páně skončilo, když Ježíš tělesně dospěl, a proto se odebral k otcům před veřejným vystoupením Kristovým. Matka Spasitelova tu zůstala, aby provázela Syna až k jeho obětnímu oltáři, a po jeho nanebevstoupení? Zbýval ještě úkol, který jí bylo na zemi vyplnit: být těšitelkou mladičké církvi a učitelkou evangelistů.

Marla, cesta ke Kristu — V kněžském alumnátě v Brixenu jest náhrobek originelně pojatý a provedený. Dva trůny stojí vedle sebe, Kristův a Marlin. Za Spasitelem stojí biskup, před Pánem klečí prosící jinoch (bohoslovec!), aby mu světil kalich, jež on, velekněz podle řádu Melchisedechova, drží v ruce. Sv. Panna hledí k božskému Synu a přivádí mu druhého jinocha, klečícího u jejích nohou (za ním stojí sv. Alois s lilí v ruce). Marla vede k Ježíšovi ty, kteří ji milují! Láska k Marli je pohne, aby se zasvětil službě jejího Syna, a pohled na omilostněné dítko Marliho jím připomíná: »Chraň si lilí, chceš-li zůstat milým Marli a vytrvat pod praporem Kristovým.«

Právě v den, kdy náměstek Kristův prohlásil v Římě článek víry o Neposkvrněném Početí, vznikla v jedné francouzské kapli Otců Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Marlina pobožnost k Paní Nejsvětějšího Srdce. Brzo se rozšířila po Evropě i za moře a vede věřící k tomu, aby si od Krista vyprošovali všechno prostřednictvím jeho Matky, skrze Marli k Ježíšovi...

Proč zasvěcují misionáři tak často misijní štace nejbl. Panně? Oblasti v Sev. Americe... tam na 67° severní šířky, tedy za polárním kruhem, řada stanic, jež jsou postaveny pod zvláštní ochranou Rodičky Boží: štace Matky Bolestné, Matky svaté naděje, jména Panny Marie... Němá prosba, aby ona, Matka Spasitelova, misionářům pomáhala vést duše ke

Kristu, o němž neslyšely a nevědí! P. Vitalis Grandin vypravuje o jednom kanadském Indiánu, starci, jenž po příjetí sv. křtu chtěl poděkovat jeho otci za to, že mu dovolil k nim přijít, aby jim rozsvítil světlo sv. víry a přivedl je ke Kristu. Maril netřeba děkovat, že přivedla Krista k nám a skrze něho nás k Otci, z temnot hříchu k světlu pravdy?

»Kdo vedl vás, kdo byl vám světlem žhavým,
že z hluboké jste šťastně vyšli noci,
jež činí pekla důl tak děsně tmavým?«

Odpovídá-li Vergil jménem Dantovým na tuto otázku Katonovu (Purg. 1. 43 nn) poukazem na zidealizovanou Beatrici, jest církev více v právu, odpovídá-li jménem každého obráceného hříšníka poukazem na Prostředníci vykoupených.

Co říci o prostřednickém úřadě svatých? Nejsou i oni naši prostředníci? Ovšemže jsou! Plyne to z článku víry o obcování svatých. Prostřednictví Marie Panny jest však podstatně rozdílné od jejich, a plyne ve své podstatě a plném významu nikoli z dogmatu o obcování svatých, nýbrž z dogmatu v y k o u p e n í. Královna svatých není »jedna z mnohých« přímělců v nebeské vlasti, ba ani »první ze všech«, nýbrž »jediná« — není-li výraz triviální, řekněme: jediná svého druhu. Plyne to ze všeho, co o ní řečeno jako o pomocnící Vykupitelově a co bude ještě z části vysvětleno.

Chtěl-li by kdo její prostřednickou činnost srovnávat s činností kněze, jenž jest prostředník mezi Bohem a vykoupenými, zvláště v udílení sv. svátostí, nutno mít na zřeteli: kněz ve sv. svátostech udílí a prostředkuje nadpřirozenou m i l o s t zaslouženou od Krista, Maria zprostředkovala p r a m e n všech těchto milostí. Její nynější působnost v nebeské slávě jakožto prosící všemohoucnosti se vztahuje n a v š e, co může být předmětem modliteb a vyslyšení. Činnost kněze je tedy takřka reflex činnosti Mariny — slabý reflex! Milosti prostředkuje, ale na jejich zjednání neměl podílu (spolupůsobení) pražádného.

Že se protestanté nad tímto učením horší, jest pochopitelné. Zamítají vzývání svatých, popírají přímělnou moc jejich modliteb — třebaže věřící protestanté se modlí jako my: »Věřím v obcování svatých« — nedůslednost, již nerozumím. Prohlašují, že »jediný náš prostředník jest Kristus a jiného že neuznávají«, jakoby naše víra omezovala, zmenšovala nebo nějak újmu činila moci a síle zásluh Kristových. Zeslabuje nebo zastlňuje měsíc zář slunce, když světlem od něho uděleným ozařuje noc? Anebo jest spíše dokladem plnosti, moci a bohatství slunečního jasu a žáru? Neplyne podle našeho učení všechna moc prostřednické činnosti sv. Panny jediné z toho, že jest Matka Spasitele, s ním nejúžeji spojena, a tedy nejbližší pramenu všech milostí? Nečerpá i ona v š e c k o z tohoto zdroje? Neřekl jsme v obraze, jímž jsme úvahu začali, že nám jen milosti shůry dávané p ř í v á d í (nikoli »dává«), jako Nil p ř í v á d í Egyptu všechnu životodárnou vláhu?

Zarytě odmítají vyznavači Lutherovi a Kalvínovi dogma o prostřednickém úřadu sv. Panny, jakoby tím trpěla důstojnost Kristova a jakoby nás ponižovalo spínat ruce k Matce Boží. Trpí důstojnost krále, odká-

Je-li prosebníka na sekretáře? Vždyť sekretář bere a dává nikoli ze svého, nýbrž z pokladů králových! A to vědí všichni, král, sekretář i prosebník. Rozdíl jest však ten, že sekretář se nikterak nezasloužil o nashromáždění pokladů, zatím co sv. Panna měla podíl na dobytí pokladů spásy. Je-li ponižující pro prosebníka, musí-li se obrátit na králova sekretáře, když vládce skrze něho všechno vyřizuje, je-li ponižující pro dítě, řekne-li mu otec: »Obrát se k vychovateli,« pak uznám, že jest ponižující, když Kristus nás odkazuje na svou Matku. »Jděte k Marii« — Je tedy nedůstojno přijímat milosti z rukou, jímž Je Bůh světl a jímž Je chce udílet? Ať se pyšné nevěře líbí nebo nelíbí, Bůh tak jednou ustanovil; nebylo-li ponižující přijmout od nejbl. Panny Spasitele, nevidím, co by na tom bylo nedůstojného přijímat i jiné d a l e k o m e n š í m i l o s t i z rukou Matky naší velké rodiny.

Tím již přecházíme k další statí. Podotýkáme nakonec, že ve všem, co řečeno, jest obsaženo vysvětlení invokace »B r á n o n e b e s k á«. Svatá Panna je nebeská brána, skrze niž sestoupila s nebe na zem spása a skrze niž jedině mohou vykoupení ke Kristu. Bránu rajskou od Evy zavřenou nám otevřela ona, a jí dán úkol vést nás z údolí slzavého do nebeského Jerusalema. »Nechť Maria ti k vznešenému letu ke hvězdám nebes vyprosí teď křídla...« (Dante Par. 15.)

Dráhu žití čistou,
cestu uprav jistou
v blaha věčná místa,
dej nám spatřit Krista,
ustavičná Panno,
šťastná nebes Bráno!

VI. VŠE SKRZE MARIÍ!

Veškerou vroucností srdce uctívejme Marii, protože tak jest vůle toho, jenž chtěl, aby se nám všeho dostalo skrze Marii. (Bern.)

A

Romance o růži, jediný román pochybného obsahu, jenž dosáhl za dob víry (ve středověku) rozšíření a obliby v jistých kruzích, tropí si posměch z »malířů obrazů svatých, z kněží a z opisovačů chorálních knih (mnichů), že by prý pod svým praporem Marie Panny se velmi žalostně vyjímal vedle lesa oštěpů a zářících šlechtických erbů...« A přece právě tehdy se utíkali ke Královně míru nejen ubozí venkované, kteří za válek strádali nejvíce, nýbrž i ti, kteří měli v ruce »oštěp a zářící štít se šlechtickým erbem«. Stará kronika kláštera St. Denis (Paříž) vypravuje o neustálých bojích toulonského hraběte Raymunda a básnický nadaného aragonského krále Alfonsa II. (šlo mu o část Provence). Oba vládci i všechen lid se sešli v den nanebevzaté Panny 1183 v jednom chrámě, aby křesťanským způsobem oslavili triumf nebeské Královny a Matky věřících. Biskup se chystá k nejsvětějšímu úkonu, než však přistoupil k oltáři, dal slovo přítomnému chudému tesaři, jenž ho za to předem žádal. Týž promluvil několik slov o míru, vyňal lístek a napsal naň slova z nejsv. obětí: »Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, uděl nám pokoj.« Oba znepřátelení vládci přísahali na evangellum, že »ustanou od války, jež tak soužila lid«. Dali zhotovit kovový reliéf s obrazem nejbl. Panny, vyrýt na něj slova, jež tesař na lístek napsal, lid je vyšíval na bílá roucha, která nosil na způsob škapulíře; potkal-li kdo oděný tímto mariánským rouchem nepřítel, jemuž snad zabil i bratra, mohl být jist, že dojde odpuštění... zvali se ke stolu...

V trinitářském kostele ve Vídni chovají vzácný dar: sochu Královny míru, věnovanou Benediktem XV. Dostal ji od španělských katolíků za světové války. Tato milá socha sv. Panny, zhotovená v Barceloně, stávala v jeho pokoji, před ní se modlíval, než vysílal do světa své výzvy k míru, do litanie vřadil invokaci »Královno míru, oroduj za nás.« Byl si vědom, že od Knížete pokoje si musíme velké milosti vyprošovat prostřednictvím jeho Rodičky — A nejen velké milosti... všechny milosti si můžeme a máme vyprosit skrze Marii.

Předešlá kapitola vysvětlila zevrubně dogmatický podklad a odůvodnění prostřednické činnosti Matky Spasitelovy. Přecházíme nyní k lehčí partii, k vysvětlení, jak nejbl. Panna tento úřad vykonává, nyní, v nebeské slávě. Jinými slovy, jak je d n o t i l v c ů m zjednává ovoce spásy, o jejímž dobytí pro celé lidstvo s božským Synem pracovala... jak nám zjednává ovoce zásluh Kristových — a že jest tudíž jak vůle nebes, tak prospěch a povinnost naše, obyvatelů země, abychom se k ní s důvěrou utíkali. Mimoto doplníme předešlou stať a uvedeme ještě několik důvodů, pro č se máme k své nebeské Prostřednici utíkat.

Začnu vzpomínkou z universitních studií. Bohoslovec, dosti nadaný, zarážel mne naprostým nedostatkem úcty a lásky k sv. Panně. Coś protestantského se jevilo v jeho pohrdání úctou mariánskou, jako by se nehodila pro něho, muže vzdělaného. Mimochodem podotýkám, že po-

zdějí jako kněz odpadl — k vůli ženské! Před nejčistší Pannou se sklonit nechtěl, a jako z trestu za to se stal otrokem Afrodity. Nuže, tento bohoslovec jednou pohrdlivě prohodil: »Úcta mariánská není k ničemu jinému, leč aby nás vedla k Ježíšovi — Per Mariam ad Jesum.« Nepomněl, že tím vlastně dává nejkrásnější doporučovací list, jaký kdo může úctě mariánské dát. Exerciční rozjímání o užívání tvorů nás poučuje: »Každá věc má potud cenu, pokud nám může být nápomocná k dosažení cíle, pro nějž jsme stvořeni. Tím větší cenu ta která věc pro mne má, čím lépe mi může dopomoci, abych věčného života došel... čím jistěji mne k Bohu vede. Nemůže-li mě některá věc na cestě k nebi podporovat, jest pro mne bezcenná.« A nyní, slyšíme-li z úst odpůrce úcty mariánské, že Maria nemá jiného významu, leč aby nás vedla k Bohu... Není to pro nás nejmocnější vzpruha, abychom úctu k ní pěstovali co nejvíce? Nemůžeme prý od ní čekatí nic jiného, leč aby nás vedla k nebi — co vzácnějšího by nám mohla slíbit a dát? Proto viděl Otcové v žebří Jakubově předobraz sv. Panny — s tím rozdílem, že tam pouze andělé po něm sestupovali s výsostí, zatím co skrze Marii nejenom Ježíš sestoupil na zemi, nýbrž i my skrze ni stoupáme k němu do nebes.

Překrásný výrok sv. Bernarda »Omnia per Mariam — vše skrze Marii« jest nejjadernější vyjádření naší pravdy. Co si můžeme skrze ni vyprošovat? Především milosti č a s n é, pokud nejsou na překážku naší spáse. Jest známka nepravé zbožnosti, prohlašuje-li kdo za pochybené a nesprávné prosit nebeskou Královnu za časné dary. Neučil nás nebeský Mistr sám prosbě: »Chléb náš vezdejší dej nám dnes?« Soudím, kdyby na ty, kteří takto mluví, poslal Pán těžký kříž, ať existenční boj, ať bolestnou nebo smrtelnou nemoc, že by rychle své smýšlení změnili. Nedaleko Courtrai v Belgii před Gentskou branou stojí kaple Naší Paní z Groeningen. Na oltáři čteš řadu francouzských šlechtických jmen, uprostřed klenutí jest zavěšena zlatá ostruha. Kaple byla zbudována r. 1831 na bojišti, kde 11. července 1302 byla svedena t. zv. bitva zlatých ostruh. Ctižádostivá Joana Navarrská, kterou historie nazývá »démonem jejího manžela« (Filipa Sličného), podněcovala tohoto k naprostému zotročení vlámského lidu. Její příbuzný, jmenovaný místodržitelem, skutečně řádil nepopsatelně, a když se Vlámové zdvihli k odporu, všecko francouzské rytířstvo vtrhlo do země. Námezdné pěší vojsko při tom řádilo jako u nás kdysi husité. Bude kdo zalívat prostým lidem, jimž pobíjeli otce a zapalovali střechy nad hlavami, že se utíkali o pomoc k vítězné Panně jako kdysi naši předkové na Sv. Hostýně? V oné bitvě byl výkvět francouzského rytířstva přemožen od řemeslníků a sedláků. Ohromná kořist jím padla do rukou, kromě jiného našli na bojišti na 700 zlatých ostruh, jež spolu s dobytými prapory (mezi nimi i »oriflamme«, korunní korouhev se stříbrnými lillemi) zavěšeny na klenutí chrámu Matky Boží v Courtrai. V témže městě rok co rok se koná národní slavnost: chudí v červenci chodí dům od domu a ptají se po starých šatech, aby je prodali, jako se po bitvě zlatých ostruh prodávala bohatá kořist. Za dva roky potom, právě ve svátek nanebevzaté Panny, dosáhli Vlámové nového vítězství u Lille, a tím nadobro zbaveni francouzských utlačovatelů.

Kolikrát již celí národové v úzkostech spínali ruce k nebeské Prostřednici a Pomocnici! Několik dokladů najdeš v I. díle (str. 87 nn). Daly

by se spočítat všechny tyto projevy její všemocné přímluvy? Nevím — ale tolik vím, že nikdo nespočítá milosti, jichž se prostřednictvím sv. Panny dostalo jednotlivcům. Carlo Dolci, nejmladší syn jakéhosi nádeníka v Sieně, nedostal od nemajetných rodičů nic leč křesťanskou výchovu, a od matky lásku k sv. Panně. Kreslením si krušně vydělával chléb. Přišel do Florencie a tam jakýsi starý žebrák ho prosí za almužnu pro lásku sv. Panny. Dolci váhá, má v kapse jediný peníz a jest docela bez prostředků v cizím městě — váhá, ale pro lásku sv. Panny žebrákově peníz dá, načež vstoupí do chrámu a modlí se před obrazem Rodičky Boží. Chrám byl právě obnovován, nejlepší malíři Itálie zdobili strop. Domenico Glottl, jenž práce řídil, všiml si zbožného jinocha před marlánským oltářem, sestoupil s lešením, dal se s ním do hovoru, vzal ho do učení, a Dolci se stal jedním z nejslavnějších italských malířů. Kdo by neznal jeho překrásný obraz Bolestné Matky Boží?

Ani muž naší svatě víře cizí (Heine) se neubrání kouzlu, jež oblévá postavu naší nebeské Přímluvkyně, a ke cti milostné Matky Boží v Kevelaer (porýnský Sv. Hostýn) napsal pěknou báseň. Jak k ní došlo? / Düsseldorfu mu vypravoval jeden spolužák, že v dětských letech byl vážně nemocen; žádný lékař si nevěděl rady, matka ho tedy zavedla na jmenované poutní místo a tam mu skutečně vyprosila uzdravení. Po letech se s ním shledal na universitě a připomněl mu se smíchem tuto událost z dětství, dostal však vážnou odpověď: »Kdybych tam putoval dnes, obětoval bych Matce Boží voskové srdce.« Tedy srdce bylo nemocné! Uplynula zase řada let; nevěrec Heine se prochází po břehu Rýna u Bonnu, potkává procesí vracející se z Kevelaeru, a mezi věřícími spatří bývalého spolužáka, bledého, trpícího, opírajícího se o bělovlasou matku. Spolu s ostatními zpívá píseň s refrénem: »Ö Maria, zdráva buď.« Ta scena vyvolala v srdci našeho frivolního básníka pocity, na jaké nebyl zvyklý; pod jejím dojmem napsal uvedenou báseň.

Vyprošováním časných darů se však úřad Prostřednice nevyčerpává. Jako u Krista za jeho pozemského života jsou jen cesta k získání srdcí a k povzbuzení touhy po vyšších statcích. Především jde o milosti na d p ř i r o z e n é, o zjednání spásy. K pochopení toho napřed krátká vysvětlující poznámka z dogmatiky.

Veškerá smírná moc a cena dostiučnění a zásluh Kristových, k nimž se počítá i zásluhy a dostiučnění Neposkvrněné Panny a všech vyvolených, tvoří tak zvaný p o k l a d církve Kristovy. Z něho se dostává vykoupným všech milostí, jichž ke spáse potřebují, za něž prosí, pro které »si přijdou«. Že tento poklad nebude nikdy vyčerpán, jest samozřejmé. Cena zásluh Vykupitelových jest nekonečná. »Jeho krůpěj jedna sama stačila, aby všeho světa viny obmyla« (Tom. Aq.), a nejen všeho světa, nýbrž tisíců a milionů světů, kdyby potřebovaly vykoupení. Komu světil Pán tento poklad? Církvi — proto nazýván »pokladem církve« (thesaurus ecclesiae). Církev z něho bere a rozdává věřícím, když uděluje odpustění hříchů a jiné milosti ve svatých svátostech, když uděluje odpustky atd. Každý takový úkon jest aplikování (přivlastnění) zásluh Spasitelových či lépe udělování o v o c e jeho zásluh. Svátosti jsou takřka zlaté nádoby, jimiž nabírá církev ze zásluh Spasitelových. Jako farao odkázal své prosící poddané: »Jděte k Josefovi,« tak Pán odkazuje nás: »Obrať-

te se k mé církvi.« Tak to Pán chtěl, tak to ustanovil, a kdokoli chce být spasen, musí se obrátit na prostřednictví církve — jinak nikterak spásy nedosáhne. Církev je tedy v š e o b e c n á a n u t n á prostřednice mezi Bohem a lidstvem, stejně jako Matka Boží, ovšem každý jiným způsobem. Živým uděluje církev ze svého pokladu pravomocí od Pána obdrženu (per actum jurisdictionis), zesnulým pouze prosbou, aby jim Pán ráčil odpustění časných trestů pro zásluhy Kristovy udělit (per modum suffragii). »Tobě dám klíče království nebeského...« (Mt 16. 19). Církev obdržela tudíž klíč k této pokladnici.

Co tedy nejblahoslavenější Panna, již nazývá církev Rozdavatelkou milostí (Dispensatrix gratiarum)? Jaká práva má ona na tento poklad? Nikoli pravomoc (jurisdikce) jako církev, nýbrž její v š e m o h o u c í p ř í m l u v a jest klíč, kterým otvírá ona vykoupeným tuto pokladnici milostí. Její úřad Prostřednice, v nebeské slávě dále trvajícím, přechází takto v úřad p ř í m l u v k y n ě a o r o d o v n i c e. Anglický král Eduard III. po dlouhém obléhání dobyl Calais (r. 1347); rozlícen houževnatým odporem obležených káže, aby šest nejvznešenějších Francouzů bylo popraveno. Jsou-li již vedeni na smrt, tu o tom zví králova manželka Filipína a rozhodně se opře rozsudku. »Neustanu prosit, dokud jím milost nevyprosím.« Král jí sice vyhověl, ale poznamenal: »Raději bych tě dnes viděl daleko odtud.« O této královně řekneme: »Její dobré srdce mělo soucit s ubohými a pohnulo ji k prosbě — král pak nemohl pochopitelně manželce prosbu odepřít.«

Nepožívají mnozí věřící úřad nebeské Orodovnice právě tak? Kdyby věděli, jak nedokonale, ba skoro nesprávně jej požívají! Svatá Panna jest přímmluvkyní vykoupených ne pouze tehdy, když je vidí v bídě — ne jenom proto, že má »dobré srdce« — jest naší orodovnicí z v ů l e B o ž í, je to tedy její úřad, a Nejvyššího pohnula jeho láska a milosrdenství k ztraceným, aby jim zjednal ještě jednu cestu, milou, krásnou a jistou, po níž by dosáhl spásy. »Aby ty, Ježí nezbytně musí odsoudit spravedlnost Syna, zachránila slitovnost a milosrdenství Matky.« (Bern.) Jako celá Maria Panna, tak i úřad Prostřednice a Orodovnice jest dar slitovné lásky Boží. Maria — dílo věčného milosrdenství... Proto praví Dante:

»Leč dobrota tvá nejen těm pomáhá,
kdož prosí; často na pomoc dřív spěje,
než k tobě hříšník v bídě ruce spíná...« (Parad. 33.)

B

A ještě v něčem požívají věřící úřad sv. Panny nedokonale a nesprávně. Již v I. díle jsme měli co dělat s nesprávným názorem, jenž Matku Boží řadí do zástupu ostatních vyvolených Božích, jakoby byla jedna z mnohých, snad první z mnohých. Nejinak, když jde o její přímmluvu. Jako jsme stanovili podstatný rozdíl mezi prostřednictvím jejím a ostatních členů vítězné církve (str. 51), tak jest i zásadní rozdíl mezi přímmluvou Matky Nejvyššího a mezi prosbou jeho služebníků. Jako jsme v I. díle viděli, že sv. Panna jest v plánu (a díle) vykoupení lidstva, jak jej trojjediný Bůh prakticky zvolil, nezbytná a nutná, tak musíme říci

I zde: »Podle vůle a ustanovení Božího se vykoupení bez přímluvy sv. Panny neobejdou.« Pět slov lze vyjádřit rozdíly mezi orodováním Matky Boží a jeho vyvolených služebníků: přímluva Marie nej-světější jest nutná, všeobecná, ustavičná, intenzivnější, účinnější.¹

a) **Nutná** (opakujeme ještě jednou: podle vůle Boží). O vzývání svatých učí sv. víra (Trid. ses. 25), že jest spasitelné je vzývat, a odsoudila jako blud učení reformátorů XVI. stol., kteří úctu a vzývání svatých zásadně zavrhovali. Jest **s p a s i t e l n é**, nikoli ke spáse nezbytně nutné. Ale dejme tomu, že by i bylo nutno... z toho by ještě nikterak neplynulo, že všichni věřící musí vzývat právě toho neb onoho světce. Každému pozůstaveno na vůli, chce-li si od Pána vyprošovat milosti prostřednictvím svatých anebo přímo, a taktéž pozůstaveno na vůli, kterého světce chce kdo uctívat a vzývat, zvláště jde-li o mimořádnou úctu. Bez prostřednictví Marína se však neobejde nikdo. Proto radíval Albán Stolz protestantům, kteří pomýšleli vážně na návrat do církve: »Začněte vzývat Marii, a věc půjde snadno.« Ignorovat přímluvu Matky Boží znamená ignorovat ustanovení Nejvyššího.

Je tím řečeno, že ve všem se musíme dovolávat přímluvy sv. Panny? Nikoli. Znamená to, že nesmíme žádného světce vzývat častěji než Matku Boží? I toto smýšlení by bylo doklad, že bereme na všechno příliš lidské měřítko... odměřovat délku modliteb podle toho, jak vysoko kdo stojí v nebeské kurti! Modlí se, ke komu chceš, jak chceš, zač chceš — své povinnosti vůči nejbl. Panně vyhoví každý, kdo se na př. modlí Ave — tam ji prosí za přímluvu vůbec a za vyprošení šťastného skonání zvlášť.

Není naše povinnost všechny vyvolené Boží vzývat — není to ani možno. Proto nás vede církev k tomu, abychom si zvolili ze zástupu svatých přímluvce a ochránce. Jednotlivec... kromě křesťanského a blž. patrona (případně řeholního) patrona si může zvolit, koho chce; farnosti, města, diecése, země, národy... Volíme-li si nejbl. Pannu za přímluvkyni, ochránkyni a matku, jest i v tom rozdíl! Ona matkou a orodovnicí všech vykoupených už je s t, od samého Spasitele ustanovená! My můžeme nanejvýš osvědčit, že si u v ě d o m u j e m e, čím nám sv. Panna jest a že ji chceme m i m o ř á d n ě jako Matku milovat a ctít, jako přímluvkyni vzývat, její ochraně se svěřit.

b) **Prostřednictví a orodování Matky Boží** jest všeobecné, u n i v e r s á l n í. Moc přímluvy svatých jest nestejná, její rozsah bývá omezen. Jak daleko sahá a na které milosti se vztahuje? To závisí jednak na velikosti jejích svatostí, jednak na jejích životě, jednak na nevyzpytatelných úradcích Božích. Kdo by nevěděl, že přímluva mnohého světce jest zvláště mocná jen v určitých záležitostech? Sv. Jan Nepomucký, ochránce dobrého jména, sv. Antonín Paduánský, pomocník v časných záležitostech, sv. Otilie jest vzývána zvláště, jde-li o uzdravení nemocí očních atd. Právě tak se jeví přímluva světců zvláště mocnou jen na jistých místech. Mnozí jsou známi podivuhodným vyslyšením proseb, ale toho se dostalo jen těm, kteří putovali na jejich hrob. Náš národ za-

¹ Excellit: necessitate, quia a Deo ordinata; extensione, quia universalis; duratione, quia perpetua; intensione, quia maxime sollicita; efficacia, quia semper efficax.

kouší pomoci a ochrany sv. Václava a ostatních našich patronů. V severní Americe ho sotva znají podle jména; tam zase před lety se dala zázračná uzdravení na přímluvu kanadských mučedníků, kteří zkropili krví půdu Nového světa. Japonci vzývají a uctívají svého »otce Františka« (Xaverského), jenž jim přinesl světlo svaté víry, nikoli slovanské věrozvěsty atd. Místa, jež světci posvětili svým pobytem a působením, k nimž je poji pouta příbuzenství, přátelství, národní příslušnosti, se těší přirozeně větší měrou jejich ochraně a přímluvě. Jindy zase jest moc jejich prosebné modlitby omezena na osoby. Křestní patron a anděl strážný se ujímají především svých světců, a že každý stav a každý řád má svého patrona a ochránce, jest známá věc. Mládež má Aloise, vysokoškolské studentstvo Tomáše Akvinského, afričtí misionáři Petra Klavera, kazatelé Jana Zlatoústého, rolníci Isidora (Madridského... se svatou manželkou Torribí), horníci Barboru, rytíři měli sv. Jiří atd.

Vůči tomu jest moc přímluvy Marie Panny neomezená. Sahá tak daleko, jak daleko její žezlo a jak rozsáhlé jest království jejího Syna. Není jediného člověka v těle smrtelném, jenž by na sobě nezakoušel dobrodiní krve Vykupitelovy, a proto není ani jediného, jenž by byl vyloučen z účasti na přímluvě Marie Panny. Jest Matkou všech vykoupenných, a proto se moc její přímluvy vztahuje na všechny; pouta lásky ji vízí ke všem, pro které Kristus cedil krev. Nadto měla účast na získání milostí, má tudíž i podíl na jejich rozdělování.

Otvírám sbírku svých příkladů a čtu, co komu sv. Panna vyprosila. Duns Skotus, známý nám již »Doctor Marianus«, neměl v mládí pražádného nadání, vyprosil si je přímluvou Rodičky Boží a stal se krom sv. Bonaventury největším bohoslovcem františkánského řádu. Albert Velký (»doctor Universalis, všestranný učitel«), byl na tom stejně jako právě jmenovaný Skotus. Suarez, největší bohoslovec řádu T. J., by byl málem býval propuštěn pro nedostatek nadání; prosil Stolicí moudrosti, a byl vyslyšen jako předešlí dva. Totéž se vypravuje o bl. opatovi Rupertovi. Když Montalembert měl hájit slovem nebo pérem důležitou věc, odebral se napřed do chrámu sv. Sulpice a vzýval sv. Pannu před jejím oltářem, aby mu vyprosila osvětlení, a odtamtud se odebral do parlamentu, kde dokázal všem, že synové křížáků necouvnu před syny Voltairovými.

Listuji dál, probírám jednotlivé svátky mariánské: Slavnost růžencová, svátek Jména Panny Marie, Pomocnice křesťanů... vše ustávičné památníky její pomoci poskytnuté ve všeobecné tísní všemu křesťanstvu. Turin slaví rok co rok 20. června svátek Matky božské útěchy na památku, že město bylo uchráněno cholery r. 1835; kdesi v diecesi Lucca slaví 12. ledna zasvěcený svátek na poděkování, že přímluvou nebeské Královny byli uchráněni moru r. 1631; v Kataně na Sicílii, v Panormu, v Kamerlnu, v Umbrii a v jiných italských městech mají děkovné slavnosti, protože od sv. Panny byli uchráněni zemětřesení nebo při něm zachráněni — v poslední jmenovaném městě jest na památku toho každoročně 14. ledna večer slavné vyzvánění. Kdybys přišel do Bilbao ve Španělsku, možná že by ti rodina, u níž bys návštěvou dlel, ukázala jako drahocennou památku po předcích pamětní peníz s dvojím nápisem; na líci jest nápis: »8. září jsme k ní volali«; na druhé straně:

»16. září nás osvobodila.« Peníz byl ražen r. 1855, když v okolí řádila cholera. V den Narození sv. Panny konal prosebný průvod, po oktávě svátku nebylo již ani jedného případu epidemie.

O přímluvě nejblahoslav. Panny možno a nutno říci doslova totéž, co miláček Páně o svém božském Mistru v posledním verši svého evangelia, že by totiž skoro celý svět neobsáhl knih, kdyby někdo chtěl vypsat všechny tyto milosti. Kolika duším v bojích vyprosila sňatí! Kolika zachránila víru a čistotu srdce! Kolika hříšníkům obrácení! Kolik kajč-níků přivedla ke Kristu! Anály arcibratrstva nejč. Srdce P. M., zřízeného v chrámu Panny Marie Vítězné v Paříži, vykazují desetitisíce zjiště-ných obrácení, zjednaných jejím prostřednictvím — kolik je těch, o nichž svět neví a jež zůstala tajemstvím šťastného obráceného?

Miguel de la Fuente, jinoh pocházející ze zámožné šlechtické ro-diny, zbožně vychovaný, pozbyl brzo rodičů. Kam zabloudí obyčejně jinoh, nad nímž nebdlí oko matky, proti němuž se spikne vášeň i svět, nepřátelé vnitřní i vnější, aby ho dostali na cesty kluzké — zvláště má-li dost peněz, aby si mohl opatřit všemožné požitky! Jednou se ubírá za obvyklými rozpustilostmi, najednou slyší v duši hlas: »Kam jdeš?« Za-razí se. »Zase na místa hříchu...?« Nikoli! Vejde do chrámu Marie Panny Matky opuštěných (de los Desemparados, ve Valencii, stalo se r. 1638). Tam tráví celou noc na modlitbách, druhý den kázání dokonalo dílo ob-rácení, a od té chvíle byl docela změněn. Jeho dřívější spolukumpáni tropí si z něho posměch, ale on toho nedbá. Jednou veřejně na něho pokřikovali: »Pohledte, jaký se to stal blázen z kavalíra della Fuente.« »My blázní pro Krista,« odpovídá slovy sv. Pavla. Čekal, až jeho sestry budou zaopatřeny (jedna uzavřela sňatek, druhá šla do kláštera), vstou-pli do řádu T. J. (bylo mu 21 let), stal se misionářem v Peru a učil obrá-cené Indlány zvláště účtě ke Královně sv. Růžence.

Před obrazem sv. Panny na kraji lesa klečí dívka, sirotek, a koná večerní modlitbu. První cesta od hrobu rodičů byla k obrazu Rodičky Boží, její mateřské ochraně se oslhelá Beatrice docela odevzdala, večer co večer zdobí její milý obraz květy, modlí se a zpívá. Jednou překva-pena při své pobožnosti neznámým mužem. Hledí na něho... »Přišel ses také pomodlit?« Hledí na ni zasmušile, beze slova... Dívka poklek-la, vzala do rukou křížek a modlí se Memorare: »Pomni, ó nejmilostivější Panno —« Ohlédne se, vidí neznámého také na kolenu! V tom vyskočil, vyrval jí křížek z ruky a zmizel v houštích. Děvčátko nemělo tušení, že před ní stál Benzoni, obávaný lupič a postrach celé Itálie. Uplynula léta; Beatrice se stala řeholní sestrou — na dveře jejího kláštera zaklepal jednou mnich, přeje si mluvit s představenou, podává jí křížek: »Karel Benzoni ti ten křížek kdysi vzal, P. František ti jej dnes vrací.«

K tomuto thematicu se ještě vrátíme — v příští kapitole se zahledíme krátce na obraz Útočiště hříšníků.

c) Moc přímluvy naší nebeské Orodovnice jest u s t a v i č n á. Přímluva svatých bývá někdy ve své působnosti omezena na jisté doby. Kdopak co věděl o sv. Filomeně, než byl objeven její hrob? Teprve potom ji Pán oslavil, a to tak nesčetnými zázraky, že úcta k ní se rázem rozšířila po celé církvi, jako se tropické prerie náraz zazelenají po vy-datném dešti; ale dnes již neslyšet, že by se jaké zázraky na jejím hrobě

dály. Poutní místo sv. Jakuba v Kompostelle bylo kdysi světoznámé — kdo z celé Evropy tam putuje teď? Terezička syje v těchto dobách na svět růže; ale jak dlouho tento »déšť růží« potrvá, jest tajemství Boží Prozřetelnosti.

Jinak Maria. K ní spínala ruce církev v katakombách, když křesťané tam pod zemí skrytí slavili v noci svatá tajemství; k ní se vroucně modlíval Efrém v době, kdy církev po třístaletém pronásledování opustila podzemní úkryt a rozvíjela se v mohutný strom; překrásné prosby k Matce milosrdenství nám zanechal Anselm z dob největšího rozkvětu víry i úcty mariánské; k důvěře v její přímluvu povzbuzoval Bernard, když křížácké voje táhly na východ vysvobodit z rukou nevěřících Boží hrob; ve smutném století náboženského převratu a revoluce se k ní utíkali věřící, kteří se nechtěli dát tehdy od bludařských násilníků připravit o víru; nejeden doklad mocné přímluvy sv. Panny najdeme v dějinách velké francouzské revoluce, a konečně Lurdy jsou nejvýmluvnějším svědectvím, že nebeská Orodovnice koná svůj úřad i ve XX. století stejně jako kdysi. Náš milý svatý Hostýn jest památník důvěry našeho národa k Matce Boží za dob minulých stejně jako za dob přítomných, a až nás nebude, budou jiní v zástupech putovat na mariánskou horu; jiné písně se budou rozléhat na posvátném vrchu, ale poutníci budou oduševnění stejnou láskou a důvěrou jako my i jako ti, kteří byli před námi.

d) Přímluva Marie Panny vyniká nad přímluvu světců mateřskou pečlivostí. O tom více v příští kapitole. Matce na tom záleží, aby její dítě bylo šťastné. »Maria pomoci chce,« tak často slýcháváš a čteš. Řeknou-li ostatní světci o svých pozemských bratřích: »Máme je v lásce, leží nám na srdci jejich štěstí,« praví naše nebeská Matka: »Já je musím mít v lásce, mně musí jejich blaho ležet na srdci; k tomu jsem ustanovena, abych byla jejich Matkou, jejich útočištěm, jejich přímluvkyní. Já viděla za ně téci krev Kristovu, já pro ně trpěla ve chvíli, kdy byli za dítky od Otce přijati; nikdo z celé nebeské dvorany nechápe cenu nesmrtelných duší jako já.« Víz otce, jenž provází syna ke královské audlenci. Lokajové ho zdvořile uvedou, ale jak pořídí, je jim lhostejno. Proč? Je jim cizí a oni jemu. Otec? Ten má zájem na tom, aby pořídil, a doma snad matka s týmž úmyslem trvá na modlitbách.

e) Konečně přímluva sv. Panny vyniká nad přímluvu ostatních členů církve vítěznou účinností.

»Ještě nikdy neslýcháno, že kdo od ní opuštěn,
pros, i tobě bude dáno, budeš jistě vyslyšen.«

Jiná píseň s nemenší důvěrou a vroucností prosí nebeskou Orodovnici:

»Vzpomeň, ó Královno milá, že nebylo slýcháno,
že bys koho opustila, když je k tobě voláno.
Královno nebes milá, celý svět to dosvědčuje,
že kdo v tebe důvěřuje, nadarmo tě nevzývá...«

Co by neudělala matka pro dítě! Krve by pro ně nacedila, ale mnohdy jest bezmocná. V Clevelandě (Sev. Amerika) vypukl v březnu 1908 ve

škole oheň. Mezi dětmi vznikla panika, vše se hnalo k domovním dveřím... na neštěstí se otvíraly dovnitř! Děti plné zděšení se tam nahrnuly dříve, než koho napadlo je otevřít, nastala neuvěřitelná tlačence... Zvenčí několik mužů se pokouší dveře otevřít, marně! Žádné dítě nechce a nemůže couvnout, vždyť plameny jsou již za nimi! Jedna matka bydlící na blízku se dovídá, co se děje (Joana Philisová), spěchá ke škole, spatří skleněnými dveřmi svou patnáctiletou Jeničku. »Maminko, pomoz!« Matka prolomí sklo, volá na pomoc jednoho muže, ale marná námaha — děvčátko nemožno ze semknuté masy vytáhnout. »Nejde to, maminko, já vidím, že musím umřít...« Dceruška se drží matky za ruce, a když už byl oheň nad hlavami dětí, chránila matka hlavinku dítěte, dusila plameny, jak dlouho mohla. »Děkuji, maminko,« byla poslední slova dítěte. Sklem byla matce proříznuta tepna, ruce spáleny až na kost... Jak ráda by byla i život za dítě obětovala! Věrný obraz pozemské matky, jež mnohdy při nejlepší vůli musí říci: »Nemohu.«

»Marla pomoci m ů ž e,« druhý výrok často slýchaný, je-li řeč o přímlově sv. Panny. »Marla, Matko přezádúcí, Tys Královna všemohúcí,« zpívali naši předkové ve svatováclavské písni — první písemně nám dochovaný doklad o jejich důvěře k sv. Panně. Jestliže jsme řekli v předešlém odstavci, že moc její přímlovy se opírá o pouto, které ji víže k nám, připojme nyní k tomu, že se opírá ještě více o pouto, které ji pojí k J e ž í š o v i. Přestala snad jeho láska k Matce? Láska, kterou ji od věčnosti miloval a kterou ji na zemi zahrnoval? Jeho lásky se dovoláváme, když se k ní modlíme:

»Ukaž, že jsi Matkou,
nechť tvou prosbu sladkou
přijme, jenž tě zvolil,
by se z tebe zrodil.«

Ukaž, jsi Matkou Ježíšovou, Matkou Spasitele, a skrze tebe nechť přijme naše prosby, jenž nám skrze tebe byl dán. Bethsabée brzo po nastolení Šalomounově předstupuje před něho s prosbou. Král vstane, jde jí vstříc, káže postavit pro ni trůn vedle svého. »Požádej, matko, začkoli chceš, nesluší se, abych tobě jakou prosbu odmítl.« (3 Kr 2. 20.) Ale když svou prosbu přednesla, byla odmítnuta, a její syn učinil pravý opak toho, zač žádala. Jinak než tento král jedná Spasitel. Ludvík XIV. hleděl, aby pokladna jeho lidumilné matky byla vždy plná, aby mohla prokazovat dobrodiní podle libosti. Tak jedná syn, jenž má matku v lásce a jenž má prostředky. Co říci o božském Spasiteli? Při tom jsme se ani nezmínili o zásluhách sv. Panny. Velikost zásluh a ctností některého světce poznáváme často až po jeho smrti, když se totiž na jeho přímlovu dějí podivuhodná vyslyšení. Jak se stala rázem známá celému světu Terezička, o níž dříve nikdo nevěděl! Jak velké asi byly její zásluhy a její láska, když takový déšť růží dštila a dští na celý svět!

Marla? Příčina naší radosti... V Caracas, hlavním městě Venezuely (»Malých Benátek«), jest uctíván milostný obraz Dívina Pastora, Božské pastýřky, pobožnost přinesená do Nového světa z Katalonie a velmi oblíbená. Matka Dobrého pastýře sedí na zemi, na klíně Jezulátku, u Je-

Jích nohou ovečky, každá ozdobena monogramem jejího svatého a sladkého jména, jedna má v ústech stuhu s nápisem Ave Maria. Božská pastýřka krmí své ovečky — růžemi! Čím nasycuje své lidi svět, čím sytí čisté milující duše Maria —²

**Z d r á v a s, dcero Davida, svatá světu dána,
Josefova snoubenka, nejmoudřejší Panna
k spáse lidí za příklad všemněm věnovaná,
nebešťanů blažených Kněžna milovaná.**

**M a r i a, skrz tebe již bědy, které byly,
skončily, a slitovnost k nám se opět chýlí;
hvězdo mořská plujícím k nadzemskému cíli,
světlem jsi jím na pouti, vedeš v přístav milý.**

**M i l o s t i jsi studnice, drahá všemu světu,
v lilie jsi oděna, plná růží květů,
záříš jasnou ctností všech v nadpozemském lesku,
tělem, duší překrásná, beze všeho stesku.**

**P l n á léků hojivých, plná drahých mastí,
setřil skvrny zločinů, vyhladil z mysli strasti
tomu, jenž se osmělil zpěv ti k nohám klásti,
bys ho jednou přivedla do nebeské vlasti.**

² Caracas, »pozemský ráj«, úrodná pole pšenice, kukuřice, kávovníku, kakaovníku, rozsáhlé sady broskví, jabloní, banánů, pomorančů... Ještě v 18. stol. se zvalo hrdě městem mariánským, a podobalo se velkému klášteru. Každá ulice pojmenována po některém světcí nebo tajemství sv. víry, na každém rohu ulice obraz jejího patrona, ozařovaný lampou, i každý dům měl svého ochránce z vítězné církve, a choval v úctě jeho obraz. Průvody, noveny, svátky se konaly a slavily s velkou nádherou; zvláště růžencová pobožnost byla oblíbená. V revolucích (1749, zvláště 1797, počátkem stol. 19.) a občanských válkách (»pětiletá válka«, guerra de cinco annos, 1866-70, plná neslýchaných krutostí) kláštery srovnány se zemí, františkánský (»capitol«) proměněn ve státní universitu, sester Neposkvrněného Početí v parlament, z chrámu nejsvětější Trojice učiněn polopohanský pantheon, z kostela sv. Pavla divadlo, církevní majetek vláda zkonfiskovala, a věřící lid ke všemu mlčel. Kněží jako vždy vykřičeni od revolucionářů za nepřátele »svobody«, páčáni na nich nelidské bestiality; mnozí utopeni, zastřeleni, kapucíni, kteří opustili vlast, aby kázali divochům evangelium, byli upečeni nikoli od kanibalů, nýbrž od křesťanů; ještě dnes se ukazuje kámen, na němž umučeni jednak od nástrojů pekla, jednak od zfanatisovaného davu. Novověká tolerance!... Jména církevní zkonfiskována za půl století po prohlášení samostatnosti! (1829... 1870.) Před katedrálou stojí jízddecká socha Bolívara »Osvoboditele« (el Libertador), otce vlasti, zakladatele pěti republik (jedna pojmenována po něm). Ale toho se děti v učebnicích nedočtou, že tento národní hrdina a chloubka vlasti zemřel ve vyhnanství, že jeho poslední slova byla: »He arado en el mar« (oral jsem v moři... nadarmo jest má práce), a že tento hrabivý člověk, jenž tolik zlého natropil a církev tak poškodil, se před smrtí s církví i Bohem smířil. Jeho kosti přeneseny z ciziny do jeho rodiště. (†1830.) S tímto nepřitelem církve se provozovala (a částečně provozuje) modloslužba, jeho talenty, úspěchy i skutky nadmíru přeháněny atd... a přece nedovedl »osvobozeným« zemím zajistit trvalý pořádek a mír.

Nakonec dogmatická úvaha o všeobecném prostřednictví Matky Boží.

Spasitel lidského pokolení přísluší, jak řečeno, *p r á v o* (*titulus iustitiae*) rozdílet nadpřirozené dary, jak a komu chce, protože Je sám vydobyl, t. j. zasloužil (*distributor supremus, absolute universalis*). Svati jsou od něho do jisté míry *p o v ě ř e n í*, aby různé milosti a dobrodíní vykupitelského díla vykoupeným zjednávali (*causae ministeriales... ministri distributionis*). Jak a proč Matka Boží nad ně vyniká, bylo pověděno (*prima ministra, »canale regium«*... Kristus zdroj milostí, Maria »královský veletok«, jímž všechny vody zdroje procházejí, světci tvoří »sít drobných pramének«, Jež vodu přivádějí sem nebo tam...). O tom není pochyby. Krom toho může Matka Boží vykoupeným zjednat *p r o s b o u* všechny milosti, Jež Jím Vykupitel zjednal svou *z á s l u h o u*; o tom též není pochyby. Avšak bohoslovci jdou dál a uvažují, nemá-li Matka Vykupitelova činnou účast při faktickém udílení *k a ž d é* jednotlivé milosti.

Staří Otcové (východní) často opakují v nejrozmanitějších obměnách myšlenku: »Nikdo spasen leč skrze tebe... žádná milost leč rukama tvýma.« Tato a podobná rčení vyslovují poeticky, co jsme probírali v předešlé kapitole. Dílo spásy připravila ona, a proto lze v jistém smysle říci, že za spásu (Spasitele) vděčíme jí, že žádná milost leč skrze ni... protože dárce všech milostí nám byl dán skrze ni, »její zásluhou« (*meritum de congruo! nikoli de condigno!*), správně a věroučně přesně »za jejího spolupůsobení, jejím přičiněním« — svatostí života a ctností se učinila schopnou (Duch sv. ji uschoptil...), že vtělený Syn Boží do jejího lůna sestoupit m o h l, ne však, že by tak učinit m u s l l. Ani tím by tedy nebylo řečeno více, než co již pověděno na předešlých stranách. (Maria Mediatrix universalis *r a d i c a l i t e r... causa causae*) Tak lze podle mého názoru vysvětlit na př. slova sv. Germána († 733, více než 90letý): »N e n í n í k o h o, Jemuž se od Boha nějakého daru dostává, leč skrze tebe...« (In Zonam B. M. V.) Podobných výroků najdeme bez počtu zvláště u sv. Efréma, nejnadšenějšího chvalořečníka Neposkvrněné v orientě (»sloup církve, učitel světa, prorok Syrského národa« † 373; viz jeho modlitby Ve šlép. N. 555—559, 238).

Ale teď otázka: »Jdou všechny *j e d n o t l i v é* milosti, jichž se lidstvu dostává, rukama sv. Panny?« První se touto otázkou obírá velký kazatel mariánský, jehož slova jsme slyšeli (str. 49): »Vše skrze Marii...« Jeho řeč zní jinak než starých Otců! Nelze již říci, že jde o poetický obrat! Nicméně, přihlídneme-li blíže, ukáže se, že jeho slova lze docela dobře vysvětlit o všeobecném prostřednictví právě vysvětleném.

Leč od dob sv. Bernarda ponenáhlu přibývalo bohoslovců, kteří vždy rozhodněji tvrdili: »Všecky jednotlivé milosti jdou z rukou Ježíšových rukama Mariinými... Není ani jediné, jíž by se vyhnáným synům Evlým nedostalo prostřednictvím Matky Spasitelovy.« To znamená: »Obrátíš-li se na př. k sv. Terezičce s prosbou o nějakou milost a vyprosí-li ti ji, nejde její prosba k Pánu přímo, nýbrž skrze Marii Pannu; udělená milost tudíž samozřejmě touže cestu — skrze Marii.« V posledních dvou stáletích vzrostl zástup těchto bohoslovců v mohutný voj, a nyní nejen tvrdí, že tomu tak jest — věc sama se Jím zdá být nade vší pochybnost jista — nýbrž diskutují otázku, zda Je tato nauka schopna být prohlášena za dogma, a naléhá se na oprávněné činitele, aby umožnili příslušný návrh u Apoštolské stolice. Zavedení svátku Prostřednice všech milostí (31. máje) svědčí, že nejvyšší autorita církve vůči tomuto bohoslovnému názoru nezaujímá postoj odmítavý. Vskutku nutno doznat, že mezi těmi, kdož se odborně mariologií zabývají, počet protivníků této nauky jest stále menší. Maria Panna by tedy byla Mediatrix universalis *a c t u a l i t e r*.

Odezíráme-li od přestřelků (na př. tvrzení, že měla vliv i na udílení milostí ve Starém Zákoně — ?? —), nelze říci, že tato nauka by byla zcela neodůvodněná. Všimněme si na př. učtelského nebo kněžského úřadu samospasitelné církve. Podle vůle Boží nepřijde nikdo k poznání trojjedného Boha a veškeré pravdy Kristovy leč skrze církev, nikdo nedosáhne odpuštění hříchů leč skrze kněze Kristova (dokonalá lítost musí být spojena alespoň s t o u h o u přijmout svátost pokání, má-li nám zjednat odpuštění). Proto nedivno, že mnozí světci a učitelé církevní po sv. Bernardu zastávají názor: »Všecky milosti skrze Marii.« Tak sv. Bonaventura, Bernardin Sienský (»Všecka milost, již se lidstvu dostává, jde od Boha ke Kristu, od Krista k sv. Panně, od sv. Panny k nám...« In Ann. s. VI.), Robert Bellarmín. Obhájci nauky se mohou dnes odvolat i na výroky nejvyšší autority církevní. Lev XIII.: »Jest dovoleno tvrdit, že podle vůle Boží se nám nedostává ani jediné milosti leč skrze Marii; jako k nebeskému Otci nemůže nikdo přistoupit leč skrze Syna, tak podobně (fere... téměř, skoro, asi) nemůže nikdo přistoupit ke Kristu leč skrze Matku.« (Encyklika »Octobri mense« 1891.) Pius X. r. 1904: »Maria jest rozdatelkou všech darů, Jež nám Ježíš Kristus svou smrtí a krví zasloužil.« Nejnadšeněji a nejpřesvědčivěji hlásal a šířil nauku o všeobecném prostřednictví sv. Panny bl. Grignon z Montfortu (dva řády založil sám, dva založeny podle písemných pravidel od něho zanechaných po jeho smrti, † 1716, 43letý), a po něm sv. Alfons Lig. († 1787, 91letý).

Nechybělo ani odpůrců této nauky — ne snad z tábora nepřátel úcty mariánské, nýbrž z řad ctitelů Mariiných: velcí theologové Diego Ruiz T. J. († 1632), Theofil Raynard T. J. († 1663), Ludvík Muratori, podle Benedikta XIV. »světlo italské učenosti« († 1750... sv. Alfons potíral jeho vývody), Jan Trombelli, slavný mariolog († 1784). Dnes jest málo theologů, kteří tuto nauku popírají, oproti velkému zástupu těch, kteří ji zastávají (Nicolas, Scheeben, Lépicier, Pesch, Terrien, Mercier, Heinrich, Gutberlet atd.).

Jak o tom soudit? Co mne se týče, doznávám upřímně, že již dávno po zevrubném odvážení důvodů pro a proti jsem si řekl: »Věc ještě vyjasněna není.« Dlouhá léta nezměnila nic na mém stanovisku. Nezbyvá mi leč zaujmout vůči této nauce stanovisko jako kdysi sv. Bernard vůči Neposkrvněnému Početí — s tím rozdílem, že se nestavím proti, nýbrž pouze pravím: »Non liquet —« Věc se mi nezdá být jasnou, či lépe řečeno, důkazy uváděné pro tuto nauku nezdají se mi být dostatečné a přesvědčivé, aby se mohlo přikročit k prohlášení jí za článek víry. »Sententia probabilis« — mínění pravděpodobné, nikoli nade vši pochybnost jisté.

Kdyby zastánci uvedeného názoru měli pravdu a své tvrzení dokázali, byl by do koruny Královny nebes vsazen nový drahokam — ne ve smyslu, že by se jí teď teprve dostalo, čeho dříve neměla, nýbrž že posvátná věda objevila nový drahokam, jenž od počátku v jejím diadémě zářil a jenž byl prozatím leskem jiných jaksi zastíněn a tedy nepovšimnut. Ale toho jsem si jist, že dříve, daleko dříve — dojde-li vůbec kdy k definování tohoto učení — bude koruna výsad Mariiných obohacena jiným, krásnějším drahokamem — jedinečnou výsadou jejího nanebevzetí.

Že výroky papežů od obhájců nauky uváděné nejsou věroučné rozhodnutí, jest samozřejmo — a nejen to — Apoštolská stolice ponechává volnost autorům, kteří zastávají pravý opak... Je tedy zřejmo, že i podle náhledu nejvyšší autority jde pouze o bohoslovnou domněnku, více nebo méně pravděpodobnou.

VII. MATKA MILOSRDENSTVÍ.

Co může ze zdroje láskyplného soucitu vyvěrat, ne-li láskyplný soucit? (Bernard.)

A

Nejpěknější pozoruhodnost ve zrušeném cisterciáckém klášteře v Ostsee je tak zvaná vodní kaple. Umělecký vodotrysk, velká mosazná oliva... Ze všech větví, listů a květů tryskala voda; dnem i nocí se rozprašovala na miliony krůpějí, celé umělecké dílo korunováno sochou Neposkvrněné Panny, Matky milosrdenství. Vodotrysk byl vskutku hluboce procítěný symbol Matky božské milosti, Rozdavatelky milostí. Umělec měl při tom na mysli verš: »Já jsem jak oliva sličná na polích...«

Oliva, symbol milosrdenství — Nepředstavuj si ji jako mohutný překrásný strom, hrdě pnoucí svou korunu k nebi, obalený svěží zelení širokých listů a nádhernými květy. Nikoli, oliva jest mezi stromy to, co flalka mezi květy. Má v sobě cosi uzavřeného, skoro zádumčivého. Šedé listy se třpytí za úplňku jakoby je stříbrem polil nebo sněhu na ně nasypal. Italský rolník si večer po práci rád zajde do olivového sadu nebo háje, pod větvemi si oddechne a naslouchá melancholickému šumění, když vánek provívá listy těchto snivých stromů. Když však přijde doba zralosti, jsou větve sotva s to, aby unesly všechny plody, a cizinec se dívá, jak se všechny olivky směstnaly v nevelké koruně. Olivového oleje z plodů vyráběného se užívá v orientě i na jihu nesčetným způsobem, jako pokrmu, svítiva, léku... Zvláště, jde-li o rány, tiší palčivost i bolest, jak nám známo z podobenství o milosrdném samaritánu. Nadto dodává síly a pružnosti tělu, zahání malátnost a ztuhlost. Pro tyto vlastnosti byl olivový olej od božského Spasitele ustanoven za látku dvou svátostí, sv. břimování (spolu s balzámem), kdež znamená posilu a pružnost v boji, a poslední pomazání, kde znamená úlevu v bolestech tělesných i duševních a lék pro rány duše. Tím se dostalo olivě nejvyššího posvěcení a vyznamenání, jehož kromě plodů révy a pšenice se nedostalo v říši flory nikomu. Krom toho jest oliva symbolem pokoje. Vzpomeňme holubice Noemovy, jež přinášela v zobáčku ratolest olivy! Pokoj, o nějž se člověk připravil, jež mu zase zjednal božský Spasitel, ale za jakou cenu! Svou drahocennou krví, kterou na obětním oltáři kalvarském za nás vycedil a jejíž krůpěje smáčely půdu již při jeho smrtelné úzkosti na Olivetské hoře. Oliva jakoby pamětlivá oné sceny připomíná ji věřícímu srdci svým melancholickým zevnějškem; a nadto jakoby dumala... zamyšlena nad tím, proč jest pravý pokoj a mír zde na zemi jen hostem, skoro cizincem — —

Teď chápeš, proč jest oliva symbolem Matky milosrdenství. »Vyvýšena jsem jako na polích sličná oliva...« (Sir 24. 19.) V kapitole IV. jsme zevrubně dogmaticky odůvodnili důstojnost a úřad Matky vykoupenných (»Matky všech živých«); v V. kapitole bylo vysvětleno, že jest všeobecnou prostřednicí mezi vykoupěným lidstvem a Vykupitelem, a uvedeny důvody, proč jí jest; v VI. kapitole pověděno, jak tento úřad vykonává nyní v nebeské slávě, co zjednává prosícím synům vyhnané Evy a jak jim vše zjednává. Tato kapitola jest jen reflexe... obsahuje pouze několik slov o tom, s jakou láskou tento úřad koná. Již v I. díle

jsme vysvětlili, proč jest Matka Vykupitelova útočištěm hříšných (l. 136), těžitelkou sklíčených (l. 175) a pomocnicí křesťanů (l. 87). Tam jsme hledali k o ř e n y tohoto důstojenství a úřadu, zde pozorujeme ovoce; tam uvedeny důvody, proč Matkou milosrdenství od Otce světla učiněna, zde uvažujeme o lásce, s jakou se vykoupených ulímá.

V ě d o m í, c o z n a m e n á b ý t m a t k o u . . . Jak přijímaly kdysi křesťanské matky dívky z rukou Tvůrce! Jako poklad, jež jim nebeský Otec svěřoval, asi jako faraonova dcera svěřovala nalezeného hošíka matce Mojžíšově: »Odevzdávám ti ho, vychovej ho p r o m n e.« A Mojžíšova matka vychovává s radostí a pečlivě dítko jí svěřené — své vlastní dítě, jež zrodila! O tom, jak nejl. Panna přijala z rukou nebeského Otce své jednorozené dítko, jsme slyšeli v I. a II. díle. »Vychovej ho pro mne,« lze-li mluvit o výchově toho, v němž přebývá všechna plnost božství se všemi poklady moudrosti a vědění. Vychovávala ho, až ho Otec povolal do svých výhradních služeb. Nyní však otázka, jak přijala z rukou božského S y n a své d u c h o v n í d í t k y? S dobrotou a láskou, aby je vychovávala — tentokráte v pravém smysle . . ., aby je chránila a vedla do nebe, k Bohu, pro něhož jsou stvořeny, k svému Synu, od něhož jsme vykoupeni. »Svěřuji ti všechny jako ovoce své obětní smrti . . .« a Matka vykoupených převzala úřad spojený s důstojenstvím Matky věřících, tomuto svěřenému úřadu se věnuje celou duší, smíme-li se tak vyjádřit. Jsme-li my naplnění blahou radostí a hrdostí nad tím, že jsme její dívky, těší i ji neméně úkol být podle vůle Boží naší Matkou.

L á s k a matky . . . Monika dala svému synu tělesný život; v těžké nemoci, když byl ve hříchu, pro její prosby a zásluhy mu dal Pán zdraví, a konečně mu vyprosila obrácení. Tak se stala dvojnásob a trojnásob jeho matkou. Augustín sám o ní praví: »Kdybych byl tehdy ve hříchu zemřel, z té rány by se nebyla nikdy vzpamatovala, její srdce by bylo navždy zlomeno.« To jest pravá láska mateřská, jež má na zřeteli především v ě č n é blaho dítěte. Naše křesťanské matky? Tu dovolí dceři civilní nebo protestantský sňatek snad i s rozvedeným, a tím napomáhá k tomu, že z církve vyloučeno a o nebe připraveno dítě, jež nosila pod srdcem; onde nutí a přímo vhání do sňatku s nevěrcem — mám ji nazvat křesťanskou matkou či spíše svůdkyní? Před svatbou »přimhouří oči«, aby si ho dcera udržela . . . Tu duši bude Bůh jednou od ní žádat! Kolik zavrženců bude celou věčnost proklínat tu, od níž dostali tělesný život, protože její vinou přišli o život věčný! Kolik duší vinou nesvědčitých matek propadlo peklu, a při tom ještě možno slyšet výklady tohoto druhu: »Nemohu zahrabat štěstí svého dítěte« — a zahrabáváš jeho pravé a věčné štěstí! Vavák má nejeden smutný případ, jak matka k vůli bohaté nevěstě nejen dovolila, nýbrž takřka nutila syna k odpadu, a když mu to duchovní správce vymlouval a jej varoval, trest Boží s nebe na faráře svolávala, že prý tomu »nevinnému dítěti toho manželstva ani království nebeského nepřeje«. Oplčí láska . . . kolik matek, které milují dívky láskou pravou a rozumnou jako Monika, Blanka atd.? Takovou nerozumnou, hříšnou lásku nemůže a nesmí duše věřící vymáhat a žádat od Matky krásného milování. Pomocnice Vykupitele nemůže se prohřešit proti svému svatému povolání a vyprosít nám věc, jež by ohrozila naši spásu, tak jako matka nedá dítěti do rukou nůž.

P e č l i v o s t matky... Má opravdový zájem i o maličkosti — vždyť mnohdy i na maličkostech mnoho závisí! Časné milosti — jak mnohdy by člověk propadl zoufalství, kdyby za ně nesměl prosit, kdyby nesměl nebo nemohl důvěřovat! Otec rodiny bez zaměstnání... když nemůže doufat v pomoc lidskou, spěchá na Sv. Hostýn... »Šesté slovo Marlıno: ‚Nemají vína.‘ Nejbl. Panna jest v evangellu první, Jež za člověka Pána prosila. Zač prosila, byla milost časná, co však Kristus (lidstvu) chystal, byla radost věčná. A přece se nerozpakoval předobrotivý Pán i nepatrné dary udělit...« (Alb. Mag. suppos. De laud. B. M. V. 31.)

Grupp v V. díle Kulturních dějin vypravuje, že na některých místech se kdysi chudým vedlo zle. Kdejaký zločin byl na ně sveden, a dostal-li »velký pán« chuť na chudásovo role, pomohl si jako Achab, když chtěl připravit Nabota o vlnici. Ubránili se zřídka. Jeden filosof se takových opuštěných, bezmocných, napadených neb křivě obžalovaných ujímal co síly stačily — za to nazýván *auxillum miserorum* (pomocník ubohých). Naše nebeská Pomocnice v boji proti nepříteli spásy — —

Starostlivost matky... Dosahuje obyčejně vrcholu, když je dítě nemocné. Tu jeho roditelka nelituje žádné oběti, nevyhýbá se žádné námaze, zdvojnásobí své úsilí —

»O milosrdenství tvém, Panno blažená, nechať mlčí ten, kdo se pamatuje, že tě kdy v bídách svých vzýval a pomoci tvé nezakusil. Ostatní cínosti tvé naplňují nás, služebníky tvé, radostí z ohledu na tebe; pro tuto však se těšíme z ohledu spíše na sebe (*congaudemus tibi — nobis*). Velebíme tvé panenství, obdivujeme se tvé pokoře, ale milosrdenství tvé ubohým (*misericordia miseris*) chutná sladčeji, milosrdenství se držíme vroucněji, vzpomínáme ho častěji, vzýváme hojněji... Kdo je s to zbadat milosrdenství tvého délku a šíři, hloubku a výši, ó Požehnaná? Její délka spěje na pomoc všem vzývajícím tebe až do posledního dne světa; její šíře naplňuje okresek země; její výše doplňuje řady andělské; její hloubka vymáhá (doslova: obtínul) spásu těm, kdož sedí v temnotách a ve stínu smrti. Skrze tebe nebe se plní, peklo se prázdní, zkáza nebeského Jerusalema (hříchem andělů zaviněná!) jest napravena, ubohým po vykoupení toužícím ztracený život jest navrácen. K tomuto zdroji nechť tedy spěje žíznící duše má... A ty račiž světu zjevití milost svou, kterou jsi u Boha nalezla: svatými prosbami svými rač vymoci prominutí hříšníkům, lék nemocným, sílu bázlivým, útěchu sklíčeným, pomoc a svobodu ohroženým...« (Bern., In Ass. IV.)

Nebeská Ochránkyně... Víme vůbec, kolikrát nás její mocná ruka zachránila v nebezpečích, o nichž jsme neměli ani tušení? Když Švédové dobyli r. 1645 Mikulova (Nikolsburg), zakusilo prý město podivuhodné ochrany sv. Panny. Právě zvoní polední Anděl Páně, když do města severní branou vrazí muž. »Švédové —« To jediné slovo ze sebe vypravil, a mrtev klesl. Co dělat? Útěk nemožný! Nezbyvá leč zatarasit brány, a teď všechno obyvatelstvo do chrámu, a tam před obrazem sv. Panny prosí za ochranu. Obléhající vypraví do města posla — přináší dvě ohromné svíce, prý darem Matce Boží. Zavedou ho do přeplněného chrámu, vldí monstranci v záři světla a lid na kolenu... kostelník chce rozsvítil obě voskovice, ale světlo stále a stále zhasíná... tu jedna se převrátí, padne na zem, přelomí se — byla plná střelného prachu!

Diessel vypravuje: Děvčátko desetileté cape ve sněhu domů; pod zástěrkou nese lahvičku... lék těžce nemocné matce, a modlí se jedno Ave za druhým, za uzdravení... Najednou sklouzne, lahvičku rozbije... Co dělat? Lékárník znám co surový muž; přijde-li bez peněz, vyhodí ji! A matka chudá, vydala poslední haléř na lék! Láska k matce rozhodla; váhavě, usízená, vstoupí do lékárny. Ale lékárník se také modlí Ave — po léta už nesejal ruce k modlitbě! Co se stalo? Omylem dal děvčátku jed — v několika okamžicích nastane smrt, a jemu bude vzata koncesse! »Maria pomoz — teď budu jiný —« V tom vešla dívčina — — Druhého dne viděl mimojdoucí štít: »Lékárna u Matky Boží —« štít, jenž tam kdysi visíval — a děvčátko nemělo tušení, jak bylo její Ave vyslyšeno.

V Meudonu blízko versailleské dráhy stojí kaple Notre Dame des flammes (P. M. v ohni) na památku události z r. 1842. Při hrozném železničním neštěstí se vzňal před samými branami Paříže vůz. Přes sto zuhelnatělých mrtvol bylo vytaženo. Druhého dne vede student popáleného druhá do nemocnice. »Já samojediný z celého vozu unikl beze vší popáleniny... Nosím medallku sv. Panny...«¹

V krušnohorských dolech byl před lety zaměstnán horník, ve víře docela zvlašnělý. Jeho matka se vrací jednou z poutí z Mariascheinu. Syn jde ráno do práce, matka mu zavěsí kolem šíje na řetízek medaili. »Přinesla jsem ti to z poutí.« Měl matku rád, přijal tedy památku, ale řekl si: »Tam dole bude smích.« A byl. Při svitu kahanu si ho kdosi prohlíží. »Co to zde máš?« Čte na medaili nápis: »Svatá matko Boží, pros za nás!« Náš horník se stydí, jeho druh chce přečíst ještě nápis na druhé straně, v tom je oslní blesk, za ním v zápětí strašný výbuch, rozléhajcí se všemi šachtami i chodbami, a v okamžiku úplná tma. V temnotě zazní povel: »Všichni na zemi! Nad námi jedovaté plyny! Plazit se k východu!« Jako věčnost jim připadala ta chvíle; konečně jsou blízko vchodu, tu narazili na stěnu, která se tam výbuchem utvořila. První v řadě na ni klepe. »Jest docela tenká, ale násilím ji nesmíme prorazit, sice se na nás kamení zřítí; podejte mi dláto!« Dláto nechali na místě, kde byli překvapeni výbuchem! Nezbyvá, leč se pro ně vrátit. Náš horník se plazí ve tmě zpět, ve smrtelných úzkostech konečně jest na místě. Poznává to podle konvice, kterou v kamení nahmatá. Ale jak najít dláto? Tři životy na něm závisí! Hmatá vůkol, vpravo, vlevo, vše marné — jen kamení a země všude. Již se ho vzdává zoufalství, tu zaslechne stříbrný zvuk... sáhne, a má v ruce hledané dláto. Medaille na krku zavěšená o ně zavadila. Vrátil se zpět, dostanou se šťastně nahoru, oni jediní, zatím co dole všecko hoří. V jejich vesnickém kostele visí vedle hlavního oltáře malý kahan ovlutý řetízkem s medailí sv. Panny; tři rodiny pečovaly o to, aby kahan hořel dnem i nocí. (Hoffnung roč. VIII.)

¹ Na toto vypravování odpoví snad nejeden odpůrce pohrdavým úsměchem. »Myslí, že ten plíšek ho zachránil... pověra, omezenost.« Jakoby věřící nevěděli, že jen důvěra v Matku milosrdenství jest příčina její mocné ochrany, po případě takové zázračné záchrany, nikoli medaille sama — ta jest pouze projev a osvědčení naší důvěry k ní, jest jen němá prosba: »Máti, ochraňuj mne!« A Matka milosrdenství opravdu chrání. Z krymské války se nám dochovaly nesčetné doklady, že se dostalo podivuhodné ochrany těm, kteří nosili medaili sv. Panny.

Ale důležitější a nám potřebnější jest ochrana věčných nadpřirozených statků. Dábel nespí nikdy, jest vždycky při práci, a máme my vůbec tušení, jaké pikle kuje, kde na nás číhá a v jaké podobě? Tu jako anděl světla, onde jako svůdná Síréná, někdy i pod záminkou ctnosti a skutků lásky nám chystá osídla. Nezkoušená dívka, která jde do práce, do města, do společnosti... Jaké ochrany je tu zapotřebí! Kde hledat ochránce? Kdesi kněz osmdesátiletý potkal dítko; přitočilo se k němu a začalo s ním po dětsku jako se starým známým hovořit. »Kolik roků ti je?« »Osmdesát.« »Ó ty brzo umřeš; nemáš strach před smrtí?« »Já důvěřuji v Matku Boží. A kolik let je tobě?« »Deset.« »Ty máš před sebou ještě těžkou nebezpečnou cestu životem, nebojíš se?« Dítko se zamyslí a pak praví: »Já budu také důvěřovat v Matku Boží!«

O poutním místě Notre Dame de Liesse vypravuje legenda: »Tři křesťáci se dostali do zajetí egyptského sultána. Chtěl je přiměti k odpadu, a užil k tomu své velmi sličné a duchaplné dcery — dvojí moc, kterou je mohla a měla okouzlit a převrátit! Poslouchají její vývody, a začnou pak sami mluvit o nejsv. Panně. Dívčina roznícena láskou k ideálu, který jí tito vyznavači Kristovi předvedli před oči — byla by ochotna uvěřit, kdyby viděla tvář sv. Panny. Najednou se v žaláři objeví její obraz — přinesen od andělů s nebe... Podařilo se všem uprchnout, doma postavili chrám, v němž obraz umístili, a Ismerle pokřtěna na jméno Maria.

»Jsi chudý? Utíkej se ke jménu Marlinu, a když se zamyslíš, že z této chudoby byla povýšena i nad anděly, nebude ti již chudoba břemenem. Jsi hříšný? Spěchej ke jménu Marlinu, a to samo stačí, aby tě zhojilo, neboť žádná rakovina se nedrží duše tak houževnatě, aby neustoupila ihned vzýváním jména Marlina. Jsi ospravedlněn, ale snad pokoušen nad své síly, a tím více se strachuješ úkladů pokušitele, vzpomínáš-li, že jsi byl kdysi od něho poražen? Rozpomeň se, že zdí nejpevnější jest jméno Paní naší (viz Př 18. 10), k němu se bude utíkat hříšný v pokušení a bude zachráněn.« (Alb. Mag. suppos. De laud. B. M. V. I. 2.)

P o m o c n í c e v n e s n á z í c h... Kdo je s to, aby vypočítal vše, co skličuje vyhnané syny Eviny! Jen ten, kdo to sám zakusil, dovede posoudit, co znamená záchrana lodí na rozbouřeném moři, záchrana v boji, záchrana v zasypaném dole, záchrana na nebezpečné cestě, na níž snad tolik záviselo. První cesta P. Lopeza, misionáře Indiánů (r. 1872) byla k milostnému obrazu Marie Panny v Agua Santa ve východní části Ecuadoru... bos, jako Bretoňci po nebezpečné plavbě. »Co by se bylo se mnou stalo v oné hrozně pustné, kde nebylo slyšet jiného leč hlas dravců, kde v pralese jsem byl skoro bez šatu a z kůry stromů si zhotovoval »obuv«, kde mne provázeli domorodí průvodci, na něž nebylo lze se spolehnout! Nebýt mocné ochrany Marie Panny!«

B

Co jest vlastně milosrdenství? Účinný soucit s bídou bližního. Soucit, nikoli suché konstatování; účinný, nikoli planý: »Ubožáku, vy jste na tom zle, není-li pravda? Naděl vám Pán Bůh...« (Jak 2. 16.) Mít srdce pro bídu bratra! Že nejsv. Panna má nejen jméno matky, nýbrž i srdce matky, rozváděno v této i v předešlé kapitole. Tři invokace Loretánské litanie

nám připomínají, kde hledat pomocníci ve vší bídě: Uzdravení nemocných, Útočiště hříšníků, Těšitelka sklíčených —

U z d r a v e n í n e m o c n ý c h — Kdosi před málo lety líčil dojmy, jež si odnášel z lurdské jeskyně. Strop plný sazí od světla svíc, pokřivené začazené berly zavěšené vedle milostné jeskyně, pramalá ozdoba svatého místa... Soudil, že toto »zohavení« zavinił ďábel, nepřítel všeho krásna a dobra.² Ale možná, že by autor soudil jinak, kdyby se plahočil o berlách; možná, že by je sám u milostné jeskyně zavěsil, kdyby tam zázrakem nabył zdraví. Viz II. díl strana 371! — Co naděje a touhy vkládá nemocný do této invokace v litanii, chápe jediné ten, kdo byl upoután na lůžko vážnou, dlouhou, bolestnou nemocí, na jehož uzdravení čekala toužebně rodina, na jehož záchraně závisel osud a blaho jeho drahých nebo důležitá akce pro milovníka duší. A krom toho — kdekdo lpí na životě každou žilkou — zvláště mladá bytost. Nedá se povědět, jakou radostí oplývá duše, když milost Boží nemocného od kraje hrobu uvede zase mezi živé... Jaká radost ze života! Jaká v d ě č n o s t k nebeské záchránkyni! Jak uzdraveného, tak rodičů, plesajících nad záchranou dítky, dětí blažených z uzdravení otce, matky... Vždyť byla ohrožena nejen její časná existence, nýbrž snad i křesťanská výchova! Proto pojímá církev tuto invokaci zvlášť do litanie; nikoli »Pomocnice v úzkostech«, »Ochránkyně nebohých«, nýbrž »Uzdravení nemocných«.

Dějiny pyrenejského města Marilina, nevývratný doklad mocné přimluvy a matefské lásky Královny nebes k ubohým. Jak si počínají vůči tomuto faktu nepřátelé? V jednom naučném slovníku z konce minulého století čtu, že tam prý roku 1858 vytryskl zázračný pramen — prý! Jakoby byly Lurdy někde na konci světa a jakoby se nedalo zjistit, co se před málo desetiletími v kulturní zemi stalo! Někdejší profesor medicínské fakulty v Praze (Dr. T.) ani neuznal za nutné si do Lurdů zajet a vykládal jak v přednáškách, tak pérem, že všechno jest pouhá sugesce. Ať mu odpoví nekatolický americký lékař Alexis Carrel, majitel Nobelovy ceny: »Nikdy nezapomenu na otřásající dojem, když před mýma očima velký rakovinový nádor na ruce jednoho dělníka zmizel až na malou jizvu. Mohu tomu nerozumět a nechápat, ale nemohu pochybovat o tom, co jsem na vlastní oči viděl.« (The American 1936.)

V srpnu 1908, v oktávě Nanebevzetí Panny Marie, přišla do Lurdů zvláštní pouť zázračně uzdravených; 325 osob kráčelo v průvodě, 325 šťastných zachráněných... v čele se ubíral Bouhorts, kterého matka 50 let před tím (22. února 1858) jako umírající dítko přinesla k jeskyni a ponořila do pramene. Magnifikat, zpěv díků, se rozléhal večer při průvodě do růžencové basiliky.

Za Řehoře Vel. zuřil v Římě strašný mor (r. 589). Papež nařídil průvod, sám nesl městem milostný obraz Matky Boží na Andělský hrad (nazvaný

² Do chrámu by ovšem berly nepatřily, ale tam na skále vedle jeskyně? Kdokoli kdy s věřícím a milujícím srdcem v lurdské jeskyni klečel, uzná, že poutníka odevšad téměř ovívá decn dvojí lásky — lásky Dárkyně milostí a lásky jejích dítek, tak důvěrně prosících za pomoc v bídě! — V Monserratě u Barcelony, tedy na »druhé straně« Pyrenejí, najde poutník komůrku s nápisem »Biblioteca de la Virgen« (knihovna sv. Panny); v ní množství berel, votivních tabulek a darů na poděkování.

tak proto, že světec tehdy na něm uzřel anděla), a metla ustala rázem. V Indii zuřila cholera (r. 1853), zasáhla i vesnici zpola křesťanskou; misionáři pohnuli věřící, aby se utíkali k nejsv. Panně — celý den konány modlitby před jejím obrazem, a žádný ze 17 křesťanských domů nebyl epidemií zasažen. Různé místní svátky, svatyně, sloupy, výroční děkovné slavnosti, votivní dary a fundace hlásají, že tyto dva případy nejsou samotné — že celá města uchráněna podobného navštívení — mocnou přímluvou Uzdravení nemocných.

Těšitelka sklíčených, Potěšení zarmoucených — —

Obrázek z orientu... Stojíš na vyprahlé stráni, zemdlen únavným putováním za subtropického vedra, a tu shlédneš ve skalním bludišti košatou korunu se širokými listy — platan! Zve tě zdaleka k oddechu a občerstvení ve svém stínu, kde nade vši pochybnost bublá potůček. Radostně se vzpružený poutník rozběhne k stromu, jenž svým zjevem a zvláště milým chládkem naladí duši ke zbožnosti. Skupina platanů hlásá zdaleka, že najdeš vlhké údolíčko, svažované vodami nějakého pramene... věc tak vzácná ve vyschlé poušti! V Arkadii ukazují v jeskynním klášteře Megaspaleonu prastarý platan; sv. Lukáš prý pod ním maloval obraz svaté Panny; v dutém, ale ještě živém kmenu jest kaplička Panagia Platanistissa (přesvaté Panny platanové). Vzrostla jsem jako platan podle vody na rovinách. (Sir 24. 19.)

Obráz Těšitelky sklíčených — (I. 175.) Již jsem poukázal na to (Za pravdou Kristovou 499 nn; viz též II. kap. 26 B), že v utrpení sežhou všechny medikamenty, jež podává svět, a přemnohý postaven před alternativu: buďto hledat útěchu ve sv. víře, nebo sáhnout k léku, jež podávali pro podobnou situaci stoikové... zlikvidovat s životem... V krymské válce byl do kteréhosi lazaretu zanesen raněný francouzský voják (Sahastop); kulky mu z ran vyňaty, dal z nich ulít srdce, pozlatit, a věnoval jako votivní dar Bolestné Matce. Křesťan své utrpení učiní projevem lásky k té, jež ho sílila a jež kdysi sama pro něho trpěla. René d'Anjou (r. 1480) měl v erbu balsamovník, z nařiznutého kmene kanou hojně krůpěje, dole nápis: »Vulneratus ut mederetur« (zraněn, aby léčil). Bolestná Matka Boží...

Kdo by nevěděl o poslední prosbě Gelimerově! Po mnoha vítězstvích byl tento poslední vandalský král od Justiniánova vojska poražen, zbačen trůnu, veden Cařihradem v Belisarově triumfu (kráčel podle jeho ověnčeného vozu) r. 534, a vyžádal si od císaře tři věci: chléb, aby měl být z čeho živ; houbu, aby jí stíral své slzy; lyru, aby jí konejšil svůj žal. Takovou lyrou jest nám Těšitelka zarmoucených — my vínou Evinou zbavení královského důstojenství a z rajské vlasti vyhnání do země bídy.

Za hlavním oltářem chrámu sv. Eustachia v Paříži jest kaple zasvěcená nebeské Královně. Chrám prázdný, jen »u Matičky« několik věřících. Hledíš na tři obrazy zdobící kapli. Uprostřed korunovaná Matka Spasitelova v nebeské slávě; nalevo »Hvězda mořská«, vznášející se nad bouřným mořem, zoufalí na břehu k ní spínají ruce, anděl nad ní ukazuje k hvězdě; napravo »Potěšení zarmoucených«, sklíčení k ní pozvedají oči, srdce i ruce, klečící na zemi v tichém žalu, a zase je tu anděl... vede ubohé k ní... V Dantově Purgatoriu zpívají duše v očistných plamenech Ave nebo litanii Loretánskou...

Útočiště hříšníků — Největší bída, do níž smrtelní synové Evini mohou upadnout a v níž většina strádá, jest hřích. Je-li tedy nejsv. Panna Matkou milosrdenství, má-li účinnou soustrast s lidskou bídou, jest samozřejmě i útočištěm kajících hříšníků. Užili jsme přirovnání se starostlivostí, kterou má matka o nemocné dítě. Smrt ohrožuje život, matce bezmála dražší než život vlastní! Hříšník — věčná smrt ohrožuje duši, tak drahou Vykupiteli i jeho Matce! Vůči tomu že by Matka milosrdenství zůstala lhostejná? Která bída by byla s to ji pohnout k soucitu, když ne tato, největší ze všech béd? Kdo měl co dělat s vedením duší, kdo sám zakusil soucit s ubohými, chápe nejlépe, co tato invocace znamená.

Mluví se mnou dívka, služebná, sirotek, nikoho nemá — Ujala se jí jakási hospodyně, ale nezkušená dívčina se zapletla v tenata — netřeba mluvit, kdo jí je nastrojil. »Po každém provinění jsem plakala, zařínala svatosvatě, že se již svěst nedám, modlíla se, prosila, slibovala... a klesla jsem zase. Jinde zaměstnání nebylo, a hlad je zlá věc... Konečně mi Matka Boží pomohla, našla jsem jinde zaměstnání, třebaže daleko těžší...« Nad takovými se sklání nebeská Matka plna soucitu, nikoli nad svévolně hřešícími. Jen o oněch ubohých platí: »Nikoho neopouštíš, n i k ý m n e p o h r d á š.« Ale konat, co na nás jest! S vypětím všech sil se pokusit o to, abychom vybědili!

»I těm, kdož ohavně hřeší, zjednáváš milost odpuštění. Bůh ti nemůže vyslyšení odepřít, kdyžtě při všem a ve všem má ohled na neposkvrněnou Matku svou. Proto právem sklíčení k tobě se utíkají, nemocní tebe se drží, bojem (rci: pokušením) pronásledovaní tebe proti nepřítelům pomocníci mají. Ty, Matko Boží, spravedlivé prosby a zasloužený výrok zavržení odvracíš od lidu, který jménem Syna tvého jest nazýván (křesťaně!) a proto od tebe vroucně milován. Proto i křesťanský lid tvůj s důvěrou tobě světuje prosby své, abys je Bohu přednesla. Kdo by tě tedy neblahoslavlil? Jsi moudřejší andělů, větší všech zázraků, nejvyšší blaho všech lidí, obvyklé útočiště hříšníků, jejíž jméno hodinu co hodinu rty všeho křesťanstva šeptají. Kdo se snaží tebe bez přestání velebit, ustavičnou oslavou tvou splácí pouze povinnost svou; nemůže-li mnohonásobný dlužník zholat nic zaplatit, hromadí toliko díky, tak jako ty hromadíš projevy ochrany a pomoci své. Kdož by se neobdivoval tobě, ježto jsi naděje neproměnná, ochrana nepohnutá, vždy bdělá pro-sebnice, pevná pomocnice, přístav bouřemi zmítaným, k nebi cesta vyhnáným, rosa duším vyprahlým... Matka Beránka a Pastýře, Prostřednice všeho dobra? Cokoli na tobě vidíme, všechno jest podivuhodné...« (Germ. In Dorm. ss. Delparae II.)

Světcí mívali jedinou vášeň: obracet hříšné, získávat duše Kristu. František Xaverský (»Jen duše mi dej...«), Petr Klaver (»otrok otroků«, černochoů), František Saleský, jenž po kmenu ledem pokrytém po čtyřech se plazil na druhý konec propasti, Alfons Liguori, jenž se vzdává vábné karlery... V očích světa bláhovci, v očích víry hrdinové. Chápali, jakou cenu má jediná duše, jak velká jest láska Tvůrce k zaprodaným duším, jaká touha Srdce Páně po jejích spáse, jak velká bída, v níž hříšník jest, jak hrozná budoucnost ho čeká. To vše věděl, protože o tom rozjímal — nejsv. Panna to vše viděla! (I. 136.) Oč více záleží tedy jí na záchra-ně zbloudilých!

Což ti, kteří bez své viny tápají ve tmách nevěry a bludu? Sklání se i k těmto ze všech nejubožejším Matka milosrdenství a útočiště hynoucích? Ať mluví misionáři, k d o jest jejich nejmocnější pomocník v práci o obrácení zbloudilých! P. Haas T. J. vypravuje, že ve svátek Panny bez poskvrny počaté 1906 byl po mši sv. za docela mimořádných podivuhodných okolností volán do vzdálených vesnic, kde ještě nikdy nebylo křesťanské kázání. Pohanské obyvatelstvo ho chtělo slyšet. Co najednou? ... Cesta nešla hladce. Liják proměnil celý kraj v ohromný močál, jeho volů sedření cestou od nemocného, jež den před tím navštívili ... Z celého kraje sehnáno sedm párů silných volů, rozdělení na celou cestu, padesát silných mužů přišlo až do misijní stanice, aby pomáhali vůz tlačit nebo táhnout z bláta nebo misionáře nést. Konečně přišel na místo; muži, ženy, děti se tísnili kolem něho, poslouchali bez dechu — tento svatý den byl počátek nadpřirozené žně!

K P. Abelovi T. J. přistoupila jednou v Maria Zell po kázání elegantní slečna s pěknou kyticí protěží: »Za vaše kázání.« U stolu ho oslovil jeden Vídeňák: »Proč jste se jí neotázal, kdy byla naposled u sv. zpovědi? Mne jste se ptal hned!« Sklepník do něho rýpl loktem. »Vždyť je to protestantka!« »Ta dáma?« »Což ji neznáte? Slavná vídeňská herečka; léto trávící vždy u nás u Erlaffského jezera.« Druhý den žádá táž P. Abela za růženec. »Vždyť jste protestantka, jak jsem slyšel.« »Ale má společnice jest katolička, naučí mne ... dejte mi raději hned dva ...« Po mši sv. odjel P. Abel do Kernhofu, kde čekal na vlak k Vídni — tu ho stihl telegram z Maria Zelli: »Právě jsem se pomodlila první růženec; jsem rozhodnuta stát se katoličkou ...« Před zimní sezonou ho ve Vídni navštívila. »Můj závazek trvá do února — pak divadla nechám.« Stala se skutečně katoličkou, ona i její matka, pocházející z Holandska.

V Landsbergu nad Vartou ve Štýrsku, v době, kdy vůkol ještě byly hluboké lesy, plné vlků, pronásledovali dravci často vysokou zvěř. Roku 1599 jsou věřící shromáždění kteréi neděle v mariánském kostele při nejsv. oběti; tu vběhne do chrámu jelen, a uštváný klesá před obrazem svaté Panny. Smečka vlků ho stíhala, v úzkostech vběhl branou do města, a prázdnými ulicemi se hnal až k svatyni. Užaslí vzali Jelena do zajetí, z parohů pořídili lustr před oltář, pamětní deska zasazená do zdí událost zvětšila. Obraz duše pronásledované nepřítelem a hledající útočiště u Matky milosrdenství!

Ve středověku mívali v soudní síni nad soudcovou židli obraz posledního soudu, na druhé straně obraz nebeské Matky, jejíž hlava nakloněná k obžalovanému na něho s výrazem nevystihlého soucitu pohlíží.

»Zdrávas, Královno milosrdenství ... Kdo jsou poddaní milosrdenství, ne-li ubozí? (Misericordiae — miseri.) Tys Královno milosrdenství, a já praubohý hříšník ... Vpravdě jsi Královna milosrdenství, protože není v tomto životě člověka tak ubohého a tak zoufalého, jemuž bys nevyprosila spasitelné milosrdenství, poddá-li se vládě a žezlu tvému. Jistěže, když na tebe se zahledím, nevidím nic, leč milosrdenství; z milosrdenství k ubohým stala jsi se Matkou Boží, milosrdenství jsi zrodila, úřad milosrdenství jest tobě svěřen, a jen smlíovávat se je tvojí tužbou ... Živote, sladkosti a naděje naše. Živote, ježto jsi nám život milosti vymohla, život slávy zrodila. Ó živote podivuhodný, jenž mrtvé (ve hří-

chu) snažíš se vzkřísit! Ó živote, jenž smrt zaháníš a smrtelné nesmrtelnými činíš! Ó živote nestárnoucí, nýbrž zestaralé (ve hříchu) k mladosti přivádějící! Sladkost, kterážto hořkost hříchu vyháníš, vyprošujíc nám odpuštění vln, a nám sladkost milosti a života zjednáváš. Ó přesladká! ... Vzpomínka na tebe oblaží duši, úvaha o tobě povznáší mysl, krása tvá obveseluje oko, bezedná laskavost tvá opájí srdce. Tys uchvátíla srdce mé... (o raptrix cordium...) Naděje naše... Zdaž nejsi ty matkou naší odměny, Krista totiž, jenž jest odměna blažených? Kdož by nedoufal v tebe, která pomáháš i zoufalým? V tebe nechť doufá každý, kdo zoufá...» (Bonav. supp. Stimulus am. III. 19. — Super Salve R.)

U Passau jest poutní místo Maria-Hilf. Tam po roce 1820 bylo vídat den co den putovat starce, ať bylo počasí jakékoli. Dlouho v chrámě klečel, modle se růženec a prolévaje slzy. Jeden muž se ho kdysi ptal, co ho tíží a proč pláče. »Je mi 72 let, brzo budu stát před věčným soudcem, a hledím-li zpět na svůj život, naplňuje mne hrůza a bázeň. Za zednářského ministra Montgelasa jsem byl profesorem na tehdejší universitě v Landshutě; za úkol jsem dostal odcizovat posluchače křesťanství a katolické víře. To jsem svědomitě plnil, a nyní budu musít vše před Bohem odpovídat. Proto se obracím k Marli, k Útočišti hříšníků... nevyprosí-li ani ona odpuštění, jsem ztracen.« Byl to Weishaupt (zemř. 1830), zakladatel řádu Illuminátů (od některých mylně ztotožňován s řádem svobodných zednářů). A onen Montgelas, jenž tehdy tak církev pronásledoval, tolik klášterů zničil, tolik škod způsobil, tolik hříchů spáchal? Ve stáří se denně při mši svaté modlíval růženec s rozpjatýma rukama († 1838 skoro osmdesátiletý). Jsme přesvědčeni, že ten ani onen nevzývali Matku Boží nadarmo; bohužel nenapravili tím nikterak zkázu, kterou způsobili, připravivše nesčetné duše o víru, o Boha i o nebe.

K témuž poutnímu místu se pojí událost, kterou vypravuje Hammer ve svém Růženci. Učitelka, v duši rozervaná, chce udělat všemu konec. V poledne se odebere na most a čeká, až bude bez svědků; ve vlnách Dunaje pohřbí všecku svou rozervanost. Ale vždycky jde někdo sem nebo tam... Konečně jest most prázdný, všude ticho, teď jest vhodný okamžik. Už se chystá k osudnému kroku, v tom zase zaslechne hlasy, zase musí počkat. Kdo to jde? Dětské hlasy to jsou. Blíží se víc a víc, najednou spatří tři děti ze své školy — jdou na pouť do Mariahilf. Jakmile shlédly svou učitelku, ženou se s jásotem k ní, chytanou ji za ruce: »Jdeme k Panně Marli, pojďte tam s námi, budeme se spolu cestou modlit,« a nečekaně na odpověď táhnou ji s místa, kde chtěla tělo i duši uvrhnout do záhuby. Jí bylo, jakoby ji andělé vedli k nebeské Matce; děvčátka začala růženec, ona se modlí s nimi, a u nohou sv. Panny složila všechnu svou tíž.

*

Kdo sledoval krvavé pronásledování katolíků v Mexiku, jež vyvolal krvežíznivý prezident kalvíнец Calles v roce 1926 a o němž řekl Pius XI., že celý svět se spíkl, aby ty neslýchané krutosti pohřbili komplotem všeobecného mlčení — ten dobrý osvětlený humánní svět XX. století, jenž dovede ronit krvavé slzy při vzpomínce, že některý katolický vládce v minulosti tu a tam poněkud přitiskl jednoho nebo druhého jinověrce — pravím: kdo toto pronásledování a tento boj katolíků o nejsvětější

statky sledoval, ví, že věřící pro Krista mučení a odpravování umírali obvykle s voláním: »Sláva Kristu Králi a Panně Marii guadalupeské.« Guadalupe jest prastaré mariánské poutní místo ve Španělsku. Odedávna se tam uctíval milostný obraz sv. Panny, jež Řehoř Velký poslal sv. Leandroví, arcibiskupovi sevillskému před r. 600; před Maury byla vzácná památka skryta v údolí Guadalupe, a stihl ji též osud jako nesčetné jiné milostné obrazy... zapomnělo se naň docela, a teprve náhodou byl za Alfonsa XI. objeven.

Stejnomené poutní místo Královny nebes jest v Mexiku — národní milostná svatyně katolických Mexičanů, mexický Sv. Hostýn. Vznik tohoto poutního místa jest zaručená historická událost, nikoli legenda, jako na př. při italské Loretě. Jako náš Sv. Hostýn jest svatyně guadalupeská zbudována na pahorku, u městečka Hidalgo, necelých šest km od hlavního města. Bylo to deset let po dobytí země španělským konkvistadorem Kortezem. Den po svátku Panny bez poskvrny počaté r. 1531 ubírá se časně zrána ještě před východem slunce jakýsi Indián do Mexika. Je to Jan Diego, jenž s manželkou Lucí žil ve vesničce Guantilla, 22 km od města. Proč tak dalekou cestu, a tak časně? Jest sobota, a v den zasvěcený Královně nebes chce ji uctít mši svatou. Pout dosti obtížná, byla to vpravdě oběť. Nevím, kolik pahorků musil přejít nebo minout. Když přišel k poslednímu, slyší jakýsi zpěv, milou a tklivou melodii, přicházející shora. Zastaví se, hledí k nebi, vidí bělostný obláček a z něho slyší hlas, jenž ho oslovuje v jeho mateřštině. Na svou otázku dostává odpověď: »Já jsem Maria, Panna ustavičná, Matka Boha a původce života, Stvořitele všeho, Pána nebes i země. Přeji si, aby na tomto místě byl zbudován chrám, kde bych od tvých krajanů jako matka milovaná mohla osvědčovat svou láskyplnou slitovnost a soucit, jež mám k tvému národu a ke všem, kdož mne milují a ve svých strastech vzývají. Jdi k arcibiskupovi a řci mu, že já tě posílám a jaké jest mé přání.« Diecési spravoval tehdy věhlasný a vzdělaný Jan de Zumarraga, a pochopitelně, že Indiána i s jeho poselstvím odmítl. Máme tu totéž, co jest nám dobře známo z dějin lurdských zjevení. Tehdy r. 1858 farář nepatrné pyrenejské vesničky jednal a mluvil podobně, když k němu přišla čtrnáctiletá pastýřka se vzkazem neznámé Paní, jež se jí prý zjevila na skále Massabielle, a nejinak by jednal každý kněz a každý biskup. Je-li zjevení božského původu, Bůh se postará, aby dosáhl svých úmyslů. Není-li, jak se přechasto stává, vznikla by z ukvapeného jednání a nerozvážné víry nedozírná škoda věřícím, ošáleným klamem ďábelským nebo hallucínacemi nepříčetné osoby.

Nazítí se ubírá Diego zase do Mexika na mši sv., zjevení se opětuje, a Indián jako Mojžíš u hořícího keře prosí nebeský zjev: »Pošli jiného, já jsem neschopen vyplnit tvé přání a úkol na mne vznesený.« »Neschází mi služebníků, jež bych mohla poslat, ale chci, abys právě ty mé přání a mou vůli provedl. Jdi ještě jednou k arcibiskupovi.« Byl pochopitelně zase odmítnut; biskup ho však vyzval, jako lurdský farář Peyramale Bernadettu, aby se příště, přijde-li, vykázal znamením, jež by osvědčilo jeho nebeské poslání. Diego odchází, a arcibiskup za ním posílá dva služebníky, aby ho nenápadně sledovali. Ti ho však na úpatí pahorku ztratili rázem s očí, a sv. Panna, jíž vyřídil výsledek svého poslání, ho

pozvala na úterý 12. prosince opět k hoře. Mezitím onemocněl na smrt Diegův strýc. V ustanovený den stojí Indián na úpatí pahorku a žádá od sv. Panny znamení, které mu při posledním zjevení slíbila. »Jdi na špicí skály a natrhej tam růží.« Poslechl, ač věděl, že nahoře na pusté hoře, kterou dobře znal, nikdy nebylo ani keře, a zvláště uprostřed prosince že jest bezúčelné hledat tam květy, leda že by se zázrak stal. Přijde nahoru, a žasne... několik růžových keříků obalených čerstvými vonnými květy. Rozevře svůj široký plášť (poncho), naběře do něho růží, co může, a spěje dolů. »A teď jdi k arcibiskupovi, ale neotvírej plášť dříve, než budeš u něho.« Tentokrát ho sloužící nechtějí vůbec připustit. Konečně na naléhavé prosby dovolují, vstoupí před biskupa, rozevře plášť — a úžasem upustí všechny růže na zem. Spatří totiž na hrubé látce svého roucha překrásný obraz sv. Panny. Týž den byl jeho strýc rázem uzdraven a vypravoval, že i on měl zjevení sv. Panny a že mu sdělila, aby byla v nové svatyni uctívána pod názvem Panny Marie Guadalupešské. Neřekla proč, a Indián slyšel to jméno po prvé v životě.

Arcibiskup vyřídil obraz z Diegova pláště a umístil jej napřed ve své kapli. Zpráva o divu se rozšířila po celé zemi, obraz musil být učiněn přístupný lidu, prozatím na oltáři hlavního mexického chrámu, a když na úpatí pahorku postavena kaple, byl do ní přenesen. Mnoho divů oslavilo brzo milostnou svatyni, a zvláště Indiánům se tam dostávalo mimořádných vyslyšení. Místo původní kaple vystaven později velkolepý chrám, nyníjší basilika, do níž obraz přenesen 1. máje 1709. Ve výklenku z masivního zlata, obklopeném stříbrnou balustrádou, na stříbrném trůně, jenž sám pořízen nákladem skoro čtyř milionů korun, jest milostný obraz umístěn. Podle svědectví těch, kteří ho viděli, jest překrásný. Avšak záhadou, o jejíž vysvětlení se marně pokoušejí, jest okolnost, že obraz »malovaný tak jemně jako motýlí křídlo« jest na hrubé konopné látce, kde pór vedle póru. Mnohokrát byl obraz zkoumán, od umělců, umělkyní, znalců, koncem minulého století i protestantský konsul Spojených států dal podnět k odborné zkoušce, při níž byl sám přítomen, a výrok znalců zněl: »Malba a vznik obrazu se vymyká jakémukoli vědeckému vysvětlení.«

Jak vypadá? Sv. Panna na něm oděna v roucho růžové, jakoby s bohatými zlatými výšivkami. Plášť jest uvnitř azurový, zevně temně modrý, ozdoben zlatým lemováním a poset 46 zlatými hvězdami, na hlavě sv. Panny vidět zlatou korunu. Celá postava ozářena věncem zlatých paprsků, stojí na půlměsíci, pod nímž vidět andílka: jednou rukou drží šlep roucha, druhou šlep pláště. Takový dar dala sv. Panna sama s nebes ubohým Indiánům, kterým se tehdy obětavostí misionářů otvíraly brány církve a které krutost dobyvatelů a hamižnost evropských plantážníků vykořisťovala nelidsky do krajností. Za otroky považovali a jako s takovými s nimi obchodovali křesťané ze zámoří přišedší, ale láska sv. Panny dává na jevo, že přijímá pod svou mateřskou ochranu i nejubožejší a od světa odstrčené, tak jako její božský Syn je přijímá bez rozdílu osob do svého království.

(O privátních zjeveních viz II. kap. 28.)

VIII. MARIA A HODINA POSLEDNÍ.

Pros za nás v hodinu smrti naší!

Ve Skotsku se to stalo, před dávnými lety — — Biskup visitoval svou hornatou diecési, zbloudil v lese a marně se snažil najít východisko. Konečně viděl v dálce světélko; jde za ním, přijde k chyšce . . . Co dělat? Přenocovat ve vlhkém lese na rozmoklé půdě jest zhora nemožno! Nezbyvá leč zaklepat . . . Přijali ho, pozvali k chudé večeři, děti ho obsluhovaly, ale vycítil hostitelé i host, že druh druhu nedůvěřuje; tehdy nebylo lze nikomu věřit! Zvláště ve Skotsku, kde mezi fanatickými protestanty byla katolická rodina vzácností — nevěděl, kdo jej hostí, a obava, aby za pohostinstvím se v patách neplížila zrada, byla až příliš oprávněná. Ponenáhlu se však přece rozhovor rozproudil. Hosta těšily způsobně vychované dívky, ale pozoroval, že jakýsi smutek spočívá na všech domácích. Na jeho otázku odpověděla hospodyně: »Ve vedlejší světnici jest můj starý otec smrtelně nemocen a nechce o přípravě na smrt ani slyšet, že prý ještě neumře.« »Směl bych ho navštívit?« Uzřel starce, jemuž smrt již vepsala ve tvář neklamné známky. Biskup po několika slovech zavadil o přípravě na šťastné skonání, ale sotva se o smrti zmínil, nemocný odpověděl rozhodně: »Já ještě neumru.« »A proč myslíte, že ještě neumřete?« Umírající se na něho zahleděl pronikavým pohledem. »Jste katolický křesťan?« Teď nebylo možno pravdu zatajit! »Ovšemže.« »Nuže vězte: od svého prvního svatého přijímání se modlím den co den k sv. Panně, abych neskonil bez kněze, a vy myslíte, že moje modlitba byla nadarmo?« Tolik živosti a energie v jeho hlasu! Biskup nyní zvěděl, co vědět chtěl, rozhalil plášť, očím umírajícího ctižele sv. Panny se objevil biskupský kříž . . . (Allègre, Nouvelle corbeille 174.)

Podobný případ se stal na podzim 1865 ve Franklin U. S. A. Kněz přijel povozem do vzdálené misijní stanice, sloužil mši sv., podal přítomným tělo Páně . . . Když skončil mši sv., objevil na korporálu malou hostii; nemilé nedopatření . . . co teď? Nevěděl si jiné rady leč ji vzít »domů« . . . v misijní kapli nebyla Velebná svátost ve svatostánku uchovávána! Zavínil do korporálu, skryl pod pláštěm, ale nechtěl teď užít povozu. »S Ježíšem nepojedu silničním hlukem . . .« Dal si zevrubně popsat pěšinu, jež vedla lesním tichem, a vydal se na několikahodinovou cestu. Zabrán v myšlenky, najednou ho vyruší volání — Zvedne hlavu, vidí nedaleko chaloupku, majetek katolického Ira. »Pojďte k mé ženě . . .« Najde těžce nemocnou . . . »Dlouhá léta jsem se denně modlila k nejsv. Panně za milost, abych v této opuštěné pustině aspoň na smrtelném loži přijala sv. svátosti . . .«

Naše pojednání by bylo neúplné, kdybychom pominuli věc, kde úřad Orodovnice vrcholí. Na její přímluvu se nám dostává darů přirozených, milostí nadpřirozených, ale pečeť a koruna všech darů i milostí jest beze sporu šťastné skonání, nebo, užijeme-li theologického termínu, milost vytrvání až do konce. Svatá víra učí, že první milosti se dostává člověku beze všech jeho zásluh a beze všeho přičinění; další milosti si může a podle vůle Boží i má vyprositi, některé i zasloužiti. Těbaže i později mnohou milost dostane vykoupení docela zdarma, stojí přece Pán na tom, abychom pokud možno si je zjednávati vlastním přičiněním.

Což milost ze všech největší, totiž vytrvání až do konce? Může si věřící i tuto milost zasloužit? Svatá víra odpovídá záporně. Byť bys vynikal svatostí a zásluhami nad největší světce, byť bys byl od samého Spasitele k apoštolátu povolán a od něho osobně vychováván, byť bys pro něho vykonal více než apoštol národů, nemůžeš si tím milost vytrvání zasloužit, nemáš zaručeno, že v lásce Boží dokonáš. Praví-li o sobě tento apoštol, nazvaný od Krista nádobou vyvolenou, že pracuje o své spáse s bázní, aby nebyl sám zavržen, zatím co jiným káže a je k nebi vede (1 Kor 9. 27), co máme neb musíme říci o sobě my? Kolika smutnými doklady jsou posety listy církevních dějin, od nešťastného apoštola zrádce až na naše dny! Kapucín P. Simon píše z Indie 21. listopadu 1921: »Mnozí z těch, kteří po dlouhá léta trpěli, byli odplaveni přívalem (odpadovým), jenž zachvátil celou Indii a tudíž i mou osadu. Mladý žák Josef, jenž od dětství byl každému vzorem, často heroicky pro víru trpěl... i on byl odplaven, a jeho odpad urval s sebou řadu jiných, zvláště katechumenů.« Mám před sebou dopis, datovaný r. *** Poslední věta zní stejně — skoro doslova... Místo »katechumenů« tam stojí »konvertitů«... Nevytrvali... Co zavinilo jejich pád? To zvíme, až Pán při posledním soudu nám odhalí roušku halící tak mnohé tajemství.

První exerciční pravda nás poučuje o cíli, pro nějž jsme stvořeni, o způsobu, jak ho dosíci, o našem životním úkolu: »Člověk je stvořen, aby Bohu sloužil, a tak spasil duši... tak dosáhl věčného spojení se svým Tvůrcem, s trojjediným Bohem, a v tomto věčném spojení s ním byl na věky blažen.« Pravda, o níž uvažujeme nyní, jest tedy jen ozvěna první a základní pravdy životní. Tam počátek pouti: »Viz cíl, jehož máš podle vůle Boží dosíci.« Zde konec pouti: »U cíle —« Dosáhne ho neomylně každý, kdo si na počátku pouti předsevzal, že o jeho dosažení bude pracovat ze všech sil? Odpověď jsme slyšeli. Nevytrvám-li však až do konce, jest pro mne ztraceno vše, co božský Spasitel pro mne vykonal, co mi nebeská Matka kdy vyprosila, co mi úcta marlánská zjednala, co jsem pro nebe za celý život nashromáždil...

Milost vytrvání až do konce, »veliký onen dar...« (Trid. VI. can. 16.) — nejvyšší dar, a my si ho nemůžeme zasloužit! Pán jej vyhradil docela své milosrdné lásce a dobrotě. Co tedy dělat? V y p r o s i t si jej! Pokornou a v y t r v a l o u modlitbou! Modlit se denně za milost šťastného skonání! Hodina smrti — okamžik, na němž závisí celá naše věčnost, náš věčný osud, věčné štěstí nebo neštěstí! Odejít ze světa v nemilosti — největší neštěstí! Jak uniknouti této hrozné možnosti, jež ohrožuje i nás, stojící ve svatosti za mnohými, kteří jí propadli? Utíkat se s vroucí a důvěrnou prosbou k nebeské přímluvkyni, k Matce šťastného skonání!

Není náhodné, že mnohé modlitby a písně k nejsv. Panně končí prosbou za blaženou smrt. Zdrávas Maria, Zdrávas Královno, Zdrávas hvězdo mořská, Pod ochranu tvou... Jak řečeno, zde v jistém smysle poslání vyvolené Panny vrcholí. Vyvolena za p o m o c n í c i V y k u p i t e l e, aby spolu s ním lidstvu spásu zjednala; proto se stala Matkou Boží, proto Spasitele zrodila, proto on na kříži pněl a ona pod křížem stála. Tím vším lidstvu nebe otevřeno a cesta do nebe umožněna. Za druhé, učiněna p r o s t ř e d n í c í v y k o u p e n ý c h, jejich orodovnicí a matkou — aby j e d n o t l i v c ů m zjednávala prostředky spásy, milosti potřebné

tělu i duši, milosti nezbytné, aby cestou spásy mohli jít. Co platno, že lidstvu cesta k nebi uvolněna, zůstane-li prázdná? Co prospěje, že brána nebes otevřena, jestliže nikdo nevejde? Uvážíme-li nadto, že cesta k nebeskému Slonu plná úkladů a nástrah trojího nepřítele! Dokud putujeme, jsme poutníci, poutník však ještě cíle nedosáhl, a stoprocentní jistoty nemá! »Jsme znovuzrození k n a d ě j í slávy (1 Pt 1. 3), ne ještě ke slávě samé, a hrozit se musíme boje, jež nutno podstoupit s tělem, světem a ďáblem...« (Trid. VI. cap. 13.) Z toho plyne za třetí, že posláni pomocníce Vykupitelovy a prostředníce vykoupených by se zhatilo, kdyby moc její přímluvy a lásky se nejevila mimořádným způsobem ve chvíli, kdy ohroženo (pro j e d n o t l i v c e!) jak ovoce vykupitelského díla Kristova, tak ovoce jeho vlastní práce a zásluh, kdyby mimořádnou pomocí a ochranou nám nezabezpečila vítězství v posledním rozhodném boji, jedním slovem, kdyby nebyla p a t r o n k a š ť a s t n ě h o s k o n á n í. Vůdce, jenž provedl loďku bezpečně mezi zrádnými ohrožujícími útesy, a opustil by ji před samým přístavem, kde nejnebezpečnější vír! Řidič jen auto obratně a spolehlivě vedl ošemetnými zatáčkami, a na posledním nejosudnějším úseku je ponechá samo sobě! Abychom dosáhli cíle, pro nějž jsme stvořeni, t. j. věčného života, k tomu směřovalo vše, co velkého Pán vyvolené Panně prokázal — nuže, o této naší věčné spáse rozhodne definitivně a neodvolatelně naše poslední hodina... a zde naše Prostřednice ustane? Vyprošovali jsme si jejím prostřednictvím vše; co zbývá ještě, leč aby dovršila projevy své dobroty a lásky a vyprosila nám, bychom bez hříchu v milosti ze světa odešli, jako ona v milosti bez hříchu na svět přišla! Šťastně, blaženě skonat... To největší odměna naší úcty a lásky k ní: její pomocí a přímluvou spočinout na věky na Srdci jejího božského Syna.

Katalonský básník Verdaguer umírá, hledí zpět na celý svůj život, plný trpkostí a strádání, a jediná vzpomínka mu vykouzlí úsměv: vzpomínka na to, že již v dětství zasvětil své srdce nebeské Královně. Jiný básník, autor Božské komedie, se nemůže odhodlat vstoupit do plamenů očištcových; teprve, když mu Vergil připomenul, že za nimi ho očekává jeho Beatrice, vskočí do nich jako do lázně, třebaže doznává: »Ponořit se do žhavé peci by bylo vůči tomu rozkoší.« Věřící křesťan jest si vědom, že ani pro něho není jiné cesty k blaženosti leč skrze očištné plameny. Ale kdo ho za nimi čeká? »Chci, Otče, aby tam, kde jsem já, byli i moji« (Jan 17. 24), praví božský Spasitel ve velekněžské modlitbě. Kde bude přebývat ctitel sv. Panny? Lze si myslet, že by Matka byla v nebeské slávě a její dítko ve společnosti démonů? Ten, který ji miloval, pod jejím ochranným pláštěm žil, na jejím srdci umíral, duši vydechl s růžencem v rukou a se jménem Marla na rtech, s očima obrácenýma na její obraz, že teď bude od ní na věky odloučen a přebývat věčně tam, kde jest proklínána?

»Učiním tě šťastnou, ale nikoli na zemi,« pravila sv. Panna Bernadettě. Šťastí... ne takové, jaké si představuje a po jakém baží svět, šťastí nízké a nedůstojné, protože krátké a pomíjející. Nikoli, učiním tě trvale, věčně šťastnou. Neplatí toto slovo každému ctiteli sv. Panny? Úcta mariánská, klíč nebeského ráje... v r o u c í ú c t a a l á s k a k N e p o s k v r n ě n é P a n n ě z n á m k a v ě č n ě h o v y v o l e n í... tak tvrdí

svorně bohoslovci... výsada, o níž se dělí s úctou eucharistickou a s úctou k Božskému Srdci Páně.¹ Co bídy, neštěstí a hrůzy v jediném krátkém slově »syn zavržení« (Jan 17. 12). A nyní slyšíme, jak tomu najisto uniknout: nikoli vlastní silou a zásluhou, nýbrž pomocí lásky Marilny. Kdo by se tohoto prostředku oběma rukama nechopil?

I ctitelům Královny nebes bývá někdy velmi hořkou chvíle, kdy se chystají projít branou věčnosti. Ale ve vši hořkosti a úzkosti nacházejí útěchu ve vzpomínce na nejsv. Pannu. Sv. Alfons Liguori, stařec 90letý, jenž zrovna hořel láskou k nebeské Královně, zakoušel úzkosti v poslední hodině... Přítomný kněz (P. Buonapane) mu postavil před oči obraz Matky Boží, světec se zahleděl na nápis »Zdrávas, naděje naše«, a nabyl klidu. »V náručí tvé se smrti nebojím,« praví Marketa Lekeuxová milému Spasiteli, a tak může říci ctitel mariánský i své nebeské Matce. Na zemi vše vratké a nejisté, naše spása stále v nebezpečí... Smrt? Třebaže plameny očistcovými, jistě mne přivede do náručí té, kterou miluji. Jaký život, taková smrt; život pod ochranou Marie Panny, smrt v jejím mateřském náručí. V poslední hodině, když mnohemu pohasnou bludičky, které mu svět za vůdce dával, svítí nám v mrákotách naše mořská hvězda, tu ožívne všechna naděje a důvěra, a doufajíce v nebeskou pomoc i přímluvu své Královny, překročíme klidně práh věčnosti. Jsme si vědomi, že jen jednou ten krok učiníme, ale pod ochranou sv. Panny čeho se bát?

»Vznešená jest Maria, ale vznešenější Kristus. Chci uvažovat, jak vznešený a veliký jest sám v sobě, a jak hluboce se snížil pro mne. Bojím-li se ho jako Soudce, vzpomenu toho, že jest bratr můj a že má podíl na přirozenosti mé, neboť ve svém člověčenství mne bude soudit. Předstoupím-li takto před soud a budu-li mít při sobě jako zastánkyni Matku milosrdenství, kdo popře, že můj Soudce mi bude milostiv? Maria pro milosrdenství Matkou Boží se stala, a jsem jist, že milosrdenství vykonává bez přestání před Otcem a Synem za lidské pokolení a zvláště že tento úřad bude plnit, až při soudu budou zkoumány skutky naše.« (Richard a S. Vict. Explicatio In Cantica c. 39. Podobně, jenže obšírněji a častěji, Anselmus, na př. or. VII.)

¹ O »velkém záslubu« Srdce Páně jsou názory různé. Pojímá-li jej někdo tak, že každému, kdo vykoná pobožnost devíti prvních měsíčních pátků, se dostane milosti přijetí sv. svátostí umírajících a milosti vytrvání, pak jej pojímá nesprávně, protože proti výslovnému učení sv. víry. Ve světové válce, v mexickém pronásledování — myslíš, že mezi statisíci padlých katolických vojáků nebylo ani jednoho, jenž vykonal onu pobožnost a zemřel na bojišti bez útěchy sv. svátostí? Že mezi tisíci mexickými mučedníky, kterým kněz povolen nebyl, nebylo ani jednoho, jenž po devět prvních pátků nepřistoupil ke stolu Páně? Ba ještě hůř — znám jeden případ, že kdosi zemřel nešťastně, nesmířen s Bohem... Všimněme si záslubu 5. a 6. (Ve Šlép. N. 809) — tam klíč k porozumění tohoto »velkého záslubení« ... kdo bude »věrně« (t. j. vytrvale) uctívat Srdce Páně — a přitom se chránit hříchu seč síly stačí. Tak jsme ale u zásady známé z traktátu o milosti: »Facienti quod est in se Deus non denegat gratiam.« Tedy jak úcta mariánská tak úcta k Srdci Páně jest podklad na děje co nejpevnější, že spásy dosáhne, kdokoli tu neb onu pobožnost bude vytrvale pěstovat.

Hodina poslední ... poslední příležitost satanova duši zadávat; nedostane-li ji teď, pak nebude jeho nikdy. Co v tento okamžik získává nebo ztrácí, získává a ztrácí navždy. Proto zdvojnásobuje útoky, napíná všechnu sílu a lest ... poslední pokus — Ale ani božský Spasitel nezapomíná a neopouští. Pro tu chvíli ustanoví zvláštní svátost — jak záleží jeho milujícímu srdci na tom, abychom byli důkladně vyzbrojeni k poslednímu boji! Tolika milostmi nás drží a silí!

A co nejsv. Panna? Byla naší Pomocnicí ve všech situacích života. V křížích a utrpeních, v nouzi a bídě jsme zakoušeli moc její přímlyvy; když pokušení zuřilo a naší loďkou zmítalo, byla tu Maria, a teď ve chvíli ze všech nejdůležitější neschází vítězná Panna a znovu osvědčuje svou moc nad pekelným hadem. Byť celé peklo proti nám zuřilo, marné jeho úsilí, dokud bdí nad námi a jest s námi vítězná Odpůrkyně satana.

Až se poslední den schýlí, k soudu pozve nás Syn tvůj,
 Maria, v té vážné chvíli duši naši opatruj.
 Neopouštěj dítek svojích v tomto kroku rozhodném,
 dej, ať po vítězných bojích na tvém srdci spočinem!

Nejkrásnější květy a nejvzácnější plody, jež mariánská zahrada vydává: záliba ve věcech nebeských, láska ke Kristu a m i l o s t v y t r v á n í až do konce. Vroucí úcta k nejbl. Panně známkou věčného vyvolení ... Co blaha chová toto krátké slovo! Vidět umírat ctitele mariánského ... Kdesi stál kněz u úmrtního lože dvacetileté; umírající vztahuje ruku po sošce Neposkvřené, matka ji podala, dívka začala jasným hlasem mariánskou píseň, uprostřed vydechla duši, a kněz cestou domů děkuje Pánu, že mu popřál být svědkem takového skonání.

Mohl bych sám leccos sdělit z vlastní zkušenosti. Nezatajuji, že někdy nejsou úzkosti, ba ani smrtelného zápasu uchránění ani ctitelé nejsv. Panny. Ale vím též, že ani ve 20. století nescházejí bytosti, jež umírají s úsměvem ve tváři a s posledním pozdravem Marii na rtech. Jinoch 23letý ... sobota, den sv. Panny ... odzvoní Anděl Páně, umírající poděkuje naposled matce za křesťanskou výchovu, vezme do rukou modlitbu kníže, ponořen přes hodinu v modlitbu, konečně zavře, skloní hlavu do podušek, a vydechne duši ... Dívka 18letá, »slíčná jak růže, čistá jak tekutina«, osvědčuje při zaopatření, že ráda umře, když to bude vůle Boží ... Jiná s napětím posledních slí podepíše zásvětnou modlitbu; mluvit už nemůže, kyne sestře, aby jí modlitbu předčítala, za tři hodiny povzdechne: »Maria —« a její duše odletí mezi anděly — —

Lago Maggiore, severoitalské jezero ... Na jeho březích si podávají ruce dívoce majestátní mohutnost skalnatých Alp a milá klidná úrodnost lombardských nív. V jezeře ostrov Isolla bella (Krásný ostrůvek) ... kdysi pustá skála, hrabě Borromeo dal na něj navézt země a vykouzili ze skaliska ráj ... terasovité zahrady, obelisky, sloupy, zámek jak ptáče v hnízdě ... Když hory vůkol ještě ztuhlé ve sněhu a ledu, jest ostrůvek pokryt čerstvou zelení, již pronikají kvetoucí citróny a pomoranče ... Smrt, kdysi beze vší útěchy jak ona holá skála, stává se krásnou v náručí sv. Panny, přechodem ze zimy a pustoty našeho vyhnanství do krásnější vlasti ...

Očitý svědek poplňuje pohřeb, jež viděl před lety v Benátkách. Místo vozů gondoly, na jedné pod baldachýnem rakev. Když připluly k chrámu Panny Marie liliové (Madonna del Giglio), zastavil se průvod, jeden účastník vzal věnec, zanesl jej do chrámu, kněz provázející zesnulého se na gondole modlil k nejčistší Panně, aby zesnulý na její přimluvu směl jednou čistý jako lilie kráčet v průvodu za neposkvřeným Beránkem. Zatím se vrátil muž z chrámu a přinášel květinu — s oltáře nebo od sochy Marie Panny, jakoby odplatu za věncový dar, vložil ji do rakve, a řada člunů se hnula. U kostela Panny Marie Della Salute opět zastávka, zase modlitba, a pak teprve na hřbitov. Gondoliere, řidič člunu, se táže cizince: »Ve vaší vlasti se jistě koná pohřební průvod jinak, není-li pravda? My nikdy nezapomínáme na Maril Pannu... Jest nápomocná živým i mrtvým...« Maria Panna liliová... Lilie jest v legendách mariánských často poselkyně smrti. Ve vestfálském klášteře Corvey visívala prý s velkého lustru uprostřed chóru (»presbytáře«, řekl by náš lid) lilie zasazená do mědi, a snesla se vždy na sedadlo mnicha, jenž nazítří skoná. Na hrobech ctitelů mariánských vyrůstala často lilie. Tak čteme v životopise sv. Mariana, Vítala Solnohradského, poustevníka Eusebia, Ondřeje z Rinnu a J. Lilie — čistý život podle vzoru sv. Panny, nejkrásnější příprava na smrt a nejjistější záruka šťastného skonání.

V Hamburku před lety telefonovali z námořnické nemocnice na katolickou faru, že jeden nemocný potřebuje kněze. Duchovní se okamžitě vydal na cestu; přivedli ho k loži nemocného Jnocha, otevřel oči, překvapen zírá na kněze. »Já nerozumím německy, jsem Američan.« »Budeme tedy hovořit anglicky. Jste katolík?« »Ano, těším se tomu, že jste tu, ale jak jste sem přišel? V sále jsou všichni protestanté a nikdo mi nerozumí.« Po zaopatření nemocného, jenž den potom skoná, se kněz dověděl, jak se to stalo. Jeden katolický ošetřovatel vstoupil toho dne náhodou do jeho sálu, a viděl, že nemocný něco vyňal zpod polštáře. Co to má v ruce? Růženec! Ptá se na něho a řekl mu: »Je to Američan; kdo je a co je, nevíme, ale tolik víme, že svou Ameriku už nespátří.« Tento ošetřovatel telefonoval pro kněze; marlánský růženec zjednal nemocnému útěchu sv. víry. Mallinckrodt umírá († 1874) s křížkem a růžencem v rukou, se slovy: »Ježíši, Maria, Josefe, vám svěťuji svou duši i tělo své.« O jeho spolubojovníku Windthorstovi viz I. 360.

Svatá Hedvika měla v poslední nemoci v ruce sošku sv. Panny, i po smrti ji ledové prsty svíraly, nebylo možno ji z její ruky vyprostit. Venegas vypravuje o jednom francouzském biskupovi, jenž při každé misli ve své diecési měl kázání o sv. Panně, a skoná kolem r. 1850, krátce po jednom takovém kázání... Poslední slovo jeho učitelského úřadu platilo sv. Panně. P. Wickel vypravuje o studentovi, jehož posledním činem před skonáním bylo, že hledal v zahradě nějakou květinu, jíž by ozdobil marlánskou sochu, sehnul se pro pomněnku, proud krve se mu zase vydral z plíc, postavil pomněnku k soše, odebral se na lože a skoná. Znal jsem kněze, jenž vydechí duši na kazatelně právě, když o sv. Panně mluvil, a jiného, jehož poslední písemná práce byla chvála nebeské Královny — blažená ruka, jež ztuhla písic o Maril

XI. PUSTO BEZ MATKY.

Nevěděl jsem, že všeho dobra
matkou jest ona. (Md 7. 12.)

A

Pusto v srdci, pusto v rodně, pusto v domě — —

P. Assman T. J. vypravuje o misionáři, jenž hovořil s obrácenou protestantkou. Na jeho otázku, proč se stala katoličkou, odpověděla: »Protože katolická církev jediná hlásá nerozlučitelnost manželskou.« Na jakémisi bazaru protestantském se totiž sešla se známým baptistickým kazatelem, a ten jí představil svou nynější i dřívější manželku. Řekla mu: »Vy nejste křesťan. Čtete, co praví Pán o rozluce u Matouše 19. 6.« »To je všecko pěkné, ale nedá se to prakticky provádět v naší moderní době.« Táž vypravovala, že třetina účastníků bazaru byla rozvedena, většina ovšem už zase v novém manželství.

P. Lippert T. J. uveřejnil r. 1926 výsledky ankety, kterou uspořádal. Dotazoval se totiž konvertitů, co je přivedlo do církve. Dostal skoro 700 odpovědí. Mezi nimi značné procento (zvláště od obrácených žen a dívek) uvádí za důvod: »Úcta mariánská, čistota mravů v církvi, nerozlučitelnost manželská.« Protestant Moser praví: »Viděl jsem daleko více čistého života a praktického náboženství u protestantů, kteří přešli do církve katolické, než u katolíků, kteří přešli k nám.« Kterýpak katolík odpadne k protestantství z lásky k pravdě nebo z touhy po »čistších mravech«! Leda v Jiráskových báchorkách. Protestant D. Inge uvádí tři důvody svého obrácení, mezi nimi na prvním místě obdiv pro katolické světce.

Ať nám vytýkají nepřátelé cokoliv, jednu věc musí uznat volky nevolky — ostatně také ji uznávají, jenže ne jako přednost, nýbrž jako svírající okovy — totiž, že katolická církev jest v dnešní záplavě mravní zkázy jediná, která hlásá: »Jest m o ž n o čistě žít — jest n u t n o čistě žít — co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.« A musí též uznat, třebaže jest dost a dost papírových katolíků, že jest přece jen velký zástup takových, kteří se slovy Kristovými řídí a čistě žijí.

Čím to, že jediné v zahradě katolické církve se daří a kvetou lilie? Věc nelze vysvětlit jinak, leč že církev má cosi, čeho nenalezneme mimo ni. Co jest ona tajemná moc, jež dodává křesťanské mládeži síly, vzpruhy a milosti, aby neopadaly lístky bělostného květu? Ať nám to nepřátelé vysvětlí přirozeným způsobem! Můžeme-li sledovat vliv úcty mariánské na zachování ctnosti andělské, je neméně nápadný i jiný zjev, totiž, že p á d ú c t y m a r i á n s k é vleče v zápětí z k á z u č i s t o t y. Pěkná francouzská legenda nechať nám tento fakt osvětlí. Na svahu Pyrenejí stála ještě koncem XVIII. století na kterémisi pahorku nad hlubokou roklič milostná kaple. »Mont-Marle« jí říkali (hora Mariina), a měli ji v neobyčejné úctě daleko široko. Tam před obrazem svaté Panny hořelo neustále ve stříbrné lampě světlo dnem i nocí. Paprsky pronikaly oknem a snad i otevřenými dveřmi z kaple do tmy. V bouřlivé noci hleděl poutník k milostné svatyni, aby se vyhnul srázům a propastem. O této kapli se v okolí vypravuje: Nablízku žila rodina; jediné dítě, dceruška, mělo jméno Matky Boží. Nikdo ji nenazval jinak než »dítětko mariánské«, ke cti sv. Panny nosila stále bílý šat. Proč? Jednou v těžké nemoci ji rodiče

zanesli před milostný obraz a otec se modlil: »Svatá Panno, jako ta lampa zde nikdy neuhasne, tak nedej, by zhasl život dítky, jež ti zasvěcuje-mel« Děvčátko se skutečně uzdravilo, ale otec po čase přišel na scestí a stal se členem lupičské bandy. Matka a dcera plakaly, modlily se, ale nadarmo. Jednou v noci je cosi žene neodolatelně k svatynce. Tam se právě chystá černý zločin. Několik lupičů chce kapli vyloupit, otec našeho dítky mariánského jest při tom. Na něho padne los, aby obral milostný obraz o šperky. »Budiž, ale ne při svitu této lampy!« »Tak ji strhni, však je ze stříbra!« Jde tedy k ní, zavře oči, lampu strhne, světlo zhaslo, v tom slyšet venku výkřik. Všichni vyběhnou, i on... uzzí manželku... zkamenělá jako sloup stojí na pokraji rokle. »Co se stalo?« Beze slova ukazuje dolů. »Co jest?« »Při zhasnutí světla udělala Mařenka falešný krok a zmizela v propasti.«

Po legendě dva tři historické fakty. Nepamatuji se, u kterého autora jsem četl událost z r. 1430. V jednom anglickém městě prý žil jinoch, řeholník, jménem Arnošt, svatým životem a ctnostmi vzorem i starým mnichům, vroucí ctitel nejsv. Panny. Uvedeného roku vyprosil od Královny nebes, že město bylo osvobozeno od moru. Ponenáhlu zvlažněl v úctě mariánské — snad že si na své dokonalosti zakládal, a pýcha jest pro úctu k sv. Panně totéž co úbytě pro organismus nebo vysušující vedro pro květinu. Zvlažněl, opustil klášter, vedl bezbožný život, upadal z hříchu do hříchu, a přesmutně s Bohem nesmířen skončil. K tomu protějšek z moderní doby. Na kterémśi gymnasiu byla kvetoucí Mariánská družina. Bezvěrci profesoři si nedali pokoje, až ji rozbili, a pak nastala nevídaná mravní zpustlost v řadách studentstva. (Sděluje Fahne Marlens.) A kdybych teď já otevřel album svých vzpomínek, objevil bych nejeden truchlivý případ. »Kdypak jsi se naposled modlí k nejsv. Panně?« Odpověď jsem nedostal. Takové vnitřní převraty nebývají dílem jediné okamžiky! Neznámá skrytá nepřemáhaná neřest (pýcha, neláska bliženská, smyslnost) je připravuje, ochabnutí v úctě k nejsv. Panně znamená krisi... krisi, kterou nešťastná duše bez pohromy nepřestojí!

Ruina úcty mariánské — vzmě protestanství! Ve chvíli, kdy »nové náboženství« vymýtlo ze sebe úctu mariánskou,¹ vyřizlo ze svého organismu srdce, a smrt vykrvácením byla neodvratná. Co jim dnes zbylo z celého křesťanství? Nic — sotvaže jméno. Zárodky smrti a zárodky pohanství vložili reformátoři do svých »církví«. Dějiny mluví místo nás! Francouzská revoluce a ji předcházející nevěra nebyla samostatné ovoce na půdě katolické Francie, nýbrž morový bacil přenesený z protestantské Anglie — tam začalo dílo zkázy.² Francouzský lid zůstal v jádře

¹ Náboženství, jež cynicky mluví o ctnosti andělské (panenství, kněžské čistotě, řeholních slibech), se snese s úctou k nejčistší Panně jako oheň a voda. »Neochvějně katolické víře o neporušeném panenství Mariině odporují pouze nepřátelé katolické církve.« (Petav. De Inc. 14. 7.)

² Deismus, sensualismus, empirismus — Locke, Tindal, Hume atd. »Jen to existuje, co vidím, hmatám, zvážím, změřím...« Filosofie pro čtyřnožce... Odtud jediný krok k smýšlení starého pohana, vyjádřeném nápisem na náhrobku: »Co jsem snědl, co jsem vypil, to jsem si vzal s sebou, nic víc.« Jen co jsem na zemi užil, má pro mne cenu... Tam zabředl protestantismus bojem proti Marii, ideálu panenství, jenž činil

katolický, proto z horečky za několik let vystřízlivěl. Ale dnešní luterství? »Pryč s Maríí!« volali kdysi. »Pryč s Kristem!« volají dnes. Už dávno bystří pozorovatelé předpovídali, že protestantismus se buď vrátí ke katolické církvi nebo neodvratně vpluje do vod racionalismu. Druhá část proroctví se vyplnila, jenže ještě hůř, než soudili nejčernější »škarohlídkové«. Pohanství — nikoli nářer, nýbrž pronikající do morku. Nikoli násilně zavedené — půda mu byla pomalu připravována již přes 400 let. Hledej poslední příčinu, a najdeš ji v odtržení od církve Kristovy; s ním pak ruku v ruce jde odvrácení od Matky Kristovy, a to jest druhá příčina. Obojí znamená odříznout větev od živodárného kmene, odtrhnout úd od oživujícího těla, v z d á l i t v y k o u p e n é o d V y k u p i t e l e, jenž jest jejich jediný pravý život a jehož možno podle vůle Otce najít jediné v náručí panenské Matky.

Rozumní protestanté, kteří si uchovali víru v Boha a v Krista, vidí, jak smutné ovoce přineslo zavržení úcty mariánské a co jediné jest s to vzkrýsit hasnoucí víru v Krista. Holanďan Meerens napsal před málo lety: »Nemáme mariánských zpěvů, nemáme mariánských svátků, nemáme mariánských obrazů. Skromná a sladká tvář Maríina se mezi námi objeví jen jednou za rok, o vánocích, načež rázem zmizí a zůstane zapomenuta celý rok. A přec nikdo nemůže ke Kristu, leč by ho přijal z rukou Maríiných.« (Výroky jiných protestantů viz I. 153.)

Ještě obšírnější jest článek, jejž uveřejnil 19. listopadu 1919 Max Jungnickel v berlínské revui Post: »Co chybí evangelické církvi?« Pozastavuje se nad rozkladem, jenž zachvátil všeobecně jejich náboženství, hledá lék a nakonec praví: »Evangelická církev jest chladná, studená. Co dělat, abychom ji roznítili? Musíme přivést zpět Matku Maríi... a až se to stane, pak budeme zase zpívat milé mariánské písně, tak krásné, jakoby byly psány měsíčními paprsky nebo jakoby na naši zemi skanuly nebeskou rosou. Ten den, kdy se Maríia vrátí zase k nám, ozdobíme květy a ratolestmi lesními. Svou čistotou sestoupí jako zářící ideál do našeho srdce i fantasie, a pak budeme slavit její Navštívení, že Matka zase přišla do naší církve. Pak se k ní budeme modlit a ji vzývat, její nebeskou čistotu vpleteme do našeho katechismu, a pak se snad vrátí i vlažní. Jen u ní se daří lilím. Nám schází Matka Maríia, musíme ji přivést zpět. Jako růže vykvete z chladného kamene naší církve. Buď zdráva, přeblažená Matko!«

Neotiskujeme jeho článek celý. Jest v něm také nějaká nesprávnost. Protestant nedovede zapřít, co mu bylo od mládí do krve vočkováno.

z lidí anděly! Zavrhli Neposkvrněnou, nejkrásnější plod vykupitelského díla Kristova. Jest však možno odmítat plod jako zhoubný a podržet strom? Důsledně byli vedeni k prohlášení, že »ten strom není ožíván boužskou mízou«. Odvrátili se od Matky Spasitelovy, a důsledně (třebaže ne hned) i od Spasitele. Nechtěli ve šlépějích Neposkvrněné vzhůru, šli tedy dolů. Kdyby byla Maríia ideál falešný, nemělo by jeho odmítnutí pražádného vlivu ani na jejich duchovní život ani na jejich náboženství. Protože však jest ideálem pravým, bylo pro ně zkázou, že se ho zřekli. Pokud však nezavrhli víru v božství Kristovo a pokud jim jde o to, aby protestantské »církvi« uchovali Krista a mládež lasku k čistotě, nahlížejí správně, že jediná záchrana jest vrátit se k Maríi. Viz dole uvedený výrok Jungnickelův.

Dějiny svědčí, že v mravním ohledu nešlo lidstvo nikdy vpřed, nýbrž vždy dolů a zpět. Teprve příchod Kristův přinesl změnu; lidstvo se bralo v mravním ohledu vzhůru — ale jen tam, kde přijali Krista. Nejinak v duši: v ní svítá a nastává nová doba, když do ní zavítá úcta mariánská. Neodolatelnou silou a mocí vpravdě kouzelnou působí úcta mariánská na duši, jež se poddá jejímu vlivu. Římská Campagna byla odedávna smutně proslulá malarií. Sta a tisíce obětí si vyžádala tato nákaza, jejímž pašeništěm byly tamější močály. Jak zhoubě odpomoci? Léku nebylo; teprve před nemnohými desetiletími objevili trapiisté účinný prostředek. V australských misiích poznali, že eukalyptus ssaje vlhkost. Nasázeli tedy v nezdravé Campagni tyto obrovité stromy, močály jimi vysušeny a malária redukována na míru nejmenší. Chápeš tento obraz? Nekoná v mravním ohledu lidstvu tytéž služby úcta k nejčistší Panně? V životě florentské světice Umiliány se dočítáme, že udržovala před obrazem sv. Panny světlo dnem i nocí. Jednou prý lampa zhasla, a tu přiletěla holubice, nesoucí v zobáčku růži zářivou jak slunce, a jí rozsvítila zhaslé světlo. Holubice, symbol Ducha svatého, jenž láskou k Neposkvrněné rozsvěcuje i ve zvláštěných duších jak zhaslé světlo víry, tak i zašlý lesk ctností andělské a křísí mrtvou k životu.

V I. i II. díle byla již o tom řeč, jak ne jeden protestant, věřící ještě v božství Kristovo, sympatizuje s úctou mariánskou. Viz na př. II. 254. Věc docela pochopitelná! Když nic jiného, aspoň pohled do našeho tábo-
ra, na katolické jinochy, katolické dívky, vychované »ve škole Marlině«, ho k tomu poznání a přesvědčení přivedl. Nahlédl, že Maria je jediný lék a ochrana mládeže před mravní zkázou, neuvědomil si však, odkud ona tajemná moc úcty mariánské. Poznau, že nejčistší Panna vede mladou duši k čistotě, čistota pak k obnově a znovuzrození celou společnost. Ale proč? My, věřící katolíci, dovedeme na to odpovědět. Maria, Neposkvrněná, vede k čistotě, a čistota chrání lidstvo nejen před mravní hnilobou, nýbrž před nevědou, před smrtí časnou i věčnou... spojuje duši s Ježíšem. Tedy zase skrze Marii ke Kristu.³ Kristus pak vlévá čistým duším svého svatého Du-
ch a, jehož nečistý svět (zasvěcený neodvratné zkáze) přijmout nemůže.

³ A též k Eucharistii — není tato svátost protijed nečisté vášně? Nechrání duši proti nákaze? Zajímavu jest, že všichni »reformátoři« propadli i bludům eucharistickým — ani jeden nepodržel správnou nauku staré církve o nejsvětější Svátosti a o oběti mše sv. Tím vyrazil satan svým lidem z rukou dvojnásobně nejnebezpečnější zbraň proti tělesné náruživosti (úctu mariánskou a eucharistickou), skrze niž otevřel sobě dokořán dveře do srdcí i do společnosti. Pomněme, jací lidé byli v mravním ohledu (ve věci svaté čistoty) na př. Zwingli, Kalvín! Čtvrtý v čtyřlístku jest ohavný Jindřich VIII. Jejich predikanti, stejně jako kněží k nim přeběhlí i potentáti k jejich nauce se hlásící, byli jim navlas rovni. Jaký pán, taký krám. Opustili Marii a klaněli se Venuši. K P. Loubièreovi T. J. v jihoafrické misii Chipanga 1907 přichází jeho žák: »Víte, co o vás vypravují naši pohlaváři? Křesťanským hochům a dívkám dáváte medicinu proti nemravnosti. Nikdy prý nevedou neslušné řeči, pěl jen zbožné písně...« »A ty neznáš tu medicinu? Co praví katechismus? Které jsou prostředky proti nemravnosti?« »Varovat se příležitosti, uctívat Pannu Marii, přistupovat ke stolu Páně...«

Duch svatý pak »obnoví tvářnost země«.4 Tedy skrze Marii k životu, k znovuzrození, k nebi, k blahu časnému i věčnému. Maria jest nám jistou cestou k Bohu, k pramenu všeho dobra, jest všemu lidstvu od Boha daná záchrana života.5

Slavný pianista Heřman Cohen, jenž spolu s listem založil konservatoř v Ženevě a procestoval celou Evropu, jsa všude zbožňován od světa, jemuž sloužil, působil nakonec v Paříži. Tam se dal mladý muž strhnout časovým nevěreckým proudem a sám propagoval zkázonosné zásady. R. 1847 dostal nabídku, aby dirigoval chór při májové pobožnosti v karmelském chrámě. S chóru hledí lhostejně na oltář Královny májové, s pohrdáním pohlíží na lid, klečící před eucharistickým Králem. Ale právě při této májové pobožnosti se dotkla milost jeho srdce, po těžkých vnitřních bojích a po překonání všech překážek přijal sv. křest 28. srpna. Po čase vstoupil do mariánského řádu Karmelského, při čemž mu bylo zase zdolávat nesmírné obtíže. Jako Fr. Augustinus od nejsv. Svátosti rozvíjel blahodárné působení. V předmluvě, kterou věnuje své písni nejbl. Panně, praví: »Ó Jitřenko, tys mi vzešla v temné noci, v níž jsem zabloudil; ó útočiště hříšníků, tys mi ve svém neposkvrněném srdci poskytla jisté útočiště.«

K tomu obrázek z indických misí. Bramínský Jinoch Krična Sami, vychovaný v Pudukotta ve škole radži (knížete), měl mezi učiteli jednoho katolického křesťana. Z knih, které si od něho vypůjčoval, poznal křesťanství. Nade vše ho okouzlovala postava Neposkvrněné. Ve své horlivosti se rozběhl k lutherskému kazateli místní protestantské misie a dal se s ním do disputace. Směle mu dokazoval, jak falešná jest víra, jež se prohlašuje za křesťanskou a nectí sv. Pannu. Když složil zkoušky, odebral se domů a sdělil otcí, že se chce stát katolíkem. Jakou bouři vyvolalo toto doznání u fanatického bramína! Ostříhal synovi kadeře, železem mu vypálil známku na jazyku, spoutal jej na rukou i na nohou a

4 Tíž reformátoři (správně »deformátoři«) hlásali všichni do jednoho bludy o působení Ducha sv., nadpřirozeném řádu, ospravedlnění, milosti, svátostech, církvi. Jeden článek víry souvisí s druhým — podvrát jediný pilíř, a řítí se celá stavba; vyhoď z hodinek jediné kolečko, a rozpadne se ti všecko.

5 O úctě k nejsv. Panně lze říci skoro totéž, co o znamení sv. kříže: podle ní poznáme katolického křesťana (»signum distinctivum«). Asi roku 1913 přichází do Sudanu misionář, vztyčil kříž a pokouší se zorávat nezorané lány. Bude klidit ovoce svých námah? Lid naprosto nevnímavý! Tu přichází stařec, skoro slepý, a táže se: »Jsi křesťan?« »Ovšemže.« »Co jsou povinnosti křesťana?« Misionář vysvětluje, ale stařec jakoby stále ještě na něco čekal. Konečně se táže: »Neuctíváš Marii Pannu?« »Ale ovšemže ji uctívám...« »Pak dobře...« Stařec pokleká na zemi, děkuje Bohu, a vysvětluje: »Je tomu přes 40 let, co do mé rodné vesničky přišel jakýsi běloch z Egypta. Byl jsem tehdy hlava obce. Vyslechl jsem od něho poučení o pravdách křesťanské víry, ale za tři dny odešel; zanechal mi jen katechismus, modlicí knížku a kříž, a řekl mi: „Však se někdy setkáš s nějakým misionářem; ale nedrž se takového, jenž neuctívá Pannu Marii.“ Pro víru jsem byl obrán o všechnu majetek, vyhnán z domova, na blízském pahorku mám chudý stan a malé políčko. A nyní pospěš a uděl mi křest...« Ještě dojemnější a instruktivnější bylo shledání prvních misionářů minulého století s japonskými křesťany.

uvrhl do temné komory. Aby zamezil křest, chtěl ho po druhé oženit (jeho první »paní« zemřela, když byl ještě děcko). Pět dní před svatbou se mu podařilo v noci uniknout, hroznou neschůdnou cestou se dostal do Trichinopolí a prosil představeného katolické misie P. Dessala za milost svatého křtu. Bylo to v předvečer svátku Panny bez poskvrny počaté 1904.

B

Vzpomínám jistě události ze svého dětství. Jeden spolužák na obecné škole... Prospěchem a zvláště chováním patřil k nejhorším, učitel ho oslovoval jen s krajním opovržením. Ve velkoměstě není vzácností, že dítě blíže nezná a mimo školu se nestýká ani s jediným spolužákem. Tak i já tehdy. Jednou se však hoch, o němž mluvím, objevil »u nás«, přinášel jakousi objednanou práci. Máti ho vlídně oslovila a dala mu na cestu něco z kuchyně, »malou« svačinu, ale já viděl, že příliš malá nebyla. Hoch odešel, a já »vysvětloval«, kdo to je — pochopitelně slovy svého učitele. Ale velkou chválu jsem neklidl. »Ten hoch pochází z velmi dobré rodiny. Než začal chodit do školy, umřel mu tatínek i maminka, byl dán na výchovu cizím lidem, a tam musí pracovat, zatím co ty píšeš své úlohy... musí chodit po městě, nikdo se o něho nestará, ani najít pořádně nedostane... Jeho maminka by plakala, kdyby viděla, kam se dostal a jak vyrůstá...« Tehdy jsem se vážně zamyslíl. Já na jeho místě?... Kdyby i mně Pán Bůh matku vzal!... Zamyšlen stojím u okna, vidím hocha naproti u novostavby sedět v koutku za hromadou cihel a »věnovat se« svačině, kterou dostal... Od té chvíle jsem na něho hleděl jinýma očima.

Scena uzpůsobená vzbudit v dětském srdci pocit nejvroucnější vděčnosti — lépe než mravoučná řeč. Vděčnost Dárci všeho dobra, že dítěti hodnou matku dal a ponechal. Nadto se naučí dítě matky si vážit a chápat, čím mu matka je. Živý soucit s těmi, kteří o ni přišli, je k tomu vede.

Soucit... Ti, o nichž byla řeč na počátku této kapitoly, zarytí odpůrci úcty mariánské, nevědí, co činí. Jakub, syn Marie Stuartovny, odňat matce jako dítě, vychován ve víře, Jež nebyla vírou jeho otců, a od dětství mu vlastní matka líčena v takových barvách a stavěna do takového světla, že jeho srdce bylo naplněno odporem k ní. Ona pak, vězněná od věrolomné sestřenice (»dobré královny Běty«), dobře věděla, co o ní synovi vyprávějí (»vražednice vlastního manžela...«), a srdce jí krvácelo. Tak i ti, o nichž byla řeč; od jiných byli o svou duchovní Matku připraveni, od dětství jim úcta k Matce Boží líčena jako modloslužba — jaký div, že nechutí a nenávisť je plní vzpomínka, Jež v srdcích našich, dítek katolické církve, rozechvěje struny nejvroucnější oddanosti, lásky a blaha?

Jemné duše ovšem vycítí, že jim něco schází. Rodina bez matky, děti bez matky... Byť i nemocná byla, hrozí se hodné děti pouhého pomýšlení, že by o ni mohly přijít. Byť jim nedala jiného, činí domov krásný a milý —

Rodina bez matky, děti bez matky...

Poukázali jsme již v I. díle na to, že nejl. Panna má v katolické věrouce místo podstatné, nikoli pouze dekorativní. Totéž platí o katolickém

kultu a životu, jak jsme též nejednou ukázali a dokázali. Nyní není zá-
vady, proč bychom si nevšimli i toho, jak úcta k Matce Boží činí boho-
poctu i praktický život věřících krásným, takže by tato okolnost sama
dostačila vřelému doporučení úcty mariánské.

Představ si, že by z našeho náboženského života zmizela nadobro
naše nebeská Matka. Zmizely by v našich kostelích milé mariánské písně,
pohasla by světla na májových oltářích, čarokrásné večery májové by-
chom trávili doma nebo mimo dům jako sirotci, jejichž matku pojal
tmavý hrob, z kalendáře by byly vyškrtнутy nejkrásnější dny, plné poesie
a štěstí, a místo ke stolu Páně bychom v haleně spěchali do továrny,
zmizely by zdroje duševního občerstvení, drahá poutní místa, kde s tisíci
jiných jsme každoročně prožívali chvíle radosti a blaha, se stěn našich
příbytků by se na nás neusmívala vlídná tvář Matky Ježíšovy, na prsou
by nám nezářila medaile, jež byla naší chloubou a naší ochranou — a
máš jakousi představu o tom, co znamená krátké slovo v nadpisu kapi-
toiy. Bez matky — — Všecko bídu skrytou v tomto jediném slově cítí
daleko více dítě, jež u rakve matky stálo, než dítě, jež nikdy matky ne-
poznalo... lépe chápeme my než vyznavači Lutherovi nebo Kalvínovi.
Oč bychom byli připraveni! O pomoc v bojích, o přímluvu v bídách,
o útěchu v žalostech, o radost ve službě Boží —

Kdesi bylo přijetí dívek do Mariánské družiny. Ozářená kaple, oltář
plný květů, svatýňkou se mlie nese melodie něžné mariánské písně,
jejímuž dojmu se marně brání i lhostejný. Sodálky v bílých závojích,
s věnečky na hlavě a svícemi v rukou, štěstí jim září z tváří. »Dítkem
Marie Panny byli, v tomto chci své štěstí založit...« Jsou přítomny
i jakési děti, sledují napjatě svatý úkon... »Nu, milé děvčádky, nechtěly
byste také být dítkami mariánskými?« »Ó což o to, my bychom chtěly,
ale tatínek je sociální demokrat...« (Hoffnung I. 75.)

Kolem r. 1800 se to stalo, daleko od nás... Žena utekla od muže,
opustila i dítě, zmizela, jak by se do země propadla. Otec vychovává
synáčka sám; ale co mu má říci, když se ho táže na maminku, již vůbec
nepoznal? Hoch dospěl, a zvěděl pak od otce jen tolik, že jeho matka
se jmenuje Žofie a odešla k divadlu. Více o ní manžel nevěděl. Kdo
mohl tušit, že se stala nejslavnější herečkou dvorního divadla ve Vídni!
Leč v srdci dospívajícího syna se vzrývá touha po rodiči více a více,
a neutuchala ani v lomozu napoleonských válek, jichž se dospělý student
musl zúčastnit. Konečně děla dohřměla, a náš student se pustí s něko-
líka mladými šlechtici do Vídně, r. 1816, zajde si do divadla, najednou
slyší, jak jednu herečku volají: »Žofie —« »To je má matka!« Nedbaje
ničeho, vyskočí na jeviště, vrhne se jí na šíji, osloví ji... A ona?...
Tak lehká osoba, a neubrání se dojetí... prolévají na jevišti slzy oba
dva. (S. Schröderová; její syn Vilém Smets von Ehrenstein zemřel jako
kanovník v Cáchách 1848.) Shledání matky s dítětem, které lehkovážně
opustila. Budou jednou slavit shledání s matkou milostiplnou dítky, jež
opustily ji?

Jak docela jinak japonští křesťané! Bylo jim vzato vše: misionáři,
kněží, svaté svátosti, hlásání slova Božího, svobodné vyznání víry...
ale matka jim v jejich opuštěnosti zůstala, o Matku se připravit nedali.
Šogunové vyhubili v zemi Kristovo náboženství nadobro, hranice byly

úplně uzavřeny všem cizincům vyjma kramářské protestantské Holanďany, kteří pomáhali svými děly zničit poslední zbytky katolického náboženství.⁶ R. 1847, kdy se zdála »země vycházejícího slunce« uzavřena světlu víry Kristovy více než kdykoli předtím, kdy v »křesťanské« Evropě a v samém papežově sídle se ozývalo volání: »Pryč s Kristem,« prohlásil Pius IX. Marii Pannu pod názvem nejčistšího Srdce za patronku země — a hle, v roce, kdy prohlásil za dogma její Neposkvrněné Početí, otevřely se dlouho zavřené brány. Předtím bylo vidět všude, na náměstích a ulicích, v údolích i na horách velké tabule s nápisy: »Jak dlouho bude slunce ohřívát zemi, nesmí se žádný křesťan opovážit vstoupit do Japonska.« První misionáři, patřící jako apoštol Japonska⁷ řádu Tov. Ježíšova, přišli po málo letech do země a r. 1865 postavili v Nangasacki chrám zasvěcený 26 mučedníkům japonským. V půl jedné odpoledne 17. března se ubírá P. Petitjean do kostela, před branou stojí patnáct osob, vejdou za ním... »My jsme jednoho srdce s tebou! Přicházíme z Urakami — tam mají všichni totéž srdce co my! Kde máte obraz svaté Marie?« Tedy tajní křesťané! Od r. 1648 nebylo katolického kněze v jejich zemi! Misionáři ukázali přichozím obraz Matky Boží... »Ano, ano, to jest ona, svatá Maria — se vznešeným Synem Ježíšem v náručí!« Dne 17. března se světí od té doby v říši vycházejícího slunce svátek »Nalezení křesťanů« neboli »Marie Panny, paní Japonska«.

Téhož roku našly řeholní sestry u tajných křesťanů v Ikitsuki ještě modlitbu růžencovou — místo rosario říkaly »osavlo«. Ve všední den se modlily pět desátků, v neděli všech patnáct. Žaltář mariánský přetrvával všechny bouře pronásledování. Přinesli jim její první misionáři. Dodnes zůstal jejich nejmilejší modlitbou. Kromě něho znali tajní křesťané ještě Zdravas Královno, konfiteor a vzbuzení lítosti — to bylo vše kromě zlomku zkomolené latinské loretánské litanie (l. 142), jež začínala slovy: »Sancta Maria — Sancta Birgo birgine — Maiter Christe — Maiter jibun garasa (divinae gratiae) — M. puriens hima (purissima) — M. amabirishiga« atd. Poslední Invokace »Degina santara morisoni« (Regina sanctorum omnium). Biskup Cousin postavil r. 1897 na úpatí japonského Montmartru (hory mučedníků) za Nagasaki nádherný chrám Marie Panny Královny mučedníků. (Viz l. 142 pozn.)

Brzo se však začali do země hrnout i protestantští misionáři. Japonští křesťané, nevědouce si rady, jak poznat, kteří jsou praví následníci »otce Františka«, dávali jim tři otázky: a) Uctíváte Marii Pannu? b) Uznáváte papeže za svou hlavu? c) Zachovávají vaši kněží čistotu? Tedy podle úcty mariánské poznali katolíky! Podobní dítkám, kterým zlí lidé vzali vše, i otce, a které ve své dlouholeté opuštěnosti si chránily jako drahocennou památku obraz matky!

⁶ R. 1192 byl císař (mikado) učiněn církevní hlavou, a stal se poneháhu bezvýznamnou figurou. Jeho generál (šogun neboli kubo-sama) strhl na sebe všecku moc. Teprve r. 1867 byl šogunát odstraněn (občanskou válkou) a mikado se zase stal hlavou říše.

⁷ Sv. František Xaverský vstoupil na japonskou půdu v den Nanebevzetí Panny Marie 1549. V městě Meaco (dnešní Kyoto), tehdejší císařské residenci, chtěl postavit chrám Matky Boží — ale teprve r. 1890 byl jeho úmysl uskutečněn.

Podobně se vedlo protestantským misionářům v Indii. Katoličtí misionáři závodili v tom, aby obráceným vštíplli co největší lásku k sv. Panně. Když byl řád Tovaryšstva Ježíšova zrušen 1773, zůstalo stádce bez pastýřů. Tu soudili protestanté, že jejich chvíle přišla — ale jakmile se ukázalo, že nechtějí o Marii vědět, poznali věřící, že mají před sebou vlky v rouše beránčím. Ti se však neostýchali tvářit se pokrytecky co ctitelé Matky Boží. Nemůžeš indickému křesťanu způsobit větší radost, než když mu dáš darem růženec. Dodnes zachovávají dobrovolně sobotní půst. Z poutních míst vyniká svatyně, postavená místo bývalé kaple (zřízené 1697 od Šimona Caralho T. J.) v Yella Cuslitchy, na místě zvaném »vesnička nebeské Pastýřky«.

Před lety bylo raděno věřícímu Inteligentovi — nemohu prozradit, od koho — aby se trochu »mírnil« v úctě k nejsv. Panně. Tato pobožnost prý se hodí spíše prostému lidu, inteligent má výběr jiných »vhodnějších« pobožností. Ten jen zakýval hlavou... Odpověď mu bylo lze vyčíst z tváře. Úcta mariánská — náš hrad! V Mozambique, hlavním městě stejnojmenné portugalské kolonie na východě Afriky, založeném od Vasco da Gamy na jeho druhé cestě do Indie 1502, ční jako malá pevnost na skalním útesu proti vjezdu do přístavu milá kaple francouzského jména — Notre Dame de Bastion. Tam odpočívá Šebestlán Moraës, první japonský (misijský) biskup, jenž po přijetí svatých svěcení na cestě do Japonska tam zemřel (r. 1581) neuzřev vůbec svou dalekou rozsáhlou diecési. Za příboje láme se divé vlnobití na zdech této kaple, stojící na úpatí hlavního valu opevněného přístavu a vzdorující již celá staletí zuřivosti moře i běsnění bouří. Socha Královny nebes trůní vznešeně na věži zdobené cimbuřím... Obraz toho, co si musí věřící duše jak pallasium chránit a kam jako do pevnosti se utíkat v bouřích života, pokoušení, pronásledování a bojů!

Tvrdíme, že jen pravá církev Kristova si uchovala úctu k nejbl. Panně a že jen ona jakožto jediná pravá rodina Kristova má právo nazývat jeho Rodičku svou matkou. Že sekty odtržené od církve začátkem novověku Marii nemilují, jest známo a bylo nesčetněkrát připomenuto. Ale což pravoslavní? Východní rozkolníci? Nehonosí se vroucí úctou k Matce Boží stejně jako my? Nemodlí se k ní lid s opravdovou láskou a důvěrou? Nejsou jejich prosby mnohdy i stejně vyslyšeny jako modlitby, které k trůnu milosti vysíláme my? Viz II. 324!

To vše jest jisto, nepopíráme, ale — —

Orientální přísllovečný konservatismus se po odtržení řecké církve od Říma zvrhl ve ztrnulost. Není tam života, pohasla světla, jež kdysi ozařovala duchovní nebe Byzantu a jež byla chloubou celého východu. Hledej tam po r. 1054 muže jako byl kapadocký trojlístek (str. 194) nebo o něco pozdější Jan Zlatoústý! Zato se rozvíjí na západě čilý život ve všech odvětvích lidského snažení, i v theologii a duchovním životě. Vzmáhá se vždy více i úcta mariánská, a v její zahradě pučí stále nové květy, objevují se nové pobožnosti, nové svátky, nové obyčeje. Pozdravení andělské, trojí zvonění, rozmanité modlitby, růženec a různé »korunky«, škapulíře, bratrstva, mariánské řády a Mariánské družiny, itarie, pobožnost májová a říjnová, pobožnost k nejčistšímu Srdci, poutní místa, sochy, obrazy, zpěvy...

Na východě? Ztrnulosti Lid síce »Bohorodícu« uctívá, v liturgii jí ponecháno čestné místo, jehož se jí před odtržením dostalo, ale že by úcta mariánská přinášela živoucí ovoce? Zajímavo, že kraje, jež kdysi »Nejsvětější« uctívali nadšeněji než západ, nyní popírají její Neposkvrněné Početí! Neudrželi tudíž ani tolik, co si z otcovského domu odnesli. Tím však nemíníme říci, že se lid docela Matce svého Vykupitele odci- zil, ani že se od ní Matka vykoupených docela odvrátila. Spínáme s ji- nými ruce k ní, aby zbloudilé uvedla do ovčince Kristova.

Nejsv. Panna byla se schválením Pia XI. nazvána Královnou víry. Proč bychom ji neměli zvolit za patronku sjednocení? Proč by spolu se slo- vanskými věrozvěsty nemohla být vzývána co ochránkyně a záštitu unionistických snah? Pak úcta k ní se stane i našim odloučeným bratřím vpravdě stromem života — —

Pusto bez matky . . . Tak jsme nadepsali tuto stať. Blaze u Matičky —
těmito slovy ji končíme. Blaze nám u ní . . .

X. DVOJÍ MATKA.

Nemůže mít Boha za otce, kdo nemá Marii a církve za matku. (Podle výroku sv. Augustína a Cypriána.)

A

»A ukázalo se znamení veliké na nebi: žena oděná sluncem, měsíc pod nohama jejíma, a na hlavě její koruna dvanácti hvězd. A viděno jest jiné znamení na nebi: ať, drak veliký, ryšavý, máje hlav sedm a rohů deset, a na hlavách svých sedm korun. I stál drak před ženou, aby synáčka jejího zadával. I porodila žena dítě, hošíka, jenž měl spravovati všechny národy železem železným, a uchvácen jest syn její k Bohu a k trůnu jeho. I stal se boj veliký na nebi: Michael a andělé jeho bojovali s drakem, a také drak bojoval a andělé jeho, ale nezvítězili (nic nezmohli) aniž jest nalezeno místo (bylo nadále trvání) jejich v nebi. I svržen jest drak ten veliký, had starý, jenž slove ďábel a satanáš a svádí veškeren svět, svržen jest na zem, a andělé jeho svržení jsou s ním. A slyšel jsem hlas veliký na nebi říkající: »Nyní stalo se spasení, moc a království Boha našeho a moc Krista (Mesiáše) jeho, neboť svržen jest žalobník bratří našich (Job 1.9 nn, 2.3 nn, Zach 3.1). Ale oni zvítězili nad ním pro krev Beránka a slovem svědectví (martyria) svého, a nemlovali života svého až k smrti. Protož veselte se, nebesa, a kteříž přebýváte v nich. Běda zemi a moři, poněvadž ďábel sestoupil k vám, máje hněv veliký, věda, že krátký čas má.« A když uzřel drak, že svržen jest na zemi, pronásledoval ženu, jež porodila pacholíka, ale dána jsou ženě dvě křídla orlice veliké, aby letěla na poušť na místo své. I vypustil had za ženou z úst vodu jako řeku, aby ji řeka zachvátila, ale země pomohla ženě a pozřela řeku. I rozhněval se drak na ženu a odešel bojovat s ostatními ze semene jejího, kteří zachovávají příkázání Božích a mají svědectví Ježíše Krista.«

Tak vypravuje duchovní syn Marie Panny ve 12. kapitole svého Zjevení. Přicházíme k posledním stránkám Písma sv. Na první pohled jest nápadna podoba se třetí kapitolou první knihy Mojžíšovy. Tam, na první stránce svaté knihy, stojí proti sobě had, vítězná zaslíbená žena a její dítě. »Nepřátelství položím mezi tebe a ženu, semeno tvé a semeno její: ona potře hlavu tvou a ty úklady strojiti budeš patě její.« (Gn 3. 15.) Na poslední stránce svaté knihy zase žena, její synáček a had, jenž proti oběma bojuje a slove ďábel a satan — tentokrát vše v obraze, jež zřel Jan na nebi. V pravěku proroctví, na konci věků vyplnění. Maria a Ježíš... společné nepřátelství, proti ďáblu a hříchu, oba společný zdroj všeho požehnání (Lk 1.40: »Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého«), společné vítězství a oslava. Vždy spolu s Ježíšem, nikdy bez něho, nikdy oddělena...

Jest však ona apokalyptická žena skutečně Marla? Můžeme tak tvrdit? A jakým právem? Za dob starokřesťanských byli věřící přesvědčeni, že žena s dvanáctihvězdným diadémem jest Královna nebes. Tak čteme již u sv. Viktorína († asi 290), a sv. Augustín píše: »Že onen drak jest ďábel, víte dobře všichni, i že ona žena znamenala Marii Pannu...« (De Fide et Symb. IV. c. 1.) Od té doby jest tento výklad v církvi všeobecně rozšířený. Exegeti však nesouhlasí, mezi nimi i autority naslovo vzaté, a

sice z důvodů nemálo závažných. Především brání tomuto pojetí kontext. V předcházející i následující kapitole jest řeč o bojích církve proti mocnostem temnoty, v dalších pak se mluví o oslavě její i věrných Kristových. Krom toho všechny rysy onoho obrazu nelze aplikovat na sv. Pannu (verš 2, 6, 14, 16). Nezbývá tedy, leč v oné ženě vidět symbol církve; dítě, jež zrodila, znamená věřící. Ale hodí-li se pak všechny rysy na církev a na její členy? Což verš pátý? »A spravovat bude — synáček ženy — všechny národy žezlem železným a uchvácen jest k trůnu Božímu.« Kloníme se proto k náhledu, že Jan líčí sice církev, ale v obraze Marie Panny.¹ Jako my mimoděk zvoláme: »To jest Marla«, když po prvé čteme dvanáctou kapitolu Zjevení, tak asi zvolal Jan při pohledu na ono znamení velké na nebi. Maria, typus a obraz církve. Pro správné pochopení jest nutno mít na zřeteli obyčej Písma, jež představuje budoucí události, zřízení nebo osoby nikoli pouhými alegoriemi, nýbrž historickými osobami.² Jinými slovy: žena a dítě v našem obraze nejsou personifikace, nýbrž osoby.

Ještě větší opory se dostává našemu názoru z odpovědi na otázku, kdo jest ono dítě ženy. Známe již tento termín — Písmo mluví výhradně o matce s vyloučením veškerého lidského otcovství pouze tehdy, je-li řeč o Mesiášovi (I. 83 nn.). A což uvedená slova o vládě nade všemi národy — komu byla řečena slova prorockého žalmu (Ž. 2, 9.): »Dám tobě národy v dědictví, a budeš je ovládat žezlem železným?« Víme sice, že »tomu, kdo zvítězí«, bude dán podíl na této vládě (Zj 2, 27) a bude sedět spolu se Spasitelem na trůně (3, 21). Tyto dva texty nás poučují, že nelze ono dítě pokládat výhradně za Syna Božího. Zase však nutno pamatovat, že na podobných místech Písma typus a antitypus (obraz a věc zobrazená) vespolek splývají tak, že rysy obou jsou smíšeny. Jaké obtíže na př. působí exegesi předpověď o konci Jerusalema a o konci světa (Mt 24 paral.), má-li se rozhodnout, který rys se týká zkázy židovského města a který příchodu Páně! Ale všechny národy ovládat (Zj 12, 5), ať mocí svou nebo od Otce přijatou, může jedině Mesiáš.

Kromě ženy a jejího dítěte vystupuje v obraze ještě plaz — drak, had. Jenom zde a na první stránce Písma se shledáváme s touto skupinou. Totožnost apokalyptického draka s hadem v Mojžíšově vypravování nám zaručuje sám Jan, právě o něm: »Had s t a r ý, jenž slove ďábel a s v á d í

¹ Církev, třetí velké dílo Ducha sv. . . . Koho jiného by si byl vzal za model, když Beránkovi tvořil tuto snoubenku (Zj 19.7), ne-li Matku téhož Beránka Božího! Odkud by bral rysy, kde by byl našel dokonalejší vzor krásy a něhy než v panenské Matce Spasitelově! Šlo-li mu o to, aby církev byla »slavná, nemající skvrny ani vrásky nebo cokoli takového, nýbrž aby byla svatá a bez úhony« (Ef 5, 27), pak nezbývalo leč učinit ji co nejpodobnější té, jež byla neposkvřená a zářila svatostí. Duchovní Matka věřících na zemi byla vytvořena podle jejich duchovní Matky na nebi.

² T. zv. typy. Viz na př. Gal 4.22 nn, kde poměr církve starozákonní k církvi N. Z. vyjádřen obrazem Ismaela, syna otrokyně, a Isáka, syna svobodné. Ve S. Z. jsou personifikace celkem řídké, typy obvyklé: David (»Pomazaný Páně«, Mašiah, řecky Christos) znamená Krista, Israel (= Jakub) znamená národ vyvolený atd. Ani Moudrost v didaktických knihách není čistá personifikace, nýbrž osoba, a sice osoba věčného vtěleného Siova.

veškeren svět . . . » Tedy had, Evlín svůdce! Je-li však drak totožný s rajs-kým hadem, proč by i ostatní dvě osoby vidění nebyly totožny s oso-bami rajske předpovědi, a to tím spíše, že stojí vůči němu v nepřátel-ském poměru jako tam? Drak podniká boj proti synáčkovi — potom i proti ženě, ale j e d i n ě k vůli synu; boj končí jeho naprostou a ko-nečnou porážkou, jak v ráji předpověděno, a zmínka o »krvi Beránka«, skrze níž zvítězili »bratři« nad satanem, jest potvrzení toho, co řečeno: obětní smrt Kristova přivodila porážku knížete temna. Smrt, kterou had přivedl na svět a jež byla trestem za hřích, stala se lékem a záchranou,³ když ji vzal na sebe Vykupitel.

Které rysy vidění se týkají typu (obrazu) a které patří antitypu (věci předobrazené), netřeba zde rozbírat. Útěk ženy před satanem na poušť jest zase nepopíratelná narážka na útěk sv. Panny do Egypta před úklady prvního pronásledovatele Kristova, znamená však pronásledování církve a její božskou ochranu přede všemi úklady zhoubce. Za zmínku stojí jen symboly ženu zdobící. Oděná sluncem — stojí tedy ve vidění uprostřed nebes, a pak má přirozeně měsíc u nohou a dvanáct sou-hvězdí zvířetníka jí věnčí hlavu. Mysticky znamená slunce božství Kris-tovo (důstojnost jejího božského mateřství), které ji naplnilo a takřka proniklo (odělo), když v ní vtělený Syn Boží, Bůh z Boha a s v ě t l o z e s v ě t l a zvolil stánek. Touto důstojností povznesena nedozírně nad sub-lunární svět převyšuje svou krásou nevýslovně vše, co měsíc na naší ubohé zemi ozařuje; nebeské chóry (dvanácte hvězd — toto číslo zna-mená v Písmě dokonalost) obklopují trůn své Královny. Jiné výklady (na př. o dvanácti výsadách sv. Panny) jsou pouhá akkomodace.⁴

Tak možno říci, že poslední kanonická kniha N. Z. obsahuje takřka svatořečení nejblahoslavenější Panny. Sepsána od jejího duchovního syna po jejím skonání předvádí nám Matku Kristovu v její slávě, a jako první kniha Písma klade v protoevangeliiu k úctě mariánské základ, tak

³ Eucharistie, pokrm p ř i k á z a n ý, hojí v nás všechno zlo, jež zavi-nilo požití pokrmu z a k á z a n é h o.

⁴ Rozeznáváme trojí smysl slov Písma sv.: *sensus litteralis* (do-slovný), jež dávají slova ve svém smysle bezprostředním, ať slovném (s. l. *proprius*) nebo přeneseném (s. l. *metaphoricus*); *typicus* (mysti-cus, předobrazný), jež se vztahuje na osoby, věci neb události v bu-doucnosti, předobrazené osobami, věcmi neb událostmi v textu uvede-nými (podle vůle Ducha sv., původce svatých knih); *accomodatius* (přizpůsobený), k němuž textu užíváme my. Slova žalmu 117: »Toto jest den, jež učinil Pán« ve smysle literárním znamenají radostný den o slavnosti stánků, kdy se ten žalm zpíval — ve smysle mystickém den zmrtnýchvstání Páně; užije-li těch slov novosvěcenec o dnu svých svě-cení, k čemuž se tento poetický výrok velmi dobře hodí, je to smysl akkomodovaný, přizpůsobený, jež nezamýšlel ani autor žalmu ani Duch sv. Had na kříži znamená literárně onu událost, vypravovanou Num 21, 9; předobrazně Krista na kříži; smysl přizpůsobený bychom měli, kdyby se ta část četla jako epištola ve svátek sv. Blažeje, jež znamením kříže uzdravoval nemocné, nebo ve svátek sv. Leonarda a Portu Mauritio, jež máje v ruce kříž povzbuzoval v kázáních věřící k úctě sv. kříže jakožto léku a uzdravení našich nemocných duší. »Hlas volajícího na poušti«: typicky se týká Jana Křtitele, přizpůsobeně lze tak říci o kazateli neb misionářovi, jehož slova vyznívají naprázdno. (Is 40. 3.)

Jest poslední kniha závěrečný akord všeho, co velkého Nejvyšší Marli a skrze ni lidstvu prokázal; v dokonaném vítězství nad pekelným svůdcem nám dává záruku naší vlastní oslavy a vstupu do bran nebeského Slonu. Církev, jejíž boje a vítězství nám Jan ve Zjevení líčí, bude nám nyní udělovat z pokladů, Jež nám Vítězná Panna zjednala. Panna, Jež porodí Syna, byla dána za znamení domu Davidovu v době všeobecné nevěry (Is 7. 14, I. díl str. 148 n), a když konečně přišla plnost časů, vidí učedník, kterého Ježíš miloval, toto znamení v tajemném vidění na nebi. O jeho obraze možno říci, že jest protoevangelium přenesené z pozemského ráje do záře nebeské slávy. Druhá Eva, v ráji určitě sic, ale v nedozírné dálí načrtnuta, stojí v Apokalypsi v plném jasu své velikosti a dokonaného poslání. Matka všech živých, matka vykoupených, matka těch, kteří zvítězili po jejím příkladě nad peklím i hříchem skrze krev Beránka, jehož ona zrodila. Církev bojující hledí k své Matce v nebeské slávě, a jsouc podle sv. Bernarda znázorněna oním měsícem u nohou korunované Královny, spíná k ní z vyhnanství ruce: »Luna ležící u nohou tvých, Matko milosrdenství, převroucně tě vzývá co prostřednicí u Slunce spravedlnosti ustanovenou, aby ve světle tvém viděla světlo (věčné) a na tvou přímluvu dosáhla milosti Slunce (věčného), jižto on (Pán) vpravdě nade všechno miloval a ozdobil, obléknuv tě v roucho slávy a postaviv korunu krásy na hlavu tvou. Písa jsi milostí, písa nebeské rosy, snoubenka vyvolená a připravená Synu Nejvyššího, jenž jest nade všechno Bůh požehnaný na věky.« (De XII praerog.)

B

V malém pokojíku kdesi v Turíně byl bys před desetiletími viděl muže obklopeného hloučkem dorůstajících hochů. Poučuje je o duchovním životě, mluví o království Božím, o drahocenných duších mládeže, které hynou, protože není, kdo by se jich ujal. Jeho řečmi prokmitá hned temněji, hned zřetelněji prosba: »Nechtěli byste mi pomoci? ...« Mladí přátelé vědí, co znamená tato pomoc: přivádět mu hochy, z dílen, ze stavení, ba i z ulic ... opuštěné hochy, kteří pomalu pustili a propadali zkáze; jejich duchovní vůdce se jich ujímal, probouzel v duších náboženské vědomí, vedl je ke Kristu. Tak »pomáhal« hoši sluhovi Božímu. Netušili, že za málo let přijde chvíle, kdy budou »pomáhat« nebeskému Mistru zachraňovat duše, kdy budou pracovat o rozšíření království Kristova, nikoli sami, mizivá hrstka pomocníků prostého kněze, nýbrž celý voj stejně nadšených a horlivých bojovníků Kristových.

První salesiáni ... Veliká díla mají obyčejně nepatrné začátky. Když před Pavlem III. klečelo deset mužů, žebravých řeholníků, nabízejíce mu také svou »pomoc« v době, kdy loďka Petrova se povážlivě kymácela, div že ji vlny rozbouřené Evropy nepohltily, netušil papež ani oni ani kdokoli jiný, že Pán v nevyzpytatelných úradcích své prozřetelnosti ráčí užít Ignáce a jeho duchovních synů k záchraně milionů.

Zajděme v myšlenkách do Jerusalema, do r. 30, tedy do roku vykupitelské smrti Páně. Ve výstavnějším domě na Sloně shromážděn malý hlouček asi 120 lidí. Dveře na závory uzamčeny, ze strachu před těmi, kteří šest až sedm týdnů předtím sprovodili ze světa jejich Mistra. Ale

zbytečné obavy. Jejich Učitel byl sice »osobnost«, Jež dovedla hravě strhnout za sebou celé masy, ba celý národ — nikoli demagogickým štváním, nýbrž kouzlem svého fascinujícího zjevu... on byl skutečně s to, aby vůdcům odloudil všechny lid. Ale tito zde? Bezvýznamní lidé... přikládají si příliš velkou čest, myslí-li, že si jich kdo v Jerusalemě všimne. Kdyby byl někdo veleradě řekl, že jim budou »nebezpečnější« než sám Ježíš, že přivedou ke Kristu nejenom jediný národ, nýbrž celý svět, že všechno lidstvo obrodí naukou toho, jehož jménem co nevidět vystoupí a jehož budou hlásat všem národům, byli by se snad dali do smíchu. Večeřadlo sionské chovalo v sobě osudy a budoucnost církve.

Mezi shromážděnými vidět ženu, starší, Jež mohla čítat asi 50 let. Modlí se spolu s ostatními, a všichni hledí k ní s úctou. Kdysi toužebnými prosbami svolávala na zem Mesláše, teď svými modlitbami svolává zaslíbeného Utěšitele, Ducha pravdy. Tehdy se z ní narodil Vykupitel, teď přichází den narození církve Kristovy. Matka dárce spásy... Spása lidstva jest ovoce jejího panenského mateřství, a toto ovoce bude lidstvu zjednáváno nadále prostřednictvím církve. V křestních vlnách zrozeni jako synové »čisté matky« (církve), a každý pokřtěný se stává přijetím křtu zároveň duchovním dítkem Marie Panny a bratrem Kristovým. Mateřství sv. Panny jest základ a pramen všeho — stala se Matkou Spasitelovou, tím i matkou jeho snoubenky (církve); matka naší hlavy se stává i matkou jeho údů, matkou všech věřících. Cíl jejího mateřství byla spása lidstva, a v práci o tomto velkém díle pokračuje církev. Mateřství církve jest v jistém smysle pokračování mateřství Marie Panny, nebo lze-li tak říci, rozvinutí jejího mateřského povolání a poslání.

Maria a církev — Jak máme pojímat jejich vzájemný poměr? Maria jest matka církve, to slovo vysvětluje vše. Ale nezůstávejme na povrchu, snažme se vniknout do pochopení tohoto krátkého slova. Církev jest velká rodina, jejíž hlavou jest Kristus, jejímž srdcem jest Maria, tak jako každá matka jest srdcem rodiny. Ve všedním životě pojímáme rodinu dvojím způsobem; buďto v ní zahrnujeme otce i matku (»rodina ta a ta«), nebo je v ní nezahrnujeme a řekneme: »Navštívili nás ten a ten s celou svou rodinou.« Nejinak mluvíme o Kristu a jeho církvi. Vyřkneme slovo »církev«, a rozumíme tím všechny tři její sekce (vítěznou, bojující a trpící) spolu s hlavou i srdcem. Někdy však Pána od církve oddělujeme: »Kristus a jeho mystické tělo... Církev (bojující) touží po shledání se snoubencem... Snoubenka (církev vítězná) se chystá k svatbě s Beránkem.« (Zj 19. 7.) Podotýkáme proto, aby bylo rozuměno našim vývodům a nepodkládán jim smysl falešný.

Jde nyní o vzájemný vztah mezi církví a její Královnou. Obě dvě jsou dílem Ducha sv., obě od něho učiněny matkami věřících. Některé předobrazy S. Z. se vztahují na obě (Ž 86. 3: »Slavné věci byly pověřeny o tobě, město Boží...«; viz I. str. 250, co tam řečeno o obrazech z Velepísně). Obě jsou dílo jeho silovné lásky, a cílem povolání té i oné jest spása lidstva. Dárce spásy dala všemu lidstvu Maria, spásu jednotlivcům prostředkuje církev. Maria otevřela lidstvu nebeskou bránu, církev jednoho za druhým k ní přivádí. O letnicích sestoupil Duch sv. na Matku Ježíšovu i na matku věřících, Marii posvětil a osvětil, církev začal oživoval svou tajemnou životodárnou mocí. Ježíš jest vinná réva, Maria pa-

nenská země, z níž vypučela, církev znázorněna ratolestmi, oživovanými mizou této tajemné révy. Ježíš jest strom života, Marla země rajská, v níž byl štípen, a na větvích toho stromu (v církvi) zrají vždy nové a nové plody jeho vykupitelského díla.

Jen v pravé církvi jest Marla uctívána a mlována... Jen ve své rodině jest matka zahrnována úctou a láskou. Kdo zvrátí testament bratra nebo otce, kdo neuzná matku bratra za matku svou, vylučuje sám sebe z rodiny a zřídá se nároku na dědictví. Kdo popírá, že Marla jest matka církve, popírá i církev Kristovu. »Kdo nemá (neuznává) církev svou matkou, nemůže pokládat Boha za Otce.« (Aug., Cyprián.) Neplatí to stejně o Marli? Skrze koho jsme vstoupili v něžný poměr duchovních dítek k ní? Skrze církev a v církvi? Zapřel nebo vzdej se příslušnosti k tomu neb onomu státu, a stáváš se vládcí zcela cizím (mám na zřeteli ideální stát, kde král byl vpravdě otcem vlasti); pozbýváš všech časných výhod a dobrodiní, jichž zakoušejí jeho poddaní. Zavrhní pojem církve jako protestanté, a musíš důsledně zavrhnout i Marli, stává se ti úplně cizí jako Matka jiné rodiny. V Angli jest církev zaopatřovací ústav, podle Kalvína jest policejním zřízením, Lutherovi a Husovi jest cosi neviditelného, abstraktního — jaké místo může v takové »církvi« Marla (Matka) mít? Tím však mizí i vědomí jednoty věřících. Rodina se nezbytně rozděluje, vezmeš-li jí jednotící tmel, otce a matku.

C

a) Marla i církev, obě jsou tedy matky, duchovní matky věřících; obě nás zrodily tajemným mystickým způsobem k vyššímu napřirozenému životu, který jsme v Adamovi ztratili, a obě nám tento nabytý život zachovávají a udržují, každá svým způsobem: sv. Panna, prosebná všemohoucnost, neustálým orodováním u Syna, církev vykonáváním trojího úřadu, učitelského, královského a zvláště kněžského, udílením svatých svátostí, jimiž nám nadpřirozený život vrací a před ztrátou chrání. K němu směřují všechny prostředky, které jí Pán svěřil, ona pak svou péčí nás provází až ke hrobu; neopustí nás ani v nejtěžších chvílích, kdy celý svět nás ponechá osudu. Výchova tělesné matky pomine, církev nás vede stále a nespouští se zřetele nikdy. Učí, posvěcuje, sílí, a toho všeho potřebujeme všichni bez rozdílu tak dlouho, jak dlouho bude trvat naše pouť tímto vyhnanstvím. Ještě na poslední cestu těžkou a dalekou nás provází svým požehnáním a posilou. Neopakujeme zde skoro do slova, co jsme řekli o nebeské Matce? Lásky a starostlivá pečlivost tu i tam, a třebaže Královna nebes nevykonává akty jurisdikce, její přímluva jest neméně účinná než podpora, kterou nám poskytuje církev.

Jest ovšem rozdíl mezi mateřstvím církve a mateřstvím sv. Panny. Církev jest osoba morální; její mateřství může být tudíž jen mystické, zatím co nejbl. Panna byla a jest matkou skutečnou v pravém slova smysle (nikoli přeneseném), čímž stojí neskonale vysoko nad důstojenstvím církve. Tato jest jen duchovní matkou věřících — Maria ovšem též, ale krom toho i tělesnou matkou Syna Božího, zakladatele a hlavy církve; tím se stala i matkou církve samé, jež jest pouze matkou údů. Proto má Královna nebes právo a nárok na lásku a úctu církve, ta pak

klečí u jejích nohou a vzývá ji jako svou ochránkyni a zástítu. Nadto plod mateřství Mariina jest pravý Bůh, a to jest přednost, již se církev ani zdaleka přiblížit nemůže. V křestních vlnách rodí sice nové lidstvo, nové pokolení, k důstojnosti netušeně vysoké, totiž k důstojnosti dítek Božích. Nicméně co ze zdroje křestního vychází, jsou jen lidé, třebaže znovuzrození k obrazu Syna Božího, zatím co syn Mariin, a sice její přirozený, nikoli duchovní syn, jest Bůh v lidské podobě. Krom toho jest plod mateřství Mariina **ž i v o t o d á r n ý**, jest pramen a zřídlo všeho nadpřirozeného života, Maria jest tajemná fontána, z níž vytryskí tento zdroj živých vod, jenž napájí samu církev, oživuje ji i všechny, kteří v ní života hledají. Církev rodí syny živé; ale životodárný plod, jenž by byl s to svým životem i jiné oživit, a sice ne jednoho, nýbrž všechny syny Adamovy, co jich kdy bylo a bude, zrodila jedině Maria.

b) Sledujme dále podobu mezi církví a Maríí. Obě jsou matky p a n e n s k é. Tuto nejpůvabnější podobu mezi Matkou Kristovou a matkou věřících rozvádějí staří Otcové dosti často, zvláště Augustín v řečech k novokřtěncům. Tehdy věnovali věřící daleko více zřetele této tajemné svátosti, v níž byli k nadpřirozenému životu zrozeni.⁵ Jen čtème sv. Pavla (list k Římanům) nebo svatého Otce! Nadšenými slovy a básnickými obraty líčí, jak nepochopitelná a tajemná změna se stala s každým z nás v onom zdroji. Starý člověk, hříšný Adam (t. j. syn hříšného Adama, syn hříchu a smrti) do vody vstoupil, nový člověk, syn života, z něho vyšel. Starý člověk ve vlnách potopen, nový se v nich narodil. Starého smrtelného Adama jsme v křestním zdroji svlékli, a nového nebeského (t. j. Krista) v něm oblékli — proto oblékání novokřtěnců do bílého šatu!⁶

Kdo vykonává tuto tajemnou proměnu? Duch svatý! Jako sestoupil kdysi na neposkvrněnou Pannu, ji zastínil a svou božskou mocí v jejím

⁵ P. Lopez, jenž v letech sedmdesátých minulého století působil u Indiánů v Ecuadoru, vypravuje, jak si váží sv. křtu. Za největší čest pokládají, že jsou synové církve — jakoby byli potomci starokřesťanských mučedníků! Za největší urážku platí říci někomu: »Ty nejsi křesťan.« Aby novorozené dítě bylo pokřtěno, nelitují námah a zdaleka s velkými obtížemi volají kněze. — V Remeši chovala pokladnice katedrály zvláštní skvost: la sainte ampoule, svatá konvička — užívalo se jí při korunovaci k pomazání králů. Legenda o ní vypravovala, že při křtu prvního franckého krále (Chlodvíka) ji přinesla holubice s nebe, naplněnou olejem katechumenů — nebe vítalo nového občana a asistovalo při obřadu, jímž přijat do svazu občanstva nebeského Siona!

⁶ Křest se udílel v křestní kapli ponořením do křestního bazénu. Na velikonoční neděli se novokřtěnci shromažďovali k pobožnosti do téže kaple, a biskup tam mívával kázání. Mezi řečmi sv. Augustina se zachovalo mnoho takových promluv (»ad infantes«). Oslovuje pokřtěné »novými dětmi čisté matky«, ukazuje při tom na bazén, v němž minulé noci povstali k novému životu, a poukazuje na podobu mezi napřirozeným narozením Kristovým a mezi znovuzrozením jejich. »Vašeho Pána a Spasitele porodila Maria a zůstala Pannou; vás zrodila církev, a zůstává pannou. Tím, že Maria zrodila toho, jenž jest vaší hlavou, stala se i matkou vaší. Církev není sice matkou Kristovou, jest však duchovní matkou vás všech. Jako Maria po početí a narození Kristově byla pannou ještě čistší nežli dříve, tak i církev... její panenství se nemění, její neporušenost zůstává stejná.«

lůně vytvořili lidskou přirozenost Syna Božího, tak sestupuje denně na křestní pramen, a v něm tajemnou mocí působí zázračné znovuzrození. »Církev napodobí Marii a má v jejím panenském mateřství svůj vzor.⁷ Lůnem církve jest křestní zdroj, z něhož bez ustání vystupují noví synové... Jako se kdysi Duch sv. vznášel nad vodami (Gn 1. 2) a jeho působením vydaly vody ryby a jiné tvorstvo, tak se teď vznáší nad křestní vodou...« (Aug.) Proto při svěcení křestního zdroje vzývá církev Ducha sv. »Nechť sestoupí do této náplně pramene moc Ducha sv.« Znovuzrození křesťana při křtu sv. má analogii jediné v zázračném narození betlemské noci. Docela čistý a svatý vychází z tajemných vod. Církev po každém takovém duchovním zrození má více posvěcených členů, více kandidátů nebeské blaženosti, více nastávajících občanů hořejšího Slona. Tato plodnost církve jest nevyčerpatelná. Voda vytrysklá z otevřeného Srdce Kristova tvoří pramen, jenž teče v církvi bez ustání, jak onen zdroj, jež viděl Ezechiel téci z chrámu a po úbočí chrámové hory stékat dolů, jenž mohutněl víc a víc a oživil poušť, kterou se bral, i vody Mrtvého moře, do něhož vtékal. Století mine za stoletím, tisíciletí za tisíciletím, a křestní pramen nevysychá a nevyschne, dokud poslední křesťan nebude jeho svatou vodou obmyt. Žádná lidská ani pekelná moc není s to, aby tento pramen ucpala, zasypala, zastavila, ani pronásledováním ani bludy ani kacířstvím.

Jest ovšem zase r o z d í l mezi panenstvím Mariiným a církve. Tato, jak už řečeno, jest osoba morální; proto může být řeč jen o mystickém panenství a mystickém zasnoubení s Kristem, v podobném smysle, v němž se duše slibem ustavičné čistoty snoubí Kristu. Spojení Matky Boží s božským Synem jest daleko těsnější než spojení církve s ním. Zatím co u Marie Panny musíme mluvit o spojení tělesném, reálním, jež jsme nazvali v předešlých svazcích p o k r e v n í m p ř í b u z e n s t v í m, jest pouto, pojící ke Kristu církev, jen mystické pouto lásky a milosti, tedy svazek přibuzenství duchovního. Z toho lze učinit snadno závěr, koho zahrnul Duch sv. větší záplavou milostí, zda Matku Kristovu či matku věřících. Nutno sice podle výroku sv. Pavla za jisto mít, že Duch sv. učinil církev, snoubenku Kristovu, krásnou, beze vší vrásky a skvrny (viz Ef 5. 27); jeho Matku však zahrnul plností veškeré svatosti a milosti... připravil mu v ní stánek a trůn, jemuž nebylo podobného nikde na světě, ani na zemi ani v nebeské dvoraně (2 Par 9. 19).

c) Další analogie mezi Marií a církvi: Obě jsou p r o s t ř e d n í c e, a sice nezbytné prostřednice. Bez Marie není vykoupení... a mimo církev není spásy. Je to další milý rys podoby mezi jednou i druhou duchovní matkou věřících. Všichni jsme na ně obě odkázáni: na sv. Pannu kdysi veškeré lidstvo od Boha opuštěné a po Osvoboditeli

⁷ »Jako učinil nadpřirozeným způsobem plodnou Marii, tak činí plodnou i církev Kristovu.« (Aug.) Kdokoli jest »znovuzrozen z vody a Ducha sv.« (Jan 3. 5) k obrazu Syna Božího, vstupuje působením Ducha sv. v trojí poměr: stává se dítkem nebeského Otce, bratrem a spoludědicem Kristovým, živým chrámem a stánkem Ducha sv. (1 Kor 3. 16 n). V tomto trojím vše pomyšlení převyšujícím svazku zůstává tak dlouho, dokud těžkým hříchem se o tuto milost nepřipraví. Křtem sv. se však zároveň stává každý duchovním dítkem Marie Panny.

toužící, na církev jednotlivci toužící po spáse. Bez Marie by bylo dosud celé pokolení lidské v temnotách, bez církve nemůže nikdo ke světlu. V ruku vyvolené Panny spočíval kdysi osud všech, a chce-li dnes kdo od Pána milost a spásu, praví mu: »Obrať se k církvi,« jako farao odpovídal svým hladovým poddaným: »Jděte k Josefovi.« Ani s apoštolem, jež sám nazval nádobou vyvolenou, neučinil Pán výjimky, a na jeho otázku: »Co chceš, abych činil?« posílá ho do Damašku k Ananášovi. »Tam se dovíš, co ti jest činit.« Kdo nechce ke Kristu a k věčnému životu skrze církev, ten ho vůbec nedorazí, a kdo zásadně zamítá úctu mariánskou a prostřednictví Matky Boží, jest také mimo cestu. U konvertitů lze v procesu jejich obrácení pěkně sledovat, jak se obě proplétá, podmiňuje, provází, totiž oddanost k církvi a láska k sv. Panně, jak obě bývá s počátku překážkou na pohled nepřekonatelnou, dokud totiž neodloží vžité předsudky, a s jakou vroucností pak milují obrácení obojí tuto matku, když se konečně přes kritický bod dostali. Čtème jen díla F. W. Fabera, jednoho z nich! Těžko říci, co jest v něm větší, zda oddanost k církvi či láska k sv. Panně. Církev pak vynakládá všechnu péči, aby vedla duše k Marii a učila je svou nebeskou Matku ctít, sv. Panna naopak vede hříšné a zbloudilé do církve, do ovčince Kristova, kde jsou zachráněni. Kolikrát jsme to sledovali v odstavci, kde byla řeč o Útočišti hříšníků! Jako by se obě matky zbloudilého ujaly a se navzájem podporovaly v práci o záchraně duší, jakoby obě společně do nebes vedly vyhnané syny Eviny zmítané pokušením a ohrožované úklady pekla.

Řekli jsme, že vykoupení lidského pokolení bylo závislé na Mariině »staň se«, můžeme též říci: »Kdyby nebyla Maria své fiat vyslovila, nebylo by církve, protože by nebylo Spasitele.« V témže smysle, jako jsme řekli, že my jí vděčíme za Krista, můžeme a musíme říci, že jí i církev vděčí za všechno, co má a čeho se jí vykupitelskou obětí Kristovou dostalo. Matka Boží otevřela lidstvu pramen milosti, církev z něho čerpá a uděluje věřícím. Maria nám spásu »spoluzasloužila« (jak nutno toto slovo pojímat, viz II. 379), církev tento poklad od Krista (za spolupůsobení jeho Matky) zasloužený přijala a z něho potřebným rozdává. Adam usnul, a Stvořitel z jeho žebra učinil Evu. Na Golgotě Pán zavřel oči ve spánku smrti, a z jeho otevřeného Srdce byla od Ducha sv. vytvořena církev, t. j. pro zásluhy jeho utrpení a smrti se lidstvu vykoupěnému dostalo odpuštění a všech prostředků spásy církvi svěšených. Nazveme-li onu chvíli na Kalvarii narozením církve, pak víme již, jaké místo a úkol při tom připadl Matce Vykupitelově, jež byla jeho obětí přítomna (II. 377 nn.). Jak Maria tak církev jsou prostřednice věřících, ale čeho se církvi dostalo milostí, toho nabyla Maria do jisté míry zásluhou. Tím vyniká prostřednictví Marie nad prostřednictvím církve.

D

Když bylo prohlášeno r. 1870 dogma o neomylnosti papeže, poukázal Scheeben na vztah, jaký má tento článek víry k učení o Neposkvrněném Početí, definovaném od téhož papeže 16 let předtím.

Neposkvrněné Početí, jítť enka, hvězda ozářená milostí, jež šla před vtěleným sluncem milosti, připravila lidstvo na příchod vtělené

věčné Moudrosti, přivedla na svět dárce milosti a učitele pravdy, a nyní vede nás z noci tohoto vyhnanství k věčnému dnu milosti, pravdy a slávy. Neomylný stolec Petrův jest večernice, v níž nám slunce věčné pravdy zanechalo na zemi své světlo, aby svět neupadl zase zpět do temnot pohanství. Peklo nenávidí v Neposkvrněné vítěznou ženu, jež podle zaslíbení daného v ráji potřela hlavu pekelného knížete; v neomylném náměstku božského učitele nenávidí nepřemožitelnou moc světla a slova Kristova — moc, jež podle zaslíbení daného od samého Spasitele bude chránit církev a věřící proti všem útokům temna, proti bludu, kacířství a lži, nástrojů satana v boji o duše.

Neposkvrněná... V ní se zračí naprostá bezhříšnost, svatost, čistota a nejvyšší stupeň posvěcení stvořené osoby. Ona zrcadlo spravedlnosti, skvrnou hříchu nebo kterékoli mravní nedokonalosti nedotčené. Neomylnost papežská zaručuje věřícím, že čistota a nadpřirozený lesk pravdy nebude na stolci Petrově nikdy zakašlen stínem bludu. Jako Maria Panna byla stolicí a trůn vtělené Moudrosti, jenž nesměl být znesvěcen nepravostí a vinou života, tak stolec Petrův, stolec Moudrosti, nesmí být v učení znesvěcen omylem. Čím jiným jest, nežli orgánem pravdy Kristovy? Skrze něj jest udržována čistota víry všech věřících. Jako rukania kněží procházejí a věřícím jsou udílány milosti (ve sv. svátostech, v Eucharistii, při mši sv. ...), a to bez nejmenší poskvrny, byť i šly rukama hříšného člověka — z toho důvodu, že neuděluje milosti svoje, nýbrž milost Kristovu, již nemůže ani nečistá ruka prostředníka znesvětit, tak pravda Kristova jest v církvi uchovávána prostřednictvím nástupce Petrova, byť i byl člověk nedokonalý a snad i hříšný. Charisma neomylnosti nedostává pro sebe ani pro své zásluhy nebo pro svou ctnost, nýbrž pro dobro věřících a církve; chrání mu nikoli pravdu a učení jeho, nýbrž pravdu a nauku Kristovu.

Svět nechce být rušen nadpřirozenými nároky a ideou církve v soběstačnosti svého přirozeného rozumu a svobody. Jinými slovy, svět se »spokojí« s omezeným světlem svého rozumu, ba jest dokonce přesvědčen, že jeho rozum ho přivede bez cizí pomoci k vrcholu a plnosti všeho poznání. — Neprohlašuje se sice za neomylného, ale smýšlí, mluví a jedná, jako by jím byl. Nyní však církev definuje dvě dogmata: jedno týkající se Matky Boží, a tím připomíná: »Všichni jsme hříšní a potřebujeme Vykupitele.« Druhé se týká papežství a připomíná: »Všichni se mýlíme a bloudíme, a potřebujeme světla s nebe. Nezáleží na tom, skrze koho nám věčná vtělená pravda toto světlo rozsvítí; jsme povinni jít tam, kde nám rozsvíceno bylo.« Tam se rozplynuly všechny sny o absolutní přirozené moudrosti, jakož i o naprosté svobodě, jež by mohla dovoleně dělat, co by chtěla, jsou povznesena nad rozdíl mezi dobrým a zlým.

Nadpřirozený ráz křesťanství, jakožto říše milosti a pravdy, tkví v nadpřirozené osobě Kristově. Na sobě jako na základu zbudoval vtělený Syn Boží všecken křesťanský řád. Pak jest pochopitelné, že moc Kristova a jeho nadzemský lesk se musí projevit právě tam, kde své spojení s lidstvem vykonal a udržuje. Kde a jak vykonal a jeho spojení s člověčenstvem? Skrze Marii, skrze niž byl vklíněn na strom lidského pokolení, a ta musila být veskrze neposkvrněná.

Kde a jak se udržuje spojení Kristovo s námi? Jednak milostí, jednak učením. Milostí — těch se nám dostává hlavně ve sv. svátostech, jak již řečeno. Učení — láska k církvi a k duším vymáhala, aby nedopustil, by stolec pravdy, daný nám k ochraně před nákazou bludů, se stal stolicí morovou (Ž 1. 1.), nýbrž aby byl věčným viditelným památníkem jeho božské všemohoucnosti, jež přemáhá vše, především knížete lži.

Maria docela neposkvrněná... z ní jako z kořene nedotčeného kletbou vypučel květ a plod života, jenž oživil a obnovil vše... skrze jejího Syna byla země zalidněna novým pokolením, dítkami milosti. Prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí bylo mocnou pobídkou, aby vyhnání synové Adamovi vyhledávali, cenili a sobě vážili statků nadpřirozených, statků milosti, jsouce přesvědčení, že jen v nich jest pravá dokonalost a pravá blaženost. Vše ostatní pokládám za smetl, abych Krista (věčné statky) získal. (Fil 3. 8.) Nadto upozorňuje toto učení církve na to, do jaké bídy člověk padl, když se Boha a milosti zřekl a když byl od obou opuštěn — do jaké bídy padá doposud, když milosti nedbaje nebo jí pohrdaje, jí takřka navzdor hledá a zakládá své štěstí na dobrech tohoto světa. Neomylnost papežská ukazuje rozumu, jenž sám sebe zbožňuje, že neomylnost, po níž touží nebo kterou si osobuje, byla navždy ztracena prvním hříchem a že rozum hříšného člověka jest vydán na pospas všem větrům bludu jako třtina; může se však alespoň ve věcech víry stát neomylným — nikoli vlastním přičiněním, nýbrž jen, když se podrobí stolci Petrovu a tak si zjedná účast na nadpřirozené pomoci Boží. Jako hříchu se může uchránit, jen když svou vůli se drží pomocné ruky Boží, tak i bludu se varuje poslušnou podrobeností rozumu... Ze sebe nic nejsem, co jsem, milostí Boží jsem. Výsada Mariina osvětluje jasně bídu hříchu, v níž lidstvo strádalo a strádá, charisma papežovo připomíná pyšnému rozumu: »Jsi člověk, mýlkám podrobený!«

Neposkvrněná Panna, jako prvotina dítek Božích a prvorozená dcera věčného Otce, jest zárukou našeho přijetí do jeho rodiny. Neomylnost papežova, jakožto náměstka Kristova, jest nám zárukou našeho přijetí do školy věčné Moudrosti.

Společný znak hříchu andělů, prvního člověka a většiny hříchů dneška je ten, že tvor nechce být živ z milosti Nejvyššího; chce svého štěstí i své dokonalosti dosáti sám, na svou pěst, vlastním přičiněním. Nepotřebují pomocníka k zbudování svého štěstí! Jenže vůči Bohu jest člověk vždy dítětem. Ale kdo vštěpuje dítkám dělné smýšlení vůči otci, ne-li především matka? Proto dal Bůh svým dítkám matku: jednu, jež trůní v nebeské slávě v nepřístupném světle trojjediného Boha, a tam působí v náš prospěch jako prostřednice milosti; druhou na zemi, jež nám prospívá jako učitelka pravdy a prostřednice moudrosti.⁸

⁸ »Mariologie jest klíč katolické dogmatiky. Z postavení matky Boží v díle spásy padá jasné světlo na všechny články víry, mnohé se dají odtud lépe a snadněji pochopit a vysvětlit. Jaký význam má tedy správné dogmatické pojetí nauky o Marii pro udržení víry a církve? Kdo jest s to změřit a vypočítat všechny tajné poklady, jež Bůh své církvi prostřednictvím Mariiným udílí? Pravá, dogmaticky orientovaná úcta a láska k nejčistší Panně zjednává velkou katolickou jistotu« (t. j. chrání instinktivně před scestím a blouděním; Scheeben).

XI. BUDIŽ VĚČNĚ VELEBENA ...

A

V úctě budeš mít matku svou po všech-
ny dny života jejího. (Tob 4. 3.)

Slunečnice — Kdož by neznal tuto královskou květinu našich zahrad? Okrouhlý, zlatožlutý terč, a třebaže květ je těžký, nekloní se k zemi, nýbrž obrací se vzhůru, k slunci, za ním se otáčí a »s očí« ho takřka nespouští. Přírodovědec Kircher T. J. užíval slunečnice jako hodin. Na korkové desce narýsoval kolem ní oblouk, označil jej číslicemi 6 až 12, 1 až 6; květ jako hodinové ručičky se pěkně otáčel za slunkem, a stín se pohyboval od čísla k číslu. Odkud jméno slunečnice? Právě proto, že se ve slunci »vzhlíží« a odraz slunce se v něm zrcadlí; proto prý jest květ zlatý a kulatý jako slunce, jak alespoň tvrdí lidové bájesloví. Smutně však kloní hlavu na stranu, když slunce zapadne nebo zajde za mraky. My ovšem víme, že za slunkem se obrací každá květinka. Jdeš-li večer po rozkvetlé louce od východu, užíš velmi málo květu. Jdi opačným směrem, a skoro všechny hlavinky obráceny k tobě, vlastně k zapadajícímu slunku, jakoby se s ním loučily a kynuly mu na pozdrav. Jsou též rostliny, jež se slunku vyhýbají, vyhledávají tmu a vlhko, na př. plíseň. Ale plesnivina není nikomu milá ani zdravá, ať se chytne šatstva nebo pokrmu anebo se rozleze po světnici.

Slunečnice, obraz lidské duše, jež má bez ustání hledět k svému slunci, Bohu, k pramenu života. Aby se nám však z tohoto zdroje co nejvíce světla a tepla dostalo, jest nezbytné naše vlastní přičinění, t. j. musíme z něho čerpat ze všech sil. Jakým způsobem? Přerozmanitě. Modlitbou, přijímáním sv. svátostí, různými pobožnostmi ... Základem a první podmínkou všeho nadpřirozeného života jest víra — podle Tridentského sněmu »počátek našeho ospravedlnění« a spojení s Bohem.

Vše, co církev od Boha dostala, co má, co koná, co mluví, co učí, má jediný cíl, totiž v é s t a přivést lidstvo k B o h u, pro něhož jest stvořeno. Učení Kristovo není k tomu, abychom se jen obdivovali jeho kráse, logičnosti, moudrosti, velkoleposti, jak již nejméně učinil — nedávno na př. kterýsi universitní profesor, a při tom zůstal nevěrec — nýbrž abychom je přijali, uvěřili, svůj praktický život podle něho zařídili, a tak dosáhli věčného života. To zdůrazňoval také nejméně jak sám Spasitel (Mt 7. 24, Lk 11. 28), tak jeho apoštolé (Ř 2. 13, Jak 1. 22, 1 Jan 3. 18 atd), když mluvili o posluchačích a o činitelích slova Božího. Svaté svátosti nejsou jen k tomu, abychom se jako Göthe divili jejich kráse a hluboké symbolice, nýbrž abychom jich užívali co prostředků na cestě k nebi. Tajemství svaté víry nejsou mrtvý kapitál, ležící ladem, nýbrž stromy plné pupenců a květů, jež uzrávají v plody, a těch máme užívat k svému duchovnímu dobru.¹

¹ Dogmata, pokládaná a prohlašovaná za zkamenělinu, za ztuhlou nehybnou mrtvolu, za ztrnulou bezživotnou nauku, jsme prohlásili za živoucí strom (viz II. 243 nn). Jsou-li v našich rukou na pohled beze všeho života, je to vina naše, nikoli jejich. Kolik lidí šlo v australské Viktorii po zlatonosných polích, a kdo tušil, že písek, po němž netečně šlape, obsahuje drahocenný kov? Teprve odborník poznal... Kdo se nešťatil

Osvětíme věci příkladem. Jest utrpení Páně j e n o m k tomu, abychom žasli nad neskonalou láskou Jeho božského Srdce a vzbuzovali soucit? Nikoli, nýbrž abychom pro zásluhy trpícího Spasitele si vyprošovali potřebné milosti, Jeho příkladem se v těžkých chvílích povzbuzovali a především, abychom ho následovali. Nadto ještě se sluší, abych dal najevo to, co věřím a cítím, totiž že mu jsem vděčen za vše, co pro mne vykonal. Jak to dám na jevo? Úctou k sv. kříži, který na stole mám nebo u sebe nosím a před nímž skláním hlavu, modlitbou ke cti trpícího Spasitele a k Jeho pěti ranám nebo nejdražší Krvi, dobrovolným pokáním, postem, kajícími skutky, jimiž Jeho utrpení uctívám, slavením svátků, Božího hrobu... To vše nazýváme p o b o ž n o s t í. Pěstovat nějakou pobožnost znamená uctívat některé tajemství svaté víry nebo osobu církve vítězně jakýmkoli vnitřními nebo vnějšími úkony. Věřící se bez nich neobejde; jest složen z duše a z těla, a viditelná stránka Jeho přirozenosti vymáhá, aby projevil n a v e n e k, co v srdci smýšlí.

Proč koná církev s takovou úctou a obřadností tajemství nejsvětější obětí? Aby projevila, co o mši sv. věří, a aby povzbudila přítomné k náležitě zbožnosti. S čím větší vroucností budou nejsvětější oběti přítomni, tím více milostí získají. Tu jsme u druhého důvodu, proč jsou pobožnosti nutné: abychom jimi totiž čerpali h o j n o s t u ž i t k u z pravd svaté víry. Nazveme-li učení Kristovo fondem, pak pobožnosti tento ohromný kapitál proměňují v drobné mince, kterými se dostává jednotlivcům přídělu. Záleží však n a n á s, chceme-li z kapitálu čerpat a jak velkého přídělu si vydobudeme.

Každá pravá pobožnost musí být z a k o ř e n ě n a v e s v. v í ř e, z ní vykvétat jako květ z kořene, z ní čerpat obsah i sílu. Pak ale nemůžeme pojímat pobožnost jako něco dětského, snad jako pedagogickou pomůcku při výchově. Pobožnosti jsou sice přiměřené různým stavům a věku. Modlí-li se dítě »Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku«, nebude se tak modlit dospělý. Ale i on jest povinen úctou a láskou k svému andělu strážnému, i on potřebuje Jeho ochrany a pomoci, třebaže si ji bude vyprošovat jiným způsobem než dítě.

Pobožnosti jsou tudíž důsledek odvozený z pravd svaté víry, pravdy svaté víry přenesené do náboženského života věřících, proměněné takřka v praktické náboženství.² Pobožnosti vnašejí krom toho do duchovního života radost a činí jej rozmanitým, dodávají církvi Kristově krásy, pohyblivosti, činnosti, životnosti. Ztrnulost jest známka smrti. Víra kato-

práce, objevil zlatá ložiska. Mnohý ovšem kopal nadarmo — ve zlatonosných dolech katolických dogmat nekopá nikdo nadarmo! Musí ovšem od zkušeného dostat návod. Viz svědectví muže mimo náš tábor (Ve škole Kristově 24 pozn.)! Svatoignácké exercicie a veškeré požehnání, jež lidstvu přinesly, jsou doklad, co životní a obrodné síly chovají dogmata katolické církve — prostě proto, že nejsou jiného leč zjevené slovo věčné Pravdy a zdroje všeho života i světla. Jen když s nimi dovedeme »zacházet« — —

² Devotiones, na rozdíl od ctnosti nábožnosti (pietas, religio). Nekotví-li pobožnost v učení sv. víry, jest falešná, a takovou nutno rozhodně zavrhnout jakožto hříšnou a zkázonosnou, na př. pověrečné modlitbičky, uctívání podezřelých svatých, pochybných a nepravých ostatků, falešných a církví neschválených zjevení neb zázraků atd.

lická se dovede přizpůsobit nejrozmanitějším okolnostem našeho života a má něco pro každou situaci, v níž se může věřící ocitnout. V utrpení nám staví před oči kříž Kristův, v bojích o svatou čistotu Neposkvrněnou Pannu, v dětském věku Jezulátko, manželům svatou Rodinu, v nemoci víru ve vzkříšení těla a věčný život, v chudobě i v bohatství vědomí, že všichni jako děti nebeského Otce jsme si rovni a že nadpřirozené statky mají větší cenu než přirozené; při smrti našich drahých mluví o očistci a obcování svatých, ve svátky a dny radosti nás zve ke stolu Páně; pro jiné situace má pobožnost k Osvětiteli Duchu Svatému, pro jiné úctu k Božskému Srdci, pro jiné pobožnost k sv. Josefu, k svatým mučedníkům, k sv. kašpárcům atd.

Cílem všech pobožností jest *v é s t i d u š i k B o h u*. To jest jejich poslední cíl, i když bezprostřední cíle jsou jiné (na př. odevzdanost v utrpení, láska ke ctnosti andělské atd.). Jestliže některá pobožnost k Bohu nevede, anebo hledáme-li v ní něco jiného než spojení s Bohem (na př. jenom vnitřní útěchu a sladké pocity), pak jest pobožnost indiskrétní a nepravá. Právě tak, kdyby v nás pěstovala duchovní pychu, vaddila v plnění stavovských povinností, činila nás nápadnými...

Co řečeno o pobožnostech všeobecně, aplikujeme nyní na *úctu mariánskou*. Přecházíme k úvaze o tom, jaké *o v o c e* úcta mariánská věřícímu lidu přináší. Jest to jen důsledek všeho, co sv. víra o Neposkvrněné Panně učí. Nesčetněkrát jsme již poukázali na nedozírný sociální význam úcty mariánské, na tajemnou moc, kterou nad srdcem Evěných synů má, ať čistých ať zbloudilých, na moc a vliv, jímž by mohla obnovit veškerou společnost.

Napřed úvodem několik dogmaticko-filosofických poznámek. Co *j e s t k u l t* (úcta)? Skláním se před tím, jehož pokládám za vyššího sebe... za vyššího rodem, společenským postavením, zásluhami (o vlast, o bližního, o církev, o mne... vděčnost!), dary ducha (ctností, učností...) nebo těla... Komu čest, tomu čest. (Ř 13. 7.) Zřejmo, že úcta — ačli nemá být přetvářkou a pokrytectvím — v nejlepším případě prázdnou formalitou — pramení z nitra duše, z nejvnitřnějšího přesvědčení o přednostech toho, jemuž čest prokazují. Neomezuje se však (u člověka!) na vnitřní úkony, nýbrž projevuje se bezděky *n a v e n e k*, jak právě řečeno, slovy neb úkony (pozdravem, poklonou, prvním místem ve společnosti...). Pomíjejíce kult profánní, omezujeme se výhradně na *n á b o ž e n s k ý*. Jeho *p ř e d m ě t e m* jest Tvůrce, na němž jest tvor veskrze závislý, a jeho *c í l e m* jest čest a sláva Boží. Svatí jsou předmětem kultu jen v jejich vztahu k Bohu, t. j. pokud jsou s ním spojeni, od něho omilostněni, naši prostředníci, kteří nás k němu vedou. Totéž platí i o předmětech neživých; kříž, obrazy, ostatky uctíváme, kalich, oltář, chrám máme v úctě jen pro jejich vztah k Bohu («dům Boží»...). Čím kdo Bohu bližší, od něho více milován, více omilostněn a k větším věcem vyvolen, tím větší úctou jsme mu povinni.

Jaké místo sv. Panna v plánu Božím a v systému nauk sv. víry má, bylo obšírně rozvedeno v předešlých svazcích. Místo podstatné, takové, že by se bez ní vykoupení neobešlo. Toto přesvědčení *p r o j e v u j e a o s v ě d č u j e* církev a věřící lid tím, že Bohorodičku *u c t í v á*: obrazy, sochami, chrámy, modlitbami, zpěvy, poutěmi, svátky atd. Je-li pobožnost

Jen důsledek pravd svaté víry, pak se musí v úctě mariánské zračit vše to, co svatá víra o Matce Boží učí; t. j. a) uctíváme sv. Pannu jedi-
n ě k vůli jejímu božskému Synu, b) jsme povinni ji uctívat,
c) uctíváme ji nade všechny svaté, po Bohu nejvíce. Úctu po-
vinnou k Bohu nazýváme klaněním (*cultus latrlae*); úctu prokazovanou
svatým nazýváme prostě uctíváním (*cultus dulae*). Rodičku Boží uctíváme
způsobem, jenž nesmí a nemůže být nikdy nazýván klaněním, protože
ona, jakožto tvor, stojí nekonečně hluboko pod Tvůrcem, jemuž »jedi-
nému se klaněti a sloužiti sluší« (viz Bar 6. 5); převyšuje však nedo-
zřímně úctu ostatních vyvolených Božích, a to vyjadřuje theologe termi-
nem *cultus hyperdulae*. Matku Boží uctíváme nade všechny svaté; nikoli jako
první z nich, nýbrž jako Matku jejich Pána, Krále a Boha, jako Královnu
Matku a tudíž i Královnu jejich, k jejíž výši se nemůže povznést žádná
stvořená bytost, nevyjímaje ani serafíny. (Viz II. str. 23.)

Rozdíl mezi bohopoctou (klaněním) a úctou světců lze krátce vyjádřiti
takto: »Bůh, náš Tvůrce a náš suverén, pramen a dárce všeho, co jest
a co od něho máme nebo doufáme. Svatí, naši orodovníci u něho, nám
vzorem ctnostmi a svatostí života, nad nás poutníky povýšení oslavou,
patřením na Boha, s nímž jsou navždy nerozlučně spojeni.« Jak se pro-
jevuje tento rozdíl (mezi klaněním a uctíváním svatých) ve v n ě j š í po-
ctě? O b ě t ě — oběť jest výhradně úkon klanění, pročez může být po-
dána jediné Tvůrci. (II. 23.) Protestanté oběť (mši svatou) zavrhl, čímž
ze svého náboženského systému vyhostili nadobro jakýkoli rozdíl mezi
bohopoctou a úctou svatých; chtěli-li přece nějaký rozdíl mezi oběma
ve své bohoslužbě udržet, nezbývalo, leč úctu svatých docela zavrhnout
a vyhradit zpěvy, modlitby, kázání jediné Bohu. Zde nejhlubší důvod
jejich nepřátelství proti úctě mariánské. Luther se stal jejím nepřitelem
ponenáhlu; jeho vyznavači slavili alespoň svátky cv. Panny, a to až do
r. 1771. Jest samozřejmě a důsledné, že byly konečně nadobro odstraně-
ny. Jaký má smysl slavit svátky a při tom prohlašovat úctu mariánskou za
modloslužbu? Slavit svátky, a nemít lásky k oslavované bytosti! Kalvín
byl zarytým nepřitelem úcty mariánské od prvopočátku, Beza byl jeho
hodným nástupcem, a konečně slovo protestant znamenalo totéž co ne-
smířitelný protivník Marlin. Sv. Petr Kanisius u samé kolébky těchto sekt
píše: »Najdou-li někde u starých cokoli, čeho se dá nějak využít ke sní-
žení nebo potupě Marie Panny, hned si to podtrhnou, hvězdičkou označí,
poznamenaají, a pak neúnavně opakují, připomínají, zpívají, přehánějí.«
(Mariologie 4. 27.) Jak soudili a soudí rozumnější z nich, zvláště dnes po
nabytých truchlivých zkušenostech, viz v kap. IX. Vzpomínám matky Se-
nekovy. Nero se jí omlouvá, proč Seneku odpravil. »Syna jsi zabíli, a ma-
tku mluješ?« Těmto lze říci: »Matku tupíte, a Synové osvědčujete lásku?«

Stejně pochopitelné jest, proč jansenisté byli odpůrci úcty mariánské.
Mezi člověkem a Bohem učinili propast a vzdálili člověka co nejvíce od
jeho Tvůrce i Vykupitele. Důsledně tedy odmítali neb aspoň se stranili
všeho, co člověka Bohu blížilo: časté svaté přijímání, pobožnost k nejsv.
Srdci Páně, vroucí úctu mariánskou. Byli též odpůrci Neposkvrněného Po-
četí (Baius, věta 73., zavržená Plem V.), popírali nebo alespoň ostenta-
tivně mlčeli o jejím nanebevzetí, tyto dva svátky neslavili, brojili proti
pobožnostem růžencové a májové, zkomolili Zdrávas Královno a Zdrávas

hvězdě mořská, popírali, že sv. Panna jest naší prostřednicí u Ježíše, jak tomu učí církev, a Pascal r. 1655 v Provinčních listech píše proti »falešné úctě k Marii Panně«, zavedené prý (podle něho) od Jesuitů.

Úcta mariánská jest nutný důsledek a přirozený výkvět sv. víry. Maria Panna jest Matka našeho Boha a Vykupitele, našeho Krále a Pána, a věřící lid uctívá, jak se na řádné poddané sluší, Královnu Matku — ne k vůli ní samé, nýbrž k vůli Vládcí — myšlenka, Jež jako červená nit se vinula všemi dosavadními úvahami, se objevuje i zde. Svatá Panna, spjatá se svým božským Synem ve věčných úradcích Nejvyššího, v předpovědech a přípravě, ve vykonání velkého tajemství vtělení i vykoupení, jest s n í m s p o j e n a i v ú c t ě v ě ř í c í c h. Božský Spasitel jest důvod její velikosti, důvod její svatosti, jest též důvod úcty, kterou jí církev prokazuje. Kdyby nebylo Ježíše, t. j. kdyby nebyla Matkou Boží, pak bychom ji ctili jako každou jinou světlici — snad jako první a největší ze všech, ale nic víc než jako světlici, jednu z mnohých. Jen proto, že její Syn jest pravý Bůh, uctíváme ji nade všechny anděly a svaté. Všechna úcta jí prokazovaná tudíž zvelebují a ctí Krista, tak jako úcta prokazovaná královně platí konec konců králi. Či řekne někdo, že úcta vzdávaná královně jest na újmu úctě k vládcí?

B

Stručně nadhozené důvody, proč úcta k Marii Panně jest pro všechny věřící závazná, krátce rozvedeme.

První důvod je ten, že sv. Panna jest M a t k a B o ž í. Kdyby nevy-máhal naši úctu ohled na ni, vymáhal by ji a vymáhá ji bezpodmínečně ohled na věčného Otce, který ji od věčnosti vyvolil — ohled na Syna Božího, který ji svou Matkou učinil — ohled na Ducha sv., který ji láskou a milostí zahrnul. Ignorovat Matku Boží jest nejen potupa její, nýbrž především toho, jenž ji do své rodiny pojal. Trestá-li někdy Pán urážky činěné jeho Matce, činí tak proto, že jsou potupením jeho božského ma-jestátu. O požáru Okružního divadla ve svátek Panny bez poskvrny po-čaté r. 1881 ve Vídni byla již činěna zmínka v I. díle. Není nápadné, že to neštěstí se stalo právě toho dne? Vystupovala právě francouzská židovka Sára Bernhardová. Její oblíbená úloha byla hrát si na smrt, a sice na smrt bez Boha (sebevraždou a jinak). Několik dní před svátkem bylo v témže divadle zesměšňováno tajemství Neposkvrněného Početí. Ve svátek večer měl být týž kus opakován, ale než k němu došlo, vypukl požár při odpoledním představení.³

Druhý důvod naší úcty k ní: protože jest M a t k a V y k u p í t e l e, jeho Pomocnice na díle spásy a jako taková Prostřednice mezi Ježíšem a námi.

Porodilas Mesláše, na kterého čekal svět,
by sňal všechny hříchy naše, do ráje nás uved zpět.
Návrat lidstvu v nebe zjednal skrze tebe...

³ Tento svatý den býval dříve ve Vídni noremní, t. j. divadla nesměla v ten svátek hrát. Tím byl řazen k nejsvětějším dnům celého roku... i vlažní věřící jej trávili co možná důstojně...

První důvod úcty mariánské se opírá a plyne z úcty k Bohu, který ji vyvolil; tento druhý plyne z vděčnosti k ní. Pomněme na příklad, jak slavil pohanský Řím památku Furia Kamilla, jemuž se za to, že zachránil město, dostalo čestného názvu druhého zakladatele Říma! Byla by snad jejich vděčnost menší, kdyby je byla zachránila nebo osvobodila dívka? Vzpomeňme Panny Orléánské! Prostá pastýřská dívka, jež nedovedla číst ani psát!...

Třetí důvod: protože jest Matkou vykoupených. Viz kap. IV. Na str. 110 nn l. dílu jsme vysvětlili, co znamená slovo Pomocnice Vykupitele. Bůh mohl člověka přijmout na milost bez Vykupitele; když pak ve věčných úradcích své moudrosti a prozřetelnosti ustanovil, aby Vykupitel zprostředkoval smír mezi padlým člověkem a Tvůrcem, nebylo k tomu nezbytně zapotřebí spolupůsobení jeho Matky. Ale, jak jsme již tam pověděli, bylo nanejvýš vhodné a přiměřené jeho Moudrosti, aby toto spolupůsobení nejen připustil, nýbrž i žádal, vymáhal a ustanovil. Člověk svévolně zbořil budovu svého štěstí. Ze soucitu s jeho potomky rozhodl se Pán, že zbořenou budovu obnoví — ale pak byla povinnost těch, k jejichž dobru se nový příbytek stavěl, aby přispěl k obnově seč stačí jejich síly a prostředky. Penězi, mají-li jaké, prací atd. »Pomáhejte budovat, co jste zbořili, leží-li vám vaše dobro opravdu na srdci...« (Viz str. 47 pozn.)

Přispět k obnově... Jak? Vyvolena jedna bytost, veskrze čistá, aby naším jménem »pomáhala« Spasiteli budovat stavbu našeho smíření a znovuzrození... aby naším jménem vykonala vše, co vykonat mohla. Vyvolená Panna byla ochotna. Naším jménem svolila k smíru s Bohem, naším jménem pravila: »Chci« — Chceme se navrátit k Tvůrci, jehož jsme opustili, chceme přijmout nabízenou spásu i nabízeného Prostředníka. Synu Božímu dala lidskou přirozenost, obětní tělo i krev, určenou k smírné oběti, již přinese na oltáři kříže, a její přítomnost na Golgotě byla jen projevem tohoto jejího úřadu Pomocnice Vykupitelovy; viz II. kap. 27 B.

Mužové... Už jsme je oslovili, když byla řeč o úctě k nejsv. Panně. Víme, že někteří pokládají úctu mariánskou za méně vhodnou pro muže. Nuže řci, ponížíže tě, že jsi přijal vykoupení? Jenom pyšná nevěra racionalismu v tom vidí ponížení, místo co by plesala nad nezaslouženým darem a milostí nebes! Ponížení, protože ve své pýše blouzní o sebevykoupení — o věci padlému člověku zhoia nemožné. Ale jsem-li vděčen zachránci, jenž mne z vln vysvobodil — z vln, z nichž jsem si sám pomoci nikterak nemohl, budu neméně vděčen i tomu, jenž mi zachránce přivedl a tak má na mé záchraně činnou účast. Maria naše matka... Jest snad pro tebe ponížující, že jsi měl a snad ještě máš tělesnou matku a že jí prokazuješ povinnou lásku a úctu? Pak by tě i ponížovalo, že jsi se narodil a že jsi člověkem! Nebýt jí, nebylo by ani tebe! (Ve šlép. Nep. 964.) Bez sestry, bez manželky, bez dcery může člověk být, avšak bez matky nikdy!

Či pokládáš za nedůstojné plnit povinnost lásky, vděčnosti a úcty k té, která ti dala život a výchovu, pro tebe pracovala a trpěla, tebe snad i učinila tím, čím jsi? Nebo ti k tomu aspoň dopomohla? Odpověz si na tyto otázky, a pak řci, zda jest pro tebe ponížující spínat ruce

k nejsv. Panně... když se namítá ještě jedna otázka: »Komu jsem více povinen, matce tělesné, od níž se mi dostalo pozemského života, či Marli, Jež mi zjednala život nadpřirozený a věčný, život slávy a blaženosti?« Co neponižovalo božského Spasitele, nemůže být ponižující ani pro tebe. Vtělený Syn Boží miloval a ctěl svou Rodičku v nazaretském domku, jeho láska k ní nepominula ani se nezmenšila v nebeské slávě, a křesťanského muže, vyznavače a služebníka Kristova, by bylo nedůstojné pokleknout před Matkou jeho Pána a Mistra, jeho Učitele a Vykupitele?

Věřící křesťan pokládá za štěstí a milost, může-li pokleknout na místě, kde jeho Spasitel za něho umřel, na skále, kterou zkropil svou nejdražší krví, v Božím hrobě, kde leželo jeho bezduché tělo. S úctou vstupuje věřící do kaple Narození v Betlemě nebo do krypty chrámu Zvěstování v Nazaretě, se svatou bázni pokleká na místech posvěcených kdysi přítomností vtěleného Slova, s hlubokou pletou hledí k sv. kříži, nástroji vykoupení. Jest snad živoucí schrána Syna Božího hodna menší úcty? Tomáš Kempenský vytýká, že mnozí putují daleko, aby uzřeli a uctili ostatky svatých zahalené v hedvábí a uschované ve zlatých relikviářích, a tak málo si váží eucharistického Krista. Jest nepochopitelné, že věřící muž, jenž v Římě spěchá do chrámu, kde se chovají domnělé betlemské Jesle a s úctou na ně hledí, jest lhostejný vůči té, Jež byla s Pánem spojena docela jinak než kalvarský kříž nebo betlemské Jesle nebo nazaretský domek... pokrevně s ním spojena, zatím co ony předměty posvěceny jen jeho dotekem.

Bylo to o vánocích prvního roku světové války. Celý den již byli vojáci na pochodu v horách..., kam oko dohlédlo, všude sněh, všude bílo, a mnohý z nich snad zaletěl v myšlenkách mezi své drahé, kteří právě toho dne oslavovali příchod božského dítěte do našeho slzavého údolí. Celé pluky se braly po serpentínách dolů, až konečně přišly do širokého údolí. — Byla už úplná tma, když přední řady stanuly u marlánského obrazu, kamenného to sloupu, nahoře rozšířeného ve výklenek, v němž byl obraz Matky Boží s dítětem. Jeden voják zastrčil do sněhu ve výklenku před obraz hořící svíčku, po něm druhý, třetí... výklenek byl brzo plný, sázeli tedy své svíčky do sněhu na zem. Po delší chvíli odpočinku se zase hnuli vpřed, jedna řada za druhou míjela obraz, kdežtý voják se u něho zastavil, zastrčil spěšně u obrazu do sněhu svou svíci a spěchal za druhý. Byla již noc, naprosté temno vůkol, jenom na bílé sněhové pokrývce se mihotaly jak hvězdy neb démanty v temnotách nesčíslné plaménky. Důstojník, jenž vypravoval tuto událost, pravil, s jakým pohnutím zíral s druhý na nezvyklou scenu. »My důstojníci beze slova hleděli zpět. Sta svíc se třpytilo v černé noci, ze stovek byly tisíce, hořící koberec byl vždy širší, sněhová pokrývka v pravém smysle zářila a hořela ve světle více než 10.000 svíc. Konečně jsme se dali na pochod. Cesta vedla zase vzhůru, takže jsme shora mohli dobře vidět třpyticími hvězdami posetou zasněženou cestu. Vločky sněhové padaly vždy hustěji a hustěji, ale záře nesčíslných světél proníkala hustou chumellicí. Všichni jsme se neustále ohlíželi a nikdo nepromluvil ani slova. Pod vločkami uhasínaly pomalu malé plaménky jeden za druhým, světelné body byly vždy řidší. Šli jsme dál, občas se mlčky ohlédali, zbyla

Již jen jediná hořící svíce. Když jsem se naposled ohlédl, zmizel i poslední plamének. Z celého mužstva nepromluvil dlouho nikdo ani slova, až konečně jeden řekl sousedovi: »Tento ohnivý signál Bůh jistě zahlédl.« Zamysli se nad tím: vojíní, vzdálení svých drahých, uchovávají si (jak samozřejmě) lásku k svým nejmilejším, především k matce — a k své nebeské Matce . . . tuto dvojí lásku nezničila děla ani smrt. Komu by bylo neznámo, že často vzpomínali v posledních okamžicích i na nebeskou Matku. Nejedni s napětím posledních sil vyňali z torby růženec, ovinuli jej kolem prstů a očekávali poslední chvíli.

Přecházíme ke čtvrtému důvodu naší úcty k nejbl. Panně: její nadpřirozená krása, svatost a ctnost, jimiž se milostiplná stkvěla. Mít v úctě pravou důstojnost a pravou ctnost nesnižuje nikoho, naopak každého zdobí a šlechtí, byť by ji i na nepříteli pozoroval. Černý princ stojí nad mrtvolou Jana Lucemburského a přijímá uctivě z rukou otce tři supí péra s přílbice tohoto hrdinného krále, a vkládá je dokonce do svého erbu. Ve světové válce sňal generál klobouk při pohřbu desetiletého hošíka, jenž se obětoval za ženaté vojíny a při tom byl zasažen kulkou. Sv. Anežka, dívka třináctiletá . . . nikomu nevádí, že byla tak mladičká a že byla dívkou, a kdyby vypuklo pronásledování, nevím, proč by ji mužové nemohli vzývat, aby jim vyprosila hrdinské síly, jakou se stkvěla sama, anebo proč by jim nemohla být vzorem statečnosti neméně než sv. Vavřinec. Kdož ví, zda by se neukázalo, že mnohý muž stojí daleko za hrdinnou mužností této dívky! Co však říci o ctnostech Marie Panny! Její srdce nejdokonalejší kopie Srdce Kristova, nedostižný vzor dokonalosti. Možno-li nazvat Srdce Páně školou ctností, pro všechny věky a všechny lidi, kníhou, z níž se učili a učit budou všichni, kterým šlo nebo půjde skutečně o dosažení pravé dokonalosti, pak možno stejných slov užít o sv. Panně. Skláníme se před Bohem trojjediným, máme v úctě jeho díla . . . Maria jest dílo nejkrásnější. Ctíme anděly, Maria jest krásnější; ctíme svaté, Maria nad ně vyniká. Uctíváme-li ji pro její nadpřirozenou krásu, oslavujeme tím Ducha sv., nebeského umělce, jenž ji tak krásnou učinil. Snaží-li se lidský umělec napodobit díla Tvůrce a pokládá-li se za mistra ten, jenž to p o n ě k u d dokáže — ať mi někdo namaluje věrně duhu! — jest nutno prohlásit za mistra, komu se podaří horlivým pěstováním úcty mariánské přiblížit se poněkud ideálu vši krásy a ctnosti, ježž ztělesnil Nejvyšší v obou nejsv. Srdcích, v Srdci Kristově a Mariině.

P á t ý důvod úcty mariánské: nejbl. Panna ustanovena od svého božského Syna za r o z d a v a t e l k u m í l o s t í — jí svěřen v jistém smysle zlatý klíč k pokladnici zásluh Vykupitelových. Víme, proč tak Pán učinil (kap. V. VI.). Farao ustanovuje Josefa za správce veškeré země a všech jejích pokladů, odkazuje své poddané k němu, když volají o chléb — divil se někdo, že se mu má prokazovat úcta, jaká jest přiměřená a příslušná druhému po králi? Byl vpravdě jeho náměstkem. A sv. Panna? »Po Kristu nad tebe nemáme . . .« Královna Matka . . . Prostřednice . . .

O těchto pět sloupů se opírá katolická nauka o úctě mariánské. Chápu, že bezvěrec ji odmítá, protože odmítá i Krista, Syna Božího. Ale tolik smíme od něho právem žádat, aby naši nauku i náš náboženský život z ní plynoucí posuzoval se stanoviska n a š e h o a nikoli svého. Harnack

praví, že »Maria vděčí za své postavení v životě církve tomu, že dogma vtělení se stalo základním článkem katolické víry.« Všecko pravda — až na slovíčko »stalo« — správně a podle pravdy měl říci: »Protože od prvo počátku bylo — « A pak se shodneme s ním, že veškerá velikost Mariína plyne z velikosti Ježíšovy — —

C

John Moody, bankéř v New Yorku, protestant, říkával, kdykoli slyšel o přestupu některého známého k víře katolické: »To je to poslední, co kdy učiním.« Jako mnohý protestant, jenž o své víře přemýšlí hlouběji, byl brzo zmítán pochybnostmi, a konečně pozbyl víry docela. Z protestanta se stal pantheistou, tedy vlastně athelstou (bezvěrcem), jenže ani v tom nenašel plného uspokojení. Po letech prohlásil: »Poznal jsem za nedlouho, že lidé, kteří přemýšlejí, nemohou být v moderním myšlení šťastni, leda že by čas od času své náhledy poopravovali. Každou chvíli přijde nová nějaká veličina, a ta zvrátí učení oné veličiny, na které jsi zbudoval svůj životní názor a ideje. V roce 1900 měl ve filosofii poslední slovo Spencer, pak James, pak Santayana, pak Bergson a Freud. Roku 1920 jsem dospěl k přesvědčení, že moderní filosofie jest bláznovství. Na životní otázky odpověď dát nemůže, a průměrný člověk jde za těmi, kteří se sami prohlásí za směrodatné autority. Tak jsem byl na př. i já darvinista, protože velcí páni se k Darwinovi hlásili. Dva roky potom jsem mluvil s universitním profesorem N., a ten mi řekl: 'Kdyby lidé věděli, jací jsme hlupáci! Nevíme o nic víc než jiní.' Prostudoval jsem nauky všech protestantských sekt, ale nikde jsem nenašel uspokojení. Katolického učení jsem se ani netkl, protože jsem je již předem jako veskrze a jistě falešné zamítal. R. 1927 jsem přišel za peněžními záležitostmi do Vídně. Jednoho dne jdu do banky, všechny jsou zavřené. Proč? 'Vždyť je svátek!' Nevěděl jsem, že věřící slaví velký den Nanebevzetí své Královny. Nemaje co dělat šel jsem si z dlouhé chvíle prohlédnout dóm. Za chvilku začala pontifikální mše sv. Chtěl jsem odejít, ale nebylo možno; nával byl takový, že jsem byl vtlačen do hlavní lodi, a stanul jsem konečně u jednoho oltáře, kde klečelo několik věřících. Mše sv., obřady i zpěv na mne učinily hluboký dojem. Ale proč spěchají lidé k oltáři, u něhož jsem stál? Každý se u něho na několik okamžiků zastavil... Byl to oltář Královny nebes! Odpoledne jsem opět šel do katedrály, k »svému« oltáři, byl jsem přítomen nešporám, a když se všichni rozešli, já zůstal a rozjímal... přes dvě hodiny to trvalo. Socha sv. Panny byla mile ozářena paprsky odpoledního srpnového slunka, a já po prvé v životě klečel před obrazem Matky Boží. Po třech dnech jsem odejel do Paříže; tam jsem nechal banky i došlou poštu z Ameriky a obcházel jsem chrámy. Doma jsem sháněl literaturu, jež mne poučila o katolické víře; konečně mi přišel do rukou sv. Tomáš Akvinský. Vyházel jsem všechny knihy ze své bibliotéky a naplnil ji sv. Tomášem a jinými katolickými autory. R. 1930 jsem šel k jednomu pastrovi, aby mi vyvrátil námitky proti protestantskému učení; nebyl s to. 'Vy patříte do katolické církve.' To jsem si řekl již dávno; brzo jsem složil vyznání víry, a při sv. bláhování jsem si zvolil jméno Tomáš.«

Tento konvertita musí doznat jako přemnoží jeho druhů, že první podnět k obrácení dostal u nohou sv. Panny . . . Když zabloudil (ať v myšlenkách, ať skutečně) do katolické církve a »představil se« Matce domu . . . on, jenž »doma« matky nepoznal . . . »Jde-li komu opravdově o to, aby poznal pravdu, ať se utíká k nejbl. Panně.« (Albán Stolz.) Muž tak inteligentní jako tento bankéř, tak důkladně obeznalý v moderní filosofii, nebo chceš-li, tak zevrubně obeznámený se všemi směry a proudy moderního myšlení, zakotví po mnohých marných pokusech v přístavu víry Kristovy, a nesoudí nikterak, že se do moderní doby nehodí. K tomu přesvědčení přišel dlouhým a důkladným studiem. »Studujte, pánové, a budete věřící jako já,« řekl jistým lidem slavný Pasteur.

Ale jako katolická víra, tak není ani úcta mariánská nikterak nemoderní a zastaralá, nýbrž docela časová, eminentně a na výsost časová. Nemoderní ji nazvou lada hlasatelé volné lásky, t. j. lidé, kteří si libují v kalu (Pláč 4, 5). Těm je pochopitelně nemoderní vše, co chce z člověka učinit anděla. Moderní jest jim jen to, co v souhlase s jistou naukou napomáhá člověku k metamorfóze (proměně) ve čtyřnožce, nejraději v onoho živočicha, jehož maso požívat bylo židům zakázáno a v něhož své ctitele proměňovala Kirke. »Nemoderní . . .« Jen si všimni mladých duší, jež se kupí kolem korouhve Marliny . . . Nevypadají nikterak jako stíny patřící do minulých věků! Dovede-li však úcta k nejsv. Panně vypěstít takové lilie jako Terezička a charaktery jako Bosko, netřeba mnoho slov — fakta sama mluví a hřmí, že se nepřežila, stejně jako se nepřežije nauka Kristova ani jeho církev se všemi svými poklady.

Úcta mariánská na výsost časová . . . proč? Protože jest lékem proti neřestem moderní doby. Možná o ní užít slov liturgie (ze svátku Neposkvrněného Početí): »...nechť v nás zahojí rány oné vlny, již jsi jedině Neposkvrněnou Pannu uchoval.« Jaké rány zasadil naší duši hřích Adamův! Kterou z nich možno nazvat neřestí moderní doby? Požívavost, jevící se hlavně v hovění nečisté tělesné vášni a náruživosti; s ní pak jest spojena a z ní vyplývá otupělost, utloukající všechen vzlet. Hledej mi dnes vznešené smýšlení u jinocha nebo dívky! »Užívat chceme« . . . Jiného si nepřejí. Tak nízké aspirace ovládají dnes i mladou duši, u níž bychom právem čekali idealismus a vyšší vzlet.⁵ Pravý přítel mládeže, vzdálený »opíčí lásky« (t. j. vši nesvědomitosti), nepřilhoufí nikdy oko vůči jistým věcem, aby si ji tak nečestně získal. Nezatají jí trpkou pravdu, ale dá jí účinný lék — drahocennou perlu úcty mariánské.

⁵ Pohané smýšleli (třebaže nejednali) lépe než dnešní osvětlené lidstvo. Seneka si obíral za heslo: »K vyšším věcem jsem zrozen, než abych se stal otrokem těla.« Kdyby byl křesťanem, bylo by se mu poštěstilo svou pěknou zásadu provést ve skutek. Filosof Anaximenes ukazuje k nebi se slovy: »Tam jest moje vlast.« Herakles na rozcestí odmítá rozkoš a volí ctnost, když mu slibuje nesmrtelnost, třebaže mu nikterak nezatajuje, že ho k tomu vznešenému cíli povede cestou trnitou. Ovidius praví, že bohové dali člověku přímou postavu, aby jeho tvář hleděla vzhůru. Moderní nevěra utlouká v člověku vše vznešené a obrací jeho tvář od nebe k zemi. Neexistuje duše, neexistuje nebe, není věčnosti ani Boha. Člověk podle toho skutečně jedná a žije, a sice ochotně a rád. Nač se vznášet jako orel na perutích k nebi, když mu lze docela dobře

Nikoli požiravost, jež vnáší do duše rozkladné bacily hněloby a zdeptá všechn květ . . . láska k Neposkrvněné se stává pramenem nejčistších a nejušlechtilějších radostí, zřídlem pravého blaha, o němž nemá nečistý ani zdání. Dovede-li smyslná láska k smrtelnému člověku způsobit, že k vůli němu na vše zapomeneš a jsi hotov vše opustit, co dokáže čistá láska k čisté Panně? Nic neskadného tomu, jenž miluje; z lásky ke Královně svého srdce, a sice ke Královně milostiplné, nejsvětější, beze stínu nedokonalosti, jest mladá duše schopna jakéhokoli hrdinství. Mladistvé srdce horuje pro krásu, touží po krásě, dá se nadchnout a uchvátit krásou — žel, že mnohdy krásou domnělou a falešnou! Co se pokládá a prohlašuje za krásné! »Hřích jest krásný« čtu v kterémśi románě. S jakým odporem vzpomínával sám Goethe ve stáří na mladá léta, kdy měl stejný náhled a podle něho ovšem svůj život zařídil! Před lety vyšel tiskem první životopis Víta de Fonsgallanda, hošíka, jenž se stal rázem miláčkem věřících po všem světě. Jakýśi neznabožek jej čte a jest hluboce dojat; poznává zblízka, »plasticky«, snad po prvé v životě, co jest pravá krása, co činí krásnou duši takového nezkaženého čistého dítěte. Hluboce dojat, ale následovat ho? K tomu neměl mravní síly. Ano, kdyby nebyl pustým životem v sobě podlomil všechn vzlet!

Svatou Pannu uctívat, milovat, následovat . . . a když třeba, když sliže klesá, prosit . . . Na Galveston (U. S. A.) se snesl v den Narození Panny Marie 1900 strašný orkán. Řádění takové vichřice si dovede poněkud představit jenom ten, kdo četl líčení očitých svědků. Plných 36 hodin zuřila, shazovala tašky se střech, porážela domy. Z 38.000 obyvatelů zahynula skoro polovina (18.000). V konventě voršilek se odebraly sestry do klášterního kostela, a tam před milostnou sochou Naší Paní Vládkyně bouří prosí nejblahoslav. Pannu za pomoc. Konečně rozružený živel utichl, vyjdou z chrámu, jaký pohled! Dvě třetiny města zničeny, v okolí kláštera nezůstalo jediného domu, ba ani jediné zdi, jen klášter s chrámem stojí bez pohromy. Duše mariánská pevná v bouřích . . .

V knize P. Esche (Maria a mládež) vypravuje student: »Úcta k Matce Boží byla v naší rodině zvlášť pěstěna a vykreslila mi v duši ideální obraz nejčistší Panny, a ten se mi stal později v nebezpečných dobách záchranou. Jednak vnější okolnosti, jednak má vina byla příčinou, že vznikly pochybnosti ve víře. Profesori a spolužáci přispěli svým dílem. Život mne přestal těšit, octl jsem se v bludišti, z něhož jsem neviděl východu. Přes dvě léta trval tento stav. Jednou, pamatuji se přesně na místo a hodinu, kdy se to stalo, poklekl jsem před obraz nebeské Královny, vzýval ji modlitbami, které jsem znal z dětství, a ta chvíle byla rozhraní mého života.« Jiný student vypravuje v téže knize: »Byl jsem zmítán pokušením . . . v té kritické chvíli jsem vzal do rukou poznámky z exercicí, četl rozjímání o sv. Panně, pak se zahleděl na její obraz, prosil za pomoc a zvítězil.« Lék proti rakovině, jež rozežírá společnost, jež hlodá zvlášť na mladých duších . . .

»Panem et circenses, jíst a bavit se,« rozléhalo se kdysi v ulicích upadlého Říma. Ideál tehdejší spodiny lidu . . . »Venuše a Bakchus, ženy a víno,« volá moderní svět. Ideál dneška, luzy i »vzdělanců« . . . viz Pod

žít jak chrobák v blátě? Afrodita je bohyně 20. století, u jejích oltářů se tísni ctitelů celé legie. (Il. 242.)

korouhví K. 17. Epidemie, dříve omezená jen na »lepší kruhy«, zachvacuje dnes široké vrstvy. Knězna v hedvábí i žebrák v cárech, ženatý otec rodiny i nezralý kvartán, kněží, kteří založili jistou sektu (proč? Cherchez la femme!) i nevěrci z řemesla, vše se řídí tím heslem, ať je vysloví docela otevřeně nebo ne. Čím to, že právě tato rána zasazená Adamovou vinou jítí dnes daleko více než kdykoli dříve? Protože nevěra odňala lidstvu všechny léky, vše, co může být a jest protijedem této otravy. Proto propuká nemoc elementární silou jako mor, jenž není léčen, nebo jako dravý proud, jenž není držen s obou stran hrází. Tělesná vášeň jest nejmocnější projev té otravy, jež jest vočkována do našich žil již ve chvíli, kdy nás matka počala.

Lék proti této otravě a nákaze? Úcta mariánská! Ta patří k hlavním prostředkům a nástrojům v rukou Ducha sv. (I. 132.) Duch Obnovitel a Posvětitel vede touto cestou vykoupené k svatosti, čistotě, dokonalosti, k nebi, k cíli, pro který jsme stvořeni, k Bohu. Úcta mariánská jest kouzelný proutek v rukou Ducha sv., kterým nás posvěcuje a zušlechťuje, kterým koná svůj úkol proměnit nás v křesťany dokonalé, k podobenství a obrazu Kristově. »Aby se obraz Kristův zračil ve vaší duši... abyste dosáhli plnosti ctností Kristových« (Gal 4. 19. Ef 4. 13). To jest velký cíl, velký úkol, velká práce každého učenníka Kristova. Stačí na to síly křehkého člověka? Sám o sobě jest na dosažení tak vznešeného cíle nedostatečný kterýkoli syn hříšného Adama, buď si on kdokoli; dokáže však všechno pomocí toho, jenžto nás sílí (Fil 4. 13), pomocí a milostí Ducha sv. Zvláště mládeži dejme záchrannou kotvu, jež by ji držela v bouřích mládí... dejme jí hvězdu, jež by ji vedla do přístavu spásy... dejme jí ideál, jenž by ji plnil nadšením a radostí... dejme mládeži Neposkvrněnou! Nechať se naučí nebýt krkavcem, nýbrž vznášet se nad špinavými vodami jako holubice Noemova, čistá, nepotřísněná... Podržet si ušlechtilost ducha a nemísit se do zástupu ctitelů Venušiných, jako perlička se neplete mezi »sprostou« drůbež! Nedat se otrávit duchem světa. »Vy z Boha jste, oni jsou ze světa, proto ze světa (podle přání světa!) mluví, a svět je (s radostí) poslouchá.« (1 Jan 4. 4 n.)

D

Jakou proměnu způsobil v lidstvu příchod Neposkvrněné, taková děje se v duši, když do ní zavítá láska k sv. Panně. (I. kap. 9.) Jak tehdy člověčenstvu, tak nyní Jednotlivci Marla svým příchodem zvěstuje den, přináší jaro, hlásá začátek nového věku. Jako všechno zlo a všechno neštěstí, všechna bída a všechna nemoc, na niž v duchovním ohledu stůně lidské pokolení, má počátek a kořen ve hříchu Evině, tak všechno dobro a všechn lék proti tomu nutno hledat v Marii, v jejím panenském lůně. Ze shnilého pařezu Jesse působením Boží moci vypučel výhonek, květ (Is 11. 1), jenž oživil a uzdravil umírající a onemocnělé potomstvo Adamovo.

»Žena vyhnala člověka z ráje, žena stále provádí toto své zaměstnání a připravuje člověka o nebe« praví Jeroným.⁶ Chce říci tolik: »Muž

⁶ Sv. Bernard však odpovídá: »Neříkej: Žena mne vyhnala z ráje... Řci: Žena mne zase do ráje přivedla!« Světec chce nejen říci, že Maria

přestoupil příkaz Hospodinův ne proto, že uvěřil slovům hadovým, nýbrž z nezřízené lásky k ženě.« Tato věc, totiž nezřízená náklonnost k druhému pohlaví, hříšná touha a vyhledávání rozkoší tělesných, bylo a jest doposud hlavní příčinou, proč člověk opouští Boha a ztrácí věčný život, k němuž jest povolán.

První starostí tudíž musí být, abychom odstranili překážky, jež se stavějí v cestu dosažení nadpřirozeného cíle (removens prohibens), t. j. abychom vymýtili z duše všecku nezřízenost. Jak? Neustálým sebezáporem! Ale mít stále a stále v ruce operační nožik, stále ořezávat výhonky, stále se rvát s vášněmi jako hrdina řeckého bájesloví s hydrou, a při tom mít »úspěchy« jako on — jednu hlavu jí uťal, a dvě nové narostly . . . Nezachvěje se lidská přirozenost při pouhé představě takového zápasu? Zápolení, jež potrvá celý život? Není pražádného prostředku, jenž by boj místo nožem a ohněm léčil olejem a balzámem? Nauč se Neposkvrněnou uctívat a celou duší milovat, a půjde vše ne-li hravě, alespoň snadno! Láska k nejčistší Panně táhne srdce z prachu země vzhůru, k výšinám, ke hvězdám, zprotiví se mu vše nízké a nečisté; k čemu však cítíš odpor a hnus, to tě nebude vábit. Zvláště mladé duši platí: »Ven z močálu! Nejsi k tomu zrozena, aby ses blátem sytla.« Člověk tělesně žijící a smýšlející ovšem nechápe. Sirach praví trochu drsně: »S neznabohem mluv o svatosti, s bezbožným o zbožnosti, s nečistým o čistotě, s líným o práci . . .« (Sir 37. 12 n), a pohoříš. Nečistí »se vám diví, že neběžíte jako oni do bláta neřestí«. (1 Pt 4. 4.) Mluv na př. opilci o ušlechtilé radosti v Boží krásné přírodě — krčma mu skýtá větší »radost« než čarovný májový večer. Čtu Vyznání sv. Augustína, a musím doznat: »Dnes? Jako kdysi tento pohanský jinoch (před obrácením)! Jak mládež, tak dospělí si nedovedou představit, že by bez té věci mohli být živi.« Ale praví-li pustý Rousseau: »Ukaž mi devatenáctiletého čistého jinocha, a já jej prohlásím za největší okrasu země,« mohu pozměnit jeho výrok a říci: »Ukaž mi čistého jinocha, jenž se děvčete nedotkl, ukaž mi bezúhonnou dívku, jež se nedala od kiuka dotknout, a já je prohlásím za nejkrasší ozdobu světa.« Takový jinoch nebo dívka, jak řečeno, jest dnes vzácnější než čtyřlístek jetele, než bílý kamzík, jenž podle báje se ukáže v Alpách jednou za sto let, než fénix, jenž se objeví jednou za pět staletí. Ale teď jsem poněkud přeháněl. Nikoli, najdou se i dnes čisté duše, ale nemnoho jich . . . pořídku . . .

V Benátkách stojí chrám Marie Panny Uzdravení nemocných (Maria della Salute), postavený ze slibu (r. 1631 hotov), že benátská republika byla uchráněna černé smrti zuřící po celé Evropě. V tomto chrámu se modlíval den co den před milostným oltářem sv. Panny jakýsi jinoch. Jednou si kdosi tropil posměch z jeho lásky k sv. Panně. Italská krev v něm vzplanula, vrhl se na tupitele Královny svého srdce a na místě ho probodl. Vzpamatoval se sice okamžitě, ale čo dělat? Co se stalo, už ne-napravit! Přítel mu radí: »Utec.« »Uteku tím svému svědomí? Má hlava patří katu, půjdu ve jménu Páně.« Sám se udal, jest odsouzen, s křížem v ruce se ubírá k popravě, kat s mečem jest už připraven, tu se snesl

napravila vinu Evinu, nýbrž že čistá láska k čisté Panně vede člověka k Bohu (»do ráje«), zatím co láska smyslná člověka o Boha připravuje (»z ráje vyhání«).

se střechy sv. Marka holubi a obletovali jeho hlavu v takovém hejnu, že kat nemohl tnout. Podle tehdejšího práva se mu dostalo milosti. Není úcta mariánská štítem všem, kdož se k ní utíkají? Netvrdíme, že nikdy nezakusí pokušení a bojů anebo že jsou hotovými anděly všichni, kdož ji milují — ale že se na nich osvědčuje to, zač v písni prosíme: »Dej, ať silní láskou tvojí zvítězíme v každém boji.«

Dante v Purgatoriu (zpěv VIII.) líčí, kterak se do očistcové předsíně, milého údolíčka (la valetta amena), nenápadně vlízl had... tře a nepozorovaně se plazí květy a travinami... Andělé poslaní od sv. Panny ho zaženou tupými meči. Symbol pokušení, jež se naposled zmocňuje hříšníka, jenž se chce pokusit o opravdové pokání... Anděl strážný... Tupé meče znamenají, že netřeba se pokušitele bát... Nad kajícím hříšníkem bdí oko nebeské Matky...

Překrásnou scénu má Calderon v dramatu El gran Principe de Fez (Velký vládce Fezu). Anděl a démon bojují o duši tohoto šlechtěného vládce, jenž zahořel láskou k Neposkvrněné. Démon tuší, že tato láska ho přivede ke křtu. Hledí ho proto vyrvat z blahodárného prostředí a přivést zpět do islamského domova.

»... Tento návrat zamezí mu uvažovat...
Od křesťanů, kde dlí nyní, vrátil-li se zase k svým,
nebude mít příležitost studovat jejich víru...
Lidské ohledy ať zhaň, co mu právě vnuklo nebe.«

Vymýtit z jeho srdce vzpomínku na Neposkvrněnou, a to láskou smyslounou Ale nejsv. Panna neopustila duši, jež se k ní veškerou vroucností čisté lásky obrátila, a chrání krále, třebaže démon přísahá:

»Nechť tedy pozná nebe, lidé, měsíc, zvěř i hvězdy,
voda, oheň, vzduch i země: zvítězí-li nad mnou člověk,
vítězství to jistojistě učiním mu hodně těžké...«

Láska k Marii však přece přemohla lidské ohledy, smyslnou lásku i veškerou satanovu zlost —

Vincenc z Beauvais (Bellovacensis, † 1264), polyhistor, autor obsáhlé encyklopedie (*Speculum maius, naturale, doctrinale, historiale*) sděluje v knize O chválách přeslavné Panny: »Na pěkném slunném místě, na blízkou velkého hospodářství, hraje si několik jinochů míčem. Jeden z nich, kdysi vroucí ctitel Neposkvrněné Panny, nyní zapletený do osidel smyslné nebezpečné lásky, zakoušel sám na sobě smutné následky: zvlažněl docela ve víře a zvláště v úctě mariánské. Hraje si s ostatními, má však strach o prsten, který od svého děvčete dostal. Kam by ho schoval? Rozhlíží se, nikde nelze najít vhodný úkryt leč v blízké kapli. Zaskočí si tam, navlékne jej na prst soše Matky Boží — tam je dobře schován, netřeba se o něj bát. Po hře si pro něj jde, ale tu se zarazí. Má jej Rodičce Boží zase vzít? Poklekne před obrazem, zapomene na druhy, zřídá se tam hříšné lásky, vrací se zase k nebeské Matce, kterou opustil, a skrze ni na Srdce Ježíšovo.«

Miluje-li kdo spravedlnost (t. j. bohabojnost), věz, že moudrost učí prozřetelnosti a spravedlnosti a ctnosti, nad což není nic užitečnějšího v životě lidském. (Md 8. 7.)

Už deset let táboří řecké voje pod hradbami Tróje, deset let se pokoušejí největší hrdinové dobýt města, a nadarmo. Všechny útoky se rozbíjejí o pevné zdi, Trója zdá se být nedobytnou; dělej co dělej, hradby se ztělí nedaří. Čím to? Báje vypravuje: v městě chová tajemný obraz, Palladium, a dokud tento obraz ve hradbách byl, žádná lidská moc nebyla s to, aby je prolomila; město jest a zůstane nedobytným. »Napřed musíte ten obraz dostat z hradb ven, a pak teprve padne Trója do vaší moci.« Složil tedy zbraně, nechal útoků, hleděl dostat do své moci tajemný obraz, ochranu pevnosti, a když z města odnesen obraz, padla Trója.¹

Pohanská báje ... obraz lidské duše, svírané pokušením odevšad ... Dábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil (1 Pt 5. 8), jak by duši do moci dostal a jejích pokladů se zmocnil. Obléhá, ale ví: »Každá věřící duše chová palladium, svatý obraz, a ten ji činí nedobytnou...« Úcta mariánská! Dokud tu z duše nedostane, marná naděje, že by mu kdy patřila. Tím dražší musí být naše palladium nám. Má-li pravdu sv. Alfons Lig., že na účtě k nejsv. Panně závisí naše věčné blaho a spása nesmrtelné duše, pak zřejmo, že si ji musíme chránit jak zřetelníci oka. Věčné blaho ... cíl a o v o c e úcty mariánské ... Kolikrát o tom byla v tomto díle řeč! Jen několik poznámek ještě ... toliko doplnit, co řečeno, a upozornit na to, co ještě pověděno nebylo.

Je-li pravda, že úcta k Neposkvrněné duši z u š l e c h ť u j e, činí dokonalejší, vede k Bohu a nás s ním spojuje, pak jest zřejmo, že pouze p r a v á ú c t a tohoto cíle dosáhne. Nepravá, s jakou se tu a tam setkáváme, záležející pouze ve vnějších věcech a nepronikající srdce, ne-

¹ Podobnou scenu má Calderon (La Virgen del Sagrario.) Dva bludaři se umlouvají, jak připravit Španělsko o víru v Krista. Stojí před milostným obrazem nejsv. Panny v Toledu.

»Jestli tento obraz zmizí
v temné skrýši, zhyne víra
ve Španělsku zcela jistě;
pevnou hradbou je ten obraz
katolické víry v zemi.
Je-li pravá stará věštba,
v temno kobky že kdys padne
obraz ten, pak nepochybuj:
nás se tato věštba týká,
v našem pouze srdci mohlo
nebe tušit takou smělost.
Tuto noc, až slunko zhasne,
až kraj v soumrak zahalí se,
vniknem tajně ve svatyni,
uloupíme tento obraz,

vrhneme jej v starou studnu.
Temná věštba nechť se splní
skrže nás a naše ruce!
Nepochybuj: odejmem-li
katolíkům tento obraz,
zhyne brzo i jich víra.
Padniž v studnu obraz tento!
Pak jest s vírou navždy konec!«

Druhý odpovídá:

»Ano, zkusme! Jestli zmizí
lidu s očí obraz tento,
ztratí-li se v temnu studny,
naše vítězství jest jisté.«

učiní dokonalým nikoho. Plané horování, odříkávání modliteb, členství v různých bratrstvech, škapulíř nebo medallon... Jak mohou tyto věci zasáhnout hluboko do našeho křesťanského života a jej proniknout? Právě-li sv. Terezie, že řeholní roucho nečiní ještě řeholníka, tak možno říci, že tyto věci nečiní ctitel mariánského.

Duší veškeré úcty mariánské jest následování sv. Panny. Není protivnějšího zjevu nad člověka, jenž se okázale hlásí ke Kristu, své katolictví staví na odlv, a při tom jest životem dalek Krista i jeho příkázání. Profesor Melnecke píše po smrti své dcery Albánu Stolzovi: »Pochopíte, že jako protestant jsem nerad viděl, když se Julie chtěla stát katoličkou; když jsem však pozoroval, jak ji její nová víra den ze dne zušlechťuje, žehnal jsem okamžiku, kdy jsem jí svolení dal.« Kdo by pochyboval, že nejlepším doporučením naší sv. víry jest právě to, co tento otec o dceři svědčil!

Totéž platí o úctě k Neposkvrněné. Její ctitel se musí snažit ze všech sil, aby svým životem ke každému volal: »Viz, jaké plody vytvoří v duši následování nejsv. Panny.« Úcta mariánská bez následování jest jako planá třešeň, krásná bělostnou korunou, ale bez plodů; jako falešný drahokam zářivý, ale bez ceny. Co platno na Neposkvrněnou hledět, být její krásou uchvácen, o ní snad i nadšeně mluvit, jestliže ji nenásledují! I člověk bez víry si dovede zamilovat překrásné písně a legendy mariánské, a zůstane nevěrcem.²

Být sv. Panně co nejvíce podoben... Není to první podmínka každého přátelství? Mezi povahami docela nepodobnými, kde není shoda přesvědčení, smýšlení a jednání, není přátelství možné. O dítěti rodičům docela nepodobném řekneme, že není z jejich hnízda; rodiče samozřejmě jsou na ně pramálo hrdí, kolikráte se nechtějí k němu ani znát. Thusnelda, manželka germánského knížete Arminia, upadla i se synáčkem do rukou Římanů. I v zajetí podržela vznešené smýšlení. Dítě však jí bylo odňato... matka netušila, že syna vychovávají pro gladiatorské zápasy. Teprve po letech se oba shledali. Thusnelda očekává, že uvidí knížecího syna s knížecím pohledem, knížecím smýšlením, knížecím sebevědomím. Mluví s ním o útěku, o boji za svobodu v čele mužných svobodomilovných vojáků — poznává, že má před sebou tupého gladiatora, jenž nemá smyslu pro jiného leč pro pustou společnost druhů s jejich pustými kratochvílemi... místo myslí knížecí objevila v něm hrubou duši. Však již nazítří sestoupí do areny, aby k pobavení římské luzy zápasil, zabíjel a dal se zabít... Její srdce zlomeno... V noci se přikradla k jeho loži a vrazila mu dýku do prsou — —

² Sotva co kompromituje úctu mariánskou jako nepřikladný život ctitelů nebeské Královny. »Lékaři, uzdrav se sám...« S jakými pocity vyslechneš na př. Iakomcovo »kázání« o charitě? Sv. Bernard neustále důrazně připomíná, že život jest nejlepší doporučení tvé nauky, a Kristus Pán kárá velmi přísně fariseje, že »učí a nečiní«. Buďto jest úcta k nejsv. Panně tím, zač ji prohlašujeme, anebo tím není. Není-li, pak se oddáváme ilusím, hrajeme si, snad jsme i pokrytci... Je-li, pak se každý právem táže: »Proč není na to bůž vidět její blahodárné působení? Vzletnými slovy uctíváš Marii, a neřestným životem sloužíš Venuši. Kdybys měl pravou lásku k nejsv. Panně, chránil by ses jí takto urážet a znesvěcovat její čisté jméno.«

Hospodin mluví se satanem (Job 1): »Viděl jsi mého služebníka, že mu není rovného na zemi? ...« Snažit se, aby i nebeská Královna tak mohla mluvit o služebnících svých! Jak bys mohl chtít platit za dítko mariánské a být nebeské Matce nepodoben? Smýšlením i životem?

Následovat Neposkvrněnou... Kulturní dějiny mluví o malířských italských školách: benátské, umbríjské atd. Každé škole dal některý velký mistr určitý význačný ráz, žáci se snažili ho napodobit, a odborník pozná na první pohled, ze které školy ten onen obraz pochází. Lze poznat i na nás, že jsme ze školy Marilny, jak praví sv. Ambrož?

Učedník ovšem není a nebude nad mistra. O žácích Raffaelových tvrdí znalci: »Dovedli napodobit jeho tahy, žádný však nedovedl vděchnout svým obrazům život jako on.« Ale dejme tomu, že by se našel nějaký Correggio, jenž by se mu vyrovnal — kdo však dosáhne svatosti Marilny? Kdesi dal otec nadějnému primánovi jednu z nejpečnějších Goetheových básní: »Co tomu říkáš?« Junák ji přečetl a prohodil: »Budu-li se cvičit, dokážu to také.« Asi jako zedník postavit svatovítský dóm, bude-li se cvičit zacházet s cihlami! Něčeho však přece dosáhneme, máme-li dobrou vůli a přiložíme-li ruku k dílu: být dokonalejší nežli jsme, budeme-li kráčet za svým vzorem. Ale bez přičinění to nepůjde. Řekne-li mi děvče: »Já bych byla čistá, kdybych ho nebyla poznala,« je to právě tak, jako když zloděj tvrdí, že by byl poctivý, kdyby bylo před ním vše zamčeno.

Úctu mariánskou lze přirovnat k slunci. Nemohu však říci: »Nech to slunko na duši působit, a vykouzlí květy i plody samo.« V Santeramo u Neapole skonala na počátku tohoto století v měsíci Královny májové dívka Felicetta Musci. Jako desetileté dítě přišla do sirotčince sester sv. Vincence. Svou nezkrocenou, vzpurnou povahou a neposlušností byla křížem celému domu. Tak to trvalo až do exercicií. Když dny milosti pominuly, byla jako vyměněná. Začala horlivě uctívat sv. Pannu, snažila se napravit dřívější pochybení, a vbrzku byla vzorem a příkladem všem. (Annales des enfants de Marie 1903). Podobný případ vypravuje Millot (Manuel pour la 1. com.): Dívka, světačka, která dříve chodila ze zábavy do zábavy, z tance do tance, byla úctou mariánskou změněna docela. Vzdala se navždy plesů, nedbajíc toho, že se jí smějí a ji tupí, a dovedla od nedůstojných zábav odvrátit i jiné. Když při jisté příležitosti pořádán velký bál, pozvala řadu dívek k sobě a připravila jim ušlechtilou zábavu doma. Hrabě Rosenberg, starosta Mariánské družiny v Celovci, uvedl r. 1739 svého nejstaršího syna do družinské kaple, a když syn skončil zásvětnou modlitbu, dal mu na památku toho slavného dne prsten posetý diamanty: »Uctívej Marli čistým životem.«

Uctívat Marli čistým životem... Jaký div, že proto úcta k ní tak nenáviděná od mocností temnoty a jejich nástrojů, že ji každá sekta vedená ďáblem odhodí, aby tím jistěji své lidi vedla k peklu. Kdesi po r. 1920 se dala nezkoušená dívka lákat k odpadu. Jakmile zpozorovala, že v sektě sv. Panna není uctívána, ihned poznala, že sekta jest výplod pekla, a vrátila se okamžitě do církve Kristovy.

Ovoce úcty mariánské... V P. měl před lety věřící student potyčku s profesorem. K čemu prý náboženství, přijímání sv. svátostí atd. Student mu odpověděl: »Chcete-li vědět, k čemu je, podívejte se na mne.«

Že totiž nepropadl jistým neřestem jako většina žáků jeho třídy, za to vděčil dennímu sv. přijímání, a to profesor dobře věděl. I my bychom místo mnoha řečí mohli říci: »Chceš-li vědět, jaké ovoce úcta mariánská přináší, všimni si jinochů nebo dívek, kteří sv. Pannu milují a uctívají veškerou vroucností svých mladých srdcí.« Přečti si, co řečeno o alžírských sodálcích. (I. str. 294.) I já jsem znal dívky, tovární dělnice, služebné ve velkoměstě, zaměstnané v kancelářích, v těchto moderních hrobech čistoty, dívky docela bezúhonné. Tajemství jejich nedotknutelnosti? Úcta k nejsv. Panně!

To jest tedy první ovoce úcty mariánské: čistota srdce. »Že jsem zůstal čist a přeplul bezpečně úskalí, na němž mnohá mladá loď se ztroskotala, za to vděčím Marii.« (Esch I. c.) Čím to je, že jako ke vzoru čistoty upíráme oči k Marii a že skoro výhradně za ochranu ctností andělské vzýváme ji? Proč ne tak panického pěstouna Páně anebo milé zjevy v klášteře Helftě neb Lisieux? Proč ne některého ze tří andělských jinochů řádu T. J.? Vysvětlí mi tajemnou moc a působivost osobností Mariiny! Tímto kouzlem obdařil Pán jedině svou Neposkvrněnou Matku, nikoho jiného, byť mu byl sebe bližší. K ní jako ke vzoru hledí a k ní spíná ruce jak jinoch tak dívka, jimž jest čistota srdce drahá. Je-li jisto, že mládež se musí nečistoty varovat stůj co stůj, nemá-li národ a celá společnost propadnout zkáze — a to uznává každý, kdo má rozum — a nelze-li uchovat srdce čisté bez úcty mariánské, jak sám Foerster tvrdí (I. str. 254), pak jest patrné, že Maria jest mládeži nezbytná — nezbytná jako vzor, ochrana a lék. (II. kap. 18.) Jinými slovy: lidstvo má na vybranou: buď smrt nebo život; volí-li život, musí se vrátit ke Kristu, a v jeho církvi se poddat vlivu Ducha sv., Ducha Oživitele, božského lékaře, jenž nám jako jediný lék proti moderní zlobě podává Eucharistii a Marii. Bez eucharistického Krista a bez Neposkvrněné propadá zvláště mládež jisté neodvratné zkáze. Tím je tedy Neposkvrněná lidstvu! Lze říci ještě něco většího a vznešenějšího k doporučení úcty mariánské?

Pověz mi, s kým obcuješ, a já ti povím jaký jsi. Duše, která sv. Pannu uctívá, o ní rozjímá, k ní se modlí, obcuje v myšlenkách s nejčistší Pannou, a ten styk že by zůstal bez vlivu? Proto učitelé duchovního života radí úctu mariánskou nejen jako ochranu ctností andělské, nýbrž i hříšným jako prostředek, aby z močálu vybědli.

Ctnosti Mariiny — Jak zahrada květy, tak posety první dva svazky tohoto díla obrazy ctností omilostněné Panny. Palma víry, růže lásky, myrta zbožnosti, lilie čistoty, flanka pokory, konvalinka skromnosti, chudobka odevzdaně snášené chudoby, slzlčka utrpení (trpělivosti)...

Není ctností, jež ti schází,
tebe milost pevnou hrází
chráníla vši křehkostí...²

² Slova didaktických knih S. Z., týkající se odvěké Moudrosti, aplikuje někdy církev na nejsv. Pannu. (I. str. 17. 23.) Slyšme některá méně známá místa: »Jeť ona odlesk světla věčného, neposkvrněné zrcadlo Boží velebnosti a obraz dobrotivosti jeho. Sama v sobě jednotejná zůstávajíc všechno obnovuje. Od pokolení do pokolení přenáší se do duší svatých,

Druhý plod úcty mariánské jest ušlechtilá radost. Jsou všelijaké radosti na světě. Opilec má svou radost, nečistý taktéž, a světak právě tak. Jsou to pravé radosti? V Paříži se vrátila z plesu dvaadvacetiletá zámožná slečna ověšená šperky, a ani se nesvléknuvši zastříhla se před zrcadlem. Jinde zas běží děvče z taneční zábavy rovnou k řece... Jsou to pravé radosti? Vášeň pravou radost udusí a z duše vypálí. S jakými pocity se vrací domů dívka z májové pobožnosti, s jakými děvče ze hříšné schůzky? Mně kterási řekla otevřeně: »Nejsme nikdy po hříchu uspokojeni.« Májový večer... Vábí ke krásné procházce, a přece jsou chrámy plné. Vzdali by se věřící pobytu ve vonné jarní přírodě, kdyby si nesilbovali, že u májového oltáře najdou větší radost a štěstí? Na Jamalce v St. Georg Kollege se shromažďují studenti k přednáškám ve velkém sále (aule), jež zdobí socha Stollce Moudrosti, patronky jejich studii; a na hřišti pod skupinou královských pálem trůní velká socha Panny Marie Příčlny naší radosti — aby si byli vědomi, že Královně nebes se sluší zasvětit jak studium tak zotavení. »Kdo chce vidět ráj na zemi, nechať navštíví na hodinku dobře řízenou Mariánskou dívčí družinu... nad ní se klene ustavičně jasné azurové nebe...«

Není pochyby: na moři mariánském pluje loďka našeho života klidně a pokojně proto, že nebývá tak často zmítána pokušením. Jako dítě u matky neví nic o špatnosti světa ani o jeho trampotách a bídách, tak dítě mariánské nezakouší ani polovinu toho, co služebníci tohoto světa. Ve službě sv. Panny není oběť daleko tak těžká, z lásky k milované není nic nesnadné. Francouzský historik Rlo zavítal na cestách po Itálii do Benátek, vyjel si na moře a přišel k osamělému ostrůvku. Tam ve stínu kvetoucích stromů vidí chyšku, vedle ní obraz Madony ozdobený květy, před ním hořící lampu. Do malé pokladničky u obrazu házeli chudí rybáři almužnu. V zahrádce u chaty sedí stařec, a ten na jeho otázku vypravuje: »Dříve tu byli frantlškáni; revoluce je vypudila, já jsem zaujal jejich místo, aby obraz Matky Boží nebyl docela opuštěn. Dvacet pět let už zde žiji, udržuji v lampě oheň a zdobím květinami obraz.« »Není vám tu smutno?« »U Matičky není dítěti nikdy smutno!«

Dala by se vypočíst ještě celá řada věcí, kterými úcta mariánská okrašluje a blaží život věřících. Co radostí plní nášejí na př. svátky Matky Boží! Co radostí májová pobožnost, co blaha poutí na milostná místa!

a přáteli Božími je činí. Nikoho totiž Bůh nemiluje leč toho, kdo s Moudrostí přebývá. Jeť ona sličnější než slunce, a předčí (krásou) veškeren voj hvězd. Přirovnáš-li ji k světlu, shledáš, že nad ně vyniká, neboť po světle přichází noc, proti Moudrosti však nic nezmůže zloba. Ji jsem si zamiloval a ji vyhledával od mladosti své, a milovníkem stal jsem se krásy její. Její urozenost jest patrna z toho, že s Bohem přebývá, a že i Pán všech věcí si ji zamiloval. Jeť zasvěcena do vědění Božího, a jeť volitelkou skutků jeho. Touží-li kdo v životě po bohatství, co jest bohatšího nad Moudrost, která vše tvoří? Pachtí-li se kdo po znalosti, kdo jest větší umělec ve světě než ona? Miluje-li kdo spravedlnost, pak jest to ona, jež plodí ctnosti, učí umírněnosti a prozíravosti, spravedlnosti a statečnosti (čtyři stěžejní ctnosti!), nad něž není lidem nic užitečnějšího v životě. Pakli kdo sobě žádá i obsáhlého vědění, zná ona věci minulé i budoucí. Proto jsem si předsevzal, že si ji domů přivedu, věda, že mi bude rádkyní ve štěstí a těšitelkou v starostech...« (Md 7. 26 — 8. 9.)

Ale přejdeme k dalším kvítkům zahrady mariánské. Hříšní v ní najdou obrácení, horliví utvrzení, a nesčetné milosti všlci, kteří se k sv. Panně utíkají. Albán Stolz vzpomíná svých studijních let; i on propadl pochybovačnosti a lhostejnosti ve víře, jen tři věže v troskách zůstaly: víra v Boha, v nesmrtnost duše, ve svobodu vůle. Znal jsem sám několik duší, kterým z jejich duchovního bohatství zbyly jen zříceniny. Dětská nevinnost, bývalá zbožnost, jinožská nebo dívčí čistota, vše se rozpadlo v trosky, a uprostřed těchto sutin stály jen dvě věže: víra v Boha a láska k sv. Panně. A ta láska k ní byla jejich záchranou a štěstím.

Záliba ve věcech nebeských, další vzácný plod, jež vydává zahrada mariánská. Je tu nepopíratelná podoba s následováním Krista, do něhož nás uvádějí exercicie. Tvrdé neúprosné »musíš — nesmíš« pozbude vši strohosti, roznítí-li duchovní cvičení v srdci oheň svatého nadšení pro Krista a vroucí lásku k němu. Duše s radostí a ochotně následuje božského Spasitele na strmé a trnité cestě k cíli; co dříve jí a doposud světácké duši připadalo nebo připadá odporné, v tom najde zalíbení. Právě tak i láska k nejsv. Panně vlévá radost, a s radostí ochotu kráčet za ní strmou cestou ctností. Nic těžkého tomu, kdo miluje — Srdce milující Neposkvrněnou nemůže mít zalíbení v kalu — —

Že s láskou k Matce Spasitelově zavítá do srdce i láska k jejímu božskému Synu, jest samozřejmé, a protože jsme si toho kvítku již všiml, netřeba se u něho zdržovat. A že sv. Panna vede své ctitele k svatostánku, o tom již také byla řeč. (II. 46.) Obojí nerozlučně spjato, úcta mariánská a eucharistická — ačli pravá a vroucí; jedna bez druhé se dá právě tak málo myslit jak slunce bez světla.

Zvláštní úcta k Duchu sv., další ovoce úcty mariánské. Ať nazýváme sv. Pannu jeho živoucím stánkem jako staří Otcové, ať jeho snoubenkou jako novější bohoslovci, tolik jest jisto: nemůže zůstat netečný a chladný vůči nebeskému umělci, kdo se obdivuje kráse a vznešenosti jeho díla. Milost Ducha sv. učinila Neposkvrněnou tak krásnou, jeho milost činí krásnou duši každého věřícího; milosti plná byla nejsv. Panna, milost v nás stále a stále rozmnožuje časté přijímání sv. svátostí; Duch sv., jenž zastínil vyvolenou Pannu, působí ve sv. svátostech a omilostňuje jimi a v nich nás, aby i v naší duši se poněkud zračil obraz krásy Mariiny.

Konečně nejvzácnější plod, jenž zraje v zahradě mariánské: milost **v y t r v á n í a ž d o k o n c e** — ačli v lásce, úctě a následování nebeské Královny nepovolíš. Hovořili jsme o tom v VIII. kap. Vidět umírat ctitele mariánského... V Limoges (ve Francii) zesnula před lety dívka (Matylda Langlade), jež nedosáhla ještě ani dvaceti let. Tázána jednou, který šperk je jí nejmilejší, odvětila: »Medallon Matky Boží.« V nemoci ji tiskla na rozpalené rty, oko skoro vyhaslé upírala k obrazu Neposkvrněné Panny, skonala bezmála v extasi. I v rakvi se zdálo, že se usmívá a že obličeji září radostí. Družky si povzdechly, že by s ní rády měnily, a přítomní mínili: »Jest opravdu krásné být dítkem mariánským.« Jinde skonala podobně, a po jejím pohřbu se hlásila řada dívek do Mariánské družiny: »Chceme jednou umírat jako ona.«

XIII. „BLAHOSLAVITI MNE BUDOU

VŠECKA POKOLENÍ...

Dcery Tyru (t. j. i pohanská města... tedy všechny národy) s dary se tobě kořiti budou, všichni bohatí lidu (přední z lidu... Ž. 44. 13).

A

Začínáme nový úsek svého díla. Všechny 77 kapitol nás poučovalo o tom, co velkého udělali Nejvyšší vyvolení Panně a co naše nebeská Prostřednice dala a dává nám. Nyní přichází na řadu úvaha, co jsme povinni my dát jí, co jsme jí dali nebo dáváme nebo dát můžeme. Napřed velikost Matky Boží, Maria Panna a Bůh. Pak úřad prostřednice... Maria Panna a my, nebeská Matka a Pomocnice sklání se k nám. Teď *úcta mariánská* — my a Maria Panna... velká rodina vykoupených oslavuje svou Královnu.

Úcta mariánská... Její oprávněnost, t. j. že máme Matku Boží uctívat a proč ji máme uctívat, to vysvětleno, odůvodněno a dokázáno v předešlých kapitolách celého díla. Tyto vývody podepřeny tím, že poukázáno, jaké ovoce a požehnání jednotlivcům i celé společnosti úcta mariánská přináší. Logicky by nyní přišlo na řadu pojednání o způsobu, jak uctívat Neposkvrněnou Pannu. To jen stručně nadhozeno tu a tam, zvláště v kapitole X. — odkazujeme na asketické a modlitby knihy, kde každý najde poučení i návod, jakož i nesčetné pobožnosti k nebeské Královně.

Co tedy ještě zbývá? Pojednat o dějinách úcty mariánské. Zde však naše touha, zvědět co nejvíce o tom, jak byla kdysi Maria milována a uctívána, naráží na obtíže. Co sv. víra o Matce Boží učí, vyčerpali a pověděli theologové už dávno. Ale jde-li o to, abychom pověděli, jak minulá pokolení sv. Pannu uctívala — — Úplné dílo o vývoji úcty mariánské nám chybí. Nevyšlo, a sotva kdy vyjde. Pochybuji, že by jediný badatel na to stačil. Jak zevrubného studia archivů, starých rukopisů, uměleckých památek, liturgie i kulturních dějin by vyžadovalo dílo, jež by činilo nárok na jakous takous úplnost! Bez předběžné práce mnoha autorů by možné nebylo. Vždyť nejnak se vedlo kdysi theologům, kteří se pokusili veškeré učení sv. víry uvést v jediný systém, nemajíce ještě předchůdců ani vzoru! První pokus učiněný od největšího theologa starověku (Origena) má značné nedostatky, ba i bludy. O sv. Tomáš, kníže scholastiky, praví církev, že jen předběžné práce Jana Damašského (a dodejme: Augustína) mu umožnily vydat jeho nedostupnou Summu. Existují sice již některá díla o úctě mariánské. Ale kolik takových monografií by bylo třeba, aby se z nich dalo sestavit dílo úplné!

Kult, vzdávaný od věřících Bohu a svatým a tudíž i nejbl. Panně (viz str. 106), lze rozdělit — máme-li na zřeteli způsob uctívání — na tři třídy:

a) Kult oficiální (liturgický), od církve zavedený, přesně vymezený a od služebníků oltáře jejím jménem vykonávaný... za větší nebo menší účasti věřících. V nejužším smysle se vztahuje uvedené slovo na oficiální modlitbu církve — »chor«, t. j. církevní hodinky (»breviář«)

spolu s nejsv. obětí, případně i s jinými bohoslužebnými úkony, na př. obřady sv. týdne, prosebnými průvody v křížové dny, theoforickými průvody o Božím těle atd. V širším smysle sem patří posvátné doby (svátky), udílení sv. svátostí, kající neb jiné průvody, různé pobožnosti, jež z nařízení církve nebo podle směrnic od ní vymezených koná kněz s lidem (viz poznámku dole!), na př. odpolední eucharistické požehnání ... postní dny církví nařízené atd. Zjistit vývoj této oficiální úcty, pokud se vzdává Matce Boží, se zdařilo; pochopitelně — pomáhají nám totiž liturgické knihy a jiné památky, jež svou povahou a určením byly z velké míry uchráněny zkázy, již propadly doklady jiné. Známe vznik a rozvoj mariánských svátků, jak místních, jež jsou pozdějšího původu, tak všeobecných, třebaže počátky některých z nich jsou přece jen zahaleny neproniknutelnou clonou. Viz dole str. 138. Známe též do jisté míry vznik a vývoj nejrozšířenějších oficiálních modliteb církve (Zdrávas Maria, Zdrávas Královno ... Anděl Páně, litanie Loretánská, viz kap. XVI.).

b) Kult mimo liturgický veřejný, od církve schválený a doporučovaný, namnoze i po celé církvi rozšířený a společně od věřících vykonávaný. Pouti, mariánská sdružení věřících, mariánské kongresy, úcta milostných obrazů (tu a tam se tvoří část liturgického kultu), mariánské měsíce (máj a říjen), různé mariánské řády mužské i ženské ... I zde přemnoho zjištěno a vysvětleno.

c) Kult soukromý, taktéž mimo liturgický ... Domácí pobožnosti věřících, různé zvyky, pojící se k dobám Marii Panně zasvěceným nebo k její osobě. Soudím, že sledovat vývoj této lidové úcty k Matce Boží by bylo velmi zajímavé a instruktivní — a právě zde se nám nedostává pramenů ... mnohé nám zůstane tajno navždy. Annalisté, mnichové, jedni pisatelé dějin, nezaznamenali vše, co kde lid konal, nepokládali za důležité světit pergamentu všechny lidové zvyky tehdy všeobecně každému známé a dnes již neexistující. Jaký vhléd do náboženského života uplynulých generací by nám umožnila znalost těchto zvyků, o nichž právě mluvíme!¹

Různé zvyky, jakož i rozmanitý způsob, jímž věřící lid projevuje svou úctu a oddanost k nejsv. Panně, se sotva budou každému zamlouvat. Přejde-li inteligent na menší poutní místo, rázu čistě provinciálního, ne-

¹ Kam zařadit mariánské umění? Soudím, že by bylo nutno je rozvrhnout a připojit ke každé z těchto tříd. Zpěvy, jichž se užívalo v liturgii, patří rozhodně do první skupiny, jakož i některé výtvary umění výtvarného. Lidové zpěvy, básně, přemnohé obrazy a sochy atd., jakožto mimo liturgické projevy úcty mariánské, patří do druhé a třetí skupiny.

Upozorňujeme, že jiní užívají jiné terminologie a dělají veškeren kult na liturgický neboli veřejný a neliturgický neboli soukromý. Toto rozdělení nutno mít na zřeteli, jde-li na př. o litanie, jež jsou schváleny a dovoleny pouze pro pobožnost soukromou. Je-li kněz oděn liturgickým rouchem, koná pobožnost veřejnou, byť byl sám s ministrantem. Modlí-li se však věřící bez kněze, byť jich byl plný chrám, jest jejich pobožnost soukromá — a to platí i v případě, že se kněz (jeden nebo několik) modlí s nimi, snad i předřikává, ale ne oděn bohoslužebným rouchem, ať v lavici mezi věřícími nebo třeba na stupních oltáře — rozumí se, že ne před vystavenou Velebnou Svátostí. V těchto případech lze oněch litaní užít.

bude snad jeho vkusu vyhovovat způsob, jakým prostý venkovan nebo venkovanka osvědčuje nebeské Matce vroucnost své lásky a oddanosti. Není-li však na takových obyčejích nic pověrečného nebo vpravdě nedůstojného, nezakazuje jich církev... dovede se snížit i k nejprostším ze svých dítek, jež způsobem někdy až příliš naivním dávají najevo, co cítí. Jak asi soudí sv. Panna o zbožnosti těchto »malíčkových«, jichž se její božský Syn nejednou zastával vůči velkopanské povznesenosti fari-zeů? Nedostalo se všem akademického vzdělání na některé universitě Starého nebo Nového světa! A právě toto »vyšší« vzdělání vymáhá, aby vzdělanec nehleděl s pohrdáním na naivní zvyky prostých lidí, ať u nás nebo v Africe.

Několik lidových zvyků bylo již v tomto díle uvedeno. Několik ještě připojujeme.

Sv. Karel Boromejský nařídil, aby v jeho diecési (milánské) na každých kostelních dveřích byl o b r a z sv. Panny, aby zdobil každý katolický příbytek, aby jej vojín na stráži, nemocný na lůžku, ba i uvězněný v žalářní kobce měl neustále na očích, aby vcházejícím do chrámu připomínal, že k Ježíšovi ho vede Maria, aby trpícím byl posilou a útěchou, a všem bez rozdílu na paměť uváděl nebeskou otčinu. Kazatelům uložil, aby vysvětlovali lidu často pozdrav andělský, aby před vstupem do zpovědnice se modlili Ave a kajícníkům doporučeli, aby se zasvětili Královně nebes. Každou sobotu večer se věřící scházeli do chrámu na zpívané litanie, Marii Pannu zvolili za patronku diecése. U nás zdobí věřící své příbytky obrazy Matky Boží i bez biskupského nařízení...

V Benátkách ve velkém sále, kde zasedala rada republiky, byl zavěšen r. 1385 obraz božského Spasitele, korunujícího svou panenskou Matku, patronku republiky. Z usnesení rady musili dóžové pro týž sál opatřit obraz, na němž byli oni, vládcové města, zobrazení, klečící před nejsv. Pannou... aby nezapomněli, že suverénní vládyně města jest ona.

V Janově na všech branách býval nápis: »Città di Maria.« (Město Mariino.)

Ve Španělsku bývala v každém městě určena čestná dáma ke službám nebeské Královny. Dámy z předních rodin, namnoze šlechtičny, zavedly o tento čestný úřad. Jejich starostí bylo bdít nad »pokladem nejbl. Panny«, t. j. nad rouchy, skvosty atd., určenými k ozdobě sochy neb oltáře Neposkvrněné. V předvečer svátků mariánských je zdobit bylo jejich povinností a ctí.

Dnes se nenosí jako kdysi růženec co šperk (kap. XVI. C). Místo něho nastoupila medaile. Věřící dívka (v některých francouzských krajích i ho-š!) zavěšuje si s radostí a hrdostí kol šíje m e d a i l i s obrazem své nebeské Královny a ochránkyně — zámožná zlatou, snad z Lurdů, na zlatém řetízku, chudličká aluminiovou svatohostýnskou na prosté tkaničce — ona osvědčuje, že nad zlatou broží nebo náramek, jež by si mohla opatřit, jest jí milejší obraz nejsv. Panny, tato jest si vědoma, že Mllovnice čistých srdcí oceňuje lásku milující duše, jež jest neméně zde nežli tam...

S medailí jest spřízněný š k a p u l í ř. Scapulare (zástěra) jest část řeholního roucha. Benediktini i jiní řeholníci nosili přes hábit vpředu a vzadu široký pruh sukna sahající od ramenou až ke kotníkům, aby při práci roucha nepošpinili. Když pak vznikl zvyk, věřící ve světě žijící

k různým řádům přivtělovat (třetí řády, bratrstva...) a tím jim dát podíl na výsadách a odpustcích řádu udělených, nosívali pod šatem roucho svého řádu, ale zkrácené — nepatrnou část škapulíře. Kolem r. 1200 začali členové řádu nejsv. Trojice k vykupování křesťanských zajatců z maurského otroctví šířit škapulíř svého řádu — pravděpodobně dobrodincům, kteří přispěli k jejich bohumilému dílu, se odvděčovali tím, že je učinili účastnými na výsadách své řehole. Tento zvyk pak přejaly i jiné řády. Kolem r. 1255 řád Bolestné Matky Boží (servité), skoro touže dobou řád Matky Milosrdenství k vykupování zajatých atd. Nyní jsou zaváděny škapulíře samostatné, nemající ni žádného vztahu k nějaké řeholi.

Mariánský škapulíř lze tedy nazvat *rouchem Panny Marie* — v tom smysle, že jest řeholním rouchem mariánského řádu (karmélského atd.). Má tudíž nošení škapulíře význam týž jako nošení medalle. Plus X dovolil, aby věřící místo něho nosili t. zv. škapulířovou medaili — na jedné straně obraz Srdce Páně, na druhé jakýkoli obraz sv. Panny. Církev nenamítá nic proti tomu, káže-li se o různých zaslíbeních, jež sv. Panna prý dala těm, kdož její šat nosit budou (k víře tato zjevení samozřejmě nezavazují!); bylo by však pověrou a opovážlivým spoléháním na milosrdenství Boží, kdyby kdo myslel, že nošení škapulíře samo ho zachrání před věčným zavržením a že může proto bezstarostně hovět hříchu nebo zanedbávat povinnosti sv. víry.

Bývalo zvykem, že kněží se oblékali do posvátných rouch k nejsv. oběti v kapli Matky Boží, na památku, že Syn Boží v jejím lůně vzal na sebe roucho naší lidské přirozenosti, aby se v něm obětoval Otcí na kříži ve smírnou oběť za naše viny... kterážto oběť se denně zpřítomňuje na našich oltářích.

Za dob, kdy bylo více živé víry, oblékávaly francouzské matky své dítky do š a t e č k ů modrobílých, tedy do barev Neposkvrněné. (I. 284.) Málo ovšem platny »barvy«, odcizil-li se duše lásce nebeské Matky!

To platí samozřejmě o každém zevnějším projevu úcty mariánské — o medaili, růženci, obrazu... V jednom hymnu nás napomíná církev, abychom »srdcem milovali, co na prsou nosíme, a životem osvědčovali, co medailí ukazujeme...«

B

Přejdeme k oficiálnímu kultu... Napřed několik slov o stáří úcty mariánské. Je starobylá a spontánní, či »zavedena« (termín protestantů a jansenistů!) teprve v dobách pozdějších a tudíž »uměle« vštípená na strom křesťanstva jako cizorodé těleso? Kdy lze zjistit první stopy či lépe projevy úcty k Matce Boží?

Byl jsem v druhém nebo třetím roce bohosloví, když se mi dostal do rukou Draperův pamflet Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou. Neměl jsem kdy ani chuti se tím obírat. Při listování padl můj zrak na místo jednající o úctě mariánské. To jsem si přec neodpustil... čtu, a čtu... »Před r. 431 byla úcta mariánská neznáma. Jenže obrácení pohané pohřešovali těžce své bývalé bohyně; nové náboženství jim musilo poskytnout volky nevolky nějakou náhradu. Jest významné, že právě Cyril Alexandrijský se ozval proti vzdělanému Nestorovi, jenž proti přehnanému uctívání matky Ježíšovy brojil, a že byl hlavní mluvčí, takřka duše

efeského sněmu, kde úcta mariánská dostala oficiální schválení. Cyril Alexandrijský... právě v Alexandrii úcta bohyň přešla lidu v krev, tam nejvíce pocílována mezera nového systému, tam nejvíce toužil po náhradě. Místo bohyň dostali tedy matku Boží...» Tak asi zní ono místo (viz I. 270.), pokud mi utkvělo v paměti. Podobně o úctě svatých, jenom že kousavěji, mluví Harnack.

Tehdy jsem po prvé chápal, jak snadno může i vzdělanec sednout na lep takovými »učencům«. Ať student, ať profesor... věc zevrubně nestudoval a studovat nemohl... jak by dovedl vyvrátit tvrzení, jež pracuje s historickými doklady, na pohled zaručenými a jistými? Tak přesvědčivě, klidně, bez bombastických frází, jimiž často nepřátelé »pracují«. Kdybych nebyl tehdy již hluboko v mariologii zapracován a neznal Justina, Ireneu, Tertulliana, Ambrože, Augustina, Efréma, Jeronýma, muže, kteří vesměs žili před sněmem efeským (r. 431) a kteří nepocházeli z Egypta, kde »místo bohyň musili dostat matku Boží...«! V prvních čtyřech stáletích křesťanských že byla úcta mariánská věc neznámá? Sestoupíme tedy napřed do katakomb, zda tam nenajdeme nějaké stopy úcty mariánské... Stopy? Nesčetné doklady! Nikoli písmem, nýbrž obrazy a sochami zvěčněné. Kolik obrazů přesv. Panny! Lze je roztřídit ve dvě skupiny — orantky a tajemství z jejího života.

O r a n t k y... Co znamená toto slovo? Osobu s rozpjatými rukama. Takových sklonů a soch najdeme na náhrobcích bez počtu. Někdy představuje pochovaného (prosí Pána za slitování), někdy znamená církev, někdy Marii Pannu, jak poznáme podle nápisu. Velmi často najdeme Matku Boží jako orantku ve »zlaté sklenici« (do zlaté destičky mezi dvěma skly vytepaný obraz... Dnes je výroba těchto uměleckých předmětů tajemství nadobro ztracené!). Maria Panna stojí na těchto obrazech mezi apoštoly Petrem a Pavlem (vyniká tedy nad nejvyšší světce!), se sv. Anežkou, světlicí v Římě zvláště uctívanou, mezi dvěma holubicemi (symboly čistoty), mezi dvěma olivami (symboly pokoje)... Podkladem obrazu bývají jemně vytepané květy — reminiscence na rajskou zahradu! Obraz z cemetě (hřbitova) Ostijského má zvláštní apologetickou cenu: Maria orantka v knížecím hávu, se šíje splyvá široký řetězec perel, tedy Královna... před ní stojí božský Spasitel (nápis XP! XPICTOC, Kristus) nemá ruce spjaté, Maria orans ano, modlí se tedy k němu! Snad za zesnulé... ale možná že za církev... Obrazy orantek byly rukama věřících tepány v dobách, kdy Decius a Dioklecián chtěli církev udusit v její vlastní krvi, tedy ve stol. III. a IV. (Díl II. 77.)

T a j e m s t v í z e ž í v o t a n e j b í. P a n n y, druhá skupina obrazů. Nejstarší pochází z prvního stol., z doby, kdy duchovní syn Marie Panny psal na Pathmosu své Zjevení (»žena oděná sluncem, hvězdným diadémem korunována...«) a v Efesu své evangelium. Obraz představuje sv. Pannu na trůně sedící a proroka Isaiaše před ní stojícího (»Ať panna počne...«; zároveň očividná narážka na zvěstování andělské). Ze století žáků apoštolských, kdy Ignác, Kliment a Polykarp psali své listy a Justin svou apologii, pocházejí dva obrazy, a ze třetího stol. už jich jest pěkná řada. Nevím, zda by čtenář uhodl, která událost zobrazována nejčastěji... Římská křesťanská, přivedení k světlu víry Kristovy z pohanství, vzpomínali rádi prvních pohanů, povolanych k pravdě Kristově. Dva, tři,

čtyři, počet není ustálen. Matka Boží sedí jako královna na trůně, Ježíška chová obvykle na klíně, přichází se mu klanějí a obětují mu dary. Někdy je sv. Panna sama z jejích rukou přijímá — skrze Marli k Ježíšovi! Skoro vždy má při tom závoj, jaký nosily panny Bohu zasvěcené — význam jest samozřejmý. Tu a tam má tento obraz protějšek: Nabuchodonosor ukazuje třem mládencům modlu, zlatou sochu, aby se jí klaněli — falešný bůh, pravý Bůh... z téže země přicházejí dnes první adoratoři! Králové z východu... tajemství zvláště drahé Římu, městu, jež bylo kdysi »učitelkou bludů, a milostí Kristovou se stalo učednicí pravdy.« (Lev Vel.)

Jiné obrazy v katakombách představují tajemství Zvěstování, Narození Páně, Kánu, zasnoubení se sv. Josefem, nalezení Ježíška v chrámě, Marli trůnící v nebi uprostřed chórů andělských. Nejstarší obraz sv. Rodiny pochází z katakomby sv. Priscilly. Tamtéž jest zobrazena obláčka křesťanské panny: biskup jí odevzdává závoj a ukazuje při tom na Matku Boží, jež sedí na královském trůně s dítětem v náručí... vzor a ideál neporušeného panenství. Přes sto obrazů Marie Panny se nám dochovalo z doby před rokem 431.

Z nápisů na náhrobcích vidno, že mnoho mučednic mělo druhé jméno Maria. Mučednice téhož jména, jež pro Krista cedila krev v Numidii roku 259, dala svému synu jméno Marianus. Později vznikl zvyk — aspoň v některých krajích — že z úcty k té, která toto jméno nosila, nedávali rodiče nikdy dětem jméno Marla, tak jako nikomu nedáme jméno Ježíš. Kastilský král Alfons VI., jenž pojal za manželku pokřtěnou Maurku, nedovolil, aby přijala jméno Marla, a doposud Španělé jméno Matky Boží opisují... dívky, jež toto jméno nosí, jmenují se podle některého tajemství Mariina: Immaculata nebo Concepción (Neposkvrněné Početí), Dolores (Bolestná Matka), Anunciata (Zvěstování) a pod.² I v naší vlasti tomu tak bylo. Až do konce 16. stol. se žádná dívka nenazývala Marla. Tehdejší »Mařky a Maruše« měly patronkou svatou Marli Magdalenu! Hojně však bylo jméno matky Rodičky Boží — každá třetí neb čtvrtá žena slula Anna.

Dávno tedy, dávno před sněmem efeským, jenž obhájil důstojnost Matky Boží proti bludům Nestorlovým, byla Marla v církvi nadšeně uctívána. Od nejstarších dob vyslovovali katechumeni její jméno, když stoje u křestního pramene a prosíce, aby byli přijati do velké rodiny Kristovy, vyznávali víru v »Ježíše Krista, jenž byl počat z Ducha svatého a narozen z Marie, nedotčené panny.« Apoštolští Otcové se občas o panenské Matce Spasitelově zmiňují, Justin († asi 167) jest první chvalořečník a theolog Marlin i první obhájce jejího panenství, a věřící lid vyjadřoval obrazy a skulpturami, co věřil a cítil. V době předefeské... Nikoli! Již v době přednicejské! Před r. 313! Za éry katakomb! Obojí svědectví, Otců i věřícího lidu, jest výmluvné a nevývratné. Nejsv. Panna spjata co nejtěsněji s náboženským životem vyznavačů jména Kristova, a divili bychom se, kdyby tomu tak nebylo. Jen v jednom nutno dát odpůrcům za pravdu... že v prvních třech staletích, tedy v době předni-

² Ve Washingtonu postaven nedávno mariánský oltář z jediného kusu kamene (aižírského onyxu), 250 kg těžký — hlavní oltář národní svatyně. Náklad obnášel 50.000 dolarů — milodary přijímány jen od dívek, jež se jmenují Maria.

cejské (nikoli předefeské!), kdy se církev skrývala v katakombách, nebyla sv. Panna opěvována hymny a chvalořečmi jako po r. 313, kdy dostala svobodu. Ale jaký div? Inter arma silent musae — doby katakomb byly doby boje, šlo o bytí a nebytí církve; proto mužové, kteří dovedli vládnout pérem, musli vzít do rukou »meč«, t. j. postavit se na obranu ohrožených statků... byli apologety a ne panegyriky, obránci a ne chvalořečníky, hájili víru proti pohanským, bludařským a z části i židovským útokům. Justin podává obhajobu křesťanství dvěma císařům a hájí sv. víru proti židu Tryfonovi, Tertullán a Irenej ji hájí proti bludařům, Origenes proti pohanskému filosofu Kelsovi atd. atd. Za takových dob nebylo kdy na nadšené chvalořeči. Když však bylo nutno se o nejb. Panně zmínit, neopomenuli projevít vroucí lásku a oddanost k ní, jak vidno u Justina neb Origena.

Konečně přichází r. 313. Edikt milánský, Konstantin... Čtvrté století... možno je nazvat *ja r e m* úcty mariánské (Efrém, Ambrož, Epifan...). Sněm efeský jest mezník — ne ve smyslu, že jím úcta mariánská začíná, nýbrž že po r. 431 nastává *r o z m a c h* úcty k nejsv. Panně, především na východě, kde její důstojnost a panenská čistota byla od bludařů více napadána než na západě. Efeská katedrála, kde shromáždění biskupové sněm konali, byla zasvěcena Matce Boží... kolik chrámů kromě ní? Sv. Cyrill Alexandrijský, obhájce božského mateřství proti bludařům jako po staletích Skotus obhájce Neposkvrněného Početí, zahájil sněm nadšenou chvalořečí k počtě sv. Panny... kolik nadšených chvalořečníků ji oslavovalo před ním, kolik s ním a kolik po něm? Velcí ctitelé mariánští Origenes, Efrém, Ambrož, Epifanius, Jeroným, Augustin, byli již na věčnosti, stejně jako méně významní Cyrillonas Syrský a Theodot Ancyрский... tedy všichni před efeským sněmem! Žil ještě Petr Chrysolog (Ravenna), Sedullus (Italie), Proklus (Cařihrad), syrský básník Rabulas, od něhož pocházejí nadšené hymny. I tyto brzo odešli, a přišli jiní... Vlna za vlnou přicházela a mýjela, veletok trval a rostl — —

V Africe bylo za dob Cypriánových a Augustinových mnoho chrámů zasvěcených Rodičce Boží. R. 1885 objevena 40 km od Tunisu starokřesťanská basilika, v ruinách nalezena zajímavá památka: relief v pálené cihle... dva soustředné kruhy, mezi nimi perly, uvnitř rozkvetlá růže, nad ní kříž a nápis »S. G. Maria«, pod ní »Ajuba nos«. (Svatá Rodičko Maria, pomáhej nám.) Pochází asi ze 6. stol... němý památník hlásající věkům pozdějším, kdo byl Těšitelkou věřících za vandalského pronásledování...

Jak vypadaly lidové pobožnosti mariánské? Lidových pobožností v našem smysle tehdy nebylo! My, synové 20. stol., snadno propadáme omylu a představujeme si život starokřesťanů docela stejný jako náš: chrámy se svatostánkem a několika oltáři, na nichž jeden kněz za druhým sloužil mši sv., dokonce i křížovou cestu, požehnání Velebnou Svátostí, a přítomné s modlicí knížkou v ruce, šeptající Ave... V kapitole XVI. se dočteš, jak pozdního původu jest naše nejobvyklejší mariánská modlitba, jak pozdního data Anděl Páně. V prvních staletích křesťanských byla Maria oslavována hymny a žalmy, a když lid přišel do chrámu, modlil se spolu s knězem; celá osada tvořila jedinou rodinu, jež společně vzývala Otce světů. Nikdo se nemodlil soukromě (»pro se-

be«); jediná mše sv., u jediného oltáře, sloužená biskupem za účasti všech přítomných kněží, jak se dodnes na východě děje. Liturgie byla společná bohoslužba všech.³

Všimněme si tedy aspoň poněkud starokřesťanské liturgie. Vybírám maronitskou. Když se kněz chystal přistoupit k oltáři, modlil se: »Nejbl. Panno, Matko milosrdenství, z hloubi srdce vzývám já bídny hříšník tebe za pomoc a ochranu. Račíš ve své bezmezné dobrotě se postavit po mém boku jako jsi pod křížem tvého milovaného Syna stála. Prosím tě, buď pomocná zároveň všem kněžím, kteří dnes v tomto kostele a ve chrámech celého okrsku zemského nejsvětější oběť slavili budou; jen s pomocí tvé dobroty přineseme nejsvětější Trojici oběť dobrolibeznou...« (V maronitské liturgii a dnes i v jiných východních je dovoleno více mší sv. za den.)

Na spodním stupni oltáře se modlil: »Učiň mne, Pane, hodným, abych se směl přiblížit k tvému čistému a svatému oltáři, na přímluvu naší Paní a Vládkyně, Matky světla...«

Místo Gloria mají dlouhý chvalo zpěv, jenž končí oslavou a vzýváním sv. Panny: »Buď sláva Bohu, jenž se učinil malčkým, aby pokornou Panu učinil velkou... sláva buď i Panně a Matce Boží.« Pak prosba za živé, za zesnulé, za šťastnou smrt: »Spoj své modlitby s našimi, ó čistoto služebníků Božích! Buď naším útočištěm, ó Neposkvrněná!« Ve svátky mariánské následovaly dlouhé modlitby k ní (před epištolou).

Podobně se časté vzývání Matky Boží vyskytuje v liturgii armenské, koptické, řecké, syrské a mozarabské (méně správně španělské).⁴

Co se officia⁵ týče, patří v maronitském vždycky první ze čtyř nokturnů Marii; v syrském officiu první ze tří, v pátek poslední z nich. Armenské officium má denně překrásné mariánské hymny, koptické připojuje ke každé hodině modlitby k sv. Panně, řecké jí věnuje celou sobotu, melchitské celé sobotní nešpory (»mariánská neděle«). Chaldejské ji denně jedenáctkrát vzývá a jedenáctkrát oslavuje, při officiu za zesnulé sedmkrát, ve svátky mariánské není oslavám konce. Maronité a Sy-

³ Zvláště v poslední době se zdůrazňuje, aby kontakt mezi lidem a knězem při bohoslužbě byl větší. Nenamítám nic proti jakémusi sblížení, ale zdá se mi, že věc se zase příliš přehání. Jak řečeno, jsme synové 20. století, a chtít zavést navlas totéž, co bylo ve stol. 4. nebo 10., se nezdá být docela rozumné. Proč se nezdůrazňuje zpěv mešních písní? Ty zjednávaly našemu lidu dosti úzký kontakt s obětující knězem, prostému lidu přiměřenější než t. zv. missa recitata a jiné pokusy, jež možno zavést leda v úzkém kroužku intelligence, ne však pro celý chrám. Pak upadáme do téže chyby, kterou chceme odstranit: kontakt mezi lidem a knězem není žádný; lid jen pozoruje, jak několik vyvolených recituje (latinsky, tedy jemu nesrozumitelně) mešní modlitby, zatím co při mešních písních zpívá celý chrám.

⁴ Tato se udržela jen v jediné svatyni ve španělském Toledu. — Duch liturgie římské jest docela odlišný: modlitby jsou skoro výhradně řízeny k Otci »skrže Krista, Pána a Prostředníka našeho«, tu a tam i k Synu, dvakrát nebo třikrát za celý rok k Duchu sv., nikdy k světcům — prosíme Otce, aby na přímluvu svatých nám udělil milosti, za něž prosíme.

⁵ Officium, závazná úřední (»officiální«) modlitba církve (breviář), k níž jsou zavázáni všichni, kdož přijali vyšší svěcení. Dělí se na noční, jež má jeden nebo více dílů, zvaných nokturny, a na denní »hodinky«.

rové zpívají po skončených hodinkách v choru litanie ke cti sv. Panny. Advent jest doba veskrze mariánská.

Vše, co řečeno, jest nejstaršího data, vše pochází z dob prastarých, což při orientálním konservatismu jest samozřejmé. Tedy od nepaměti, půldruhého tisíciletí, je tak Maria na východě uctívána. Od západu pouze Maronité leccos převzali (též Syrové): májovou pobožnost, růženec, jemuž zasvěcují první neděli měsíce, a škapulíř, jemuž patří třetí neděle. Též litanie loretánská vnikla na východ — Arabové po invokaci »Růže tajemná« (duchovní) vkládají: »Cedře libánský, oroduj za nás.«

O Maronitech vypravuje očitý svědek: »Bez Marie se nedá jejích život myslit. Chtějí, aby vše jim připomínalo Marii. Její obraz malovali nebo kreslili do knih, tkali do záclon a šatů, zasazovali do zdí a sloupů, ryli díltem do nádob, pohárů, pečeti, hraček a nábytku, vtiskli nad veřejné domovních dveří, zavěšovali na stěny ložnic, dílen i krámů, její medaile nosili a vzájemně si darem dávali...«

C

V našich krajích se lidová zbožnost nepřimkla k liturgii tak jako jinde (str. 130). Důvod je ten, že na př. Ital latinské liturgii celkem rozumí, asi jako my rozumíme liturgii staroslovanské... kdo jí byl kdy přítomen, dá mi za pravdu. Kdyby Svatopluk ve své zaslepenosti nebyl zničil dílo svatých věrozvěstů, byl by i v našich krajinách zůstal »kontakt« lidu s obětujícím knězem. Latinská liturgie zavinila, že si lid pomohl mešními písněmi, jak již řečeno, a že i jinde šla jeho zbožnost »svou cestou«, ne však cestou bludnou, nýbrž vždy v souhlasu s učením sv. víry. Místo nešpor dá raději přednost litaním se svátostným požehnáním a s lidovým zpěvem, místo bělosobotního Exsultet a Alleluja, nyní všude na dopoledne přeloženého, zavedl si pěknou večerní slavnost vzkříšení s theoforickým průvodem atd.

Že náboženství pronikalo život našich předků skrz na skrz, jest nejlépe patrné na lidových zvyklostech. Kolik pěkných zvyků vzniklo vlivem církevního roku! Vezme na př. Mrštíkuv Rok na vsi! Národní kroje... jen do kostela a k slavnostem! Z národních pověstí dýše duch víry Kristovy, a což různé lidové báje, povídky, rčení! Ve všem viděli nebo si zbájili vztahy k náboženským pravdám. Celá říše zvířátek i rostlin jest v lidovém nazírání oživena milými vzpomínkami na tajemství sv. víry. Lid ví, proč křivonoska má zobáček ohnutý, proč vlaštovka jiřínka jest vespod bílá, proč má hrdlička na krku pásek, proč je květ slizky rudý, proč se osika chvěje, proč oblíní klas je tak krátký, nedosahuje ani půl délky atd. atd. Že v těchto milých bájích, jež mají i nemalý význam výchovný, na Matku Boží nezapomenuto, netřeba snad připomínat. Už v uvedených příkladech...⁶ Příroda (»věci stvořené«) skutečně povzná-

⁶ Jak snadno lze v přírodě najít pěkné náměty k mariánským kázáním a promluvám, svědčí tento cyklus májových kázání: Předvečer: konvalinka, úcta mariánská (»lilie údolní« v bibli! Němci ji nazývají májovým zvonkem). — 1. Palma, symbol vítězství a velebnosti, sv. víra... »To jest vítězství, jež přemáhá svět, víra naše.« (1 Jn 5. 4.) 2. Cypřiš, s větvemi stále zelenými a trvanlivým dřevem... naděje, sahající až za

žela naše předky k výšinám a vedla je k Tvůrci, jak jest jejím určením. (Pod korouhví K. VI. B.)

Sotva která pobožnost jest českému lidu tak milá jako mariánská. Nejvyššímu přednášejí skoro vždy své prosby prostřednictvím Matky Boží. Nejstarší písně našich předků! Jen tři jsou, k nimž spínali ruce: Bůh (Hospodíne, pomiluj ny, t. j. smiluj se nad námi), Sv. Václav, a v písni svatováclavské krom svatých patronů českých ještě jen Maria: »Maria, Matko přezádúčí, tys Královna všemohúčí: prosíš za nás svého Syna Hospodina.« Jak krásně, jak správně dogmaticky, s jakou důvěrou řečeno!

Jak se vede misionářům dnes, když šíří víru v Krista a vybízejí lid k lásce a následování sv. Panny? Nejinak než těm, kteří našim předkům kázali slova spásy. Úcta mariánská jde ruku v ruce s šířením víry Kristovy, a domorodci, kteří dotud žili v neustálém strachu před krutými bohy a zloduchy, jež bylo nutno stále usmířovat (mnohdy i lidskými oběťmi), přijdou naráz z kruté zimy do milého jara: křesťanský Bůh pln lásky, jeho Syn nežádá krev naši, nýbrž za nás cedil krev svou, a místo krvavé a krvežíznivé bohyně Kali (v Indii) milá a láskyplná Maria! Jako jarní slunko na ztuhlou zemi působí náboženství Kristovo na srdce ubohých.

hrob. 3. Růže, ohnivě červená — láska k Bohu, královna ctností. 4. Balzám, symbol hojící a účinné lásky bliženské. 5. Srdéčko, zbožnost, pravá, nikoli pouze zevnější. 6. Lilie, neporušená čistota Panny bez poskvrny počaté a nikdy žádným hříchem nedotčené ani stínem pokušení nezkalené. 7. Chudobka, pokora. 8. Fialka, skromnost. 9. Myrha, sebezápor, statečnost, chrání před mravní hnilobou. 10. Mučenka, trpělivost, odevzdání do vůle Boží, zvláště v těžkých chvílích. 11. Slzičky, soucit s cizí bídou, Matka Milosrdenství a my po jejím příkladě, Těšitelky zarmoucených. 12. Platan, stín . . . ochrana pod mateřským pláštěm sv. Panny, Maria útočiště kajících hříšníků. 13. Alpská protěž, vzdálená hluku světa a rostoucí na nedostupných skalách: láska k samotě, moudrost . . . (též alpská růže nebo některý náš kvítek rostoucí v lesních samotách . . .) 14. Sasanka: něžnost, vlídnost . . . 15. Chrysantéma: čistá a ušlechtilá radost. 16. Oliva, symbol pokoje. 17. Lípa, Maria rozdatelka milostí. 18. Chřpa, jde za obilím, za naším chlebem, a má barvu nebes . . . náš nadpřirozený chléb, jenž nás sílí cestou k nebesům, Maria a Eucharistie. 19. Rozmarýna, panenství. 20. Myrta, volba stavu po příkladě sv. Panny . . . její život před zasnoubením, příprava . . . ctnosti jejího snoubence. 21. Orchidea, přirozená a nadpřirozená krása sv. Panny. 22. Tropická »královna noci«, kvete jedinou noc — Maria v noci utrpení na Golgotě . . . tím krásnější, čím poslušněji trpěla. 23. Oranžovník, jenž má květ a plod zároveň, panenské m a t e ř s t v í Matky Boží. 24. Cedr na vrcholu Libanonu, Maria Královna trojí církve. 25. Prvosenka, první kvítek jarní, mládí ztrávené pod mocnou ochranou sv. Panny (lze vsunout kázání pro děti nebo pro mládež). 26. Čekanka . . . čekej klidně na skonání po životě ztráveném v lásce k sv. Panně. 27. Slunečnice, neustále se otáčí za sluncem, a jeho obraz se v jejím květu zračí jako v zrcadle: následování sv. Panny. 28. Leknín, vyrůstá z bahna a má kalich bělostný jako sníh, obrací jej k nebi: Neposkrvněné Početí . . . Maria přišla na svět bez hříchu — my prosíme, abychom aspoň bez hříchů ze světa odešli. 29. Sněženka, kvete ve sněhu . . . zůstat rozlícen láskou v chladném světě, čistý v nečistém světě, nedbat špatných příkladů a svůdců! 30. Zvonky, vyzvánějí: konec všem trampotám . . . touha po nebi, Mariino Nanebevzetí. 31. Pomněnka, věrnost, vytrvalost, vytrvat v úctě mariánské.

A jinde! V Chile neřekne věřící Indián jinak než Santísima María Nuestra Señora (Nejsv. Maria, naše Paní). Jak vítali Japonci misionáře v minulém století a že chtěli především vidět obraz sv. Panny, viz str. 90. V hlavním městě Persie Ispahanu vidět ještě dnes opuštěný katolický chrám, a nad hlavním oltářem obraz Královny růžencové.

Nemožno probírat všechna misionářská území a obšírně líčit, jak Maria od obrácených uctívána. Jen několik ukázek. Především Čína, říše středu. Kdy tam přišel první misionář? Mnoho staletí před tím, než sv. František Xav. vydechl duši na ostrově Sancianu, na samém prahu země, do níž vkročit mu nebylo od Pána dáno. R. 1625, když se křesťanství začalo po Číně šířit, byla při kopání základů domu v Sin-gan-fou objevena kamenná deska s nápisem z r. 635. Nápis sděluje, že do říše středu přišel kněz od západu a kázal nové náboženství. Jedna božská osoba se prý stala člověkem, má jméno Mesiaš, narodil se z Panny, jeho narození zvěstovali andělé a podivuhodná hvězda, přišli i králové a přinesli mu dary. Nápis též praví, že císařové nebránili hlásat křesťanství a sami se jeho kráse divili. Ve zmaticích válkách a občanských bojů zaniklo docela. Později byly ještě objeveny tři kamenné kříže ze stol. 4., 6., a 7.

Když tam přišli misionáři T. J. ve stol. 17., byli nemálo překvapeni tím, co uviděli v nejstarobylější a nejproslulejší pagodě Pekingské: socha bohyně Kou-an-in, o níž Číňané věří, že byla pannou... v náručí měla dítě, noha šlape po draku, po pravé ruce má vázu s květinou a knihu, po levé ruce holubici... u Číňanů není holubice symbol čistoty! Jak si vše vysvětlit? Nebyl to přec jen pozůstatek víry, kterou jim před staletími misionář od západu hlásal? Či snad dědictví z ráje, vzpomínka na předpověděnou vítěznou pannu?

Panenství není v Číně neznámé; jenže dívky se k němu zavazují z důvodů docela jiných než dívky křesťanské... aby se mohly docela věnovat starým rodičům. Takovým neprovdaným dívkám se stavívaly slavo-brány na věčnou paměť jejich hrdinné lásky. Královna matka měla v říši nemalý vliv. Císař syn ji denně dvakrát navštěvoval a s ní se radíval o důležitých státních záležitostech. Za takových okolností by se zdálo, že úcta mariánská přejde lidu snadno v krev. Ovšem, kdyby napřed přijali víru v Krista! Kdož ji přijal, uctívají vskutku sv. Pannu co nejvroucněji. V křesťanských rodinách se modlívali společně večer růženec. O svátcích mariánských mají zvláštní korunku, sestavenou od P. Moye, obsahující 63 Ave. Májová pobožnost jest velmi oblíbená, v rodinách stojí domácí oltářík s květy a svícemi. Jméno Maria jest velmi časté, a dívky rády se zasvěcují ustavičnému panenství, ovšemže z jiných důvodů než jejich pohanské družky... Pokud jim možno, věnují své mládí i život misli, šíření víry Kristovy a úcty Mariiny.

Na severním pobřeží Afriky naproti Sicilii se zvedá z vln ostrůvek Lampadusa. Na samém břehu vítá nás obrázek sv. Panny, před ním hoří lampa. Třebaže ostrov jest neobydlen, přece zřídka kdy světlo zhasne. Plavci mlmo plující vždy se tam zastaví, nalijí oleje do lampy, poprosí Královnu nebes za ochranu a berou se dál. I mohamedáni tento zvyk od křesťanských plavců přejali a jest zajímavé, že na severním pobřeží Afriky začíná pomalu svítat světlo svaté víry. Nepřivede i tam duše pohřížené dosud v temnoty islamu k Ježíšovi Maria?

XIV. SVATÉ DNY MARIINY.

Tyto jsou slavnosti Hospodinovy, shromáždění svatá, jež slaviti budete časy svými. (Lv 23. 4.)

A

V minulém století to bylo, r. 1867. Celá katolická církev slavila radostný den, památku chvíle, kdy nejsvětější Panna předpověděla slávu svou a věčné království toho, jež v panenském lůně chovala. Nebylo snad jediného kněze, jenž by toho nebyl vzpomněl, když se toho dne v nešporách modlil Magnífikat. »Se kterým jsi Alžbětu navštívila...«

Na ostrově Poob v Nové Kaledonii navštívil P. Rougeyron, jeden z prvních tamějších misionářů, katolickou vesničku, skrytou v lesíku kokosových palm a baobabů. Paprsky tropického slunka nebyly onu dobu tak žhavé jako jindy, a jak se zdálo, celá osada oblékla sváteční háv; na pěkných ulicích mezi domky jest jaksi živo, všichni ve slavnostní náladě... Tento den, zasvěcený sv. Panně, byl určen, aby 60 katechumenů přijalo křest. Šťastní neofyté se večer procházeli ve stinném loubí, ozvěna hor donáší k uchu kněze jejich mariánské písně, a misionář se zamyslí... Jak dávno tomu, co nebyl mezi nimi životem jist! Před několika lety by ho byli málem sežrali i s jeho průvodci. A dnes?... Kdo zkrtil tyto obávané kanibaly, mezi něž si netroufala noha žádného Evropana, byť byl i po zuby ozbrojen? Zkrtil... rceme raději »zušlechtí...« Vira Kristova a úcta mariánská... Tito obávaní divoši, jejichž největší potěšení bylo vraždit a slavit kanibalské hody, pokládají dnes za radostný den, mohou-li slavit svátek své nebeské Matky.

Svátky Marie Panny... vyliče jejich kouzlo, dovedeš-li! Kdo prožil několik let v Mariánské družině dobře řízené, na př. v dobrém klášteře... Pozorovat radostnou, skoro vzrušenou náladu, jež se zračí ve tváři všech už několik dnů před blížícím se svatým dnem! Před velkým svátkem mariánským to vypadá bezmála jako v dětské jizbě před vánocemi. Čím je svatý den blíže, tím radostnější nálada, a v předvečer slavnosti jakoby svátek tu již byl. Všichni chovanci nebo chovanky u sv. zpovědi, a teď s čistým srdcem očekávají příchod Královny...

Vzpomínám na jeden klášter. Před lety... V předvečer svátku Panny bez poskvrny počaté, patronky Družiny... Na tváři všech rozlít radostný úsměv, sotvaže se opanovat dovedly. Zvláště jedna maličká mi byla nápadná. »Copak je, že tak záříš radostí?« »Ona se těší na zítřejší den...« Už je na věčnosti, zemřela v květu života, asi v 17 letech, a jak jsem zvěděl, jako anděl...

Probíral jsem se dopisy, jež tehdy byly zaslány k titulárnímu družinskému svátku. Jedna Slovenka píše: »Myslím, že není jediného dítky mariánského, které by v tento překrásný den „na ňu zabudlo“ (na sv. Pannu) ... jsem jista, že není ani jediné, jež by toho dne nevzpomněla se zvlhlýma očima na drahý okamžik, kdy se v mllé klášterní kapli před mariánským oltářem zasvětila Rodičce Boží ... že není jediné, jež by nezlíbala medailku, jež zdobí naše šíje, stuhu, jež značí barvu naší nebeské Královny, družinskou knížku, z níž čerpala sílu. Teď teprve chápu, že mohou nastat chvíle, v nichž se člověk musí hluboko zamyslet a v nichž

se vybaví ty nezapomenutelné okamžiky prožité v naší milé Družině. Pravím okamžiky, protože mi připadá, že to tak rychle uteklo. S radostí podpisují záslibnou modlitbu...»

P s y c h o l o g i c k ý v ý z n a m a nutnost svátků? Již v občanském životě jich naše přirozenost vymáhá. V nepřetržité řadě jednotvárných dnů jsou oddechem a vzpruhou... dny, kdy národové vzpomínají velkých činů svých předků, aby se jejich příkladem povzbudili k vlasteneckému smýšlení a k velkým skutkům. Tím více pocítuje duch nutnost svátků v náboženském životě, aby srdce i duši povznášely vzhůru, k cíli, pro něž jsme stvořeni, k němuž putujeme a jejž nesmíme s očí spouštět. Již každá neděle rozezvučí harfu našeho náboženského vědomí a citění. Sursum... Pamatuji na vlast, k níž putuješ! Silnějšími tóny se rozezvučí naše harfa ve svátky, ačli je slavíme v duchu víry. »Slavnostní nálada...« O křesťanských svátcích a zvláště o mariánských platí slovo: »R a d o s t n á nálada...« Víra, naděje, láska, zbožnost, vroucí oddanost... to jsou struny, jež rozezvučí každý den, slavící svatou Pannu. Věřící se namnoze na ně připravují devítidenní pobožností; v předvečer, jenž připadá duši jako slavnostní vyzvánění,⁶ hledí udržet sebranost mysli co největší, svatým přijímáním začíná velký svatý den, do něhož vstupujeme s náladou vpravdě posvátnou — jako do svatyně.

Jak slavívali věřící velké svátky Matky Boží! Jak se na ně připravovali! Nejen světci... Císař Jindřich VII. trávil každoročně před svátkem Panny nanebevzaté několik dnů v ústraní na modlitbách... sv. Panna mu vyprosila milost, že toho dne i zemřel. Františkán Josef Albizi nežil před vstupem do řehole právě nej příkladnějším životem. Leč aspoň svátky mariánské zbožně trávil, a na svůj nejmilejší svátek ošatil vždy chudého. Jako řeholník z vděčnosti, že oslava svátků sv. Panny ho zachránila před úplnou zkázou, trávil jejich vigilie na modlitbách a v postu. Nedůstojno jest svátek slavít a důvod (předmět) svátku neznat. (Chrys.)

Za rytířských dob bylo ve Francii o svátcích sv. Panny příměří, na pochodu učiněna zastávka, nařizen klid zbraní. Kulturní historik na př. vypravuje, že velitel vojska, nemaje možnosti být přítomen mši sv., v přestrojení se dostal do obleženého města, aby byl účasten svatých tajemství; byl přece poznán, ale beze slova i bez úhony propuštěn. Za dlouhé »stoleté« války plenily anglické voje Francii, zničily celá města, ale sochy sv. Panny se nikdy nedotkly. Obyvatelstvo se vrací, hledí truchlivě na ssutiny, spatří v troskách sochu... »Zázrak...« Byl to zázrak, ale zázrak milosti a lásky. Svatyně mariánské byly pokládány za půdu neutrální, tam byl každý, voják i rytíř, přítel i nepřítel, jen »poutník Naší Paní«, s obrazem Madony na přílbě nebo čapce. Buckingham se zastavuje na svém tažení v předvečer Narození Panny Marie 1380 v lese de Marchenois a slaví s vojskem svátek sv. Panny v nepřátelské zemi... V opatském francouzském chrámu, jenž byl na blízku, jsou všichni přítomní nejsvětější oběti — toho dne klid zbraní... Jiný vojevůdce, v městě obležený od prince Jeana Angoulêmeského, vidí, že se kapitulací nevyhne. Hlad, bída... Posílá k Janovi. »Chcete se vzdát?« »Nikoli, ale zítra jest svátek Marie Panny (2. února); zakažme oba svým lidem se bít pod ja-

⁶ Liturgickou vigilií mají pouze dva svátky sv. Panny: Neposkvrněné Početí a Nanebevzetí.

koukoli záminku...« Jan souhlasí, obležený vytáhne s vojskem, stráž ho zadržuje, ale Jan z lásky a z úcty k sv. Panně ho nechá bez pohromy odvést a spokojuje se s dobytým městem...

Se vzímající se úctou mariánskou přibývalo i jejích svátků. Židé slavili troje velké slavnosti: velikonoce — na památku zachránění národa vyvoleného a jeho vyvedení z otroctví egyptského; letnice — na památku zákona daného lidu na Sínai; stánků — na poděkování za úrodu a vzpomínka čtyřicetiletého putování pouští, kde všechen lid bydlil ve stanech. Tyto svátky obsahovaly kromě vzpomínky na minulost též blahou naději a vyhlídku do budoucnosti: velikonoce... pravý beránek Boží, Ježíš beránek velkonoční předobrazoval, vysvobodí ne jeden národ, nýbrž všechno lidstvo, nikoli ze železných okovů tělesné služebnosti, nýbrž ze spárů satanových. Letnice... přijde zákonodárce, jenž vpíše nový zákon nikoli do kamenných desk, nýbrž do srdcí. Slavnost stánků... přijde Mesiáš, jenž uvede všechny věřící do věčných stanů.

Křesťané... nejstarší svátek, Ježíš slavili od samého prvopočátku, byly velikonoce, každoroční vzpomínka vykoupení, t. j. Kristovy smrti a zmrtvýchvstání. Letnice, narozeniny církve, den dokonání díla Spasitele — skrze poslaného Ducha svatého. K těmto dvěma přistoupily ještě dva další: ve třetím století Zjevení Páně (památka jeho křtu a příchodu králů z východu... povolání k pravé víře), a ještě později svátek Narození Páně.

Kromě těchto stěžejních svátků se pohenáhu začínají slavit i jiné památné dny: především to byly výroční dny mučednické smrti věrných Kristových... k povzbuzení a k následování. Jiných svátků nejstarší církev neslavila.

A co sv. Panna? Brzo si všimla láska věřících, že bez ní by v liturgickém roce byla mezera. Pracovala spolu s Vykupitelem o naší spáse, a je-li církevní rok každoroční liturgické obnovování díla vykoupení, musí tam nezbytně po boku hlavní osoby stát i jeho pomocnice, vedle Spasitele i jeho přesvatá Matka. Zprvu byla oslavována spolu s Ježíšem; s ním spojena v díle vykoupení, s ním spojena i v oslavě věřících. Některé svátky Ježíšovy byly i svátky jejími: vánoce, Vtělení Páně (Zvěstování P. M.), Obětování Páně (Očišťování P. M.). Církevní rok vyrostl z tajemství našeho vykoupení, svátky mariánské provázejí svátky Kristovy. To jest první skupina svátků sv. Panny: Matka Boží, stojící po boku svého Syna... u jesliček, s Ježíškem v lůně nebo v náručí. Netrvalo však dlouho, a nejsvětější Panna měla svátky své. (Svátek Bolestné Matky Boží jest data velmi pozdního... Mariina účast na oběti kříže.)

María však pokračuje v díle Kristově — tím, že nám zjednává milosti: Prostřednice, Rozdávatelka milostí... Věřící s vděčností vzpomínali na mimořádné milosti, jichž se jim přímluvou sv. Panny dostalo, a oslavovali je slavnostmi. S počátku byly tyto svátky rázu místního, pro jednotlivé diecése nebo řády, později se rozšířily některé na celou církev: Jména Panny Marie na poděkování za vítězství u Vídně, Královny růžencové na poděkování za vítězství u Lepanta, Pomocnice křesťanů na poděkování za návrat papeže Pia VII. ze zajetí Napoleonova; Královny Karmélské, Matky milosrdenství (de Mercede), P. M. Lurdské na paměť zvláštních milostí, jichž se nám skrze ni dostávalo nebo dostává.

Třetí skupina svátků jsou ty, jež oslavují některou výsadu sv. Panny nebo tajemství jejího života. Z nich jsou jen dva prastarého data a vysokého liturgického řádu: Neposkvrněného Početí a Nanebevzetí. Ostatní pocházejí z pozdějších dob: Narození, Navštívení, Zasnoubení, Obětování... Některé jsou data nejnovějšího: Mateřství... Tuto milost všech milostí spolu s neporušeným panenstvím Matky Boží oslavovala a oslavuje církev o vánocích; svátek Mateřství P. M. 11. října jest docela podružného rázu.

Čtvrtá skupina svátků jest rázu čistě místního. Týkají se různých milostných obrazů nebo míst (Panny Marie Sněžné, Dobré rady, Ustavičné pomoci, Čenstochovské...), zavdaly k nim někdy podnět i legendy. Velmi mnoho svátků slavených jen v některých diecésích, jen v jediném městě neb jediném kostele, patří do druhé skupiny: poděkování za záchranu v době moru, zemětřesení a pod.. Hollweck ve svém díle *Fasti Mariani* uvádí přes 500 svátků Marie Panny slavených po celé církvi, ale ne o d celé církve. Proč nemáme zvláštní svátky mariánské v našich krajích, na př. Panny Marie Vítězné na sv. Hostýně nebo ke cti milostného obrazu na Sv. Hoře? Důvod je ten, že náš lid spojil oslavu milostného obrazu s některým velkým, obyčejně zasvěceným svátkem již stávajícím, a nepocíťoval nutnosti zavést svátek zvláštní. Anebo přichází na poutní místo v určitou neděli, na př. čtvrtou nedělí po velikonocích, tradičním výročním dnu porážky Mongolů, a nedbaje toho, jaký den jest, oslavuje při mši sv. Matku Boží zpěvy a modlitbami svým způsobem. V Itálii a ve Francii, kde byl kontakt s liturgií větší, se bez zvláštních svátků neobešli.⁷

Který jest nejstarší svátek Matky Boží? Na to těžko odpovědět, ledaže bychom řekli: »Vánoce.« Není nejmenší pochyby, že vánoce jsou společným svátkem božského dítěte a jeho panenské Matky. Stačí nahlédnout do mlsálu (novoroční mše sv.!) a do breváře (antifony, hymny, čtení, responsoria); věc ozřejmí ještě více, studujeme-li staré liturgické knihy. Když pak zavedena doba přípravná, dostala ráz veskrze mariánský — advent byl dřívějším generacím tím, čím nám jest máj. Viz kap. XV. (str. 143). Vánoce, svátek narození a vtělení Syna Božího, jakož i božského mateřství a neporušeného panenství Rodičky Boží... Věřící v liturgické účte nedělili nikdy Matku od Syna.

Tázeme se však, kdy začala církev slavit samostatné svátky Marie Panny? A který nejdříve? První doklad máme s počátku V. stol. Sv. Proklus měl r. 428 nebo 429 v Cařihradě kázání »ve svátek sv. Panny, jenž shromáždil všechny přítomné...« O jakémś svátku Matky Boží mluví již autoři IV. století. Který svátek to byl? Pravděpodobně svátek Božského mateřství a neporušeného panenství, slavený podle svědectví pozdějších kazatelů v neděli před narozením Páně (Hesychius Jerusa-

⁷ Někdy docházelo k výstřednostem. V Toledu slavili svátek Královny pokoje (Nuestra Señora de la Paz) na památku, že Alfons VI. Kastilský, rozezlený na manželku, se dal uchlácholit (za jeho nepřítomnosti vládla u něj místo něho přestoupila jeho ustanovení... přísahal jí pomstu, přijel do Toleda za ní...). V Messině slavili (slaví?) svátek Dopisu Panny Marie, který se tam uchovává (není hebrejský ani aramejský! Ignácovi Antiošskému »Ignatio dilecto discipulo humilis ancilla Christi...« Závěr: »Incarnationis Filli mei anno XLII.«).

temský, kněz, † po r. 450, Chrysippus, † 479, Antipater, biskup bosterský, † 458, Petr Chrysolog, † kolem r. 450). Ambrosiánská liturgie slaví dodnes poslední neděli adventní (šestou!) svátek panenského početí, stejně jako některé liturgie východní. Nazvat tento svátek slavností Zvěstování Panny Marie není docela přesné, třebaže předmětem nebyl tohoto tajemství valně vzdálen. V Antiochii, jak se někteří znalci starokřesťanských liturgií domnívají, byl slaven tento svátek již r. 370 jako »Památka Matky Boží a povždy Panny«. Mnich Theodor sděluje (kolem r. 500), že v palestinských klášteřích se každoročně slaví s velkou slávou »výroční památka Matky Boží«.

Koncem stol. VII. byly v Římě slaveny čtyři svátky Rodičky Boží: Zvěstování, Nanebevzetí, Narození, Očišťování. Tyto svátky byly dlouhá staletí jediné, jež slavila celá latinská církev — až do stol. XII. Pro Řím máme doklad z dob Sergia I. († 701), jenž ustanovil, aby »ve svátky Zvěstování Páně, Narození a Nanebevzetí svaté Matky Boží povždy Panny, a sv. Simeona (= Očišťování Panny Marie!) se lid ubíral v průvodu z chrámu sv. Hadriána do chrámu Marie Panny.« Tak svědčí Anastasius zvaný Bibliothecarius († asi r. 879). Patrně, že jmenovaný papež ony svátky nezavedl, nýbrž jen organizoval procesí, jímž se jim dostalo zvláštního lesku a vyznamenání; poněvadž za Řehoře Vel. († 604) se ještě ony svátky v Římě neslavily, byly zavedeny pravděpodobně jen málo desítkletí před Sergiem, načež se rychle šířily po celém západě.

B

Proč je s o b o t a zasvěcena nejbl. Panně? Jak a kde vznikl tento zvyk?

Pátek byl již od dob apoštolských zasvěcen vzpomínce na trpčícího Spasitele, a proto dnem kajícím. Neděle byla »dnem Páně« (viz Zj 1. 10), taktéž od dob apoštolských, týdenní památka jeho zmrtvýchvstání a dokonání díla naší spásy. O Tvůrci čteme v první kapitole první knihy Mojžíšovy, že dokonav dílo stvoření »odpočinul sedmého dne« (v sobotu), a tím jej posvětil. O Vykupiteli možno říci, že dokonav dílo vykoupení člověka »odpočinul«, a odevzdal řízení církve, sbornice vykoupěných, Duchu sv., kterého též v neděli poslal. Když pak věřící, téměř instinktivně, chtěli i Matce a Pomocnici Vykupitelově zasvětit jeden den v týdnu, padla volba skoro samozřejmě na sobotu, na předvečer dne Páně. Sv. Panna, naše Prostřednice u Ježíše, nás vede k jeho Srdci — — Sobota, den, kdy její božský Syn dlel v hrobě, den, jež trávila v nevýslovné žalosti, kdy ona samojediná »se nepohoršila« (Mt 26. 31) a zůstala neochvějná ve víře (in ipsa tunc stetit ecclesia... Bellarmin odporuje!).

V Evropě začali ve stol. X. — snad za málo desítkletí po r. 900 — sobotu slavít jako den Matky Boží. Ale z východních liturgií jest zřejmo, že zvyk zasvěcovat sobotu sv. Panně jest prastarý. Jedna řecká legenda vypravuje, že v kterémsi cařihradském klášteře měli překrásný obraz Rodičky Boží, zahalený závojem. Jakmile byla odzpívána v choru v pátek devátá hodinka (třetí hodina odpoč. ...), zdvihl se závoj a obraz zůstal odhalen až do nešpor v sobotu, načež závoj klesl... Sv. Panna prý tak sama dala najevo, že si přeje, aby jí sobota byla zasvěcena... Viz kap. XIII. str. 131. (melchitská liturgie).

Sv. Petr Damiánský († 1072) tuto pobožnost šířil, ale nezavedl, nýbrž přejal od starších: »V některých chrámech se ujal pěkný zvyk, každou sobotu slavít mši sv. ke cti nejbl. Panny.« Jeho vrstevník **Bernold Kostnický** praví: »Skoro všude se sloužívá v pátek mše sv. ke cti sv. kříže, a v sobotu ke cti sv. Panny.« Se mší svatou brzy spojovali i liturgické officium (kněžské hodinky), v klášteře **Clygnyackém** prý již od dob opata **Odon** († 941). Velmi horlivě šířili tuto pobožnost benediktini, nadmíru drahá byla karmelitánům. Křížáci pokládali sobotu za den, kdy jim byla nejbl. Panna »zvláště nápomocná«. **Pius V.** při úpravě misálu vzal srp a skosil nepřehlednou řadu svátků, ale na »marlánskou sobotu« nesáhl.

Z klášterů a chrámů se šířila tato pobožnost mezi lid. V latinské církvi bývala na mnohých místech dnem postním, její zachovávali i vlažní věřící — »ke cti sv. Panny«, jak praví některé synody 14. stol., a tento zvyk, v některých diecésích uzákoněný, trvá místy dodnes — taktéž některé řehole jej doposud zachovávají. Ve východní liturgii zase platila sobota za den polosváteční, kdy byl půst (vyjma svatý týden) zakázán.

Ve Skotsku bylo za katolických dob zvykem, že v sobotu v poledne končily služební práce, odpoledne se šlo do kostela, tam marlánské kázání a marlánské nešpory, načež písně. Tento obyčej byl později uzákoněn, a to od **Viléma I.** začátkem XIII. stol. V Itálii skoro všechny korporace řemeslníků a umělců nařizovaly svým členům od třetí hodiny odpolední klid, v Tyrolsku se všeobecně přestalo pracovat již ve dvě nebo ve tři hodiny, a zbytek dne byl věnován uctění sv. Panny. (Žel, že se vloudily i zlozvyky!...) **Farář Holzhauser** zavedl ve své domácí kapli zpívané litanie a zval na ně farníky; přicházeli, kaple pomalu již nestačila, pobožnost přenesena do kostela a rozšířila se i do jiných farností. Dnes se sobota slaví různě. Někde se spokojí s Loretánskou litaní a eucharistickým požehnáním, jinde se litanie zpívají, v kostele al **Gesù T. J.** v Římě se již po tři sta let koná k večeru kázání, jinde se zpívá *Salve Regina* atd. **Bl. Emile Bicchieri** každou sobotu podělila 15 chudobných chleby ke cti 15 tajemství růžencových. **Kardinál Toletus** každou sobotu, ať bylo počasí jakékoli, šel pěšky do chrámu **Santa Maria Maggiore**, aby tam sloužil mši sv. **Portugalský princ Šebestján** každou sobotu při mši sv. ministroval.

Což první sobota v měsíci? (Ve šlép. *Nep.* 274.) Tuto pobožnost zavedl **P. Picot de la Clorivière** v **Ille-et-Vilaine**. Po Francii běsní velká revoluce, sochy, obrazy a svatyně **Matky Boží** jsou zneuctívány, sv. Panna tupena slovem i skutkem. Tento kněz, zakladatel sdružení **Dcer Neposkvrněného Srdce Marie Panny**, chtěl napodobit první pátek měsíce; jako toho dne odprošují věřící nejsv. Srdce **Ježíšovo** za všechny svato krádeže a potupy, jimiž ho bezbožní a nevěřící urážejí, tak chtěl on, aby sestry jmenované kongregace modlitbami a pokáním hleděly odčinit urážky, jichž se dostává **Neposkvrněné Panně**; zvláště pak doporučoval sv. přijímání. Přes sto let tato pobožnost byla omezena jen na nevelký zástup těch, kteří ji znali. Teprve když ji **Pius X.** obdařil odpustky, začala se šířit po celé církvi.

O 15 sobotách před svátkem **Královny Růžencové** viz kap. XVI. Místní dochází nyní větší obliby pobožnost dvanácti sobot před svátkem **Neposkvrněného Početí**, od **Pia X.** též odpustky obdařená. (Ve šlép. *N.* 896.)

XV. MĚSÍC KRÁLOVNY MÁJOVÉ.

Měsíc tento první vám bude mezi
měsíci roku. (Ex 12 2.)

Helena Mostová líčí, jak trávila v berlínském studijním pensionátě poslední měsíc květů, krátce před obrácením. Smýšlením byla již katolička, ve sv. víře vyučena a nezbytné svolení k přestupu od otce již dostala. Na skříňku ve svém pokoji rozprostřela bílou roušku, postavila na ni obraz sv. Panny, ozdobila květinami . . . Svíce postavit si přece netroufala — protestantka v protestantském ústavě! Ale její družka, jediná katolička celého pensionátu, zasvěcená do její zamýšlené konverse, si na oltářík ve svém pokojíku postavila i voskovice po obou stranách Murillovy Neposkvrněné. U jejího pokoje byl balkon, tam za májových večerů obě sedávaly, oltářík s rozžatými svíccemi postavila dívka blízko k oknu, a nyní zapomínajíce na svět, pod májovou oblohou, ovívány vůní zahrady, zpívaly dlouho do noci májové písně . . . tak vroucně, jakoby byly u Královny andělů v ráji. Nejraději zpívaly litanii Loretánskou . . . při tom jejich vnitřnímu zraku zmizelo všechno pozemské. Ve svátek Pomocnice křesťanů, 24. máje, složila před obrazem Královny Růžencové vyznání víry . . . pohnutím byla sotva s to mluvit. Dlouho pak trvala ve svatyni, a pak beze slova se objala s družkou, jež byla nejsvětějšímu okamžiku jejího života přítomna.

Nezapomenutelný máj . . . J e n o n a mohla do alba svého života zapsat toto slovo? Jen ona měla v životě »nezapomenutelný máj«? Nevím, kolik čtenářů bude číst tyto řádky; ale tolik mohu soudit, že mezi nimi snad nejeden zde ustane, odloží knihu a bude vzpomínat na »svůj« máj, na j e d e n máj svého života, na svůj nezapomenutelný máj . . . na májové večery, snad dávno minulé, kdy Královna květů mu vhodila s nebeské výše do klína perlu — vroucí lásku a oddanost k ní, Neposkvrněné, vzoru vši krásy . . . máj, jenž v jeho srdci roznítl svatý oheň nadšení . . . a obraz sv. Panny, jež si od májového oltáře odnesl, stal se mu strážným andělem na jeho životní pouti, palladem proti útokům nepřátel.

Měsíc Královny květů . . . Kdo vypoví jeho kouzlo? Kdo spočte všechny růže, jež dští, dštít a dštít bude Královna májová na ty, kteří obklopovali a ještě kdy obklopovat budou její oltáře, tonoucí v záplavě květů a světél? Kolik duší poznalo tam pravou krásu, kolik jich tam pohrdlo prachem země a vzlétlo k výšinám, k trůnu milosti, vzletem, jež žádná moc pozemská ni pekelná nebyla s to zastavit nebo srazit zpět do prachu? Žádná vášeň, žádný svod, žádná lahoda? . . . Kolik jich tam poznalo, čím jest Maria věřícímu lidu! Čím se tam stala Maria i jím! . . .

Jistě že žádný čtenář nám nebude zazlívát, že věnujeme celou kapitolu vzniku a vývoji této nejkrásnější, ctitelům Královny nebes nejmilejší a nejlidovější pobožnosti mariánské. Kdyby některý důkladný badatel chtěl po svém způsobu i zde začít »od Adama«, nebyl by na rozpacích. Mohl by nás zavést do »dávného starověku«, do orientu, do zemí středomořských, jakož i do krajů západoasijských a poučit nás, jak tam slavili jarní rovnodennost. Velikonoce nebyly svátek čistě židovský, nýbrž světový, ovšemže docela jiného rázu než u národa vyvoleného: radost z přicházejícího jara, z probouzejícího se života. V krajích severních slavili letní slunovrat, radost ze začínajícího léta. (Maria I. 341.) Ve střední, zá-

padni a částečně i jižní Evropě byl měsíc jara, květů a života, měsíc mladosti a radosti máj... Pomněme jen stavění májí v našich krajích? Jenže ušlechtilá radost se místy zvrhla v pustou nevázanost. Tak tomu bylo zvláště v Itálii za doby pohanského humanismu a s ním spřízněné renaissance. Duch znovuzrozeného antického pohanství pronikal život veřejný i soukromý, a máj byl doba, kdy zvláště mládež se oddávala pustým výstřednostem ... pod slunným italským nebem ve vlažné přírodě, provanuté vůní květů a naplněné zpěvem ptáčků. Vychovatelé mládeže hledali protijed proti této nedozírné zkáze, a našli jej ... v úctě k nejčistší Panně.

Ale tím jsme předběhli. První stopy májových oslav ke cti Královny nebes se objevují ve stol. XII. v Německu, ve Španělsku a Francii. Na jaře bývaly totiž její obrazy věnčeny a s oblibou zpívány mariánské písně. A kdo by se divil, že právě měsíc květů mimoděk obrací zrak i mysl věřících k Neposkvrněné? Nebral již autor Velepísně obrazy z kvetoucích luhů, aby jimi vyjádřil krásu té, kterou opěvuje? Po jeho příkladu jednali nevyčerpatelní skladatelé mariánských sekvencí a hymnů ve středověku, v době horoucí víry a čisté nadšené poesie. Ve stol. XIII. opěvoval kastilský král Alfons X. (zvaný Moudrý, též »pěvec nejbl. Panny«, † 1284, štedrý příznivec věd) nebeskou Královnu nesčetnými písněmi; mezi nimi se vyskytuje i pěkný »zpěv májový«, první to báseň ke cti májové Kněžny. Od r. 1324 se pořádaly každoročně 1. máje v Toulousu básnické závody. Uvedeného roku se tam sešlo množství pěvců, před nepřehledným davem četli své básně, a první cenu (zlatou flalku) obdržela píseň katalonského rytíře Ramona Vidala, opěvující Neposkvrěnou Pannu. Tak začaly toulouské »květinové hry«, jež se dodnes 1. máje pořádají a jež nám zvláště ze stol. XIV. a XV. uchovaly přemnoho krásných mariánských provençalských písní.

Touže dobou (kolem r. 1350), jak se dočítáme v životopise bl. Jindřicha de Suso, oslavoval tento mystik Královnu májovou v Německu. Neutrhl na lučině ani jediný kvítek, dokavadž nepřišel máj — tu ozdobil prvním věncem obraz sv. Panny. Za dvě stě let potom vedl své světence sv. Filip Nerí († 1595) k tomu, aby v květnu zdobili oltáře nebeské Královny květy a oslavovali ji zpěvy. Leč tento krásný zvyk po jeho smrti pomínul. Ale za několik desítek let potom, asi v polovině stol. XVII., zasypáný pramének opět vyvěrá, a sice na dvou místech — tentokráte však již nevyschne, bude mohutnět a vzroste ve veletok, jenž zaplaví celou církev.

Na dvou místech ... Německo a Itálie zápasí o čest, že jsou rodištěm májové pobožnosti. Komu tuto čest přiknout? Jest nesporno, že oba »praménky« vytryskly samostatně, nezávisle jeden na druhém. Začneme s Německem. Tam ke dnu 1. května 1641 skládá latinský májový zpěv P. Jakub Balde T. J., Elsasan († 1668), »polyhistor, jeden z nejlepších latinských básníků, kteří kdy žili«. Téhož roku se objevila ve švýcarském Luzernu první německá májová píseň ke cti Matky Boží (»Der Seelen Trostgarten«). Za tři roky potom vydal P. Nadasí T. J. v Kolíně nad Rýnem první »Měsíc mariánský« (Theophilus Marianus, Mariánský Bohumil) s modlitbami a rozjímáními na každý den. Nešlo však o máj — podle jeho návodu si měli věřící zvolit libovolný měsíc v roce a věno-

vat jej úctě Matky Boží. To vše byly tudíž jen přípravy k naší milé pobožnosti, jež jako všechna velká díla prodělala dlouhé stadium vývoje. Vlastní májová pobožnost vznikla, jak zvíme, u krbu rodinného a odtamtud si razila cestu do veřejnosti.

Měsíc mariánský ... Rozšířil-li se tato pobožnost a stane-li se společnou všem věřícím, nelze pochybovat, na který měsíc asi padne volba ... Německý kapucín Schnüffis vydal r. 1692 sbírku třiceti elegií, jimiž oslavuje máj jako měsíc nejsv. Panny. Sbírka nazvána *Mirantische Mayenpfeiff* — Mirant byl autorův pseudonym — tedy »Mirantova májová lyra«.

Jiný vznik měla májová pobožnost v Itálii. Tam se zrodila ve zdech kláštera, v noviciátě ... ve Fiesolích. P. Angelo Guinigi (»anděl jménem i životem«) pěstoval v srdcích noviců vroucí lásku k Neposkvrněné, a když nastal máj r. 1671, dostali mladí novicové nápad: »Na fiesolském pahorku se zpívají a hrají o májovém svátku (první neděli měsíce) milostné písně ... Neslušelo by se, abychom toho dne oslavovali milovanou nebeskou Královnu my? Co činí světáci pro své milenky, můžeme činit my pro svou nebeskou Matku!« Sešli se tedy první neděli májovou v chrámě a zpívali litanie Loretánskou i jiné zpěvy ke cti sv. Panny. Druhý »májový svátek« (druhou neděli) zpěv opětovali, při slovech »Královno andělů« položili na hlavu sochy sv. Panny věnec růží, Ježíškovl dali pěknou růži do ruky, načež obětovali Neposkvrněné Královně nebes stříbrné srdce, do něhož vryta snad jejich jména ... vypravuje se alespoň, že mnozí vznešení věřící si přáli, aby i jejich jména byla do srdce vryta. Po několika let se konala tato pobožnost po první tři neděle měsíce, od r. 1701 o všech nedělích (snad i svátcích), a krom toho uctívali všichni novicové sv. Panu soukromě den co den po celý máj.

Šířila se tato krásná a milá pobožnost z Fiesol i jinam? Nikoli! Dočítáme se sice v životopise P. Anselmi T. J. († 1713), že poslední léta života v Neapoli spěchoval po celý máj do dvorního chrámu sv. Kláry, aby slyšel mariánské zpěvy a byl přítomen požehnání. Jak tam tento zvyk povstal? ... Touže dobou byly ve dvou chrámech v Mantově (Matky božské milosti a sv. Mikuláše) všechny májové neděle a svátky zasvěceny oslavě Královny nebes — první to případy, že se májová pobožnost koná veřejně, v kostelích — ale jsou to případy docela ojedinělé. I v Itálii se s počátku náš kvítek pěstoval v zátiší rodin i klášterů.

Je to zřejmo z nepatrné knížečky o 70 stranách, vydané r. 1724 v Parmě. Autor dílka, P. Annibale Dionisi (Hannibal Donese), netušil, co bude jeho »Měsíc Marlin« pro rozšíření májové pobožnosti znamenat a že Májová Kněžna užije jeho dílka za nástroj k vykonání velkého díla. P. Donese podává stručný návod, jak slavit v rodinách, v klášteřích, v krámech (!) i jinde měsíc Marlin; tentokrát už praví určitě: »Máj.« »Na místě, kde se celá rodina schází k modlitbě, postaví se pěkný ozdobený oltář se sochou nebo obrazem Marie Panny. Večer před 1. májem se všichni shromáždí před osvětleným oltářem a pomodlí se růženec nebo litanie. Mohou se připojit i jiné modlitby, ale ne příliš dlouhé, aby se pobožnost zvláště dětem nezprotivila. Pak si vytáhne každý lístek s úkonem ctnosti pro příští den. Týdně ... přijmou všichni sv. svátosti. Kdykoli někdo opustí dům, neopomine na cestě navštívit

kapli nebo chrám zasvěcený sv. Panně. Po celý měsíc se budou všichni snažit, aby v jejích chování nic neurazilo čisté oči nebeské Matky, a pobožnost skončí tím, že posledního máje se jí společně před domácím oltářkem zasvětlí.« Knížka se rozletěla do nejširších vrstev věřícího lidu, dočkala se v málo letech dvanácti vydání, byla přeložena i do jiných jazyků a rozněcovala lásku k sv. Panně i za mořem, v Mexiku, kde vydána ve španělském překladě.

Z knížky jest za prvé zřejmo, že autor pobožnost májovou nezavádí, nýbrž dává jen praktické pokyny, jak ji konat. Za druhé, že za jeho dob nebyla tato pobožnost konána veřejně ve chrámech — odezíraje od výjimek, o nichž byla řeč — nýbrž soukromě. Ale měsícem marlánským byl kolem r. 1700 již všeobecně máj, a sv. Panna v máji od věřících oslavována. Na neposledním místě stojí Marlánské družiny studující mládeže, řízené kněžími T. J. Dočítáme se o ní na př. v životopise P. Brusati, ředitele akademické Družiny v Miláně. P. Dominik Calvi T. J., profesor v katedrále římské koleji (v letech 1737—1740), konával s chovanci májovou pobožnost poslední čtvrthodinku vyučování a pěstoval ji i v Marlánské družině studující mládeže. Po r. 1755 byl ředitelem exercičního domu na Maltě a šířil ji i tam.

R. 1758, čtyři roky po smrti P. Donese, objevil se nový »Měsíc Marlánský«. Jeho autor, P. Fr. Lalomia T. J., vzal za základ život Panny Marie, zatím co P. Donese vzal za témata každodenních rozjímání exerciční pravdy, takže jeho dílo byla spíše misionářská knížka. P. Lalomia († 1789 na řeckém ostrově Tinos, tedy po zrušení řádu) nahlédl, že proti nevěře a orglím nečistoty, jimiž byl za smutných revolučních a osvícenských dob nakažen i Papežský stát, není účinnějšího léku nad úctu mariánskou. Shromáždil tudíž několik zbožných věřících v chrámě před oltářem sv. Panny, a tam se všichni zavázali slibem, že úctě Královny nebes věnují celý máj, aby otevřela oči zbloudilým a přivedla je na Srdce svého božského Syna. Zvláště studenty hleděl nadchnout k oslavám Májové Kněžny. Zajímavé jest, že v Itálii, kterou přec jen nutno nazvat kolébkou májové pobožnosti, nenašlo jeho dílo valného ohlasu, že se však tím více šířilo po Německu, Francii, Belgii, Anglii, Polsku. V Itálii vyšly touže dobou ještě dva »Měsíce Marlánské«, a do konce stol. XVIII. ještě dva.

Nelze tedy jinak leč Itálii přičknout čest, že jest rodištěm naší pobožnosti. O čem však nikdo nepochyboval, protože pochybovat nemohl, jest to, že nejhorlivějšími a po dlouhou dobu jedinými šířiteli a do jisté míry původci májové pobožnosti byli kněží T. J. Jako dvě staletí předtím misionáři řádu sv. Františka, zvláště oba Bernardinové (bl. B. di Feltré a B. di Busti) šířili po Itálii úctu k Neposkvrněnému Početí a tím dosáhli pro zvýšení mravní úrovně velkých úspěchů, tak rozněcovali nyní Otcové T. J. zvláště v Marlánských družinách srdce mládeže láskou k nejčistší Panně. Psali, překládali, šířili »Měsíce Marlánské«, a činili tak i po zrušení řádu (1773) za tehdejších smutných válečných a revolučních let.

Teprve nyní — za 60 let po smrti P. Ansolani — jest přenášena oslava Královny májové s domácích oltářků do chrámů, a to ne již ojediněle jako dotud. P. Giobbi, člen zrušeného řádu T. J., ji zavedl r. 1774 ve Veroně, kdež po 14 let v máji kázával — nemohl jsem zjistit, zda denně.

Verona jest první doklad, že s pobožností májovou spojeno i kázání — do té doby mluví prameny jen o zpěvích a modlitbách. Ve veronské diecési se brzo tato pobožnost rozšířila skoro do všech farností, až na nátlak josefínských duchovních, naplněných jansenistickým duchem, roku 1788 ji biskup Morosini zakázal. Jiný člen zrušeného řádu, P. Ferrari, osvědčuje, že v »některých městech Italských platí máj za měsíc mariánský a že den co den k večeru se sbíhá lid do chrámů, aby vyslechl krátkou promluvu o chválách sv. Panny.« Zvláště ve Ferrare tato pobožnost kvetla — dva chrámy závodily, chrám kamillánů a farní chrám sv. Michala. Tu se objevil tamže nový průkopník měsíce mariánského, ferrarský rodák, hraběcí syn, P. Muzzarelli, taktéž člen zrušeného řádu T. J., neohrožený obhájce víry proti Rousseauovi, jakož i proti jiným osvícenským filosofům a bludařům († 1813). Působil ve svém rodišti jako světský kněz, řídil tam r. 1784 — 1801 jinošskou Mariánskou družinu, a z jeho návodu se modlili sodalové denně večer jedno Ave za rozšíření májové pobožnosti. R. 1785 vydal nový Měsíc Mariánský, tentokráte na rozdíl od svých předchůdců »pro užití v c h r á m e c h«. Za dva roky rozeslal nové vydání všem biskupům Italie, čímž se jeho dílko stalo misionářem milé pobožnosti. Knížka se šířila bleskurychle a dosáhla takové obliby, že se čítá přes sto vydání Italských, nečítaje překlady. Učenost autora, po celé Itálii známá, nemálo přispěla k úspěchu jeho akce. Pro své znalosti byl povolán od Pia VI. do Říma a jmenován theologem Poenitentiarie (1803 — 1809). R. 1805 se vrátil do řádu T. J., jenž rok předtím byl obnoven pro Neapolsko a Sicílii. V Jesuitském chrámě al Gesù měl každoročně po celý máj d e n n ě mariánské kázání, k němuž se pojila pobožnost s modlitbami a zpěvy. Za deset let po jeho první májové pobožnosti byla již konána ve dvaceti římských chrámech (r. 1813), a odamtud se pomalu, ale nezadržitelně šířila dál a dál. Když pak s papežem Piem VII. byl od Napoleona deportován, ozařovalo smutné dny jeho vyhnanství vědomí, že ono večerní Ave jeho sodálů nebylo nadarmo; víděl, že pobožnost jemu tak drahá překročila již hranice Italie. V Paříži se jí zúčastnili i papež s kardinály. Muzzarelli skonal 25. máje s obrazem sv. Panny v rukou a s jejím jménem na rtech.

Tak se dostala májová pobožnost z rodinného zátiší, po případech z družinských kaplí, do chrámu. Zatím co mládež na ulicích, v zahradách i doma se oddávala nejohavnějším výstřednostem, zatím co klení a nečisté písně se rozléhaly pod jasným Italským nebem a znesvěcovaly překrásné májové večery — smutný to následek neustálých válek a revolucí, jež zavinily žalosný úpadek mravů i v Církevním státě — shromažďovali se věřící před oltářem nejčistší Panny. Milé mariánské zpěvy vábily, ulice se prázdnily, neslušné písně venku umlkaly, a májová pobožnost nabývala obliby větší a větší — Když ji Pius VII. obdařil r. 1815 odpustky, dosáhla ještě většího rozkvětu.

Do Francie byla přinesena od kněží zrušeného řádu T. J. ještě před vypuknutím revoluce. P. Doré se s ní seznámil v Parmě, kam přišel roku 1767, a když se vrátil r. 1778 do vlasti, přeložil do mateřštiny Lalomlovu knihu — dočkala se 60 francouzských vydání. Po revoluci se dral lid do otevřených chrámů, a zvláště májová pobožnost věřící vábila — snad jako reakce po frivolních jarních slavnostech revolučních. Dosáhla tako-

vé obilby, že za krymské války se vojáci bez ní nemohli obejít a slavili ji na př. v některých nemocnicích cařihradských r. 1855 s takovou zbožností, že svědkové žasli.

V Belgii v Lovani byl pořízen první francouzský překlad Lalomiovy knihy r. 1803, vlámský překlad r. 1814, r. 1840 se konala pobožnost skoro po celé zemi, v katedrálách, ve farních kostelech, v klášterech, kolejích, pensiónátech, soukromě v rodinách i dílnách. Její apoštolem v Belgii byl redemptorista Dechamps. Očitý svědek ji líčí takto: »Kdo chce vidět zblázna, jak hluboce jest úcta mariánská v srdci lidu zakořeněna, ať se postaví v kostele do tichého rohu blízko milostného obrazu. Není ani jediného okamžiku dne, v němž by lavice byly prázdné, není jediného stavu, jenž by nebyl zastoupen. Vedle velikých voskovic bohatě zdobených vidět dvouháleřové lojové svíčky ozdobené vyprošenou stužkou. Ale jediný společný oheň všechny zanítí, protože jediná jest láska, která je obětovala. Kytíčka z lučních květů není méně krásná než kamellie, myrty a oleandry, přinesené ze skleníků, a koruna bohatě zdobená diamanty, obětovaná od samé královny sv. Panně, nezastiňuje malou svíčku žebračky.«

Ve Švýcarsku založili r. 1804 členové zrušeného řádu T. J. v Sitten (v kantoně Walliském) kolej, kde hned prvního roku máj slavili; nevídaná dotud pobožnost okouzila srdce věřících tak, že se bleskurychle rozšířila do ostatních chrámů města, a biskup Rotten ji učinil závaznou pro všechny kostely diecése r. 1810. P. Godinot přeložil knížku P. Muzzarelliho a sám pořídil samostatnou. Obě uvedly pobožnost do švýcarského Frýburku, kde konána po prvé r. 1818 v jezuitské koleji sv. Michala, roku 1830 již po celém kantoně, přes urputný odpor některých jansenisticky smýšlejících duchovních. Kněží T. J. ji přinesli r. 1845 do Luzernu, a členky sdružení Dcer Mariiných ji zavedly rok potom v Luganě.

Začátkem stol. XIX. překročila pobožnost i Pyreneje.

Do Irska ji přinesla r. 1818 voršílka M. di Sales Cooke, jež byla o ní poučena od francouzského P. St. Legera T. J. Po několik let byla omezena jen na voršílský konvent ve Waterfordu; v místní katedrále se konala po prvé r. 1826, a pak jako soustředné vlny na hladině se šířila od chrámu ke chrámu po celém ostrově.

Irové ji brzo potom přenesli přes oceán do Spojených států severoamerických. Zvláště dva bratři, František a Petr Kenrickové, oba narození v írském Dublině, později biskupové (v Baltimore a St. Louls), seznámili s májovou pobožností katolické křesťany Nového světa (ve třetím desetiletí minulého století). P. Weninger T. J., známý misionář, jim pomáhal seč síly stačily. František Kenrick předsedal prvnímu sněmu amerických biskupů v Baltimore 1852, na němž byla matka Boží prohlášena za patronku katolíků Spojených států.

Ve Vídni se objevila knížka Měsíc Mariánský v německém překladě po prvé buďto r. 1837 nebo rok nato (P. Beckx T. J.) V Bavorsku slavily máj po prvé sestry Dobrého Pastýře v Haidhausen u Mnichova r. 1841, a za dva roky potom přičiněním mnichovského arcibiskupa Relsacha byla konána v dvorním chrámě hlavního města. Tehdy bylo po prvé slyšet májové písně složené Görresem a nával byl takový, že věřící stáli až na ulici. První májová pobožnost ve Vídni konána r. 1854; arcivévoda

Max z Este zvěděl o dvou kněžích T. J., PP. Stögerovi a Klinkowströmovi, že pro ni horlivě apoštolují ve Vestfálsku. Povolal je do Vídně, dva tři roky se konala v jediném kostele (r. 1856 přenesena do universitního chrámu), pak ale si ji věřící oblíbili tak, že jeden chrám nestačil. Arcivévoda nikdy nechyběl. Linecký biskup Rudigier ji zavedl ve své diecési r. 1855, sám jí býval často přítomen. Úvodní a závěrečnou slavnost konával v dómě sám. V témže desetiletí ji němečtí vystěhovalci přenesli do Jižní Ameriky. P. Mellwig líčí r. 1888, jak ji slaví kolonisté v Chile. Tamější máj odpovídá našemu listopadu, je tedy začátek zimy. Ovocné stromy z Evropy přinesené stojí holé, ale domácí stromy a vůbec celá příroda jest polita temnou zelení, oltář májové Královny jest bohatě ozdoben květy, o něž v Chile není nikdy nouze, a věřící zpívají mariánské písně se stejným nadšením jako kdysi ve vlasti.

O něco dříve než ve Vídni se konala první májová pobožnost ve Slezsku (1842), v Čechách (1850) a v Číně. Dne 16. března 1849 vystoupil P. Millait T. J. na ostrov Hong Kong a začal hlásat evangelium. Těžká práce, úporná námaha, a jen několik duší získáno. Tu přichází máj — nemohl by dosíci více obrácení přímou sv. Panny? Začal májovou pobožnost, ovšem svého druhu: ve své chatrči postavil proti dvěma oltářům s obrazem sv. Panny, ozdobený květy a věnci. Každého rána a večera se tam nově obrácení shromažďovali k společné modlitbě, po polednách jedna rodina za druhou tam konala pobožnost soukromou. Hned prvního dne přišel jinoch 22letý ze vzdálenosti 8 hodin... slyšel prý o křesťanství a rád by je poznal. Obraz sv. Panny ho upoutal tak, že se nemohl od něho odtrhnout... trávil před ním dlouhé hodiny... Byl ve sv. víře vyučen a o svatodušní neděli přijal křest, načež se sám stal misionářem. Onoho máje se obrátilo na víru Kristovu 48 pohanů. Tak vypadala první májová pobožnost v říši středu — vnější okázalostí chudíčká, milostí bohatá. Čínským věřícím je tato pobožnost zvláště milá. Konávají ji v rodinách před oltářkem nebeské Královny, ozdobeném květy a svícemi. P. Brouillon T. J. vypravuje, jak si tehdy musili pomáhat, aby obrácené navykli našemu kalendáři — v Číně neměli sluneční, nýbrž měsíční rok! S májovou pobožností spojovali pobožnost k nejčistšímu Srdci Panny Marie, a měsíc máj se stal příležitostí hojného přijímání sv. svátostí.

Májová Královna dala najevo i zázraky, jak jí jest tato pobožnost milá. V Chicagu zničil 28. máje 1914 ohromný požár celý komplex domů, mezi nimi i domek katolického lra. Jeho dvě dcerušky, věku 8 a 10 let, měly u lože oltářík s bělostnou sochou Májové Královny a obraz Srdce Páně. Celý dům shořel, jen tento pokoj zůstal uprostřed trosek neporušený, děvčátka na lůžku bez pohromy, bílá socha sv. Panny nebyla ani kouřem začazena. Hasiči doutnajícími troskami vstupovali do pokoje s obnaženou hlavou, a všechny chicagské noviny o tom případě psaly.

Připojujeme zprávu protestantských novin Philadelphia Times z roku 1899: »Poslední máj letošního roku byl pro město Johnstown dnem neštěstí. Následkem dlouhých dešťů prolomily vody jezera nad městem hráze, a v několika minutách bylo celé město zaplaveno. V mariánském kostele se právě konala májová pobožnost. Když bylo slyšet hukot blížících se vod, hnali se všichni úprkem z kostela. Ještě neopustili poslední věřící chrám, a už vnikala voda dovnitř. Zkáza byla nedožrnná, vše, co

pohyblivé, plavalo na vlnách, na zdech bylo vidět velké trhliny ... jediný předmět byl ušetřen dravým živlem: socha sv. Panny, bohatě zdobená, zůstala neporušená ... květiny, věnce, ba i krajkový závoj, vše nepoškozeno a čisto, jako by se jich vody ani nedotkly, třebaže stály 12 stop nad sochou ...» Tato událost způsobila obrácení mnoha protestantů.

Pomalou zobecněl Anděl Páně, růženec, jiné pobožnosti ... Májová pobožnost tvoří výjimku; trvalo sice dlouho, než dostala nynější podobu, ale pak se rozlétla po světě jako blesk ... Amerika, Čína, Syrie, Australe, všude je katolickým věřícím milá a drahá, všude oblíbena. Zajdi si v Tasmanii v hlavním městě Hobartu do katedrály sv. Marie nebo v Sydney do arcibiskupského chrámu St. Mary a prožiješ tam májový večer jako ve vlasti.

Ale dříve, než se naše kraje seznámily a nadchly pro májovou pobožnost, zapustila kořeny a rozšířila se jinde — na dalekém Východě, na úpatí Libanonu a Antilibanonu, u sjednocených Maronitů, syrského národa, čítajícího dnes asi 300.000 věřících. Z horstva Libanského, proslulého svým cedrovým hájem — dnes jediným na světě — učinil satan místo nejohavnějších orglí, domovinu fenické Astarty, nejkrutější a nejnečistější bohyně. Každý vrch měl její chrám, každá jeskyně byla skrytí neřestí. Feničtí kupci, židé starověku, ovládali tehdy všechna moře a veškeren trh jako ve středověku Benátčané. Všude vnikl a všude šířil ohavný Astartin kult. V krajích středomořských bylo všude vidět její obraz, na Golgotě postavena socha Venušina, a nad betlemskou jeskyní zřízen háj Adonisův, boha, jenž byl důstojným společníkem Astarty.

Šířící se světlo sv. víry ozářilo brzo i úpatí Libanonu. Eudokle, kajícnice, byla pomocí nejčistší Panny vysvobozena z jedné oněch jeskyň hříchu a stala se světlicí, sv. Justina, panna, sváděná od kouzelníka Cypriána, ztropila krví ona místa a získala svého svůdce pro Krista, dvanáctiletá Akvilina, Theodosia, Kristina, Jullána ozdobily kraje nečistoty svou mučednickou smrtí, obětujíce raději život než panenství. Čtvrté století tam slyšelo nadšené řeči Efrémovy a jeho úchvatné hymny ke cti nejsvětější Panny. Theodosius I. vydal 8. listopadu 392 dekret, jímž učinil konec všem neřestem. Avšak v ukrytých horských skrytích se udržoval kult Astarty dál. Sv. Jan Zlatoústý († 407) posílá tam mnichy, mezi nimiž vynikli zvláště jeho přítel bl. Maron, od něhož jméno Maronitů pochází. Těmto mnichům se konečně podařilo vyplnit ohavnosti, jimiž zasněžené horstvo přes tisíc let poskvrňováno, a z jeskyní neřestí učinili svatyně ... komu je asi zasvětil? Odpověď na to není nesnadná. Na Libanu vznikly celé osady poustevníků — jediný vrch Oanobin měl na 800 skalních cel. V sobotu a v neděli se scházivali mnichové do společného chrámu, oslavujíce společnými chválami Matku Spasitelovu. Lid z údolí vídával vystupovat ve výši oblaky kadidlového dýmu k nebi ...

Roku 634 zbořily arabské hordy většinu svatyní po celé Syrii. Umkly zpěvy mnichů ... A třebaže Harun al Rašid, navázav přátelské styky s Karlem Vel., zase dovolil některé obnovit, i v samém Damašku, svém sídelním městě, vedlo se křesťanům zle. Do křížových výprav zničeno v Syrii a v Egyptě na 3000 chrámů. Ale křesťanství vyhubeno docela nebylo, a když r. 1099 spatřil Libanon na svém úpatí první rytíře křesťanského západu, mohli je věřící zavést na svá poutní místa, Sidnaya, kde

prý je nápis z r. 198, a zvláště Tortosa (Tartus, Antarados), kde byla postavena první svatyně mariánská, prý již v prvním století, chovajíc jako nejvzácnější skvost obraz sv. Panny malovaný od sv. Lukáše. Po celých jedenácte staletí tam putovali ctitelé nebeské Královny se všech stran ... dnes jest chrám proměněn v mešitu. Sultán Seif Abu Bekr, bratr známého Saladina, se obrací v těžké nemoci o pomoc k Panně Marli Sydnayské r. 1203, a po uzdravení zavěšuje před milostný obraz lampu s ustavičným světlem. Několik let před tím, r. 1187, postavili poustevníci na Karmélu chrám ke cti nejsv. Panny.

Skončily křížové výpravy ... vinou nesvorných národů křesťanských a pro ohavné hříchy křížáků neslavně, flaskem ... R. 1291 byl v karmélské svatyni mnichové po posledním Salve Regina povražděni do jednoho ... Nastaly truchlivé doby: Mameluci, Turci, Kurdové, Turkomaní, Drusové stídlavě pronásledují maronitské křesťany, boří jim domy i chrámy, ale tito chudí pastýři zůstávají věrní Kristu i Marli; v noci chodívali na trosky chrámů, a tam se modlí k nebeské Ochránkyni. Ve skrytých údolích mají svatyňky Panny Marie, Těšitelky sklíčených ... mnohé z nich se dochovaly dodnes a jsou nyní milostná poutní místa. Když přišly doby oddechu a jim dovoleno postavit si přibytky, postavili vždy nejprve chrám své Milé Paní (»Saldeh«). V Oanobin chová chrám historický obraz: Královna nebes, kolem ní shromáždění všichni patriarchové ... vůdcové lidu v těžkých dobách.

A v tomto národě dalekého orientu vzkvetla milá májová pobožnost o několik let dříve než v naší vlasti. Roku 1835 konal ji po prvé P. Estève T. J. veřejně v mariánské kapli v Biktáia (kaple Panny Marie Osvoboditelky). Bleskurychle se rozšířila po celém sjednoceném Východu, zvláště v Syrii, a kde ji nemohou věřící konat ve chrámě, konají ji doma. V každé katolické rodině se modlí všichni společně růženec a oslavují Královnu májovou písněmi, na něž syrská liturgie je tak bohatá. Tak uctívá naši společnou Matku a Kněžnu lid, jenž místo žehnání monstrancí dostává při pobožnostech požehnání obrazem Matky Boží. Na čestném místě ve světnici stojí oltářík se sochou nebo obrazem nejbl. Panny, okrášený přirozenými nebo umělými květinami, v sobotu a ve svátek zavěšena před sochu lampy — též ve dnech, kdy si chtějí od nebeské Královny něco vyprosit. Před tímto oltáříkem koná celá rodina společně večerní pobožnost, v sobotu a ve svátky mariánské se tam modlí růženec, a v máji před ním oslavují milovanou nebeskou Matku.

Největší radost uděláš Maronitovi, když mu dáš darem obrázek nebo medaili sv. Panny neb růženec. Mnohému písma neznalému pastýři jest růženec modlitební knihou; modlí se ho ráno i večer, před sv. přijímáním i po něm. Jde-li cestou mimo obraz sv. Panny, zastaví se, ukloní se, pomodlí se kleče, a neopomene tak učinit, byť měl sebe plněji. Jméno Marrum (Maria) jest velmi oblíbené, největší svátek jest 15. srpen. Před ním zachovávají čtrnáctidenní půst, v den samý jest v každé svatyni velikolepá iluminace. —

Koptové slaví mariánský měsíc od pradávna, jenž místo našeho máje zvolili prosinec, jenž jest v Egyptě měsícem zeleně a květů. Zatím co však u nás tato pobožnost byla původně soukromá a i dnes, kdy přenesena do chrámů, zůstala pobožností mimoliturgickou, jest u nich měsíc

marlánský součásti liturgie. Tím zajištěna této pobožnosti jednotnost a stabilita. Večer co večer se scházejí věřící do chrámu, a před obrazem sv. Panny zpívají ve dvou chorech marlánské hodinky (rozumí se, že ne po našem způsobu, jež známe z římského breviáře!). Všechny soboty toho měsíce platí za zvláště slavné — ty dny se účastní pobožnosti i vlažnější, kteří jiné dny nepřijdou. Podle znalců pocházejí tyto »hodinky« (zpěvy a modlitby) z V. stol., takže někteří prohlašují za původce této pobožnosti sv. Cyrila Alexandrijského, neohroženého odpůrce Nestorova a obhájce božského mateřství Marie Panny na efeském sněmu r. 431. (I. díl str. 267; II. 33.)

Jaké kouzlo májovou pobožnost oblévá, líčí Renata Selingová. Její chloubou a radostí byl májový oltářík, docela prostinký, který doma připravovala. Líčí, že v máji chodila do školy (půl hodiny vzdálené) pěšky, a peníze, jež dostala pro tramvay, věnovala výzdobě oltáře, jakož i peníze, které dostávala na misky. Všechno bohatství svíců, které doma vypátrala, všechny svíčky, jež zbyly od vánočního stromku, koupené umělé růže... Večer rozsvítila světla, svolávala všechny zvonkem, před oltáříkem se modlila jeden růžencový desátek, litanii, a pak přišly marlánské písně. »Kuchařka zpívala prachavně, chůva strašně, sestra falešně, ale přesto byly všechny v povznesené náladě. Tu a tam stával v pozadí otec, ve víře tak lhostejný, ba jí skoro nepřátelský; vystupoval proti všemu chození do kostela, ale ta naše májová pobožnost se mu líbila.«

Jak teprve působí na dětská srdce! Ve Fahne Mariens 1905, str. 70. vypravuje kdosi, že šel v máji večer kolem marlánské kaple; nahlédne dovnitř a vldí tam dvě děti, hošíka asi sedmiletého a děvčátko pětileté, klečet před oltářem. Polohlasně odříkávají jedno Ave za druhým, jejich zrak při tom nepohnutě tkví na obraze sv. Panny nad oltářem. Konečně zmknou, sestřička se podívá na bratříčka, zatahá ho za kabátek a podává mu z košíčku pěknou růži. Hošík vystoupil na oltář a položil ji k nohám májové Královny. Asi tucet růží a kytíček putovalo z košíčku ručkam děvčátka do jeho rukou a k nohám sv. Panny. Netušili ovšem, že jsou pozorováni. Pak setouplili, zase poklekli, pomodlili se spolu poslední Ave, vstali, hleděli drahnou chvíli mlčky na obraz, a konečně vyšli, děvčátko s prázdným košíčkem, očka oběma zářila štěstím a radostí.

Ó vítej, Panno Maria, vše chválí tě a jásá,
čistotu chválí lilie, tvou lásku růže hlásá;
fialka míle v pokoji po hájí se ti kloní,
a v údolí i na hoře k tvé slávě zvonky zvoní.
Na louce milé slzičky tvé hořké pějí boly,
chudobky nouzi Matičky si šepčí hory, doły...

XVI. ZDRÁVA BUĎ MARIA, ZDRÁVA BUĎ, KRÁLOVNO . . .

Ave, maris stella! (Liturgie.)

A

P. Caruana T. J. vypravuje: »Jest první pátek měsíce (let devadesátých minulého století) . . . Indiáni Skalného pohoří (v západní Americe) přijeli zdaleka na misijní stanici . . . svatým přijímáním chtějí posvětit den Srdce Ježíšova. Domů však nemají naspěch, zůstanou hosty domácích, povozy jim nikdo neukradne . . . Večer jest společná zábava, a sice nejoblíbenější hra křesťanských Indiánů — míč . . . Právě jeden jej vyhodil vysoko . . . oči všech za ním a desítky rukou po něm . . . které ho zachytí? Vtom se ozve zvon, všichni rázem jak na povel poklekají . . . Míč dopadá na zem, kamsi se kutálí, ale nikdo se o něj nestará, ani jedině oko se za ním neohlédne . . .«

Připojme hned druhý obrázek, tentokrát z kulturní Evropy. Konvertita Hammerstein byl jednou před svým obrácením přítomen májové pobožnosti v mohučském seminárním chrámu. Chor zpíval jakýsi umělecký výtečně nacvičený kus, ale srdce mladého protestanta, ustavičnými pochybnostmi a náboženskými disputacemi vysušené jak Sahara a ztuhlé v led, zůstalo chladné. Tu začal lid zpívat společně prostý zpěv Anděl Páně, ledová kůra okamžitě roztála, jinoh hluboce dojat, a od té chvíle se cítil v katolickém kostele jako doma. Dotud pozoroval katolické náboženství jen zdaleka, studoval je z knih, nyní nastala praktická účast na katolické bohoslužbě, a ta působila jako jarní vánek . . .

Anděl Páně . . . Zdrávas Maria . . . modlitby, jimž se katolické dítě učí na klíně matky . . . Nepochybuji, že bude zajímat každého čtele sv. Panny odpověď na otázku: »Kdy se po prvé rozhlaholily zvony, hlásající do kraje, že před dávnými staletími byl poslán anděl Páně k vyvolené Panně s radostným poselstvím . . . ? Kdy se po prvé neslo Zdrávas Maria s věřících rtů k trůnu milosti?«

Opisují z kteréśi marlánské příručky: »Věřící již od nejstarších dob pozdravovali Marii Pannu týmiž slovy, kterými ji pozdravil archanděl Gabriel. Když pak ctihodní Otcové, shromáždění na efeském sněmu (r. 431), prohlásili za článok víry, že Maria Panna jest Matkou Boží, připojila církev slova: Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné . . .«

Scheeben měl pravdu, když jistým kruhům vytýkal nedostatečnou znalost mariologie. Opisuje se bezmyšlenkově a nekriticky z jedné příručky do druhé . . . Kdo jen povrchně mariologii studoval, ví na př., že sv. Tomáš Aq. ve svém výkladu pozdravu andělského nemá ani slova z oné druhé části naší modlitby. Ví sice, že kard. Bona a kard. Baronius, autority na slovo vzaté, vyslovili po prvé onu domněnku, ale jen jako domněnku. »Zdá se, že po efeském sněmu . . .« Některý opisovač škrtně ve svém pojednání slovo »zdá se«, a ostatní opisuli vesele dál. Je to podobně jako s křížovou cestou. Ještě v nejnovějších modlitbách knížkách lze číst: »Křížová cesta jest nejstarší pobožnost věřících. Již Maria Panna z a j l s t é (??) po nanebevstoupení Krista Pána s nábožnými ženami chodívala často (někde se praví denně!) onou cestou, po níž její Syn nesl kříž, a rozjímal hořké utrpení Páně . . . Za křížových výprav

pak přinesli křížáci do Evropy tuto krásnou pobožnost, kterou poznali ve Svaté zemi a po níž se jim stýskalo.« A jest přec dokázáno, že křížová cesta vznikla v Evropě, ve stol. 17; v Jerusalemě zřízena teprv ve stol. 18.

Ave, nejkrásnější a věřícímu lidu nejmilejší modlitba k nejbl. Panně, opakovaná denně tisíckrát, milionkrát, tolikrát, že bys spíše spočítal krůpěje rosy kanoucí zrána na lučinu než všecka Ave, jež věřící a milující srdce vysílají k trůnu milosti (Albán Stolz) . . . Tato modlitba poneáhlu, po dlouhých staletích, se stala denní modlitbou věřících. Zprvu modlitba církve (liturgická) a modlitba lidu spadala v jedno. (Str. 130.) Všechn lid se modlil s knězem při mši sv., všichni se shromažďovali k církevním hodinkám, t. j. k zpěvu žalmů — někde i v noci, jinde aspoň k nešporám — A doma? Kromě modlitby Páně, jež tvořila též součástku liturgické modlitby, byly žalmy modlitbou věřících. Žalmy zpíval rolník na poli, řemeslník v dílně, služebná při práci, žena v kuchyni . . . Později se modlivali i apoštolské vyznání víry, jež zprvu bylo recitováno jen při přijetí sv. křtu a jež musil každý věřící spolu s desaterem znát, než byl ke křtu připuštěn.

Kdy a kde se objevuje Ave po prvé? Slova andělova měla zvláštní kouzlo a přitažlivost na každého, kdo rozjímal o chválách Mariánských. U Otců je najdeme v panegyrických mariánských kázáních, ale ne jako modlitbu, nýbrž jako chválu. Ve východní liturgii se objevují slova Gabrielova ve stol. VI. (v Antiochii r. 513), snad již dříve, ale jako antifona (předzpěv žalmu). Tak na př.: »Zdrávas, panenská Matko Boží, milosti plná, požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého, protože jsi porodila Spasitele našich duší.« Na západě se objevuje Ave po prvé skoro touže dobou v liturgii adventní, též jako antifona. V životopise ctitele mariánského, toledského biskupa sv. Ildelfonsa († 667) se vypravuje, že v jednom zjevení slyšel anděly pozdravovat Královnu nebes slovy Gabrielovými a Alžbětinými: »Zdrávas . . .« Tato legenda jest svědectvím nikoli pro dobu světce, nýbrž pro dobu, kdy byl psán jeho životopis. Jako modlitba mimoliturgická (soukromá) se uvádí Ave v jakési modlitbě knížce v Egyptě — žel, že nelze určit její stáří.

Zaručeně jako modlitba lidová se objevuje Ave koncem 11. století. Sv. Petr Damánský, horlivý šířitel malých hodinek mariánských a pobožností sobotní, mluví též o pozdravu andělském jako modlitbě věřícího lidu — ovšem jen zřídka užívané. O jisté hraběnce Adě, žijící kolem r. 1100, se dočítáme, že se denně mnohokrát modlívala Ave (»Zdrávas Maria . . . plod života tvého«), že této modlitbě naučila svého vnuka Goswina, ten ji pak šířil mezi vojáky jemu podřízenými, a to s velkým úspěchem. To by nasvědčovalo tomu, že tehdy se pomalu začala tato modlitba v lidu ujímat. Kdo však byl původce tohoto zvyku, kdo první tak sv. Pannu pozdravoval a příkladem povzbudil jiné, nezjistíme nikdy — stejně se nám vede, pátráme-li po vzniku jiných modliteb nebo zvyků. Podle mého soudu velmi pravděpodobná jest domněnka, že lid tuto modlitbu stejně jako Věřím v Boha, Zdrávas Královno a Pod ochranu tvou přejal z liturgie. V malých mariánských hodinkách, jež právě tehdy si navykali věřící soukromě se modlit, přichází Ave jako antifona a responsorium. Zdrávas Královno, stejně jako Vesel se, nebes Královno, patří k t. zv. velkým antífonám církevních hodinek, a Pod ochranu tvou

Jest večerní antifona malých hodin. O apoštolském vyznání víry již byla řeč. Ani dnes není tento zjev docela nezvyklý. Ve sbírce odpustkových modliteb najdeš nejednu, Jež jest vzata z liturgie (z misálu nebo brevíře), některé liturgické zpěvy jsou upraveny za lidové a jsou od lidu při mši sv. zpívány (Chval, Slone, Spasitele . . . Příklad, Tvůrce Duchu svatý, k nám . . .), a ujmou se tím spíše, čím jsou krásnější a lidu milejší. Tak bylo snad i s pozdravením andělským.

R. 1196 nařizuje pařížský biskup Odo: »Kazatelé nechať povzbuzují lid, aby se často modlil Otče náš, Věřím v Boha a Zdrávas Maria.« (Jiný příkaz, taktéž ve Francii, z r. 1247., má jiný pořad: »Kněží nechať učí děti modlit se Otče náš, Zdrávas a Věřím v Boha.«) V Anglii bylo r. 1237 uloženo všem věřícím, aby se denně modlili sedmkrát Otče náš a Ave a dvakrát Věřím v Boha; dvacet let předtím vymáhalo kteréśi synodální usnesení, aby lid tyto modlitby znal. Podobně v Německu r. 1227, ve Španělsku 1255, v Norsku 1320 . . . Věřící byli již povinni tyto modlitby znát. Berthold Řezenský († 1272), františkán, vybízí při kázání posluchače, aby pokaždé k modlitbě Páně připojili Ave. V klášteřích, zvláště cisterciáckých a premonstrátských, bylo po r. 1200 ukládáno bratřím laikům, kteří se nemodlili církevní hodinky, aby se modlili za jistých příležitostí Ave. V životopise bl. Gundislava (stol. XIII.) se vypravuje, že se mu zjevila sv. Panna a vybídla ho, aby vstoupil do řádu, jenž církevní hodinky začíná a končí andělským pozdravem. Tedy v době, kdy naše vlast byla zmítána neblahými spory Přemyslovců o trůn, začalo Ave pomalu pronikat do zbožnosti lidu, a za doby, kdy Václav II. dlel na Bezdězi (tedy ještě před r. 1300), byla již tato modlitba všeobecně rozšířena a pěstována — ale jen její první část . . . pouze slova Písma sv. (»Zdrávas . . . plod života tvého.«)

Kdy a jak vznikla druhá část naší modlitby? Amadeus z Lausanny († 1159) praví v jednom kázání: »Zdrávas Maria . . . plod života tvého Ježíš Kristus, jenž jest nade vše požehnaný Bůh na věky věkův.« Byla to snad náhrádka na formuli již známou? Či jen spontánní projev kazatelův? Velmi obecné bylo tvrzení, že Urban IV. († 1264) připojil slova: »Ježíš Kristus. Amen.« Ale sv. Tomáš ani sv. Bonaventura tohoto přídavku nemají, ba nenajdeme ho ani u sv. Antonína Florentského († 1459). Jest nesporno, že někde byla tato slova přidávána již po r. 1400, jinde zase byla neznámá ještě sto padesát let potom, na př. v Belgii kolem r. 1570. Původ druhé části naší modlitby jest asi hledat u italských básníků XIV. stol., kteří parafrasovali (básnický rozváděl) pozdrav andělský a připojovali v různých obratech prosbu za odpuštění hříchů a za šťastné skonání. Bernardin Sienský († 1444) se již modlí slova: »Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné.«

Ve stol. XVI. byly obvyklé tři formy: a) Pouze slova Gabrielova a Alžbětina; tak zvláště v liturgi. b) Připojováno: »Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné.« Tak v katechismu sv. Petra Kanisla z r. 1563, ve Španělsku, v různých brevířích, i v jednom římském. c) Slova »I v hodinu smrti« připojují kamaldulští r. 1514 a františkáni r. 1525. Slovo »naší« má po prvé kartulánský brevíř r. 1563. Za pět let potom přejata tato forma do římského brevíře, reformovaného od Pia V. Tehdy byla skoro všeobecně užívána v pobožnostech lidových. Zajímavé jest, že na vatikán-

ském sněmu r. 1870 předložili někteří účastníci návrh, aby byla pozměněna slova »Svatá Maria«, a sice takto: »Marla Panno Neposkvřněná, Matko Boží, pros za nás hříšné...«

Ave ... Modlitba kratičká slovy, hluboká obsahem (Tomáš Kempenský) ... Tři vznešení autoři ji složili, anděl, Alžběta, církev — nebo chceš-li, sám Duch sv., jenž mluvil skrze anděla i Alžbětu a jenž osvětluje církev. Sestává z dvou částí. První část jest chvála, vzdávaná sv. Panně slovy nikoli našimi, ba ani slovy církve, nýbrž slovy Písma sv. Je-jích význam? Viz I. díl kap. 30. 31, II. kap. 4. Druhá část prosba, krátká a obsažná, podle příkazu božského Mistra: »Když se modlíte, nepočínejte si jako pohané, kteří myslí, že budou tím spíše vyslyšeni, čím více slov namluví...« Oslovení: »Matko Boží...«, největší důstojnost sv. Panny. Prosba: »Pros za nás hříšné nyní... Oroduj za nás, vyprošuj nám pomoc v záležitostech duše i těla, jež dobře znáš a o nichž netřeba tebe poučovat, především však nám vypros odpuštění vln. — I v hodinu smrti naší... K hodině smrti až se budem strojit, ó pak přispěj zvláště, věčnosti branou bychom mohli projít v ochraně tvého mateřského pláště... největší záležitost každého z nás, šťastné skonání...«

Tato druhá část naší modlitby byla všeobecně zavedena, když už protestantismus získal značnou část Evropy. Při vystoupení reformátorů byla jen první část. Pak ale se jich můžeme tázat, co mají proti naší modlitbě, oni, kteří na plná ústa hlásají, že Písmo jest jediný pramen víry? (I. str. 269.) Divno, že anglikáni o této modlitbě prohlásili: »Nicotná věc, neopírající se o žádné svědectví Písma, ba docela odporující slovu Božímu (bibli).« Luther s počátku soudil mírněji, nakonec zavrhl s úctou mariánskou i Ave, a Kalvín proti pozdravu andělskému brojil s fanatickou nepřítelostí.

Končíme pojednání poznámkou, že dávno před tím, než tato modlitba se po církvi rozšířila, zavdal pozdrav Gabrielův podnět k dvěma nejkrásnějším starobylým liturgickým zpěvům: Ave maris stella (Zdrávas hvězdo mořská, Ve slép. N. 539) a Alma Redemptoris Mater (Přesvatá Kristova Rodičko, tamtéž 541). Ve středověku a začátkem novověku bylo celé Ave — častěji jeho kratší forma, řidčeji nynější — parafrasováno nesčetněkrát v latinských zpěvech a v ódách, na způsob naší písně »Zdrávas Maria, Anděl Páně s nebe...« Každá strofa vysvětlovala jedno slovo modlitby.

B

V době, kdy se začali věřící modlit Ave po nynějším způsobu, dosáhla i jiná mariánská modlitba dnešní úpravy. Anděl Páně... I tato modlitba má »pohnutou« historii, i zde nutno zamítnout různé nesprávné názory. Není na př. pravda, že Urban II., hlasatel první křížové výpravy, tuto modlitbu zavedl; tento papež přikázal, aby každý den se konaly mariánské hodinky, a v sobotu slavné mariánské officium — o Anděl Páně ani zmínky.

Původně se zvonilo k andělskému pozdravu pouze večer. Jak vznikl tento obyčej? A kde povstal? Nikdo neví. S počátku měla tato pobožnost jméno »Modlitba za pokol«; jistý badatel řádu T. J. dokazuje z nápisů prastarých zvonů v Německu, že věřící tuto modlitbu konali již po-

čátkem XIII. století, tedy za vlády Přemysla Otokara Prvního. Večer... snad proto, že podle víry tehdejších dob přišel anděl k vyvolené Panně ve chvíli, kdy slunko se klonilo k západu, a za večerního soumraku vzal na sebe Syn boží naši přirozenost a tělem učiněn jest... Že si věřící lid tento obyčej oblíbil, není s podivem. Po skončení denní lopoty, v tiché chvíli hlas zvonu... kdo by popřel, že tato věc má v sobě cosi povznášejícího? Srdce se mímóděk vzneslo k nebi, a melancholický melodický zvuk zvonu připomíná mysl nebeskou vlast, již jsme vzdáleni, po níž toužíme a již dosáhneme, až se jednou po dokonané životní pouti uložíme k spánku, jenž bude trvat déle než ten, k němuž se chystáme nyní po dokonané denní práci a povinnostech.

V Tyrolsku udíleli biskupové odpustky všem, kdož při večerním zvonění se pomodlí třikrát Ave — kdy? Udáván rok 1239, ale někteří znalci tvrdí, že číslice jsou přemístěny a že má stát 1329. Jisto jest, že františkáni na generálním shromáždění svého řádu r. 1263 přikázali kazatelům svého řádu: »Nechat povzbuzují lid, aby se modlili pozdravení andělské, když se po kompletách (večerní částí církevních hodínek) zvoní.« Bl. Benedikt Singardi téhož řádu byl apoštolem večerního Ave, a generální shromáždění konané šest let potom ustanovilo přesněji, že trojí večerní Ave se mají všichni modlití kleče.

V Maďarsku první záznam této pobožnosti pochází z r. 1307, v Německu 1317, Jan XXII. obdařil ji za rok potom odpustky pro celou církev, r. 1327 zobecněla i v Římě. V Anglii se zvonívalo v šest hodin, v Paříži v devět hodin, v Luzernu vydala městská rada příkaz, že po večerním odzvonění andělského pozdravu musí být po celém městě zachován naprostý klid.

Snad tato okolnost zavedla podnět k názoru, že Anděl Páně se vyvinul z večerního zvonění, jímž dáváno znamení k zhasnutí nebo přikrytí ohně, aby se vyvarovali nebezpečí požáru — zvonění, jež zároveň bylo znamení ke klidu, tedy cosi jako dnes policejní hodina (»Lumpenglocke«); práce v dílnách musly ustat, hostince musly být zavřeny, na ulicích se nesměl ozývat hluk atd. Avšak toto zvonění, jež zavedl prý král Vilém v Anglii v XI. stol. a jež přešlo do ostatních evropských zemí skrze Francii, trvalo poněkud déle, bez přestávky, zatím co andělské zvonění se s počátku omezovalo na několik úderů, jež se s dvěma přestávkami třikrát za sebou opakovaly. Podobně bylo od stol. XIII. dáváno ráno znamení zvonem k začátku denní práce — dnes tovární sirény! Ale ani toto zvonění nemá nic společného s ranním Andělem Páně, o němž nyní několik slov.

Jak k němu došlo? První doklad jest usnesení, učiněné r. 1317 v Parmě: »Počínaje tímto rokem bude každého rána dáváno třikrát znamení zvonem, a věřící se budou při tom modlit třikrát Otče náš a Zdravas.« Jiný dokument (z r. 1330), taktéž italského původu, praví, že se na mnohých místech k večernímu andělskému zvonění přidává i ranní. Ve Francii se uchoval první záznam z r. 1368; věřící se modlili pětkrát Otče náš ke cti pěti ran Krista Pána, sedmkrát Ave ke cti sedmi radostí Panny Marie, a získali odpustky. V Holandsku se modlili třikrát Otče náš a Zdravas (1390), v Anglii jednou Otče náš a pětkrát Ave (1399), v Německu taktéž (1416). Kolem r. 1450 ranní andělské zvonění zobecnělo docela.

Den začínal a končil pohledem k vyvolené Matce Meslášově, poděkováním Bohu za milost vtělení.

A polední zvonění? Již dávno předtím bylo zvykem, ale obyčejně jen v pátek, a to ke cti utrpení Páně (Olomouc 1413). Kalixt III. přikázal r. 1456, tři roky po tom, co s chrámu Boží Moudrosti byl stržen kříž a vztyčen půlměsíc, aby se každého poledne zvonilo a věřící se modlili za odvrácení tureckého nebezpečí (tedy ne ze strachu před kométou, jak mu nepřátelé vytýkají!). Francie, »prvorozená dcera církve«, dala tehdy ostatním synům a dcerám církve ne příliš vzdělávající příklad. Byla by si přála, kdyby Turci napadli Jihovýchodní a snad i střední Evropu — nehleděla vpřed a nepovážila, že po porážce nenáviděných zemí bude Turkům otevřen přístup i tam, kde si jich nikterak nepřála. Znám, že před Ludvíkem XIV. dvořané tajili vítězství Jana Soběského u Vídně 1683, a že byl zdrcen, když se již tajit nedalo. Nuže, Francouzi, nechtějící se ve své krátkozrakosti modlit za odvrácení vpádu sveřepého nepřitele křesťanstva, zavedli polední pozdrav andělský. — Ludvík XI. († 1483, ukrutník, mučitel svých poddaných) nařídil, aby se modlili v poledne tři Ave za pokoj v jeho zemi. Nebylo prý tehdy ani jediného, jenž by při prvním úderu zvonu nebyl poklekl na obě kolena, ať doma, na ulici, v poli... V ostatní Evropě se modlili podle příkazu Kalixtova. Když se zdálo, že nebezpečí turecké pominulo, vešlo polední zvonění již docela v obyčej, takže nikdo nepomýšlel na jeho zrušení; místo modlitby za mír se modlili po třetí Anděl Páně... v některých italských městech již r. 1506, v Římě jistě před r. 1535, protože tam tento zvyk poznal sv. Ignác Loyolský, a na cestě do vlasti, kterou toho roku podnikl, vedl své španělské krajany k tomu, aby tento zvyk přijali i oni. V Anglii zavedeno polední zvonění kolem r. 1480, v Německu máme první doklad z r. 1623, tedy z doby, kdy již zuřila třicetiletá válka.

Jak patrně, nebylo jednoty v tom, co se při zvonění modlit. Večerní trojí Ave bylo všeobecné, ale v poledne a zvláště ráno byla značná rozmanitost. Ponenáhlu se ustálilo trojí Ave, ponenáhlu se přidávaly i verše, konečně i závěrečná modlitba (»Milost svou...«). V naší podobě se vyskytuje Anděl Páně v katechismu vytištěném v Benátkách r. 1560. V Kolíně nad R. zaveden r. 1627 zvyk, jenž se ujal i jinde (v Čechách všeobecně), že se totiž k večernímu Anděl Páně připojoval Otčenáš a Zdravas za duše v očistci.

C

Třetí modlitba, spřízněná s předešlými, jak obsahem tak zajímavou historií vývoje, jest r ů ž e n e c. Jeho forma jest prastará, jeho mariánský obsah jest dílo věků novějších. *F o r m a* — Mníchové již za pradávna byli povinni modlit se denně určitý počet modliteb — šlo obyčejně o modlitbu Páně. Aby se nezmýlili a ještě spíše proto, aby počítání ne nerušilo v pobožnosti, užívali šňůry, na níž byl navlečen určitý počet zrn nebo uděláno tolikéž uzlů (uzlový »systém« se udržel do r. 1500). Tato šňůra, nazývaná »paternoster« (Otčenáš) — jak vidno, podle modlitby, při níž se jí užívalo — bývala volná; teprve později — od r. 1500 všeobecně — byla stočena v kruh.¹ Tento způsob pobožnosti přejal od mni-

¹ V národní knihovně pařížské jest rukopis, pořizený na Monte Cas

chů i věřící lid, když odvykl modlitbě a zpěvu žalmů. Tím si též vytvrdíme, proč zrn bývalo 150 — místo 150 žalmů se modlivali 150 otčenášů. Nicméně počet zrn nebyl ani předepsán ani ustálen — každému bylo pozůstaveno docela na vůli, kolikrát denně se chce modlitbu Páně pomodlit a jakou šňůru si pořídit. Ale jméno »marlánský žaltář«, jímž růženec později označován, ukazuje zřejmě, že skutečně nahrazoval věřícím knihu žalmů. Byl tudíž jakýmsi laickým breviářem.

»Marlánský žaltář...« Po r. 1100 vzniká totiž obyčej místo otčenáše se při každém zrn modlit Ave — beze vší pochyby proto, že lid toužil po delší modlitbě ke cti sv. Panny, zatím co k uctění jejího božského Syna bylo jiných pobožností v hojnosti. Nicméně jméno pater-noster, jímž »šňůra« nazývána, trvalo dále, i když místo otčenáše nastoupilo Ave. Tehdy — ve stol. XII. — se již ustálil počet zrn: 50, 100, 150, a zároveň vešlo v obyčej dělit je na desátky — mezi malá zrna vkládána větší, při nichž se však nemodlil modlitbu Páně jako dnes, nýbrž nějakou marlánskou antifonu.

Tato nová pobožnost ke cti Matky Boží docházela neobyčejné obliby. Cisterciáci, synové sv. Bernarda, byli její horliví apoštolé, v klášterech ji pěstovali zvláště ti, kteří nebyli zavázáni modlit se církevní hodinky, tedy nekneží. Templáři (rytíři), bratři laikové různých řádů, ženské řehole... modlitba růžence byla již ukládána jako povinnost.

Ve středověku, počínaje XII. stoletím, vznikla celá řada »marlánských žaltářů«, totiž pobožností, jež byly náhradou za 150 žalmů breviáře. Některé neumělé, některé vysoké poetické ceny. Bývaly to totiž strofy, obyčejně čtyřveršové, opěvující vznešenost a slávu sv. Panny; někdy připojovány i různé prosby. Pobožnosti nade vší pochybnost krásné — proč se neujaly? Protože k nim bylo zapotřebí modlitcí knihy, zatím co růženec byl praktičtější, přístupný i těm, kdož číst nedovedli, bylo možno se ho modlit a s sebou nosit i na cestách atd.²

Růženec se ponenáhlu stával šperkem. Vyráběn ze vzácného materiálu — jednotlivá zrna byla někdy práce vpravdě umělecká; velká mívala podobu růží (pět ran Krista Pána), malá podobu lilí (50 Ave). Když Gian Galeazzo, vévoda milánský, budovatel milánského dómu, posílá r. 1389 dceru do Francie jako snoubenku královského syna, vzala s sebou (jak ve snubní listině výslovně uvedeno) jeden růženec se 6 safíry, 5 smaragdy, 80 velkými perlami... druhý zlatý s mnoha perlami, drobnými rubíny a smaragdy... třetí a čtvrtý korálový. »Chudší« růžence měly zrna z jantaru — tehdy vzácný a drahocenný materiál.³ Dnes spatříš

sino r. 816. Na něm jest vidět růženec... jeho perly jsou graciézně zavěšeny na iniciálce A. — Archeolog Jos. Martigny († 1881) mluví o obraze, pocházejícím asi s počátku XI. stol.; představuje pohřeb sv. Efréma... mnichové a poustevníci mají v rukou nebo za pasem růženec. Nehledě k anachronismu máme zde svědectví pro dobu kolem r. 1000 nebo krátce potom. Týž badatel mluví o růženci, jež prý viděl ve vatikánském museu; sestává z malých prstenců navlečených na jednom velkém, a pochází též z XI. stol.

² V Paříži existoval již r. 1268 cech »des patenôtriers« (vyrábitelů růženců).

³ Protestantismus přinesl změnu — z jantaru se vyráběly šperky jako v pohanském Římě... dnes špičky k dýmům...

leda řeholníka s růžencem za cingulem; ale tehdy, za dob víry, na př. za posledních Přemyslovců, za Jana Lucemburského a Karla IV., se nosil všeobecně za pasem; i knížata, králové, na př. Alfons Leonský. Burgundský vévoda Filipp Dobrý měl růženec z drahokamů, Karel Smělý ze zlata, Eduard III. z perel — týž poražen jednou v turnaji měl vítěze podle rytířského mravu a zákona skvěle obdarovat — za potlesku celé galerie podává Eustachovi de Ribeaumont růženec.⁴ Do Ludvíka XV. bylo zvykem dát nevěstě jako svatební dar modlitci knížku a růženec. Generál Aldringen († 1634) měl růženec z růžových perel, a tato vzácná památka se uchovává v jeho rodu dodnes. V pařížském Louvru vidět růženec se zrný umělecky vyřezávanými, velikostí drobného jabíčka. Jedno jest otevřeno — uvnitř nádherná řezbářská práce, korunování Panny Marie, tedy desátkové tajemství. Pěkná myšlenka: každá růžencová perla chová drahocenný skvost, vzácnější zlata a démantů, t. jedno z tajemství našeho vykoupení.

Ale tím jsme předběhli. Ve stol. XII. ještě nebylo růžencových tajemství, jež se modlíme dnes. Teprve po 250 — 300 letech se s nimi shledáváme. Přísný řád kartuslánský se může honosit, že k tomuto hluboce významnému a krásnému ucelení naší modlitby dal podnět a učinil růženec modlitbou víry, ztělesněným evangellem. Jindřich z Kalkaru mezi r. 1360 — 1390 vložil mezi jednotlivé desátky modlitbu Páně, kterýžto zvyk se rychle rozšířil po Anglii, a jiný člen téhož řádu, Dominik Prutenus v Trevíru, vložil r. 1410 po prvé tajemství — do 50 Ave 50 tajemství. Převor téhož kláštera Adolf Essenský ho v tom podporoval a pomáhal mu pobožnost šířit. Třebaže však tato úprava se rázem kdekomu zalíbila, nedržel se každý jeho návrhu a upravoval si tajemství podle svého vkusu; jejich počet vzrostl až na 200. První na př. znělo: »... a požehnaný plod života tvého Ježíš Kristus, který stvořil nás, a všechno ostatní pro nás; přesladký Ježíši, kéž nikdy z mého srdce nevymizí vděčná vzpomínka na tebe! Amen.« Druhé: »... Ježíš Kristus, jenž s nebe svrhl anděly pro jejich pýchu; přesladký Ježíši, učni, ať jsem vždy prost této zhoubné neřesti. Amen.« Dominikán Alanus de Rupe má († 1475) 150 Ave a 150 tajemství, od andělského zvěstování až k poslednímu soudu.⁵ Tento způsob byl neudržitelný, protože pro zapamatování nesnadný. Počet vložek se

⁴ Žel, že tento muž nevytrval. Skončil přesmutně — vydechl duši v náručí milostnice. Poučení pro nás, že nestačí uctívat sv. Pannu modlitbou, nevyhýbáme-li se příležitosti a hříchu. Úcta mariánská není pláštěm, pod nějž bychom se mohli skrýt a bezstarostně hřešit. Život podle víry jest první podmínkou (a zároveň ovoce) pravé úcty k Neposkvrněné. Jmenovaný Alfons Leonský podobně; růženec nosil, ale nemodlil se ho, jenom dvořanům doporučoval... na štěstí těžká nemoc mu otevřela oči.

⁵ Tento muž jest první, jenž tvrdí, že původcem růžence jest sv. Dominik; on první vypravuje o onom zjevení, jehož se mu prý dostalo od Rodičky Boží... naučila ho prý sama této modlitbě a vybídla ho, aby ji rozšiřoval. S počátku dominikáni sami odporovali jeho tvrzení, později však bylo všeobecně přijato. Zaslouhou Alanovou jest neúnavné šíření růžence. První bratrstvo růžencové založil on. — Abychom předešli nedorozumění, upozorňujeme, že to, co řečeno v l. dle str. 375 o sv. Dominiku, se týká růžence, jaký byl v obyčeji za jeho dob, kolem r. 1200, tedy jen určitý počet Ave bez vkládaných tajemství.

tudíž víc a víc omezoval. R. 1483 se vyskytuje po prvé růženec s našimi 15 tajemstvími (vyjma poslední: »který přijde soudit živé a mrtvé«), ale obecným se stal teprve za sto let potom.

Jméno »růženec« (růžový věnec) se vyskytá po prvé r. 1501, a ujalo se — zlatičilo nadobro název paternoster, užívaný déle než půl tisíciletí. Sv. Petr Kanisius slovem i písmem (katechismus) se mnoho přičinil, aby si věřící tuto modlitbu zamilovali; členové jeho řádu jednali po jeho příkladě. — Ostatní viz Ve šlép. N. str. 903 nn.

Po vítězství křesťanských zbraní u Lepanta lze znamenat rozmach této pobožnosti, a když Neposkvrněná v Lurdech se zjevila omilostněné pastýřce nikoli s korunou nebo žezlem, nýbrž s růžencem jakožto symbolem svého královského důstojenství, začali věřící závodit... Nestáčila jim liturgická slavnost svátku Královny Růžencové, nedostačovaly jim již ani mimoliturgické slavnosti. V Bavorsku a zemích rakouských již odedávna okázale slavili t. zv. zlaté soboty — tři soboty po svátku sv. Michala (29. září), zavedené od Ferdinanda III. (beze vší pochyby na poděkování za skončení třicetileté války) ke cti Panny bez poskvrny počaté, k uctění její důstojnosti jakožto omilostněné dcery věčného Otce, vyvolené Matky jeho jednorozeného Syna a neporušené snoubenky sv. Ducha. Později byly místy všechny soboty říjnové nazývány zlatými a slaveny s velkou okázalostí, za účasti všeho věřícího lidu — kázáním, slavnou mší sv., hojným přijímáním sv. svátostí. Tu a tam slavili 15 sobot před svátkem Královny sv. Růžence. Ale jak řečeno, to vše ctižádům Královny sv. růžence nestačilo, a konečně věnovali její oslavě celý říjen.

Kolébku pobožnosti májové jest slunná Itálie (viz kap. XV.), rodištěm pobožnosti říjnové jest její sesterská románská země. Za Pyrenejemi se objevila r. 1867 knížka Měsíc růžencový. Byla schválena od mnoha biskupů, nová pobožnost od nich doporučena, a již následujícího roku obdařena od Pia IX. odpustky. Rychleji, daleko rychleji než májová pobožnost se začala šířit. Překročila Pyreneje, a přes Francii se bleskurychle rozšířila po celé Evropě. Růžencový papež Lev XIII. pojal do litanie Loretánské invokaci Královno posvátného Růžence, a encyklikou r. 1883 nařídil měsíční pobožnost říjnovou pro celou církev.

»Říjen, podzimní máj... Máj, měsíc květů, říjen, měsíc plodů... Máj, nejpestřejší, nejvonnější, nejrozkošnější měsíc roku; říjen, měsíc, kde poslední zákmity uplynulého léta volají k duši: 'Připrav se...' Církev jej zasvěcuje svaté Panně, aby nám připomněla, že Maria jest nejen slunce naší mladosti, nýbrž i večernice našeho stáří. V máji oslavujeme její krásu, v říjnu její velikost jakožto Pomocnice Vykupitele v díle o spasení lidstva.« Campana (Maria nel culto I. 509 nn) nazývá říjen »nejradostnějším a nejrozkošnějším« měsícem. »Říjnová oslava závodí a nezřídka převyšuje oslavy májové. Podzimní slunko napomáhá k větší sebranosti mysli, vykouzlujíc v přírodě na tisíce barev a plníc ji po letních vedrech mlhou vlahností...« Na první pohled patrné, že jeho líčení platí Itálii, nikoli našim krajům, kde říjen nikterak není »nejrozkošnější« měsíc, vlahný a milý...

Růženec... nejrozšířenější a nejoblíbenější modlitba věřících, pramen útěchy, věrný přítel. Nejmilejší pobožnost katolických Indiánů

v Chile jest zpíváný růženec, jemuž se naučili před 300 lety od misionářů T. J. Každé tajemství se zpívá, načež následuje deset Ave. Nakonec v Chile se zpívají ještě tři Ave.

V Múnsterstadtu existuje od pradávna Bratrstvo svatého růžence. Na spolkovém razítku (snad dodnes ho užívají) se vznáší jasná postava Neposkvrněné Panny a žehná městu. Památka na třicetiletou válku... Toto katolické město bylo se všech stran sevřeno, a obléhané ustavičně bombardováno. Za hřmění děl a praskání zdí konají občané prosebný průvod ke cti Královny růžencové. Náhle z nevysvětlitelné příčiny vojsko odtáhlo. V kostele u mariánského oltáře vidět ještě dvě koule ve zdi. Od té doby se koná v městě každoročně slavné děkovné procesí. Brány při tom bývaly zavřeny, u každé brány zřízen oltář, každá ozdobena barevným obrazem nebeské Královny.

Napoleon sedí v divadle s pážetem Rohanem Chabotem, princem Leonským. Pozoruje na něm, že nesleduje představení, nýbrž čímsi se pod pláštěm na kolenou zabývá. Vytrhne mu ruku z pod pláště — uzří v ní růženec. »Jste povznesen nad tuto fádňi hru, budete jednou pravým mužem — pokračujte, nebudu vás již rušit.« Sám však nepatřil k »růžencovým generálům«. Při odhalení pomníku Radeckého (r. 1886) psaly totiž kteréśi noviny, že prý tento muž byl poslední »růžencový generál«. Zapomněly však poznamenat, že ti »růžencoví« generálové vítězili (Tilly, Eugen Savojský, Alet a Lamoricière, generálové Pia IX., de Montmorency, Bugeaut, admirál Marceau atd.), zatím co jejich kolegové, kteří se růženec nemodlili a v Boha valně nevěřili, se stali přísloveční svými porážkami.

Leč sv. Panna má mezi svými ctiteli nejen tyto »růžencové generály«. O'Connell, Irčan, politik, jenž svému katolickému národu vybojoval svobodu náboženskou, a pokud bylo v přetěžké situaci možno, i jakous takous svobodu občanskou, modlíval se často v parlamentě růženec. Právě tak umělci Mozart, Haydn, Gluck (nalezen mrtev s růžencem v ruce) a Dvořák. Největší lékař minulého století Recamier, profesor na pařížské universitě, měl růženec v ruce skoro neustále; modlil se jej před každou těžkou operací (nevěřící profesor Macé se jednou zděsil, když svého slovutného kolegu viděl v operačním sále se modlit), modlil se jej na cestě k nemocnému... Jednou řekl uzdravenému: »Vy jste mne stál mnoho růženců!« Jindy přišel pozdě večer od nemocného a vyzval manželku i děti, aby za jeho obrácení po večerních modlitbách přidaly z lásky k Pánu Bohu růženec, a zatvrzelý se skutečně obrátil.

Slavný astronom Heis byl denně na mši sv., každou sobotu u sv. zpovědi, a večer co večer se modlil růženec. Velký president ecuadorský Garcia Moreno se modlíval růženec se svými Indiány a adjutanty i na cestách kleče, Windthorst, známý vůdce německých katolíků, kráčel spolu s Franckensteinem, předsedou berlínského parlamentu, v čele 6000 mužů na pouť do Mariahilf a modlil se s nimi růženec. Stejným způsobem uctíval Královnu andělů Mallinckrodt, jejich spojenec v hájení sv. věci Kristovy. Mužové vědy, jako byl Volta, Ampère, semitolog Ecker, mnichovští universitní profesori von Bayer († 1876; »když se modlím růženec, mám v něm celé katolické dogma«), Nussbaum († 1890), Schaffhäutl († 1900) měli vesměs tuto mariánskou modlitbu v nemalé oblibě.

Svátek Královny růžencové má nejtěsnější vztah k Pomocnici křesťanů. Pius V. zavedl »památku Panny Marie Vítězné« 7. října na památku vítězství kříže nad půlměsícem u Lepanta (1571) — poděkování za zachránění křesťanské Evropy. Řehoř XIII. místo »památky« (commemoratio) zavedl samostatný svátek, a to již s názvem Královny sv. růžence (r. 1573), ale pouze pro chrámy, kde byl oltář růžencové Kněžny. Klement X. r. 1671 rozšířil svátek na celé Španělsko, nevyjímaje jeho kolonie. Leopold I. žádal Inocence XII., aby učinil pro celou církev závazným svátek sv. Václava a sv. růžence. První žádosti vyhověl, druhou vyplnit slíbil, ale než k tomu došlo, zemřel, a teprve za Karla VI. uskutečnil Klement XI. r. 1716 přání zesnulého vládce.

D

Zdrávas Královno, výkřik vyhnance k nebeské Královně a Matce milosrdenství, modlitba vysokého básnického vzletu (kontrast mezi naší bídou a velikostí i slávou Maríinou), plná vroucí naděje a dětinné důvěry, nejkrásnější mariánská modlitba, složená od církve, prosba, aby nás Matka Boží přivedla po strastné pouti tímto vyhanstvím na Srdce svého božského Syna... Maria Panna, Královna, Matka milosrdenství, prostřednice a rozdatelka milostí, naše přímiluvkyně...

Před rokem 1100 se již rozléhala ve chrámech úchvatně krásná melodie této modlitby. Dva národové zápasí o čest jejího autorství. Podle některých ji složil Ademar de Montell, biskup v Le Puy († 1098), podle jiného pravděpodobnějšího mínění Herman Contractus, mnich kláštera reichenauského († 1054). Třetí názor, soudící, že Ademar složil text a Herman melodii, není pravděpodobný. Původní znění bylo poněkud odchylné od nynějšího; začátek zněl: »Zdrávas Královno milosrdenství«, modlitba končila slovy: »A po tomto putování ukaž nám Ježíše, požehnaný plod života svého.« Konečně přidána ještě slova: »Ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladká Maria.« Scházela tedy slova »Matko« (na začátku) a »Panno« (na konci). Clugnyacký opat sv. Petr Ctlhodný, »přítel i protivník sv. Bernarda«, zavedl tuto modlitbu ve svém klášteře; od benediktinů ji přijali cisterciáci (snad ještě za života sv. Bernarda), karmelitáni se ji modlivali místo posledního evangella, kartusiani ji od XII. stol. zpívali denně po nešporách, ve všech římských chrámech se od r. 1239 zpívala každý pátek po skončení denních hodinek, tedy jako úvod k sobotě, ve Španělsku od r. 1302 denně. Podle Lutherova svědectví nebylo snad ani jedného chrámu, jenž by nebyl měl fundaci k celoročnímu pátečnímu zpěvu Salve Regina. Dnes se v mnohých krajích zpívá »Salve« v sobotu.

Modlitba beze sporu překrásná. Prostí věřící sotva vědí, že slovo »Orodovnice naše« jest vzato ze sv. Ireneae (Maria Panna »advocata Evae«), a slovo »slzavé údolí« ze žalmu 83. První část modlitby jest chvála, lemována dvojitým salve (zdrávas). Druhá část jest prosba — plán tedy podobný jako v Ave — jenže prosba daleko vyššího poetického vzletu a většího afektu než v Ave... afekt, jenž se neustále stupňuje, až konečně vyvrcholí v posledním trojnásobném zvolání. Jméno Maria, jež přichází jen jednou, se objevuje teprve na konci a jest korunou celé

překrásné antifony. Poutník lká ze strastí a trampot svého vyhnanství k té, jež ve světle věčné slávy naprosto blažena a už dávno k trůnu svého Syna pojata ze slzavého údolí, jehož hořkostí plnou měrou sama zakusila. Nemluvíme mnoho, jen své slzy a své vzdechy jí přednášíme — matce dostačí, když vidí, že její dítě trpí. Ale ať nebeská Královna prosby svého dítěte vyslyší či nic, poutníku stačí — a tato pevná neochvějná naděje ho sílí a drží — když ho po strastném putování přivede tam, kde sama s Ježíšem, požehnaným výkvětem svého panenského života, ve věčné blaženosti kraluje. Do posledních slov a zvláště do jména Marína vkládá vyhnanec všechnu vroucnost své naděje.

Turista, jenž vystoupí na vrchol alpské Bílé hory (Mont Blanc), může spatřit dole na jednom nižším vrcholku (Col Gépon, 3482 m) uprostřed věčného sněhu a ledu sochu Královny nebes. Před lety ji tam dopravilo osm Jinochů z vesničky Chamonix, ležící v údolíčku pod nejvyšší alpskou a evropskou horou. Přes ledovce a skály nesli tíži 44 kg; ve tři hodiny ráno vyšli, sedm hodin trvala cesta. Když socha, vysoká 120 cm, byla umístěna a tvář obrácena k Chamonix, byla od provázejícího kněze posvěcena — přítomní pohnuli k slzám skončili zpěvem *Salve Regina* nezvyklou slavností.

S alpské hory se přenesme na druhý konec zeměkoule, do Jhoamerických Alp. Slyšíme, jak líčí P. Mellwig T. J. misii v Chiloé (ostrova u chilského pobřeží). Misionář se musí z jedné stanice do druhé ubírat přes moře. Na předním člunu vztyčen kříž a dvojí korouhev, řada člunů misionáře provází, druhý voj mu přichází zdaleka vstříc, a společný zpěv *Zdravas Královno* se odráží od skal a nebetyčných And na protější pevnině a nese se k trůnu nebeské Královny... všechna vroucnost věřících srdcí se zračila a zněla zvláště v posledních slovech: »O clementissima, o pladosa, o dulce sempre Virgen Maria!«⁶

E

Návštěvník Alp přinášívá domů větší neb menší album — 12, 24, 50 i více obrazů... Aby si méně šťastní než on učinili aspoň jakousi představu velebností a krásy alpských velkápů, ledovců, údolí, bystřin, pastvin a salaší... Album — řekne snad někdo, že dostačí jediný obraz? Tisíc fotografií nevystihne velkolepou skutečnost!

⁶ Modlitba *Pod ochranou tvou* pochází z panegyrické řeči k oslavě Neposkvrněné Panny, připisované sv. Efrémovi — dnes znalci ji pokládají za dílo pozdějšího, pravděpodobně latinského autora. V liturgii se s touto modlitbou setkáváme po r. 1200, a to v cisterciáckém breviři. Dodnes je v kompietáři malých mariánských hodinek (antifona k zpěvu Simeonovu). Tedy podobně jako Ave a jako *Zdravas Královno* přešla v lid z liturgie. — Modlitba *Memento* (Pomni, ó nejmilostivější Panno a Matko Boží Maria...), zvaná všeobecně modlitbou sv. Bernarda, pochází ze stol. XV. Malé hodinky mariánské horlivě šířil sv. Petr Damiánský ve stol. XI.; mají původ v kláštorech benediktinských, a to, jak se zdá, ve stol. X. Vypravuje se na př. o sv. Oldřichu, biskupu augsburském († 973), vychovaném v benediktinském klášteře sv. Havla, že se je denně modlil. Přemnohé řády ukládaly za povinnost svým členům modlit se je denně kromě církevních hodinek (breviře).

Krása a vznešenost Matky Boží . . . Jedině její Tvůrce ji zná dokonale; my, ubozí smrtelní synové Evini? Nám nezbývá, leč o ní rozjímat v obrazech. Do slunce se nemůže oko zahledět — a kdyby, co objeví naše smrtelné nedokonalé oko v jeho paprsku? Nic — musíme je ozbrojit kříšťalovým hranolem, a ten rozloží paprsek v duhové barvy . . . »Je-li možná? Tolik netušené a neviděné krásy v tom prostém slunečním světle, v němž se hýbáme a jsme, jímž žijeme a Jež nás kol dokola oblévá?« Nejen tolik! Daleko více krásy v něm! Tvůj zrak vnímá jen malíčký úsek duhového spektra — nad fialovou a pod červenou barvou jsou neviditelné paprsky, podivuhodnější než onen sedmibarevný pás, jež okem vnímáš! Známý obraz — slunce nestvořeného božství, Jež syn pozemských niv vidět nemůže, učinila mu viditelným nejsv. Panna; ona jest kříšťal, jím prošel paprsek z Otce vycházející a stal se nám do jisté míry viditelný. Do jisté míry! Mnoho ještě zůstalo utajeno, neviditelné, vyhrazeno nebeské slávě.

Leč i o kráse a velikosti nejsv. Panny nutno říci, že našemu duchovnímu oku ji musí bohověda rozložit ve svazek duhových barev, jak kříšťal sluneční paprsek, a že mnoho nám ještě zůstane utajeno — Anebo, chceš-li užít prvního přirovnání, bohověda nám ukazuje vznešenost Matky Boží v obrazech. Zbožnost se ráda tohoto prostředku chápe, a co jí nelze vyjádřit slovem jediným, vyjadřuje řadou obrátů, a z nich sestavuje jako z kaménků mosaiku . . . Jeden velký překrásný obraz Madony.

Mám na mysli litanii Loretánskou, beze sporu jednu z neoblibnějších lidových pobožností. Proč tak oblíbena? Důvod jsme slyšeli. Již staří Otcové hromadí ve svých panegyrických (oslavných) mariánských řečech básnické obrazy, jimiž oslavují, co velkého své Matce Pán učinil. »Buď zdráv, božskými vínami oplývající zdroj, plný veškeré svatosti, z něhož vyšel svatý svatých, aby svět od nepravosti obmyl. Buď zdráva, bráno k východu hledící (Ez 44. 1), kterou prošlo vycházející slunko života, aby nás západu smrti zbavilo. Buď zdráva, nevadnoucí růže, neskonale vonná, její vůně Pána do tvého lůna přivábila a z níž on vypučel. Zdravas, lilie, jejíž Syn šatí lilie polní. Buď zdráv, nebeský ráj, blaženější než pozemský eden: z tebe vyrostl strom života, jehož pomocí jsme ztraceného života nabyli . . .« (Jan Damašský, In Nat. II.)

Jak vznikla litanie mariánská? Z dvou pramenů — jednak vlivem litanie ke všem svatým, jednak vlivem právě uvedených chval. Litanie, slovo řeckého původu (λειτουργία, úpěnlivá prosba), v latině množného čísla (Litaniae Lauretanae), byly od pradávna součástí liturgické modlitby — na východě již ve III. století, na západě později. Jako se dnes kněz modlí s věřícími několik otčenášů na určité úmysly, tak kdysi — zvláště v těžkých dobách — se modlíval; úmysly sám vypočítával (»abys nás, Pane, moru, hladu a války uchránil« . . . a lid odpovídal: »Pane smiluj se . . . prosíme tě, vyslyš nás . . .«). Které úmysly kněz vypočítával, záleželo na něm. Později se přidávalo vzývání svatých: »Svatí andělé . . . apoštolé . . . mučedníci . . .« Ponenáhu i jména svatých, zvláště místních. Tak vznikla nejstarší a nejdelší litanie; duch křesťanského starověku nás při ní ovane . . . Užívalo se jí hlavně při průvodech, především kajících a prosebných; dnes se jí užívá při nejvýznamnějších liturgických úkonech (svěcení chrámu, kněží, křestní vody . . .).

Podle ní si lidé vytvořili prosebnou modlitbu k Matce Boží. Nejstarší nám dochovaná pochází z XII. stol. Po vzývání tří božských osob následuje přes 50 dalších invokací: 1. »Svatá Maria, slavná Rodičko Boží, svatá Panno panen, svatá Královno nebes, svatá Matko milosrdenství, oroduj za nás u požehnaného plodu života tvého. — 2. Sv. Maria, naděje pokorných, útočiště hříšníků, přístave trosečníků, uzdravení nemocných, oroduj atd...« Pak druhá část: »Skrze nejčistší panenské narození Syna tvého ode vši nečistoty myslí a těla nechať vysvobodí nás požehnaný plod života tvého: svatá Maria, oroduj za nás u požehnaného plodu života tvého... Aby církvi své pokoj, ochranu a jednotu dával ráčil požehnaný plod života tvého: panenská Matko Maria, oroduj atd...«

Litaní mariánských vznikla brzo celá řada. Byly určeny pro soukromou pobožnost. Pro svou délku se neujaly, ale za málo desetiletí se vyskytují vzory zkrácených litaní — jistě již ve stol. XIV. Nejoblíbenější, již se v Benátkách užívalo do r. 1820, měla 75 invokací: »Svatá Maria, Rodičko Boží, oroduj za nás. Svatá Maria, Matko Kristova, oroduj... Svatá Maria, nebes hvězdo nejjasnější, oroduj...« Lze pozorovat vždy větší podobu s litaní Loretánskou.

Loretánská... Jak došlo k tomuto jménu? Po prvé zaznamenáno roku 1531, že se v milostné kapli mariánská litanie zpívala. Byla to nyníjší? Nevíme. Ale sv. Petr Kanisius na cestě do Říma r. 1558 pobyl několik dní v Loretě, a sotva se vrátil do Německa, vydal ještě téhož roku dílo, obsahující »Litaní o naší milé Paní, každou sobotu v Loretě zpívanou.« Kromě tří posledních invokací, jakož i vzývání »Matko dobré rady« (zavedeny později!) navlas stejné s nyníjší. On sám i členové jeho řádu ji horlivě šířili — zavedli ji všude, kamkoli přišli. V Praze byla zpívána v jejích chrámech od r. 1560 v předvečer všech svátků. Svým profesorům ukládal řád T. J. zvláštní reguli, že se jí mají modlit se svými žáky každou sobotu nebo je zavést do chrámu před obraz sv. Panny, aby byli přítomni veřejné pobožnosti lidové. Jesuité byli tedy horliví šířitelé tří nejkrásnějších pobožností mariánských: litanie, májové pobožnosti, a s jinými i růžence.

Leč kromě naší Loretánské litanie se užívalo ještě jiných, ba i takových, jež jsou mladšího původu. Jedna na př. obsahuje pouze enkomia z Písma sv.: »Svatá Maria... Matko krásného milování... Matko svatě naděje... ráji rozkoše... strome života... dome Moudrosti... oltáři kadidlový... žebří Jakubův... zrcadlo bez poskvrny... lilie mezi trním... hořící keři... rouno Gedeonovo... trůne Šalomounův... zahrado zamčená... studnice zapečetěná... pramení vod živých... vycházející červánku...« Tato ovládla v samé Loretě! Ne však na dlouho... Když Sixtus V. udělil r. 1587 karmelitánům odpustky za recitování »litanie nejbl. Panny, užívané v domě loretánském«, mýnil tím nyníjší, t. zv. »starou« litaní Loretánskou.

Nicméně »manie skládat nové litanie, velká již ve stol. XV., nabyla ohromných rozměrů koncem stol. XVI.« (Campana.) Vycházely knížky s názvem »Poklad litaní«, kde byla pro každý den v roce jiná litanie — k nejrozmanitějším svatým. I mariánských litaní přibývalo — v Loretě zpívána každý den v týdnu jiná. Mnohé litanie byly nevkusné, nechutné, ba i obsahem bludné, takže konečně Apoštolská stolice pokládala za

nutné se ozvat.⁷ Kilment VIII. zakázal r. 1601 nové litanie skládat a staré znovu uveřejňovat, kromě těch a těch »a též litaní Marie Panny zpívaných v loretánském domku«. Leč dekretu nebylo valně dbáno — nové litanie k různým světcům i k nejsv. Panně se skládaly dál, ač ne v takové míře.

Litanie loretánská ovládla — Apoštolská stolice ji vzala pod zvláštní »ochranu«, zakázavši r. 1631, že nikdo (krom papeže) nesmí připojovat nové invokace. Pouze slova »Královno bez poskvrny hříchu prvotného počatá« byla vsunuta zvykovým právem — ojedinělý zvyk se rozšířil po celé církvi. Lev XIII. připojil »Královno posvátného růžence« (r. 1883) a »Matko dobré rady« (r. 1903), Benedikt XV. »Královno míru« r. 1915. Odpustky pro celou církev ji obdařil Benedikt XIII. r. 1728.

Litanie jest velmi vkusná, umělecké dílo křesťanské poesie, vpravdě album velikosti a krásy svaté Panny. Po vzývání trojjedlného Boha, jež jest úvodem všech liturgických litaní, přicházejí tři invokace, vzaté z litanie ke všem svatým: Svatá Maria, svatá Boží Rodičko (největší důstojnost nejsv. Panny), svatá Panno panen (nejkrásnější ozdoba Matky Boží!). Ostatek lze rozlišit v pět částí:

a) Oslava nejvyšší důstojnosti sv. Panny, totiž božského mateřství: Matko Kristova až Matko Spasitele.

b) Oslava jejího panenství, svatosti a ctností: Panno nejmoudřejší až Růže tajemná. Zajímavé jest, že některé přívlastky, připojené k oslovení »Panno«, bychom spíše spojili se slovem »Matko« (Panno mocná, Panno dobrotlivá) a naopak (Matko nejčistší, neporušená, neposkvrněná, podivuhodná) ... V této zúmyslné záměně vězí hluboká poesie! Panenství se v Marii snoubí s mateřstvím!

c) Čím byla Matka slíbeného Mesláše lidstvu starozákonnímu: Věži Davidova, Věži z kostí slonových, Dome zlatý, Archo úmluvy, Hvězdo jitřní ... Šest předobrazů maně vybraných ze zahrady historických, didaktických a prorockých knih Starého Zákona. V uvedené »mladší« litanii (str. 164) jich byla celá řada.⁸

⁷ Má tedy své důvody, nedovoluje-li církev k veřejné pobožnosti jiné litanie krom pěti liturgických (Apoštolskou stolicí schválených). Různé litanie, dovolené pro soukromou pobožnost (k rozmanitým světcům, ba i k oslavě hlubokých tajemství sv. víry ... lze jich někdy v modlicích knížkách najít nadbytek), bývají namnoze formou i obsahem bezcenné, ba i věroučně závadné. (»Nejsv. Svátosti, smiluj se nad námi; nekrvavá oběti Nového Zákona, smiluj se nad námi ...« Smilovat se může Kristus Pán — v nejsv. Svátosti přítomný, při mši sv. za nás obětovaný!) Podobné věroučné nepřesnosti, ba i bludy, jsou v různých »růžencích« (k sv. Anně atd.), modlitbách, ba i písních (viz výtky církevního censorsa na poslední straně prvního vydání Boží cesty!). Proto by věřící neměli ani ve svém chrámě ani na pouti užívat písní a modliteb, nemají-li církevního schválení. Já bych si netroufal ušít plášť ani postavit dům nebo řídit hospodářství, a ty si bez bohoslovného vzdělání troufáš skládat mariánské nebo jiné modlitby a písně!

⁸ Jednotlivé invokace jsou porůznu vysvětlovány ve všech třech svazcích. Nyní několik slov o méně známých, dosud nevysvětlených. Panno věrná ... svému slibu ustavičné čistoty! Růže tajemná ... Nejkrásnější výkvěte na stromě lidského pokolení, jedinečné a podivuhodné dílo tvůrčího Ducha sv., jež jsi svou vůní Syna Božího na zem svábila, a nás,

d) Čím jest Matka Vykupitele lidstvu novozákonnímu: Bráno nebeská, Uzdravení nemocných, Útočiště hříšníků, Těšitelko sklíčených, Pomocnice křesťanů... V pěti invokacích vyčerpáno vše, co nám naše Prostřednice a Matka u Syna zjednává.

e) Maria Panna v nebeské slávě: Královna andělů až Královna všech svatých.

Následují tři invokace pozdějšího původu, jež ideově patří do jiných skupin (tak jako »Matko dobré rady« ideově patří do čtvrté skupiny), a litanie končí trojím vzýváním Beránka Božího, uzávěrkou to všech liturgických litaní.

O tom, jak je lidu tato litanie milá, netřeba mnoho slov. Štětce umělců ji zvětšoval na klenbách chrámů (velehradská basilika), kazatelé ji vysvětlují lidu v měsíci květnu, básníci rozvádějí jednotlivá enkomia, a když v osvětleném chrámě svatohostýnském za poutního období celý chrám jako jedním hlasem zpívá za večerního ticha tuto litanii od začátku až do konce, cítíš, že na perutích modlitby se nese tvá duše vzhůru, a zdá se ti, že milostná socha nad hlavním oltářem, k níž upjatý zrak všech, s nevýslovnou něžností, již jest jen matka schopna, a svatým milým úsměvem se sklání k svým dítkám, které z lásky zdaleka k ní připutovaly a k ní volají: »Matko božské milosti, Příčino naší radosti, Uzdravení nemocných, Útočiště hřešících, Těšitelko sklíčených, Královno andělů, Královno pokoje, oroduj, oroduj za nás...«

smrtné syny Eviny, jí okouzluješ. — Stolice (trůny) moudrosti... Na tvém klíně vtělená věčná Moudrost trůnila, a ty sama od Ducha sv. nejvyšší moudrostí naplněna. — Věži z kostí slonových... Snoubenec ve Velepísku přirovnává krásně urostlou snoubenku ke slonové věži (7. 4); v litanii máme na mysli jednak ochranu sv. Panny (l. 165), jednak středověký zvyk uchovávat nejsv. Svátost ve vížce, stojící po straně hlavního oltáře... Maria Panna čistá schrána toho, jenž jest chléb našich duší (slonovina symbol čistoty). — Schráno duchovní (»vas«, lépe než »nádobu«), schráno milostí Ducha sv. — Schráno úctyhodná, ctihodnější než svatostánek, protože v tobě dlel svatý všech svatých... — Schráno vznešená pobožnosti, vznešený vzorec pravé zbožnosti. — Dome zlatý, chráme a stánek Syna Božího i svatého Ducha (zlato symbol neporušenosti a lásky).

XVII. MARIÁNSKÉ OASY.

Zaradoval jsem se, když mi řečeno bylo: »Do domu Hospodinova půjdem.« (Ž. 121, 1.)

Protestantský povídkář K. Bedř. Meyer píše novelu *Das Amulett*. Námet si vzal z bartolomějské noci, a v duchu protikatolickém líčí její hrůzy. Nechce však psát suchou historii, nýbrž povídku, chce vložit do vyprávění trochu poesie. Ale kde ji vzít? Hlavní osoba povídky, kalvínský jinoch, prožívá oné noci strašné chvíle, a je konečně zachráněn tím, že si kolem šíje zavěsí na stuze medaili Panny Marie z Einsiedelnu, nejslavnějšího poutního místa mariánského ve Švýcarsku, kam tehdy (ve stol. XVI.) putovali hojně nejen z Německa a Itálie, nýbrž i z Francie.

Všimněme si té povídky! Protikatolický duch a zášť ji provívá, ale když autor do ní chce vložit trochu poesie, musí ji hledat v katolické církvi. Suchý a ledový protestantismus mu ji nedá! Medailie z poutního místa mariánského! Kalvínek, hugenot, zarputilý nepřítel úcty mariánské a katolických poutí, v těžké chvíli k ní sáhne, a jest zachráněn. Autor proti své vůli svědčí, že katolíci mají, co protestantům schází, že katolická víra, odezíraje ode všeho ostatního, jest ozářena jasnou poesí, a překrásnou poesí že jsou provanuta i katolická poutní místa.

Věřícímu srdci nestačí, že uctívá sv. Pannu den co den. Jako v rodině mají své svátky (jmeniny otce, matky...), jako stát má své svátky, tak i církev má své svaté dny, tak i roční kalendář ctitelů mariánských má jisté doby zasvěcené Královně našeho srdce. Rád bych viděl mariánské srdce, jež by necítilo ty dny, že jest své nebeské Matce blíž, že jsou to opravdu dny svaté, dny milosti, jež nutno trávit docela jinak než všední dny řádného života.

Ale jako máme posvátné doby, tak máme i posvátná místa mariánská, poutní místa, místa Marilna, místa zvláštním způsobem jí zasvěcená. P. Hattler T. J. vypravuje výjev z mladých let... Unaven a vyčerpán tělesně i duševně odešel z dusné Vídně do svěží zeleně hor, do čerstvého vzduchu provanutého vůní alpské flory. Přejde do údolíčka ve Štýrsku, a tam z dále mu kynou tři věže, ... poutní chrám Maria Zell! Vejde do milostné svatyně, prodí tam několik hodin, jest přítomen pobožností dvou poutních průvodů... Radost a vroucí zbožnost poutníků zůstává v jinochově duši dojem nesmazatelný.

Proč tam přišel? Z téhož důvodu jako on; z dusné Vídně... On hledal v Alpách osvěžení těla, on u Marie osvěžení ducha, unaveného a zemdleného břemenem dne i horka. Osvěžením na vzdalší pouti jsou věřícímu duchu milé svátky mariánské, rozseté jako oasy po poušti našeho života, posvátné doby mariánské, zvláště máj... Oasy rozseté po poušti světa jsou i poutní místa. Že to nechápe člověk, jehož bohem podle slov apoštolových jest žaludek, není s podivem. Mají sami všeho dost, a útechy ve strastech valně nepotřebují. Že tam nespěchá člověk, jenž tráví celý život v archivu a nemá smysl pro nic jiného, jest přirozené. Ale ti, kteří cítí touhu vzlétnout občas ke hvězdám, ti, kterým srdce krvácí, chápou lépe... Co soudí Mrštík o významu takové pouti pro náš lid! Návštěvy cizokrajných obrazáren a museí »nemohou nahradit jedinou takovou pouť.« (Viz Rok na vsi, máj.) Věřícímu srdci není pouť pokáním, nýbrž

svátkem, ba dokonce milostí, po které touží a za kterou mnohdy Pána dlouho a dlouho prosí — —

Cosí posvátného dýše z velkých svátků mariánských; posvátná jest i atmosféra, kterou dýcháme na poutních místech Marilných. Popři, můžeš-li, ačils sám zakusil, snad kdysi v dětství . . . Kdo se kdy modlil v noci v lurdské jeskyni, za úplného ticha, kdy neslyšet ani vln širokého Gave dole tekoucího, kdy jen občas s věže sladěné zvonky přeruší klid milou melodií lurdského Ave . . . anebo na sv. Hostýně, když ve svatyni úplné ticho, a paprsky zapadajícího slunce vnikají otevřenými dveřmi dovnitř, oblévajíce zlatem milostnou sochu, takže hvězdy v koruně se mlhotají jako brillanty . . . Místa milosti . . . dýše z nich kouzlo a půvob, jež slovy sotva lze vyličít, který jen cítíme, my, věřící, někdy i nevěřící . . .

Jak vznikla poutní místa? První ze všech Jerusalema, Boží hrob . . . místo posvěcené vykupitelskou smrtí Páně, zkropené jeho přesvatou krví . . . Golgota, první »svatá hora« křesťanského světa . . . Betlem, kde nápis hlásá poutníkovi: »Zde z Marie Panny se narodil Spasitel světa.« Nazaret, kde se věřící modlí: »Zde slovo tělem učiněno jest . . .« Místa posvěcená přítomností Páně a jeho panenské Matky. Nikdo nezazlí dítě, že spěchá na hrob matky, otce, dobrodince . . . Proč by tedy kdo zazlíval věřícímu vyznavači Kristovu, že s úctou pokleká na místě, kde byl hrob Kristův a kde stál jeho kříž? To byla první poutní místa, kam věřící spěchali, ještě dříve než opustili katakomby,¹ místa, jež Konstantin a Helena v prvních letech náboženské svobody ozdobili nádhernými basilikami. Největší touha a štěstí vyznavačů Kristových bylo, mohli-li navštívit vlast svého Spasitele. Svatý biskup kostnický třikráte putoval do Svaté země — s jakými obtížemi tehdy, v 10. stol.! Sv. Ignác Loyolský měl v úmyslu celý život trávit na blízku betlemských jeslí a Božího hrobu. Zřejmě, že taková pouť jest vyznáním víry a projevem nejvroucnější lásky k Ježíšovi, pro nás ukřižovanému. Láska vedla a vede věřící na Golgotu.

Ponenáhlu začala být i jiná místa věřícímu srdci drahá. Byly to především hroby mučedníků, našich hrdinů, chloubu církve Kristovy. Zvláště Řím, největší a nejúrodnější palmový sad, svědek toliko bojů a vítězství . . . Konečně spěchávali věřící i na místa, jež byla památná působením světců nebo chovala vzácné relikvie.

Což m a r i á n s k á poutní místa? Nebylo jejího hrobu, nebylo ostatků . . . Původ těchto míst je docela jiný, a sice trojí. Někdy sv. Panna sama vyvolila místo, kde chtěla podle vůle Boží dštit na zemi příval milostí s nebe: Lurdy, Genazzano, Oostacker (Belgie) . . . Jindy věřící sami jí místo zasvětili, obvykle na poděkování za mimořádné milosti, a sv. Panna často zázračným vyslyšením proseb ukázala, že jí jest milá zbožnost jejích dítek, tedy takřka akceptovala a přijala, co láska a vděčnost věřících k její cti zřídila. Takový jest i původ sv. Hostýna! Ať došlo k po-

¹ Origenes († asi 254), sděluje, že věřící přicházejí do Betlema, aby spatřili jeskyni narození Páně. Eusebius Caesarejský († 340) ve svých dějinách církve vypravuje, že počátkem 3. stol. věřící přicházeli z Kapadocie do Jerusalema, loužíce užít hrob Páně. — Pouti byly už ve S. Z., a sice předepsané pouti — každý muž musil putovat na hlavní svátky do Jerusalema. Náš božský poutník ve svém dvanáctém roce . . . viz II. kap. 19.

rážce Mongolů pod horou samotnou, jak jest skoro jisto, nebo ať tam chodili děkovat za vítězství dosaženého u Olomouce: vděčnost zasvětila sv. Panně toto místo. Konečně za třetí, poutní místa vznikla tak, že uctíván nějaký obraz sv. Panny... s počátku soukromě, od některého světce, a právě tato okolnost, že světec se před ním modlíval, učinila obraz známý a slavný, úcta k němu se šířila, mnoho vyslyšení vábilo k němu poutníky, až obyčejně postaven velkolepý chrám. Tak Einsiedeln nebo Svatá Hora, Monserrate, Guadalupe...

Celá zeměkoule jest poseta mariánskými poutními místy. Není národa, jenž by se nemohl honosit aspoň několika. I za mořem, v krajích, kde před lety ještě žili ve stínu noci, t. j. nevědomosti a pověry... (Viz II. 260.) Severně od Bombaye (Indie) na ostrově Salsette jest uctívána Panna Maria »Na svaté Hoře« v Bandoře. Tato svatyně byla postavena brzo po smrti velkého apoštola Indie, sv. Františka Xaverského. Milostný obraz je tam uctíván již přes 300 let. Koncem října konají věřící z Bandyory průvod na svou svatou Horu — většinou chudí křesťanští rybáři. I před nejchudobnější chatou stojí svíce a nádoba se žhavým uhlím, na něž sypou kadidlo. Průvod se ubírá po mořském břehu palmovým hájem, ve stínu korun, v mystickém přítí... průvod nepopsatelně krásný. Zpěvy a modlitby v portugalské, anglické a domorodé maratské řeči se nesou k nebi, zpívána litanie loretánská, nesena socha sv. Panny s dvanáctihvězdnou korunou... I pohané se před ní s úctou sklánějí, matky zvedají dítky, aby ji viděly... Konečně jest průvod na hoře, vysoké 100 m, shromáždí se kolem kaple, pje Magnífkat... Jest už večer, když se vrací; ohňostroje jím svítí na cestu, modré, červené, zelené, žluté plameny... věc u orientálců velmi oblíbená. Korouhve vlají nad hlavami v mírném větříku od moře vanoucím, a kdo se ještě ohlédne, vidí na hoře kapli zářít v posledních paprscích zapadajícího slunce.

»Náš svatý Hostýn,« říká s jakousi chloubou a zároveň vroucností věřící Moravan, když hovoří o svatynce, jež jako hnízdečko se stkví na vrcholu nejzápadnějších výběžků Karpat. Nuestra Señora de Monserrate, Naše Paní montserratská, praví s hrdostí věřící Španěl, a myslí na svatyni, jež jako orlí hnízdo jest vetknuta do nepřístupných skal Pilové hory (Monserrate, francouzsky Montserrat) v Pyrenejích, národní poutní svatyně španělská. Poutník jede asi 50 km na západ od Barcelony, až stane pod horou, vypadající jako obrovská plá se špičatými výběžky obrácenými k nebi. Po namáhavém výstupu stane na nejvyšší ze sedmi špicí, něco přes 1200 m nad mořem, a přehlédne celou Katalonii, jak my se Sv. Hostýna značný kus Moravy. Klášter sám je zbudován pod strmou skalní stěnou ve výši 900 m, jakoby na ni byl přilepen, a pod ním se rozvírá bezdná propast. Strmé cesty, zvané žebříky (Escala), spíše pro alpské kamzíky než pro lidi, vedou od něho vzhůru k 13 poustevnám, jež se vznášejí na různých špicích v nedozírné výši — nejvyšší San Jeronimo, 1241 m. Když se Mauři stali pány poloostrova, odnesli věřící milostný obraz sv. Panny v Barceloně uctíváný do nepřístupných roklí monserratských, aby byl zachráněn před zkázou. Dvě staletí byl zapomenut, až r. 833 jej pastýři objevili — upozornění září, jež z něho vycházela. Arcibiskup s klerem pro něj v průvodu přišel, chtěje jej zase odnést do Barcelony, ale řízením Božím byl přinucen nechat jej na posvátné hoře.

Nákladem arcibiskupovým postaven tam klášter benediktinek a svatyňka. Milostná Madona vábila zástupy poutníků, klášter musil r. 996 převzít benediktini, a ze svatyňky se stal nádherný chrám, »perla Katalonie«. Ve středověku jenom Loreta závodila s Monserratem o prvenství.

Do Ferdinanda VII. (r. 1808) nebylo jediného španělského krále, jenž by tam nebyl pěšky putoval. Tam klečel Ferdinand V. Katolický, než začal poslední boj s Maury, jenž skončil pádem Granady 1492, zlomením sarracenského panství a osvobozením tisíců křesťanských otroků. Tam roku 1218 rytíř Nolasko koná pouť a jest povzbuzen, aby založil řád Marie Panny Matky Milosrdenství k vykupování zajatců. Tam Karla V. zastihla zpráva, že jest zvolen za císaře římsko-německého, tam po letech pojal úmysl složit korunu a sloužit jenom Bohu; tam konal rytíř Iñigo z Loyoly r. 1522 podle starého zvyku celonoční stráž před oltářem, zavěsil pak před milostným obrazem meč a s žebráckou holí vytáhl, aby »dobył Kristu zpět celou Evropu,« jak hlásá nápis za oltářem.

Od velké revoluce byl klášter i chrám několikrát vydrancován. Roku 1811 jej vyloupil Francouzi, r. 1836 jej zrušila španělská vláda — milostný obraz zase ukryt v jedné chatrči pod horou a teprve r. 1844 vrácen na staré místo. Konvent s několika poustevnami byl obnoven až koncem XIX. stol. Z bývalého bohatství nezbylo ovšem nic; jen vzpomínky vznesené, radostné i smutné, se pojí k drahé mariánské svatyni. Když se v minulosti z darů poutníků hromadily v klášteře ohromné poklady, zachovávali mnichové vždy přísně řeholní pravidla.²

Kolik vzpomínek se pojí k mnohým milostným obrazům a poutním místům mariánským! V toledském dómě se chová v nádherné kapli obraz Virgen del Sagrario (Panna svatyně), jež uctíval již sv. Ildefons. R. 714 ukryt ve studni ze strachu před Maury, a objeven od Alfonsa Kastilského po dobytí města r. 1085. R. 713 odnesli věřící do údolí Guadalupe jiný obraz, poslaný od Řehoře Vel. sv. biskupu sevillskému Leandrovi, objeven za Alfonsa XI. po vítězství u Salado r. 1340, vystaven klášter a chrám... podle této svatyně pojmenovali Mexičané své největší národní poutní místo mariánské. (Str. 75.)

Francie... Chartres, Notre Dame de Sous-terre, Panna Maria podzemní... Jeskyně s černým obrazem sv. Panny, kdysi svatyně druidská... Le Puy, jiné slavné místo; odtamtud vytáhla první křížová výprava za zpěvu *Salve Regina* (»píseň lepuyská«), tam umístil sv. Ludvík prastarý obraz sv. Panny, jež přinesl z orientu. Roc Amadour byl slavným místem již za Karla Vel., Coutance se honosí kaplí Marie Panny, kde byl po prvé na evropské pevnině slaven svátek Neposkvrněného Početí.

² Nerad bych, aby kdo při pohledu na vzácné dary, jež zbožnost poutníků věnuje z lásky k sv. Panně jejím milostným svatyním, mluvil jako apoštol zrádce: »K čemu pak ztráta tato? Mohlo být dáno chudým...« Známe dobře odpověď božského Spasitele. Ale podotýkám: kláštery, jež svých pokladů užily ke stavbě kostelů na vzdálených místech, kde věřící byli bez služeb Božích, nebo k stavbě škol a k účelům charitativním, učinily lépe než ty, jež nechaly ziato ležet. Přišly převraty, války, revoluce, obrazoborci (protestantští nebo husitští), zadlužení králové nebo vlády, a kam putovaly dary chudých i bohatých poutníků? Na př. Bolívar v Jižní Americe (str. 61), protestantské Švýcarsko v r. 1846—48...

Ferry de Locre vydal r. 1608 dílo sedmisvazkové o poutních místech mariánských, P. Vilém Gumpenberg T. J. r. 1672 Atlas mariánský o dvou foliových svazcích obsahující 1200 historických dokladů, Fr. Augustin de S. Maria v letech 1707—23 v Lisaboně dílo desetisvazkové, Zanella ve Veroně r. 1847 dvanáctisvazkové - vyčerpali látku úplně? Nevynechali ani jedinou milostnou svatyni? Celý východ jimi poset! Na rovinách, na horách milé mariánské kapličky. O Maronitech již pověděno, že na Libanonu z každé jeskyně vykouzili roztomilou kapli a že všechny zasvětili sv. Panně. Sjednocení Chaldové (Syrové) slaví největší pouti ve svátek Nanebevzetí P. M. Zvláště mariánský chrám v Mossulu jest toho dne plný poutníků. R. 1741 perský šach Nadir oblehl město; pomocí Matky Boží bylo zachráněno, ani kapka krve netekla. Některá poutní místa v Americe prý pocházejí z pradávných dob, jak tamější tradice tvrdí.

Jaký jest **d o g m a t i c k ý** důvod konání poutí? Týž, o který se opírá liturgie. Člověk složený z těla a duše potřebuje zevnějších námětů, aby se duch snáze povznese k Tvůrci. Klečí-li na místě posvěceném přítomností světce, vidí-li kazatelnu, s níž bývalo hlásáno slovo Boží buď od velkých mužů nebo za pohnutých dob, modlí-li se v jeskyni, kde se jeho předkové skrývali před krvežíznivostí pronásledovatelů nebo již svou krví z kropili, hledí-li na obraz, před nímž si světci vyprošovali požehnání pro sebe i pro svůj národ, cítí on a chápe každý, že jeho zbožnost je tím mocně vzpružena. Ať mluví palestiniští poutníci, co cítili, když poklekl v Božím hrobě nebo v betlemské jeskyni! Pouť souvisí s učením církve o **u c t í v á n í** světců — neputujeme přec k nejsv. Trojici!³ Jen na místa, nějak posvěcená vzpomínkou na svaté! Pouť je tedy projevem naší víry v **o b c o v á n í s v a t ý c h**, na jejichž přímluvu doufáme vyslyšení svých proseb, jest i dokladem **j e d n o t y a k a t o l i c k y** (světovosti) církve Kristovy... nejsme omezeni na úzký okruh vlastní farnosti jako protestanté, nýbrž v živoucím spojení s věřícími celého světa. Nepopírám, že se může každý k sv. Panně modlit i doma ve svém kostelíku a ve svém pokojíku, a komu není pouť možná, bude od Matky milosrdenství stejně slyšen a vyslyšen jako ti, jimž dopřáno stanout na místech nejposvátnějších. Ale jaký dojem činí na poutníka, když v Lurdech se sejde s věřícími ze všech úhlů světa a s nimi večer při světelném průvodě pěje »Ave Ave Ave Marie...« Jak povznáší vědomí: »Já patřím k velké rodině jediné světové církve, a v ní všude milována a uctívána Královna mého srdce!« Poutní místo jest konečně projevem, že Bůh jest **s v o b o d e n v r o z d í l e n í m i l o s t í**. Proč vyvolil právě tuto zemi, toto místo? Proč mimořádné milosti udílí právě tam a ne jinde? Proč omilostnil zjevením právě tuto duši? To vše jest tajemství jeho svrchované Prozřetelnosti, jež řádné milosti, k spasení nezbytně potřebné, uděluje každému, ale mimořádné jen těm, kterým chce a které svobodně volí.

Mariánská pouť jest **v y z n á n í m v í r y** před světem a pro svět, vyznáním **d ů v ě r y** v mocnou přímluvu sv. Panny a veřejným projevem lásky k ní, **p r a m e n m i l o s t í** každému poutníku, rozmnožením oslavy nebeské Královny. Jako průvod s Velebnou Svátostí, svátky, zpěv,

³ Nanejvýš by se dalo myslit poutní místo s milostným **o b r a z e m** nejsv. Trojice.

a vůbec vše, co církev má a co protestantům chybí, tak i pouti činí náš náboženský život krásnější a na milosti bohatší. Na protestantské námitky by se dalo odpovědět totéž, co kterýsi misionář řekl jednomu pastrovi: »Z vás mluví pouhá závist!« Že se někdy na poutním místě dějí nepřístojnosti? Všeho na světě lze zneužít! Nezneužil ještě nikdo vlastenectví k hamižným účelům, k prospěchářství a snad ještě horším věcem? Prohlásíme proto lásku k vlasti za něco špatného? Učiní-li si někdo z hory Mariiny horu ďáblovu, je to jeho vina. Věřící tam hledá něco vyššího a vznešenějšího. Meinrad v. Freudenberg (pseudonym) píše roku 1930, že mnozí protestanté v křížích a trampotách hledají útěchu na katolických poutních místech u Těšitelky ztrápených.

Zavítej do luterských krajů! Kolik mariánských chrámů najdeš v severním Německu — mnohdy je to hlavní chrám místa, dnes protestantský, němý svědek minulých dob, kdy tam byla Maria od jejích předků uctívána. Zuřivost bludařů hleděla zničit kdejakou vzpomínku na Matku Ježíšovu, vyhladila kdejaký obraz a zničila svatyň bez počtu... Jednu věc se jí nepodařilo vyhladit: Jména daná jistým místům... byla v lidu tak zakořeněná, že nebylo možno nahradit je jinými, jež by »čistému evangelu« lépe odpovídala. Mariahilf, Mariental, Marienberg, Marientrost, Mariastern, Mariafeld, Marienwald, Mariastein... zkameněliny z prastarých šťastnějších dob, kdy i ony kraje spolu s celou církví spínaly ruce k nejvyšší Panně a putovaly k jejím milostným svatyním.

Sv. Hostýn... Zeptá-li se mne kdo, kde se v naší vlasti vykoná nejvíce dobrého, odpovím bez rozmýšlení: »Na Sv. Hostýně.« Žel, že ty dubové zpovědnice nemohou mluvit, aby pověděly, kolik slz v nich setřeno s plačícími očmi, co útechy tam skanulo do sklíčených srdcí, kolik dosaženo obrácení kajících duší, co zlého napraveno, co dobrého předsevzato a vykonáno. Žel že mlčí i milostný obraz, na nějž se již zahledělo tolik očí, čistých i poskvrněných hříchem, ale toužících po lepším životě... Kolik dítek hodných a kolik zbloudilých tam viděla Královna nebes před trůnem milosti, co si odnášeli ti a co oni, kolika byla pouť svatohostýnská cestou ze tmy k světlu, kolika povzbuzením k větší dokonalosti, kolika vyslyšením, kolika blaživou útechou... Něco z toho všeho ví ten, jenž má povinnost mluvit jak ony zpovědnice vzadu, a ostatní nám bude sděleno, až se jednou shromáždíme všichni před trůnem věčného Soudce. Milé a drahé poutní místo, jeden z největších darů, ježž Maria naší vlasti dala... Za pravdu mi dá každý, kdo na tomto svatém místě delší nebo kratší dobu působil, komu dopřáno nahlédnout do čistých duší nezkažených jlnochů a dívek, a kdo má jen trochu srdce pro lidskou bídu a utrpení — — —

*

Při této příležitosti krátká poznámka... »Maria Panna a český národ«... Smíme se nazývat národem mariánským, jak se na př. hrdě nazývají Španělé? Od dob Husových znova a znova se u nás ukazuje plevel kacířství, hned řídčeji, hned hojněji, dnes velká část národa víře odcizena... Docela jinak Španělé! Kdo studoval jejich dějiny a jejich literaturu, kdo procestoval jejich zemi, alespoň nad mapou s cestopisem v rukou, musí doznat, že si právem onen čestný název osobují. Jak zlatým písmem se vepsala tato země do dějin dogmatu Neposkvrněného

Početí! Kolik svatých, kolik milostných obrazů po celém poloostrově! Jak nádhernými zpěvy ovíjeli čelo nebeské Královny jeho největší pěvci. Jak se v lidových zvyklostech a pověstech zračí láska k Neposkvrněné! A my? ...

Tak by se zdálo — tomu, kdo pojímá ten i onen národ jednostranně! Přihlédněme však blíže — Kolikrát od dob napoleonských válek tam zabráno církevní jmění, kolikrát vypověděny ze země řády, buď docela nebo z části, kolikrát zmítána země krvavými revolucemi, jež se vzeprely sice proti králům neb vládě, ale zuřily obyčejně se záštími daleko větším proti kříži Kristovu, kolikrát tekla krev věrných Kristových, obětí to úkladných i zákeřných vražd... Což světoznámí španělští bandité? Národ mariánský... tak lze nazvat jen ty, kdož zůstali věrni Kristu a jeho víře, nikoli onu část intelligence, jež v zástupech vplula do vod zednářských.

Náš národ — rceme »větší část našeho národa« — má právo na podobný čestný název, jímž se honosí obyvatelé Pyrenejského poloostrova i jiných zemí? Bez váhání odpovídám: ano — Nutno však mít na zřeteli duši (»psyche«) našeho lidu. Česká duše jest naladěna lyricky, nikoli epicky, a toto »naladění« propůjčuje veškerému životu našeho národa jeho typický svéráz. Francouzi, Italové, Španělé a jiní mají velkolepé světoznámé eposy, ať lidové ať umělé, mohutné jak alpští velikáni. Náš lid? Má národní popěvky, milé jak perličky, prosté a krásné jak duhové krůpěje rosy, cenné jak démanty... Do nich vkládá svou duši! Ty zpívá dívka, když na pastvě u stádečka vije věneček pro obrázek Matky Boží, visící na stromě na pokraji lesa, ty zpívá náš lid doma, venku, při práci, při hře, při odpočinku... Jest sice jisto, že na české půdě se nemohl zrodit nějaký Cid nebo králevič Marko, jejichž zápolení s půlměsícem by je ovínilo mythickým rouchem pověstí, Roland nebo Siegfried, kteří by dali námět k eposejím. Ale našim předkům hrdinnosti nechybělo! Doba husitská se vyhláší za hrdinskou dobu našeho národa — nuže, opěvá na způsob Homéra v rapsodiích »hrdinské« činy »božích bolovníků«? Nezná ani jejich »hymnu«, sextán ji teprve najde ve Slovesnosti.

Tato duše našeho lidu se zračí i v jeho zbožnosti. Není naladěna epicky, nemá velkolepé podnikavosti, náš národ nedal církvi velké řády jako Španělsko (Ignác), Itálie (František, Bosko, Benedikt...), ale v těchto řádech vykonal mnoho doma i v cizině i příslušníci našeho národa. Náš lid se nesúčastnil činně velkých akcí ve prospěch veškerého kultu mariánského jako Španělé, nemá světových poutních míst, a upřímně řečeno, netouží po nich, jest plně spokojen s tím, co má »doma«.

Srovnajme na př. Lurdy se Sv. Hostýnem! V onom pyrenejském poutním místě elegance, nádhera... na našem karpatském pahorku vše prostinké: svatyně, její okolí, zpěv, zbožnost — Netvrdím, že náš lid předstihuje zbožností a vroucností oddané lásky lurdské poutníky, ale dovoluji si upozornit na to, co jsem sám viděl. Před lurdskou milostnou jeskyní ruch, hluk, hovor a šum, že správce svatyně jednou velmi ostře jím vytýkal tento nedostatek úcty a hrozil, že dá jeskyni zavřít. Týž sdělil vůdci naší pouti, že naši poutníci se blížili milostné jeskyni s takovou uctivostí jako k sv. přijímání — Byl bych mu řekl: »Jak jsou zvyklí doma! Na Sv. Hostýně!«

Cizinci, kteří prožili na Sv. Hostýně některou poutní neděli... »Takového jsem v životě ještě nic neviděl!« Odezíráme-li ovšem od »starších bratrů« a nepěkného předříkávání písní — Chrám plný, zpovědnice obležené (Maria Panna vede i nás k eucharistickému Spasiteli... více než jiné!), lid na kolenou, oči hledí s nejoddanější vroucností na obraz

sv. Panny, písněmi hlaholí celý vrch, a do svých prostých zpěvů vkládá každý celou svou duši — —

Májová pobožnost... nevyrostla z naší půdy, ale ujala se a rozvila se, jako málokde... Půvabem a kouzlem svých písní zastíní i její rodnou vlast — —

Mariánské písně... Hledej mi země, kde jich mají víc, kde ve svatyních častěji a mohutněji hlaholí než u nás! Mnoho jich sotva najdeš — —

Obrazy Matky Boží... U cesty, v lesní samotě působí na duši tklivým dojmem neumělý obrázek, její chudá ruka tam před lety zavěsila, její neznámá ruka včera nebo dnes ověnila, a před nímž neuměle sroubené klekátko tě zve k modlitbě — — Turista si prohlíží nádherné italské dómy, nebeská Matka shlíží možná s větší láskou na prostý obrázek u polní pěšiny — —

Růženec, medaile sv. Panny... krásná obvyklá ozdoba na šíji nebo v ruce české dívky!

Mariánské kázání... Lid nejraději slyší mluvit o své nebeské Matce... při misiích a při exerciciích se obyčejně nejvíce těšívali na ně... při nich i nejvíce obrácení — —

Poutní místa... Nevynikají starobylostí jako v zemích, jimž o mnoho staletí dříve než nám Pán rozžatí ráčil víry světlo blahé; za to předčíme jiné národy něčím jiným, jak již pověděno — —

Jméno Marie Panny a její matky... častější než našich českých světic — —

Láska k sv. Panně... »Přetrhají-li se ostatní provazy, tento vydrží nejdéle...« Úcta a láska k Matce Boží jest poslední skvost, který si duše zvláště a Kristu Pánu odclizená z pokladu sv. víry podrží... poslední památka, poslední pevnost, a její pomocí lze zase dobýt zpět, co ztraceno — — Stačí vzpomenout na rekatolizaci naší země. Nepřátelé sv. víry nenávidí Jesuly, že náš národ přivedli zase do církve, z níž jej bludaři vyvedli. Ale málokdo vzpomene, že Mariánské družiny byly tehdy nástroj, jehož Boží prozřetelnost užila zvláště k obrácení intelligence a měst. Maria Panna přivedla zase zbloudilé ovečky k Dobrému pastýři.

Svátky mariánské, našemu lidu tak milé, drahé a svaté... Spíš by byl oželel i velikonoční pondělí a svátky svých patronů...

Vím, dějiny nás nenazývají a nemohou nazývat národem mariánským. Aby kdo dosáhl tohoto čestného názvu, jest zapotřebí velikolepých projevů (jen těch si dějepisec všímá!), a k těm scházejí našemu nevelkému národu předpoklady. Šlo mi jen o to, abych ukázal, že nejsme za jinými národy pozadu a že náš lid stejně sv. Pannu uctívá a miluje jako jiní. Namítne mi někdo, že Matku Boží miluje a ctí každý národ, jenž vyznává jméno jejího božského Syna (pokud nepropadl vlažnosti a lhostejnosti u víře), a že by tudíž každý měl právo zvát se národem mariánským (ve smyslu v této stati rozvedeném!); odpovím mu, že neodporuji. Ano, každý národ Kristův jest zároveň lidem Mariiným. »Lid tvůj jest lidem mým.« (Ruth 1. 16.) Na nejsv. Pannu nemá výlučné právo jediný národ — ale každý národ uctívá Matku a Královnu celé katolické církve způsobem sobě vlastním.

Odezíráme-li tedy od velkolepých zevnějších akcí a projevů úcty mariánské, můžeme a musíme s dobrým svědomím říci: »Jestliže jiné národy nepředčíme, jistě nejsme za nimi pozadu...« Milá byla vždy Maria Panna nám, a jsme jisti, že milí jsme Marii Panně i my — — —

XVIII. VE SLUŽBÁCH KRÁLOVNY.

Tobě sloužit, tebe chválit, tebe po veškeren čas
věrně chceme následovat, kolem sebe seřad' nás!

A

Byl svátek Panny bez poskvrny počaté 1907. V Manile, hlavním městě souostroví Filippinského, se konala provinční synoda (církvní sněm několika diecésí), a shromáždění obrátili od Neposkvrněné Panny zrak k tomu, jež zrodila, a usnesli se, že jejich diecése se zasvětili společně Božskému Srdci Páně. Nebyli první, nebyli poslední. Kolik jednotlivců, sdružení, diecésí, zemí, národů se Srdci Páně již zasvětilo? Nebyl tedy ojedinělý zjev, co brzo potom, o vánocích, katolické souostroví zažilo. Ale taktéž není ojedinělé ani výjimečné, zasvěcují-li se jednotlivci nebo celé diecése nejbl. Panně.

Co znamená slovo »zasvěcení«? V nejširším smysle se ho užívá často. Zasvětit svůj život, své schopnosti, své práce i svůj majetek vědě, vlasti... Neznamená nic jiného než bezvýhradně s největším úsilím se vědě věnovat a pro ni vše obětovat. Humboldt... napřed jí věnoval všechnen čas a námahu, když skoro celou zeměkouli procestoval. Pak jí věnoval všechnu práci i jmění, když vydával své epochální dílo — nakonec musil zámožný kdysi autor Kosmu prosit vládu o podporu, aby mohl být z čeho živ.

Pojímáme-li zasvěcení jako náboženský úkon, znamená něco jiného — ale i tu lze užít tohoto slova rozmanitým způsobem. Ve svaté chvíli, kdy hostíš v srdci eucharistického Krále, v památný den, kdy skládáš řeholní sliby, osvědčuješ: »Tobě se zcela odevzdávám ve tvůj majetek, tobě a tvé oslavě zasvěcuji duši i tělo, všechny schopnosti duše i těla, vše, co mám a co jsem... Jedině tobě chci náležet, tvůj jsem v životě i ve smrti, rač se mnou naložit, jak se tobě líbí...« Na první pohled vidíš, že tak možno mluvit jediné k Tvůrci, nikdy ne k tvorů, byť byl sebevyšší. Ale patrně též, že takovým »zasvěcením« Pánu nic nedáváš, ani sám nebereš na sebe nové závazky. Náležet Bohu bezvýhradně »do poslední šilky«, k jeho oslavě žít a umírat, »pracovat a dýchat«, jeho nejsvětější vůli být ve všem podroben a jí do posledního písmene plnit, k tomu jsme zavázáni svým původem (stvořením)! Toť obsah první exerciční pravdy! »Člověk je stvořen, aby Boha oslavoval a jemu sloužil...« Tímto »zasvěcením« nečiníme jiného leč že uznáváme a osvědčujeme, že jsme si vědomi svých povinností vůči Tvůrci a jeho suverénních práv vůči nám; připojujeme nanejvýš r a d o s t n o u ochotu konat vše, k čemu jsme jednak celou svou bytostí, jednak křestním slibem zavázáni. Asi jako hold, jež poddaní za mimořádné příležitosti (na př. při návštěvě jejich města) skládají vládci — řekneš, že teprve nyní ho za vládce uznávají? Anebo že teprve teď se mu dostalo královských práv, a že oni teprve dnes vzali na sebe povinnosti poddaných?

Avšak v modlitbách knížkách můžeš číst modlitby: »Zasvěcení sv. Josefu« — Dovídáš se, že se nějaký spolek zasvětil sv. Václavu... Co znamená toto slovo zde? Nic jiného než že si zvolili nebo volí sv. Josefa za zvláštního ochránce (patrona), a za to se zavazují, že ho budou horlivě uctívat a vzývat.

Do které skupiny patří zasvěcení nejbl. Panně? Jistě ne do první! Tedy do druhé — ale se značnou obměnou. Vzpomeňme, co jsme řekli o účtě k Matce Boží! (Str. 107.) Nesmí jí být nížádným způsobem prokazována úcta povinná nejsv. Trojici a vtělenému Synu Božímu (*cultus latriae*), tudíž jen úcta vzdávaná svatým (*cultus duliae*), přece však jen podstatně vyšší (*cultus hyperduliae*). Totéž platí i o zasvěcení — docela jinak zní slovo »zasvětit se Matce Boží« než »zasvětit se sv. Josefovi«. Uvedli jsme co analogii hold vzdávaný suverénu. Zůstaneme-li při tomto příměru, jest »zasvěcení svatým« cosi podobného jako když si zvolíme za přímluvce u vládce některou vlivnou osobu na dvoře — asi jako klienti v Římě měli své patrony, kteří je zastávali před vládou a úřady.

Jsme povinni takového »patrona« u vládce si volit? Jsme povinni právě tohoto si zvolit? Ni to ni ono! Zavítá-li však do města korunní princ, pak jsou občané povinni mu složit hold. Neprohlašují ho tím nikterak za svého suveréna, ale ignorovat ho by bylo urážející jak pro něho tak pro vládce. Skládají hold následníku trůnu, a tím n e p ř í m o osvědčují oddanost a loyálnost vládnoucímu králi a jeho dynastií. A k tomu nutno v příměru, jehož použito, přirovnat zasvěcení Matce Boží... pro její jedinečný vztah, jejíž má k Synu Božímu! Zasvěcujeme se jí, abychom osvědčili, že skrze ni chceme náležet jejímu božskému Synu. Prohlašujeme se za její dítky a chráněnce, ji pak za naši Matku, Královnu, Paní, Prostřednici, Orodovnici, slibujeme, že ji chceme milovat, uctívat, pro její čest pracovat (»sloužit«), a to jedlně proto, aby skrze ni nás přijal, jenž skrze ni nám byl dán. Pozoruješ, že je tu jakási podoba se zasvěcením činným Tvůrci; nebereme na sebe nové (d o b r o v o l n é) závazky... Jeť ona naše Matka a Prostřednice i bez našeho zasvěcení — protože jest Matka Spasitele a protože byla pomocnicí Vykupitele. (Str. 47.) V tom smyslu lze říci, že zasvěcení nejbl. Panně jest d ů s l e d e k křestního slibu, jímž jsme se způsobem daleko vznešenějším a dokonalejším zasvětili trojjedlnému Bohu — nelze však říci, že zasvěcení Královně nebes jest s p o l u o b s a h e m křestního slibu.

Zasvěcujeme se Matce Boží, abychom osvědčili, že věříme »v Ježíše Krista, Syna Božího Jednorozeného, jenž byl počat z Ducha sv. a narodil se z Marie Panny...« A zároveň, abychom o Syna Božího nepřišli! Pamětliví protestantů, kteří Matky se zřekli a o Syna přišli! Aby ona svou mocnou přímluvou nám chránila víru v Krista! Skrze Marii patřit Ježíšovi!

B

Na tento úvod navazujeme pojednání o sdruženích, jak řeholních (řádů) tak laických (bratrstvech, družinách), zasvěcených zvláštním způsobem Královně nebes. Hrdí na to, že se mohou honosit jejím jménem, pracují o vlastní spásu i pro zájmy Kristovy v pevně semknutém voji, jenž si dal do erbu obraz sv. Panny. Ve službách nebeské Královny, pod praporem mariánským, s její pomocí a k její cti bojovat boje Páně — — Nejstarší ř e h o l e dostaly od svých zakladatelů pouze pravidla společného života, nikoli jméno, protože byly od věřících nazývány podle původců těchto regulí. Basiláni, benediktini, augustiniáni, františkáni... Později, zvláště šlo-li o větve některých těchto řádů, dostávaly jméno

podle mateřského kláštera (t. j. podle místa svého vzniku). Cisterciáci, premonstráti, trapisté, kartusiáni... I nejstarší řád, jenž se honosí, že jest řádem mariánským, dostal své jméno od místa, kde vznikl. Za křížových výprav to bylo, asi r. 1155. Křížák Berthold z Kalabrie shromáždil asi deset druhů kolem kaple Marie Panny, kterou na Karmelské hoře v Palestině postavil, a tam vedl poustevnický život. Ponenáhlu jejich sdružení rostlo, a když vypuzení z orientu přišli do Evropy, rozšířili se velmi rychle zvláště přičiněním řádového generála Šimona Stocka. Dnes není věřícího dítěte, jež by neznalo tento řád — malá květinka z Lisieux jej učinila slavnějším než velká sv. Terezie, Serafínská učitelka, a než učitel církve, sv. Jan z Kříže.

Ponenáhlu však volili zakladatelé svým řádům jméno sami — a my, majíce na mysli žhoucí lásku, kterou věřící lid Matku svého Spasitele miluje, jsme jisti, že přemnoží při volbě jména se zahledí na nejsv. Panu. A nemýlíme se. Přejdem k nim jest řád, jenž dostal sice jméno Marilino, ne však od zakladatelů, nýbrž od věřících. Necelých sto let po založení řádu Panny Marie Karmelské (r. 1233), v době, kdy Itálie byla zmítána politickými rozbroji a zmatky, zachycenými zčásti od Danta v Božské komedii, opouští sedm jeho spoluobčanů (veskrze šlechticů) Florencii i svět, a v zátíší poustevny na Senarské hoře připravují lék své krvácející vlasti — zakládají řád Služebníků Marilných (Servitů), a dávají mu krásný úkol, šířit úctu k Bolestné Matce Vykupitelově.

Téhož roku založen jiný mariánský řád — s cílem docela jiným, ale stejně krásným a vznešeným. Nejen Itálie, i Hispanie byla zmítána boji... ne sice vnitropolitickými, nýbrž zápolením s mohamedánskými Maury, jimž patřila větší část poloostrova. V dějepisné učebnici o tom čteš několik řádků — kdo by tušil, co bídy, žalostí a slz se tají v tom jediném krátkém odstavci! Neustálé útoky na křesťanské území, a při každém útoku, ať odražen či nic, sta věřících padlo do maurského zajetí a odvězení do robotáren, do otroctví... Nepamatují se, v které obrazárně jsem viděl obraz španělského mistra; titul obsahuje sotva čtyři slova: »Před odchodem do zajetí —« Několik dospělých dívek... taková truchlivost jim zírá z očí Odvěčeny — daleko od svých drahých i od svatostnného Spasitele... v kterém haremu asi skončí? A kde? Možná že někde v Maroku, v Alžíru...

Srdce se nám svírá žalostí a soucitem s oněmi neznámými dítkami, jinochy, dívkami, rodiči dávných staletí, ubohými oběti mohamedánské výbojnosti. A Matka milosrdenství že by byla přihlížela lhostejně k jejich slzám? Z jejího vnučnutí a na její přání zakládá jihofrancouzský rytíř Petr Nolasque ve Španělsku řád Marie Panny Matky milosrdenství (de Mercede) k vykupování křesťanských zajatců ze saracenského otroctví. Jeho členové se zavazovali čtvrtým slibem, že v případě nezbytnosti sami se nabídnou k výměně za osvobození křesťanského zajatce; tak učinil na př. Raymundus Nonnatus — sám vzal na sebe okovy, aby uvězněný »bratr v Kristu« jich byl zbaven a z africké robotárny se mohl vrátit do vlasti. Petr sám dvakrát (jednou s nebezpečím života) se vydal do Afriky. Za celý život vysvobodil 890 zajatců, a od nebeské Matky vzal do nebe r. 1256 ve svatou moc, kdy celý svět oslavoval příchod Osvoboditele lidstva z poroby satana a hříchu. Podle statistiky řádu vykoupili

mercedáři celkem na 100.000 zajatců (podle jiných údajů 300.000) — almužnami, jež musili vyžebrať! Za jednoho zajatce průměrně 25.000 dukátů! Takovými hrdly blíženské lásky se může honosit jen království Kristovo... takové květy rostou v zahrádce mariánské, nikoli na uměle zalévané půdě moderní charity. Zase jeden zlatý list, jež vkládáme do kapitoly »Sociální význam úcty mariánské«.

Doby se mění, Kristova nauka se nemění, ale zevnější tvářnost církve se mění spolu s proměnlivým časem a neméně proměnlivým člověkem. Jiné doby, jiné potřeby věřících, a církev je respektuje... není tedy nikterak ztrnulá a zkostnatělá! Mužové, kteří se chtěli výhradně věnovat službě Boží, žili napřed jako poustevníci — kolik tisíců jich bylo na thebské poušti v Egyptě, kolik jich žilo na Sínai, Libanu, Athosu... tyto divoce rozeklané hory skýtaly na sta jeskyň těm, kteří chtěli být vzdálení světa. Přišly jiné doby, »malíčci žádali sobě chleba, a nebylo, kdo by jim ho lámal...« Blíženská láska vyvedla poustevníky z poustev, shromažďovali se k pospolitému životu v klášteřích, věnovali se vědám, umění, výchově mládeže, vysílali věrozhvěsty do krajů, kam světlo víry Kristovy ještě nevniklo. Přišly křížové výpravy, poutníků celé tisíce spěchaly za křížáky... kde najdou útulek? Založeny pro ně řády, jež měly povinnost pečovat o blaho cizinců, zvláště nemocných... a když třeba, i o jejich bezpečnost...

Rytířské řády! Ve Francii vzniká r. 1022 mariánský řád Rytířů hvězdových (de l'Étoile), založený od krále Jana. Na praporu měli obraz nejbl. Panny, kolem dokola plno hvězd, každou sobotu byli zavázáni zachovávat půst nebo udělit chudým almužny 15 pařížských denarů ke cti 15 radostí Panny Marie. Při pasování přísahali, že raději podstoupí smrt než by utekl z boje, jež k ochraně svých bratří v Kristu vedl. Garcias de Novara zakládá r. 1048 rytířský řád Panny Marie liliové; rytíři nosili na prsou stříbrnou lilii, o svátcích sv. Panny na zlatém řetěze medaili se zlatou bíle zdobenou lilii, uprostřed medailie monogram Maria a nad ním koruna. Jakub II. Aragonský nechtěl se obohatit statky zrušeného řádu Templářů jako jeho soused Filip IV. ve Francii, pokládaje za svatokrádež přivlastnit si uloupené církevní jmění. Zakládá tudíž místo Templářů nový řád rytířský, Panny Marie Montézské, a za svůj šlechtitný čin kladí hojné požehnání nebes, zatím co Filip vězel v dluzech neustále a do roka odešel tam, kam ho nevině odsouzený velmistr řádu Molé stoje na hranici pozval... před trůn věčného Soudce.

R. 1233 založil Bartoloměj z Vicenzy šlechtický rytířský řád »přeslavné Panny Marie«. Členové nosili šedý plášť s červeným křížem, ozdobeným čtyřmi hvězdami a obrazem sv. Panny ve zlatém zasažení. Když se členové začali oddávat pustému životu (nazývání *Fratres gaudentes*), byl řád zrušen (po r. 1585), aby nebyl k hanbě svatému jménu, jež nosil a jemuž měl být ke cti. ¹

¹ Zajímavé jest, že r. 1233 byl v Bamberce založen »Německý rytířský řád« po způsobu těchto středověkých řádů. Jeho odznakem jest meč archanděla Michaela (nošen jako ozdobná jehlice), jeho cíl bojovný jako jeho někdejších předchůdců, jenže přiměřeně moderním poměrům — nikoli proti Saracenům, nýbrž proti nevěře... ve službách nebeské Královny vést život podle víry a vybudovat voj proti tažení pekla... vzdělat

Ještě r. 1440, tedy tři čtvrtě století před vystoupením wittenberského reformátora, vzniká v zemi, jež se vrhla docela v náruč luterství, mariánský rytířský řád zvaný L a b u t í. Založil jej braniborský kurflrst Bedřich II. »Železný«, a to »z vděčnosti za milost a pomoc, jíž se nám dostalo od nebeské Královny Marie, kterou denně uctíváme, na kterou denně vzpomínáme, ... aby náš konec byl s její pomocí podoben skonu labutě«. Rytíři nosili na zlatém řetěze (složeném z třinácti prstenců a vložených srdcí) obraz Matky Boží (s Jezulátkem), stojící na zlaté zářící luně, pod ní bílá labuť s rozpjatými křídly, symbol čisté duše chystající se vzlétnout k nebesům. Nápis na medaili: »Ave, mundi Domina« (Zdrávas, Paní světa). Členové byli povinni se modlit za svornost mezi křesťanskými knížaty, zvláště na místě, kde »vendský král Jindřich postavil chrám a kde Marla tolik milostí prokázala a denně prokazuje« — bylo míněno nejposvátnější poutní místo Braniborska. Denní modlitba členů se nám dochovala. Rytíři, kterým se dostalo ctí, že byli do těchto řádů přijati, nebyli zženštilí — byli to mužové dbalí ctí, nikdy se nezahlodili — hrdinové, kteří něco vykonali ... nikoli kněží, nýbrž mužové žijící ve světě. Provinění proti sv. čistotě se trestalo vyloučením z řádu.²

Pominuly doby křížových výprav, orient zůstal v rukou mohamedánů i s božím hrobem a jeskyní betlemskou, ze Španěl Mauři vypuzeni, a řády k vykupování zajatců stejně jako rytířské buď zanikly nebo se proměnily v apoštolské, věnující se teď práci o spáse duší. Nastaly nové doby, nové požadavky. Sv. František z Assisi pozoruje smutný stav Evropy. Nač posílat misionáře k pohanům, když jich má zapotřebí zvlažnělé a náboženské nevědomostí propadlé křesťanstvo? Zakládá apoštolský řád a rozesílá své syny po Itálii a jiných zemích.

Dnes? Kolik řeholních společností (řádů a kongregací), mužských i ženských, jež se honosí jménem Marliným! Hodně přes sto bys jich napočítal. Jen krátká zmínka o nejdůležitějších z nich.

Ohnlivý ctitel Královny nebes, bl. Grignon z Monfortu, založil kolem r. 1705 Společnost misionářů Marliných (Societas missionariorum Mariae); co jiného se dalo čekat, leč že i jím určí za cíl šířit úctu mariánskou a pracovat o spáse duší?

Ct. Karel de Mazenod založil v Aix v Provinci r. 1816 sdružení Ob-látů (= Obětovaných) Panny Neposvržené; jejich cílem bylo probudit a pozvednout náboženský život chudého lidu, hluboce pokleslý

vhodné pracovníky pro katolickou akci. Členové jsou lalkové, muži a ji-noši ve světě žijící, duchovní rádce od biskupa jmenovaný má právo veta.

² Později zakládány t. zv. rytířské řády jen jako vyznamenání, na způsob našeho »řádu« Bílého lva: Amadeus VI. Savojský řád »de l'Annonciade« (Zvěstování P. M.) r. 1362; směl mít jen 15 členů ke cti 15 radostí nejbláh. Panny. Ludvík Bourbonický r. 1370 jiný řád, jenž směl mít 26 členů, oblek barev mariánských (bílá a blankytná), hlavní svátek 8. prosince, heslo »Espérance« (naděje). V Lotrinsku existoval podobný řád pro šlechtu od r. 1417, ve znaku měli heslo: »Vše pro jedinou« (Marii). Tato vyznamenání udělovaná šlechtě nemají pro život víry valného významu, protože je s radostí přijímali i neznabozi, jako u nás kdysi záslužný kříž; jsou však přec dokladem, že se na Marii nezapomínalo nikdy a že za dob víry se ani mužové z nejvyšších rodů nestyděli nosit její obraz.

revolučními zmatky. Když jim byly svěřeny misie v ledové Americe a papež Pius IX. slyšel o útrapách, jež na Aljašce títo synové Marlini z lásky k duším zakoušejí, nazval je mučedníky zimy. Misionáři Eskymáků...

R. 1824 shromáždil kol sebe v Bely horlivý kněz, ct. Jan Collin, několik stejně smýšlejících kněží a založil Společnost Marlinu (Tovaryšstvo Marliho, Societas Mariae, Maristé). Jejich cílem jest šířit úctu mariánskou a vzdělávat mládež ve vyšších školách. Když jim byla po 12 letech svěřena jako misijní území celá západní Oceanie, zkropil její půdu svou krví první mučedník této společnosti, P. A. Chanel, jehož srdce od dětských let hořelo láskou k sv. Panně a jenž ve škole Marlině dosáhl andělské čistoty a mučednického heroismu.

R. 1849 založil Emil d'Alzon kongregaci Nanebevzetí Panny Marie (Assumpcionisté) a vytkl jim za cíl »rozšiřování království Kristova na zemi, probuzení a utvrzení katolického života, šíření a hájení katolické víry a svobody«. Co títo synové Marlini ve Francii vykonali zvláště tiskem, nelze dost ocenit. V jediné jejich tiskárně (pařížské) vycházelo třicet revuí a novin, La Croix (Kříž) denně ve 250.000 výtisků, revue Le Pèlerin obnášela půl milionu výtisků... Tolik požehnání se rozlévalo dlouhá léta po zemi, až byli r. 1901 vypuzeni. Krom toho řídili bezplatně kněžské semináře, věnovali se duchovní správě anglických katolických rybářů, a francouzské rybáře provázeli na jejich »taženích« kněží a lékaři na dvou lodích. Pius IX. jim svěřil též čestný úkol, pracovat o spojení nesjednocených Slovanů s církví katolickou myslí a studiem; unlonistická učiliště založili na Balkáně a v Cařihradě.

Tak pracují títo řádové o rozšíření království Kristova... pracují o tomto velkém a vznešeném cíli pod vlajkou mariánskou, jsouce živým a výmluvným dokladem a protestem, že úcta k sv. Panně nikterak nezasluhuje svatozář božství jejího Syna, jak tvrdí vyznavači Lutherovi a Kalvínovi. Krácejíce ve šlépějích Matky Boží nekonají jiného než ona — vedou duše ke Kristu, užívajíce k tomu všech dovolených a vhodných prostředků, jak moderních tak starobyilých, osvědčených zkušeností tisíciletou.

Kolik apoštolských řeholí, těmto podobných, založeno ke cti Neposkvrněného Početí, Bolestné Matky Boží, nejčistšího Srdce, Zvěstování a jiných tajemství Panny Marie! Kolik jich ozdobeno jménem Ježíšovým a Marliným zároveň! Společnost Ježíšova a Marliha, založena 25. března 1643 od sv. Jana Eudes, Misijní společnost nejsv. Srdcí Ježíšova a Marliha, založena od P. Petra Coudrine r. 1805, jejímž členem byl první apoštol malomocných na Molokai, P. Damián Deveuster.

A ostatní řády, jež se nehonosi jménem Marliným? Zakladatelé světovali všechny mocné ochráně Královny všech svatých, kladli svým duchovním synům na srdce horlivost a rozšiřování úcty k ní a přáli si, aby v lásce k ní závodili s ostatními. Stačí vzpomenout aspoň tří. Bývalý důstojník španělský, pln rytířského ducha, dává svému řádu jméno Ježíšovo, a bojovníci Ježíšovi (»Compania«) horlí pro čest svého vůdce i jeho panenské Matky. Mariánské družiny, jejichž pramének vytryskl v jedné gymnasiální třídě římské koleje T. J., se rozšířily po celé církvi a přinesly tolik požehnání mladým duším. Bývalý advokát a právník dává své kongregaci jméno nejsv. Vykupitele a přeje si, aby jeho du-

chovní synové vynikali co největší láskou k Neposkvrněné — takovou láskou, že je lze právem nazvat řádem mariánským. Turínský světec dává své řeholi jméno vládného světce ze Ženevy, a za jednu z předních povinností jim ukládá učit věřící lid důvěře k Marii Pomocnici.

A staré řády? Šíření úcty k nejsv. Panně jest jeden z pěti cílů, jež sv. Norbert svému řádu vytkl, a bílé roucho připomíná jim i věřícím, že jsou řádem eucharistickým a mariánským. Cisterciáci, hrdí na největšího mariánského kazatele středověku, sv. Bernarda, svého druhého zakladatele, zasvěcovali každý svůj chrám Panně nanebevzaté. Synové sv. Benedíkta... mají v každém kostele kapli Matky Boží — útulné místo zvané »rozkoš benediktinů«.

Od řeholních sdružení přejdeme k laickým, k bratrstvům a družinám věřících žijících ve světě. Co vykonalo pro obrácení zbloudilých arcibratrstvo nejčistšího Srdce, založené u chrámu Panny Marie Vítězné v Paříži! (Ve šlép. N. 867.) Jest neuvěřitelné, kolik tisíc mimořádných obrácení zaznamenávají annály tohoto sdružení — kolik je těch, o nichž víme až v Josafatském údolí! A což Mariánské družiny! První založena od mladého vlámského kněze P. Jana Leunis r. 1563 v Římě, a to pro jeho žáky. Jen nejlepší byli připuštěni, aby Družina tvořila skutečně vybraný voj ctitelů Marliných. Sodálové měli být příkladem čistého života, zbožnosti, horlivosti v plnění stavovských povinností. Jest překvapující, jak úrodnou půdu tato idea našla a jak rychle se Družiny šířily po Evropě i za moře, do misí (zvláště indiánských v Paraguay), založených a řízených kněžími T. J. Ale tak to bývá: původce »velké myšlenky« netuší vždycky, že vyslovil myšlenku vpravdě velikou, a původce epochálního díla málokdy tuší, k jaké stavbě klade skromný základ... Tak též P. Leunis neměl ani zdání, že nepatrné dílo, podle jeho úmyslu určené jen pro několik jeho svěřenců za účelem čistě »soukromým«, bude podobno zrnu hořčičnému, jež vzroste ve strom a svými větvemi pokryje celou zemi. První Mariánská družina v Praze, založená r. 1575, byla řízena bl. Edmundem Kamplánem, než byl poslán do Anglie, by slovem i krví vydal svědectví Kristu.

Žel, že za světlem se vždy plouží stín, a že i k čistému plamenu svatého nadšení se přimísí trochu — někdy i hodně — kouře a dýmu. Bratrstva a Družiny Mariánské... Jen dobře řízené Družiny se vzornými členy přinášejí požehnání. Mluvíme o úctě mariánské... sotva kdo řekne, že jest ozdobou májového oltáře kytice zvadlých a zpola opadlých růží... Čí povinnost, aby je s oltáře odstraní?...

První mučedník Oceanie a první člen maristů, jemuž se dostalo cti oltáře, Petr Al. Chanel, byl mariánský sodál. K svému jménu přidal jméno Maria, když zvěděl, že ho matka zasvětila nejsv. Panně ještě před jeho narozením. V den prvního sv. přilímání učinil předsevzetí: »Denně se budu modlit růženec, abych si zajišťil ochranu nejsv. Panny, a na její svátky přistoupím vždy ke stolu Páně.« Když mu bylo 15 let, zmocnil se ho nepřemožitelný odpor ke studiu, třebaže se plně učil. Odchází z ústavu, na dvoře ho potkává učitelka. »Kampak tak rychle?« Svěřil se jí. »Budiž, ale zdaleka pak jsi si vyprosil radu od nebl. Panny?« Zmlkl — šel do kostela, vrátil se. »Zůstanu.« Byla to hodina, jež rozhodla o celé jeho životní dráze! V malém semináři byl zvolen za prefekta Mariánské družiny.

ny. Heslo, jež si tehdy zvolil, bylo mu heslem po celý život. »Marli milovat a lásku k ní šířit.« (Almer Marie et faire l'almer.) Co nejrozhodněji vystupoval proti zlořádům v Družině. »Být mariánským sodálem jest něco víc než pouze nosit jméno Mariino.« Po vysvěcení poslán do Ambérieux; jeho první starost: zavést májovou pobožnost! Za rok poslán co farář do upadlé osady Crozet. Pomocí své nebeské ochránkyně počal pracovat o povznesení náboženského života. Nepobyl tam však dlouho — láska k sv. Panně ho vedla do řádu, jenž nese její jméno (Societas Mariae, Společnost Mariina, S. M.), založeného od Jana Collina (viz nahoře). Těsně před začátkem májové pobožnosti 1836 byla Společnost papežem potvrzena, Chanel s třemi druhy (mezi nimi pozdější první biskup novozélandský Pompallier) poslán do Oceanie. Vykonali pouť na Fourvière, jména misionářů uložena do drobounkého pouzdra, jež zavěšeno na srdce milostného obrazu sv. Panny, a v předvečer Narození Páně za zpěvu Zdravas hvězdo mořská opustili havreský přístav. Strašná bouře, jež hned potom vypukla, zničila 30 lodí — jejich loď těžce poškozena, ale zachráněna. Chanel poslán k obávaným kanibalům na Wallis a Futunu. Zasvětil své rozsáhlé působíště ochraně nejsv. Panny. Za měsíc po příchodu, v den zasvěcený Panně bez poskvrny počaté 1837, sloužil první oběť Nového Zákona. Asi za půl roku potom pokřtil první umírající dítě — na jméno Maria. V polovině července píše do deníku: »Dnes dva domorodci přinesli věnec pro obraz sv. Panny — prvotiny Futuny Marii Panně.« Čtyři roky tam působil — tvrdá země vydala plody teprve když byla zkropena jeho krví! Domorodci si ho ani po smrti nepředstavovali jinak leč s růžencem v ruce. »Rozséval po celém ostrově Ave ...«

C

Mohutný strom, vyrostlý ze zrna hořčičného, jsou též m a r i á n s k é k o n g r e s y. Myšlenka, zasvětit červen Srdci Páně, vznikla u májového oltáře. »Když má sv. Panna máj, proč by nemohlo mít svůj měsíc i Srdce Páně?« Vznik mariánských kongresů jest právě opačný. Při eucharistickém kongresu v Turíně přišla prostému knězi, správci farnosti Nugula v diecési livornské, myšlenka: »Nebylo by lze uspořádat i mariánský kongres?« Dobrý P. Benjamin Scajano se obrátil se svým návrhem k biskupovi, a když dosáhl souhlasu pro svůj projekt, když i Lev XIII. schválil zamýšlený podnik, hledal pomocníky. Přední katolické dámy v Livorně se chopily akce, vyzvaly k spolupráci paní celé Italie, a první mariánský kongres byl uskutečněn — ve dnech 18.—21. srpna 1895 v Livorně. Za ním následovaly ještě dva místní (provinční, národní) v Itálii, a r. 1902 byl pořádán první mezinárodní kongres ve švýcarském Frýburku (taktéž 18.—21. srpna). Bylo tomu právě 700 let, co byl zbudován a posvěcen kolegiální chrám téhož města, zasvěcený Neposkvrněnému Početí — jeden z prvních v celé církvi. S kongresem spojena mariánská výstava, 20. srpna se město a celý kanton slavně zasvětilo nejsv. Panně. Školáci, dospělá mládež, korporace mužské i ženské, delegáti ostatních katolických kantonů, koleje města, universita, klerus se odebrali v imposantním průvodě 30.000 osob čítajícím na rozlehlé náměstí, kde před sochou uctívanou v Mariánské družině (založené od sv. Petra Kanisla) byl vy-

konán úkon zasvěcení. Večer konán světelný průvod na blízký pahorek Panny Marie Loretské ... až do půlnoci se nesla ozvěna mariánských písní s jeho vrcholu do kraje ... Nazítlí, poslední den kongresu, byla korunována socha Madony »Královny vesmíru«. Korunovace vykonána na náměstí Panny Marie, koruna byla dar francouzských katolíků a poděkování za služby, prokázané od Švýcarů jejich vojínům r. 1871.

Podstatnou částí kongresu jsou odborné referáty a přednášky, konané v různých sekcích. Některá témata jsou dogmatická, většinou však se týkají úcty mariánské, jednájíce o nejrozmanitějších předmětech, buď o dějinách mariánského kultu nebo podávají praktické pokyny, jak šířit, prohloubit, ve farnostech provádět a lid vést k uctívání Rodičky Boží. Ve frýburském kongresu bylo v první sekci (dogmatické) 12 věroučných referátů, v druhé, týkající se kultu mariánského, 34 delších i kratších referátů německých a 67 francouzských. Ve třetí sekci se jednalo o významu a apoštolátu Mariánských družin a jiných bratrstev, ve čtvrté sekci si obrali Němci za předmět přednášek vliv úcty mariánské na sociální život, Francouzi »Maria v umění«.

Druhý mezinárodní mariánský kongres byl slaven v Římě u příležitosti padesátého výročí prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí a byl konán v týdnu před svátkem Neposkvrněné Panny 1904.

Švýcarské Lurdy, nejproslulejší alpské poutní místo, kde sv. Panna uctívána již od století X. či IX., Einsiedeln, bylo vyhlédnuto k pořádání třetího kongresu (v srpnu 1906). Mezi resolucemi nejdůležitější se týkají mariánského tisku, sdružení, tradic a pobožností mariánských, a hlavně dogmatického definování (prohlášení za článek víry) nauky o Nanebevzetí a všeobecného prostřednictví Panny Marie.

V Saragosse ve Španělsku konán čtvrtý kongres koncem září 1908. V Solnohradě pátý, v červenci 1910. V Trevíru šestý, v srpnu 1912. Tento byl poslední před vypuknutím světové války.

Kromě těchto mezinárodních se pořádaly i provinční nebo národní kongresy. Těch pořádáno mnoho ...

D

Co znamená korunovace milostných soch a obrazů, bylo stručně naznačeno v kap. III. Jest symbolický projev naší víry o velikosti, důstojenství a vládě Královny nebes a země.³ Věncíme kříž, věncíme a stuhami ovijíme národní korouhev, věncíme obraz vládce ... a každý ví, komu tato pocta platí. Ale již r. 1570 musil být katolický zvyk hájen proti protestantským útokům od Jana Molana. Nevím, zda by protestanté též

³ Kněz ve jménu Kristově přináší Otci oběť těla a krve Syna Božího, církve ve jménu Kristově korunuje sochy Královny nebes. »Který tě v nebi korunoval.« Kristus, Syn Boží, jemuž příslušela vláda královská od narození (jure nativo) pro jeho božskou moc, kterou jako Bůh má spolu s Otcem od věčnosti, nebyl »korunován«, neobdržel královskou moc a důstojnost dodatečně. Proto za Pia X. byl zakázán zvyk, jenž se tu a tam objevoval, totiž korunovat sochy božského Spasitele. Pius X. dovolil jen, aby jeho jménem byla koruna položena k nohám Krista Krále.

s úsměchem hleděli na milý obraz, jenž svého času zaujal srdce každého, kdo jej viděl. Matka si hraje s dítětem na louce, dítě uvllo neumělou ručkou z polních květů věnec, a když pak vzala matka dítě do náručí, maličké jí položilo věnec na hlavu ... a pod obrazem nápis: »Nejzaslouženější věnec« ...

Zvyk korunovat sochy sv. Panny vznikl v Itálii ve stol. XVI. Jeden bezdětný šlechtic uvažoval, jakému účelu by své jmění věnoval, a přišel na myšlenku: z úroků budiž každoročně pořízena zlatá korunka, a ta budiž postavena na hlavu některé milostné mariánské sochy vynikající starobylostí a požívající mimořádné úcty věřících. To jsou t. zv. korunovace vatikánské kapituly, protože jí byla svěřena péče o nadaci a rozhodování o tom, kterému obrazu se má té cti dostat. Tak byla korunována v našich krajích Madona svatohorská. Pozdějšího původu jsou korunovace papežské. Věřící lid pořídí korunu sám, a korunovací vykoná jménem papežovým papežský legát. Této cti se dostalo Královně svatohostýnské. Že náš lid tehdy nešetřil obětí, jen aby byla pořízena koruna pokud možno důstojná, víme všichni. Co do krásy může směle závodit s korunou kterékoliv hlavy diadémem zdobené. Co do lásky, která jí na hlavu milostné sochy vstavila, nenajdeme jí rovné na světě, takovou se nemůže honosit nižádná kněžna. Manželka syrakuského krále Gelona se přimlouvala, aby šetřil poražených Karthagiňanů a nezničil jich nadobro. Král tedy s nimi uzavřel mír, a vděčné Karthago za to darovalo královně vzácnou korunu v ceně sto talentů zlata, tedy podle dnešní valuty několika milionů K. Jistě nejkrásnější koruna, která kdy zdobila čelo pozemské kněžny; větší však jest láska těch a za více vděčí Marii ti, kteří korunují její obrazy. Ona královna nepodržela toho daru, nýbrž věnovala jej vlasti, svému národu ... nebeská Královna odplácí lásku svých dětí většími a vzácnějšími milostmi než bylo to, co prokázala a prokázat mohla svému lidu ona šlechtná kněžna. A nemá-li kde věřící lid na to, aby jí pořídil korunu zlatou? Nezáleží na tom; nebeská Královna přijme i jejich prosby a slyší je se stejnou láskou a milosrdenstvím v jejich chudíčkém horském kostelíku jako v nádherné lurdské basilice.

Milostná socha Marie Panny ve Verdelais u Bordeaux, postavena od Filipa Augusta kolem r. 1200, od hugenotů (francouzských kalvínů) vržena do ohně a sekerami štípána — ještě dnes jsou na ní patrné stopy protestantského barbarství — v revoluci zapomenuta, pak znovu uctívána, byla korunována za účasti 50.000 poutníků v den Navštívení P. Marie 1856. Daleko velkolepější byla slavnost v Le Puy, o rok později. Sv. Panna, patronka města, uctívána tam od pradávna. Na 60.000 poutníků se sešlo, ulice byly posypány květinami, domy ozdobeny věnci, prapory a draperiemi, celé město bylo proměněno v chrám, na všech stranách bez přestání bylo slyšet písně ke cti Královny nebes. Večer byly osvětleny všechny domy, a nedaleký vrch Corneille tonul v záplavě světla.

A což sv. Hostýn r. 1912? Slavnosti trvaly celou oktávu svátku Nanebevzetí Královny nebes, poutníků se sešlo na 100.000; rozdělili se na všechny dny týdne. Pouť dětí, jinochů, dívek, mužů, žen, terciářů, Mariánských družin, kleru ... zpovědnice obléhány do noci, mši sv. bez počtu — —

XIX. MARIA V POESII.

Chvalte Hospodina ve svatých jeho
(Ž. 150.)

A

Čím jest věda pravdě, tím jest poesie kráse. Věda hledá pravdu, badá v pravdě, těší se z pravdy . . . objev neznámé pravdy působí v duši badatele nepopsatelnou rozkoš a blaho . . . čistou rozkoš, nikoli smyslovou, a to prostě z toho důvodu, že pravda jest *nehmotná*; nemůže tudíž působit na smysly, může být poznávána a mlována pouze *duchem*; zvířeti jakožto bytosti pouze smyslové jest pravda v každém ohledu nepřístupná.

Totéž platí o kráse. Krása jest *nehmotná*; jen duch je tedy s to ji poznat, nikdy smysly — ty nanejvýše vidí, slyší, vnímají *něco krásného* (slíčnou tvář, lahodný zpěv), ne však krásu. Hmota jest jen k tomu, aby našim smyslům krásu ztělesnila a ji oděla ve viditelnou formu, což jest pro člověka z duše a těla sestávajícího nutné. Čím méně jest krása na vnější formy vázána, tím jest větší. Bůh, krása nestvořená, tělesnému oku neviditelná! Umění pak má spojit *nehmotnou krásu s hmotnou formou*. Je tedy jen pro člověka. Anděl nepotřebuje hmotné formy, zvíře nevnímá nehmotnou krásu.

Nahlédněme do hlubin věčné, svatosvaté a nerozdílné Trojice. Zosobněná (lépe: osobní) krása Boží jest druhá božská osoba, osobní obraz Boha Otce, jemu docela rovné zrcadlo všech jeho dokonalostí. Toto věčné Slovo jest »výlev a poesie Nejvyššího«. (Nicolas.) Podle něho stvořen svět (*causa exemplaris*), k jeho podobenství stvořen člověk. Bylo přiměřeno, že právě druhá božská osoba se vtělila, když šlo o to, aby Bůh byl spojen s člověkem a neviditelný viditelným se stal. Spojení neviditelné odvěké krásy s viditelnou formou . . . věčná neviditelná krása Boží, tedy Ideál a pravzor vši krásy, se stává smyslům tělesného člověka přístupnou, v Kristu poznává člověk dokonalost a krásu svého Tvůrce.

Pohanstvo staré i nové mělo a má o kráse představu jednostrannou, tedy nedokonalou a nedostatečnou. Zná jen krásno pozemské, lidské, jež se bez hmoty neobejde. Homérovi boží jsou pouzí lidé, vynikající nad ostatní smrtelníky větší slíčností, mocí, snad i vědomostí, a to jest vše. Umění klasické Hellady nikdy nepřekročilo hranice hmotné krásy. Při vši dokonalosti forem, jež snad předstížena nebyla, cítíme před tvory řeckého umění: nepovznášeji nikterak ducha vzhůru, ke hvězdám . . . vzbuzují údiv a úžas, skýtají estetický požitek, oko rádo spočívá na nedostížném mistrovském díle, ale zůstáváme na zemi. Athény dovedly z přírody všecku krásu vyssát jako včelka nektar z květu, dovedly zidealizovat její přirozené formy, ale dál nepokročily. Nepovznesly se k filosofii knihy Moudrosti: »Když byli uchvázeni krásou tvorů . . . mohli snadno poznat, že daleko krásnější jest jejich Tvůrce.« (Md 13. 3.) Teprve příchod vtěleného Slova, odvěké krásy Boží, probudil v duších žhoucí touhu po nebeské kráse, a tím i vědomí, že všechna krása pozemská jest stín věčné krásy, jen nepatrná krůpěj z její plnosti, slabounký reflex . . . Odtud si vysvětlíme onu melancholii, jež se rozprostírá po tvorech nejednoho křesťanského umělce. Pozemská vadnoucí, pomíjející krása, trvalá nekonečná plnost božské krásy — —

Ve vtěleném Synu Božím jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti (Kol 2, 3), v něm jsou ukryty i všechny poklady krásy a tudíž i poesie. Zatím co jinde, na př. v klasickém umění, žije poesie z bájí, živena a napájena ilusí, žije poesie křesťanská (t. j. katolická) ze skutečnosti. Liturgie... Co ji činí tak nevýslovně krásnou? Ani cízinec se neubrání pohnutí a dojmu, je-li přítomen temným hodinám ve svatý týden, slavnosti vzkříšení na Bílou sobotu, půlnoční mši sv., kterou zpěv koled obestírá nedostlžným kouzlem. Pro nevěřícího ovšem nejsou tyto svaté obřady více než překrásný divadelní kus s ušlechtilou tendencí. Věřící však ví: »Máme mezi sebou v Eucharistii toho, Ježí vzýváme, Ježí opěvujeme, jehož ve svém středu o vánocích vítáme a na oltáři svému Otci obětujeme...« Vezmi lidské poesii formu, a co zbude? Nic...¹ Pokus se o to a vyjádři prózou, co praví básník v nějaké ódě nebo lyrickému zpěvu! Jak mnoho krásy setře již překlad, byť sebe věrnější! Liturgie? Jest krásná v každé řeči... a to proto, že její cena nespočívá ve formě, nýbrž v obsahu!²

Křesťanství umění nevymáhá a není na ně odkázáno, ale podpo-ruje a má na ně vliv.³ Jen se zamysleme, jaké vytvořilo stavby, malby, sochy, řeči, básně, písně, symfonie! Skýtá nepřebornou látku všem odvětvím umění, vdechuje mu život, ovládá je... Ale všechna poesie křes-

¹ Když pod vlivem humanismu v 17. stol. byly prastaré překrásné hymny brevíře »opraveny«, aby jim nescházela klasická vybroušenost formy, byl svorný náhled všech: »Accessit latinitas, recessit pietas.« Dostaly bezvadnou klasickou formu, a byly zbaveny nebeské unkce. »Staré hymny vytryskly z věřícího srdce modlících se křesťanů, nové byly vyrobeny za stolem v křesle na objednávku od zručných básníků.«

² Forma byla dříve v umění vládkyní, v křesťanském umění se stala jen pomocnicí. Idea kdysi měla místo podřízené, v křesťanském umění má místo přední. Tím vyjádřena povznesenost myšlenky nad formu, ducha nad hmotu, duše nad tělo, božských půvabů nad půvaby lidské. Smyslnému člověku ovšem přílišně nelahodí, protože vede ducha vzhůru, od krásy stvořené k nestvořené, k cíli, jenž jest mimo zemi; nemá účelem držet ducha v poutech, nýbrž naopak vyprostít ho z pout smyslnosti a tělesnosti. Říká se, že umělec jest dítkem budoucnosti — nikoli! Jest synem přítomnosti a věrný reflex své doby! Každý kvintán ví, že u Homéra studujeme mravy a kulturu jeho doby, nikoli dob o půl tisíciletí pozdějších. Ví, že Odyssea jest asi o 100 let mladší než Illas, a že to poznáme podle odchýlných kulturních poměrů. Řek — jeho umění jest výrazem jeho veselého (a ovšem pozemského) ducha. Dnešní umění jest jednak hysterické (futurismus, kubismus), jednak nestoudné. »Nás pochopí budoucnost...« Nikoli! Ale naprostou správnost křesťanských zásad pochopí budoucnost, ačli vystřízliví z hysterie a smyslnosti.

³ Hledá-li umělec náměty, musí je vzít buďto z klasického Řecka nebo z katolictví. Nevěřící Goethe... jeho Faust... Odborníci udávají, kde vzal námět ke které scéně, na př. ke scéně v dómě... když na cestách po Italii slyšel ve chrámě úchvatný zpěv Dies irae. Nejkrásnější partie jeho dramatu, na př. modlitba zhroucené Markétky k Bolestné Matce Boží, nakonec shromáždění před trůnem nebeské Královny... Protestantismus, jenž jako husité, obrazoborci a vandalové bořil, co krásného v katolických kostelích našel, nedá námětů k uměleckým inspiracím!

řanská přichází z e v n i ě, z duše křesťanství, ze svatostánku... V srdci Ježíšově jsou všechny poklady krásy, a Ježíš jest náš život, naše všecko.

María jest Matka toho, jenž jest krása sama... María mistrovské dílo nebeského umělce, stvořená svatost, stvořená krása, nejdokonalejší odlesk krásy nestvořené, nejvznešenější krása ze všech, co jich vesmír chová, od sněhové vločky v zimní vánici až k serafínům v nebeské dvoraně. Proto není divu, že poesie dosahuje vždy nejvyššího vzletu, kdykoli přijde do styku s Maríí. Rozdíl je ten, že jinde poesie idealisuje a musí idealisovat, nechce-li zůstat příliš chudičká — Dante svou Beatricí! Zde však zůstává daleko za originálem. I Erasmus, duch tak prosalcký, se neubrání vzletu při pohledu na nejčistší Matku Vykupitelovu; o jiných (Goethe, Helne), byla již řeč. María okrašluje a zvyšuje všechnu krásu stvořenou... také liturgii. Kuit a úcta mariánská jest veskrze poesíí; proto její nevysvětlitelný půvab a kouzlo zvláště pro mladá srdce, toužící po ideálech, ačli v sobě neutloukají veškeru jemnost a ve službách Venušinych se nezahrabala do bahníka, odkud nelze pohlédnout k slunci ani k hvězdám.

Kouzlo, kterým měla žena muži být, bylo zničeno hříchem. Od oné chvíle jest první ctností ženy cudnost. »Otevřely se oči jejich« ... hřích nutí, aby cudnost oči sklopila a zavírala. Jediná výjimka existuje... Postav se v Prado v Madridě nebo v Seville, po případě v Louvru, před některý Murillov obraz Neposkvřněného Početí... Rázem se dostaneš do nadzemských sfér... na obraz nejčistší Panny nelze pohlédnout leč očima čistýma. Což teprve pohled na ni samu? Aspoň očima duchovníma? ... Antika měla matky (Niobu), pannu (Athénu), bajadery (Venuši), neměla však matku panenskou, od níž každá tělesná myšlenka daleko vzdálena, vlastně naprosto vyloučená.

Křesťanské umění jest tak povzneseno, že buď zůstane na své výši nebo klesne hluboko pod antiku. Renesance 16. stol. Nazýváme ji »návrat k antice«; lépe by bylo říci »sestup k antice«. Jenže umění při tomto sestupu se nemohlo udržet na stupni, na němž bylo v klasickém Řecku, nýbrž zákonem volného pádu padlo hloub. Renesance zplodila falešnou, zrůdnou antiku. Tajemství krásna, jež měla antika, bylo navždy pohřbeno, když bylo světu zjeveno tajemství krásy křesťanské. Antika hlásala: »Umění pro krásu« (rozumí se, že pro omezenou hmotnou tělesnou krásu, protože jiné neznala). Křesťanství k tomu připojilo: »Pro pravdu a dobro.« Moderní umění napsalo na svůj štít: »L'art pour l'art,« to jest po česku: »Umění v žoldu smyslnosti.« Tak napsali na štít každé z devíti mus, nevyjímaje ani jediné: poesii, hudbě, malířství, divadlu...

Častá definice krásy: »To, co se líbí.« Ptám se: »To, co se líbí oku tělesnému nebo duchovnímu?« Odpověď je nasnadě. Jím platí za krásné, co se líbí smyslu a smyslnosti, a ti, kteří vstoupili do služeb neřestí, volají, že umění si nesmí dát od »omezenců« svazovat ruce... Vědí dobře: velké masy podprůměrných lidí, neschopné vnímat krásu nadsmyslnou, poběží za nimi. Avšak jako všude jinde, tak i v umění musí vládnout zákon, nikoli libovůle, a tento »věčný zákon«, jenž tkví v Bohu samém, zakazuje nemravnost; tím dává umění směrnici (negativní: »Bláta se vystříhej!«) a chrání je, aby se nestalo prodejnou ženštinou ve službách tělesnosti a nevěry.

B

Začne-li kdo psát o Neposkvrněné, stává se bezděky básníkem ... Právě toto odvětví vlnulo od prvopočátku nejkrásnější věnce kol čela nejsvětější Panny. Nutno ovšem mít na zřeteli, v jakých poměrech církev žila, a nebrat na první století měřítko století 20. Věrozvěsti se rozcházejí do světa, aby hlásali všem národům Krista, »veliké tajemství slitovnosti, Boha zjeveného v těle« (1 Tím 3. 16). Pohanům, oddaným modloslužebnosti, musili především ukázat pravého jednoho Boha a toho, kterého on poslal. Obsah jejich kázání nemohla být Maria, nýbrž Kristus; ale tolik musilo být známo každému obrácenému, že Vykupitel se narodil z panenské Matky (»jenž byl počat z Ducha sv., narodil se z Marie Panny«: apošt. vyznání víry). Nicméně nemlčeli o druhé Evě, když se naskytla příležitost o ní mluvit (viz I. 86. 94 nn) ... Justín a Irenej již v 2. stol., Tertullán ve 3. stol. ... Vykreslili v krásných obrazech ctností svaté Panny, pověděli věřícím, co lidstvu dala, čím mu byla a jest, čím jsme my povinni jí, jaké místo má v díle vykoupení —

Oslavovat sv. Pannu samostatnými básněmi a zpěvy — to bylo za tehdejších poměrů zcela vyloučeno. Tři sta let trval boj věrných Kristových s peklem a jeho pomocníkem, římským Imperiem. Maria byla milována, uctívána, vzývána, ale vlnout věnce veršů kol jejích skrání? S tím musila zbožnost věřících počkat, až nastane mír. (Viz str. 130.)

Mír přišel. Konstantin dává církvi svobodu (r. 313). Věřící odložili »meč« (boj proti pohanství a kacířům, jenž je docela zaměstnával, poněkud i úctu mučedníků, jejichž příkladem se v těžkých dobách povzbuzovali k vítěznému zápasu), a vzali do rukou dláto, štětec a péro. Začali stavět domy eucharistickému Spasiteli, a místo spisů výhradně apologetických, polemických a dogmatických začali psát chvály k počtě svého Pána. Jak možno při tom nevšimnout si té, která ho v panenském náručí drží?

V témže století, kdy církev opustila katakomby, za málo desetiletí po vydání milánského ediktu, píše největší a dosud nikým nepředstížený básník mariánský své hymny a zpěvy ke cti panenské Matky. Svatý Efrém, syrský poustevník z Nisibis, žijící a působící v Edesse († 380), učitel církevní, »harfa Ducha sv.«, skládá zpěvy k užívání věřících při bohoslužbě, a dovede v ně vložit tolik vroucnosti a takový vzlet, že jest nám skoro záhadou, jak bylo něco takového možno v době, kdy pronásledování sotva utuchlo, od muže, jenž neměl předchůdců ani vzoru, jenž byl znám jako poustevník přísného kajícího života, jako asket mluvící stále o pokání a o příchodu Kristově k soudu. A což jeho řeči o sv. Panně? Což jeho modlitby k ní? Jsou poesie v próze. Právě-li v jedné modlitbě, že každý věřící již na kolenou mateřských vssál lásku a úctu k nebeské Matce, jest zřejmo, jak byla již tehdy úcta mariánská po celém východě rozšířena. Nebyla výhradní výsadou kněží a mnichů! Již okolnost, že se objevují samostatné, mnohdy dlouhé zpěvy ke cti sv. Panny, jest dokladem a důkazem, že úcta k Matce Boží se nezačala teprve rozvíjet. Kdyby tomu bylo tak, slyšeli bychom jen ojedinělé hlasy, ne však celý sbor chvalořečníků; našli bychom ve spisech Otců zmínky jen mimochodem učiněné, nikoli řadu nadšených řečí k její oslavě. Jest zřejmo,

že proud mariánských oslav byl prozatím mimořádnými okolnostmi (pronásledováním) zadržován; jakmile závora odstrčena, vyíl se přival jejích chval na celou církev.

Ukázky ze sv. Efréma viz v I. i II. díle, jakož i ve šlépějích N. Ale dá se myslet stať »Maria v křesťanské poesii« bez jediného dokladu z bohatství edesského poustevníka? Aspoň několik veršů z jeho zpěvů u jeslíček.

»Panna mne pozvala, abych zpěvy oslavil tajemství její (t. j. v ní vykonané), před níž se bez slova skláním až v prach. Ó Synu Boží, rozvezuč struny mé harfy, bych důstojně vykreslil překrásný obraz tvé Matky.

Tělem jest svatá, duší jest krásná, smýšlením čistá, jak křišťál jasná, bez stínu vášně, srdcem veskrze neposkvrněná a veškeré ctnosti jest plná.

Všechn sbor panen nechť v Marii plesá; jednat ze všech zrodila mocného Krále, skrze nějž veškeré lidstvo okovy otroctví smetlo a pravé svobody došlo.

Praotec Adam, svedený hadem, nechť v Marii plesá: onať mu vodu života dala, jíž posílněn přemohl starého hada a ze smrtonosného se zotavil sousta.

Kněží ať plesají v přesvaté Panně: onať nám zrodila Kněze, jenž obětí učinil sebe; on zbavil je obětí starých a sám se stal obětním darem, jenž usmířil Otce.

Všechn chor proroků v Marii plesej: jejích vldění v ní byla dokonána, jejích proroctví v ní byla naplněna, jích věštby Maria potvrdila.

Všechn sbor patriarchů ať v Marii plesá: požehnání jím od Boha slíbené dostala ona.

Místo hořkého plodu, jejíž se stromu utrhla Eva, sladký plod Maria přinesla lidstvu: veškeren svět oblažen Marjíným plodem.

Strom života, jenž uprostřed ráje kdys rostl, teď vypučel z Marie Panny: z ní vypučel, vzrostl, a celý svět pokryl svým stínem, sypaje plody své na všechny, kteří jsou v dál i kteří jsou blízko.

Maria roucho utkala slávy, by oděla pramatku naši ... Adam (t. j. lidské pokolení), zbavený oděvu uprostřed stromoví ráje, obléknuv roucho, jež Maria utkala, zastkvěl se poznovu krásou všech ctností ...

Had spolu s Evou vykopal jámu, do které Adama svrhli. Z propastí vyproštěn Marií a jejím královským dítkem, tajemstvím ukrytým v Marii k životu přiveden Adam.

Panenská réva vydala hrozen, jehožto přesladké víno přineslo útěchu všem, kteří lkalí. Sklíčená Eva i Adam požili života léku, a našli v něm útěchu přehořkým slzám.« (I. hymnus o Marii Panně.)

Jiný překrásný hymnus (IV.) platí dívkám. »Vy zástupy dívek, plesejte v Panně veskrze podívuhodné ... Onen vzpurný odbojník (had) podvedl pramatku vaši, strom smrti z kořene vaše vyvrátila sestra, Maria Panna ... Ezechiel, syn zajetí (babylonského), spatřil v prorockém vldění Pannu, Davidovu dceru, a vykreslil její obraz v božských proroctvích.«

Některé hymny jsou ukolébavky. Nejsv. Panna v nich mluví k Ježíškovi, rozjímá o velkém tajemství, jež v ní Duch sv. vykonal, o velikosti a snížení božského dítky, o svém omilostnění, o svém povýšení, a přece vldí, jak nicotná jest sama vůči Trojjedinému ... Naše ukolébavka »Zpí-

vala Synu Matlčka« jest u srovnání s ními jako chudobka vedle knížecí palmy ...

Jindy rozjímá sv. Panna o Písmě, prorocích, jejich vyplněných předpovědích a předobrazech; všude hluboká theologie, vyjádřená formou nedostižné krásy.

»Přečistá Maria sama nechť zpívá teď Synu, jenž z pouhé milosti se narodit toužil z veskrze čistého lůna neporušené Panny.

Panenská Matka ať umlčí všechny, kdož s tebou by rád se přeli ... (Bludaři! Gaude, Maria Virgo ... !)

Slavit chce Pannu, Jež milostí stala se Matkou vesmíru Pána ... Jsouc Pannou počala, jsouc pannou zrodila, Matkou Tvůrce se stala ...

V Marli tajemství všecka ukrytá v prorockých kních vysvětlení došla. Z ní světlo světa kdys vyšlo; všichni ji chvalte, co síly stačí. (Quantum potes ...!)

Slova Marlina:

»Ezechiel nechť ke mně teď přijde, nechať tě spatří na mojí klíně a tobě se klaní; nechť pozná, že ty jsi ten, Jehož kdys viděl na trůně na cherubů voze, a nechať mne blaženou zove, že jsem já zrodila tebe.

Pojď, Isaláši, a pohlédni na mne, a spolu s námi se raduj; viz nyní onoho Emmanuela, který byl tobě kdys skrytý ...»

V jiném hymnu:

»Jak tě mám nazvat? Zdaš synem či bratrem, snoubencem, pánem, ó dítě, jež matce své život jsi dalo? Jáť jsem tvá sestra, protože David otec nás obou; jsem tvoje matka, protože ze mne ses zrodil; jsem snoubenka tvoje, tys mne přec zvolil; jsem tvoje dcera, protože života milosti má duše skrz tebe došla ... Má perla (panenství!) ztracena není; v tvých pokladech jest uložena ...»

Jinde srovnává Marli Pannu s křížem; týž Spasitel v objetí jejím i v objetí kříže; nakonec se zmiňuje o poselství, jež Edessa podle pověsti poslala ke »Kristu Králi« (král Abgar!): »Přijď ke mně sem, přines s sebou spásonosný kříž, bych se mu klaněl; přijď a uzdrav mne; přijď a vyhoj mne; přijď a přines mi lék na rány, na které stonám ...»

Nesčetné verše svědčí o víře v Neposkvrněné Početí, v naprostou svatost a ničím nepokálenou čistotu přesvaté Panny. Ale bohatství Efrémových hymnů jest téměř nevyčerpatelné; musíme se již odtrhnout od toho prvního a největšího pěvce Neposkvrněné. Jen ještě několik veršů porůznu vybraných:

»Blahoslavená jsi ty, církvi Kristova: tys trvalý Betlem (= dům chleba), neboť chováš v sobě chléb života (v Eucharistii).

Ty nám dáváš chléb živý místo nekvašených chlebů, které dal Egypt. Maria dala nám chléb života místo chleba hořkosti (práce, t. j. lopocení), který Eva nám dala.

Požehnaná jsi, Efrato (= Betleme), matko králů, poněvadž z tebe vzešel pán korun všech. Požehnaná jsi, Betleme, protože města i městečka závidí tobě; požehnaná jest dívčina, kterou Pán uznal za hodnou, aby ji zvolil za stánek ...»

»Skrze Evu smrt přišla, skrze Marli život. Namísto matky, jež klesla, povstala dcera. Matky se radují, protože Maria vydala plod, jenž jejich dítětem dá život. Sláva buď tomu, který ji poslal.«

»Pán pravil, že satan padl s nebe. Prokletý se vyvýšil, ale byl svržen se své výše. Pata Marilna rozdrtila toho, jenž Evu zranil . . .

Sláva buď tomu, jenž se učinil nejnižším, ačkoli svou přirozeností jest nejvyšší. Z lásky se stal jednorozencem Marie Panny, jenžto jest jednorozený Boha Otce. Podle jména se stal potomkem Josefovým, a přece jest synem Nejvyššího.

V úžas mne uvádí lůno Marilno, že tebe, Pane, pojalo. Veškeré tvorstvo jest příliš těsné pro velikost tvoji; země a nebe byly příliš úzké, aby jimi jako dvěma plénkami bylo ovínuto tvé božství. Lůno země tě obsáhnout nemohlo, a lůno Marilno tě obsáhlo.«

O něco později než Efrém zemřel jeden z prvních latinských křesťanských básníků západu, španělský kněz **J u v e n k u s**. Ve své velké básni (na způsob eposu) »Historie evangelní« má o Matce Boží čtyři zmínky: Zvěstování,⁴ Navštívení, Simeon, Kána - Marla, všemohoucnost prosebná!

S y. A m b r o ž († 397) nemá žádný hymnus ke cti sv. Panny, pouze ve vánočním o ní činí zmínku. Zato jeho řeči o ní jsou skutečná poesie v nevázané řeči. (Ve šlíp. N. str. 517.)

R. 405 umírá jiný velký starokřesťanský básník, Španěl **Aurelius Prudentius**. Ve všech svých dílech opěvuje sv. Pannu. Cathemerinon (Sbírka denních písní) má tuto pěknou partii o nepřátelství mezi vítěznou Pannou a svůdcem lidského pokolení.

Hic draco perfidus Indocile
virginis illicit ingenium,
ut socium malesuada virum
mandere cogeret ex vetitis . . .
Auctor et ipse doil coluber
plectitur improbus, ut muller
colla trilingula calce terat . . .
Hoc erat aspidis atque hominis
digladiabile dissidium,
quod modo cernua femineis
vipera proteritur pedibus;
edere namque Deum merita
omnia Virgo venena domat . . .

Prohnaný v ráji had úskokem zlým
podvedl pramatku neprozřetelnou,
aby i manžela radou svou zlou
přiměla jíst z plodu zakázaného . . .
Původce oné lsti, pekelný plaz,
ztrestán dle zásluhy tím, že mu šíř
s jazykem trojklanným rozdrtil panna.
Tak mezi hadem a člověkem odvěká
trvala nenávisť nesmiřitelná,
až zdeptán konečně panenskou patou
přemožen na zemi bezmocně ležel.
Boha když zrodila přečistá Panna,
veškeren v lidstvu jed zhojila navždy.

Nedostídně krásným poetickým obratem oslovuje tělesnou žádostivost a ohlašuje jí, že po panenském zrození jest zlomena všecka její moc.

»V zářící zbroji se Panna teď stkvěje, čistota sama . . .
Rci, těla žádosti, bez vši když poruchy zrodila Panna,
nad námi zdaž jaké právo ti zbývá? Když zrodila Panna!

⁴ » . . . Salve, progenie terras jutura salubri.«

Virgo dehinc: »Domino famulam nunc ecce jubenti, ut tua verba sonant, cernis servire paratam.«

»Zdráva buď, jež plodem spásonosným zemi na pomoc spěješ.«

Odvěť Panna: »Hle, Pán můj co káže, já služebná jeho ochotna konat jsem, tvoje jak sdělila, anděle, slova.«

Novým když řádem se narodil synáček z ženy,
 panna když počala bez muže Boha a spásu,
 smrtelná rodička toho, jenž s Otcem jest jedno?
 Tělesná žádosti, vedoucí do bahna, zdrcena ležíš,
 nezmůžeš proti mně nic, když mí Maria od Boha dána...⁵

Jinde píše:

»... přečistou Pannu
 Duch svatý zvolil si snoubenkou, bez stínu vášně...
 Panenství spojené s vírou pak pojalo do srdce Krista,
 pojalo do lůna čistého, aby ho zrodilo světu...⁶

Krom toho ve sbírce lyrických zpěvů ke cti mučedníků (Peristephanon, Vítězný věnec) opěvá v šestém hymnu jejich Královnu. Dittochaeum má několik veršů o Zvěstování.

Jiný starokřesťanský básník, pavljský biskup Eunodius († 521), jeden z prvních obhájců primátu Petrova, píše v básni (Carmina II. 19.):

Ut Virginem foetam loquar,
 quid laude dignum Mariae?...
 De Matre cunctus noster est...
 nil malor ille servulis,
 sed nec minor Creante fit...

O Matce panenské zpívám,
 chvály kdo hodnější nad ní?...
 Skrze ni patří nám zcela (Kristus),
 sluhů svých zhoia nic větší,
 leč ani menší než Tvůrce...

Leč skoro celé století před Ennodiem psal své úchvatné verše Caelius Sedulius († 450), nám již s dostatek známý z I. a II. svazku. Abecední hymnus A solis ortus cardine (24 strof, každá začíná jiným písmenem podle abecedního pořadí) má tři strofy o nejbl. Panně... beze sporu patří k nejstarším latinským zpěvům složeným k její cti. (Clausae Parentis viscera... Domus pudici pectoris... Enititur puerpera...) Důležitější jest jeho Carmen Paschale (Velikonoční zpěv), jenž v sedmi hexametrových verších obsahuje nejstarší nám známé přímé apostrofy (oslovení) Matky Boží v latinské poesii (Viz II. díl 119), a zároveň první básnickou zmínku západu o Neposkvřněném Početí — ačli ji nechce kdo postřehnout v Prudentlových verších svrchu uvedených.

5 Virgo pudicitia speciosis fulget in armis...
 Numquid et intactae post partum Virginis ullum
 las tibi (libido) iam superest? Post partum Virginis! Ex quo
 corporis humani naturam pristina origo deseruit...
 atque innupta Deum concepit femina Christum.
 ... Victa iaces, lutulenta libido,
 nec mea post Mariam potes infringere iura...

(Psychomachia, t. j. Duševní boj; v. 41 nn.)

6 Intactam thalami virtus divina Puellam
 sincero flatu per viscera caste maritat.
 Incomperta ortus novitas iubet, ut Deus esse
 credatur Christus sic conditus; innuba Virgo
 nubis Spiritui, vitium nec sentit amoris...
 Virginitas et prompta fides Christum bibit alvo
 cordis, et intacta condit paritura latebris.

(Apotheosis, t. j. Oslava božství Kristova, v. 568 nn.)

»Et velut e spinis surgit mollis rosa acutis,
nit quod laedat habens matremque obscurat honore...«

Překlad viz I. 195. Z jeho Elegie pochází verš: »Toto dítě z Panny zrozené bude největší otázkou světa« (viz II. 165.) Z téhož díla pocházejí krásné verše:

»Jedině žena to jest, která smrt kdysi uvedla na zem;
zemí kdo život zas dá, jediné žena to jest.
Maria Panna se stkví, nejsouc poruchou dotčena žádnou;
synáčka po zrození Maria Panna se stkví.«⁷

A konečně v básni o vtělení (Carmen de Incarnatione) uvádí hovořícího anděla, jenž se prohlašuje za nehodná cti, aby pozdravil vyvolenou Pannu a jí zvěstoval odvěké úradky Boží.

Venantius Fortunatus († po r. 600) jest autor několika překrásných hymnů, jež se dodnes církev modlí v kněžských hodinkách: *Vexilla Regis, Pange lingua gloriosi praelium certaminis* (Ve šlép. N. 666, 668). Složil též některý ke cti sv. Panny? Připisuje se mu hymnus *Quem terra, pontus, aethera...* (»Jež země, moře, nebesa cti, chválí, slaví, velebí...«) Církev jej rozdělila ve dvě a modlí se obě části v kněžských hodinkách o svátcích nejbl. Panny.⁸

Jak z ukázek patrné, byly nejstarší verše časoměrné. Ponenáhlu ustupovala časoměra přízvuku (latiňe přiměřenějšímu), ale nebylo rýmů, leda jen náhodné. Ale právě tyto náhodné upozornily básníky... V básních (hymnech, sekvencích, tropech, rytmech) se objevují zprvu asonance, a konečně bezvadné rýmy. Viz ukázky z Adama a S. V.!

Přejdeme zase na východ k řeckým Otcům, a všimněme si aspoň nejvýznačnějších. **Sv. Sofronius** († 638), patriarcha Jerusalemský, napsal 32 anakreontských ód na církevní slavnosti, mezi nimi ódu na svátek Zvěstování Panny Marie a na Narození Páně, kde oslavuje panen-

⁷ Sola fuit muller, patuit qua janua lethi:
et qua vita redit, sola fuit mulier.

Virgo Maria nitet, nullo temerante pudore,
post partum pueri Virgo Maria nitet.

Nejstarší nám uchovaný latinský mariánský zpěv pochází od neznámého autora 3. stol., tedy z dob, kdy církev ještě se skrývala v katakombách. *Carmen adversus Marcionem*, báseň složená proti bludům Marcionovým, opěvává v hexametrech vítěznou Pannu, jež napravila vinu Evinu:

Angelus haec mandata Patris per sidera defert

lucida, ut angelica credantur nuntia fama,

virginis (Evae) ut Virgo, carnis caro debita solvat...

Sponsa (Eva) virum necult, genuit sed Sponsa (Maria) leonem;

virgo viro nocuit, sed vir de Virgine vicit...

⁸ Třetí strofa v brevíři vynechána (»Mirantur ergo saecula, quod angelus fert semina; quod autem Virgo concipit et corde credens accipit.«) Šestá strofa: »O gloriosa Domina, excelsa super sidera, qui te creavit, provide lactasti sacro ubere.« Sedmá strofa čtvrtý verš: »Caeli fenestra facta es.« Osmá strofa druhý verš: »Et porta lucis fulgida.« Doxologie před reformou brevíře: »Gloria tibi, Domine, qui natus es de Virgine...«

skou Matku. Ondřej Krétský, neobyčejně nadaný básník, († 726); z jeho péra pochází mnoho hymnů a zpěvů ke cti nejsv. Panny. Nade všechny však vyniká plodností a nádherou Josef Hymnograf (hymnoplsec, † 883), jenž se může postavit po bok sv. Efrému a jest téměř nevyčerpatelný v překrásných poetických obrazech, jimiž hledí vystihnout krásu Královny nebes. (Ukázky ve šlép. N. 241, 559.) Syrský básník Jakub Sarug († 521) opěvoval svým způsobem požehnanou mezi ženami (ve šlép. N. 239), Jan Geometra a císař Lev Moudrý oslavovali ji pěknými řeckými verši.

Východ se však ponenáhlu krok za krokem odcizoval Římu a tím i Kristu. Schisma, t. j. odloučení od Říma, bylo na denním pořádku: rozkol a zase smír, až konečně patriarcha Michal Caerularius, muž nevzdělaný a surový, r. 1054 provedl odtržení definitivní; tím vyřkl ortel smrti nad východní církví. Země, jež kdysi oplývala muži vynikajícími svatostí a učeností, takže závodila se západem — pomněme na kapadocký trojlístek, Basila, jeho bratra Řehoře Nyssenského a přítele Řehoře Nazianského (syna svatých rodičů, bratra svaté Gorgonie), jejich přítele Efréma... Tolik světců, tolik učitelů církevních v téže době na malém okrsku! Odloučením od Říma všechna životní síla podvázána. Hledej mi po r. 1054 na východě spisy, jež by mohly závodit s Řehořem »Theologem« (Nazianským), s homiliemi (řečmi) Jana Zlatoústého, s katechesami Cyrila Jerusalemského, s dogmatickými díly sv. Atanáše nebo Cyrila Alexandrijského! Jakoby pro ně pozbylo studium věcí božských všeho půvabu, zatím co západ šel vstříc zlaté době rozmachu bohoslovných věd ve scholastice a mystice. Umkla i harfa Efrémova a lyra Josefa Hymnografa, všude pusto a smutno.⁹

C

S papežskými legáty, kteří r. 1054 položili na oltář chrámu Boží Moudrosti exkomunikační papežskou bulu, opouštíme i my starou Byzanc, jež nám nemůže už nic nového dát, a vracíme se na západ. Tam zatím (od stol. VI.) nastal v mariánské poesii netušený pokrok. Dříve spíše jen náběhy... Teď? Stol. IX. nám odkázalo překrásný hymnus Ave maris stella¹⁰, Zdravas hvězdo mořská (ve šlép. N. 539), a pak začíná rozmach

⁹ Napřed se východní církev dostala do nedůstojného ponižujícího područí cařihradských císařů — papeži patriarchové cařihradští podrobili být nechtěli, císaři a císařovně a mnohdy různým dvořanům musili být poddáni otrocky! Církev jim byla jen zaopatřovací ústavem. Konečně pád Cařihradu 1453. Jeho smutné dědictví převzala Moskva a zotročení církve dosáhlo vrcholu za Petra I. (»Velikého«), jenž se prohlásil za hlavu všech pravoslavných Rusů. Pak upadala »církev« hloub a hloub, a není divu, že před lety pravoslavný lid nebyl s to ukázat, že jest hodným potomkem starých mučedníků! Bylo by k tomu došlo, kdyby byl východ zůstal ve spojení se západem? Bylo by došlo k pádu Cařihradu? Byly by křížové výpravy skončily nezdarem? Všecko otázky, na něž nemožno odpovédět s určitostí, ale zdá se, že by se byly poměry vytvářely docela jinak — k prospěchu křesťanské Evropy i slovanského Ruska.

¹⁰ Poslední strofa původně zněla: »Sít laus Deo Patri, s u m m u m Christo decus...« Přecházíme k středověku. Abychom předešli nedoroz-

marlánské poesie, jež dosahuje vrcholu v Adamovi a S. Victore († 1192), jednom ze známého trojlístku Viktorinů (členové augustiniánského kláštera sv. Viktora u Paříže): Hugo, jeho žák Richard a Adam,¹¹ všichni důstojní representanti středověké mystiky. Nejpečněji sekvence Adamova, zvaná šňůra perel, obsahuje skoro celou nauku o Neposkvrněném Početí (byla složena pro svátek Nanebevzetí, jelikož svátek Panny bez poskvrny počaté nebyl tehdy ještě na západě všeobecně zaveden). První strofa opěvává odvěké vyvolení sv. Panny za Matku Spasitele — první důvod, proč byla uchována dědičné viny:

**Salve, Mater Salvatoris,
vas electum, vas honoris,
vas caelestis gratiae:
ab aeterno vas provisum,
vas insigne, vas excisum
manu Sapientiae.**

**Zdrávas, Matko věčné spásy,
schrána Bohem zvolená jsi,
schrána, náplň milosti:
od věčnosti předurčená,
schrána svatě vytvořená
rukou Boží Moudrosti.**

Druhá strofa jest pěkná antithese: Neposkvrněná a my — nejčistší Panna a hříšní Evini synové:

**Salve, Verbi Sacra Parëns,
flos de spinis spina carens,
flos spinetis gloria.
Nos spinetum, nos peccati
spina sumus cruentati,
sed tu spinæ nescia.**

**Zdrávas, Matko Syna světla,
bez trní jsi z trnů zkvětla,
růže, lidstva ozdoba:
my jsme hříšní, hříchu trny
způsobily v duši skvrny,
ty — svatosti nádoba.**

umění, podotýkáme, že »křesťanský« starověk (v dějinách církve — n f c h l) sahá až ke Karlu Vel., tedy asi k r. 800.

¹¹ Nikdo nedovedl ani v liturgických ani mimoliturgických zpěvech odftt nejhlubší věroučné pravdy tak krásnou a půvabnou formou, nikdo nemá tak milé a rozkošné slovní hříčky jako on. S verši a obraty si jen hraje, a »nejsušší« dogmata ztělesnil ve verše nejvyššího básnického vzletu. Nedivno, že sv. Tomáš Aq. si ho obral za místra a vzor, když psal své eucharistické zpěvy. (Za pravdou K. 619³.) Unkal se Adamovi z latinských básníků vyrovná málokdo — nejspíše ještě sv. Bonaventura, skladatel mimoliturgických zpěvů Recodare sanctae Crucis... Phillomena, báseň pojetím podobná básni Alana de Insulis o růži... Alanův zpěv jest zajímavý s nejednoho hlediska — pro exercitátora je pěkná ilustrace k úvaze o užívání tvorů, a pro apologety doklad, že středověk nešel přírodou s očima zavázanýma. První strofa: »Omnis mundi creatura — quasi liber et pictura — nobis est et speculum — nostrae vitae, nostrae mortis — nostri status, nostrae sortis — fidele signaculum.« Druhá: »Nostrum statum plngit rosa...« Z Filomeny uvádíme konec; tomuto ptáčetí, jež prý umírá zpívajíc, má být podobna duše:

**»Frequentemus canticum Istud, soror pla (dušel),
ne nos frangat taedio vitae huius vla,
nam laetantem anlmam In hac melodia
post hanc vltam suscipit Jesus et Maria.
Tunc cessabunt gemitus et planctus dolorum,
cum adiuncta fueris choris angelorum:**

V dalších strofách předobrazy ze S. Z., znamenající nepokálenou a ničím nedotčenou čistotu Neposkvrněné Panny: zavřená brána Ezechie-lova (Ez 44. 1), zdroj rajský (Gn 2. 6, Pís 4. 15), lilie v údolí a květ polní (Pís 2, 1), půda rajská, nedotčená a nezraněná radlem (nerozrytá... pa-nenská půda, Gn 2), nebeský ráj, nard a balzám vydávající vůni (Slr 24, symbol ctností, jež byly výkvětem Marliny čistoty), trůn Šalomounův ze zlata (láska) a slonové kosti (čistota), předobraz vznešenějšího trůnu... na Marlině čistém klíně trůnil pravý kníže pokoje...¹²

Taková plnost a nevyčerpatelnost obrazů a básnických obrátů, taková unke a vroucnost, taková bezvadnost a krása formy, a k tomu ještě okolnost, že tyto pravé perly světové poesie zůstávají daleko za skutečností toho, co opěvují. To vše působí, že nad těmito zpěvy zapomeneme na chvíli na prach a kouř naší prosalcké země a cítíme se přenesení tam, kde andělé bez ustání chválí a velebí královnu naši a svou. »Zdrávas, bráno křišťálová...«¹³

Některé zpěvy (zvláště sekvence — určené ke mši sv.) jsou co do formy pravé perly nedostižného umění. Jediný rým se víne celou básní, jak lze na př. vidět ve svatodušním Veni sancte Spiritus. Podobné umělecké zpěvy nescházejí ani v mariánské hymnologii — viz Ve šlép. N. 587.¹⁴ Neméně vzácnou perlou jest úchvatně krásná sekvence Stabat Mater — kdo by ji neznal! O její autorství jest spor — Jacopone da

nam cantando transies ad caelorum chorum,
nupta felicissima Regi saeculorum.«

¹² Viz celou sekvenci Ve šlép. N. 547. Ve strofě 3. má stát: »Růží nejkrásnějších sady.«

¹³ Salve, porta crystallina,
vivi panis officina,
dirae mortis medicina,
flos mundi Marial

Salve, rosa carens spina,
virga florens vi divina,
de qua nux amygdalina
crevit vitae via...

Rýmy téměř zvoní, a obsah? Maria a její neporušené panenství, Maria a Eucharistie (druhý verš... její lůno »dřívna«, kde Duch sv. připravil věřícím chléb života), Maria a hříšné člověčenství, Maria nejkrásnější, Maria bez poskvrny počatá, Maria, Matka panenská, Maria a její božské dítě... Co verš, to myšlenka! Tato a jí podobné sekvence jsou hluboké a poeticky úchvatné rozjímání o tajemstvích víry.

¹⁴ Ó Maria, nebes bráno,
spasitelná léků schráno,
proti těla žádosti,
sad jsi kvítí, zřídlo žití,
cesta míru, v bouři víru
na pomoc spěj s výsostí!

Slavná Matko Nejvyššího,
Matko Boha všemocného,
Matko věčné Moudrosti,
tělo, duši, jak se sluší
Matce Tvůrce, božský dárce
ozdobil vši předností.

Ty, jež vládneš duchům v ráji,
v údolí slz, v bolů kraji
strádajících v úzkosti
ujímej se, zastávej se,
nedej zhynout, cíle minout,
z lécek ďábla vyprosti!

Není ctností, jež ti schází,
tebe milost pevnou hrází
chránila vši křehkosti,
s věky všemi, se vši zemí,
s celým nebem tobě pějme:
»Zdrávas, piná milosti.«

Todl († 1306), John Peckham († 1292), Bonaventura († 1272), autor velmi podobného zpěvu o sv. kříži.¹⁵ Stabat Mater ... zpěv, složený pro soukromou pobožnost (mluví v jednotném čísle — liturgické zpěvy vždycky v množném! Totéž platí o Dies Irae) ... Zpěv, o němž možno říci, že autor jej psal krví svého srdce ... Hledal snad sám v těžké chvíli útěchu u nohou Bolestné Matky na Golgotě? Tušil, čím bude jeho zpěv po celá staletí zraněným duším? ...

Doznávám, že již tehdy, když jsem tyto zpěvy v bohosloví po prvé četl a se modlil — k tomu byly složeny ... aby se je věřící modlili, ne aby autor klidil slávu za své umění ... proto u většiny zpěvů jest autor neznámý! — doznávám, že se ve mně již tehdy, v letech 1909 až 1917, ozvala touha učinit je přístupnými našemu věřícímu lidu, aby poznal neznámé krásy a rozněcoval jimi svou lásku k milované Vládkyni. Ale žel ... každý překlad zůstává daleko za originálem, a nejvíce snad překlad, jenž chce být příliš vybroušený a doslova věrný, a právě tím pozbývá unke, takže ho nelze k modlitbě vzít.

Mimo liturgická poesie nescházela středověku nikterak. Viz, co řečeno v kapitole XV. o májové pobožnosti! V Roueně zřízeno při karmelitánském chrámu za doby Viléma Dobývatele bratrstvo Neposkvrněného Početí. Rok co rok vypsalu cenu za nejlepší báseň ke cti sv. Panny. Podobný zvyk byl v bratrstvu sv. Cecílie u marlánského kostela, jiná města tento zvyk následovala. V Leridě (Španělsku) založena Marlánská akademie, jež pořádala každoročně umělecké závody. Vypsána cena za nejkrásnější báseň, legendu, píseň, hudební skladbu a obraz ke cti sv. Panny. Úchvatnou apostrofu Královny nebes v Dantově posledním zpěvu ráje jsme uvedl v I. díle (str. 347).

Záplava veršů, zpěvů, básní a ód se nám dochovala. — Kolik tisíc vzácných a krásných básní asi vzalo za své! Někteří tvořili v nejrozmanitějších obměnách verše (hexametry) z písmen obsažných v pozdravu

Osvědč moc své důstojnosti
u zdroje tvé velikosti,
u zdroje vší sladkosti:
zdeptej škůdce, vzdaluj svůdce,
co nám radí, co nás svádí,
z našich srdcí vyhoď.

Synu Otce, Jezu Kriste,
krásný květe Panny čisté,
Panny, divů plnosti,
s nebe sstoupils, nás vykoupils,
k naší spáse vzal jsi na se
roucho naší lidskosti.

Na prosby své Matky milé
dej svým věrným dojít cíle,
tam, kde konec žalosti:
odpuť viny, zbav nás skvrny,
s duší čistou, cestou jistou
veď nás k věčné radosti.

¹⁵ Diligenter pone mentem — super Christum patientem — et sibi condoleas. — Christi mortem, Christiane — plange sero atque mane — et in planctu gaudeas. — Crucifixe, fac me fortem — ut libenter tuam mortem — plangam, donec vixero — tecum volo vulnerari — te libenter amplexari — in Cruce desidero. Původní text Stabat Mater jest krásnější ... bohatší o několik rýmů. »Cuius animam gementem, contristantem et dolentem ... Quae maerebat et dolebat, et tremebat, cum videbat ... Fac, ut anima donetur paradisi gloriae ...«

andělském: »Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum«, Jiní dvojverší z písmen téhož pozdravu, rozšířeného o slova »benedicta tu in mulieribus«. Jiní si ztížili úlohu tím, že verši takto složenými hájili Neposkvrněné Početí. Jeden s l e p ý mnich složil takových veršů 150...

Ody, básně a hymny byly někdy akrostichy, a to nejrozmanitějších tvarů. Jak si někdy s rými jen hráli, jak umělecká díla nevyrovnatelně krásy mnohé básně byly, nechť posoudí čtenář z těchto ukázek:

Salve, Virgo v i r g i n u m, stella matutina
sordidum c r i m i n u m vera medicina:
Consolatrix h o m i n u m, qui sunt in ruina,
nobis in a u x i l i u m, Domina, festina.

(Výklad modlitby Salve Regina, neznámého autora, 29 strof.)

Caele p o r t a, per quam o r t a
salus est fidelium,
porta lucis, quae p e r d u c i s
ad perenne gaudium...

Multa d e t e sunt p r o p h e t a e
locuti praesagia,
non i g n a r i, singula r i
te ditandam gratia.

(Neznámého autora; zpěv zvaný »hymnus sv. Kazimíra« téhož metra a s touže úpravou rýmů jest výbor nejpěknějších strof z básnického díla ke cti sv. Panny, připisovaného (neprávem) sv. Anselmovi a obsahujícího několik set strof.)

Regis J e s s e radix frondet
et e x p r e s s e fructum spondet
mundo necessarium:

maris s t e l l a iam est orta,
pura c e l l a, caeli porta,
Domini sacrarium.

Salve, Mater S a l v a t o r i s,
summi Regis et R e c t o r i s
Creatoris omnium:
per quem lucis et s p l e n d o r i s,
dignitatis et h o n o r i s
habes privilegium.

Tu columba ramum f l o r i s
portans, fructum dans s a p o r i s,
Dei nempe Filium:
hic est p r i fructus o r i s,
intus mundans, clamans f o r i s,
vocans nos ad bravium.

(Báseň má osm strof, a ve všech jsou jen tyto dvojce rýmy: o r i s a i u m.)

Nescházejí ani prostinké básně, z nichž dýše něžnost, snoubící se s vroucí láskou. K nim patří na př. Centinomialm Oldřicha Wessofontánského (»Frater Quisutis«), o 183 strofách, »Salutatorium« téhož autora (25 strof), »Acrostichon super Maria, Mater gratiae« (70 strof) atd.

»Ex praecedentibus hinc conilcio, cuius redemit nos amara passio
quod digna Mater sis aeterno Filio, ab ineffabili inferni crucio.«

(Z Centinomia; rozhovor básníkův se sv. Pannou.)

Konrád z Würzburgu (XIII. stol.) praví ve svém díle »Goldene Schmiede«, že chce v hloubi srdce ukovat báseň ze zlata, do ní vsadit draho-kamy ctností Mariiných a tak vytvořit chvalo zpěv ke cti nebeské Krá-

lovny. Jiní němečtí oslavovatelé sv. Panny byli na př. Wernher von Tegernsee (XII. stol.), Filip zv. Kartuslán (XIII. stol.). Ale většina básní byla složena v řeči církve, klášterů a škol (v latině). Ale čím později, tím hojněji se vyskytují básnická díla a zvláště zpěvy v jazyce lidovém.

Dramatická poesie si nedá vzít čest, aby směla závodit s lyrikou a o věnčila trůn Královny andělů aspoň několika kvítky. Závodit? ... Toto slovo musím opravit. Nezávodí — nepoložila tolik kvítků na stupeň trůnu milosti jako její sestra, ale položila přec. Vzpomeňme na př. úchvatného dramatu Calderonova *La Virgen del Sagrario* Panna svatostánku! Drama napsáno r. 1637 — nebudiž nám vytýkáno, že je připojujeme k středověkým zpěvům ... duch, jenž skladatele ovládal, jest duch středověké víry, středověké nadšené lásky k nejsv. Panně, středověkého náboženského vzletu! Kdo drama jen čte, cítí, jak jest duše povznesena vzhůru — když tak působí mrtvá litera, jak asi působil živý děj na jevišti! Skladatel vznešených eucharistických dramát (*autos sacramentales*) dovede opěvovat i vznešenost té, kterou španělský lid veškerým entusiasmem miloval! Ukázky jsme uvedli na vhodnějších místech.¹⁶

Ani středověku nescházejí mariánské květy dramatického básnictví. Vzpomeňme na tak řečené pašijové hry! Nicméně Calderon nad ně

¹⁶ Při čtení tohoto dramatu tázal jsem se sám sebe, zda by podobné skvosty nebyly našim katolickým repertoírům k větší cti než různé bezduché milostné frašky, bez ceny nebo i velmi pochybné ceny a tendence. Velká minulost Španělska se zračí jako v zrcadle ve třech aktech tohoto dramatu. Jeho předmět jest prastarý milostný obraz Matky Boží, chovaný v Toledu, podle legendy malovaný andělskou rukou.

Člověk smí se honositi,
že ho nebe obdařilo
výsadou, jíž anděl nemá:
toho denně proměňovat,
u oltáře v rukou chovat,
kterému se anděl klaní.
Vida naše štěstí anděl
vykreslil sám tuto krásu,
která naše oko blaží.
»Tobě stačí, že smíš Syna
denně Otci v oběť přinést;
mně zas dopřej ztělesnění
přesvatou tvář jeho Matky...«

— — — — —
Jak jste šťastni, Toledánští!

Pomocníci máte v bídách,
přítav spásy v bouřích divých,
asyl v neštěstí a nouzi,
útěchu vždy, když jste v slzách,
balzám pravý pro své rány.
U ní najde vždycky jistou
pomoc každý pro svou křehkost,
radost najde zkormoucený,
osvěžení ten, kdo pláče,
žíznivý zdroj vody živé,
sladkou mannu hladovící,
hříšník jistě útočiště;
toť přec její věčná chloub,
že jest matkou klesajících —
naše čest a naše sláva!

Tak mluví v prvním aktu sv. Ildefons o milostném obraze. Druhý akt líčí, jak Toledo padlo po bitvě u Xeres de la Frontera do rukou Maurů, a jako jiné milostné mariánské obrazy byl i tento od křesťanů ukryt. Ve třetím aktu se opěvuje znovudobytí Toleda (po 350 letech), obraz objeven, a vítězný král Alfons VI. s hlubokým dojetím čte na jaspisové desce nápis: »Tento obraz převznesený — jesti Panna svatostánku — v tuto studnu uložily — sklíčené ji věrných ruce — by ji skryly před Araby. — Třikrát smutni, kdož ji skryli — třikrát šťastni, kdož ji najdou!« Nebyly by podobně zpracované děje (na př. osudy svatyně hostýnské) větší okrasou katolického jeviště než...?

vyniká... V zemi Neposkvrněného Početí spolu s bohoslovci a mistry štětce přispělo i drama svou hřívnou k oslavě výsady Marliny. El gran Principe de Fez (str. 117.)... Podkladem jest podivuhodné obrácení krále Fezu a Maroka, jež se stalo za dnů básníkůvých. Tanner T. J. sděluje, že tento vládce »z vnuknutí Panny Marle« přijal křest, vstoupil do řádu T. J., načež po přijetí svatých svěcení byl poslán k svým krajanům do Afriky, aby jim nesl světlo Kristovo, na lodi však zemřel (r. 1668) a byl pochován v Madridě. Calderon nedostížnou poesíí předvádí, jak na Maltě v zajetí maltézských rytířů čte král Ribadeneirův životopis sv. Ignáce; náhodou otevře místo, kde světec cestou z Manresy na Monserrate má známý rozhovor s Maurem o panenství Matky Boží. Zahloubán v četbu, v pozadí jeviště se objeví sv. Ignác a Maur, a hovoří:

»Vězi Tak jako světlo slunka
do komnaty uzamčené
kříšťálovým oknem vchází,
když jím projde, stejným leskem
potom jako dřívě září,
leč i kříšťál trvá dále

bez poruchy, zcela čistý...«
Princ ustane a praví:
»... Jsem věru zvědav,
křesťanu jak podaří se
rozvinouti podobenství
o světle a o kříšťálu...«

Sv. Ignác vysvětluje Maurovi tajemství vtělení. Maur pochybuje dále:

»... Rád bych zvěděl,
co as mohlo Boha pohnout,
velebnost by svou tak snížil
s nebes jasu k lidské bídě,
s lidskou chudobou ji spojil?«
»Člověk s potomstvím svým celým
v satanově úpěl moci;
v milosti byv Bohem stvořen,
lstí a zlobou hada sveden
pozbyl všechněch nebes darů.
Nejvyšší však nedopustil,
aby torsem bylo dílo,
k svému obrazu jež stvořil.¹⁷
Proto věčná moudrost Boží
tak řád světa napravila,
aby lidské tělo přijal

Syn, jenž Otci ve všem roven,
a tak lidstvo bídy zprostil.
Když chtěl na zem Syn již sstoupit,
připravil mu Otec Matku,
chrám a stánek Ducha obou.
Proto byla bez poskvrny
počata již v lůně matky,
v svatosti, milosti plná;
nadto ještě ustanovil,
panenskou by matkou byla.
(Žádostivost se jí netkla
aniž dědičné stín vlny.)
Maria jen a Syn její
sami jsou té kletby prosti:
vlastní mocí Syn Marlin,
Matka Synovou milostí.«

Toto čtyřverší se několikrát opakuje; poesíí, již není rovno, uzavírá po dvakrátě vývody Ignácovy, úvahu královu i celé druhé jednání — na konci dvakrátě zpíváno od andělů... S melodíí si je nesl lid domů... Nelze jinak, leč že se rozcházel v náladě podobné jako my od májového oltáře — —

»Přijde den, kdy světa vládci
budou vyznávat a věřit,
Maria jen a Syn její
staré kletby že jsou prosti:
vlastní mocí Syn Marlin,
Matka Synovou milostí...«

¹⁷ ...odvěké by plány jeho bídný satan lstivě zkřížil...

Některá dramata Calderonova (odezíraje od »autos sacramentales«) by bylo lze nazvat vpravdě mariánskými, jejich krása okouzila i protestantské ctitele básníkovy. La Aurora en Copacabana (Ranní červánky v C.)... Světlo Kristovo vítězí nad modloslužebným uctíváním slunce v pohanském Peru. Maria Panna při tom zora, jejíž připravuje pravému Slunci spravedlnosti cestu do srdcí... poslední (třetí) jednání nedostižné krásy! Alegorická postava modloslužby lká nad tím, co působí v duších Indiánů kouzlo lásky Marilny:

»Musím nadto ještě vidět,
kterak této Panny obraz
postaven jest v mojí říši?
Ó pak všechna naděj mizí,
že bych v této zemi vládu
já zas ještě někdy měla,
oltáře a službu lidu.
Vímť já dobře: kam kdy úcta
k této čisté Panně vnikne,
bude vždy a stále vládnout...«

Jako pravý syn Španělska neopomene autor вплést i milou vzpomínku na Neposkvrněné Početí.¹⁸

D

Ze zlaté doby úcty mariánské, ze středověké poesie, jsme uvedli jen několik ukázek, několik krůpějí z moře chval mariánských. Když se v pozdním středověku Evropa odcizovala duchu církve, když humanismus pohřbenou antiku vyvedl z hrobu se všemi jejími přednostmi i neřestmi, zpohanštěli z velké části ti, kdož vládli perem. Přestali opěvovat nejčistější Pannu, a místo do azuru nebes namáčeli péro do kalu. Mariánská lyra umlká i na západě. A pak jako mrazivý severák reformace, nepřítelka všeho umění... Bořeny chrámy, ničeny obrazy, páleny prastaré rukopisy, nedostižné literární i kulturní ceny... Kolik překrásných mariánských zpěvů asi vzalo za své!...

Pak prosalcký novověk. Prosalcký — protože se »habilitoval« na zemi, k zemi sklonil srdce i zrak, a země jest próza a příbytek prózy... pravá poesie jest dcera nebes — — k nebi a ne k zemi musí básník obrátit oko — —

Nevytýkám novověku, že jest chudý na verše ke cti sv. Panny — ale to mu vytýkám, že je nepíše vždycky na kolenou — — V příští kapitole

¹⁸ Dnes se všeobecně odsuzují smyslné romány Brodského a poukazuje se na jich zhoubný vliv. Ale budiž mi dovolena otázka: Ozval se někdo z našeho tábora proti nim, dokud byl Brodský katolickým farářem? Či začaly působit zhoubu teprve po jeho odchodu z církve? Katolíci pokládají u nás »za svého« každého autora a neosmělují se proti němu promluvit, dá-li najevo, že ještě trochu věří v Boha, ba revue dokonce doporučují jejich produkty mládeži. (Dnes na př. V. J. ... jen »mezi sebou« ústně odsuzují...) Kdysi mi přišla do rukou kniha. Pornografie... neostýchala si dát do vývěsního štítu »katolický román«. A nikdo ani slova proti ní!

o tom bude řeč; ostatně každý ví, co tím chci říci. Básní mariánských má novověk mnoho, až příliš mnoho — žel, že to jsou pouze básně a ne modlitby. Jako malíř, jenž dnes maluje Venuši a zítra Madonu, není s to vdechnout jí ve tvář nadzemský půvab a kouzlo andělské čistoty, aniž ji odít čarovným nimbem nepokáleného panenství, tak ani básník, jenž dnes skládá milostné básně po způsobu trubadurů, až příliš smyslných, a zítra »na objednávku« se pokouší opěvovat sv. Pannu panen. »Již všemi písněmi můj kypěl ret...« čtu v prvním verši jakési »mariánské« básně — »Tvé oko šumné jezero, v něm stříbro hvězd se blýská; kdo jednou do něj pohleděl, si věčně po něm stýská...« Báseň, lež by se hodila docela dobře do prvního dílu Růže stolisté. Najdeš v ní vůbec jména Marilno? Stěží; a i kdyby — škrtni toto jediné slovo, a nikdo na světě nepozná, koho básník opěvuje. Srovnej s tím naše ukázky na předešlých stranách!

Na mariánského básníka klademe tytéž požadavky jako na mariánského malíře. Nemožno-li před obrazem Madony se modlit (kap. XX.), nemožno-li se b á s e ň ke cti sv. Panny modlit, nepovznese-li ducha k ní, pak není růží, jíž možno ozdobit její trůn; jest jen umělá růže, bez vůně, bez půvabu... V básni musí být nějak vyjádřeno důstojenství Matky Boží nebo n a d p ř i r o z e n á krása Neposkvrněné Panny, moc její přimlavy nebo kouzlo její lásky... slovem něco z toho, co ji činí tím, čím jest, ať sama v sobě, ať věřícímu lidu.

Vizme chrámové písně! Někdy jsou nevalné umělecké ceny, ale povznášejí ducha vzhůru — odezírám ovšem od nedůstojných písní, o nichž¹⁹ byla řeč I. 308, III. str. 165⁷. Prostá píseň Vzpomeň, ó Královno milá rozněcuje srdce důvěrou k Matce milosrdenství, píseň Budiž věčně velebena vysvětluje lidu prostým a srozumitelným způsobem nauku o Neposkvrněném Početí atd. Nepopírám, nechybí takových zpěvů — netvrdím, že básní, jež podle mého názoru do mariánské zahrady nepatří, jest většina. Vytkl jsem, co dlužno vytknout. Nepochybuji, že ani novověká církevní poesie není chuda na výtvoře krásné formou i obsahem, třebaže některak nedosahují ani krásy ani hloubky ani vzletu hymnů Efrémových nebo Adama a S. Victore. Krása a půvab nejsv. Panny působí i dnes na duše kouzlem neodolatelným, a zbožnost i láska věřících pokouší se i dnes vyjádřit a zvěčnit její krásu rytmem a rýmem, jenž nejsnáze dovede duši propůjčit křídla k vzletu do nebes, zvláště je-li sbratřen s melodii.

Básník z p í v á, zvláště lyrický básník... Báseň a píseň bývalo totéž, především v národní poesii. Duše oplývající radostí zpívá, duše milující zpívá, ta i ona chce, aby píseň rozněsila jejích štěstí na perutích větru do širokého kraje. Duše toužící zpívá a vkládá veškeru touhu svého neuspokojeného srdce do melancholických tónů svých písní; i krvácející srdce mnohdy zpívá a jako raněná labuť chce do světa vyzpívat svůj přehořký žal. »Židé nezpívají,« čtu v odborné knize (Otto W.); »nemají

¹⁹ Při prvním vydání jistého kancionálu upozornil Kosina, autor Horů Olympských, muž věřící, že od církevní písně právem požadujeme i k r á s u. Trojí krásu: ideovou (obsahu), formální (formy), hudební. Měl asi na zřeteli písně tehdy v kancionálu uveřejněné, na př. ke Křížové cestě: »Sběř kopá jej a bije židovská, a nutí povstati zlá chasa lotrovská.«

eposů, poněvadž jim chybí hrdinský duch heroů; nemají lyrických písní, jež povznášejí ducha nad prach země... k tomu jsou příliš hmotnější.« Bývalo ovšem jinak. Proroci, bible... Královský pěvec, praotec sv. Panny... dokud národ Israelský žil svému velkému poslání, dokud žil z naděje a nadějí ve velký záslib Hospodínův, v Mesláše, Syna panenské Matky.

V náboženství poesie, zpěv a hudba spadají v jedno. Tak je tomu u všech národů, tak tomu bylo ve S. Zákoně, tak je tomu i v pravém náboženství Kristově. Kdo slyšel kdy ve švýcarském Einsledelnu po nešporách zpívat mnichy v milostné kapli Salve Regina, kdo slyšel středověká chorální responsoria, v adventě Rorate caeli, o vánocích Adeste fideles, v době svatopostní Attende Domine, o velikonocích Alleluja, o filii nebo Regina caeli, porozumí, co znamená náboženský zpěv. Jak disponuje ducha, jak vzbuzuje náladu přiměřenou té neb oné době! A prostý věřící že by toho nezakusil? Rorální písně... Narodil se Kristus Pán a vůbec vánoční koledy... Již jsem dost pracoval... Alleluja, vstalť jest nad smrtí zvítězitel...

Marlánský zpěv... Středověk... Kdyby všichni čtenáři tohoto dílka měli příležitost slyšet chorální zpěv některých marlánských sekvencí, pokud se nám nápěv uchoval, nevím, zda by nezatoužili bezděky po době, kdy se tyto melodie ve svátky sv. Panny ozývaly v katedrálách, v dómech, v opatských chrámech, zda by neřekli, že se narodil příliš pozdě. Kolikrát zkomponováno chorálně Salve Regina nebo O Inviolata!

Co komposice moderních mistrů? Lze-li říci o těch, kteří vládli štětcem, že skoro každý se pokusil zvěčnit na plátně tvář Madony, lze říci o velkých komponistech, že skoro každý opěvoval i Marii... o komponistech, kteří zasvětili své talenty docela nebo z velké části posvátné hudbě. Ten zkomponoval Stabat Mater (Pergolese, Palestrina, Haydn, Dvořák...), onen Salve Regina nebo Ave Maria...

Od těchto skladeb světových umělců sestupme zase k prostým písním našich chrámů. Mohutné a velebné Tisíckráté pozdravujem tebe, něžné Matičko Boží obětuj, vroucí Zdráva buď nebes Královno, radostné Vesel se nebes Královno, důvěryplné Matko Boží neslýcháno, lkající Matka pláče... Nikdo není jako Maria mluven, proto nikdo tak opěvován; není bytostí tak krásné, čisté a vznešené, proto není písní tak čistých a ducha povznášejících a v žalosti konejšících. Prostíneké písně našeho lidu! Zajdi si na Sv. Hostýn v poutním období, skryj se někde v ústraní, pozoruj, poslouchej... Odpoledne po cestě nahoru, na vrchu, ve svatyni, večer, do noci, ve chrámu. venku... od časného rána až do samého poledne při mši sv., jedna za druhou... odpoledne, kdy se poutníci vracejí... Prostíneké písně, ale lid zpívá a zpívá, protože mluve - -

XX. MARIA V UMĚNÍ VÝTVARNÉM.

Maria, zaměstnání všech věků.
(Bernard.)

A

Obrázek z malířské školy. Mistr ukládá žáku, aby zhotovil obraz kteréśi bohyně. Žák se dal do práce, a nešetřil šperky. Náramky samý dráhomam, náhrdelník samá perla, náušnice a nevím co ještě, snad i do vlasů jí vložil vzácné skvosty. Konečně hotov... ukáže mistru, co na plátně ztělesnil. Mistr se zahledí na obraz... »Učinil jsi ji bohatou, protožes ji nedovedl učinit krásnou...«

Kolikráte mne již výrok tohoto mistra napadl! Když se pokoušíme my vykreslit krásu Neposkvrněné Panny, ať slovem, ať pérem, ať štětcem nebo díátem... Nešetříme slov, nešetříme zlata... a jsme-li upřímní sami k sobě, musíme si říci to, co onen mistr svému žáku — Útěchou jest nám vědomí, že dokonale by vznešenost a krásu vyvolené Panny nevystihl ani anděl — Proto naše nedostatečnost nám nebude překážkou, abychom se nepokoušeli o nedosažitelné — »Tolik přej, co síly stačí, nad vši chválu ona větší, všechna chvála chabá jest — —«

Platí o Bernardově řečech, platí o Efrémových verších, platí i o Murillově štětcí — Od poesie přecházíme k malířství.

Malířství, umění, jež první vstoupilo do služeb nebeské Královny... dříve, daleko dříve než poesie... o celá staletí... Kdo chce vidět nejstarší obrazy přesvaté Panny, musí sestoupit do katakomb. (Str. 128.) Co tehdy věřící cítili a co věřili, zvěčnili a ztělesnili štětcem, nikoli slovem; jakoby mlčení, jež jim ukládala situace, ovládlo celý jejich náboženský život, a křesťan, prozrazující se spolubratru jen rybou, kterou na pohled jen mimoděk prutem do písku rýsoval, vyjadřoval i pod zemí ve shromaždišti věřících svou víru nikoli výmluvnými verši, nýbrž mlčícími obrazy a reliefy.

Nejstarší obrazy sv. Panny (str. 128)... namnoze neumělé, svědčí však o lásce věřících neméně než neumělé verše, jimiž venkovská dívka opěvuje svou nebeskou Matku. Vzdělanec se jim snad usměje, ne z pohrdání, nýbrž pro jejich prostou nalvni srdečnost — zdaž se jim usměje i sv. Panna? Nejkrásnější bezvadné verše, plné hluboké theologie — co je to vše vůči chválám, které jí vzdávají andělé? Země tak ubohá a chudíčká vůči nebi, a cokoliv konáme ke cti Královny nebes, je stejně chudíček. Svatá Bernarda se nemohla podívat na žádný obraz sv. Panny. V mysli jí utkvěla nebeská krása, na niž zřela v massabelliské jeskyni, a proto obraz sebe krásnější ji odpuzoval. »Jak ohyzdné...«

Když církev opustila katakomby, ovládal Cařihrad jak politický tak kulturní život; též doména umění patřila jemu. Vzpomeňme na chrám Boží Moudrosti (t. j. vtěleného Syna Božího), porovnejme ho s římskými basilikami! Orient tehdy předstihl okcident, a to i v oslavách Matky Boží. Východ dříve než západ vykreslil její obraz, jak pérem tak štětcem. Od dob Efrémových tam slyšet nepřetržitě hymny a ódy opěvující Přesvatou (Panagia), Přeblaženou (Pammakaristos), veskrze Neposkvrněnou (Panamomos)... Jak by tyto hymny, plné vroucnosti a žáru, zůstaly bez vlivu na výtvarné umění! Čtu síce v odborném díle: »Maria Panna bývala zobrazována jako Královna, s královskými odznaky (korunou, žezlem...);

množství perel, drahokamů a zlata zdobívalo často její obrazy, takže mívaly cenu ohromnou. Z byzantské periody pochází též mnoho drahocenných uměleckých mosaik. Ale východořímský umělec nedovedl v říši cesaropapismu a byzantinismu spojit královskou vznešenost s milou vroucností a něhou. **María Královna** — taková, jakou sám vídával na trůně!« Ale toto tvrzení nelze zevšeobecňovat. Za pozdějších staletí lze ovšem zjistit pokles; a teprve potom zjev Madony pozbývá něhy, převládá jakási upjatost... Ale za rozkvětu? Stačí pohlédnout na obraz **Matky Ustavičné pomoci**, dílo to byzantské (viz dole), abychom se přesvědčili, že s počátku dovedl i na východě vložit vroucnost a něhu nejen do výtvorů péra, nýbrž i do výtvorů štětce.

Celkem lze v byzantských obrazech **Matky Boží** rozlišit čtyři nebo pět typů. Nejoblíbenější snad byla t. zv. **Lukášova Panna Maria** — podle legendy malována od mariánského evangelisty; na loktech Ježíška, jenž v levici drží svitek (knihu) a pravicí žehná — obraz, jenž byl ve velké úctě u všeho lidu a zničen při vyvrácení byzantské metropole r. 1453; zachovaly se však nesčetné kopie. Jiný typus byla **María Panna Blachernská** (Blacherny, proslulý cařihradský chrám), obraz zničený za obrazoboreckých bouří od Konstantína Kopronyma. Sv. Panna jest představena jako orantka (str. 128), a v této podobě se objevuje později i na mincích. Jiný typus jest **Panna Maria Vítězná** — originál převezen r. 1453 do Benátek. Konečně **Matka přemilá**, vinoucí k sobě Jezulátko (podobně jak vidno na obraze **Matky Dobré rady**), a **Matka milosrdenství**, kterýžto poslední typus jest mnohonásobně reprodukován v ruských pravoslavných chrámech. I **Panna Maria Čenstochovská** patří do této skupiny. To jest doba rozkvětu byzantského umění. Ve tváři sv. Panny se zračí vznešená velebnost a královská důstojnost, jež ponenáhlu přechází v nevýslovnou něžnost a milý půvab. **Matka Boží** pravidelně zahalena závojem, jenž na čele ozdoben hvězdou (**Matka Ustavičné pomoci!**), říza bývá červená, přehozena modrým pláštěm, nad hlavou nebo po straně nápisy, a to začáteční písmena slov **Matka Boží** a **Ježíš Kristus**; u **Ježíška** někdy čteme **ὁ υἱος** (»ten, kterýž jest«).*

V době, kdy na východě začíná pokles, začíná na západě vzestup. **Románská doba** se sice ještě nemůže docela vymanit z vlivu pozdní epochy byzantské. Výraz tváře vážný, slavnostní, sv. Panna sedí na trůně... tedy »**Královna**«. Ponenáhlu se tvář stává krásná, milá, něžná, a na rozhraní románského a gotického stylu (v polovině XIII. stol.) opuštěna půda byzantské tradice nadobro. **Madona** zobrazována častěji stojící.

Tvůrce nové epochy byl **sienský umělec Vít (Guldo di Siena)**: on první dovedl vdechnout Madoně vnitřní život a cítění; mezi ní a Jezulátkem pozorovat po prvé duševní kontakt: hlava sv. Panny mírně nakloněna k božskému dítěti, jež chová na levém loktu, a Ježíšek zase tvářičku obrací k Matičce. Podle Víta se řídil i **Duccio di Buoninsegna** († 1318).

* V Cařihradě na místě, kde křižovalo mnoho cest, stál chrám s »**Lukášovou Pannou Marií**« a se značkami (nápisy) pro chodce. Tento obraz nazýván »**Panna Maria ukazatelka cesty**«... Brzo vznikl zvyk stavět kaple a sochy **Matky Boží** na mořském břehu poblíže nebezpečných míst, s lampou, jež v noci hořela a varovala loď před ztroskotáním. První majáky, jež svět zná! Krásnější a milejší než dnešní **Hvězda mořská**...

Jeho obraz »Sláva Marie Panny« byl r. 1310 za hlaholu zvonů nesen v průvodu do sienské katedrály. Krom apoštolů obklopuje trůn nebeské Královny 22 andělů a 10 světců. Rysy její tváře jsou oduševněny, překrásné ... taková elegance, velebnost a vznešenost, spojená s nevýslovně milým a půvabným výrazem ... Nevýslovná láska k božskému dítěti dýše z celého vzezření — (Ježíšek oblečen!). Poslední velký mistr sienský byl Šimon Martini († 1349), jehož obraz (fresko) Marie Panny, patronky města, jest v radničním sále — Siena se jí zasvětila r. 1260. Ze sienské školy pocházeli i Martiniho žáci, jež Karel IV. pozval do Čech k výzdobě Karlova Týnu.

Za pozdní gotiky se stal velmi oblíbený motiv ze Zjevení sv. Jana 12. 1. Maria Panna zobrazována s měsícem u nohou, s korunou a žezlem, ozářena slunečním světlem. Objevují se i nové typy, na př. pleta (Bolestná Matka) a motiv »Pod tvůj plášť se utíkáme ...« (Kněžny ve středověku ukrývaly pod svůj plášť ty, kdož u nich hledali asyl, a tím je zachránily před přísností neúprosného zákona.) Na výtvarné umění mělo nemalý vliv i množství poutních míst, vzniklých na sklonku gotiky, t. j. ve XIV. století.

Ve stol. XV. ustupuje gotika renesanci, a umělecká sláva přechází se Sieny na Florencii. Jan Angeliko da Fiesole († 1455) ... Maloval prý své obrazy na kolenou. Nevím, zda to je doslova pravda či spíše řečnický obraz; jisto však jest, že i o malbách platí, co jsme řekli o básních. Skladatelé starých zpěvů mariánských se modlili, noví je píšili v lenošce; staří malíři se modlili, malovali »krví svého srdce«, jak o své Bolestné Matce Boží řekl Paolo Veronese¹ — proto možno před jejich obrazy se modlit. Fra Lippi (Dalmasio) a Jacopo Avanzi nechtěli malovat jiné obrazy kromě Madony. Lippi nepřikročil nikdy k malbě leč po celodenním postě a ranním sv. přijímání, aby pokáním a modlitbou očistil fantasii a posvětil štětec. Když se stal mnichem (karmelitánem), pokračoval ve svém umění, své obrazy prodával a výtěžek věnoval chudinně. Často přišel před vlastním obrazem do vytržení, když o mariánském svátku byl některý slavnostně odhalen. »Studium ani talent není s to, aby shrnul do jediné tváře tolik svatosti, skromnosti, čistoty.«² Připojme hned podobný obrázek z nové doby: kdykoli Trenkwald († 1897) se chystal vytesat sochu svaté Panny, vždycky se předtím mnoho a dlouho modlil, dal sloužit i několik mší svatých, aby vyrobil dílo »důstojné Matky Boží«. Nedivno, že mnich, uvedený již bl. Angeliko, jednal podobně. Jeho Madony jsou modlitby, olejem a barvami na plátně zhmotněné.

¹ Jeho mistr mu ji zničil. Kázal mu, aby namaloval jakousi ohavnost a vyhlédl mu model. »Nikdy neposkvrním své oči, ruce a štětec takovou ohavností ...«

² Tento muž jest dokladem, že ani zbožnost ani svatost nechrání před hříchem, nevaruje-li se kdo příležitosti. Zaměstnán výzdobou ženského kláštera zahleděl se do řeholní sestry (Lukrecie Butie) a utekl spolu s ní; jejího příkladu následovaly jiné. Pohoršení ve Florencii bylo nesmírné. Chycení, nucení vrátit se do svých klášterů, až papež oba osvobodil od řeholních slibů. Na jeho obrazech lze pozorovat potom jakýsi světský rys — co duše prodělává a prožívá, nemůže zůstat bez vlivu na její výtvoř!

Z Angelikových Madon se nejvíce chválíva Annunziata (Zvěstování Panny Marie). Já bych dal přednost obrazu Santa Conversazione (Ponoření do svatých pravd): Maria Panna, patronka svaté vědy, vedoucí duši k Bohu, trůní uprostřed světců.

Co říci o dalším období? Umělec řekne: »Vzestup.« Dogmatik musí říci: »Sestup, úpadek křesťanského umění.« Umělec... řecme: je d n o s t r a n n ý umělec, jenž hledí výlučně na formu, kdežto pravé umění ve shodě s dogmatikem musí hledět především na i d e u, jak už vysvětleno. Malíři začínají namáčet štětec do pohanských barev. Padua propadla docela antice. Mantegna († 1506)... každý jeho andlěk je malý eros. Toskánská škola, umbríjská škola, z nich vyšlá benátská škola... Tizlán († 1576) zobrazuje Madonu s třešněmi, s králíkem... Jak se vzdálili od starokřesťanského ideálu! Tam Jezulátko v dlouhé tunice, v ruce buď žezlo nebo symbol zeměkoule nebo žehná — vše znamená jeho božské velebnosti nebo královské moci. Obraz Panny Marie Sněžné... Ježíšek žehná a má v ruce knihu... v něm jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti... Někdy vůkol andělů, často se symboly: jablko — hned si každý vzpomene na rajske ovoce a na Adamův hřích, k jehož nápravě nám Panna toto dítěto zrodila. Jindy beránek — kdo by hned nevzpomněl Beránka Božího? Nebo hrozen vína, symbol nejsv. oběti. Na všech takových obrazech k nám Jezulátko volá: »Já jsem Spasitel světa!« Pak ovšem netřeba vysvětlovat, kdo je ta, jež ho chová na klíně nebo v náručí. Když však dají Ježíškovi do rukou hračku a zobrazí ho neoblečeného, když jeho matka přihlíží k tomu, jak si hraje nebo jak spí, snad ho i konejší (Lorenzetti, Madona del Latte) — věc, s níž žádná slušná matka nepůjde na veřejnost... To nejsou obrazy Matky Boží — to jest pouhá apotheosa přirozené lásky lidské matky k dítěti, nic víc. Jistí lidé tuto okolnost prohlašují za přednost; podezřelá chválí!

Nicméně i toto období nám dalo některé krásné výtvary. Od Fra Bartolomeo († 1517) pochází obraz Matky milosrdenství v Lukce. — Prostřednice mezi nebem a zemí v mladistvém vzezření ukazuje levicí na zástup těch, kteří se utíkají pod její ochranu, pravicí vztahuje prosebně ke Kristu vysoko nahoře trůnícímu. Obraz věnčen nápisem: »Lito mi zástupu.«

Z umbríjské školy pochází Raffael Sanzio († 1520). Žasneme nad množstvím Madon, jež namaloval tento 37letý umělec. Kdyby se byl dočkal 99 let jako Tizlán...! Ale o jeho Madonách lze slyšet úsudky docela různé; někteří nemohou nalézt slov, aby je s dostatek vychválili, jiní se vyjadřují odmítavě. Jisto je, že před některými jeho Madonami se modlit nemožno. Jeho ctitelé ho omlouvají, že nemaloval všecky pro chrám, nýbrž pro paláce, síně, sály, kde měly účel dekorativní, nikoli náboženský. Byl si tedy vědom, že před nimi se nikdo modlit nebude (Madonna del Granduca a jiné). Budiž, ale pochybuji, zda vhodno užívat Madony k dekorativním účelům... Život tohoto umělce nebyl špatný, nebyl svatý — o jeho nejslavnější (sixtinské) Madoně jsem slyšel od očitých svědků docela protivné posudky. »Já byl před jeho Madonou jako v kostele...« »Mne nechala jeho Madona docela chladným.« Můj dojem? Týž, jako těch druhých! Nelze popřít, že vznešenost vpravdě královská vane z jejího zjevu; hodil-li se však k tomuto knížecímu majestátu nahé dítěto,

Jest více než pochybno. Víz o tom str 33; II. 21. pozn.³ Podle čeho poznám, že dítko, Jež chová, Jest Syn Boží a Spasitel světa? Nepozná nikdo!

Pozdní renesance přináší nové motivy. Po bitvě u Lepanta se sledujeme často s Maríí Vítěznou, rozvoj pobožnosti růžencové dal podnět k obrazům Královny sv. Růžence, objevuje se častěji obraz sv. Rodiny...

O severních školách (německých — kolínských, franckých, švábských... a o holandských) dostačí zmínka. Jen málo obrazů Madony vyšlo z jejich dílen. Bratři van Eyckové (Hubert † 1426, Jan † 1441... tento zobrazil několikrát sv. Pannu), Dürer, známý nám hlavně svou strahovskou Královnou sv. Růžence († 1528 — s počátku vítal vystoupení Luthe-rovo jakožto bojovníka proti zlořádům zesvětačelé církve spolu s přítelem Willbaldem Pirkheimerem, ale brzo se od něho oba odvrátili), Hol-beinové, otec († 1524) a syn († 1543; jeho nejkrásnější náboženský obraz jest Darmstadtská Madona), Rubens, konvertita († 1640; mezi jeho 2000 — 3000 obrazy najdeme sotva nějakou Madonu) a jeho žák van Dyck († 1641, od něho pochází několik obrazů sv. Rodiny a Bolestné Matky Boží).

Nevím, zda jest každému známa pražská škola. Bratři Mikuláš a Konrád Wurmser malovali za Karla IV. překrásné Madony. Husitské bouře učinily brzo konec této škole, jež se začala tak slibně vyvíjet.

³ K tomu, co řečeno na str. 21. II. dílu, připojujeme scenu z Caldero-nova dramatu La Virgen del Sagrario. Selim, maurský mohamedán, líčí dojem, jež na něj učinil obraz sv. Panny, ve studni skrytý (str. 170) a od něho objevený:

»Dítka v náručí též chová,
ačli její vlastní srdce
není to, co k sobě vine.
Soudil bych, že její syn to,
kdybych nebál se to říci,
neboť nevinnost tak čistá,
jaká z její tváře dýše,
může být jen panny zdo-ba.
Je-li přesto ono dítko

její syn, pak vpravdě Bůh to,
ona jistě Matka Boží!
S láskou hledí dítko k Matce,
blahem oplývají oba;
vyloučena všecka tíseň,
kde tak něžná láska blaží...
K vznešené té paní vzplálo
láskou srdce mé a úctou:
onať jistě Matka Boží!«

Vypisuji z odborného díla: »Raffael se dal svést antikou. Více než ná-boženská idea mu leží na srdci krása a dokonalost forem, a často ve smyslné kráse jeho panen poznáváme rysy bytostí, jež miloval. Proto se nehodil za malíře Ukřižovaného — ten musí milovat Krista! Michel Angelo maloval sice Ukřižovaného, ale jemu bylo cílem umění, nikoli Kristus: tělo Ukřižovaného mu bylo příležitostí, aby ukázal své anatomické zna-losti a pochlubil se svou dovedností; idea náboženská přichází až na druhém místě. Benátská škola se svým knížetem Tizianem nemá křesťan-ských inspirací, tam má žezlo mythologie. Tizian, jenž maloval Dianu a Venuše, nebyl s to, aby namaloval Ukřižovaného nebo Madonu à la Murillo. Tintoret z téže školy namaloval Kalvarii; tvůj dojem? Ty figury kromě Krista činí dojem: »Víme, že jsme dělání pro galerii, pro publi-kum«... Voják nalevo jest pyšný na to, že se může pochlubit svou vyleš-těnou zbrojí, jezdec napravo, že má bezvadného bělouše, ženy stavějí na odív odhalená ramena... Vše děláno pro efekt, v pósách napřed na-studovaných... Jsou to téměř herci, kteří volají: »Teď, diváci, tleskejte!«

Jednu Madonu má svatoštěpánský chrám v Praze, druhá jest ve Vyšším Brodě.

Španělsko, země Neposkvrněné... Bartolomé Esteban (Štěpán) Murillo († 1682), muž křesťanského života, zavírá voj velkých mistrů. Reinhold Baumstark praví o něm: »Zachránil španělské malířství před dvojnásobným nebezpečenstvím, totiž že nepropadlo italské pohanskému koketování se smyslností ani holandské plytkosti a próze.« Ve svých Immakulátách dosáhl bez odporu nejvyššího zduchovnění a zidealizování forem. Neznám krásnějších Madon nad jeho. Neposkvrněná měla pro něho neobyčejný půvab a přitažlivost. Jsme zvyklí, že náboženský malíř znázorňuje často symboly, co chce vyjádřit. Královnu nebes posadí na trůn nebo jí dá do rukou žezlo a na hlavu korunu, anebo za podnoží zeměkouli. Neposkvrněnou ozdobí lilie nebo jí položí k nohám hada a skráně věncí korunou dvanácti hvězd. Murillo se obešel bez symbolů — nanejvýš andělci u nohou sv. Panny mají v ruce nějaký symbol, lilie a pod.; mistrovsky dokázal vložit do tváře sv. Panny takový nebeský výraz nadzemské andělské čistoty, že na první pohled pozná každý: »To jest Neposkvrněná!« Asi třicetkrát je zvětčnil štětcem, »jejž, zdá se, nořil do azuru andaluského nebe«. Celý zjev Marlin vyjadřuje nejvyšší čistotu a nevinnost. Concepción, la Purísima, Neposkvrněná, vždy Čistá, Nejčistší... Viz titulní obraz I. dílu!

Nejpěknější snad je Immaculata v sevillském museu. Levá noha spočívá na obláčku, pravá na půlměsíci (Z) 12. 1), ruce spjaté k modlitbě, tvář pohlíží dolů, hluboko dolů na ubohou, po vykoupení a čistotě toužící a vzdychající zemi... nad níž se vznáší ona, jediná neposkvrněná a čistá, obilta světlem nebes... vysoko a široce nad zemí vlá její plášť.

Poněkud jiná jest koncepce světoznámého obrazu v Prado: tentokrát hledí Neposkvrněná k nebi, v nebeské rozkoši, ruce na prsou zkřížené, jakoby chtěla zadržet srdce překypující citem; blahem se téměř rozplývá, u vytržení... maně vzpomeneme na Introit mše sv. ve svátek Neposkvrněného Početí: »Neskonale se raduji v Pánu a plesá duch můj v Bohu mém...«

Jiný obraz, chovaný v Louvru, maloval r. 1678 pro nemocnici; dostal se pak do Anglie, Napoleon III. jej koupil za 615.000 franků. Označen pořadovým číslem a zařazen do sbírky obrazů v museu... Zdaž to velký umělec tušil? Zdaž by si to byl přál? Neřekl by sám, že lidstvu přinesl daleko větší požehnání nějaký neumělý obraz Bolestné Matky, před níž ve vesnickém kostelíku sta a sta krvácejících srdcí našlo útěchu a uklidnění? Nemusí věřící Čech nebo Moravan nebo i cizinec hledět s daleko posvátnější úctou k milostnému obrazu svatohostýnské naší Královně a Ochránkyni? Kolik požehnání se odtamtud rozlilo do srdcí, do rodin, po vší Moravě a i za její hranice? Immaculata v museu, mezi obrazy velmi pochybné mravní ceny a tendence!...

Obšírné pojednání o různých malířských školách by nás vedlo příliš daleko, třebaže by nebylo pro věřícího křesťana bez zajímavosti. Mnohé, co by povznášelo a těšilo, leccos, co by sklíčovalo... Dokud Evropa žila duchem Kristovým, dýchalo vše v životě veřejném i soukromém vírou, a nikdo se nechopil péra ani štětce nebo dláta, leč aby oslavoval Boha a jeho vyvolené; výjimky byly ovšem i tehdy. Velkolepé koncepce

architektů měly jediný cíl — stavět paláce »nikoli lidem, nýbrž Bohu«, eucharistickému Králi. A chopil-li se malíř štětce, zvětčoval na plátně nikoli tváře, které co nevidět propadnou hnílobě hrobu, nýbrž zasvěcoval své umění náboženství. Za renesance, v pozdním středověku a raném novověku, znamenáme zvláště v Itálii rozmach malířství, a s ním ruku v ruce krácející zesvětačení »svatých« uměn; i štětec vstoupil do služeb profánních.

Po Murillovi naprostý úpadek. Století rokoka (XVIII.) maluje kokety, století realismu (XIX.) »Madony«, Jež jsou náboženskému oku nesnesitelné, a naše století naturalismu? Mužové, Kristu a jeho víře docela cizí, kteří »na objednávku« malují dnes Afroditu s Marsem, Psychu s Kupidem, Bakcha a bakchantky, a zítra Ukřižovaného nebo Matku Bolestnou ... Ti že by dovedli vykouzlit na plátně obraz Neposkvrněné, jenž by povznášel k hvězdám? Jejich produkty ve chrámě přímo odpuzují a svým odporným, co možná vystupňovaným nestoudným naturalismem urážejí všechno náboženské cítění a vkus. Nerad bych užil slov, jichž užil Ovid o pohanských chrámech.

Katoličtí, duchem sv. víry proniknutí umělci, nescházejí ani v těchto staletích. Ale právě oni jsou dokladem, co jest nezbytnou podmínkou, aby se kdo směl odvážit malovat Madonu. Führich († 1876), od něhož pocházejí všechny obrazy všech svazků tohoto díla krom titulních, nebo prostý bratr laik redemptorista Schmalzl († 1930), od něhož pocházejí obrazy v Pustetově breviři ... Jaká čistota a nevinnost dýše z tváře každé Madony, pocházející od některého z těchto dvou umělců! Chceš-li kdo pořídit pro katolický chrám obraz nejsv. Panny, vpravdě krásný, hledej umělce, jenž jako Angeliko a jako ti to maluje na kolenou —

Nakonec krátká rekapitulace všech typů, v něž lze obrazy Madony z á p a d n í církve rozvrhnout.

a) Matka Boží ... s dítětem v náručí, buď stojící, s Ježíškem na levici, v pravici má žezlo nebo lilii, od XIV. stol. u nohou měsíc, oděná sluncem, podle Zj 12. 1: Královna nebes; nebo sedící, mající při tom dítě v náručí nebo na klíně, představující Matku láskyplnou. b) Maria bez božského dítěte: buďto sedí a čte v knize — Panna nej-moudřejší, nebo trůní v nebeské slávě, vedle Ježíše, Královna nebes, nebo se vznáší na oblacích — Neposkvrněná, jak zvláště od XVII. stol. zobrazována. c) Pomocnice křesťanů, obyčelně na oblacích, obklopena anděly a svatými, shlížející k vyhnancům, kteří ji za pomoc vzývají. d) Matka milosrdenství, ukrývající pod pláštěm ty, kteří se pod její ochranu utíkají. Toho rázu byl i nejstarší milostný obraz na sv. Hostýně, zničený r. 1620 protestantem Blitovským, zuřivým katanem katolických poddaných. e) Sceny z jejího života: Zvěstování atd. ... V severních zemích byla tato tajemství zobrazována někdy velmi nechutně, urážejíce všechnu jemnost a vkus.

Ještě několik slov o nejznámějších milostných obrazech Madony.

Obraz Matky dobré rady, kdysi beze vší pochyby neirozšířenější ze všech milostných obrazů sv. Panny, uctíváný v nádherné svatyni poustevníků sv. Augustina v Genazzano u Říma. Oblévil se tam z nena-dání 25. dubna 1467, podle pověstí přinesen od andělů, a stal se před-

mětem všeobecné úcty pro nesčetná vyslyšení, z nichž mnohá nutno uznat za zázračná. Augustiniáni rozšiřovali tuto pobožnost po celé Evropě; vzácnou kopii přinesl do Prahy představený české provincie téhož řádu P. Merschl.

Obraz Matky ustavičné pomoci, uctíváný v chrámě sv. Alfonse v Římě, jest dílo byzantské, podobné slavnému ruskému ikonu Bolestné Matky Boží — zajímavé, že v orientě zobrazovali Bolestnou Pannu docela jinak než my! První zpráva o něm pochází z doby kolem r. 1500; byl tedy v Římě uctíván jistě již ve stol. XV. Redemptoristé jsou nejhorlivější šířitelé úcty a důvěry k Matce Ustavičné pomoci.⁴ Na zlatém podkladu (byzantský způsob!) velmi jemná tvář Jezulátka i Jeho Matičky, po stranách andělé držící v rukou nástroje umučení, a nad nimi nápisy — začáteční (řecká) písmena: O AP M (archanděl Michael, nese kopí), O AP Γ (archanděl Gabriel, nese kříž), nahoře MP ΘΥ (Matka Boží), vpravo IC XC (Ježíš Kristus).

María Panna Pomocná, uctívána horlivě od Plá VII., jest klenotem Salesiánů, vzácný odkaz jejich zakladatele. Jejím jménem nazval kongregaci sester, kterou založil, k ní se utíkal ve všech obtížích, její pomoc a ochranu tolikrát zakusil, a nyní putují do Turína k jejímu milostnému obrazu poutníci odevšad. Nádhernou svatyni začal Don Bosko stavět roku 1863, když »neměl v kapse více než osm soldů« (necelé půl liry).

Panna Maria Lurdská... od r. 1858 či lépe 1862, kdy byla lurdská zjevení církevně schválena; dnes beze sporu nejrozšířenější milostný obraz Neposkvrněné Panny...

Obraz Panny Marie Sněžné se chová v basilice S. Maria Maggiore v Římě v kapli nalevo od hlavního oltáře.⁵ Tento obraz byl již r. 600 nesen městem od Řehoře Vel. v prosebném průvodě na odvrácení moru. Obraz méně známý než předešlé — pěknou kopii lze vidět ve velehradské basilice v kapli Matky Unie. Ježíšek má v ruce knihu — v Jeho Srdci jsou všechny poklady moudrosti a vědomostí, on učitel s nebe poslaný, vtělená Moudrost Otce a věčná Pravda. Matka Boží ozdobena hvězdou — typickou pro tento milostný obraz.

B

Michel Angelo, »univerzální« umělec, říkával, že dláto jest jeho živel. Rád odkládal štětec a stavitelské přístroje, aby se chopil dláta... Plastika... O tom jen krátce. První perioda křesťanské skulptury, do

⁴ Tyto dva obrazy dostaly své jméno náhodně. Obraz »Matky přemilé« jest nazýván obrazem Matky dobré rady proto, že sv. Alois v Madridě klečel před jeho kopií a prosil sv. Pannu za osvícení pro správnou voibu stavu — a toho se mu před tím obrazem i dostalo... 14. srpna 1583. — Byzantský obraz Matky Bolestné nazýván Matkou ustavičné pomoci pro nesčetná vyslyšení ve všech záležitostech duše i těla, jimiž slynul zvláště v době, kdy se jeho úcta začala šířit.

⁵ Prvního zlata do Evropy dovezeného z objevené právě Ameriky (Kolumbus!) bylo použito k ozdobě tohoto chrámu. Při pontifikální mši sv. ve svátek Panny Marie Sněžné (5. srpna) sypou se do chrámu shora bílé květy (sněhové vločky!).

r. 1000, nevykazuje samostatných soch sv. Panny. S jinými stojí tu i její postava, buď u jeslíček nebo pod křížem a pod. Teprve druhé období (do r. 1300) a třetí (do r. 1500) se může honosit překrásnými reliefy a sochami Královny nebes. Jan Pisano zhotovil na př. překrásnou sochu sv. Panny v pisánském dómě, s ním závodil Ondřej di Clone. Rokem 1500 začíná úpadek; pohanské prvky vnikají i sem, stejně jako do malířských škol. Němečtí mistři (na př. Dürer) nebyli antikou ovlivněni jako jejich italští kolegové — k velkému prospěchu křesťanského umění. Nicméně i tato perioda vydala ušlechtilá díla, z nichž na prvním místě nutno jmenovat Pietu (Bolestnou Matku) Michelangelovu. Století XVII. a XVIII. znamená naprostý úpadek plastiky. Teprve stol. XIX. přináší změnu. Před Achtermannovou Pietou v Münsteru stojí Angličan a hledí dlouho do krásné bolestné tváře Matky Boží. Po čase vstoupí do umělcova atelieru v Římě a ptá se ho lámanou němčinou: »Jste vy pan Achtermann? Víděl jsem v Münsteru vaši Pietu, a pohled na Bolestnou Matku na mne působil neodolatelně... chtě nechtě jsem jí musli slíbit, že se stanu katolickým křesťanem. Teď jsem se jím stal, a nyní chci ještě přijmout sv. bláhování, a vy mi budete kmotrem...« Není mi známo, zda před některou Madonou v italských museích se stalo cos podobného. Tizianova Assunta (Nanebevzatá), pokládána za jeho největší dílo, ale já při pohledu na ni musil dát za pravdu posudku, jež čtu v Summa Marlana: »K zbožnosti nenaladí. Umění (t. j. forma umělecká) dostupuje zenitu, ale idea je potlačena. Schází naprosto pokora a vroucnost pokorné služebnice Páně; celé vzezření a postava prozrazuje spíše hrdost a sebevědomí...«

Některé sochy sv. Panny jsou provedeny v rozměrech obrovských. Socha (bronzová) Neposkvrněné v Římě, postavená na památku 8. prosince 1854, jest vysoká 7 m, socha nablízku Mnichova ji převyšuje o 8 m, a konečně socha Matky Boží u Puy ve Francii dosahuje výše 16 m. Když byla vypsána oferta na návrhy, sešlo se do několika týdnů 25 modelů. Socha stojí ve výši 132 m nad radnicí města, jakoby panenská Rodička s dítětem městu vládla, žehnala a je chránila. Váha obnáší 1000 q. Jiná velká socha, Panny Marie Libanské, stojí na vrcholu masivní rozhledny na východním břehu Středozemního moře. Přístup nahoru jest upraven na způsob serpentiny vlnoucí se zevně spirálovitě kolem zdi. Socha zhotovena r. 1904 ke cti Neposkvrněného Početí. Madona má ruce spuštěné, jakoby zvala syny lidské zdola k ní zírající: »Pojďte ke mně...«

Nemají všude díla umělecká ani monumentální! Ale zdaž se zbožnost věřících projevuje méně tam, kde chudobě jest umožněno poříditi milované nebeské Matce a Královně díla na pohled nepatrná a nevzhledná? Dovídáme-li se z kulturních dějin, že kdysi stály sošky Marie Panny ve výklencích domů a zvláště na křížovatkách ulic, a že tento zvyk byl rozšířen po Itálii, Bavorsku, Bretani, Provencl, katolických kantonech švýcarských, jakož i v jiných alpských zemích (Štyrsku, Tyrolsku...), Vestfálsku, jsou tyto projevy prosté a nelíčené zbožnosti a lásky rozhodně cennější, výmluvnější a srdci nebeské Královny nade vší pochybnost míjejší než velkolepé sochy a stavby. V Münstersku snad dodnes lze v každém statku uzříti výklenek, kde v mosazné nádrži před obrazem sv. Panny kmitá červené světlo olejové lampy... přední to ozdoba domu. Podobný zvyk byl a snad ještě jest v Brabantsku a ve vlámské části Belgie,

zvláště v Bruselu a v srdci Flandrie, v Antverpách. Tam do světové války na rozích ulic a nad domovními portály bylo lze napočítat na 500 soch Marie Panny vysokých 1—2 m, drobnějších nepočítaje. Mnohé měly značnou uměleckou cenu. Skoro všechny oblečeny v krajkový plášť. V sobotu a v předvečer svátků mariánských zavěšena před každou sochou na dlouhém pěkném mosazném řetízku olejová lampa, rozníceno světlo ... Jako hvězdičky kmitaly tyto lampy ve tmách ... Bylo to nejstarší osvětlení ulic, ne nápadné jako dnes, ale pocházející z lásky k té, Jež zrodila svět Světlo světa. Nebylo snad chvíle, kdy před takovým obrazem neklečel nějaký věřící, konaje krátkou modlitbu k získání odpustků. Když celé město pohříženo ve spánek, ta kmitající světélka před obrazem sv. Panny připomínala zločinci plížícímu se v temnotách, že spící město není docela opuštěno, že on není docela bez svědků, a že oko toho, ježž vidí v náručí Matky, na němž spočívá a jej provází i v noční samotě. A ve dne? Ve svátek sv. Panny? Jaký pohled na tyto nesčetné lampy vznášející se elegantně ve vzduchu a lehce se pohybující při mírném vánku! Nebylo muže, jenž by nebyl sňal čapku, kdykoli šel mimo.

Podobně i v městě lagun, slavné kdysi republiky Benátské, kynula chodci na každé křížovatce a v mnohém tichém zákoutí milá soška nebo obraz sv. Panny. V architektuře, plastice a malířství tohoto města se v největší rozmanitosti opakují neustále dva motivy: okřídlený benátský lev, znak města (lev sv. Marka, patrona republiky, nerozlučný průvodce Benátek ve slávě i ponížení), a Maria Panna. Jak bývala v minulosti na lagunách uctívána! Hrdé chrámy jí zasvěceny, ulice i náměstí, paláce i soukromé domy po ní pojmenovány ... Bologna (Boloňa) ... jakoby ses klášterním městem ubíral. Ještě do nedávna na každém nároží soška neb obraz sv. Panny, a pod ní verš z Písma sv. o tom, co dělat, bys blaženě žil a umíral. Dlgby vypravuje, jak hleděl při západu slunce s chrámové věže na město Kolumbovo (Janov). Tu se rozezvučely zvony a hlásaly městu, že anděl Páně před mnoha staletími zvěstoval vyvolené Panně radostné poselství, a jako na povel vyskakovala dole v ulicích nesčetná světélka — před obrazy Matky Boží. V Paříži lze vldět dodnes v průčelí některých domů bohatě zdobené výklenky — tam stávala kdysi soška neb obraz Panny nejsvětější! Na nebezpečných křížovatkách, na obou stranách mostu právě tak, a věčné světlo před nimi hořelo neustále ... Signál jistě krásnější než dnešní!

Socha Marie Panny v Biarri, o níž již učiněna zmínka (I. 282). Na skále, v příboji mořských vln ... po mostě k ní chodec s pevniny přejde ... Jiní k ní hledí s pevné země, a socha velebně stojící s rukama sepjatýma jakoby jim chtěla říci: »Nespoléhejte na to, že stojíte na pevné půdě, nepohrdejte bratřími, kteří musí zápolit s vlnami. Nevíte, kdy na vás dojde, zda i vy nebudete brzo vrženi do víru a vlnobití, a pak nebude ani vám odjlnud kynout pomoc leč ode mne, s nebe ...« Podobné sochy postavila zbožnost věřících i jinde, na př. nemýlím-li se v Dubrovníce.

Nad portálem poutního chrámu Panny Marie de la Garde (Strážkyně) ční k nebi vysoká socha, viditelná daleko do moře; na věži mariánského chrámu v Brugge mramorová socha Matky Boží s dítkem, prý od Michelangela, s nevýslovně milým výrazem v tváři. Angličan Walpole za ní nabízel měšťanům ohromnou sumu, marně — —

Lurdské jeskyně... spočítej je, můžeš-li. U nás, za mořem, v černé Africe, na korálových ostrovech hnědé Oceanie, ve žluté Číně a Japonsku, v bílé i rudé Americe... nádherné i prosté.⁶ Kolik soch bylo zřízeno a posvěceno po prohlášení dogmatu Neposkvrněného Početí! Na sta ve Francii, na sta ve Španělsku. Mariánské sloupy, korunované sochou Bohorodičky, na náměstích našich měst... až ke sloupu, jenž stával na staroměstském náměstí, postavený na poděkování za mír po zhoubné třicetileté válce. V Lüneburku stojí na protestantské radnici stříbrná socha Matky Boží. Kdysi uctívána v místním mariánském chrámě. Zbořen, socha přenesena — ne z lásky k sv. Panně, nýbrž z lásky k bílému kovu. Růženc z korálů, jímž před staletími zbožná ruka ovinula šíjí sv. Panny, zdobil sochu ještě před nemnohými lety. Je tomu tak ještě dnes? Volá ještě dnes postava sv. Panny: »Vizte a rozpomeňte se, že jsem byla kdysi zde od vašich otců uctívána a milována? ...«

V Arenbergu u Koblenze jest koutek, navštěvovaný turisty a zvláště poutníky. »Svatá zahrada«... R. 1834 postavil tehdejší farář Jan Kraus chrám a toto zákoutí vedle něho. Napřed vstoupíš do poustevny sv. Františka: zajíček a srnka, tato tak plachá zvířátka se k němu důvěrně blíží... vpravdě rajský obraz. Ale ještě větší právo na toto jméno má Nazaretský domek, postavený na malém pahorku, uprostřed neustálé zeleně. Vyvolená Panna klečí, anděl stojí před ní, na stěně nápis Ave Maria, kolem domku tajemství růžencová, zdobená květinami sněhobílými, krvavě červenými, zlatožlutými... růžová zahrada rozkoše... Nedaleko odtamtud hluboce melancholická jeskyně getsemanská (místo oliv jedle); osvětlení nad spícími apoštoly září temně jako podzimní červenánky, v jeskyni pokryté hnědými kameny a šedými krystaly, klečí božský Spasitel... Březovou alejí se dostaneš k síni blčování, a pak pískovcové kaple křížové cesty s reliéfy z pálené hlíny a s křížky z jerusalemských oliv... až k poslednímu zastavení, ke hřbitovu. Nedaleko skupina skal, na nich Nanebevstoupení Páně! Konečně kaple Srdce Páně se sedmi okny: u vchodu jsou modrá a působí jako pohled na zimní kraj, u oltáře jsou červená... pohled jako v létě na pučící přírodu. Nad hlavním oltářem kříž, kolem něhož se vine réva s červenými hrozny. Celek ztělesňuje myšlenku: Maria cesta k Ježíšovi — vede věřící duši na srdce trpícího Spasitele.

Od těchto divů umění se vraťme na naše polní cesty, slnčnice, lesní zákoutí. Prostá neumělá soška Marie Panny, před ní dívka s uvitým věncem, jejíž klade k nohám nebo na šíjí sv. Panny, a pak pokleká k modlitbě... přesvědčena, že oko nejsvětější Panny na ní spočívá s láskou Matky, k níž důvěrně pohlíží její dítko. Jak mile působily tyto scény na Kordulu Wöhlerovou (Peregrinu), když jsouc ještě protestantka po prvé navštívila katolické kraje jižního Německa a Tyrolska! Jak chladný, stu-

⁶) V Solné komoře... Sestupuješ snad po prvé v životě pod zemi. Koš zastaví, vystoupíš, vidíš, že jsi se octl v široké síni, kde pracuje asi 150 horníků. Naráz tě upoutá kmitání světélka; hledíš za ním, a užíš stranou oltářík ze soli vytesaný... Při svitu lampy na něm poznáváš lurdskou Madonu! Horníci ze své skrovné mzdy si ji opatřili, a před prací se tam vždy shromažďují k společné modlitbě, prosíce za mocnou ochranu nebeskou Pomocnici. (Fahne M. 1903.)

dený, ledový jí tu chvíli připadal protestantismus! Jak vycítila jeho chudobu, prázdnotu, jeho ztuhlost smrti! Turista sestupující s hory sv. Bernarda přijde k místu (proti Barden), jež příroda učinila tak děsivým, jako by se chystala zničit celou armádu, jež by se pokusila tam vniknout. Skoro se zachvěješ — a tvé oko padne na sv. kříž a na sochu Marlinu — pomocníci v úzkostech!

C

Architektura, chvalo zpěv vtesaný v kámen — —

Kdy a kde byla asi postavena první svatyně ke cti Matky Boží? Stará legenda tvrdí, že již za jejího života na Karmélu, a to od těch, kteří byli omilostněni osobním stykem s ní po nanebevstoupení jejího Syna. (Viz officium 16. července II. noct.) Legenda... Co praví historie? Je pravda, že na úpatí Libanonu stávala svatyně mariánská již v prvním století? Postavil chrám Panny Marie za Tiberou v Římě skutečně Kaříx I. († 223)? Nejstarší historicky doložený chrám Matky Boží byl zbudován v Alexandrii (biskup sv. Theonas, † 300). Podle Grisara zbudoval první římský chrám ke cti sv. Panny Silvester I. († 335... Sta Maria Antiqua).

Jisto je, že největší a hlavní mariánský chrám v Římě byl postaven za Liberia († 360), že již předtím Konstantin postavil nad jeskyní Narození Páně basiliku ke cti Matky Boží r. 330, a že jeho matka sv. Helena postavila mariánské svatyně v Nazaretě a v Jerusalemě. Sotva tedy církev opustila katakomby a začala stavět chrámy, zasvětila nejeden z nich Matce vtělené Boží moudrosti. Cyril Alexandrijský, obhájce božského mateřství Panny Marie, píše r. 431: »V městech, vesničkách a na ostrovech lze vidět chrámy ke cti svaté Marie.« Paněnská císařovna Pulcherie († 453 právě tisíc let před pádem odpadlého města do rukou Turků) postavila tři mariánské chrámy v Cařihradě, mezi nimiž za hlavní platil chrám v Blachernách; tam se konávaly slavnostní průvody ke cti sv. Panny a zvláště prosebné průvody za vpádu nepřátel i v dobách veřejných pohrom (zemětřesení, hladu...). Jiné přední chrámy byly »U pramene« a na »Náměstí kovářů«; později jich postavena celá řada.⁷ Justinian postavil čtyři (v Jerusalemě, Karthagu, Ceutě, Lepisu). Francouzský Avignon, Toulouse, Chartres, Paříž, Amlens a španělská Saragossa mají mariánské svatyně již ve stol. III.—V. Špýr má první mariánský dóm v VI. stol., Cáchy kolem r. 800 (Karel Vel.), Kostnice o nemnoho později (v něm zasedal i koncil r. 1415). Sv. Ferdinand Španělský vystavěl na 2000 kostelů a kaplí ke cti sv. Panny. Řehoř VII. pochován v Salerně v katedrále Marie Panny, O'Connell si vyžádal, aby v mariánském chrámě dublinském mu byl po-

⁷ Cařihrad... Kdo se vyzná v tomto městě kontrastů? Chce platit za pravověrné, a jest společníkem i ochráncem kdekterého bludaře proti Římu. Chce platit za nábožné, a jaké neřesti mu vytýkají jeho vlastní biskupové, Řehoř Nazianský a zvláště Jan Zlatoústý! Staví chrámy z mramoru a zlata, a každého třetího nebo čtvrtého roku se rozléhá po celé říši nářek — sbírány či lépe vydírány daně, a nuzní, kteří nemohli zaplatit, byli mučeni, aby vydali »schované« peníze... otcové zaprodávali dcery, aby unikli mukám a mohli císaři zaplatit daň. Císař Michal III. posílá na Moravu věrozvěsty, aby »získali láskou Kristu národ celý«, a sám opilec, despota a tyran, bídně zahynul rukou svého mlce, jemuž z nízkého stavu pomohl k »ministerstvu« a místo něhož si pak oblébil jiného.

řízen katafalk, Windthorst chce být pochován pod zvonící mariánského kostela v Hannoveru, na nějž sám mlodary sbíral. Pařížská, remešská, luxemburská katedrála se honosí, že jsou zasvěceny sv. Panně; i pravoslavný moskevský kreml byl zasvěcen nanebevzaté Královně.⁸

Otiskují pokyny kteréhosi znalce (Summa Mariana, III. díl): »Při stavbě kostela je třeba brát zřetel na to, aby portál byl zdoben nejenom sochou patrona chrámu, nýbrž především sochou Marie Panny; patron má přijít až na druhém místě. Ve všech chrámech by měl být nejen mariánský oltář, nýbrž i mariánská kaple, zákoutí, kam se ráda uchyluje zbožnost věřících, nechce-li být rušena. Při tom by se nemělo stát zvykem postavit do mariánské kaple vždycky obraz Matky ustavičné pomoci. V Římě jest asi 80 mariánských chrámů a 120 milostných obrazů Matky Boží. V takových kaplích by mohl být jednou obraz Matky dobré rady, jindy Královny růžencové, nebo Matky Bolesné, Neposkvrněného Početí, Jesličky. Obraz Zvěstování by neměl chybět v žádném kostele — vždyť to jest začátek naší spásy! Málo vkusu prozrazuje, je-li nad hlavním oltářem velký obraz patrona chrámu, a po jeho stranách obrazy Srdce Páně a Panny Marie lurdské... Na spolupůsobení Rodičky Boží při našem vykoupení by se nemělo zapomenout nikdy. U hlavního oltáře, třeba na oknech, by měla být Golgota s Dolorosou pod křížem, u mariánského oltáře obrazy z radostného růžence, ať na skle nebo jiným vhodným způsobem...«

Z kostelíků našich vesniček, z chrámů měst a z dómů evropských velkoměst⁹ učli jsme zálet do hor. Marchangy vypravuje o cestovateli XIV. stol., že stoupá na Fourvière (v Lyoně), okouzlen překrásným rozhledem... »Byl jsem jist, že nahoře najdu poutní chrám, neboť vím ze zkušenosti, že církev zve jemné a trpící duše na místa, jež svou krásou mluví o moci Stvořitele.« Rozumí se, že se nemýlí. Mariánský chrám...

Na Svaté hoře u Trávníku v Bosně stával prastarý kostelík Marie Panny. Od Turků zničen, ale věřící přes 400 let se tam potají scházeli k modlitbám; nezapomněli, co tam kdysi stávalo. Později tam bývala jednou za rok sloužena mše sv. pod širým nebem. Když země od Turecka oddržena, postaven tam r. 1908 první veřejný kříž v osvobozené Bosně, pak křížová cesta, a pak začal se stavbou chrámu Marie Panny, Matky Sedmi-bolesné a »Královny bosenských mučedníků«.

V Himalajích se vine z údolí do výše dráha, tak odvážně stavěná, že cestovatel zapomene pozorovat rostlinstvo, jež po obou stranách rozvíjí svou nádheru, jsa uchvácen podívanou na propasti podle dráhy. Jako had se vine trať na samém okraji roklí, hlubokých sta a sta metrů...

⁸ Kolikrát byl poutník přicházející na Velehrad překvapen. Tradiční sídlo svatých věrosvěstů slovanských... očekává, že vstoupí do chrámu sv. Cyrila a Metoda, a najednou užří nad hlavním oltářem obraz nanebevzaté Panny! Záhada se snadno vysvětlí; cisterciáci, synové sv. Bernarda, kterým byl Velehrad svěřen a kteří tamní chrám i klášter postavili, zasvěcovali všechny chrámy Nanebevzetí Panny Marie.

⁹ Sienská katedrála, zasvěcená patronce města... Na stupních vedoucích k bráně chrámové stojí dvě postavy, farizeus a publikán z podoběnství, oba dva v posici ubírajících se do chrámu — němé napomenutí vycházejícím! Vstoupíš dovnitř a čteš na zemi nápis velkými písmeny z černého mramoru: »Pamatuj, že do chrámu nečistší Panny čistě jest vstupovat.«

Konečně jsme nahoře, Kurseong... Vystoupíme, a za městem na svahu hory jak orlí hnízdo stavba, připomínající španělský Monserrate... semlnář Panny Marie! K tamější lurdské jeskyni ve svátek Panny Marie Karmelské, kdy u nás jsou vedra a tam milé jarní klima, se scházejí poutníci se všech stran, aby ukázali domorodcům a turistům zdaleka příšedším, že sláva Marína ovívá i vrcholky nejvyššího pohoří světa, nedotčené civilizací a vězící takřka v moři dvou pověrečných náboženství, budhismu a bramanismu.

U Lugano na strmé hoře sv. Salvatora stojí milá kaplička sv. Panny. Z dálky vypadá, jakoby byla s nebe spuštěna. Podobně miniaturní katedrála na břehu řeky Tajo u Lisabonu... tak čistý styl, takový soulad s okolní přírodou, že se v okolí vypravuje: »Andělé s nebe ji tam postavili.« (Zřízena od manžela královny Marie na poděkování, že tam byl zmařen zamýšlený atentát proti ní.)

Locarno, nejpěknější klimatické místo jižních Švýcar, na severním cípu překrásného jezera Lago Maggiore, v útulném zálvu, jenž jest horou Pinclone di Trosa, 1874 m vysokou, chráněn před ostrými severními větry, místo prosté mlh, s mírným podnebím a subtropickou florou (palmy)... Nad městem v nadmořské výši 335 m se zdvihá poutní chrám Madonna del Sasso (Marie Panna na skále), založený r. 1480, nad samým jezerem... v pozadí se za ním rýsují řetězy alpských velikánů...

Milo vstoupit a prodlít v takové milé horské svatyni. A nač chodit do ciziny? Sv. Hostýn... Tam cítí každý, že jest neblíží... A což milé mariánské kapličky v horách a lesích? Opuštěné celý den, jen pramének nablízku ze země vyvěrající a melancholicky bublající oživuje lesní tlástinu a zvyšuje posvátnou náladu. Nahlédnu dovnitř... několik kytíček nebo věnečků na oltáři Královny nebes. Čí ruka je tam položila? A kdy? Nevím — ale vědomí, že s neznámými jsme spojeni poutem společné lásky k Neposkvrněné, působí tak mile a blaze, a rty šeptají modlitbu... za ty, kteří nás naučili Marii milovat, kteří ji milují, kteří se na tomto místě k ní modlili... Cítíme při tom, že do srdce kane větší mír než v nádherných dómech, jež jsme na cestách navštívili a prohlíželi... maně nám přijde myšlenka, zda na tomto opuštěném místě nenašlo více duší útěchu ve svých křížích a zármutcích než pod klenbami imponantních katedrál — — —

D

V y š í v á n í a příbuzná umění... Kolik ornátů, pluvíálů a jiných liturgických rouch ozdobeno obrazem nebo monogramem Marie Panny! Ve středověku pokládaly kněžny, šlechtičny a jiné urozené paní i slečny za čest a bylo jim radostí vyšívat epizody z života sv. Panny do rouch, jichž se užívalo při nejsv. obětí. Mnohdy roucha tak drahocenná, že se uschovávala v chrámové pokladnici. Schütz vypravuje o starém tkalci, jenž praví za stavem: »Těžká práce, ale mně milá a s radostí dvojnásobnou na ní pracuji; je to látka pro ornát, v němž bude sloužena mše sv.; na ornátě bude vyšit obraz P. Marie, tedy ve svátky Matky Boží se ho bude užívat... Doufám, kdykoli bude vzat ke mši sv., že si Marie Panna na starého tkalce vzpomene...« Prapory, korouhve, antependia, krajkové ozdoby; spočítej všechny monogramy a obrazy Maríny na nich vyšité!

Zlatotepectví... Již v katakombách najdeme skleněné nádoby se zlatým dnem nebo se zlatou vložkou. O dobách pozdějších netřeba mluvit. Kolikrát najdeme na monstranci, ciborlu nebo kalichu vytepaný obraz sv. Panny! Ale vždy ve spojení a ve vztahu k nejsv. oběti — a tak se to sluší... jesličky (Betlem »dům chleba«) nebo Kalvarie s Bolestnou Matkou. Na stříbrných konvičkách ke mši sv. bývala často podoba Matky Boží, na korunách kněžen se stkvěl její obraz. Hlavní význam má toto umění pro úctu mariánskou, jde-li o k o r u n o v a c e milostných obrazů. (Str. 183.)

Medalíe... od prosté aluminiové medailky, kterou si zavěšuje kolem šíje školní dítko, až k zlatým uměleckým pamětním medailím... V byzantské říši se setkáváme po prvé se zlatými penízí, na nichž ražena podoba sv. Panny; na líci Kristus, a na rubu buďto jeho panenská Matka nebo císař klečící před trůnem Marliným prose za požehnání... Nešťastný Cařihrad! Zbožný a bezbožný zároveň!

Medalíe (pamětní peníze) jsou mladšího původu než mince. Zatím, co se tyto objevují již kol r. 700 v Lydií a o několik desítek let později na řeckém ostrově Algině (král Pheldon), uchovaly se nám nejstarší medalie (bronzové) teprve z dob císařského Říma, tedy z doby, kdy světlo Kristovo již začalo zářit. U křesťanů pak vznikl zvyk medalie na šíji n o s í t — bez vší pochyby chtěla tak církev potlačit obscenní amulety pohanské a kouzelná znamení gnostiků. Nošeny bývaly pod šatem nebo zjevně (po osvobození církve Konstantinem Vel.), a byly věřícím skutečně »pamětním« penízem — památkou na křest; připomínaly tudíž vyznavači jména Kristova jeho příslušnost ke království Kristovu, jeho zasvěcení Králi všech králů, byly mu povzbuzením k následování mučedníka, jehož obraz medaili zdobí, a zároveň projevem úcty vůči tomu, jenž pro Krista cedil krev. Všechny medalie ovšem nebyly určeny k nošení — bylyť někdy příliš velké, jak patrně na uchovaných medailích z katakomb. Nejstarší, z dob pronásledování, mají obraz Dobrého pastýře nebo orantky (str. 128). Po ediktu milánském (r. 313) se objevuje kříž nebo monogram Kristův — řecký Spjatá písmena X a P, t. j. Ch a R, často zdobená z prava a z leva písmeny A ω (Já jsem Alfa a Omega, začátek a konec). Medalie uchované ze stol. 6. a 7. jsou obvykle zdobené obrazem božského Spasitele, obklopeného světci.

Politické zmatky, zavlněné stěhováním národů, smetly nejeden krásný zvyk, zmizelo i ražení pamětních penězů. Teprve v době renesance, v pozdním středověku, se objevují zase první medalie, ale rázu čistě profánního — obvykle s obrazy vládců. Z Padovy a Benátek pocházejí nejstarší nám dochované (z r. 1390, 1393, 1417). První velký medailleur, jež se připsuje zásluha, že vzkřísil pohřbené umění, jest Viktor Pisano (Pisanello, vlastně Antonín di Puccio, † 1455 v Římě). Tvrdí se sice, že již Jan Pisano († asi r. 1328), syn malíře Mikuláše, a Ondřej Pisano († před r. 1350), všichni z Pisy, byli zlatotepci; nemohl jsem však zjistit, zda se dochovaly po nich i některé medalie. Zobrazovaly se i historické děje; zvláště v aristokratických rodech byla každá významná událost zvěčněna pamětním penízem (sňatek, narození syna...). Opatřeny často heslem toho kterého rodu uchovávaly se v ozdobných etuích jako rodinná památka.

Jak přešlo umění medailleurské na půdu náboženskou? Dvojí neb trojí událost k tomu přispěla. R. 1586 při opravě basiliky Lateránské nalezeno mnoho byzantských a stárořímských medailí, jež na jedné straně měly obraz císaře (křesťanského), na druhé kříž Kristův. Papež Sixtus V. je rok nato posvětil — první doklad o svěcení medailí — podělil jimi kardinály a katolické vládcy, a vydanou bullou obdařil jich nošení odpustky. Tím se dostalo ražení náboženských pamětních peněz neobvyčejné vzpruhy, a zároveň církevně schválen a doporučen zvyk medaili nosit. Druhý podnět k horlivějšímu pěstování tohoto odvětví umění zavdala okolnost, že v krajích nakažených protestantismem začal zvláště po tridentském sněmu zkvétat a vzmáhat se katolický život. Mariánské družiny a jiná nová bratrstva volila za spolkový odznak medaili, obnovená a hojně navštěvovaná poutní místa tento zvyk šířila — věřící si přinášeli domů na památku vykonané pouti nebo jako dar jiným medaili. Tu šlo již o medaili výhradně mariánské. Krom toho ještě jeden podnět — slyšme P. Jakuba Gretsera, vynikajícího učenice T. J. († 1625). V pětilsvazkovém díle *De Cruce Christi* píše: »Ačkoli jest mnoho cest a příležitostí, rozšířit něco v lid, jest jistě nejpoohodnější způsob činit to pomocí mincí, poněvadž peníze jsou každému milé a dostanou se i do nejtajnějších koutů. Yoho využil výtečně kacíři našich dob; nejen že papeže a kněžstvo před celým světem zesměšňovali knihami, obrazy a sochami, nýbrž tuto nestoudnost rozšířil všude i penězi — tím snadněji, čím dále se peníze dostanou. Stydím se za to, že právě naše doba byla takovými ohavnými vynálezy znesvěcena.«¹⁰ Tato ohavnost byla podnětem že v katolických zemích se začaly razit peníze s obrazem kříže (Kreuzer!) nebo sv. Panny, a že lid tím horlivěji nosil medaili s obrazy svatých.

Není pochyby, že mariánská medaille jest katolické dívce ozdobou daleko přiměřenější než kterákoliv jiná. Jest veřejné mužné vyznání oddanosti, lásky a zasvěcení Královně nebes, nejinak než růženec. Nestydí-li se voják za znak a obraz svého vládce, nosí-li se viditelně vlastenecké odznaky, proč se skrývat s viditelným projevem naší lásky a oddanosti k nejsv. Panně? Polský král Boleslav III. měl na stolku vždy obraz otcův, aby pohled na něj ho chránil před nízkostí; jiný z téhož důvodu nosil při sobě neustále obraz matky. Čím byla mnohému jinochovi a dívce sódalská medaille! Strážným andělem, ochranou... Fahne Marlens vypravuje (r. 1909): »Ve Vídni před výkladní skříní stojí dívka. Tu se k ní přitočí »pán«, zve ji, aby šla s ním, nabízí jí sumu peněz... Vtom spatří na jejích prsou odznak Mariánské družiny... Vypraví ze sebe zmateně na omluvu několik slov a jde...«

O medaili Neposkvrněného Početí viz Ve šlép. N. 957. — O škapulířové str. 849.

První peníze s obrazem Marie Panny byly na západě raženy v Goslaru, pak ve Vestfálsku, načež se šířily mince tohoto druhu velmi rychle. Nejen papežové a biskupové, nýbrž i svobodná města a králové s radostí zdobila stříbrné mince obrazem Matky Boží. Groše, zlatky, marky,

¹⁰ Popisuje takové mince, jež byly v protestantských zemích v oběhu: na líci obraz papeže s tlarou — obať hlavou dolů, a vidíš čerta vylézat z vejce; na rubu obraz kardinála, obať, a vidíš šaška.

tolary ... mariánské tolary, donedávna v oběhu po celém orientě, když u nás dávno z oběhu vzaty ... moslimové užívali mince s obrazem Královny křesťanů! Urban VII. dal v papežském státě razit mince s obrazem Neposkvrněné, a mince císaře Leopolda I. z r. 1687 s tímž obrazem nebo s podobou Matky Boží s Jezulátkem lze najít snadno ve větších (i privátních) numismatických sbírkách. Naposled ještě Ludvík II. Bavorský dal razit tolary s obrazem Mariiným.¹¹

První poštovní známky s obrazem Matky Boží byly tištěny v anglické kolonii Virginii. Ale anglikánští biskupové ztropili povyk a nedali pokoje, až ministr kolonií předepsal pro známky obraz královny Viktorie. Poslední pokus toho druhu jsme viděli nedávno. R. 1933 v býv. Rakousku dány do oběhu pětišilinky s obrazem sv. Panny (Mariazellské), a rok předtím prapory všech pluků ozdobeny stuhou s obrazem Královny nebes. Maďarsko o něco dříve vydalo poštovní známky s obrazem Rodičky Boží. Kterési americké noviny tehdy psaly: »Učinili to z pohnutek politické propagandy? Či ze staré tradice, již byla Maria Panna prohlášena za patronku Uher?« (Hlas, St. Louis.)

Kristu odcizená Evropa dá raději přednost jménům pohanských bohů. Pojmenovat podle nich všechny oběžnice — nad tím se nikdo nepozastaví. Když však misionář P. Marquette T. J., pocházející ze vznešené rodiny z Pikardie, se pustil roku 1673 z Velkých amerických jezzer po neznámých řekách dolů, světliv svou plavbu mocné ochraně Matky Boží, a když jeho kanoe (Indiánský člunek) po nesčetných zatáčkách pěkné řeky Wiskonsínu vplulo do obrovského veletoku, nepřijal vědecký svět pojmenování, jež mu právem objevitele dal. Rivière de la Conception, Řeka Neposkvrněného Početí ... Tak nazval mohutný proud, na jehož vlnách se jeho člun 17. června houpal a s nímž pln úžasu hleděl na zalesněné ostrovy, jež vyvstávaly z vod, a na břeh, vzdálený od protějšího plně tři km. Vědecká Evropa nenamítá nic proti názvu souostroví Ladrões (»Lotrovské, Zlodějské«) ... ale v našem případě učinila výjimku a podržela indiánský název: Otec vod, Mississippi ... Nejdelší řeka světa měla nosit jméno Neposkvrněné!

¹¹ Ve Vilně v klášteře T. J. byl chován tolar. Mnoho let tomu ... Kterýsi protestant v X. se totiž zaručil, že jej šavlí rázem rozetne. Tak jednou, dvakrát, třikrát, nic. Jiní to zkoušeli po něm, nepořídili nic, jen šavle si rozbili — Na peníz byl obraz Matky Boží (z dob, kdy město bylo katolické) a nápis: »Staniž se mi podle slova tvého.« Úcta mariánská a víra katolická jest nerozborná — — —

CTNOSTI MARIINY

Ještě několik kapitol jakožto dodatek k celému dílu.

Ctnosti Mariiny . . .

Dante prochází sedmi kruhy očistcovými, kde trestána provinění proti sedmi hlavním hříchům; jimi vyčerpává básník všechny vlny, jichž se člověk může dopustit. V každém kruhu se setkává s postavami z dějin, hlavně italských, i s nejedním známým. I o naši vlasti najdeme zmínku: Přemysl II.,* Václav II. (Purg. 7.), pozdější tažení Albrechta Habsburského do Čech . . . V každém kruhu uvádí též příklady opačné ctnosti. Na prvním místě vždy sv. Pannu, a po ní vzory z řad světců, věřících křesťanů, pohanů. Královna nebes uvedena ve všech kruzích, za vzor každé ctnosti. Nikdo jiný, ani světec, není dvakrát uveden . . . hluboká myšlenka, na jaké jsme u autora Božské komedie zvyklí: kdokoli, byť sebe dokonalejší, byť i světec byl, vyniká hrdinsky v jedné ctnosti . . . Maria zrcadlo spravedlnosti, jí neschází žádná ctnost. V 10. zpěvu vidíme obraz pokorné služebnice Páně, v 12. (závist) mluví andělé o soucitu Matky milosrdenství («Nemaj vína»), v 15. (hněv) se střídají ve vidění obrazy, první z nich Maria oslovující nalezeného Ježíška plna mírnosti a lásky, v 18. (lenost) uvádí sv. Pannu, jak spěchá s chvátáním do městečka v horách Judských, v 20. jest řeč o chudobě Matky Boží, v 22. zase Kána — Maria nesedí u stolu, nýbrž jest pečlivá o jiné, a konečně v 25. zpěvu jest opěvována její čistota. (Viz I. 332.)

O ctnostech sv. Panny se píše i káže často. Zdaž vždy obsažně? Předemnou na stolku leží francouzské Následování Panny Marie, úhledná knížka o čtyřech dílech jako Kempenského Následování Krista. Ale samá retorika — někdo by snad řekl »lyrické reflexe«. Hledá-li však někdo něco více než reflexi? Mluví-li kdo o následování Marie Panny, musí mi především říci, v čem ji mám následovat, sic mluví do větru a nechá mne bezradného. Povědět, kterými ctnostmi se nejbl. Panna stkvěla, jak je projevovala, a pak teprve možno říci: »Následuj . . .«

Věrní své zásadě, netvrdit o sv. Panně nic, co není určité jisto a dokázáno, pokusíme se o stručný výklad ctností, jež možno z evangeliálních zpráv vyvodit. V předešlých obou dílech byla již nejednou o jejích ctnostech řeč . . . místy se tudíž opakování nevyhneme. Nicméně pokládáme za účelné a přiměřené shrnout v jedno vše, co nám svatopisci o jejích ctnostech sdělují, a tak doplnit obraz, jež jsme vykreslili — obraz její nadpřirozené krásy. Tento ucelený obraz podáváme věřícím i kazatelům, obraz nikoli mátožný, nýbrž určitý, skutečný, reální, a doprovázíme jej slovem jediným:

»Následuj . . .«

* Ono místo Dantovo zní:

»Ten druhý . . .

kdys vládl zemi, Vltava v níž vzniká

a v Labe padá . . .

Slul Otokar, a mužnější byl v dětství

než Václav, jeho syn, je s dlouhou bradou . . .«

XXI. VÍRA, ZÁKLAD VŠECH CTNOSTÍ.

Bez víry se nelze Bohu líbit. (Žd 11. 6.)

Nedaleko Litoměřic strměl na nedostupné skále k oblakům hrad. Postavil jej Zikmund z Vartenberka, pán na Děčíně. Jméno hradu Panna... Co zavdalo podnět k této stavbě? Roku 1421 jiný Zikmund, Zikmund z Trocnova, zvaný a známý zčeštěným jménem Žižka, dobyl tvrze nablízku Třebušína na skále zbudované, a vystavěl si tam hrad »Kalich«. Dobyté statky si tentokráte ponechal. Pekař píše: »Jistě jen proto, aby v rytířské společnosti, ke které se hlásil, se legitimoval vlastnictvím hradní tvrze.« Vůdce božích bojovníků nezapírá tedy nikterak svou stavovskou ctižádost ani jejích požadavků a předpisů. Demokracie Táboru, jak tentýž historik praví, se ve světle moderního bádání rozplynula jako jarní sněh na slunci.

Nás však zajímá něco jiného. Kalich, a proti němu Panna, »proti symbolu revoluce bitevní jméno nejvroucnějšího katolicismu«, proti symbolu bludu, kacířství a odpadu záštita neochvějně pravé víry v Krista. Onen katolický pán, ať byl v theologii vzdělán či nic, bezděky vycítil, který obraz mají věrní Kristovi připevnit na svůj štít v boji proti nevěře a sektářství: buďto kříž, jak činili věřící bránice se proti fanatismu půlměsíce, nebo Marii Pannu, jak učinil on, stavěje se proti fanatismu kalicha. »Raduj se, Maria Panno, všechny bludy jsi zničila po veškeré zemi.« Žižka se pokusil o dobytí Panny. Roku 1423 ji obléhal delší dobu. Chápeme, že tento symbol neporušené víry mu byl solí v očích. Ten musí zmizet s povrchu české půdy! Táboři, s nimiž se už dávno rozešel, mu ochotně přispěchali na pomoc, farizeové a herodiáni si zase podali ruce k společnému tažení proti světlu víry Kristovy. Podle svědectví Pekařova asi nepořídili nic. Panna strměla k oblakům dál.

Že Matka Boží, Panna bez poskvrny počatá, jest záštitou víry, jsme již slyšeli v I. a II. díle. Ale naše »Královna víry«¹ jest nám i nedostižným vzorem této ctnosti. »Blahoslavená, jež uvěřila...« Tak velebí víru sv. Panny žena, jejíž němý manžel byl výmluvným dokladem, jak Pána uráží a jak se mu protiví nedostatek pevné víry. Bez víry se nelze Bohu líbit. Víra jest základ našeho spojení s Bohem, první podmínka našeho ospravedlnění, počátek a fundament bohabojného života, první, základní a nejnutnější ze všech ctností. Víru vymáhal Pán od nemocných, kteří ho žádali za uzdravení, víru vymáhal od hříšníků, kteří prosili za odpuštění, víru vymáhal od apoštolů, které učinil sloupy své církve.

Kristus, jehož srdce bylo hlubinou všech ctností, ctnost víry neměl. Nemohl ji mít — proč? Protože v něm přebývala všechna plnost božství, protože byl Bůh. »Já a Otec jedno jsme...« Vševědoucího nemohl nikdo o tajemstvích Božích poučovat; nebyl odkázán na cizí svědectví, nepotřeboval nikomu věřit. Syn Boží, druhá božská osoba, v hlubinách svatosvaté Trojice viděl tajemství od věčnosti skrytá. Světlo sv. víry přinesl on nám; učitel s nebe přišedší sám učitele nepotřeboval. Víra (i profánní, ve všedním životě!) má totiž za předmět »věci, jichž nevidíme« (fides est de non visis), t. j. událostí, jimž jsme přítomni nebyli

¹ Pod tímto titulem byla korunována milostná socha Matky Boží v Mariascheinu. Korunovace byla papežská.

(minulé, vzdálené...), věci, jež nás jsou nějak tajny (»skryté«, na př. památnosti města, v němž jsme nebyli) nebo nám nepochopitelné (»tajemství«, ať veskrze nepochopitelné, jako tajemství svaté víry, nebo v jistém smysle, jako na př. žákovi první třídy písmenka, jejíchž smysl mu odhalí slovo učitelovo...). Ve všech těchto případech se opírá naše poznání jedlně o věrohodnost (»autoritu«) svědka. Víra jest i ve všedním životě důležitý, neocenitelný a nepodceňovatelný pramen poznání; nejen že naše poznání obohacuje... většina našich poznatků pochází z víry! Mnoho víme jen proto, že jsme se toho dověděli od jiných, tedy vírou v jejich slovo!

Co se nadpřirozené víry týče, o níž jest řeč při naukách náboženství Kristova, pamatujme, že i u nás jednou víra přestane a přejde v nazírání; přestaneme se jednou modlit »Věřím v Boha Otce všemohoucího...« tehdy, až budeme vidět svého Pána a Tvůrce tváří v tvář, a v něm vše, co jest a bylo. Kristus Pán měl patření na tvář Boží už za svého pozemského smrtelného života — jediný ze všech synů lidských; ani jeho panská Matka patření na tvář Boží v smrtelném těle neměla. To znamená, že za dnů svého pozemského putování byla odkázána na víru stejně jako my. Nejen tajemství nejsv. Trojice, nýbrž i božství jejího Syna bylo jejímu zraku skryto — tedy jen v í r o u je poznávala, víra jí o těchto tajemstvích poučovala nejlnak než o jejím vyvolení, o její důstojnosti, o přítomnosti Páně v Eucharistii, o významu vykupitelské smrti Kristovy — byla jí sice přítomna, ale že to, co na Golgotě viděla, bylo vykoupěním lidstva, odkud odjímud to mohla vědět, ne-li z víry? I ona kráčela za dnů pozemského života ve světle víry jako my, ne v dokonalejším světle nazírání, jež jest údělem vyvolených teprve v nebi. Z toho plyne, že největším a nejkrásnějším vzorem víry jest nám o n a, nikoli její božský Syn.

Hned v prvním tajemství radostného růžence září její víra netušeným jasem. »Poslán jest anděl Gabriel...« Zvěstuje chudličké dívce, že se stane Matkou Mesláše. Anděl mluví jménem Nejvyššího. Maria přijímá jeho zvěst srdcem věřícím — bez odporu, bez námitek, bez pochybování. »Ó ženo, veliká jest víra tvá...« řekl Pán ženě kananejské. Pán neřekl »slepá«, nýbrž »veliká«. Ani Marlina víra nebyla slepá a nerozumná. Tak jako my a jako každá duše věřící, měla i ona pohnutky, aby uvěřila (motiva credibilitatis). Jako Petr na otázku božského Mistra odpověděl: »Ke komu bychom šli? Ty máš slova života věčného« (Jan 6. 68; t. j.: »Nerozumíme sice tvým slovům, ale víme, že tys Syn Boží, proto věříme«), jako apoštol národů hrdě osvědčuje: »Vím, komu jsem uvěřil« (2 Tím 2. 12), tak i Maria: než uvěřila, měla jistotu, m u s i l a mít jistotu: »J e s l u š n o, abych uvěřila, j e s t n u t n o, abych uvěřila, bylo by nerozumné a zpozdilé, kdybych víru odepřela.«

Odkud tato jistota? Okolnost, že k ní mluví anděl, vyslanec Nejvyššího, a t o j e h o j m é n e m, jí byla neochvějnou zárukou jistoty. Osvícena Duchem sv. měla jistotu neomylnou a nepochybnou o tom, kdo a čím jménem k ní mluví. Či lze o tom snad pochybovat? Řekneš snad, že by Bůh mohl poslat k tobě svého vyslance a nedat ti tolik vnitřního osvětlení, abys beze vší pochyby poznal, kdo k tobě mluví? Mluví-li však k tobě Bůh, pak nezbyvá leč říci: »Kredo, věřím.« Byla by urážka otce, kdyby mu dítě řeklo: »Já ti nevěřím.« A nejen urážka — bylo by to i ne-

rozumné . . . každý přece ví, že otec dítě klamat nechce! Přesto se však může mylīt. Co však řící, když mluví Bůh, věčná Pravda? Odepřít mu víru, pochybovat o pravdomluvnosti Vševědoucího, co to znamená jiného leč prohlásit jeho slova za vědomý podvod? Okolnost, že nechápeme to, co nám sděluje, na věci nic nemění. I dítě nerozumí mnohdy tomu, co mu otec praví, a je si dobře vědomo, proč: »Otec ví více než já«.

Někteří bohoslovci se domnívali, že víra může být jen tam, kde jest nejistota, kde tedy není vyloučena veškerá pochybnost. Namáhali se tudíž dokázat, že sv. Panna mohla o slovech andělových pochybovat a že tedy neměla o jejich pravdivosti jistoty absolutní. Jaký nesprávný náhled! Co znamená věřit? Přijmout něco za pravdu na základě cizího svědectví. Nemůže být někdy toto svědectví tak zaručené a jisté, že vylučuje jakýkoli omyl a pochybnost? Když apoštolé věřili každému slovu božského Mistra, vidouce jeho zázraky a přesvědčivše se nejednou o jeho vševědoucnosti, bylo tu jaké místo k rozumnému pochybování? Isaáš přichází ke králi Ezechiášovi se vzkazem Hospodínovým. »Vyžádej si znamení . . .« Král žádá, aby stín na slunečních hodinách se posunul o deset čárek zpět (4 Kr 20, Is 38). Ezechiáš měl vědomost o tom, že jeho nemoc byla dozajista smrtelná, žádané znamení viděl na vlastní oči, uzdravení ze smrtelné nemoci sám na sobě zakusil, nebylo tedy žádného důvodu k pochybování, a přece nezbývalo leč věřit, že to vše vykonal Bůh a že mu také dá slíbených patnáct let.

María Panna měla vědomost o leččem, kde my jsme odkázáni pouze na světlo sv. víry — slovo vědomost zde pojímáme jako opak víry: poznání, jež čerpám na př. svými smysly a kde tudíž nejsem odkázán na cizí svědectví. Že počala panensky, nikoli z vůle těla ani z vůle muže, o tom měla vědomost. Že však toto dílo v ní vykonal Duch sv., o tom ji poučovala víra, to mohla vědět jedině ze slov andělových. Mimoto zjevení mnoha tajemství jí bylo učiněno bezprostředně, na př. tajemství vtělení Syna Božího; měla tudíž netušeně pevnější a jistější pohnutky víry než my, jimž se dostalo zjevení prostředně. Bohoslovec musí fakt zjevení badáním zjišťovat a neochvějnými důkazy dokazovat. To vše u svaté Panny odpadlo; její víra převyšovala víru naši jak způsobem poznání zjevených pravd, tak pevností. Některí theologové si proto nedovedli vysvětlit, jak mohla být u svaté Panny víra, když přec uskutečnění tajemství vtělení vlastníma očima viděla. Ale není pochyby: i ona kráčela jako my ve světle sv. víry. Božství svého Syna, jak řečeno, nemohla přec poznat jinak leč vírou! Nejinak vnitřní důvody a podstatu tajemství v ní vykonaných, jejich spojitost, jak vzájemnou tak s předpovědmi prorockými. Její víra stála nevystihle výš a byla neskonale pevnější než víra Petrova, ale opakujeme: byť byla sebe pevnější, zůstávala vírou a nebyla nazíráním, tak jako sklo sebe průhlednější a sebe tvrdší nebude nikdy diamantem.

Není vzácností číst v různých mariologických, že sv. Panna měla aspoň někdy v životě nazírání na tvář Boží. V tom jdou její ctitelé příliš daleko. »Svatí nemají potěšení z vymyšlených chval.« Nedůstojné jest cizími šperky zdobit toho, kdo vlastní ctností se stkví. (Basil.) Protivníci úcty mariánské smýšlejí zase o sv. Panně příliš nízce a vytýkají jí nedostatek víry. Projevem slabé víry nebo dokonce pochybnosti byla prý

její otázka: »Kterak se to stane...« Že tomu tak není, bylo již vysvětleno. (I. 388n.) Půl roku předtím Zachariáš se tázal téhož anděla docela jinak: »Po čem to poznám...?« Jakého znamení se mi dostane? A hned odůvodňuje svou nevěru: »Vždyť já už jsem stár...« Není tedy možné, aby se stalo, co pravíš! Žádal znamení, a dostal je, a to takové, jaké svou nevěrou zasloužil. Jak docela jinak si počíná Gabriel vůči sv. Panně! Nejen že jí pro její otázku nekárá, nýbrž dává jí žádané vysvětlení. Všimněme si gradace v jeho slovech! Napřed pozdrav, a sice takový, jakého se předtím nikomu nedostalo — Maria mlčí a uvažuje. Pak poselství, a sice neslýchané: »Staneš se Matkou Meslášovou! Tvůj Syn bude veliký, syn Nejvyššího, dostane trůn otce svého Davida, kralovat bude v domě Jakubově na věky, království jeho nebude konce...« Pět slov, pět označení, z nichž každý Israelita poznal na první pohled, že jde o Mesláše. Tedy matkou toho, jenž byl očekáváním národů! Jak velké víry bylo třeba, aby uvěřila této neočekávané zvěsti! Vyvolená Panna věří, jen jedinou otázku má... Anděl mluví po třetí, sděluje věc ještě podivuhodnější, věc, již podobné nebylo a nebude. »Tvé panenství? Zůstane neporušené. Co máš dělat? Nic, jen dát svolení; vše ostatní vykoná v tobě sv. Duch.«

Co nyní? Tázat se ještě? Každá další otázka by byla skutečně známkou nedostatečné víry nebo aspoň všetečné zvědavosti. Váhat? Jakékoli otálení by bylo projevem slabé víry nebo nepravé pokory. Mojžíš na Horebu (Ex 3. a 4.) poukazoval na svou slabost, nehodnost, neschopnost, ale Hospodin se tehdy na něho »rozhněval« — doklad, že nejednal správně a že jeho domnělá pokora byl zastřený nedostatek důvěry v Nejvyššího. Zvolil-li Pán někoho k nějakému úkolu, dá mu i potřebné schopnosti a milosti, aby mu dostal, byť se zdál být nad lidské síly.

Panna věřící, nejpokornější a nejposlušnější, nenamítá nic proti poznané vůli Boží. »Staň se — fiat, Amen«. Věřím a podrobuji se... přijímám své vyvolení, své omilostnění, přijímám úřad, jež na mne Pán vkládá. Tu její víra dosahuje vrcholu velikosti i z a s l u ž n o s t i; v tom okamžiku se stává dcera Evina Matkou Nejvyššího, a Syn Boží synem člověka.

Jak vysoko stojí víra sv. Panny nad vírou mnohého velkého muže S. Z.! Abraham, »otec věřících«, se usmál: »Teď, když je mi sto let, dostanu syna?« (Gn 17. 17.) A když mu Hospodin slíbuj: »Tato země, na níž patíš svými očima, bude patřit tvým potomkům,« odpovídá: »Po čem to poznám?« Sára se usmála při zaslíbení Hospodinově, Mojžíš čtyřikrát odporoval rozkazu Hospodinovu, Gedeon dvakrát váhal a třikrát žádal znamení (Sd 8), Barak otálel... I Ananiáš v Novém Zákoně (Sk 9. 13) si dovilil námitku...

Abraham nakonec uvěřil, a přičteno je mu k spravedlnosti, (Gn 15. 6.) Více než 2000 let tomu bylo, co mluvil Hospodin s tímto velkým praotcem »Matky věřících«. Mnoho záviselo na víře Jeho, nevýslovně více na víře její. Kdyby nebyl uvěřil, byl by připravil sebe i své potomky o zaslíbení mesiášské, a národ, jenž z něho vzešel, o jedinečnou přednost být národem vyvoleným ze všech pokolení země. Oč by byla připravila sebe i lidstvo Maria, kdyby nebyla uvěřila! Co učinil Nejvyšší závislým na její víře! Nikoli osud jediného národa, nýbrž spásu veškerého

lidstva. Na stránkách Písma sv. S. Z. se dočítáme o nejednom muži, jenž svou vírou se Hospodinu zalíbil, a o nejednom, jenž nevěrou Pána urazil. Ale víra oněch a nevěra těchto prospěla nebo uškodila jenom jim, tu a tam i jejich rodu. Věřící David, nevěřící Saul, Josafat (3 Král 22), Achaz (Is 7), Joakim (Jer 36), Sedekláš (Jer 38) ... Víra vyvolené Panny měla dosah nedožrnný, a jen nevěra Evina jí může být v tom ohledu jako temný protějšek nebo jako negativ po boku postavena. Nedožrnné následky tam, nedožrnné následky tu; do bezedné propasti bídy svrženo lidstvo tam, k netušené výši pozvednuto zde. »Vírou Marlinou bylo pozdvíženo pokolení lidské, jež nerozvážnou důvěrností Evinou bylo pokleslo.« (Alb. Vel.) Víra naše jest začátek a první podmínka ospravedlnění a našeho spasení. Víra omilostněné Panny byla základ a začátek ospravedlnění lidstva, začátek díla spásy. »Tvé a n o nám nebe otevře, tvoje n e nám je zavře po druhé.« (María I. 398.)

Sv. Ignác říkával, že by byl hotov pro víru položit život na základě milostí, jichž se mu dostalo nebeským osvícením v Manrese, i kdyby nebylo Písma sv. ani církve pro důkaz pravosti zjevení a víry katolické. O sv. Panně můžeme říci: »Extase, v níž byla vtržena po odchodu andělově, ve chvíli, kdy jedna osoba svatosvaté a převedlebné Trojice se v jejím lůně zasnoubila s lidskou přirozeností, by byla stačila, aby její víru utvrdila nezvratně pro všechny dny jejího pozemského putování.« Duch sv. zaplavil její duši takovým přívalem milostí a darů, jaký duše smrtelné dcery Eviny mohla pojmout a snést. . . takovou záplavou světla, nebeské rozkoše, radosti a slasti, jakou nepocítil ani apoštol národů byv vtržen do třetího nebe (2 Kor 12. 2) ani Mojžíš rozprávěje s Hospodínem . . . a přece jeho tvář zářila ještě potom tak, že synové Israelští nemohli mu v obličej pohlédnout, a on chtěje s nimi mluvit musil si tvář zahallt. (Ex 34. 35.) Kdyby byla víra Marína potřebovala opory a důkazů, tato extase sama by byla dostačila.

Přece však ji vidíme spěchat k Alžbětě. Z jakého důvodu? »Ne z nedůvěry ve slovo nebeského posla« (Ambr.), jakoby se chtěla přesvědčit o pravdivosti znamení jí od něho daného. Její cesta byla ú k o n e m v í r y. Uvěřila zvěsti jí od Boha poslané, uvěřila i znamení od Boha danému, a »spěchá s chvátáním« nikoli v pochybách, nýbrž plna radosti, aby vyhověla přání Nejvyššího. Druhé tajemství růžencové . . . tam dochází její víra oslavy a zároveň nového utvrzení.

O s l a v y . . . Duch sv. mluvil ústy Alžběty, jež velebila víru vyvolené Panny. »Blahoslavená, jež uvěřila . . .« U t v r z e n í : vše, co viděla a slyšela v domě své příbuzné, proroctví Alžbětino, události při narození předchůdce Páně, uvádělo Omilostněnou vždy hloub do tajemných úradků Nejvyššího, odhalovalo jí nové neznámé cesty jeho prozřetelnosti, člověku nevyzpytatelné. Plná Ducha sv. velebí Hospodína, jeho věrnost v zaslíbeních od pradávna daných i jeho lásku, jeho velikost, milosrdenství a moc . . . velebí ji veškerou vírou a láskou svého panenského srdce, nezkaleného ani stínem nezřízenosti, srdce, jež patřilo vždy jen tomu, jehož nyní vtěleného v lůně chová. Magnifikat . . . píseň lásky a v í r y, neochvějné víry, již byla schopna jen duše Marína. Zpěv Matky Boží, zpěv díků za její vyvolení . . . »Velké věci mi učinil, jenž mocný jest . . . blahoslaviti mne budou všechna pokolení . . . ujal se konečně Is-

raele, jsa pamětliv svého milostivého zaslíbení, otcům daného, ve mně a skrze mne vykonaného . . .» Takový zpěv mohl vytrysknout jen z hlubin duše, přesvědčené skálopevnou vírou, že se v ní skutečně vyplnilo, co jí nebeský vyslanec zvěstoval, že vpravdě Meslášem a Synem Božím je ten, ježž pod srdcem nosí. Nevěřila-li v božství a meslášskou důstojnost svého ještě nenarozeného dítěte, jaký smysl má celý její chvalozpěv? Nebyla-li přesvědčena, že jest Matkou Syna Božího, jak vysvětlíme slova její písně?

Anděl poučil vyvolenou Pannu o fundamentálním článku sv. víry. Maria byla první, jež slyšela jména tří božských osob, jí první bylo zjeveno tajemství vtělení, a nejen zjeveno: v ní bylo i vykonáno.² Neposkvrněná měla první ze všech tvorů jasné poznání okolností tohoto tajemství, vyjímaje pouze nebeského posla (paranympha«), že totiž zaslíbený a očekávaný Mesláš bude jednorozený Syn Otce, že se stane člověkem, že se narodí z matky panenské, že se tak stane působením Ducha sv.³ V tom ohledu se její víra poněkud blížila nazírání. Bylať s tímto tajemstvím spojena osobně, takže u ní byla pochybnost nejen vyloučena, nýbrž i nemožna. Kdo mohl lépe proniknout toto tajemství než ona, tajemství, jež nebylo vykonáno bez ní, bez jejího svolení, bez jejího spolupůsobení? Tajemství, jež podle vůle Nejvyššího bylo závislé na jejím ano?

Rádi přisvědčíme sv. Petru Kanisiovi: »Slušelo se, aby Matka Boží o svém dítěti věděla více než proroci S. Z., než apoštolé, než židé a pohané za dob Kristových, z nichž přemnozí v jeho božství uvěřili.« Petr osvědčuje: »Tys Mesláš, Syn Boha živého.« Marta ujistňuje Pána: »Ovšem, Pane, já jsem uvěřila, že tys Mesláš, Syn Boha živého, jenž jsi na tento svět přišel.« (Jan 11. 27.) Uzdravený slepec se Ježíšovi klaní jako Synu Božímu . . . a Matka Vykupitelova by stála vírou daleko za nimi?⁴

Vždy nové a nové důkazy své víry viděla Maria. Betlem, třetí tajemství růžencové . . . Co předcházelo, bylo sv. Panně podnětem, aby znova projevila hloubku a pevnost své víry, i aby do své nebeské koruny vsa-

² Její lůno podle sv. Otců bylo komnatou všech tajemství, stánek, v němž připravena naše spása.

³ Namítne snad někdo, že proroci (Is 7. 14) věděli totéž? Nikoli! Aspoň ne do té míry. Nehledě k tomu, že všechna proroctví S. Z. byla tajemná a že plně jim bylo lze porozumět až po vyplnění — my to zakoušíme nyní vůči Zjevení sv. Jana, jež obsahuje proroctví týkající se konce světa — předpověděl Isaiáš jen to, že Emmanuel se narodí z Panny. Že bude Bůh, jest sice v jeho celém proroctví (kap. 7—11) temně skryto, ale o zastínění Ducha sv. ani zmínky.

⁴ Sv. Petr Kanisius i jiní jdou však příliš daleko, když soudí, že tajemství nejsv. Trojice bylo sv. Panně zjeveno tak zevrubně, jako po letnicích od Ducha sv. církvi, a snad ještě dokonaleji. Kdyby byla do všech tajemství plně zasvěcena, jak by byl mohl o ní evangelista u příležitosti nalezení božského dítěte v chrámě říci, že nerozuměla jeho odpovědi (Lk 2. 50)? Pán jí zjevil tolik, co bylo nutno a přiměřeno, by mohla plnit důstojně své poslání, případně, nač měla v jistém smysle co Matka Spasitelova »právo«, tedy jistě více své Matce než svým přátelům. Přítomnost sv. Panny při seslání Ducha sv. nebyla pouhou formalitou: jako apoštolům, tak i jí přinesl poslaný Utěšitel mnoho darů; na místě ne posledním o s v ě c e n ě. (II.392.)

díla další démanty zásluh. Někdy lze u katolických autorů číst, že víra Marína byla podrobena zkoušce. Lze toho slova užít tam, kde není nejmenší pochybnosti ani obavy, že by jen poněkud zakolísala? Řekne někdo, že zkouší pevnost nebetyčné hory? Spíše ta by povolila než víra omilostněné Panny.

Císařský edikt... Každá duše, ve víře méně pevná než Maria, by s obavami hleděla do budoucnosti. Mesiáš se přece má narodit v Betlemě; neměla by se vydat na cestu? Vždyť je nebezpečí, že se předpověď prorokova nevyplní, a to nebezpečí roste každým dnem, čím více se svatá chvíle blíží! Maria se neplete do řízení božské prozřetelnosti. Nebyla chválena Rebeka, jež se bála, že by se zaslíbení Hospodínovo mohlo zhatit, a proto sama »vzala věc do rukou«, sama chtěla Bohu »pomoci«, a to dokonce podvodem, pohnuvši k podvodu i Jakuba. Takového smýšlení byla Matka Spasitelova daleka, a brzo skutečně poznala, že prozřetelnost Nejvyššího všecko sama řídí krásně a mile. »Vyšlo nařízení od císaře...« Pro sv. Pannu bylo zároveň prvním poučením, že nebeský Otec bude sledovat vyplnění svých záměrů nenápadně, nikoli cestami zázračnými. Později to pozná ještě lépe.

Betlem... Ten, jenž dává liškám doupata a ptáčatům hnízda, nepřipraví svému jednorozenému Synu ani pořádné přístřeší? Víra Marína nekolísá, neochabuje, a jest opět odměněna. Sotvaže ovinula dítko chudíčkými plenami a vložila do jeslí, vstupují znenadání hosté. Podle širokých klobouků a dlouhé zahnuté hole poznává, že to jsou pastýři. Nahlížejí pátravě do jeskyně, rozhlížejí se, a jakmile uzbí nemluvnátko v jeslích, padají k zemi a klanějí se mu. On mlčí, a nebesa mluví. Maria mlčí, a andělé pějí gloria.

Po čase další utvrzení její víry: Simeon a jeho proroctví. Neznámý stařec přistupuje k ní, když ve chrámě čeká mezi ostatními matkami, vyprosí si plod jejího panenského lůna a rozevírá před jejím zrakem tajemnou budoucnost. »Tvou duši pronikne meč...« A po čase, snad po roce, další neočekávané utvrzení její víry, tentokrát opět v městě Davidově. Karavana cizinců, na nichž vidět, že přicházejí zdaleka; sestoupí s velbloudů, vstoupí do domku, najdou božské dítko na klíně Jeho Rodičky, a jako před rokem pastýři, tak teď oni... Celý Betlem se asi sběhl... Kdo je to? Co tu chtějí ti cizinci? Na první pohled jest vidět, že jsou bohatí. Sklánějí se až k zemi, a obětují chudému dítku Marínu dary... tak se jedná při královské audienci! Za koho pokládají její dítko? Vypravují sv. Panně vše, co se stalo a kdo je přivedl. Jeho krajané o něm nevědí, a pohané z daleké Persie ho hledají!

»Maria vidí Ježíše v betlemské stáji, a přec věří, že on jest Stvořitel světa. Vidí, že prchá před tváří Herodovou, a přec věří, že jest král králů. Vidí ho narozeného v čase, a věří, že jest od věčnosti. Vidí ho v chudobě, a věří, že má poklady nepřeberné. Vidí ho ležet v jesličkách, a klaní se mu jako všemohoucímu. Vidí, že jest nemluvnátko, a přec věří, že jest Moudrost nekonečná. Slyší ho plakat, a věří, že jest radostí andělů...« (Alfons Lig., poněkud volně podáno.) Víra kněze, jenž drží v rukou bělostnou hostii a klaní se svému eucharistickému králi, jest jen slabý stín víry jeho Královny. Divíme se víře Josefově... neměl nejdokonalější vzor pevné víry ve své snoubence?

Útěk do Egypta... proč nesáhl nebeský Otec k jinému prostředku, aby zachránil svého Syna? Přípravuje Matku Boží na to, že zázraky, jichž byla dotud svědkem, pomínou. Zúmyslně se nyní nebe vyhýbá prostředkům zázračným; život Jejího dítěte se bude brát obvyklou cestou jako život kteréhokoli jiného syna Adamova. Nic nápadného, nic neobyčejného... dá se od ní vychovávat jako každé dítě lidské. Pro její víru byla tato okolnost poučením — a zároveň přípravou na dlouholetý pobyt v nazaretském zátíší.

Návrat z Egypta, život v Nazaretě... Nebe se odmičelo po návratu do vlasti docela. Jest nedůstojno člověka, za každým slovem se dokládat svou ctí, přísahat a se zaklínat. Stejně nedůstojné by bylo Boha, kdyby každou chvíli své slovo dotvrzoval zázrakem. »Bezbožní mají ve zvyku přát si zázrak.« (Maldonat.) »Já bych uvěřil, kdybych užíval zázrak...« Fariseové jich viděli bez počtu! Uvěřili? Jan nekonal zázraků, za svého dvoudenního pobytu v Sichemu (Sycharu) Pán taktéž neučinil div ani jediný, a lidé dobré vůle uvěřili tu i tam. Co zažila Neposkvrněná Panna v Nazaretě a v Betlemě, případně v Ain Karím a v Jerusalemě, dostačilo, aby její víra utvrzena navždy.

Víra Marilna... Vidí, že na jejím dítěti není docela nic zvláštního, že žije, jedná, smýšlí jako každé dítě jeho věku. Vidí, že jest jí podroben jako nejposlušnější dítě. Vidí, že jest jeho matkou se vší autoritou a se všemi právy, jež matka nad dítětem má. A přec věří, že on jest Její Pán a Tvůrce, Syn Nejvyššího a Král všehomíra. Vidí ho dlouhá léta pracovat v nazaretské dílně, aby vydělal chléb sobě i jí — ten, na jehož pokyn všechno tvorstvo by bylo hotovo mu posloužit! Ten, jenž sytil svůj lid po čtyřicet let manou na poušti a napájel jej vodou ze skály, neužil pro sebe své božské moci, aby zázrakem odpomohl vlastní chudobě. Kdysi způsobil, že v domku vdovy sareptské neubývalo mouky a oleje po celou dobu hladu, a nyní pracuje sám a nechává pracovat bytosti sobě nejdražší.⁵ On, jenž vzkřísil skrze proroky několik mrtvých, nečiní zázraku, když Josef onemocní a umírá, a Maria ho za zázrak nežádá — Maria, jež ho požádala,⁶ když po prvé stál před ní jako Mesáš v galilejské Káně!

⁵ Bartmann ve své apologii úcty mariánské praví, že svatě Panně byla po boku Ježíšově víra někdy velmi těžká. Docela mylný náhled! Co znamená jiného leč že zápasila s pokušeními a pochybnostmi? Chyba, když si život sv. Panny v Nazaretě představujeme legendárně, jak lze na př. číst ve zjevení Marie Agredo (Mystica Ciudad de Dios). Chyba, když si jej představujeme zase příliš lidský, t. j. plný mravních slabostí, na něž jest život hříšných synů Adamových tak bohat. Aby víra byla záslužná, není nikterak třeba, aby zápolila s neustálými pokušeními! Pak by víra vlažného polovičatého křesťana, jenž má k odpadu krok, byla záslušnější a cennější než víra mnohého světce! Záslužnost nadpřirozené víry záleží v tom, že duše, osvícená Duchem svatým a pomocí jeho milosti, majíc nezvratné důkazy zjevení Božího, přijme co nejrozhodněji zjevenou pravdu, a vší energií své vůle přikáže rozumu, aby vzbudil úkon víry.

⁶ Maria II. 314 nn. Sv. Otcové a starší exegeté jsou vesměs přesvědčeni, že Matka Boží žádala Syna za pomoc nadpřirozenou. U novějších se šíří náhled, že neprosila za zázrak, nýbrž za pomoc přirozenou, a že tedy její slova nejsou projevem nadpřirozené víry. Hosté k svatbě pozvaní byli totiž povinni přispět k hrazení výloh svatebními dary; k nej-

»Nemají vína...« Jaká víra dýše z těchto dvou slov! Víra v Kristovo božství, v jeho všemohoucnost, milosrdenství a dobrotu. Jest pevně přesvědčena, že její božský Syn je s to opakovat zázrak Eliášův; proto dává pokyn služebníkům: »Cokoli vám řekne, učinite.« »I uvěřili v něho učenníci jeho,« podotýká její duchovní syn. Uvěřili, spatřivše neslýchaný div... Maria věřila dříve, než Ježíš div učinil! Jaký rozdíl mezi vírou její a vírou apoštolů, často tak slabou a nedokonalou, pro niž si utržili od Pána ne jednu výtku! »Odkud nakoupíme chleby, aby ti to pojedli?« táže se božský Vykupitel Filipa, z k o u š e j e h o (Jan 6. 5n). Klade mu téměř na rty prosbu, ale nechápavý učedník nerozumí, a jeho druh naivně podotýká: »Je tu jeden mládenec, má pět chlebů a dvě rybky, ale co je to pro tolik tisíc?« Nebyla tu Maria, nebylo tu nikoho, jenž by měl její víru a Pána poprosil. A zanedlouho potom za podobné situace, když opět tisícové se tísní kolem nebeského Učitele, a on nyní s větší nadějí čeká z úst apoštolů prosbu Marilnu, zase táž slabá víra, táž naivní otázka. (Mt 15. 32n.)

V Káně dala sv. Panna božskému Synu sbohem. Z nejednoho důvodu byl pak její život v nazaretské opuštěnosti truchlivý.⁷ Nejen docela opuštěna, od snoubence i od Syna, ale bolestně dotčena nevěrou vlastních příbuzných a celého národa, nevěrou, že jím bude ke zkáze a že vyvrcholila na Golgotě. Tam u paty kříže se zase setkáváme s Matkou Ježíšovou. Nejen láska, nýbrž i v í r a ji tam vedla, víra osvěcující její vnitřní zrak ji uschopnila, aby byla obětí kalvarské přítomna s onou disposicí, kterou jsme zevrubně vyličili v posledních kapitolách II. dílu. Všechny hvězdy pohasly, všechny se v noci utrpení zatměly, jen měsíc plně zářil... všichni věrní se »pohoršili« nad Ježíšem, jen víra Marilna zůstala pevná, nezkalená, nezvíkaná. In Maria stetit ecclesia — Maria byla v smutných hodinách velkopátečních »jedlná věřící«. Nápis na kříži hlásá posměšně »Král židovský«, a Maria pod křížem nepozbývá nic ze své víry, kterou uvěřila ve slovo andělovo: »Kralovat bude v domě Jakubově na věky.« Učedníci vidí ve smrti Kristově zmaření jeho záměrů i díla jakož i svých nadějí, Matka věřících v ní vidí dokonání vykoupení a splnění předpovědí prorockých, k nimž klíčem jí bylo slovo Simeono-

obvyklejším patřilo víno a olej. Sv. Panna prý tedy prosila božského Syna, aby jí také něco dal — nejlépe víno, když se ho nedostával. Ale jak? Z vlastních zásob v Nazaretě, a č - l i j a k é m ě l i ? Šla by doprava tak rychle? Koupit v Káně? Zač? Malá společnost ještě neměla společný měšec — vždyť se brzo zase rozešli! A co znamenají slova sv. Panny k služebníkům, má-li na mysli pomoc přirozenou? Po uvážení všech okolností zdá se nám nezbytným držet se výkladu Otců jako jedině správného: Matka Spasitelova prosí za pomoc n a d p ř i r o z e n o u.

⁷ Nesouhlasíme s náhledem těch, kteří dovolávajíce se Jn 2. 12 soudí, že po léta veřejného působení Páně dlela sv. Panna v Kafarnau, a dokonce »vědí«, že v domě Petrově. Scena v Nazaretě Mar 6. 3 zřejmě ukazuje, že »vdova Josefova« bydlila tam u příbuzných; navštívení Ježíše Mt 12. 46 Lk 8. 18nn se stalo pravděpodobně v Kafarnau, přišli tam tedy příbuzní s jeho Matkou odjinud, a konečně důvody, proč nebylo vhodné, aby sv. Panna Ježíše provázela na jeho misijských cestách (Maria II. 329n), vymáhaly, aby mu vůbec nebyla příliš blízkou... zvláště ne v městěčku, jež učinil východiskem své galilejské činnosti. (II. 327.)

vo: »Tvou duší pronikne meč.« Přítomnost pod křížem byla jeden z největších úkonů její víry, a ta byla odměněna nedělního jitra.

Proč nešla se ženami k hrobu, jsme slyšeli. (II. 386.) Že se jí vzkříšený Spasitel zjevil a sice přede všemi ostatními, jest obecný náhled Otců. (II. 387.) S naprostou jistotou tak ovšem tvrdit nemůžeme. Nebyla první, Jež přijala nejsv. Svátost, nebyla první, Jež se vzkříšeným Spasitelem odešla do Jeho slávy, nelze tedy apodikticky tvrdit, že byla první, Jíž se zjevil. Nelze nic namítat proti těm, kteří soudíce, že chtěje jí ponechat zásluhu víry teprve později se zjevil i jí, když už od jiných o Jeho zmrtvýchvstání slyšela. Nicméně zamlouvá se nám více náhled první.

A konečně její život po nanebevstoupení? Byl zase životem víry — a naděje! Víra shromáždila učedníky a zbožné ženy spolu s ní ve večeřadle, kde na modlitbách očekávali příchod Utěšitele, víra ji vedla do shromáždění věřících »k lámání chleba«, víra byla pramen naděje, s níž očekávala chvíli, kdy jí bude dáno odejít tam, kam Ji předešel božský Syn.

*

V této stati jsme mluvili o neochvějné pevnosti víry Mariiny. Ale pravá víra musí být **ž í v á**! Projevovat se životem p o d l e víry a životem z v í r y! (Jaký jest rozdíl mezi obojím, viz Za pravdou Kristovou str. 439n.) Pevnou víru, při níž jest vyloučeno jakékoliv pochybování, mají podle sv. Jakuba i démoni, měli i bludaři XVI. století, popírající nezbytnost záslužných skutků. Živá víra — —

Jest nám sv. Panna vzorem života z víry? O tom nelze pochybovat ani v nejmenším. Podávají nám evangella doklady? Podávají — na dalších stránkách je budeme rozvádět. Kapitola jednájící o nábožnosti, o odevzdanosti do vůle Boží, a zvláště o lásce, nejkrásnějším výkvětu živé víry — —

XXII. NADĚJE.

Kdož doufají v Hospodina,
křídla jak orlice dostanou. (Is. 40. 31.)

V novoroční epištole nám káže apoštol národů o sebezáporu: »Přemáhejte světské žádosti, jímž jste doposud sloužili. Nový rok vám hřmí do duše: ‚Memento mori — pamatuj na smrt,‘ ať tě nepřekvapí znenačání a ať nejsi vyřazen jako neúrodný fík. (Lk 13.) Čistě, spravedlivě a zbožně živi budme v tomto světě, očekávající blahou nadějí a příchod slávy Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista...« (Viz Tlt 2. 12n.)

Naděje... Křesťanům v katakombách byla miláčkem mezi ctnostmi, byla takřka jejich životem. Žili v naději a z naděje. Svět jim nechystal nic leč muky a pronásledování; čím by je tedy k sobě mohl vábit a poutat? Byli skutečně »cizinci« na zemi; blaživou útěchou jim byla vzpomínka, že trampoty vezdejšího putování pominou, a pak... Kralovat s Kristem! Jako nemocný, jenž v bolestech dává rád sbohem tomuto strastnému životu; nemá, proč by o něj stál...

Ale my? Nemluvíme o lidech bez víry — kde není víry, nemůže být naděje... jak může vyrůst strom, není-li kořene? Ale všimni si věřících; slyšíme nářky na život den co den, a přec nutno doznat, že si většina dovede udělat život dosti pohodlný — tak pohodlný, že kdyby dostali na vybranou, buď odejít přímo do nebe nebo na zemi zůstat, beze vši pochyby by se rozhodli zůstat — jenom by si učinili život ještě pohodlnější, kdyby bylo v jejich moci. Kdo žije v poměrech opravdu tísnivých, spíše si tu a tam na onu vlast vzpomene. Naskytne-li se však i jemu příležitost, mít se »jednou na světě dobře«, mění ihned... nebeské království s radostí vymění za pohodlný život na zemi. Kolika prostředky nás musí Boží láska držet, abychom jakž takž vytrvali! Děkovat musíme Prozřetelnosti, že přese vši naši námahu a snahu se nám nenaskytne tak snadno příležitost se obohatit... za cenu ztráty víry! Kolik dívek ob stojí, naskytne-li se vyhlídka na dobrou partii, s podmínkou a za okolností, jež zákon Boží zakazuje... Dívky, jež několikrát prodělaly exercicie! Nám by sotva musil Caecilius vytýkat to, co tehdejšími křesťanům: »Nicotná a falešná naděje je klame a připravuje o požitky přítomnosti, a proto jsou políťování hodní.« Nás by nemusli onen pohan lítovat, ale lítost mají s námi andělé v nebi.

Kde příčina? Řekneš snad: »Nedostatek pevné víry.« Lépe bys řekl: »Nedostatek ž i v é víry.« A bylo by lze i připojit: »Nedostatek n a d ě j e, jež z živé víry vykvétá.« Jsme tak málo podobní křesťanům z katakomb!

Naděje, popelka mezi ctnostmi... Jsou věřící, kteří mají víru pevnou, mají lásku v nezbytné míře, t. j. vystříhají se aspoň těžkého hříchu, ale světélko naděje sotva v nich kmitá. Nebe jim připadá napolo jako pohádka. Věří v ně, ale ne vírou živou; div, že je nepokládají za nutné zlo. »Nemůžeme zde věčně být, musíme umřít, co tedy zbývá leč podrobit se, přilnout onen život, ale lépe, kdyby to nemusilo být...« Pohodlný život, nechť přilne pro nebe nějakou obět, málo živé víry, a pak ovšem vědomí: »Je-li pravda, co víra učí, pak se nemám nač těšit, leda na poslední místo v nebi a na těžký očistec předtím.« Proto by byli raději, kdyby to »nemusilo být«!

Jak docela jiná řeč apoštoloval »Toužím dát sbohem tělu a být s Kristem!« (Fil 1. 23.) Ignác Antiošský mluví podobně, a světci myslí na nebe tím častěji, čím řidčeji na ně myslíváme my. »Kde jest poklad tvůj, tam směřují všechny tvé tužby, myšlenky a přání. Vzlétají vzhůru či plazí se po zemi?«

Nadpřirozená ctnost naděje se opírá o dvojí: o boží zaslíbení a o naše zásluhy. Čím jistější obojí, tím pevnější naděje. O b o ž í c h z a s l í b e n í c h nemůže být nejmenší pochyby. Kdyby se naděje opírala jen o ně, nebylo by k ní přimíseno ani trochu bázně. Ale k naději jest přimísena kromě touhy i jakási bázeň, byť spasitelná — kde jest naprostá jistota, tam o naději nemluvíme. Rolník doufá, že bude pěkně, ale sotva kdo řekne, že doufá, že zítra vyjde slunko. Pouhé očekávání není naděje. Odkud tedy ona bázeň? Z druhé složky: naše s p o l u p ů s o b e n í, naše přičinění, naše zásluhy. Nikdo nemá naprosté jistoty, že v milosti Boží vytrvá až do konce a že ho tedy nebe nemine. Ale důvěřovat pevně každý může a má; milost (pomáhající) neschází nikomu, jen když sám koná, co na něm jest.¹

Slyšeli jsme již, že někteří bohoslovci měli obtíže, když šlo o víru nejbl. Panny. Obtíže rostou, když jde o její n a d ě j í. Pro tuto ctnost sv. Panny nemáme přímých dokladů v evangeliích. Protože však jest úměrná víře, můžeme z její víry učinit závěr na velikost její naděje. Obtíž záleží v tom, že Neposkvrněná byla v milosti utvrzena; nebylo u ní tedy obavy, že by o nebe přišla. Sv. Panna věděla, že jest Matkou Boží a že jí tudíž mateřství navždy spojuje s Ježíšem; jak by tedy mohla pochybovat o svém věčném vyvolení? Nedává tuto jistotu sama najevo? »Blahoslaviti mne budou všechna pokolení...« Není v těchto slovech vyjádřena jistota jejího věčného spojení s Bohem? Jistota, jež plynula nejen z pouhé úvahy, nýbrž se zjevení Božího! Vědomí, že jest povýšena nade všechny lidi na zemi i nad anděly v nebi jí bylo zárukou, že bude nade všechny povýšena i v nebeské slávě.

Jak rozřešit tuto nesnáz? »Vyvolení v nebi mají blaženost a té pozbyt nemohou. Spravedliví na zemi mají milost, jež jim zjednává nárok na věčnou blaženost, té však pozbyt mohou. Nejbl. Panna stála uprostřed: nebeskou blaženost ještě neměla, měla však milost a to takovou, že jí pozbyt nemohla.« (Albert Vel.)² Nebyla tedy k její naději přimísená bázeň, jen t o u h a zbyla spolu s očekáváním, touha po Bohu, v něhož věřila, jehož milovala, o něhož přilítí nemohla.³

¹ Duns Scotus rozmlouval jednou s rolníkem na poli o věcech spásy. Sedlák mu lhostejně řekl: »Jestliže Bůh předvídá, že budu spasen, nač se namáhat? Předvídá-li, že budu zavržen, pak se marně snažím svému osudu uniknout.« Mariánský učitel mu odvětil: »Jestliže Bůh předvídá, že se ti úroda vydaří, nač se namáháš? Předvídá-li, že se nevydaří, proč se zbytečně dřeš? Jak to Bůh předvídá, tak to bude.« Chtěl ho poučit: »Bůh předvídá, že se ti úroda vydaří, a čli se přičiníš.«

² *Gloriam inamissibilem — gratiam amissibilem — gratiam inamissibilem.*

³ V tomto smysle mluví o bohoslovci i o naději Kristově: očekával oslavu těla, které za smrtelného života nepožíval, a toužil po ní. (Jn 17.) T o u h a jest s nadějí nerozlučně spojena; bez ní máš nanejvýš lhostejné očekávání... srovnej předvečer sv. přijímání u duše, jež Krista miluje,

Jsou ještě jiní činitelé, kteří naději budí, rozmnožují a utvrzují. T o u h a roste, zakusíme-li blaho a sladkost společenství Božího; J i s t o t a se vzмáhá, zakusíme-li zvláštní projevy Jeho lásky a přízně. Kdo zakusil, »jak s l a d k ý jest Pán« (Ž. 33. 9.), ne-li ta, která s ním dlouhá léta pod jednou střechou přebývala a z Jeho společenství se těšila déle a více než Petr na Táboru? Komu se dostalo projevů v ě t š í l á s k y a přízně než té, které dal Syn Boží sám sebe? Co jest větší, dárce nebo jeho dar? Bůh nebo jeho přátelství? Sám sebe jí dal, a patření na svou tvář, Jehož se dostalo i kašícimu lotru, jí odepře? Kolik zázraků milosti v ní a k vůli ní vykonal, v příbuzenský svazek s ním byla pojata . . . Nebeská oslava byla jen dokonání a poslední článek v tomto řetěze milostí. Věčného spojení s Bohem v nebeské slávě se dostane millionům vyvolených, pokrevního spojení se Synem Božím se dostalo jenom jí.

Kdo by neviděl, jak pevná a nezlomná byla naděje, opírající se o tolikou záruku! Z této jistoty plynulo nevýslovné blaho, zaplavující duši omilostněné Panny. Naděje jest někdy jediná útěcha, jež nás blaží, jest poslední záchranná kotva v bouřích života, jest mnohdy jediný světlý paprsek ozařující noc našeho vyhnání. »Vy jste krásný jako naděje,« praví lichotivě dvorní dáma Ludvíku XV. Jistěže, naděje jest krásná, naděje jest rosa svlažující vyprahlý úhor života. Naději si odnášel Adam z ráje, naděje zůstala na dně Pandoriny skříňky (I. 78). Jen v pekle není naděje, a proto je tam věčné zoufalství.

Zato v zahrádce Marlině se daří této květině utěšeně. Vroucí láska k Neposkvrněné jest známkou věčného vyvolení (str. 80) — jak posiluje toto vědomí naši naději! Čistota jest druhá mocná vzpruha naděje — není právě tato ctnost ovocem úcty mariánské? Zálba ve věcech nebeských rozdmýchává též mocně plamen naděje, a tato zálba jde ruku v ruce s úctou k sv. Panně. Láska k Marii jest zdrojem touhy po ní, touha po shledání s ní jest opět mocnou vzpruhou k opravdové práci o vlastní dokonalosti, a tato práce jest jednou z podmínek, abychom spasení dosáhli. Tak se stává, že Maria jest nejen vzorem, nýbrž i Královnou naděje; úcta a láska k ní naši naději posiluje a utvrzuje.

Nemáme-li v evangeliích přímé doklady pro Marlinu naději, na nichž bychom se vzdělávali a jichž bychom následovali, máme tím více dokladů ctností, jež jsou oporou naděje — a když následujeme jich, rosteme v druhé božské ctnosti. Marlinu srdce docela odpoutané ode všeho pozemského, od světa a jeho marností, pohřížené v Boha a v touhu po věčných statcích, nezkalené dýmem tělesných žádostí; z pevné a živé víry jakož i nadpřirozené moudrosti plynoucí správné poznání a ocenění nebeských trvalých dober vůči nicotnosti všeho, co má a může poskytnout země, její láska k Bohu . . .

a u duše vlažné. Nebo dobu před sňatkem u snoubenců, kteří se milují, a u takových, kteří jsou si lhostejní! Jde-li o božskou ctnost naděje, touží duše po Bohu jako po svém oblažiteli, po dobru s v ě m, pročť ji bohoslovci ztotožňují s nedokonalou láskou toužebnosti (amor desiderii vel concupiscentiae), na rozdíl od dokonalé lásky, jež nemyslí na sebe, nýbrž miluje Boha proto, že jest nekonečné dobro s á m v s o b ě. Leč ani na pouhou touhu se nesmíme omezit, nýbrž přejít k č i n u . . . jalová touha jest buďto iluze nebo beznadějnost.

Víra nám u k a z u j e nebe, pro něž jsme stvořeni. Naděje nás p o vzbuzuje, abychom se snažili ho dosácl. »Synové svatých jsme a očekáváme život, slíbený od Boha těm, kteří jsou pevní ve víře v něho.« (Tob 2. 18.) Toto smýšlení starozákonního patriarchy oživovalo srdce všech za dob živé víry. Jsme synové svatých, potomci mučedníků a dítky Nejvyššího, lid vykoupený, lid Boží . . .

★

Naděje, ctnost božská — jejím předmětem jest v první řadě B ů h (život věčný, záležející v patření na Boha), druhotně všechny ostatní m i l o s t i, jež mají vztah k naší spáse: odpuštění hříchů, pomoc v pokušení, nabytí ctností, osvětlení (dary) Ducha sv. atd. Vykoupený však smí žádat a od Pána doufat i č a s n é m i l o s t i, jež nemají přímého vztahu k duši a jejímu spasení, na př. ochranu neb zdraví těla, pomoc v těžké záležitosti a pod.; lze i zde mluvit o naději? Přesně vzato nikoli — zde přecházíme k jiné ctnosti, již zveme d ů v ě r o u. Tato nepatří k božským ctnostem, ač se mnohdy nedostí správně s nadějí ztotožňuje. Ctnost porušené lidské přirozenosti těžší než sama naděje. Jde-li totiž o věčné statky, spolehne se věřící na dané slovo a zaslíb Páně a odmítne jakékoli pokušení. Ale jde-li o pomoc v časných potřebách? Tu podrobuje Pán naši důvěru často zkoušce, někdy velmi trpké zkoušce. Můžeme totiž takřka kontrolovat, zda byla či nebyla zklamána. Kontrolovat . . . pokud náš omezený rozum si toto slovo vůči nevyzpytatelným úradkům prozřetelnosti smí dovolit! Ale nelze popřít, že zjistíme, zda Pán této neb oné naší prosbě vyhověl či nic. Někdy se sice můžeme těšit myšlenkou, kterou pochybovače těšili Otcové (Řehoř, Augustin . . .), že Pán totiž vyplnění pouze odkládá. Ale nevyslyšel-li naše modlitby za uzdravení a záchranu matky, dítěte, dobrodince? . . . Zde tato útěcha selže, a malomyslnost se vkrádá v duši. Jedinou protiváhou její jest odevzdání do vůle Nejvyššího. »Co Bůh činí, dobře činí . . . Pán vidí dál než já . . . ví, proč mi prosbu odepřel . . .«

Podává nám Písmo sv. nějaký doklad o důvěře Matky Boží? Podává — jediný pouze, ale dostačí. Kána . . . Její prosba, jakož i slova pronesená k služebníkům, jsou projevem nezlomné důvěry v pomocnou slibovnost jejího božského Syna. »Cokolí vám řekne, učiňte . . .« Jak vysvětlují tato slova ti, kteří v odpovědi Krista Pána vidí odmítnutí její prosby? Na pohled sice odmítá — na pohled! Ale nejsv. Panna byla daleka malomyslnosti nebo nedůvěry. Skálopevně přesvědčena, že neprosila nadarmo, dává pokyny služebným, a nyní žádá od nás, abychom prosili s nemenší důvěrou ji než tehdy prosila svého božského Syna ona.

XXIII. LÁSKA, KORUNA CTNOSTÍ.

Lásky kdybych neměl, nic nejsem...
největší (ze všech ctností) jest láska...
(1 Kor 13.)

Která ctnost se na Marii Ilbila Bohu nejvíce? Která ji Bohu nejvíce připodobnila, s Bohem nejvíce spojovala, k přijetí Syna Božího nejvíce disponovala? Sedm měst se přelo o čest, že jsou rodištěm Homérovým. Pročítejme mariánská pojednání, a odneseme si dojem, jakoby i tu bylo závodění ctností o prvenství: »Mně patří výsada, že v koruně nebeské Královny zářím nejjasnějším leskem.« Známy jest výrok: »Čistotou se zalíbila, vírou zasloužila, pokorou Syna Božího s nebe do lůna svábila (počala).« Zvláště při čistotě a pokoře neodvažují svatí Otcové slova na zlaté vážky, a nejnadšenějšími chválami oslavují tyto dva drahokamy, zářící nevyrovnatelným leskem v dladěmu nejsv. Panny. Ale bohoslovec, jenž se nesmí dát poesí strhnout s přesně vytčené cesty theologického badání, mluví jinak, a na naši otázku odpovídá určitě a rozhodně: »L á s k a je ctnost, kterou se nejbl. Panna Pánu nejvíce zalíbila, k přijetí Syna Božího nejvíce disponovala, trojjednému Bohu nejvíce přiblížila a připodobnila, s ním nejtěsněji spojila.«

Láska, koruna všech ctností, nejvyšší a nejvznešenější ze tří božských ctností, poslední podmínka spojení s Bohem. Víra jest základ a první podmínka, ale víra bez lásky jest mrtvá — nestačí sama k ospravedlnění a k dosažení spásy (blud Lutherův), nezjedná nám samotná věčné spojení s Tvůrcem. Naděje, vyrůstá z víry jako z kořene, vede nás k Bohu blíže, ale bez lásky se zvrhne v opovážlivé spoléhání nebo odumře. Láska jest duší nadpřirozeného života, láska činí víru živou, láska oživuje i naději a všechny ostatní ctnosti. Mluvívá se o vnitřním životě, duchovním životě... kde není lásky, tam není života. Čím je slunko přírodě, tím jest láska duši. Víra, zdroj světla, ale dostačí světlo samo, aby vykouzliko v přírodě život? Bez hřejícího tepla? Víra, zářící pochodeň, ohnivý sloup, vedoucí nás pouští života... ale abychom vydávali ovoce dobrých skutků, jak žádá Pán, jest nadto zapotřebí lásky.

Kde hledat prameny lásky? První zdroj, z něhož láska pramení, jest prokázané d o b r o d ě l n í (láska v d ě č n o s t i). Kdo by nevěděl, jak si získat lásku dítěte! Udělej mu radost, dej mu nějakou maličkost, jež ho potěší, a jeho srdce je tvé. A dospělí? Člověka, jehož srdce není přístupno lásce a vděčnosti za prokázaná dobrodlní, prohlásí za nízký charakter přítel i nepřítel. Osmnáctiletý švédský král Karel XII. začal r. 1700 válku s Dánskem, aby dopomohl k právu a k říši Fridrichu IV. Holštýnskému, jemuž Dánové zemi odňali. Vévoda z vděčnosti ho provázal na všech jeho taženích a obětoval za něho i život v bitvě u Klissowa r. 1702.

Druhý zdroj lásky: k r á s a (amor complacentiae)... tělesná při lásce smyslné, vnitřní při lásce duchovní. Smyslná láska je nestálá a pomíjí, jak rychle mizejí a odkvétají půvaby tělesné. Trvalá jest jen láska opírající se o ctnost a krásu duše. Šťastné i nešťastné svazky manželské jsou toho dokladem. Jaufré Rudel, princ de Blaya, slyší vypravovat o dobrotivosti a šlechetném srdci hraběnky de Tripolis, opěvuje ji v nesčetných písních a konečně se vydá i na cestu za ní, a umírá velebě Boha, že mu bylo dáno spatřit milovanou šlechetnou bytost, již dotud

neviděl (r. 1170; viz I. 207). Tato láska »záliby« přechází snadno v lásku blahovůle (amor benevolentiae), zvláště je-li spojena s láskou vděčnosti: nejen se těší z dokonalosti milované bytosti, nýbrž i z jejího blaha a snaží se, pokud lze, jí dobro prokazovat.*

Třetí ohnisko, na němž se zanítí láska: v ě d o m í, ž e j s m e m i l o v á n í. Odezírá od prokázaných dobrodiní, nečeká a nežádá nic, jest spokojena s láskou toho, jejíž miluje. Petr Chrysolog pěkně věc znázorňuje na marnotratném synu. Jeho starší bratr se horší, že otec za všechnu jeho vzornou poslušnost a věrnou službu mu nikdy nedal ani kozlátko, aby si s přáteli vystrojil hostinu. Otec mu nato odvětlí: »Všechny mé věci jsou tvé a budou jednou náležet tobě, vezmi si je! Tvůj zbloudilý bratr, jenž se právě navrátil, nebude nic namítat; jemu dostačí otec sám.«

Láska, pramenící z tohoto trojího zdroje, se rozmáhá a roste, čím větší jsou dobrodiní, jichž se nám dostalo, čím větší krása a dokonalost bytosti, kterou milujeme, čím větší láska, kterou nás zahrnuje, a nadto ještě, čím dokonalejší naše poznání a ocenění prokázaných dobrodiní, krásy a lásky milovaného.

N a d p ř í r o z e n á láska patří k t. zv. vltým ctnostem; s oběma ostatními božskými ctnostmi se nám vlévá spolu s posvěcující milostí a s dary Ducha sv. při křtu sv. Jest vltá, ale roste a rozmáhá se naším přičiněním — spolupůsobíme-li s milostí. Čím dokonalejší naše poznání Boha, čím živější a pevnější naše víra, čím mocnější naděje, tím vroucnější i láska. A ještě jedna věc: čím jest srdce č i s t š í, tím jest schopnější Boha milovat. Nežřízená náklonnost k tvorům jest překážkou Boží lásky. Pozemská láska srdce znepokojuje a sklíčuje, smyslná je poskvvrňuje, obojí

* Láska nemůže v srdci vzniknout, neobjevím-li v milované bytosti nějaký důvod, který mi ji činí sympatickou . . . nějakou vlastnost, která se mi na ní l í b í. To platí jak o lásce přirozené, tak i nadpřirozené. Přirozené poznání tělesné nebo duševní krásy (nadání, šlechtetnost . . .) připravuje cestu lásce přirozené, nadpřirozené poznání Boha (víral) razí cestu božské ctnosti lásky. Užili jsme slova »sympatie« . . . Každé hnutí lásky začíná zálibou, a to zálibou v objevených dokonalostech milované bytosti; od záliby přecházíme k blahovůli, od vlastností k osobě; jde-li na př. o dobrotivost, jest prokázané dobrodiní p o d n ě t e m lásky, ale ta se nezastaví pouze u udělených darů, nýbrž (je-li čistá) odezírá od nich, hledí na š l e c h e t n o s t dobrodince, a jde-li o Boha, objeví i jiné přemnohé dokonalosti, t ě š í se z nich a těší se z toho (»je tomu ráda«), že Bůh je tak krásný, vznešený, nekonečně dokonalý, a miluje ho pro něho samého . . . pro jeho dokonalost . . . Přijatá dobrodiní a) vzbuzují vděčnost, jež vede k lásce, b) projevují (»prozrazují«) nekonečnou božskou dobrotu, jež jest p o h n u t k o u dokonalé lásky. Mluvíme-li u Boha o dobrodincích, máme na mysli nejen dary přirozené, nýbrž i nadpřirozené (odpuštění hříchů, jež jest projevem jeho milosrdenství, shovívavosti . . .). Nikde však se nejedná o dobrotivost Boží vůči nám jako v tajemství vtělení a utrpení Páně. Protože náš Spasitel jest pravý Bůh (druhá božská osoba), jest zřejmo: pro nás se vtělil, pracoval, obětoval, trpěl a umíral Bůh, a my milující Krista milujeme Boha. Nyní stačí aplikovat na sv. Pannu, co právě řečeno, a nahlédneme okamžitě, že nebylo lásky, jež by se mohla rovnat její lásce. Komu se dostalo od Pána tolik milostí jako jí? Kdo chápal velikost lásky vtěleného a za nás se obětujícího Syna Božího jako ona? Atd. Atd.

Bohu odcizuje. Jak se může k Tvůrci povznést srdce, Jež k sobě připoutali tvorové? Kdo lne k zemi, nemůže vzhůru k nebi. Je-li člověk stvořen pro Boha a může-li pravé štěstí najít jen ve věčném spojení s ním, jak hlásá první exerciční pravda, pak je zřejmo, co jest největší překážkou našeho pravého štěstí a co zárukou našeho věčného blaha: nezřízená láska k tvorům — pravá láska k Tvůrci.

Nyní chápeme slovo apoštola národů: »Nyní zůstávají tyto tři, víra, naděje a láska, ale největší z nich jest láska.« (1 Kor 13. 13.) Víra pomlne a přejde v nebeské vlasti v nazírání, naděje pomlne a přejde v požívání, láska však zůstane ... s tím rozdílem, že naše chladná srdce budou nazíráním na tvář Boží proměněna v hořící výheň lásky. Ponoření do hlubin moudrosti a krásy trojjediného Boha budeme ho poznávat nikoli jako v zrcadle a podobenství, nýbrž tak, jak jest (1 Kor 13. 12), a toto dokonalé poznání Boha bude pramenem lásky — takové, že člověk smrtelný si o ní představu učinit nemůže; jeho duše by ani nebyla s to ji snést, aniž by se vybavila z tělesných pout. Láska vrchol dokonalosti, suma a souhrn Zákona, největší přikázání Zákona. Pravá láska, nikoli jalová; láska nezáleží v blahých citech ani ve vzletných slovech. »Jestliže mne milujete, přikázání má zachovávejte.« (Jan 14. 15.) To je tudíž zkušební kámen pravého zlata lásky: život podle vůle Boží. Skutkem mi osvědč svou lásku, tak jako skutkem nutno dokázat svou víru. (Viz Jak 2. 18.)

A nyní láska Mariina. Když vše, co řečeno, obrátíme na ni, zazní nám její láska k Bohu v netušeném jasu, a my porozumíme, že v jejím srdci nebylo místa pro jinou lásku. Čí srdce bylo čisté jako srdce její? Čisté jako křišťál, a proto žár svaté lásky Boží je mohl naplnit zcela. Jako místnost, kde není prachu ni kouře, se dá veskrze proniknout záplavou světla, tak bylo láskou k Bohu veskrze naplněno srdce, v němž nebylo ani kouře smyslné lásky ani prachu pozemských tužeb. Počatá bez poskvrny dědičné viny, prostá nezřízených vášní a hříšné žádostivosti — nebylo tedy v jejím srdci nic, co by ji poutalo k zemi, zeslabovalo oheň lásky a brzdilo její vzlet k nebi. Nebylo v něm nezřízené sebelásky, nebylo v něm lásky pozemské, nebylo v něm ani stopy po oněch nedokonalostech, Jež zakoušeli a na něž si mnohdy trpce stěžovali i světci. Lásce andělů byla podobna láska její ... veškerou energií se nesla k nekonečnému dobru.

Šavel »sotně nenávisť« spěchá do Damašku, vyhledat jméno Kristovo a vyhubit ty, kteří vyznávají toto jméno. Málo mu bylo, co v Jerusalemě vykonal. Ale před hradbami syrské metropole vnitřní osvětlení Ducha světla v něm vykonal netušenou a naprostou změnu, a ten, jenž dotud sotil nenávisť vůči Kristu, hoří od té chvíle takovou láskou k němu, že těžko najít někoho, jenž by se mu serafínským žárem Kristovy lásky vyrovnal. Poznal Krista, jehož dříve neznal, Jež proto pronásledoval a nenáviděl, protože ho neznal. Marla ... Kdo poznal Krista jako ona? Kdo poznal v těle smrtelném Boží krásu a moudrost, Boží dokonalost a velikost jak ona? Kolikrát byla nikoli pouze osvětlena, nýbrž přímo zastíněna Duchem svatým ona! Kolikrát mimořádně jí omilostněna, nehledě k neustálému působení Ducha pravdy a milosti v její duši! Komu byl Duch svatý tak bezprostředním učitelem jako jí? A to ještě dříve, než Krista zrodila.

Jaká byla láska spravedlivých S. Z. k Mesláši, jenž jim byl zaslíben, po němž toužili, na něhož se těšili! Mesláš, jenž jim otevře rajskou bránu a přinese všelikou radost! Jak po něm asi toužila Neposkvrněná! Co lásky mu neslo v ústřety srdce, jehož čistou lásku nekalil ani stín pozemských představ a tužeb, jež se mísily do meslášské lásky všech, nevyjímaje ani apoštoly! Když takovým žárem plála její duše, dokud ještě ani zdaleka netušila, že její lůno ho bude chovat, sudme sami, jak mocným plamenem asi její láska vzplanula, když zvěděla, že na ní se zalíbením spočívá oko toho, ježž milovala, že jest mu milá a od něho milovaná nade všechny syny a dcery Eviny! (I. 384.) Nic nerozpoznává lásku tak jako láska. Prohnáný na to hřeší, předstírá a lže lásku té, kterou chce získat pro své černé záměry. Kde však jest láska pravá a čistá, láska vycházející ze srdce bytosti, na niž jsme se neodvážili ani zdaleka myslet... Basina slyší o hrdinných skutcích a ctnostech Chluderichových, vykreslí si o něm v mysli ideální obraz a myslí na něho s úctou téměř jako na bytost nadzemskou. Tu zví věc, již se nenadála: hrdinný kníže jí nabízí srdce... Hraběnka Tripolis (str. 238) nechtěla patřit jinému muži, když zvěděla, jak byla od prince Rudela milována. Slabé analogie, ale jsou přec poněkud s to osvětlit nám náš předmět. Sv. Panna vidí: Bůh ji tak neskonale mluje, že jí chce dát to nejdražší, co má, to největší, co komu může dát...

Vševědoucí a nejvyšší svatý Bůh nemůže však milovat nikoho, kdo není jeho lásky hoden, aniž může milovat toho, od něhož není sám milován.¹ Jak dokonalá a krásná byla tedy sv. Panna, když ji tak miloval! Krásnou ji ovšem učinil Bůh sám, takže i zde platí: mluje podivuhodná díla své moudrosti a milosti. A totéž platí i o její lásce k němu: Duch svatý sám ji roznítil v jejím srdci.

»A j, služebnice Páně...« Slovo víry, pokory, odevzdanosti, poslušnosti a lásky... Jak často zobrazuje křesťanské umění tento výjev! Poslušná služebnice Páně před andělem, hlavu mírně skloněnou, ruce na prsou zkřížené, tvář oduševněna láskou a odevzdaností, jakoby své čisté, panenské, láskou roznícené srdce v ruku držela a Tvůrci odevzdávala, docela, naprosto, bez výhrady, asi jako když kněz při obětování podává Otci světél na pateně hostil. »Aj služebnice Páně«... Jeden se mnou, jak chceš a jak se tobě líbí... Hotova jak zrnko kadidla se rozplynout v ohni lásky ke cti a slávě Nejvyššího. Láska činí naši vůli docela podrobenou vůli toho, ježž milujeme, láska hotova k jakékoli oběti pro toho, jenž jest předmětem naší lásky. Napoleon žádá císaře Františka za ruku jeho dcery Marie Louisy. »Milerád, protože v tom vidím záruku míru, ale nemohu nic slíbit bez vědomí a bez svolení své dcery;

¹ Zde odezíráme od otázky, může-li Bůh milovat i hříšníka. Odpovíme krátce: dokud jest duše v těle, může se hříšný obrátit a obraz Boží v jeho duši zastřený a poskvrněný může být obnoven. Od něho se Bůh odvrací »odio abominationis«, t. j. nenávidí hřích, jenž jeho duši zohavil, jest však hotov dát mu milost obrácení a přivínout ho v lásce k sobě, chopí-li se podávané milosti. Zavržence nemůže Bůh milovat nikterak, protože není možnosti a tedy ani naděje, že by v nich kdy spatřil vlastní obraz obnovený (odit eos odio abominationis et inimicitiae, vidí v nich své nepřátele).

nemohu a nebudu ji nutit, rozhodnutí kladu do jejích rukou.« Louisa se dovídá, oč jde. »Co otec?« »Ponechává vše na vůli tobě.« »Nuže, ať rozhodne sám, co jest na prospěch jeho říše.« Když císař zvěděl odpověď své dcery, pravil: »Věděl jsem, že mé dítě takto odpoví.« I Francie, sama již syta nekončících válek, viděla v tomto sňatku záruku míru. Kudykoli se ubírala, všude vyzváněli, družičky jí sypaly kvítí na cestu, jen ona byla truchlivá: trpce cítila oběť, kterou přinášela. Ale jak se zhatily všechny naděje! Bylo po svatbě, a Napoleon válčil dále... proti vlastnímu tchánu! Jaký rozdíl mezi tím spojením, jež připravila ctižádost a dokonalá politika, a mezi zasnoubením lidské přirozenosti s božskou osobou v panenském lůně! Oběti nemínuly ani Matku Boží, Maria je na sebe bere ochotně a radostně, její láska hleděla jen na Pána, nemyslíla na sebe, a její oběti nebyly nadarmo — přinesly pokoj lidem i slávu Tvůrci.

Co říci o lásce sv. Panny p o v t ě l e n í a po narození Syna Božího? Jakou láskou planulo její srdce, když Bůh, jež dotud milovala jako Tvůrce, Otce a Pána, se stal jejím dítětem? Dotud ho milovala jako oddanou služebnici a jako milující dcera, od nynějška jako omilostněná matka. Co znamená již pouhá p ř i r o z e n á láska matky! Láska, jejíž slabý odlesk pozorovat na kvočně, starostlivě shromažďující kuřátka pod křídly a nasazující i život za ně, láska, již sám Tvůrce vložil do srdce každé ženy, jakmile se stane matkou, byť byla příslušnice kanibalského kmene, a kterou dovede utlouci a již v kořenu usmrtil jen hyperkultura prohníle »vzdělané« Evropy, kde požívavost a egoismus dovede snížit ženu pod dravce a pod kanibala.

N a d p ř i r o z e n á láska křesťanské matky k dítěti... Co říkal otec Origenův, když hleděl na spící dítě! »V těchto prsou dří Duch svatý...« Myslí při tom na milost svatého křtu, uvědomoval si, k jak vznešenému cíli to dítě povoláno, a skláněl se k němu s nevýslovným blahem otcovské lásky, jsa jist, že s milostí Boží vychová aspoň jednoho občana království Kristovu. Láska sv. Moniky, Blanky a jiných matek, jež vychovaly světce!

Lze k jejich lásce přirovnat lásku matky panenské? Láska jejího srdce se nedělila... nedělila se mezi manžela a dítě, ani mezi více dětí, protože byla matkou panenskou. Nemusila své lásce klást meze, protože byla Matkou Boží. Ona jediná směla své dítě zbožňovat a jemu se klanět, ona jediná směla své dítě milovat nade všecko, ona jediná je směla jak Boha milovat, protože její dítě skutečně bylo Bůh a člověk v osobě jediné. A v Nazaretě? Osud mnohého mateřského srdce: čím více dítě roste a dospívá, tím více chladne a mizí mateřská láska, protože dítě čím dále nehodnější, nezdárnější, nezvedenější. Ježíš však nikdy svou Rodičku nezarmoutil, prospíval věkem, moudrostí a milostí, a tudíž čím dospělejší, tím láskyhodnější, tím krásněji se jevily jeho ctnosti a jeho dokonalost. Sv. Panna viděla vlastníma očima vtělený obraz božské velebnosti a krásy, jehož pohled těší anděly.

V i d ě l a... Nám jest dáno rozjímat o tom, že Kristus, jsa roven Bohu, zmařil sám sebe... Maria jeho nekonečné snížení viděla. My rozněcujeme v sobě lásku k němu tím, že rozjímáme o velkých a nevystihlých tajemstvích milosrdenství a lásky, o jeho narození a utrpení. »Hle, co

vykonat Spasitel pro tebe...» V myšlenkách zabloudíme do betlemské jeskyně nebo na Golgotu. Marla stála u jesliček a vedle kříže, spolu s Ježíšem prožila tato tajemství. Rozněcuje-li lásku pouhé rozjímání o těchto dílech Boží lásky — více nám činit nemožno — a čerpáme-li z rozjímání jako ze zdroje lásky, mnoho-li lásky asi načerpala duše Matky Boží, jež byla do těchto tajemství takřka vtažena a v nich přímo ovívána nekonečnou láskou Boha Stvořitele a Spasitele! Otce, jenž Syna za hříšné vydal, Syna, jenž se za ně dobrovolně obětoval! Nejen láska k Ježíšovi, nýbrž i láska k nebeskému Otci se vzdávala den ze dne při úvaze, co pro lidstvo a co pro ni zvláště Otec vykonal.

Mám uvést její chvalo zpěv, v němž láskou k Bohu dýše každé slovo a každé písmeno? Mám se zmínit o události v chrámě, kde při nalezení ztraceného dítěte vložila veškeru vroucnost své lásky do bolestného zvolání: »Synu, co jsi nám to učinil?« Mám tě zavést opět na Golgotu, kde při pohledu na trpící a sebeobětující lásku Kristovu srdce Matky Bolesné krvácelo a zároveň hořelo láskou k tomu, jenž lidstvo až k smrti miloval? Jak rozněcuje naše chladná srdce pohled na svatý kříž? Srdce Marilly že by zakusilo méně lásky? Mám mluvit o tom, že neustálé rozjímání o milostech, jimiž zahrnuta od dárce všeho dobra nade všechny anděly a lidi, rozněcovalo bez ustání lásku vděčnosti? Mám opakovat, že silou lásky se její duše vybavila z objetí tělesné schrány? Láskou kdysi svábila Syna Božího na zem, s nebe z lůna Otce, láskou se nyní k němu do nebes vznesla.

Ale jen mlující srdce pochopí, co na těchto stránkách řečeno. »Chladné srdce nechápe horoucích slov.« Mluv o lásce k Bohu člověku bez víry, a tvá řeč jako rosa kanoucí na kámen. Krůpěje stekou a marně bys čekal, že vypučí květ. Mluv o ní člověku lhostejnému, a jsi jako ten, jenž chce zorat kamenitou půdu. Pluh otupí, ale pole osení nevydá. Mluv o ní člověku smyslnému, a pochodíš, jakobys k hluchému mluvil. Kdo má smysl jen pro tělesnou lásku, jak by mohl být vnímavý pro čistou vyšší lásku, pro lásku k Bohu, jehož nevidí a od něhož rozkoš jeho smyslnost doufat nemůže?

Mám konečně podotknout, že *habituální láska* jde ruku v ruce s množstvím posvěcující milosti? Maria převýšila svatostí serafíny, proto je převýšila i láskou. Spoj v jedno srdce lásku všech andělů a všech vyvolených, a nedosáhl jsi ještě lásky Marilly.

XXIV. NÁBOŽNOST.

Vedme život ve vši zbožnosti a čistotě.
(1 Tim 2. 2.)

Předešlou kapitolu jsme zakončili úvahou o chvalozpěvu Marlině. Při něm se pozdržíme i v této úvaze. Přichází na řadu nábožnost sv. Panny, a Magnífikat jest jediný doklad této ctnosti, jež nám evangelium podává. Můžeme sice ještě z dvou míst (Lk 2, Jn 19) soudit na to, jakou zbožností byla naplněna duše Matky Boží: její přítomnost v Jerusalemě o svátcích velkonočních. Vidíme ji o této slavnosti v hlavním městě židovském posledního roku pozemského života Kristova, setkáváme se tam s ní v jeho dvanáctém roce, a při tom podotýká evangelista, že »rodíče Ježíšovi tam každoročně putovali«. Protože ženy nebyly k této pouti zavázány, jest dobrovolná účast sv. Panny dokladem její vroucí zbožnosti a touhy po síních Hospodínových. Leč to jsou doklady nepřímé. Hlavní pramen, z něhož čerpáme, jest její chvalozpěv.

Napřed několik slov o této ctnosti, jakož i o jejím místě mezi ostatními. Co je nábožnost? Ctnost, jež nás vede k tomu, abychom prokazovali Bohu poctu, jaká mu přísluší pro jeho nekonečnou dokonalost, jakožto našemu Tvůrci... svrchovanému pánu i vládci všehomíra. Víra nás spojuje s Bohem poznáním, naděje důvěrou ve věčné shledání, láska nás s ním pojí zde i na věčnosti. Víra směřuje k Bohu jakožto k nekonečné a nestvořené pravdě, naděje jakožto k cíli, pro nějž jsme stvořeni, láska jakožto k nejvyššímu dobru. Tyto tři »božské« ctnosti, tak nazývané, protože mají za předmět a za pohnutku Boha samého, a to bezprostředně, jsou základ budovy křesťanské dokonalosti. O ně se opírají další ctnosti, zvané mravní. Tyto nemají za předmět Boha bezprostředně, nýbrž urovnávají náš poměr k sobě samým a k bližnímu (čistota, spravedlnost, štědrost, poslušnost, skromnost, pokora...). První ze všech mravních ctností, stojící téměř uprostřed mezi ctnostmi božskými a mravními, jest nábožnost. Nepatří k božským ctnostem, protože nás nespojuje s Bohem přímo a nemá za předmět přímo Boha, nýbrž úkony bohopocty. Stojí nad ostatními, protože urovnává náš poměr k Bohu a ne k lidem. Odezíráme-li od vnitřních úkonů božských ctností (vzbuzování víry, osvědčování lásky), nenajdeme v nadpřirozeném řádě (v duchovním životě) nic, co by bylo vznešenějšího a člověka důstojnějšího, než vzdávat Tvůrci povinnou poctu.

Kdybychom Boha již viděli, nepotřebovali bychom víry; kdybychom ho již měli, neměla by místa naděje; a kdybychom nebyli lidé, z duše a těla složení, nebylo by třeba, abychom navenek projevovali, co v srdci smýšlíme, nebylo by zevnější bohopocty, omezili bychom se jen na vnitřní úkony víry, naděje, lásky, úcty, poddanosti, pokory, jak by pouhým duchům příslušelo. (Trid. 22. cap. 5., can. 7.) Někteří bludaři tvrdili: »Bůh naší pocty nepotřebuje.« Tvrdí sv. víra, že jí potřebuje? Že si na ní zakládá nebo že z ní má nějaký prospěch? Jde jen o to, zda jest naší povinností, a o tom nemůže být pochyby. Jsme povinni projevit zevnějšími úkony, že si jsme vědomi a že uznáváme naši závislost na Tvůrci, jenž jest původ a cíl všeho stvořeného, alfa a omega, začátek a konec všeho; jsme povinni osvědčit mu svou naprostou a bezvýhradnou poddanost, a dát nějak najevo, že vůči jeho nekonečné dokonalosti

sti, velebností a moci, kterou poznáváme vírou, chápeme svou nicotnost. Vyskytli se však zase jiní bludaři, tvrdící, že člověk, jenž dosáhl vysoké dokonalosti, se bez vnějších úkonů bohopocty obejde. (Begardi a begyně, Michal de Molinos...) Odpovědí jim budiž příklad vtěleného Syna Božího.

Mezi různými způsoby bohopocty nutno na prvním místě jmenovat k l a n ě n í. Jím osvědčuji, že uznávám Boha za suverénního pána a majetníka všeho, za původce všeho, co jsem a co mám, za svůj poslední a jediný absolutní cíl. Osvědčuji, že mu docela patří moje osoba i vše, co mám, a že on, svrchovaný Pán, může se mnou i s mými věcmi naložit, jak se mu líbí. Osvědčuji mu, že pro něho jako pro svůj cíl jsem povinen pracovat, že jemu patří každý můj vzdech, do jeho rukou jako kdysi Spasitel jednou odevzdám svou duši, kterou jsem od něho obdržel. Svou duši nesmí umírající vložit do rukou tvora, ani do rukou Matky Boží, na nejvyšší v tom smyslu, aby ji chránila před úklady nepřítele a doporučila milosrdenství věčného Soudce. »V ruce tvé, Otče, poroučím ducha svého...« Tato slova jsou úkon sebeobětování, a ten jest možný jen vůči Tvůrci. O b ě ť ve vlastním smysle jest specifický výraz klanění (str. 107); proto nelze oběť přinášet nikdy tvoru, sice se dopouštím modloslužby — tak činily Kollyridiánky, výstřední ženy, jež uctívaly oběťmi sv. Pannu a byly proto velmi přísně odsouzeny od sv. Epifania, velkého obhájce úcty mariánské a panenství Matky Boží.

K oběti se druží další projevy bohopocty: m o d l í t b a,¹ slib... slib v náboženském smyslu, jehož porušení má ráz svatokrádeže; takový slib možno složit jedněm Bohu. Nedostojím-li slibu, jež jsem dal člověku, proviňuji se proti osmému přikázání, porušuji spravedlnost a snad i lásku. Zrušení slibu daného Bohu jest hřích proti druhému přikázání, proviňování proti bohopoctě. Že jest docela pochybené pojímat slib kramářsky jako »něco za něco«, viz Ve šlépějích N. 953.

Další projev bohopocty jest p o k á n í, kající smýšlení, jež vede člověka k tomu, aby pojímal hřích jako urážku božské velebnosti, urážku, jíž se hrozí a kterou chce odčinit, ať se jí dostalo Bohu od něho nebo od jiných. Napravit, pokud mi možno, uraženou čest a velebnost Nejvyššího! Oněch pět Irských vojáků, kteří za světové války v severní Francii našli potupený kříž a na stěnu svatyně napsali, že na odčinění této urážky podávají Pánu v oběť své životy — všichni se podepsali a skutečně všichni v krátkce jeden za druhým padli — vykonali úkon herolcké bohopocty.

»Č l s t ý ú m y s l« — slovo až příliš dobře známé z asketické literatury... co jiného jest leč projev bohopocty? Zřejmo tedy, že tato ctnost může oduševňovat všechny naše činy (»všecko ke cti a slávě Boží«); ba možno jít ještě dále a říci, že jest v jistém smysle d u š í všech našich skutků a že je činí záslužnými — ačli neschází nezbytná podmínka, totiž láska k Bohu. Cokoli nepochází z lásky, cokoli není zakořeněno v lásce a nečerpá z ní nadpřirozený život, jest mrtvé a bezcenné. Každý skutek, vykonaný z lásky k Bohu, jest oslavou Boha, tudíž vnějším projevem bohopocty. Tvůrce chválit, ctít a jemu s l o u ž í t... První exerciční pravda!

¹ Modlíme se sice i k svatým, ale ty vzýváme jako p r o s t ř e d n í k y, kdežto Boha jako d á r c e. Důvod klanění jest naprostá absolutnost Boha, vznešenost bytosti, jež existuje sama od sebe (a se).

Dokonale Boha ctít, tak jak jest hoden, není s to žádný tvor; jen vtělený Syn Boží mohl Otci podat poctu jeho hodnou a důstojnou, poctu ceny nekonečné, takovou, že ji Otec mohl přijmout jako dar vpravdě vzácný a jeho velikosti přiměřený. Aby naše modlitby a úkony bohopocty byly Bohu milé a v jeho očích cenné, spojujeme je s obětí Kristovou. Z ní se rozlévá životní a oživující míza do veškerého organismu církve, do svátostí, jimiž nás církev posvěcuje, do našich modliteb, jimiž my sami sebe posvěcujeme, do všech skutků, ačli chceme, aby byly záslužné pro nebe. Odtud centrální význam oběti kříže v životě církve (ve věrouce i v praktickém životě věřících) jakož i jejího svátostného zpřítomnění na našich oltářích... mše sv. a Eucharistie!

Právě jsme si připomněli, že jediné Kristus Pán mohl nebeského Otce oslavit, jak toho byl hoden. A co nejsv. Panna? Krom srdce Ježíšova nebylo srdce, z něhož by k trůnu Nejvyššího vystupovala chvála tak vroucí, tak čistá, tak Bohu milá, jako z jejího nejčistšího srdce. Chvála vzdávaná trojjedinému Bohu od serafínů stojí hluboko pod ní... o tolik, oč výše stojí nad ní Matka vtělené božské osoby. A že modlitba a neustálé rozjímání bylo živlem, jímž duše sv. Panny dýchala a v němž žila, jest dokladem její chvalozpěv.

Projděme ještě jednou, co o něm řečeno v II. díle (kap. 5). Jen několik poznámek přičlníme, a jsme hotovi. Ptáka po zpěvu, člověka po řeči poznáš. Jenže člověk namnoze užívá řeči, aby své nitro diplomaticky zakryl; odvažuje někdy každé slovo na vážkách, ne že by následoval rady Písma (Slr 21. 28), nýbrž aby jazyk mluvil pravý opak toho, co srdce cítí a chce. Jestliže však okolnosti, jichž nečekal, a situace, jež ho překvapí, mu v neočekávané chvíli vyloudí projev, tu se mimoděk prozradí celé jeho nitro a projeví nezastřeně jeho povaha; neměl překvapen kdy k odvážení svých slov ani k přetvářce. Hoch dostává neočekávaně zprávu, že obdržel slušné místo. »Zaplať Pán Bůh, teď bude matce pomoheno.« Dívka dostává přídavek: »Konečně si budu moci pořídít nové šaty.« Celý duch a smýšlení zjevně ve slovech toho i onoho.

Panenská poutnice byla slovy své příbuzné překvapena. Neočekávané bylo osvětlení, jehož se dostalo Alžbětě, i zjevení, jehož se dostalo skrze ni sv. Panně. Marla improvizuje svůj chvalozpěv, a hned z prvního slova jest patrné: její první myšlenka jest Bůh. Matka předchůdcova je docela pohřžena v rozjímání o velikosti a vznešenosti své příbuzné, o velikosti její víry, o jejím vyvolení. Nejsv. Panna okamžitě se vznáší k původci všech milostí, jemu patří a patří Magnifikat, každé jeho slovo a každý verš. Na slova, jimiž Alžběta velebí ji, odpovídá: »Ne nám, Pane, ne nám, nýbrž jménu svému dej slávu.« (Ž. 113.) To jest základní myšlenka chvalozpěvu Marla. Jest na první pohled patrné, že Neposkvrněná byla zvyklá mysli hravě povznášet k Bohu, a to jest základem ctností nábožnosti: ž i v o t v B o h u a s B o h e m, ustavičné spojení s ním, důvěrný styk s Hospodínem. Že se svatá poutnice celou cestou Bohem zaměstnávala, jsme rozváděli v II. díle kap. 3. Že tak činila vždy, dokázali jsme tamtéž. Proto nyní na pozdrav Alžbětin zaletěla k »Svatému Israelovu« nenuceně jako ptáče k oblakům.

Nikde nám naše duchovní Matka neodhaluje hlubiny srdce, jež Boha tak milovalo, jako zde. Celé její nitro se zrcadlí v této kratíčké písni, pro-

niknuté láskou k Bohu i k nám. Jako léčivý pramen vytrysklý z hlubin nám odmyká skryté a neviděné zemské lůno, jen když zkoumáme jeho teplotu a množství látek, jež chová, tak zpěv Mariin nám odhaluje řadu ctností, jimiž se její duše stkví, především lásku a zbožnost. Devět veršů (Vulgata dělí na deset), ale co vše v nich obsaženo! »Plesá duch můj v Bohu...« Srdce Mariino překypuje radostí, a toto srdce blahem rozechvělé se v blažené chvíli obrací k Bohu. Jest přirozený a obvyklý zjev, že ve chvíli žalosti vzpomínáme bytostí nám drahých... umírající vojín ve válce! Koho volal! Na koho myslil! Leč i ve chvílích radosti rádi dlíme u milované bytosti a k ní spěcháme, s ní se o svou radost sdílíme. Jen pyšný myslí, že jest soběstačný a nestojí o nikoho. Maria nehledá útechy ani radost u tvora, nýbrž jediné u dárce všech milostí. Magnifikát, zpěv radosti a chvály, ozvěna duše čisté, Boha milující a v Bohu se radující, Bohu docela patřící a od světa odtržené, rceme jedním slovem: zpěv nábožné svaté dívčí duše Mariiny.

»Shlédl na nepatrnou služebnici svou...« Dál a dál nám odhaluje sv. Panna hlubiny, ctnosti, krásu svého srdce. Vděčnost, pokora, a zároveň uznání a vyznání, kde nutno hledat pramen všech milostí jí udělených. V tomto děkovném vyznání spočívá zároveň hold Nejvyššímu, a v tomto holdu podstata naší ctnosti, pravé zbožnosti. »Milostí Boží jsem, co jsem...« Napoleon se nechce nazývat králem z Boží milosti, on sám prý si korunu vydobyl... Ludvík XIV. si zpívá ódy a hymny složené od básníků k jeho počtě, Cícero se neustále vychloubá, že zachránil Řím před Katilinou... Maria zdůrazňuje několika obraty, že Bůh nikoho nepotřebuje a že zúmyslně volí nepatrné. Ne nám, Pane, ne nám, nýbrž jménu svému dej slávu...

Nadto ještě, jaká uctivost vůči Nejvyššímu jest patrna v každém slově! »Jenž mocný jest, jehož jméno svaté...« »Požehnaný plod života tvého,« praví Alžběta. Panna nejpokornější však neopakuje jejích slov, nýbrž nazývá Pána nejsvětějšími a nejuctivějšími výrazy Písma, a sebe nikoli Matkou Nejvyššího, nýbrž jeho služebnicí. »Pane, nauč nás, jak se máme modlit,« prosí učedníci božského Mistra. Neposkvrněná Panna nás učí svým chvalozpěvem, jak se máme modlit; jest nám vzorem pravé zbožnosti, a její píseň vzorem pravé modlitby.

Z tebe čerpám zbožnost pravou,
ty jsi studnicí nám zdravou...

Následovat, učit se od tebe, kromě jiných ctností i pravé nábožnosti, učit se od tebe, jak máme s Tvůrcem na modlitbách rozmlouvat. Sebranost, uctivost, pokora... Na Boha myslit v radosti a žalosti, jím se obírat při denní práci i v oddechu, t. j. k němu myšlenkami zalétat (střelné modlitby!), a pak nám nebude pokáním chvíle, kterou jsme povinni věnovat rozmluvě s ním. Že býváme tak často roztržiti? Jak by bylo jinak možno, když celý den zaměstnání pozemskými tužbami, nezřízeně oddání časným starostem, mysl plnou světáckých představ — jak je pak možno při modlitbě myšlenky soustředit?

Vše, co v této stati řečeno, jest vysvětlením Invokace v litanii: »Vznesená schráno (nádobo) nábožnosti.« Jako z kaditelnice se nesou k trůnu

Nejvyššího obláčky dýmu, tak ze srdce vyvolené Panny modlitba, proniknutá nejvroucnější oddaností a láskou. Jestliže modlitba — rozmluva a styk s nejvyšším Bohem — duši zušlechťuje, jak asi zušlechťovala duši Maríinu, prostou vši roztržitosti a rozptýlenosti, plnou takové vroucnosti, že my v těle smrtelném jsme jí vůbec neschopni! Jestliže modlitba spojuje s Bohem čím těsněji, čím čistší naše srdce, plamennější láska a větší soustředěnost, suďme sami, jak asi utvrzovala spojení Maríino s Tvůrcem! Je-li modlitba pramenem duchovního blaha, kdo při ní kdy zakoušel větší blaho než nejsv. Panna!²

Ještě jednu věc nám prozrazuje Magnífikat (zmínka již o tom byla učiněna), že totiž ustavičným rozjímáním přešlo Písmu, slovo Boží, panenské Matce Spasitelově takřka v krev. (II. 65.) Další doklad její zbožnosti... Nemluvíť Maríia slovy svými, nýbrž slovy Písma. Mluví k Pánu, velebí ho slovy svaté knihy, slovy Ducha sv., jež pozměňuje a přizpůsobuje své situaci.

S jakým porozuměním asi čítávala Písmo! S jakou vroucností asi listovala v této knize Božích skutků a Božích zaslíbení! Žalmy byly denní modlitbou věřícího Israelity, tedy i modlitební knihou její. Jenže zrak vyvolené Panny nebyl zakalen prachem nacionálních představ, předsudků a tužeb, jak tomu bylo u většiny národa. S jak docela jiným pochopením tudíž četla proroky a jejich předpovědi ona! Líčení šťastné doby mesiášské a jeho království! U č i t e l k a d u c h o v n í h o č t e n í... I ono může a má být modlitbou, t. j. rozmluvou s Bohem, jen když je řádně pěstujeme. Z Písma poznávala Maríia velikost Boží i nevystihlé a tajemné cesty jeho prozřetelnosti; když pravila: »Sesadil knížata s trůnu a povýšil ponížené, lačnější nakrmil v dobrou a soběstačné bohatce propustil s prázdnou,« tanula jí na mysli řada dokladů z Písma, třebaže jich ve své písni neuváděla. Dívka, jež sotva překročila patnáctý rok, a tak hluboce chápe cesty a řízení Nejvyššího. A nyní vše, co v Písmě čítávala, o čem na modlitbách rozjímal, stojí oživeno před jejím zrakem; v ní vykonáno, o čem mluvili proroci. Modlitba a rozjímání, studnice nadpřirozené moudrosti, již marně hledáme v knihách. S chráno Ducha svatého, schráno úctyhodná, vznešená schráno vši nábožnosti, oroduj za nás — —

² Co se vyslyšení modliteb týče, mějme na zřeteli, že modlitba není k tomu, aby mravní řád Bohem ustanovený podvracela, nýbrž u t v r z o v a l a ; odporuje-li tedy vůli Boží (prosíme za věci, jež spásu duše znemožňují nebo ztěžují... lásku blízkenskou urážejí... naši pýchu živí a podporují...), nemůžeme vyslyšení očekávat.

XXV. POSLUŠNOST.

Lepší jest poslušnost než oběti
(1 Kr 15. 22.)

V kvietistickém sporu vydal biskup Fénelon knihu *Les maximes des Saints*. V Římě byla kniha působením Bossuetovým odsouzena (r. 1699). Fénelon to zvěděl právě ve chvíli, kdy se chystal vystoupit na kazatelnu. Okamžitě změnil thema kázání a mluvil o poslušnosti, jíž jest každý věřící církvi povinen; pak sdělil přítomným, svým vlastním dleccsánům, rozhodnutí právě z Říma došlé, a zakázal svou knihu číst nebo rozšiřovat. Klesla tímto hrdinným projevem poslušnosti jeho vážnost? Pán jeho pracem neobyčejně žehnal: obrátil mnoho protestantů a byl láskou zahrnován od svých i od cizích.

Aby bylo čtenářům jasno, co budeme rozvádět v příštích kapitolách, vsuneme sem malou vložku. Táže-li se mne kdo, kde najde nejhlubší, nejzevrubnější a nejvěcnější pojednání o ctnostech, odpovím bez rozmýšlení: »V druhém dílu Summy sv. Tomáše Aq.« Kdyby odtamtud čerpal každý, kdo o tomto předmětu píše, zmizelo by mnoho plytkého z našich asketických knih. Ctnosti, jak již řečeno (str. 245), se dělí na božské, jichž bezprostředním předmětem jest Bůh, a na mravní, jichž bezprostředním předmětem jsou věci stvořené. Mravní zdokonalují buďto rozum (jediná: prudentia — překládá se »opatrnost, obezřetnost, prozíravost«... tento poslední výraz jest asi nejvhodnější) nebo vůli. Jde-li o vůli, činí ji jednak ochotnou k tomu, aby každému dala, co mu přísluší a nač má právo (s p r a v e d l n o s t), jednak uschopňuje, aby 1. odpírala nezřízenostem, jež svou lahodou hledí odvrátit člověka od konání dobrého (temperantia, nepřesně překládáno »mírnost«, lépe u m í r n ě n o s t, její podstata jest sebeovládání), a aby 2. se nepoddávala bázni před fysickým zlem (bázeň těla nebo světa... lidské ohledy!) a z bázně nepřestoupila mravní zákon: s t a t e č n o s t. Poznáváš čtyři stěžejní (kardinální) ctnosti! Prozíravost má v rukou otěže... »ředitelka všech ctností«, řídí vůli, aby neodbočila ani vpravo ani vlevo (»per excessum... per defectum«), nýbrž ubírala se »zlatou« střední cestou. Šetrnost a štedrost... Je-li té neb oné příliš mnoho nebo příliš málo, máš marnotratnost nebo lakotu... nikoli ctnost, nýbrž neřest! Pouze proti božským ctnostem se nelze provinít tím, že bychom překročili žádoucí míru... nemožno, aby se kdo prohřešil tím, že Boha »příliš mnoho« miluje, »příliš« v něho věří; jen u naděje lze do jisté míry o věci mluvit (»opovážlivé spoléhání«). Proto jest prozíravost ředitelkou pouze m r a v n í c h ctností.

O ostatních třech lze říci: »Spravedlnost urovnává můj poměr k bližnímu, ostatní dvě »poměr ke mně samému«, lze-li tak říci, t. j. vnášejí řád do mého vnitřního života, abych se nepoddával žádostivosti (pars concupiscibilis, umírněnost) a abych neprchal před obtížemi (pars irascibilis, statečnost).« Výslednicí těchto dvou ctností jest sebezápor (Pod korouhví K. 156, 2. vyd. 157). »Zdržuj se«... toho, co ti lahodí, je-li tvé spásu nebezpečno! »Snášej«... to, co ti je trpké, vymáhá-li to spásu tvé duše!

Tři božské a čtyři stěžejní ctnosti... Zase »posvátná sedma«, a jí se vyčerpává veškerý obsah mravní dokonalosti. A co ostatní ctnosti, jež asketické knihy vypočítávají? Ty jsou »spřízněné« s některou z jmeno-

vaných čtyř mravních ctností. Můžeme říci, že lze všechny rozvrhnout ve čtyři třídy nebo ve čtyři voje, z nichž každému v čele stojí jedna z těchto čtyř. Poslušnost na př. jest »příbuzná« spravedlnosti — podrobuje se tomu, kdo má nade mnou autoritu a právo mi rozkazovat. K příbuzenstvu spravedlnosti patří i vděčnost a nábožnost. Pokora mírní nezřízenou touhu po cti a vážnosti, čistota nezřízenou žádost tělesných rozkoší, jsou tedy »spřízněné« s umírněností, stejně jako míčelivost, jež ovládá nezřízenou mnohomluvnost. Trpělivost, odevzdanost do vůle Boží atd. tvoří komonstvo statečností.

Tolik k správnému porozumění našich statí. Nepochybujeme, že ctnosti sv. Panny systematicky. Nemáme pro všechny ctnosti, jimiž se beze vší pochyby stkvěla, doklady v Písmě sv. Krom toho nutno mít na paměti, že co do důstojnosti a vznešenosti stojí nejedna »příbuzná« ctnost nad onou stěžejní, jež vede voj ctností jí přidružených. Poslušnost vůči zákonu Božímu jest vznešenější než spravedlnost, pokora a čistota stojí výše než umírněnost, odevzdanost do vůle Boží výše než statečnost. Probíráme tudíž ctnosti nejbl. Panny jednak podle vznešenosti, jednak podle toho, oč více a jasněji která září ve zprávách evangelistů. O lásce blížejské jednají bohoslovci při božské ctnosti lásky, protože jest jejím výronem a takřka sestrou; my jí vyhrazujeme kapitulu samostatnou. —

Po tomto úvodu přikročujeme k našemu temat.

Co jest p o s l u š n o s t? Ctnost, jež nás činí hotovy vyplnit vůli toho, jenž má právo nám rozkazovat. Proč právě tato ctnost bývá člověku tak těžká? Sv. Anselm odpovídá: »Následkem naší porušené přirozenosti stačí pouhá okolnost, že něco jest přikázáno nebo zakázáno, abychom byli pokoušeni neposlechnout. Nic divnějšího, nic nerozumnějšího, a přece nic pravdivějšího.« Světec znal lidské srdce dobře! Dnes se tato ctnost pokládá namnoze za slabost, nejen od našich odpůrců, nýbrž někdy i od věřících (amerikanismus, odsouzený Lvem XIII.). Guizot na př. praví, že cvičba poslušnosti byl nejosudnější dar, který středověké kláštery Evropě daly. Zapomíná, že tam, kde není poslušnost, jest anarchie — anarchie ducha, za níž v zápětí cválá anarchie vášně. Anarchie v rodině, neposlušnost dětí... méně nebezpečná; anarchie ve společnosti, nejsou-li autoritě podřízeni dospělí... a ta jest už zkázonosná. Společenský řád jest držen a zachováván autoritou, t. j. podrobeností vůči tomu, kdo autoritu od Boha má. (Viz Za pravdou K., kap. o církvi.) Oslavovat neposlušnost Husovu jako hrdinství znamená zbožňovat vzpouru a revoluci proti zákonité autoritě.

Poslušnost jest tedy nezbytná — v rodině, ve škole, v továrně, v obci, všude... všude tam, kde jest autorita a řád, protože jedno podmiňuje druhé. Dítě i dospělý musí být podroben, volky nevolky. Křesťan poslouchá Tvůrce i jeho zástupců z lásky, t. j. z lásky k Bohu; to jest poslušnost svobodná, a ta jediná jest člověka důstojná.¹ Lidé, kteří si z nad-

¹ Nahlížíme do vychovatelských spisů jiných protestantů (I. 234 nahoře); ti mluví pravý opak toho, co Guizot a co přívrženci amerikanismu. S hlediště čistě přirozeného (protestant!) zdůrazňuje a ukazuje velký sebevýchovný význam a důležitost poslušnosti. Nepopírá ovšem, že mnohdy činí podřízenému poslušnost těžkou sám představený, jenž zapomíná slov sv. Tomáše (»moc rozkazovat je mu dána k tomu, aby sta-

přirozené ctnosti poslušnosti tropí posměch, a sami otrocky do nejmenších podrobností poslouchají, co předpisuje móda, od účesu vlasů ke špičce stěevíce, a co káže etiketa, jež vyměřuje každý krok, každý pohyb, každé slovo, každý pohled... ze strachu, aby neplatili za nevzdělané.

Povinnost křesťana tedy jest být podroben, protože to Tvůrce žádá a přikazuje (čtème listy sv. Pavla!), poslouchat tedy p r o B o h a a k v ů l l i n ě m u. Neposlušnost je tedy hřích proto, že odporuje zřízení Božímu a Boží vůli. Nejkrásněji ovšem cvičíme poslušnost, když jde o rozkaz daný od Boha přímo, tedy o přikázání Boží. Kdo má větší právo mi poroučet než on? Čí vůle jest pro mne směrodatnější než jeho? První a základní povinnost tvora j a k o ŝ t o t v o r a jest poslušnost vůči Tvůrci, jak hlásá první exerciční pravda... povinnost, od níž nemůže osvobodit ani Bůh. »Sloužit Bohu,« t. j. plnit jeho svatou vůli — k tomu jest člověk i anděl zavázán z několika »právních« důvodů: z důvodu s t v o ř e n í —

věť, nikoli, aby bořil») a užívá své moci k tomu, aby hověl vlastní sebe-lásce a egoismu. Zneužívání autority jest nejen hřích (Žd 13. 17), nýbrž má přeusmutné následky... Bourbonové ve Francii... Kdo má líví podíl na rozpoutání zběsilé revoluce r. 1789? Despotismus Ludvíka XIV., zneužívání autority, jež trvalo celá desítiletí a jež začalo skoro 150 let předtím! Neblahé západní schisma zavínil despotismus Urbana VI., a nej-katastrofálnější událost v dějinách církve (reformace XVI. století) byla léta a léta připravována a konečně vyvolána touž neblahou vinou: zneužíváním autority. Proto někteří zakladatelé řádů dbali, aby představení nevybočili z mezí, a napsali »řehol«, stanovy, jež vše dopodrobna vymezují a proti nimž nemůže představený ani nejmenšího poroučet. Viz na př. řeholi sv. Benedikta nebo sv. Alfonsa Lig. Někdy zase činí poslušnost obtížnou nezřízený život představeného. Jsme sice povinni poslouchat i představených špatných (1 Pt 2. 18, Ef 6. 5, Kol 3. 22, Tit 2. 9 — ve věcech, kde mají právo poroučet!), ale P. Olivaint T. J. (sám představený) si napsal při vlastních exercičích do zápisníčku: »Kdybych rozkazoval a nebyl sám příkladem ctnosti, bylo by to tak, jako kdybych vystavil v monstranci k uctívání nekonekrovanou (neposvěcenou) hostii...«

Nejpřísnější poslušnost uložil svým duchovním synům sv. Ignác. »Poslechnout představeného naslovo ve všem, co není zjevný hřích.« Z toho vzniklo domnění, jež lze často číst — že u jesuitů jest »vojenská« poslušnost a mají na mysli starořímského vojáka nebo byzantského žoldnéře; chtějí říci: »Tvrdá, bezohledná, despotická vláda.« Tak soudí, protože pravidlo o poslušnosti vyrvali z organismu řádové ústavy, Apoštolskou stolicí schválené, a neposuzují ji v souvislosti s ostatními stanovami. Mezi podstatnými pravidly prvního řádu by četli: »Správa v našem řádě jest o t c o v s k á, proniknutá l á s k o u a v l í d n o s t í K r i s t o v o u.« O těchto podstatných pravidlech se praví, že bez nich by řád nemohl existovat... jinými slovy, že bez nich by nebylo lze zachovávat ostatních pravidel. Aplikováno na náš předmět to znamená: »Kdyby se našel představený, jenž by ono pravidlo o otcovské správě nezachovával, zne-možnil by podřízeným docela zachovávaní naprosté poslušnosti, kterou mu stanovy řádové ukládají.« Tak souvisí jedno pravidlo s druhým, a podvrátil-li by někdo jedno, podvrátil by spolu s ním ostatní. To na vysvětlenou k pochopení »jesuitské« poslušnosti.

² »Boha sluší poslouchat více než lidí.« (Sk 5. 29.) Sv. Jenovefě nechce matka (Geruntia) dovolit v neděli účast na mši sv. »Mně jest milejší rozhněvat si tebe než Boha,« odvětila dcera.

Tvůrce má na naši poslušnost větší právo než rodiče na poslušnost dítě, jemuž dává život; z důvodů zachování při životě (conservatio) — Bůh má na naši poslušnost větší nárok než pěstoun, jenž chovanci dává chléb; z důvodu vykoupení — Pán Ji od nás vymáhá větším právem než Ferdinand a Isabella od osvobozených křesťanských zajatců — ti to si byli dobře vědomi: »Naším dobrodincům patří od nynějška náš život i naše práce — sluší se, abychom jim sloužili z lásky, kteří jsme svým maurským pánům sloužit musili z nutnosti.«

Poslouchat Tvůrce že člověka snižuje? Nechce-li jednat podle vůle Boží, jedná podle vůle své — místo svaté a dokonalé vůle věčné Moudrosti jest mu vůdkyní nezřízená a nedokonalá vůle jeho. Jenže jen slabý rozum po své hlavě jezdí, a kdo sám sebe vždy vede, hloupého člověka hloupě vede. Řídit se tedy podle vůle Boží, vždy a naprosto, jest projev nadpřirozené moudrosti. Nadto správné poznání Boha a sebe vede tvora k tomu, aby poznal a uznal: »Každá neposlušnost, byť sebe nepatrnější, jest urážkou nekonečné vznešenosti Tvůrce, jenž jediný má na mne nezadatelná svrchovaná práva.« Tvor rozumný, stvořený jediné k tomu, aby Boha miloval a z lásky ho poslouchal, chybuje jediné tím a jen tehdy, když Tvůrce neposlechne; v každém hříchu vězí neposlušnost, každý jest přestoupení zákona Božího a tedy svaté vůle Boží. Cesta blázna se mu zdá být přímá, ale její konec vede k smrti. (Př 12. 15; 16. 25.)

Syn Boží se stává člověkem, a jako člověk jest nám učitelem a vzorem naprosté poslušnosti — v Nazaretě jest dobrovolně poddán rodičům, a po celý život jest bezvýhradně podroben vůli nebeského Otce. Osvědčuje, že jakožto »Syn člověka« má úkol jediný — plnit vůli toho, kterýž ho poslal. (Jan 5, 30; 6, 38.) Isaláš ho nazývá poslušným služebníkem Božím (42. 1); již v prvním okamžiku života, sotvaže začalo jeho srdce v lůně panenské Matky bít, osvědčuje: »Tu jsem, Otče, abych plnil vůli tvou« (Žd 10. 5 nn); tuto vůli plní po celý život až ke chvíli, kdy ve smrtelném zápase osvědčuje: »Ne má, nýbrž tvá vůle se staň,« a kdy vydechl duši se slovy: »Dokonáno jest.«³

Poslušnost Mariina... Mluvili jsme o ní již v I. a II. díle (I. 389, 399, II. 178, 292). Nebylo duše pokornější, nebylo moudřejší, nebylo poslušnější. Mojžíš (Ex kap. 3 a 4), Gedeon (Sd 7), Barak (Sd 4) ... neměli víru Marlinu, neměli pokoru Marlinu, scházela jim tudíž i poslušnost Mariina. Velký úkol vzala na sebe, když poslušně pravila: »Ať služebnice Páně...« Dům Davidův byl v úpadku... nic neznamení zchudlý rod sesazeného krále... jejího Syna nečeká tedy žezlo královské v Jerusalemském paláci! Nikoli vláda a blahobyť, nýbrž chudoba mu

³ Poslušnost Tvůrce tvora beze sporu zdokonaluje a povyšuje. Kdo jest dokonalý? Kdo se vystříhá vší chyby! Poznání jest dokonalé, je-li prosto všeho omylu, a jednání jest dokonalé, je-li prosto všeho mravního pochybení. Neomylné poznání nám Nejvyšší umožnil pouze ve věcech sv. víry: držíme-li se jednoty s neomylným učitelským úřadem církve. Bezhříšné a tudíž veskrze dokonalé jednání by bylo možno tomu, kdo by vždy a ve všem se řídil vůlí Boží, neodchyluje se ani o vlas od cesty, kterou mu ukazují Boží přikázání, tato jediné správná norma všeho mravního jednání. Jenže k tomu nedostačí naše dobrá vůle, ba ani nejpevnější předsevzetí... K tomu je třeba mimořádné milosti Boží, a té se dostalo jediné ze všech synů a dcer Adamových.

bude údělem. Jen chudoba? Nic horšího? Což mesiášská proroctví? Danielovi praví Gabriel: »Po 62 týdnech zabít bude Mesiáš« (Dn 9. 26) — předpověď, na niž docela zapomínali rabíni, očekávající a lidu slibující politického vítězného Mesiáše... Ale vyvolená Matka Mesiášova, Duchem sv. osvícená, chápala lépe než učitelé Zákona. Jeho cesta nebude tudíž posypána růžemi — a cesta její? ... Toho však nedbá ona, poslušná služebnice Páně, a odpovídá Pánu skrze anděla slovem sebeobětující poslušnosti a lásky. »Staň se...«

N a v š t í v e n í A l ž b ě t y... první úkon poslušnosti vůči vtělenému Synu Božímu; spěchá s chvátáním, ochotně. Neví sice, proč jí Gabriel dává pokyn, aby příbuznou navštívila, ale netáže se a plní bez váhání vůli Páně (II. kap. 3).

A se stejnou poslušností se podrobuje zákonu o č i š t ě v á n í, zákonu, jenž jí byl projevem vůle Boží, stejně poslušně a bez váhání nastupuje okamžitě dalekou cestu do ciziny na jediný pokyn andělův; v noci byl rozkaz dán, v noci byl rozkaz Nejvyššího vyplněn. Jak docela jinak si počínají svatí snoubenci než rodina Lotova! Andělé mu radí ke kvapnému útěku (Gn 19), a jeho zeřům se zdají jejich slova žertem; nutí ho, aby co nejrychleji opustil Sodomu, a Lot otálí; za ruce ho musí vzít a skoro násilím odvléci, aby tam nezahynul. A když dštil Hospodin na pětíměstí oheň a síru, má zase obavy, že do hor, kam mu bylo poručeno se uchýlit, nedoběhne, a prosí anděly, aby ušetřili »aspoň tohoto města malíčkého« (Segor), aby se tam zachránil. O jeho ženě netřeba mluvit. Srovnajme s tím poslušnost Marlinu! A v Egyptě? Poslušně tam odešla, poslušně tam dlí, poslušně s e v r a c í do vlasti, a doma na pokyn andělův oba svatí snoubenci poslušně odcházejí do N a z a r e t a.

Ž i v o t v n a z a r e t s k é m d o m k u, život poslušnosti... Podle vůle Boží podrobena hlavě svaté Rodiny, aby poslušností manželskou byla příkladem těm, které nedostatkem této ctnosti jsou příčinou rozháranosti a svárů... Poslušna vůle Otce při l o u č e n í s J e ž í š e m, když opouští Nazaret i ji, aby byla vzorem rodičům, žádá-li Nejvyšší z jejich rukou syna nebo dceru, kterou jim světil... Poslušně stoupá na G o l g o t u, aby se od ní naučil otcové i matky přijmout z rukou Tvůrce poslušně i smrt nejmilovanějšího dítěte...

Konečně po odchodu Ježíšově z tohoto světa poslušně č e k á, kdy přijde i její chvíle, aby šla za ním do jeho i své slávy, aby po jejím příkladě jednali ti, kteří by rádi Pánu předplsovali: »Teď mne odvolej, nechci tu být... Teď mne tu zase nech, nechci odejít...« Slovo »nechci« nesmí vyslovit vojín na stráž nebo do fronty postavený — a my Tvůrci?... Slovo »nechci« sv. Panna neznala; celý její život, od Nazareta až ke Kalvarii, od jesliček až ke kříži, od narození až k nanebevzetí, byl jedinou zápalnou obětí poslušnosti a lásky, v níž strávila sama sebe ke cti a slávě Nejvyššího.

XXVI. ODEVZDANOST DO VŮLE BOŽÍ.

V tebe důvěřuji, Hospodine; pravil jsem:
»Bůh můj jsi ty, v rukou tvých osud můj
jest.« (Ž. 30. 16.)

Opouštíme první exerciční rozjímání. Vyzná-li se exercitátor ve svém umění, odcházíme ze sálu nebo z kaple proniknuti vědomím: »Vůle Boží... nejvyšší zákon, řídící svět hmoty i duchů... vůle Boží, pevný a neochvějný bod, s nímž se nesmí hnout, děj se co děj...« V duši při tom samoděk vzniká rozhodné předsevzetí: »Nikdy ani prstem hnout proti poznané vůli Boží...« V tom jest začátek a základ vši dokonalosti, v tom však i její vrchol, ačli se dovede duše b e z v ý h r a d n ě světit řízení Boží prozřetelnosti.

Opustíme exercicie, a poznáme brzo: přijde první zkouška, a předsevzetí i rozhodnutí sebe pevnější a sebe opravdovější nechalo by nás jistě na holičkách, kdyby nám nebyl exercitátor dal na cestu vzor nezlomné odevzdanosti do vůle Boží: poslušného služebníka Páně (Is 42. 1 nn) a jeho panenskou Matku. Proč je tato ctnost naší porušené přirozenosti tak nesnadná? Poznáme to brzo, snažíme-li se vytrvale kráčet cestou dokonalosti a dovedeme-li při tom zpytovat s porozuměním sami sebe. Krásná ctnost, ale těžká ctnost, jedna z nejtěžších — je totiž výslednice celé řady jiných ctností, a dokud se nedopracujeme jich, bude tato v duši jen živořit. Proto není divu, že jen duše vpravdě dokonalá a ve ctnosti utvrzené se jí stkvějí; jen ony jsou tak zakotveny v Bohu, že žádná bouře není s to je vyvrátit.

Na kterých ctnostech je zbudována? Základ jest p e v n á a ž i v á v í r a v Boží p r o z ř e t e l n o s t. »Tvá prozřetelnost, Otče, všecko řídí.« (Md 14. 3.) Rádi o božské prozřetelnosti mluvíme, když se vše daří podle přání, když naše prosby vyslyšeny, když stihne trest ty, kteří nám ublížili. Ale když triumfuje bezpráví a křivda, když nebe jest hluché a němé k našemu volání... Jak těžko v takové chvíli zvolat s Jobem: »Buď jméno Páně pochváleno!«

Druhý životní kořen, z něhož odevzdanost vyrůstá a jest živena: n a d ě j e, d ů v ě r a v Boží prozřetelnost a slitovnou lásku. Odřízní tento kořen, a odevzdanost odumírá, musí odumřít, jako strom, jenž uschl nedostatkem vláhy a potravy, jako každý živoucí organismus, jemuž se nedostává vzduchu. Zavržení nemohou být odevzdání do vůle Boží z toho jediného důvodu, že nemají naděje. Odevzdanost z důvěry Boha plyne, a důvěru k němu zase sama posiluje, takže se tyto dvě ctnosti navzájem drží a podporují jako dva poutníci stoupající ruku v ruce strmou cestou k vrcholu hory.

Třetí zdroj, z něhož odevzdanost pramení: l á s k a k Bohu. Jen duše, jež Boha miluje a jež si jest vědoma, že jest od něho milována, svěří Pánu bez výhrady křehkou loďku svého života; jen duše, která se mu v naprosté lásce docela odevzdává, dokáže ve všech životních zmatcích a zkouškách neochvějně opakovat: »Buď vůle tvá...« Viz snoubenku, blahem jen zářící, a uvažuj, co ji pohnulo, že světuje s plnou důvěrou, téměř slepě, celou svou budoucnost komusi, jehož dříve snad ani neznala... Zdaž ne proto, že miluje a že jest přesvědčena o opravdovosti lásky jeho? Bez lásky není důvěry, není odevzdanosti... bez lásky buď tupá resignace

neb slepá sázka... sázka, která nevylučuje obavu, že můžeš prohrát, t. j. že můžeš být hrozně zklamán, podveden, zrazen — —

Dalším nezbytným předpokladem naší ctnosti jest **p o s l u š n o s t**. Pán nás mnohdy vodívá po cestách, které se naší smyslnosti nebo pýše nevalně zamlouvají a které naší sebelásce připadají až příliš trnitými. Ale neposlušný? Duch zvyklý jednat vždycky jenom podle své hlavy? Ten že by dokázal v hořké chvíli opětovat modlitbu božského Trpitele v zelenočtvrteční noci? Poslušnost, první povinnost tvora vůči Tvůrci, první požadavek Tvůrce vůči tvorů, první »stavovská ctnost«, kterou nám exercicie na srdce kladou, ta jediná může nás naučit, abychom upřímně, z hloubi srdce zvolali po příkladě nebeského Mistra: »Ne jak já chci, nýbrž jak ty...«

P o k o r a, pátý pilíř odevzdanosti — Najdi mi pyšného, jenž by byl hotov zvolat: »Tobě se zcela odevzdávám — svůj život i svou smrt kladu do otcovských rukou tvých — nalož se mnou, jak se ti líbí...« Proto ponechává Pán pyšného jeho vlastní slabosti. Nechce se dál řídit a vést od Boha, nechť tedy ve vírech a bouřích života řídí svou loďku sám! Napoleon si při korunovací staví korunu na hlavu sám, jako by chtěl říci: »Jsem mocný dost, udržím si ji sám bez cizí pomoci«, a kolik let bylo zapotřebí, aby byl vyhojen ze své iluze? Slovo »Svatá Helena« vybavuje dodnes vzpomínky na truchlivý konec muže, jenž mysli, že se obejde bez Boha, a jenž teprve na své výspě pod rovníkem se aspoň poněkud naučil odevzdanosti do vůle Nejvyššího — když zkrušen odložil pýchu, podobnou stavitelům babylonské věže.

Šestý pilíř — s t a t e č n o s t, spojená s trpělivostí. Zbabělec, který nemá mravní síly, aby dovedl v bouři pevně stát, který při každé malíčkovosti naříká a při nejmenší obtíži zoufá — ten že by dovedl být hradem, jenž odolá každému nárazu víchru a bouře? Ctnosti vydávají velkou vůni v klidu, ale daleko větší v utrpení. (Petr Dam.) Ctnost v míru se získává, v pronásledování se osvědčí, vítězstvím se dovrší. (Týž.) Utrpení a boj jest zároveň neklamná zkouška, zda ctnost jest pravá a pevná.

Sedmý pilíř: nadpřirozená m o u d r o s t, provázející živou vírou. »Pán Bůh ví lépe než já, co je mi k dobru — vídím dál než já — nebudu reptat, nebudu mu předpisovat, dám se od něho vést jako dítě od rodičů — —«

Takový voj ctností předpokládá naše ctnost. A nyní se zahledme na sv. Pannu. Pomníme-li, jak skálopevná byla její víra, jak neochvějná její naděje, jak plamenná její láska, jak bezvýhradná její poslušnost, jak hluboká její pokora, jak neohrožená její statečnost, jak nedostižná její moudrost: posuďme sami, jak hluboké kořeny asi zapustila v jejím srdci odevzdanost do vůle Nejvyššího! »Ať služebnice Páně...« Slovo, jež jsme nazvali jejím životním programem, bylo projevem nejen její víry a lásky, její pokory a podrobenosti vůči Pána a Tvůrce, nýbrž i její odevzdanosti. To byla ctnost, v níž Maria žila, živel, v němž se její vnitřní život cele pohyboval a nesl, jímž dýchalo každé její slovo a každý její čin.

Projděme krátce celý její život. Krátce... abychom neopakovali, co již nejednou řečeno.

Z a s n o u b e n í, první tajemství jejího bohumilého života, o němž se evangelia zmiňují, první tajemství, kde tato ctnost září netušeným les-

kem. (I. 336.) Byla jista, že Pán ji k ustavičnému panenství povolal, a proto slib ustavičné čistoty složila. Viděla v Zákonu vůli Boží, a proto Josefovi ruku podala. Při tom však očekává budoucnost s takovým klídem, jakého za podobné situace nebyl schopen žádný světec. Slova řečená ke Gabrielovi jsou toho dokladem. Nikoli plná bázně a obav, jak lze tu a tam v ascetických knihách číst, nýbrž s naprostým klídem a určitě se táže: »Kterak se to stane, poněvadž slib panenství (od Boha vnuknutý a od něho přijatý!) mi brání muže poznat a já ho nikdy nepoznám?« Viz o tom I. 336.

Při tajemství Zvěstování netřeba se zdržovat. Slova andělova vnesla světlo do její duše; teď teprve pochopila, proč ji Pán do stavu manželského vedl. (I. 337.) Jak dlouho se asi po odchodu Gabrielově klaněla nekonečné božské prozřetelnosti, jejíž záměry a úmysly nyní pochopila, jež vše mile a nenápadně řídí? Po jejím příkladě jednaly druhdy mučednice. Soudcové věděli předobře, čeho se děsily více než smrti a muk, a proto jim hrozívali . . . Panny však věděly: jako by bylo nesprávné a vlastně opovážlivým spoléháním na Boha, kdyby se neopatrně nebo svévolně vydávaly v nebezpečí, tak by bylo nedostatkem důvěry v Boha, kdyby zoufaly v situaci, přivoděné lidskou zlobou. »Jsem jista, že ani bohům obětovat nebudu ani mé panenství neutrpí úhony.« Že jejich důvěra nebyla zklamána, jest dokladem na př. sv. Lucie, kterou podle zaručených aktů nebylo možno odvléci s místa několikerým spřežením.

Brzy se však naskytla příležitost, aby sv. Panna osvědčila odevzdanost do vůle Boží v těžké chvíli: pochybnosti, nejistota a rozpaky s noubení (II. kap. 6.) Vidí jeho tázavé pohledy, a přece mlčí; podle svého zvyku svěřuje vše božské prozřetelnosti, nezasahuje sama do jejích dispoic. Pán její zasnoubení chtěl, on se postará i o další. V tebe, Hospodine, jsem doufal, nebudu zahanben na věky. (Ž. 30. 2.) Jak často a jak rádi se my pleteme do řízení božské prozřetelnosti — obyčejně k své vlastní škodě! Uvrz starost svou na Pána, a on sám se postará. (Ž 54. 23.) Služebnice Páně — to jméno si dala Maria v nejsvětější okamžiku svého života, jako služebnice Nejvyššího mluví a jedná vždy a všude, od něho se dává vždycky řídit a vést.

Tak činí i cestou do Betlema. Devátý měsíc od zvěstování andělského pomalu končí, zbývá ještě jen několik dnů . . . Maria nepředbívá, klidná, odevzdaná. Saul . . . Hospodin mu přikázal skrze proroka, aby se nepouštěl do boje, dokud nepřijde Samuel a nevykoná oběť. Čekal, Samuel však prodléval, a lid se od krále rozcházel. Co dělat? Nepřátelé proti němu, příchystání k útoku, vojsko ho opouští, a Samuel nikde! Obětoval tedy sám předepsané zápalý. Sotva byl hotov, prorok přichází. »Co jsi to učinil?« A na omluvu Saulovu odpovídá Samuel: »Bláhově jsi jednal . . .« (1 Kr 13.) Jen několik okamžiků ještě vyčkat! My . . . Máme mnohdy Boží požehnání a své štěstí tím, že naše odevzdanost nevytrvá . . . Zmalomyslníme, povolíme, poddáme se beznadějnosti, a »zasáhneme« sami . . . Někdy jde též jen o několik okamžiků, dnů . . .¹

¹ Tím není řečeno, že bychom nesměli nebo neměli nikdy přiložit ruku k dílu, jde-li o překonání překážek. Sebeláska nás ráda klame, a my poddávajíce se sebeklamu zaměřujeme snadno jedno s druhým. Skládáme nečinně ruce v klín, kde nadpřirozená moudrost radí k činu, a chá-

B e t l e m . . . Nemožno najít přístřeší, v městečku přeplněném cizinci. Pán měl své důvody, proč zdánlivě opustil svaté snoubence a proč se nepostaral o útulek svému vtělenému jednorozenému Synu. (II. 116.) Sv. Panna to poznává a klaní se u jeslíček prozřetelnosti, jež v odměnu za její důvěru a odevzdanost jí dopřává opětně nahlédnout do nevyzpytatelných svých úradků a nevystihlých cest. Naší krátkozrakosti se zdá, že prozřetelnost spí; po čase nahlédneme, že právě tehdy sledovala své záměry způsobem nejkrásnějším a já snad právě tehdy proti ní »pracoval«. V skrytu duše nám nesměle vytýká tajný hlas: »Bláhově jsi jednal...« Nesměle, jakoby se bál, že naše nepolepšitelná sebeláska ho okřikne . . . a jeho obavy nejsou liché. Vymýšlíme omluvy, hledáme vinníka. »Kdyby byl Pán alespoň poněkud ukázal, že bdí, kdyby nám byl jen maličkým znamením projevil svou přítomnost...« Příteli, pak by jeho cesty nebyly podivuhodné! Jaká zásluha věřit a důvěřovat v prozřetelnost, když ji mohu takřka hmatat! Si licet parva componere magnis . . . lze-li věci malé přirovnávat k velkým, viz šachovou partii; někdy vítěz provede útok »ve velkém stylu«, od počátku jest vldět, jak vysoce vyniká nad soupeře; někdy však připravuje vítězství tak nenápadně, že zprvu ani odborník nepozoruje, kam míří . . . situace na pohled ztracená a zoufalá, a najednou jediný neočekávaný, ale dobře připravený a vypočtený tah přivede a rozhodne vítězství. (Pavel Morphy!) Která z obou partií jest důmyslnější a esteticky vyniká nad druhou? Nenápadnost a skrytost, to jsou vlastnosti, jimiž se řízení Boží prozřetelnosti vyznačuje; tak se sluší na nekonečnou Boží moudrost, jíž není nic tajno a jež nepatrnými prostředky dosahuje velkých cílů.

Proniknutí exercičními pravdami a odhodlání podle nich se řídit vrátíme se z duchovního zátiší do životní prózy. Životní loďka pluje klidně po vlnách, a my jsme jisti: »Tyto exercície byly mezníkem v mém životě; tam jsem se naučil odevzdanosti do vůle Nejvyššího...« Neodávám se sebeklamu? První bouře, jež nás stihne, nás o tom přesvědčí. Utrpení, zatěžkávací zkouška ctností, také této ctnosti . . . Kříž se na nás sesypou se všech stran, loďka zmítána rozkacenými vlnami, a nebe, peme se »za nepravý konec« se vši energií dila, kde by se slušelo svěřit vše Boží prozřetelnosti. Sv. Terezie vynakládá veškerou neoblomnou energii svého velkého ducha, aby provedla reformu upadlého karmelského řádu; divý odboj a zuřivý odpor laiků, kněží i řeholníků nebyl s to ji odvrátit od cíle, jež (jak byla přesvědčena) jí vytkl Bůh. Tu přišel zákaz od představených z Říma — podrobila se okamžitě, a nyní svěřila všecko Boží prozřetelnosti. Vykonala, co na ní bylo, ale hříchem (neposlušností) nechtěla se svého vznešeného a bohumilého cíle domáhat. Savonarola začal jako ona, ale když přišel zákaz z Říma, neposlechl, a nakonec chtěl zázrakem (od nebes takřka vynuceným) dokázat, že jedná správně . . . Pozdě poznal, že podlehl sebeklamu! Nebo při volbě stavu; tu si vezme kdo něco »do hlavy«, neuvažuje, odmítá kteroukoli radu, a na všechny námitky odpovídá: »Pán Bůh se postará...« Má-li pak odevzdaně nést svůj kříž, hledí se ho zbavit i způsobem, jež zákon Boží zapovídá. — Nepopírám, že jest třeba dlouhého cviku ve ctnosti, abychom dovedli spojit vlastní energické přičinění s odevzdaností do vůle Nejvyššího a neprovinili se proti ní ani nedostatkem ani upřílišněním . . . povinností první stěžejní ctnosti (prozíravosti, str. 249), abychom našli pravou cestu!

zdá se, přihlíží k našemu zápolení lhostejně. »Pomoz si, jak dovedeš, ukaž, co umíš...« A naše ctnost se zhrouť při prvním nárazu. (Viz však poznámku na str. 256.)

Maria v utrpení... První předzvěst, slova Simeonova. Chmurnou budoucnost rozevívá proroctví omilostněného starce před jejím zrakem. Co bývá v takových chvílích nejtrapnější, jest nejistota; co, kdy, jak... Kdyby byl alespoň něco určitějšího pověděl! Ale jen všeobecná slova, neurčitá, neodhalující plně temnou budoucnost, ale určitá dost, aby poznala, že jí čeká utrpení a bolest přenesmírná. Sv. Panna přijímá toto zjevení od Pána tak, jak jí je podává; půjde cestou, kterou on určí, vezme na sebe kříž, který on sešle, bude srozuměna s údělem, jehož se jí dostane. (II. 177.) Bude-li k oslavě Boží, aby její srdce krvácelo, staň se jeho vůle. Za málo měsíců se jí naskytne příležitost osvědčit svou odevzdanost skutkem.

Útěk do ciziny... V noci ji snoubenec budí, v noci vstávají a jdou. Kam? Jak bude? Co je čeká? Pán se postará... Pán, bez jehož vůle nepadne s hlavy vlas, u něhož není v zapomenutí ani ptáče na střeše. Neposkvrněná snad vzpomíná svých praotců, kteří nejednou musili podle vůle Boží opustit vlast. Abraham dostává rozkaz: »Vyjdi ze země své a z domu otce svého« (Gn 12. 1), on však bere s sebou všechnu majetek a ubírá se do země oplývající mlékem a medem. Jakub jde do Egypta, ale s veškerou svojí rodinou, ze země hladu jde tam, kde jest radostně očekáván od syna, pána vši země. »Dám vám výtečné místo a jísti budete tuk země...« Jak docela jinak vypadala cesta svaté Rodiny! Kolik příležitostí, aby Maria osvědčila svou ctnost a nám ukázala velikost svého ducha! »Zůstaň tam, až ti dám další pokyny...« Tak zněla slova andělova, a svatí snoubenci se podrobují. Cesta pouští nebyla poseta zázraky, jimiž legendy rády šperkují vypravování evangellistovo. Nikoli, veškerou tvrdost obtížné pouti musili svatí snoubenci zakusit.² Kdo rázem vyhozen na dlažbu, kdo neočekávaně bez přístřeší, bez zaměstnání, chápe, co rozkaz andělův znamenal. — Od osmého století stává se tato scena milá věřícím srdcím, najdeme ji často zobrazenou na klenbách a stěnách středověkých dómů — jedna věc je vždy vdána těchto obrazů: beznadějnost, zoufalství...

O tom, s jakou odevzdaností přijala sv. Panna z rukou Nejvyššího smrti snoubence, nám evangelia nesdělují nic. My však známe dostatečně její ctnost, abychom si o tom mohli učinit představu, nejinak než když se s ní loučil její božský Syn při nastoupení svého mesiášského úřadu (II. 302 n, 309 n). A o Golgotě nač mluvit? Víme, s jakou odevzdaností přijala předpověď, víme, že stála vedle kříže. S jakým smýšlením přijala proroctví, s takovým se podrobila jeho bolestnému vyplnění; jaké smýšlení naplňovalo její duši kdysi ve chrámě nablízku oltáře zápalného, takové ji oduševňovalo vedle oltáře kříže. Buď vůle tvá...

² Toto tajemství jest pěkná ilustrace toho, co řečeno v poznámce na str. 256. Sv. Josef nedostává od anděla podrobné instrukce; pouze cíl cesty jest mu sdělen... Jak se do Egypta dostane, kde se tam usadí, kde a jak si vyhledá práci, to ponecháno na starosti jemu — on sám se musí přičinit, aby rozkazu nebes vyhověl a aby v cizině sebe i své drahé uživil.

Nebyla bez citu, neměla srdce kamenné; odevzdanost do vůle Nejvyššího nevylučuje bolest, neznamená, že srdce bolesti necítí; žádná ctnost a tedy ani tato nečiní lidské srdce tupým a lhostejným. Tupá apatie, z fanatické víry v kismet («osud» ve smyslu Mohamedově) plynoucí lhostejnost a bezcitnost vůči všemu, co by tě mohlo stihnout, to není křesťanská odevzdanost! Ta dovede i zaplakat nebo i zalkat, jako sv. Augustin nad hrobem matky, jako Plus X. nad řeholní sestrou, které tvrdá představená nezavolala na její prosby k úmrtnímu loži kněze, jehož si přála. Ale při tom nereptá, nezoufá, neodcizuje se Bohu, jehož ruka někdy metlou trestá zasloužené viny jednotlivce, národů i lidstva.

Poslední zmínka Písma sv. o Matce Boží: její b o ž s k ý S y n o d c h á z í do své slávy, zástup spravedlivých ho provází, kající lotr jde s ním ... a tu, jež byla jeho srdci nejdražší a nejbližší, ponechává Pán v slzavém údolí — proč? Maria se netáže. Netázala se v Egyptě, kdy skončí její pobyt v cizině, netáže se nyní, kdy skončí její pobyt ve vyhnanství. Pobude tu tak dlouho, jak uzná Nejvyšší. Touží po sjednocení s Ježíšem, ale nepředbíhá, není netrpělivá ani nedočkavá. A když poslední chvíle přišla, přijala smrt se stejnou odevzdaností, jak přijala těch několik let pobytu na zemi.

Taková byla Maria. Její veškeren život byl naprostá shoda s vůlí Páně, naprosté odevzdání sebe a naprostá sjednocenost s ním. Jejího příkladu následovali svatí. Fénelon navštěvoval karmelitána Vavřince, muže neobyčejné svatosti. Jednou se ho táže, co by volil, kdyby mu dáno na vůli buď zemřít nebo pracovat dále pro čest a slávu Boží. »Přenechal bych rozhodnutí Pánu.« Portugalský král Joao II. měl jediného syna Alfonsa, na němž lpěl každou žilkou svého otcovského srdce. Předčasná smrt mu ho vyrvala (zabil se pádem s koně), a zarmoucený otec pravil: »Nehodil se na trůn; tím, že mi ho Bůh předčasně vzal, ukázal, že chce prospěch mého lidu.« Krásný projev nadpřirozeného smýšlení a nadpřirozené moudrosti, která nestaví výhody osobní nad dobro společné!

Tento král viděl aspoň poněkud do budoucnosti a chápal tedy řízení prozířetelnosti. Obyčejně však do budoucna nevidíme, ale má nám to být podnětem neodevzdanosti? Tím větší budiž naše odevzdanost, čím skrytější nám jest neznámá budoucnost! Kolikrát si již počínala matka u lože umírajícího dítěte jako nepřítel, kline nebi a rouhá se ... Kdyby věděla, co vyvzdorovala sobě, co jemu! Pán jí tedy dítě nechal, aby se dožila, že upletla blůčku na sebe a nešťastnou budoucnost uvalila na něho! Před lety při popravě přítomna stařena, čeká, až padne sekera, a pak praví: »Buď vůle tvá ...« Její syn to byl, jehož hlava padla. V dětských letech byl nemocen, kněz ji těší: »Buď vůle tvá ...« »Ne tvá, má vůle se musí stát.« A stala se ... (Hoffnung 134.) Otec sv. Brigity přistupoval každý pátek k sv. přijímání s úmyslem, aby s křesťanskou odevzdaností přijal a s křesťanskou trpělivostí nesl každou obtíž, kterou mu Pán do příštího pátku sešle. Svatá Krescencie († 1744) se modlívala denně, aby se na ní toho dne vyplnila vůle Boží a aby jí Pán dal milost, trpělivě a radostně nést všechny kříže, které na ni toho dne vloží.

P. Caruana, misionář indiánských kmenů, vypravuje, že jednou uvězněný Indián uprchl v noci ze žaláře. Nevěda, kam jít a co dělat, zaklepe na dveře misionářského domu. »Co je ti? Jsi snad nemocen?« »Nikoli, ale už

jsem toho měl zrovna dost; utekl jsem, jenže teď nevím, kam jít...«
»Provedl jsi hloupost; zítra tě chtěl pohlavár propustit...« Tak jednáme my: shodíme kříž ve chvíli, kdy Pán sám se chystá jej s nás sejmut. Shodíme jej, a s ním i zásluhy.

Kardinál Diepenbrock slyšel od biskupa Sallera událost z působení starého jesuity, jehož on znal a jenž v Burghausen koncem 18. stol. dlouhá léta připravoval na smrt odsouzené zločince — působení málo záviděníhodné. Jednou mu přiveden jinoch, jenž osvědčoval, že jest nevinen. Měl-li pravdu, jaký div, že se vzpíral vši silou proti tomu, co na něho lidská spravedlnost uvalila. Mladá bytost, jež lpí na životě každou žilkou, má odevzdaně sklonit hlavu pod sekerou kata, kdyžť jest bez viny a jen nešťastnou shodou okolností na něho padlo podezření! Konečně se knězi podařilo neustálým poukazováním na nevinnou smrt Vykupitele jinocha uklidnit. — Co se od něho ve svaté zpovědi dověděl, nevíme. Ale cestou na popraviště mu odsouzený řekl: »Víte, že jdu na smrt nevinně. Ale abyste byl o mé nevině docela přesvědčen, vyžádejte si od Pána znamení.« »Nuže, nechť se v okolí čtyř hodin cesty obrátí největší hříšník.« »Dobře.« Ve dvanáct hodin vykonána poprava, celé odpoledne a celou noc se kněz za ubohého modlil. Ráno ve tři hodiny někdo buší na klášterní bránu; chce mluvit s knězem, jenž měl daleko široko jméno Galgenpater. K sv. zpovědi... Trvala několik hodin a to taková, že náš duchovní správce zločinců podobné ještě nikdy neslyšel. »Co vás vlastně pohnulo, že jste se odhodlal k sv. zpovědi?« »Nevím; najednou znenadání mne nutí vnitřní hlas, abych dal do pořádku svůj hrozný život. Několik hodin jsem se bránil, ale nebylo lze jinak, musli jsme se konečně vzchopit a jít.« »Jak máte sem daleko?« »Plné čtyři hodiny...«

XXXVII. VDĚČNOST.

Ve všem vzdávejte díky Bohu: tak jest totiž vůle Boží. (1 Sol 5. 18.)

Nevím, zda existuje ve Spojených státech ještě zvyk, jenž ještě začátkem tohoto století byl věrně zachováván. Jeden den v roce, jejž prezident sám měsíc napřed určil, byl den prosebný a děkovný. R. 1906 jej ustanovil Roosevelt na 29. listopad; edikt začínal slovy: »Podle starobylého zvyku mám povinnost určit den, kdy bychom zvláštním způsobem děkovali Všemohoucímu za všechna dobrodíní a prosili, aby i nadále nepřestával nám je udělovat. Nebylo národa, jenž by se těšil takovému blahobytu, ale to v nás nesmí rozněcovat pýchu nebo zbavovat vědomí odpovědnosti. Naopak, dary z rukou Prozřetelnosti musíme přijímat s vděčností, s její pomocí se jich ukázat hodnými a nepřipravit se o ně špatným životem...«

V d ě č n o s t . . . vzácný kvítek . . . trvalá a opravdová vděčnost jest snad vzácnější než sám leknín nepokálené čistoty. Proč to? Protože vděčnost předpokládá pokoru, a pokorných lidí jest málo; ukládá někdy i oběť pro dobrodince, a obětovných lidí jest ještě méně; jest spojena s přemáháním sebelásky a sobectví, a toho jest na světě nejméně. Jisté věci nám přešly téměř v krev; lékař mi zachrání život, zaplatím mu, co žádá, a jsme vyrovnáni, dalších závazků nemám. Někdo mi dopomůže k místu, odvděčím se mu darem, na který snad už čeká nebo také nečeká, a jsme vyrovnáni. Rodiče mne vychovají, já jim nakonec poděkuji nebo nepoděkuji, a jsme vyrovnáni.

Vyrovnání? V tomto posledním případě? . . . Chovat v srdci p o c í t vděčnosti, osvědčovat vděčnost dobrodinci s l o v e m i c h o v á n í m (»Jen tvým dobrodíním jsem se stal tím, co jsem«), to lidské pýše nikterak nelahodí. Nevěra mnohých lidí má pramen zde. Uznal, že všecko, všecičko jest darem Stvořitele a Vykupitele, že jsme jak v ohledu přirozeném tak zvláště nadpřirozeném živi z jeho milosti, skutečně a doslova »z milosti...«, to se pýše ubohého člověka přičí. Zvláště v mravním ohledu. »Ze sebe nemám nic leč jen nedokonalost a hřích . . . k sebe-menšímu záslužnému skutku jsem bez pomoci a milosti Nejvyššího neschopen . . . chci-li očistit svou hříšnou duši, musím pokleknout a poprosit církev, aby »se za mne modlila, za mne Pána prosila« (srov. 1 Kr 7. 8, Jud 8. 29 atd.), a přijmout odpuštění z jejích rukou . . .« Rci pokornému, že se za něho budeš modliti, a poděkuje ti; rci totéž pyšnému, a bude uražen. Věc, která naplňuje pokorného nejvroucnější vděčností, že totiž Vykupitel se za nás obětoval, aby nás zachránil, jest pyšnému nesnesitelná. Pokorný jest hotov splatit Vykupiteli vlastní krví svůj »dluh« a jest si vědom, že splatí jen nepatrnou část; pyšný nechce ani uznat, že jest Pánu něčím zavázán . . . tím méně, že není s to, aby se mu byl jen nepatrně odvděčil. Ano, pýcha může jít tak daleko, že odkládá ze světa každého, kdo by mohl mít nárok na její vděčnost. Cařihradský císař Basil II. († 1025) byl na honě a od rozzuřeného jelena nabrán na parohy . . . dva, tři okamžiky a mrští jím k zemi. V kritické chvíli přiskočí voják a mečem přetne pás, za nějž jej jelen držel. Celé město skoro závidělo statečnému odměnu, již se mu od zachráněného jistě dostane. Ale císař ho kázal popravit, protože prý vztáhl ruku na svého vládce.

A přece nikdo nemůže popřít, že vděčnost jest známka ducha šlechetného, srdce jemného, povahy vpravdě veliké. Šlechtí vznešeného i nízkého, nikoho neponižuje, jest krásná a milá. Přesto přece tak vzácná... Za mých studijních let bylo na denním pořádku: kdejaký student pídil po kněžské nadaci, nesčíslní vystudovali za kněžské peníze, tedy za církevní peníze, a pak byli největší tupitelé a hanobitelé církve; někteří jako studenti, někteří jako učitelé, a někteří i jako universitní profesori. Brojili proti katolickému kněžstvu, bez jehož pomoci a přispění by byli zůstali někde v dílně nebo u pluhu, jako jejich snad ještě nadanější, ale méně šťastní druhové.

Čím větší dobrodiní, čím vznešenější dobrodinec, čím šlechetnější obdarovaný, tím větší vděčnost. Římané říkali: »Bohům, rodičům a vychovatelům nelze nikoho přirovnat.« Bůh záplavou darů přirozených i nadpřirozených zahrnuje každého z nás...

Jeho jsou to dary, cožkoli mám,
jeho jsou milosti, to dobře znám,
jeho je má duše v hříšném těle,
od něho všechno nám propůjčené...

Komu se dostalo tolika a takových milostí jako sv. Panna? Kdo chápal lépe než ona jejich velikost a nezaslouženost? Co říci o milosti všech milostí, o milosti vyvolení za Matku Boží? Nebylo bytosti tak omilostněné jako Maria, nebylo srdce tak čistého a šlechetného jako Mariino, nebylo vděčnosti, jež by se vyrovnala vděčnosti Mariině. Po odchodu a naděla trvala beze vší pochyby v extasi, oplývající neskonálním blahem a nevýslovnou vděčností vůči dárci všeho dobra. Vpravdě díkučinění...¹ Co soudíme, co právem tušíme, to Omilostněná sama prozrazuje: »Velké věci mi učinil, jenž mocný jest...« Magnifikat, hymnus díků... Čím větší »věci« jí Pán prokázal, tím větší vděčností oplývá její svatá duše. Jan Soběský, Juan d'Austria, vítání celou křesťanskou Evropou jako zachránci křesťanské kultury a Kristova náboženství před barbarstvím půlměsíce, ukazují na obraz nebes Královny: »Zde naše generalissima, jí sluší se děkovat...« Sv. Panna velebena od Alžběty ukazuje k Bohu: »Tam pramen milostí, pro něž mi blahopřeješ.« Čím více jest si vědoma své nicotnosti vůči Pánu (»shlédl na dívku nepatrnou«), čím více chápe velikost svého nezaslouženého vyvolení, tím větší vděčnost osvědčuje Dárci všeho dobra. »Milostí Boží jsem, co jsem...«

Milosti netušené, jedinečné, mimořádné, milosti, pro které ji blahoslavit budou všechna pokolení... Neposkvrněná je si toho vědoma, a právě proto, že si toho vědoma jest, roste její vděčnost do nedozírna. Svým vyvolením utvrzena navždy v dobrém — milost, již se dostane vyvoleným teprve v nebi. Jaký rozdíl mezi nimi a sv. Pannou? Jí se této výsady

¹ Karmelitán Cohen (jeho obrácení str. 87) mluvil s přáteli o blahu, jež zakusil při přijetí sv. křtu, ale ani nejdůvěrnějšímu příteli nesdělil, co cítil, když eucharistický Spasitel po prvé zavítal do jeho srdce. Nebudeme zvědavě pátrat, co zakoušela omilostněná Panna, když vtělený Syn Boží do jejího lůna sestoupil — stačí říci: »Jsme jisti, že byla v extasi.«

dostalo už za pozemského putování, ve smrtelném těle; to znamená: mohla při tom ve ctnosti a svatosti růst i v zásluhách, což u vyvolených nebešťanů jest vyloučeno. Tyto dvě výsady byly spojeny jen v duši Mariině; u jiných nejsou nikdy pohromadě. Jaký pocit, jaké blaho! Vědomí, že Boha nikdy nepozbude! Na rozhraní Hondurasu a Nikaraguy jest mys Gracias a Dio (Díky Bohu). Tak jej nazval Kolumbus 14. září 1502 na poděkování, že v těch místech jeho loď zachráněna ve strašné antilské bouři. Světci teprve na věčnosti mohou »definitivně« říci: »Deo gratias, šťastně jsme obepluli úskalí.« Nejsv. Panna jediná mohla již zde ve vyhnanství říci: »Bílahoslaviti mne budou...«

V chvalozpěvu děkuje Nejvyššímu i jménem svého národa a jménem vykoupeného lidstva. Zase krásný rys — a poučení nám! Vyšínout se z úzkého okruhu svého osobního já, hledět s vyššího hlediska na nevystihlé řízení Boží prozřetelnosti, a děkovat mu i za obecné (nejenom naše osobní) milosti, udělené celému národu, církvi, lidstvu... Když zpíváme »Bože, cos ráčil...« a děkujeme Pánu za neocenitelnou milost povolání našeho národa k pravé víře, když zpíváme »Bože, chválíme tebe«, že celé Evropě udělil nebo udržel pokoj a mír, když s pocitem díků slavíme obžinky na poděkování za úrodu, byť nám nepatřila ani píď půdy, následujeme při tom příkladu nejsv. Panny i jejího božského Syna. (Jan 17.)

Kromě Magnifikatu nemáme v evangellu přímých dokladů pro tuto Mariinu ctnost. Ale pokud známe její duši, vedenou Duchem svatým, a množství světla, jehož se jí od něho dostávalo, víme určitě, že vědomí vděčnosti za udělené milosti ji provázelo celý život. Když matka dítě ošetřuje a vychovává, je to projev lásky, snad i vědomí povinnosti, a dítě se nemůže nikdy s dostatek matce odvděčit. Kristus byl jediný z ženy zrozený, jenž mohl své matce tisíceronásobně odplatit vše, co pro něho vykonala, o něm jediném platí, že za život nevďečí matce, nýbrž že ona za vyvolení vděčila jemu. Když tedy panenská Matka své dítě ošetřovala a jemu sloužila, byl to nejen projev lásky, nýbrž i v d ě č n o s t i : každou službu, kterou mu jako matka prokazovat směla, prokazovala mu jak dlužnice, splácejíc tak do jisté míry »dluh«. Nepravíme tím, že božský Spasitel své Matce vděčen nebyl. On, jenž se stal ve všem podoben nám vyjma hřích, on, jenž nenechal bez odměny ani číši vody podanou z lásky k němu, odvděčil se své Matce, jak se mohl odvděčit jedině Bůh. Zachránil-li kněz tisíce duší, nemůže se tím honosit a nesmí myslet, že on něco prokázal Bohu. Pán může z kamení vzbuditi sobě syny Abrahamovy (Mt 3. 9), schopné a ochotné nástroje svých záměrů. Vděčen mu musí být jeho voják za čest, že může a smí něco málo pro něho a pro duše vykonat. Tak Maria... při každé práci, kterou konala pro Ježíše...

Konečně její p ř í t o m n o s t p o d k ř í ž e m... Věděla, pro koho Ježíš umírá a co jeho smírná smrt znamená. Když se vtělil a na svět přišel, děkovala Pánu jménem všeho lidstva, a to slovy. Nyní, když ze světa odchází, děkuje mu opět jménem lidstva, tentokrát svou přítomností na Golgotě a svou vnitřní modlitbou.

Za strašné zimy r. 1784 dal Ludvík XVI. zapálit v Paříži mnoho ohňů (krby) — v klášterích, nemocnicích, kasárnách, aby chudý lid se měl kde ohřát. Ve Versailles sám rozdával almužnu. Když se zima chýlila ke kon-

ci, postavili mu chudí na poděkování u Louvru sochu ze sněhu. Snad to myslili upřímně... nemohli mu jiného dát, ač by snad vhodnějším bylo poděkovat mu osobně a slíbit modlitbu. Ale nevypadá naše vděčnost vůči dárci milostí tak ledově jak ona socha? A jak se zachovala Paříž vůči němu 10. srpna 1792 a 21. ledna 1793?

Jak docela jinak působí na duši, čte-li událost jiného rázu... Savojčík, šumař, vydělává si tvrdý chléb hrou na housle, jedlný to svůj majetek. Nemá už nikoho na světě. Jednou slyší náhodou dva zločince; domlouvají se, jak přepadnout a vyloupit v noci zámek jistého šlechtice, muže, jenž kdysi jeho rodičům leccos dobrého prokázal. Hošík se vydal ihned na cestu, oklikami, aby nebyl zpozorován, a přišel o půlnoci na místo. Lupiči ho již předběhli... postřehne ve tmě, že odnášejí dva pytle šperků a jiných drahocenností. Ztropí povyk a začne se s nimi potýkat. Domácí se probouzejí, jeden zloděj prchl, druhý však nechtěl kořist tak lacino vydat, hocha probodl, ale nezbylo mu přec leč utéci. Umírající Savojčík vysvětlil pánu domu, co se stalo a proč přišel, děkoval mu ještě jednou za vše, co jeho zesnulé matce prokázal, a skonal v jeho náručí.

Jaké má být poslední slovo umírajícího katolického křesťana? Úkon odevzdanosti, úkon víry, naděje a lásky, úkon vděčnosti... za milosti, jimiž nás všechny bez rozdílu Pán po celý život zahrnoval... na neposledním místě dík za to, že umíráme spojení s Kristem poutem pravé víry, jako dítky marlánské...

XXVIII. CTNOST ANDĚLSKÁ, PERLA MEZI CTNOSTMI.

Ó jak krásné jest čistoty milovné plémě! Nesmrtelná jest památka jeho, a milé jest Bohu i lidem. (Md 4. 1.)

O andělské ctnosti jsme mluvili tolik, že by se zdálo skoro zbytečným ještě jednou se pozastavit u této perly v koruně Královny nebeské. Proto ještě jen několik poznámek.

Čistota, p r a v á s v o b o d a . . . protože svoboda ducha, vládá ducha nad tělem. Co znamená výraz »svobodná« dívka? Buď tolik, co volná, ještě nezadaná, nevázaná ještě slibem manželství, tedy nezasnoubená, nebo nevázaná životem manželským, tedy nevdaná. Nejkrásněji platí o dívce, jež se rozhodla jít životem sama. Žena, jež se o p í r á o jiného, jest zároveň p o u t á n a k tomu, o něhož se opírá, není tedy volná, není svobodná. Jestliže dívka jsouc sváděna podlehe, není to svoboda, nýbrž porážka! Poddá-li se dokonce dobrovolně, je to ještě horší než porážka, to jest již otroctví. Onen sloužící v Ben Hurovi, jenž se vzdal svobody a stal se otrokem, aby nepřišel o své děvče . . . Jenže ten alespoň tím nezhrěšil. Duch a tělo jsou jako váhy: když jedna miska jde vzhůru, musí druhá nezbytně dolů. (Basil.)

Dnes však mají lidé Bohu odcizení zmatené pojmy. Čemu říkají svoboda? Nevázaností, bezuzdností . . . To jest však falešná svoboda, vládá těla nad duchem! Povolit koni docela uzdu . . . kůň jest pak ovšem »svoboden«, ale jak dopadne jezdec? Jest jezdec pro koně anebo kůň pro jezdce? Svoboda jezdce záleží v tom, aby koně o v l á d a l ! Dostane-li hlupák nebo ničema svobodu! . . . Svobodu jen rozumným a řádným lidem, zločinec patří pod zámek!

Dravé řeky . . . Stále se spekuluje a studuje, jak jejich »svobodu« omezit, aby se nestaly zkázou krajům, jímž by jinak mohly být zdrojem požehnaní. Žádná přírodní síla nesmí být ponechána sama sobě; jen když jest ovládána, může být člověku na prospěch — jinak způsobí katastrofu. Toho jest si ostatně vědom kdekdo . . . a jen ona temná moc a síla, jež říkáme »v údech člověka« (Ř 7. 23), smí zůstat »svobodná«, t. j. nekrocená? Tomu se říká svoboda, dá-li se kdo unášet náruživostí jako kmen dravými vlnami? To máme nazvat svobodou, když na př. Ivan IV. svádí ještě na smrtelném loži? Za šťastnější (rceme: za svobodné) pokládám krále, kteří dovedou nečistotu tím více ovládat, čím nevázaněji by jí mohli hovět. (Aug.)

V profesorském časopise si před lety stěžoval zkušený profesor na koedukaci. »Hoch žije ve stálém erotickém rozechvění . . . Zkušenosti, jež jsme s koedukací již udělali, by měly dostačit, aby se přestalo s jejím vynášením . . . « Nač si to zapírat? Dnes . . . nejsou-li obě pohlaví pohromadě, »to není žádná zábava«. Není výletu, není cestování, není kratochvíle, aby při ní smyslnost neuplatnila své požadavky. Hoch nedovede na dívku pohlédnout jinak leč očima žádosti.

Při tom se mluví o »vyšších pohnutkách«. Komu vlastně chtějí zakrýt pravé pohnutky, které je vedou? Sobě či jiným? Což nejsou jiní navlas stejní jako ty? Ale právě proto! Podíváme se druhu druh do očí . . . vždyť si rozumíme! Jako za Cicerona, když haruspex (podvodný věštec) potkal kolegu . . . Výkladní skříň musí být vyzdobena, a co je uvnitř, to je při-

vátní záležitost! Čistota se prohlašuje za slabost. Nuže, je-li tomu tak, proč nenechají kláštery v pokoji vymřít? Koho může ohrožovat to, co jest slabé? Ale svět nerad vidí příklady ctnosti andělské, nerad slyší o ní mluvit; kolikrát mi z mariánského kázání odešel »párek«, jakmile jsem začal o této zdobě nejčistší Panny! Protestantismus byl v křesťanských dobách první, jenž veřejně vystoupil proti panenství, a za ním pak běželi ti, kteří se dříve ostýchali. Opilec se přestane stydět, když pozná, že se dostal mezi »své«.

»Pravá škola lásky nezáleží v lehkomyšlném zahrávání přitažlivosti obou pohlaví ani v t. zv. přátelstvích, plných prolhané intimnosti a sentimentality. Nikoli, pravá škola lásky záleží v tom, aby každý byl napřed pánem své nevychované zamilovanosti a vůbec aby podrobil přísné kázni celou svou změkčilou závislost na druhém pohlaví. Kdo nechce šálit sám sebe, musí doznat, že přátelství mezi mužem a ženou se bez erotiky nedá myslit, leda v nejvzácnějších případech mezi zralými a životem velmi vytříbenými lidmi... Poměry tohoto druhu jsou obestřeny mlhou velkého sebeklamu...¹ V době, kdy tolik žen musí jít za povoláním do života, jest dvojnásob důležité, aby byly charaktery, jež nedbajíce výsměchu a potupy nedají se nikdy mýlit v tom, že nejvyšší povolání ženy jest vždycky čistota. Dívky by si měly se vši hrdostí zakládat na tom, že jsou nedotknutelné a pevné, a neměly by se za svou nedotknutelnost stydět... Naprostá ohyzdnost volného poměru vězí v tom, že mu nezbytně schází posvěcení pravé lásky a vzájemné úcty... Schopenhauer (atheista) poukazuje na to, jak utlouká mlkování svobodný rozvoj osobnosti (zocelování charakteru...)² Tak čtu u protestantského autora. O literatuře praví týž: »Vůči většině moderní beletrie musí být člověk abstinent jako vůči alkoholovému jedu.«³ O umění: »Řecké umění na vrcholu dokonalosti vykazuje oděná těla, jak vidět na Parthenonu;« umělec má ztělesnit ducha, nikoli reprodukovat jen hmotu, t. j. pouhé tělo. O neslušném divadle: »Nechte jiné mluvit a odvažte se být moudří, nedejte si namluvit, že patří k vzdělání hledět na špínu při elektrickém světle.« K jinochům mluví zvláště: »Dejte pozor, ať vám vaše zvědavost neprovede kousek, jenž by vás mohl mrzet (mluví proti těm, kteří zdůrazňují podrobné pohlavní poučení mládeže³ a dávají zvědavým do rukou lékařské knihy)... Tělesná vášeň ve vás vzbuzuje dojem, že v jejím ukojení spočívá všechno vaše osobní štěstí. Ve skutečnosti jest jí štěstí jednotlivce docela lhostejno. Ten ať propadne úplné zkáze ruinovaným zdravím nebo špatným svědomím, ať strhne do zkázy jiné s se-

¹ Nic lehčího, než aby duchovní láska přešla v tělesnou. Než duchovní přátelství se zpovědníkem, raději jen dvakrát za rok k sv. zpovědi. (Bl. Jan Avila, Audifilia 8; »sv. zpověď není k tomu, aby lék nám přinesl onemocnění«, ib.).

² Moderní literatura... Ať román, ať časopis pro »vzdělané« paní a dívky, všude v nejrozmanitějších obměnách můžeš číst o jisté věci. Proč se však ani věřící spisovatel, a což ještě smutnější, ani věřící spisovatelka, nedovede povznést nad tento moderní močál? Snad aby se stali populárními, aby byli čtení, či snad z jiného důvodu? Což musí i stránky jejich povídek býti potřísněny?

³ Lépe jest nevědět a být v bezpečí než s n e b e z p e č í m se něčemů naučit. (Jeron.)

bou, toho (vášeň) pranic nedbá; nehledí vpravo, nehledí vlevo, jí jde jen o to, aby dosáhla svého. Z toho, že vás svádí ke klackovskému chování, můžete s bezpečím poznat, že není vůdcem, na kterého byste se mohli spolehnout... Tisícové hynou, protože nemají vlády nad okamžikem a stávají se vždy kořistí prvního dojmu okamžiku... Proto stůjte na stráži... jsou okamžiky, na nichž závisí celý osud člověka...» Do jisté míry bychom o tělesné vášni mohli užít slov Ciceronových ke Katilinovi: »Žádný zločin leč skrze tebe, žádná neřest bez tebe.« (I. 234, 4. řádek.)

Pokušení proti sv. čistotě bývá často kritickým okamžikem a rozhodující chvílí v životě. Markétka ve Faustovi! Začala přátelstvím, napřed (na pohled!) docela ideálním; ale Mefisto nespál...⁴ Nespí ani dnes! »Stud jen jednou ztratíš.« Polámané vážky už nikdy neukazují tak jemně jako dřívě. Kdo pádem do hříchu zlomil sílu svého ducha, nenapraví chybu námitkami o nemožnosti zdržet svého života, nýbrž jedině pokáním. Mefisto však ví, kterak do toho; jemu jde totiž o víru. Koho o ni připravil, toho obral o všechno, s ní mu vzal i naději, a jaká záchrana tomu, kdo nedoufá nebo doufat nemůže? Napřed se však pokouší satan o čistotu. Tuto křehkou hráz prolomí spíše než zdolá žulová pevnost víry. Vezme čistotu, tím zlomil sílu, a jak může vzhůru ptáče s polámanými křídélky? Jak může vybojovat ztracené posice, když neuchránil ani to, co měl? Proto jest ďábel tohoto pokladu tak chtivý: snáze dobude i druhého, vzácnějšího... Snadno padne vnitřní zeď, když padla vnější.

Starověk židovský i pohanský znal jediné povolání dívky: být matkou. O ustavičném panenství nevěděl. Ale nebyl daleko lepší než moderní lidstvo? Kéž by moderní dívka, jež nemá povolání k panenství, chtěla být matkou! Avšak...

Kde příčina všeho zla? Odpad od víry. Kde není víra, tam nemohou kvést lilie. Nevěrou člověk zneuctívá Boha, a z trestu za to ponechán na pospas tělesné vášni, již zneuctívá sebe. (Ř. 1. 24 nn.) Čistota jest zkušební kámen, jak velká jest mravní síla jednotlivce i národů, a té nemůže mít ten, kdo od sebe odstrčil Boha, zdroj vší milosti. Nechce sklonit

⁴ Faust potkává Markétku, když se ubírala z kostela domů.

»Vzácná dámo, smím si dovolit,
vás dnes cestou domů provodit?«
»Nejsem vzácná ani dáma,
trefím domů také sama.«

Žel, že nepodržela tuto dívčí odmítavou hrdost! Faust spustí na Mefistofela: »Tuto mi zaopatříš!« »Ta jde právě od zpovědi (rceme raději: od eucharistického stolu!), jest nyní docela nevinná, nad tou nemám moci...« »Do dvanácti hodin...« »Nejméně čtrnáct dní budu potřebovat, abych vyslídlil příležitost...« »Kdybych měl jen sedm hodin k dispozici, nepotřeboval bych satanáše, abych takovou holčičku svedl.« »Bez žertů, krátce a jasně: s tou to nepůjde tak rychle; útok nepomůže žhola nic, nezbývá leč užít Isti...« Když konečně se podařilo navázat styky, praví si dívka po první schůzce: »Jsem nepatrné, nevědomé dítě, nevím věru, co on, tak moudrý muž, ve mně vidí...« Poznala brzo, co ho k ní vábilo a táhlo! Bylo již pozdě, když se zlomeným srdcem poklekla k modlitbě před obrazem Matky Bolesné.

hlavu před Bohem, a proto se stává robem hmoty, a nejsmutnější jest, že své otroctví necítí nebo nechce uznat; jak jest pak možno mu z něho pomoci?

Panenství Bohu zasvěcené . . . V království Kristově tisíce dívek pochopilo, co znamená. Přečasto však nechtějí pochopit jejích matky. Za dob sv. Ambrože († 397) zamýkaly maminky dcerušky doma, aby nemohly na jeho kázání, aby se snad nedaly »svést« . . . tedy již tehdy pokládaly za největší štěstí, když mohly dceři vystrojít svatbu! Sv. Jeroným vytýká jedné matce: »Nevím, proč vidíš v tom něco zlého, že tvá dcera se nechce stát ženou šlechtice, kdyžť jest snoubenkou královskou (Krále všech králů).« Jinde si stěžuje, že někteří rodiče zasvěcují dcery službě Boží jen proto, že nejsou silčné a že pro ně nenašly ženicha. (Ep. 130 ad Demetriadem.)

Před časem byla v X. svolána komise, aby se zabývala problémem úpadku narození. K jakému usnesení nebo závěru došlo, nevím. Ale kdybych se byl jich samých zeptal, kolik mají dítek? . . . A pak, ať se usnesli na čemkoli: Jediný účinný lék byl lidstvu dán už dávno — před 3500 lety na Sinai. Všechna slova jejích i jiných, velkých i malých, lékařů i státníků, i slova moje na těchto stránkách, byť přesvědčila kdekoho, neobráť ani jednoho. Jediný lékař jest Kristus, semeništěm čistoty a zvláště ustavičného panenství jest láska k božskému Spasiteli, a lékem jest úcta k jeho panenské Matce. Jako klín se vyráží klínem, tak sladkost hříšná může býti přemožena jen sladkostí čistou (Bern.). »Od doby, co žena muže z ráje vyhnala, drží se nepřítel tohoto prostředku: skrze ni stále satan člověka o ráj připravuje, touto zbraní i hrdiny napadá; od první chvíle se mu stala cicerou, na kterou bez ustání hraje.« (Afraates.) Ale verše jednoho našeho básníka k tomu podotýkají:

»Ráj kdysi žena odňala lidem, nechť jim ho vrátí!
svaté dej ženy, budou zas svatí!«

Sv. Bernard pravil: »Žena nám zase ráj v r á t i l a !« Která? . . . Druhý verš pozměňme a rceme:

»Napiňte lidstvo a zvláště mládež úctou k nejčistší Panně, a bude svatým.«

Jak líčí svatá kniha zhoubu této neřesti! »Její cena jest sotva placka chleba, a uchvacuje při tom drahocennou duši. Může-li kdo skrýt v klíně oheň, aby se jeho roucho nepopálilo? Či může kdo chodit po řezavém uhlí, aby si nohy nepopálil? . . . Není tak velká vina, jestliže kdo krade; neboť krade, aby nasýtil hlad, a bude-li přistižen, nahradí sedmeronásobně . . . (Př 6. 26 nn.) Jenže voda kradená jest sladší, a chléb pokoutní lépe chutná (9. 17) . . . Svůdkyně jest jáma hluboká (23. 27), horší jest než smrt, ježto jest osidlem lovců; srdce její jako tenata, a pouta ruce její (Kaz 7. 27). Pro krásu ženy mnozí zahynuli, neboť ona lásku jak oheň rozněcuje, taková však jako bláto v ulici pošlapána bude (Sir 9. 9 n). Víno a ženy k odpadu svádějí moudré, a k trestu rozumné přivádějí. Kdo se s takovými spojuje, jest ničemný, hniloba a červi se ho zmocní, a z počtu živých bude vyňata duše jeho (19. 2 n). Dva druhy lidí mnoho hřeší, a třetí přivádí hněv a záhubu: náruživost jak oheň hoří, neuhasne,

dokud ještě něco doutná... Nečistému každý chléb sladký, hříchy se neunaví, dokud nedokoná (»Žíznivý se naplne i z louže«, 26. 15)... Myslí si: „Nikdo mne nevidí, tma kolem mne a stěny mne ukrývají, koho bych se měl ostýchat?“ A neví, že oči jeho (Nejvyššího) vše vidí; že vyhání od sebe bázeň Boží... a při tom lidských očí se bojí. Neví, že oči Páně jsou neskonale jasnější než slunce...« (23. 21 nn.)

»Není v tomto splsku pochlebování, není v něm řečnické okázalosti, jež by tě mezi anděly postavila a výkladem o blaženosti panenství celý svět tobě pod nohy podložila. Obtížena zlatem se ubíráš, proto se musíš lupičů stříci. Nikdo mezi hady a štíry nekráčí bezpečně. Nehledá ďábel lidí nevěřících; z církve Kristovy hledí (kořist) uchvátit. Žel, kolik panen denně padá, kolik jich ze svého klína matka církev ztrácí, na jaké hvězdy pyšný nepřítel staví svůj trůn!... To jsou ty, které říkají: „Čistým všechno jest čisté“... S nábožnou knihou ať tě spánek zastihne, a tvou klesající tvář stránka svatá nechť zachytí. Moje panenství v Kristu a Marii jest posvěceno. Mnohým osvědčeným pannám, o jejichž čistotě nebylo pochyby, na samém prahu věčnosti z rukou koruna vypadla...« (Jeronym, list 22.)

»Ó čistoto, jež tělo ze tmy k světlu přivádíš, jež andělským životem žiješ, jež duši křídla připojuješ, aby se povznesla k nebeským výšinám... jež vášně zmenšuješ a rychlým krokem ke koruně nebeského povolání v Kristu spěješ, jež jako růže mezi tělem a duší kveteš a celý dům nebeskou vůní naplňuješ!« (Efrém, Sermo parenetic. ad monachos Aegypt. 36.)

*

Snad mi nebude zazlíváno, uvedu-li delší odstavec z pera protestanta o významu úcty mariánské pro moderní lidstvo. Uvádí rozhovor akademicky vzdělaného muže (stojícího mimo církev) s nevěrcem. »Vidíte-li dnes po všech ulicích se potulovat neslušné dívky... v krátkých sukénkách a prolamovaných punčoškách, nevystalo ve vaší duši ani nejmenší tušení o tom, co sv. Panna pro tento svět znamená? Nedávno mi řekl jakýsi starší dělník: »Jediná slušná paní v mém okrese je Madona!« Ptám se vás: Nevyznívá z takového projevu konec světa zřetelněji než ze všech jiných známek rozkladu? Touha muže po Evě jest pud přirozenosti, pohled muže k Marii jest zušlechťení a povznesení ducha, ochrana lidské přirozenosti před zvráceností, stráž, aby jisté velké životní funkce nebyly poskvrněny rušivými vhledy nezřízené zvědavosti a egoismu. Když chtělo kdysi křesťanství zhojit rozvrácený a zvrhlý svět, užilo k tomu především duchovní mocí dokonalé neposkvrněné panenské čistoty. Co však tropila upadlá antika, jest jen dětská hra vůči zvrhlosti, jež nezbytně pojde z úpadku moderní ženy a dívky. Z takové propasti nás může zachránit jedině nejvznešenější ztělesnění nedotčené ženské velikosti. Jen ona je s to vyrvat duši muže ze spárů všemohoucnosti smyslného egoismu, a dopomoci nadpřirozenému k vítězství nad pudem přirozenosti. Vpravdě, co znamená postava Panny Neporušené pro lidskou kulturu — a kultura není nic jiného než vítězství ducha nad pudem těla — to převyšuje vše, čeho dosáhla moderní technika v ovládání zevnějších přírodních sil.⁵ Je-li Matka Boží prostřednicí mezi Kristem a člověkem

⁵ Autor užívá v celém článku terminu Virgo Immaculata (Neposkvrněná — pochybeně! Měl užít výrazu Virgo Intemerata nebo Inviolata; Panna neporušená. Jest patrné, že mluví o panenské neporušenosti Matky Boží, nikoli o Neposkvrněném Početí.

I po jeho přirozené stránce, platí to i v tom smyslu, že Maria neskonale zušlechtila a zduchovnila i lásku muže a ženy . . . Učení církve teď docela pomlhněme; všimněme si člověka, jak žije a jaký ve skutečnosti je. Nepodívali jste se ještě nikdy, že dobří a řádní rodiče mají někdy docela nezvedeného syna? To jest důkaz, že v každém plození jsou předávány hluboce skryté zárodky zkázy . . . V oné věci, jež jest do lidské přirozenosti vložena, aby se pokolení udrželo, není naprosto ona svatost, kterou moderní filosofové v ní neustále hledají. Svatost a nesvatost je tu záhadně smíšená, a nelze jedno od druhého oddělit. Člověku, jenž život jinému předává, jest nezbytný vzor, kde při početí dítěte jsou vyloučeny všechny ony zárodky zkázy a jakékoli hnutí zvrácenosti . . . tak aby aspoň v jednom případě člověk dal jinému život jsa prost i nejslabšího hnutí sobecké smyslnosti, docela a jediné jako pokorný vykonavatel vůle Boha, dárce, pána a zákonodárce života. A to jest podstata neporušené čistoty Mariiiny: odevzdává se docela bez nejmenšího hnutí tělesnosti Duchu svatému, jenž na ni nadpřirozeně působí . . . Postava a celá bytost svaté Panny vrhá do pohlavních problémů hlubší světlo než všechny moderní knihy jednající o pohlavní otázce; tyto jednají vždy jen o nižším světě (o světě pudů), mlčí však úplně o vyšším světě (ducha) . . . Takového vzoru potřebuje lidstvo právě dnes, kdy veškerá sféra pohlavního života propadá zvrácenosti — tím, že se strhává bezohledně poslední závoj s pohlavního života dotěrnou smyslností, nestoudnou fantasí a vynalézavým rozumem. Při pohledu na neporušenou Pannu teprve tušíme, co jest podstata a smysl čistoty, jaká v ní hloubka mlčivosti, velikost zdrželivosti, pokory, zřeknutí sebe, jaká plachost před hrubým zásahem, před zevlováním i před nakukováním, před lehkomyšlným zahráváním, před každým pádem duše do zneužití přirozenosti! A když to vše tušíme, pak víme též, že drzý egoismus se musí rušivě uplatňovat v celém životě, jakmile v oné sféře (pohlavního života) mlčící důstojnost sloužení a obětování ustoupí povídavé požívavosti . . . Aby duše nepadla do sobeckého zneužívání manželských práv, potřebuje jako protiváhy onu vznešenou duši, jež nikoli ze žádostivosti, nýbrž Stvořitel a jeho zájmům svatě sloužíc do života vstoupila a jím neposkvřená prošla. Bez záživého vzoru Neporušené Panny stane se plození rejdištěm nedozírné zvrhlosti. Není to zřejmým důkazem, že všechna ona dogmata církve úkol lidské přirozenosti nikterak neznesvěcují, nýbrž ji staví pod ochranu moci ducha, jenž jediné může tělo ve zdraví udržet? (Tedy nikoli zdravá smyslnost!) . . . Úcta mariánská pochází z duchovní touhy muže (měl dodat: i ženy) po osvobození z jednostrannosti pohlavního života . . . připomíná muži, že bez čistoty v pohnutkách, bez lásky při vykonávání, bez pokory v dosažení i největší díla vůle a ducha jsou bezcenná . . . Může-li pak nějaká postava z literatury nebo z dějin, byť byla oblita sebe větší velikostí a kouzlem, jen zdaleka mít onu moc na duše, jež vychází ze sv. Panny, ze služebnice Páně, v níž pokorná vůle sloužit povznesla se až k nejdokonalejší podrobenosti pod vůli Boží, a tím dívku Páně povýšila za Královnu nebes? . . . Aby naše slepá, prachem zkalená duše pochopila tajemství Kristovo, potřebuje bezvýjimečně duchovní pomoci té, jež byla vyvolena dát světu Pána života . . . Dnešní společnosti chybí duše obrácená docela vzhůru, chybí nám ona, kterou anděl pozdravil, která nosila Spasitele světa, s ním spolu prodělala jeho utrpení, byla svědkem jeho zmrtvýchvstání, a proto se stala přímiluvkyní země v nebesích . . . » (l. 234, řád. 4.)

XXIX. MOUDROST.

Dej mi moudrost, jež asistuje u trůnu
tvého. Md 9.

Šalomoun, syn Davidův, nastupuje na stolec svého otce, a v noci se mu zjevuje Hospodin: »Požádej, cokoli chceš, a dám tobě.« (3 Král 5.) Odpověď mladého krále známe. Jak byla vyslyšena jeho prosba, osvětluje Písmo nejedním dokladem. Nic nebylo od té chvíle v Izraeli cennější tak vysoce jako moudrost. Šalomoun sám psal knihy naplněné nebeskou moudrostí, a po něm i jiní. Devátá kapitola knihy Moudrosti, nejkrásnější ze všech didaktických knih S. Z., obsahuje překrásnou modlitbu za dar moudrosti. Ale i u jiných národů objevíme za dob rozkvětu touhu po pravé moudrosti. Klasické Řecko... Kdo by nevěděl, že zlatá doba jeho dějin se vyznačuje třemi věcmi, z nichž více než umění okouzlovala ducha nadějně mládeže hrdinná statečnost po vzoru hrdinů Homérových, a pravá moudrost, hledaná u filosofů (bohužel nadarmo)? Obojí platilo za záruku pravé nesmrtnosti.

Co jest moudrost? O kom se řekne ve všedním životě, že jest moudrý? O tom, jenž má široký rozhled, dovede předvídat, dovede vše správně posoudit; z toho, co vidí, dovede učinit správný závěr, a podle toho zařídí své jednání tak, aby ho nemusli litovat. Na d p ř i r o z e n á m o u d r o s t p o j í m á v s o b ě n e j v y š š í p o z n á n í, t. j. poznání Boha, našeho posledního cíle, a dovednost volit vhodné prostředky k dosažení tohoto cíle. Tedy správné poznání a jeho správnou aplikaci na praktický život. Poznání spekulativní (teoretické) a praktické s p o j e n é tvoří pravou moudrost. Ostatní ctnosti zdokonalují vůli, moudrost (sapientia) spolu s opatrností (prudentia) zdokonaluje rozum. Přísloví o ní praví: »Komu není shůry dáno...«¹ Něco pravdy na něm jest; nelze však říci, že bychom ostatních ctností dosáhl cvikem a tato že by musila být vždy vltá. I jiné ctnosti nám Bům vlévá s posvěcující milostí, a naopak moudrosti do jisté míry lze též nabýt vlastním přičiněním, alespoň tak dalece, pokud jest nutno ke spáse a k plnění stavovských povinností. Nicméně jest moudrost, zvláště kde se s ní setkáváme ve vyšší míře, svobodný dar Boží, častěji vltá než ctnosti jiné. Šalomoun, Kateřina Sienská, Paschalis Baylon a jiní světci, nemající bohoslovného vzdělání.

Aby kdo dosáhl pravé moudrosti, jest především třeba, aby srdce bylo prosto veškeré nezřízenosti a vášně. Do duše zlovolné nevejde moudrost. (Md 1. 4.) Moudrost je ctnost rozumu, vášně rozum zaslepuje, jeho hlas umlčí nebo mu přímo vnutí nesprávný úsudek; zotročený rozum jest vlečen zotročenou vůlí, jež se nechce vymanit z okovů nezřízené vášně. Kolikrát slyšet nářky a bědování nad pochybeným krokem. Nevěděli ti lidé předem, co měli dělat? Mnohdy vědí velmi dobře, ale nemají tolik mravní síly, aby podle rady rozumu nebo podle hlasu svědomí jednali. Opílec, karbaník, svedené děvče... ti všichni jednali nemoudře. Či není nemoudré, pro chvilkovou rozkoš uvalit na sebe neštěstí

¹ »Otcové bývají moudřejší, když jdou z radnice, než když do ní šli.« »Po účinku zlá rada...« opravme: S n a d n á rada...« Lidé velmi rádi radivají post factum (po skutku): »Tak jsi to měl udělat... kdyby byl takto, nebylo by...« Platí o maličkostech všedního života, platí i o fatálních omylech v diplomacii a politice.

na dlouhá léta nebo pykat po celý život? . . . Není nemoudré cenit osobu nebo věc jen podle zevnějších půvabů, zůstat na povrchu a neproniknout do nitra? Umět každou věc ocenit podle její pravé skutečné ceny . . . kdo to dovede, jest znalec, a jestliže podle toho zařídí i v praxi svůj život a své jednání, jest moudrý. Opovrhovat pomíjejícími dobry, abychom dosáhli věčných . . . opovrhnout hříšnými rozkošemi, abychom dosáhli radosti pravé a věčné, to vše jest moudrost. Nedbat lidských ohledů . . . Právě-li Písmo, že začátek moudrosti jest bázeň Boží (Ž. 110), lze říci, že začátek hlouposti jest bázeň lidská.

Jakého stupně dosáhla nadpřirozená moudrost sv. Panny? V evangeliu jsou jen slabé narážky, ale i ty dostačí, abychom ji v litanii právem oslovili: »Panno nejmoudřejší, oroduj za nás.« Zčásti lze již a priori soudit, jak veliká asi byla moudrost vyvolené Panny, která svým poznáním jak Boha a věcí svatých, tak světa a věcí pozemských, vysoce převyšovala naše nedokonalé a omylné poznání, a jak asi dovedla zaříditi podle toho veškeré své jednání, takže nikdy nejednala pochybeně ani nemoudře, a tudíž nikdy nebylo, čeho by musila litovat.

Její duše nebyla zasažena dědičným hříchem ani jeho následky. Protože byla Neposkvrněná, byl její rozum jasný, nezatemněný jako náš (*vulnus ignorantiae*), nebyl podroben omylům; nebylo ani nezřízené vášně (*vulnus concupiscentiae*, I. 231.), která by ho zaslepovala a sváděla k pochybeným úsudkům. Z pozorování tvorstva se lehce povznášela k poznání Tvůrce, k poznání tak jistému, že byla vyloučena jakákoli pochybnost.²

Nad toto přirozené poznání Boha a věcí božských větší a vznešenější jest nadpřirozené poznání z víry (Písma). Kdo vnikl tak hluboko do rozjímání o Bohu a jeho dokonalostech, kdo se vyšlinul čtením a rozjímáním Písma sv. k tak vysokému poznání Tvůrce jako ta, jejíž rozum nebyl zatemněn ani oslaben, jejíž srdce veskrze čisté, prosté vši nezřízenosti, a proto tím přístupnější Duchu sv. a jeho osvětlení? Vyvolená Matka Páně poznala již před zvěstováním andělským ze starozákonních proroctví, jaký bude úkol Mesiáše a co lidstvu přinese — viz jen Magnifikat!

² Netvrdíme, že Maria Panna byla ve všem neomylná. Naše vývody se týkají pouze jejího poznání Boha a mravního řádu. Podporována dary Ducha sv., zvláště darem moudrosti, rozumu, rady a vědění, soudila v každém případě bez pochybností a určitě, co jest dobré a co zlé, co v daných okolnostech nutno konat a jak jednat, aby nepochybila. Ostatní dary Ducha sv. (sfly, nábožnosti a bázně Boží) ji uschopnily, aby podle poznání pravdy skutečně jednala (odezíráme od pomáhající milosti). Zda jiné poznatky, mravního řádu se netýkající, byly u ní někdy nesprávné, zda někdy její úsudek byl pochybený nebo jím být mohl, o tom nemluvíme. Nevíme, jak dalece je Nejvyšší omilostnil i v tomto ohledu. Ale směšným by se činil, kdo by na př. tvrdil, že věděla jistě, že země se otáčí kolem slunce a byla tudíž prosta všeobecného omylu dřívějších dob . . . tato věc nemá co dělat s mravním řádem, nemá vlivu na její svatost a dokonalost . . . Tvrdit, že znala všechny vědy, jak tvrdí Albert Vel. ve svém díle *Quaestiones super Missus*, jest trochu odvážná hypotéza.

Bylo-li tak dokonalé její poznání Boha, bylo neméně dokonalé a neomylné její poznání všeho toho, co Pán od ní žádal. Její život, zařízený naprosto podle tohoto poznání, byl tak v souhlasu s nejsvětější vůlí Boží, že na něm nebylo nic nedokonalého, nic pochybeného, nic hříšného. Nebylo bojů vnitřních, které by jí byly ztěžovaly cestu ctností, nebylo hříšných žádostí, které by jí odvracely od pravé cesty, sváděly na scestí, strhly k jednání nemoudrému.

To vše můžeme soudit již předem (a priori), to vše jest již obsaženo v nauce o jejím Neposkvrněném Početí. Nyní se pokusíme najít v evangelích doklady k tomu, co řečeno... projevy její nadpřirozené moudrosti. První důkaz nebeského osvětlení a moudrosti jest její s l i b u s t a v i č n é č i s t o t y. Židé pokládali za největší štěstí, když byla rodina požehnána mnoha dětmi. Neplodné ženy byly v opovržení (Sd 1, Lk 1). Sloužit Bohu v ustavičné zdržlivosti bylo cosi neznámého, neslýchaného, v očích židů nerozumného a vlastně nemožného, pokládáno za věc odporující vůli Boží. Sv. Panna, osvěcena Duchem sv., přišla k poznání právě opačného: zůstat po celý život pannou činí dívku Bohu bližší, milejší, podobnou andělům. Zatím co manželka jest rozdělena, může panna dát Bohu srdce celé, nerozdvojené... Tak poznala, a za poznáním šlo rozhodnutí. Co tomu řeknou příbuzní? Co známí a neznámí? Nedbá toho; pohrdá světskou marností i lidskými ohledy. Jí jde o to, aby se Bohu líbila, a jeho lásku cení výše než přízeň lidí. Poznává nicotnost všech pozemských radostí, byť byly sebe ušlechtilější. Být Bohu blíže, zde i na věčnosti, jest v jejích očích větší než cokoli jiného.

Jaká to moudrost v duši mladičké dívky! Jaká zralost úsudku, jaká moudrost v nazírání, jaká moudrost v jednání! Kolik protestantů by se obrátilo k pravé víře, kdyby nebylo ohledů, ať na příbuzné nebo na známé, ať na veřejnost nebo na výnosné místo! Kolik věřících se dá z téhož důvodu odvrátit od přijetí sv. svátostí, mnohdy i na smrtelném loži! Stačí jediná poznámka, aby z hrdiny učinila slabocha, zbabělce, zrádce svého přesvědčení a nejsvětějších slibů! Sedekláš, poslední Judský král, volá k sobě v obleženém Jerusalemě Jeremiáše a radí se s ním. Prorok ho ujišťuje jménem Hospodinovým, že mu bude zachráněn život i trůn, vzdá-li se králi babylonskému dobrovolně. Jen pozorujeme kolísání, váhavost, rozpaky nešťastného krále! Jeho rádci, ošálení od falešných proroků... co by tomu řekli, kdyby se vymanili z jejich vleku a nedbal jejich rad! »Neříkej nikomu, že jsem s tebou vůbec mluvil...«

Po druhé patrna moudrost sv. Panny v r o z h o v o r u s a n d ě l e m, v její otázce a konečné odpovědi. »Její řeč jest plná velebností, moudrosti a opatrností. Nepraví nic a netáže se na nic bez závažného důvodu, a to, co říci chce, praví málo slovy. Výmluvnější a na slova bohatší jest její řeč, když chválí a vebí Boha. Měla tedy umění správně mluvit a správně mlčet, umění, jež jest nadmíru krásné a činí člověka milým.« (Petr Kanls., Mar. 25.) Sv. Panna ví, že Bohu jest milejší poslušnost než oběť, že jest záslušnější být Boha poslušen než proti jeho vůli mu dobýt celý svět... (I. 389 n.)

Třetí doklad moudrosti Marilny: M a g n í f i k a t...

Jak hluboké poznání Boha, jak hluboké pojetí nevystihlých cest a nevyzpytatelných úradků Jeho prozřetelnosti! Jak hluboce pochopila Ma-

ria Boha, pokud člověku v těle smrtelném jest dáno Boha pochopit, ze všeho, co ve S. Z. konal, od stvoření člověka v ráji až do chvíle, kdy Gabriel s ní mluvil! Z toho, jak jednal, jak podivuhodně vedl lid israel-ský, jak o něj pečoval a jak nakládal s jeho zpupnými nepřáteli, z toho, jak mluvil skrze proroky, jak neomylně a nenápadně sledoval své cíle: z toho všeho poznává a chápe velikost Tvůrce... daleko dokonaleji, než ho pochopil její královský praotec nebo kterýkoli spravedlivý S. Z., nevyjímajíc ani proroky, světlem Ducha sv. osvětlené.

Magnífikat, hymnus vtělení Syna Božího a vykoupení člověčenstva... výmluvné svědectví, že sv. Panna pochopila dobře, jaký byl obsah a dosah poselství, sděleného jí skrze anděla od Nejvyššího, jaký dosah má a mít bude tajemství v ní vykonané, jaký dosah pro ni, jaký pro všechno lidstvo. »Učinil mi věci velké, jenž mocný jest...« Pokora jest pravda, proto jest pokora i pravá moudrost; nepřeceňuje sebe, nepodceňuje však ani dary Boží; nepopírá jich, uznává je, váží si jich a cení je podle zásluhy, dovede ocenit i vlastní omilostnění. Bude snad někdo vytýkat sv. Pavlovi nedostatek pokory, když s takovou hrdostí mluví o vznešenosti důstojenství dítek Božích, k níž byl milostí Kristovou povolán on stejně jako ostatní věřící? Nedostávalo se mu pokory, když mluví o velikosti úřadu jemu od Pána svěřeného, být totiž učitelem národů a kazatelem evangelia? Vypočítává za jisté příležitosti i mimořádná omilostnění, jichž se mu od Pána dostalo (2 Kor 12), ale jest si vědom: »Milosti Boží jsem, co jsem.« (1 Kor 15. 10.)

Podobně nejpokornější a nejmoudřejší Panna. Předobře chápe a vznešeně pojímá poslání Mesiášovo, jehož Matkou se stát jí bylo dáno; proto chápe i svou velikost jakožto Matky Boží, tak jako každý křesťan, i nejpokornější, musí vysoce cenit důstojnost dítko Božího; nevážit si jí, podceňovat ji, ignorovat ji bylo by nejen nemoudré, nýbrž i nevděkem vůči dárce všeho dobra, ba urážkou jeho božské velebnosti, a tudíž nepokorné. Kdo tuto důstojnost pojímá, jak ji pojímati má, zařídí podle toho i celý život, žije svatě, jak se na dítko Nejvyššího sluší, jedná moudře.

»Uchovávala všechna slova ta v srdci svém.« (Lk 2. 19.) Když chovala v lůně po devět měsíců původce vši svatosti, vzrůstala její svatost a čistota den ze dne. Když po tři desetiletí se bez ustání stýkala se vtělenou odvěkou Moudrostí, nemělo toto svaté obcování nevystihlý vliv na rozmnožení její nadpřirozené moudrosti? Patřila na jeho lásku k duším, byla svědkem toho, co on pro duše konal, viděla chudobu a odříkání, které na sebe vzal v Betlemě — z lásky k duším; pokoj, který přinášel lidem dobré vůle... Už u jeslíček pozorovala, že pohanům vzchází jltřenka nové doby, doby blaha a štěstí, že i oni pozváni a povoláni do království Mesiášova. O čem sv. Petra musli Duch sv. poučit mimořádným zjevením (Sk 10. 15), to věděla Maria, když pěla Magnífikat, v tom byla utvrzena, když viděla pohanské krále z východu klečet u nohou svého božského dítko. Nepřátelství Herodovo, před nímž prchal její božský Syn do ciziny, bylo jí předzvěstí, že »svět« bude vždycky brojit proti Kristu a proti jeho království. Slovo Simeonovo jí přinášelo další světlo: působení milosti Boží... Milost se nikomu nevnučuje, lidská zloba ji může odmítnout nebo i její záměry zkřížit a zmařit — k své vlastní škodě!

Život chudoby a odříkání v Nazaretě, život práce a sebeobětování za veřejného působení Ježíšova, a konečně Golgota... vše z lásky k duším; kříž sám krom toho výmluvné kázání, jak hrozný jest hřích a jak draze musila být odčiněna urážka Nejvyššímu způsobená.

Všechna tato tajemství jsou i nám, hříšným Eviným synům, knihou moudrosti, když je v r o z j í m á n í prožíváme a z nich se učíme chápat velikost Boží lásky a milosrdenství, svatosti a spravedlnosti, ohavnost hříchu a nutnost vykoupení a zároveň nutnost pokání, obětí a utrpení. Čím byla asi Maril, jež je spolu s Ježíšem prožívala s k u t e č n ě? Rostla v svatosti, rostla i v moudrosti, a když konečně Duch sv. o letnicích sestoupil na sbor věrných Kristových, osvítil zvlášť ji, aby dokonale pochopila, čemu doposud nerozuměla. Toho dne její moudrost dosáhla výše a dokonalosti netušené, výše, již stvořená osoba v těle smrtelném dosáhnout může; dosáhla tak dokonalého poznání věcí božských, jakého bylo kdy na zemi které dceři Evině dopřáno.

*

Nadpřirozenou moudrost, o níž jednáme, nezařazují bohoslovci mezi ctnosti, nýbrž počítají k darům Ducha sv., za první a nejvyšší z nich, za výkvět všech. Jest plnost světla, které Duch sv. vlévá a jímž nás uschopňuje, bychom se povznegli k nejvyšší nestvořené pravdě. Moudrost hledí nejen dolů, na věci světa, nýbrž především vzhůru, ke zdroji světla; z toho čerpá nadpřirozené pojmání všeho. Historické knihy S. Z. jsou plny této moudrosti, vše pojímají s vyššího hlediska. Nepraví: »Nabuchodonosor dobyl Jerusalema,« nýbrž: »Vydal Hospodin Jerusalema v ruce jeho« — pro jeho hříchy! Moudrost vidí vše v Bohu, posuzuje vše v Bohu, a proto posuzuje správně — chápe i to, co jest jiným neproniknutelnou záhadou (řízení prozřetelnosti...). »Já v jeho světle (trojjedného Boha) poznal jsem a chápal, co záhadného jesti v světě širém.« (Dante, Par. 33.) Hledí na nejvyšší a první příčinu všeho (causam altissimam, per quam de aliis ludicatur et secundum quam omnia ordinari oportet), a ta jest jí měřítkem a směrodatnou normou všeho konání... Chrání se k vůli věcem stvořeným urazit Tvůrce, protože zřejmě vidí: »Jest nemoudré, pro věc neb výhodu časnou vzdát se neb ztratit blaženost věčnou.« Kristina Švédská se vzdává vlády (»koruny pozemské«), aby tím dosáhla koruny nebeské. Alžběta, dcera Jindřicha VIII., byla hotova za čtyřicet let králování se vzdát nebeského království. — —

Ze všeho patrné, že poznání (Intellectus... nikoli dar rozumu, vlitý od Ducha sv.!) přináší »cihly«, jednotlivé poznatky; vědění (taktéž nepojímané co dar Ducha sv.) z nich odvozuje další závěry; moudrost, opírajíc se o všechno poznání a všechny ctnosti, a uvádějíc v praxi, co ve světle nebes poznala, b u d u j e chrám křesťanské dokonalosti (»architectonica virtutum«). Poněvadž ze všeho vyplývá nejen správné ocenění, nýbrž i z á l i b a ve věčných statcích, ztotožňují někteří bohoslovci dar moudrosti se zálibou a rozkoší v nadpřirozených dobrech (»sapere«).

XXX. OPATRNOST (PROZÍRAVOST).

Moudrostí staví se dům, a opatrností bude upevněn. (Př 24. 3.) Rci moudrosti: »Sestra má jsi ty«, a opatrnost nazvi přítelkou svou. (Př. 7. 4.)

Bylo to právě rok a čtrnácte dní, co bl. Edmund Kampian přistál ku břehu . . . Tak tak že unikl slidičům. Padl jim do rukou, sotvaže na půdu své vlasti vystoupil, a již se chystal dopravit ho do hlavního města, když ne bez zřejmé pomoci Boží podezřelého propustili; byli přec upozorněni, že několik Jesuitů se chystá tajně se dostat do území Její Milosti, Nejmilostivější královny Alžběty, aby tam šířili papeženské bludy. Jeden rok již působil s několika společníky, a to s takovým zdarem a požehnáním, s tak očividnou ochranou anděla strážného, že úřady vypsalý cenu na jeho hlavu. Ale vše marné, prohnání slidičů nadarmo vynakládali všechen svůj um . . . Dne 11. července 1581 nastoupil zase novou misijní cestu. Před odchodem žádal představeného, P. Personse, aby směl navštívit katolickou rodinu Yatesovu v Lyfordě, jejíž otec pro víru strádal v žaláři. P. Persons váhal dát svolení, a po dlouhých prosbách konečně vyhověl, ale s jednou podmínkou: že misionář nezůstane v domě déle než jeden den nebo jedinou noc, a ustanovil, aby bratr laik, jenž Edmunda doprovázel, Fr. Emerson, zvaný obyčejně Ralf, v té věci dozíral; jeho rozkazy se měl Kampian řídit. Dobře, misionář slíbil, že se podrobí. Přišel do Lyfordu, zdržel se tam jednu noc, vyslechl sv. zpověď všech, ráno sloužil v domě potají mši sv., při níž přistoupil ke stolu Páně, a odcestoval. Ale za několik hodin přišla do Lyfordu větší společnost věřících. »Byl zde Edmund Kampian, a jak krásně kázal! Škoda, že jste nepřišli dříve!« Poslali za ním posla (bl. mučedníka kněze Tomáše Forda), aby jej přivedl zpět, ještě aspoň na jeden den. Ford ho brzo dohonil v kterémsi hostinci v kroužku studentů. Edmund se brání, nechce o návratu ani slyšet, a nakonec sděluje, že se musí řídit pokyny a rozkazy fratera Emersona. Teď se vrhli všichni na fratera, kněz i univerzitní studenti, kteří též toužili po tom, aby proslulého kazatele slyšeli, přemluvili ho, a frater povolil. Edmund se vrací, proti výslovnému rozkazu a radě P. Personse, a v předvečer svátku Královny Karmélské jest zase v Lyfordě. A zatím zrádce již číhal — Jiří Eliot, odpadlý katolík a vrah, jenž dostal milost, když nabídl vládě (ministroví Walsinghamovi) své slidičské služby . . . znal přece výtečně poměry katolíků! Došel se na mši sv., vidí u oltáře toho, po němž pasou slidiči celé země. Po skončení nejsv. oběti nenápadně zmizel, a brzo tu byl s četou ozbrojenců. Paní Yatesová rychle misionáře skryla v tajném úkrytě, a sebe zevrubnější prohlídka nic nepoškodila, třebaže i zde vylámali, všechna kamna zbořili . . . Na smrt zemdení po půldenní dřině se uložili k odpočinku. Paní domu jim dala večeři a silné pivo k tomu . . . brzo vše pohřženo v hluboký spánek. Teď byla vhodná příležitost uprchnout, a bylo by se to zdařilo. Již byli ve dvoře, ale ženy prosily ještě o poslední požehnání, o poslední slovo útěchy, a při loučení vzdychaly a plakaly, stráž ve dvoře probuzena, a — — —

Jak dlouho mohl ještě Edmund působit? Jak mnoho dobrého ještě vykonat? To ví jen Vševedoucí. Ale poroučet vše Pánu Bohu, mluvit o do-

puštění Božím a o vůli Boží, kde lidská neopatrnost nerozumně a zbytečně zavinila neštěstí, není ctnost odevzdání do vůle Boží, nýbrž pokus, vlastní hloupost svést na Pána Boha. Kolik neopatrností v této krátké události! »Buďte opatrní jako hadové« (Mt 10. 16), zněla instrukce, kterou dal Pán na cestu prvním svým misionářům. Neřekl »prohnaní, lstiví, ošemetní«, nýbrž »opatrní«... V podobenství o deseti pannách ukazuje, že nedostatek opatrnosti může připravit o věčnou spásu, jinde si povzdech, že synové světa jsou ve svých podnicích a zájmech opatrnější než synové světla (Lk 16. 8), a když mluvil o konci světa, nabádal zase k opatrnosti: »Řekne-li vám někdo: Ať, zde nebo tam jest Kristus, nevěřte« (Mt 24. 23), buďte opatrní!

Naši nepřátelé nám jednak upírají veškeru opatrnost a prozíravost, jako bychom slepě všemu věřili a nesměli myslet, uvažovat, usuzovat... jednak nás zase viní z prohnanosti... zvláště »jesuitská« prohnanost jest příslovečná. Pravdu nemají ti ni oni. Pán sám varuje: »Nevěřte, předsvědčte se... přijdou falešní proroci a svedou mnohé, protože budou lehkověrní a neopatrně uvěří...«

O p a t r n o s t (p r o z í r a v o s t, prudentia) jest jiná ctnost než moudrost (sapientia). Jest první ze čtyř základních (stěžejních, kardinálních) ctností,¹ jest ředitelka a duše všech ctností, řídí člověka, aby nevybočil ani příliš vpravo ani příliš vlevo. Příliš mnoho pokory není pokora, nýbrž otrocké patolízalství a pochlebování, a příliš málo pokory taktéž není pokora, nýbrž pýcha. In medio virtus... každá ctnost jde střední cestou mezi dvojím jejím opakem: statečnost mezi opovázlivostí a zbabělostí, pevnost (energie) mezi tvrdostí a slabostí, upřímnost mezi nediskretností, jež prozrazuje i tajemství, a mezi přetvářkou atd.

Je-li opatrnost duší a ředitelkou všech ctností, jest samozřejmo, že nemůže scházet v koruně nebeské Královny, jejíž duše jest zrcadlem všech ctností.² V Písmě máme jediný doklad: při r o z h o v o r u s a n d ě l e m... tedy v rozhodné chvíli, kdy šlo o osud všeho lidstva.

Její mlčení na pozdrav andělský jest nejen projev skromnosti, nýbrž i opatrnosti. Není správný překlad: »I zarmoutila se nad řečí jeho« nebo »byla zmatena«,³ jako by přišla z rovnováhy, nýbrž »užasla...« Tuší, že se chystá něco velkého, neobyčejného, důležitého. Takový pozdrav nebeského posla nemohl být leč úvodem k důležitému poselství.

Gabriel porozuměl mlčení Mariinu. Bylo pro něho jednak vyzváním, aby mluvil, jednak němou otázkou... Jako by svým mlčením chtěla říci totéž, co Samuel: »Mluv, Pane, slyší služebník tvůj...« (1 Král 3. 10.)

Druhým projevem nadpřirozené opatrnosti jest její otázka: »Kterak se to stane...« Za dětských let nás překvapilo, když jsme po prvé tuto scenu slyšeli, není-liž pravda? S určitostí jsme čekali, že odpoví »ano«... Tato odpověď by byla ukvapená! Sv. Panna žádá za poučení a vysvět-

¹ Viz str. 244. Ctnosti božské spolu s nábožností upravují poměr člověka k Bohu, spravedlnost k bližnímu, statečnost a umírněnost k sobě samému.

² Zrcadlo spravedlnosti... podle biblického způsobu mluvení znamená spravedlnost souhrn všech ctností.

³ Opravujeme tím nepřesný výraz na str. 377 dílu I. Místo zmatena má tam stát překvapena.

lení, na něž měla právo; anděl ji proto nekárá, nýbrž žádané vysvětlení ochotně podává. Zde odpověď na námitku nepřátel, že od katolického křesťana se žádá slepá víra, nerozumná poddanost, že ke všemu musí říci amen, nesmí uvažovat, nesmí přemýšlet. Ovšem, když Bůh něco z j e v í, když ke mně mluví a já mu porozuměl, musím říci »credo«, věřím, i když věc sama jest mi nevysvětlitelná a tajemstvím. A když ode mne něco ž á d á, jest taktéž nezbytně nutno říci: »Ano.« Ale je tím vyloučeno nebo zakázáno, že nesmím uvažovat? První myšlenka, jež mi přijde: »Jak to mám zařídít, jak se věci chopit, abych vyplnil přání Tvůrce?« Pán má právo na naši bezvýhradnou poslušnost a žádá ji bezpodmínečně, neukládá však poslušnost nerozumnou a bezhlavou.

Bernarda v Lurdech nemá jistoty, zda zjevení, jehož se jí dostalo, bylo zjev nebes nebo šalba pekla. Proto bere s sebou svěcenou vodu a zkropí nadzemskou postavu. Byla proto kárána? »Jen se přesvědč, jsem-li nebeský zjev či nic.«⁴ Když farář Peyramale žádal, aby se nebeská vyslankyně legitimovala zázrakem a dala v únoru rozpučet divokým růžím rostoucím u jejích nohou, usmála se . . . ne že by bylo směšné neb neoprávněné žádat ji za »legitimování«, nýbrž že bylo dětinské předpisovat nebi způsob, j a k se legitimovat má. Osvědčila své nebeské poslání, ne však rozkvetlou růží, »jež přichází v zmar«, nýbrž nesčetnými zázraky — dobrodiními, která v milostné jeskyni prokázala prosícím.

Srovnajme opět Pannu nejopatrnější s neopatrnou Evou. Adamova společnice nerozvažuje, neuváží situaci a okolnosti (had mluví p r o t i slovu Božímu . . . z toho nehledí nic dobrého!), bez rozmýšlení se dá do rozhovoru, mluví ukvapeně, neprozíravě, mluví o věcech, na které byla tázána i na které tázána nebyla, dá se strhnout k hovornosti, přehánění, a ani neuváží, co by mohlo z jejího činu vzejít, nemluví-li had pravdu. Její neopatrnost byl první krok ke zkáze. Když pak mluvit měla, když byla na místě otázka: »Kterak se to stane, že bychom mohli být rovni Bohu?«, mlčí, nežádá za bližší vysvětlení, bezhlavě se žene za slíbenou velikostí. Otázka Marilina . . . krátká, přesná, určitá, rceme: rozmyšlená, uvážená, projev zralé duše, u dívky tak mladičké! Nejinak její poslední odpověď: nic rozvláčného, nic zbytečného ani dětinského, odpověď plná Ducha sv. a nebeské moudrosti.

Jak děsivé následky mívá nedostatek této ctnosti! První dělení Polska, za nímž šlo druhé a třetí . . . Nelze vinu svalovat na osud ani na mocné sousedy, ani se nesluší brát jméno Boží nadarmo, jako by »Pán Bůh je byl chtěl zkoušet a dopustil na národ pohromu v nevyzpytatelných úradcích své prozřetelnosti.« Kdo jiný tím byl vinen, ne-li jejich tehdejší vláda, jež mlčela k jistým zlořádům a nechala zlo růst, až se vzmožilo do té míry, že bylo pozdě mu odpomoci? Discretio mater virtutum! Sv. Ignác nemírným postem a pokáním si podryl zdraví a uznal v pozdějších letech, že chyboval. Misionáři někdy nedostatkem prozíravosti zmaří dílo své nebo svých předchůdců. Jak rozumně si počínali Irští věrozvěstí! Ohně ke cti letního slunovratu obráceným ponechali, ale konali je ke cti

⁴ Pokušitel jedná právě naopak: bojí se otázky: »Kdo jsi? Kterak se to stane? . . .«. Miluje inkognito, t. j. tmu, nechce na světlo, nechce s barvou ven, bojí se »svěcené vody«, aby nemusil sejmut masku . . . radí: »Ve zpovědi mlč, neptej se, nezmiňuj se . . .«

sv. Jana Křtitele. Druidské kameny podrželi, ale vtesali do nich jméno Kristovo. Posvátné prameny nezasypali, nýbrž proměnili je v prameny křestní. Pod posvátnými duby se modlili místo pohanských kněží poustevníci k pravému Bohu, ze svátků zvaných Samhin se staly velikonoce, a tak lid byl hravě převeden do lůna církve, necítě ani v nejmenším, že nové náboženství jest mu cizím. Kdyby byli stejně jednali všichni misio-
náři v Číně! Možná, že by dnes nad celou Čínou vlál kříž Kristův — —

Končíme tuto stať hlubokou sekvencí Abaelardovou, opěvující jak moudrost nevyzpytatelných úradků Božích, tak ze všech nejмoudřejší Pannu, vyvolenou, aby napravila neopatrnost naší pramateře.

Ne každý s nebe host
ku Panně jíti směl,
jen Boží statečnost,
archanděl Gabriel
od Boha poslán jest:
vyslanec nezvyklý
Panně jde syna dát,
přírody obvyklý
divem jenž zkříží řád,
nebeskou nese zvěst.

Přírody změnil řád
zrozený slávy Král,
nám bude panovat
po všechny věky dáti,
vyhladí hříchu noc.
Z kořene vyvrátí,
pýcha co štíplá,
hlavu až rozdrtí
hadu, jak slíbila
Moudrosti věčná moc.

Ze světa vyhostí
knížete temnosti,
v nebeské jasnosti
matku svou uhostí,
s ním bude kralovat.
Poslaný s výsosti,
plň již své poselství!
Konec vši žalosti,
splněná proroctví
Panně spěj zvěstovat!

Oslov ji: »Zdráva buď«,
rci: »Plná milosti«,
rci k ní: »Pán s tebou jest«,
rci: »Neměj úzkosti,
Panno ty přemilá.
Jedlná bez viny,
nebes dar přijmi již,
Duch tebe zastíní,
čistotu nezrušíš,
kterou jsi slíbila.«

Anděl co vyřídil,
Mariin přijal sluch
věřící, sestoupil
v panenské lůno Bůh,
Podivný, Zázračný:
veliké rady Pán
sestoupil k člověku,
Syn Boží lidstvu dán,
jenž vládne od věků,
Král míru oblačný.

Dárce vši milosti
pro Matky zásluhy
nechať nám odpustí
veškeré neduhy,
od vín nás obmyje;
vlast pravou v nebesích
věrným kéž ráčí dát,
do sborů andělských
nás račiž povolat,
ke trůnu Marie.

XXXI. POKORA. SKROMNOST.

Čím větší jsi, tím více se všem ponižuj,
a nalezněš milost u Boha. (Sir 3. 19.)

A

Legenda... Hluboko v lese stál osamělý klášter, obývaný několika starými mnichy. Podle klášterních předpisů se scházeli denně k hodinkám, ale nedovedli zpívat, proto se žalmy jen modlili. Pouze Magnifikat denně zpívali — ke cti Matky Boží. Tu přišel postulant, jinoch, s překrásným hlasem, a prosí za přijetí. Je mu vyhověno, a téhož dne ho vzali s sebou do choru. Nešpory, chvalozpěv Marlin... Začne zpívat, tak mile a krásně, že ptáci z lesa přilétají a poslouchají... Toho dne staří mnichové do jednoho mlčeli. Večer se jím zjevuje anděl: »Co že jste dnes nezpívali píseň Matky Boží? Den co den slyšet v nebi váš zpěv, dnes jsme však neslyšeli nic.« Mladý mnich se zarazil... Vyznal přede všemi, že si na svém hlase zakládal, poznal, že bez pokory se Pánu nelíbí ani nejkrásnější zpěv. Odchází do jiného kláštera konat pokání, a staří mnichové zpívali zase jako dříve neuměle píseň nejsv. Panny, k potěše její i andělů. Jiné neřesti se rodí z našich chyb, tato však (pýcha) se rodí i z bohumilých skutků. (Chrys.)

Pokora, ctnost Srdce Páně. »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« Proč právě pokoru Pán jmenoval? Protože této ctnosti svět neznal a neměl. Pýcha byla všemu lidstvu vočkována dědičným hříchem; neřest, k níž se dala naše pramatka svést od knížete pýchy (»Budete jako bohové...«), přešla nám v krev, a jeví se v nejrůznějších odstínech, od hloupé marnivosti a ješitnosti až ke vzpouře a neposlušnosti vůči Tvůrci, od dětí, jež si při hře »na mašinu« vjely do vlasů, protože každý chtěl být rychlíkem a ani tříletý capart nechtěl »dělat« osobní vlak, až k Césarovi (a jiným jemu podobným), jenž by byl raději v horské vesničce prvním než v Římě druhým. Tato pýcha všemu lidstvu vrozená potřebovala léku, a nebeský Otec nám jej dal: Srdce Ježíšovo a Mariino... Dvě bytosti nejvznešenější a nejpokornější musily svým příkladem zhojit všechno zlé, zaviněné pýchou prarodičů.

Co jest pokora? Není ctností, o níž by měl věřící lid tak nesprávnou představu jak o této. Asketické knihy, jednající o dokonalosti a podávající návod k duchovnímu životu, psané někdy od lidí, kteří neprodělali napřed sami na sobě to, k čemu vedou jiné, neskrblí důraznými slovy o pokoře, poučujíce o tom, co jest a jak je nezbytná. Nedivím se, že i věřící ji odkládá se slovy: »Z toho nebude nic.« Odnáší si totiž dojem, že být pokorný znamená nedůstojně se zahazovat a snad si i namlouvat věci, jež jsou zřejmá nepravda. Proto souhlasím s Faberem a jinými, že při výběru duchovní četby radno dát přednost knihám, jichž autorem jest světec. Světci napřed konali sami, k čemu nabádají jiné, a jsouce přísní k sobě, nevkládají po způsobu fariseů na šíji bližních břemena nesnesitelná, nechtějící sami prstem hnout. (Mt 23. 4.) I to, co jest mnohdy psáno v životopisech svatých, pochybeně pojatých, není nikterak uzpůsobeno, aby nám vštíplо správné názory o pravé podstatě a významu a správném provádění pokory. Není ctností, o níž se tak mnoho mluví a jež je tak zřídka skutkem osvědčována.

Pokora p ř e d p o k l á d á s p r á v n é a p r a v d l í v é p o z n á n í s e b e . To jest východisko a základ. Žádná ctnost nemůže záležet ve lži ani se opírat o lež, nejméně pak ctnost tak nezbytně důležitá a nutná jako tato. Publikán ve chrámě nepraví: »Já jsem největší hříšník pod sluncem«, nýbrž: »Bože, buď milostiv mně hříšnému.« Správné sebepoznání nás vede k tomu, abychom správně, podle pravdy a podle naší skutečné hodnoty sami sebe ocenili, t. j. abychom se nepřeceňovali a nechtěli být ani od jiných ceněni výše, než jací ve skutečnosti jsme. Pokora krotí tudíž nezřízenou touhu po cti a slávě, zamezuje samolibé vyvyšování sebe nad jiné, odnaučuje nás pálit kadídlo a zápal vlastnímu já, jakož i bránit těm, kteří by nám tak činit chtěli. Kdo sám sebou se honosí, hloupým člověkem se honosí. (Aug.) Co mi do chvály těch, kteří mne neznají? (Bern.) Kdo tě chvalami oslavují, věnec ze sena ti na hlavu kladou a za tvými zády si tropí posměch z takto ověnčeného. (Jan Chrys.) Ministr Kroesův Aesop, někdejší otrok, u vládce v neobyčejné vážnosti, byl osočen od nepřátel, že prý má v kufru ohromné bohatství nakradené ze státní pokladny. Král mu poručil schránku otevřít, a co našel? Roztrhaný šat, jež kdysi Aesop nosíval. Denně se na něj díval, aby nezpyšněl. »Pamatuji, čím jsi kdysi byl.« To jest přirozená ctnost pokory, již lze pozorovat i na Sokratovi. Byl si dobře vědom a nezapíral, že jest právě moudrosti dalek. »Vím, že nic nevím.« Když pak hledaje moudrost u jiného sofisty poznal, že týž se sice za moudrého pokládá, jím však nikterak není, chtěl ho o jeho pravém stavu poučit, a nepochodil — jako dnes! Jenže tato přirozená ctnost, nadpřirozenými pohnutkami neposvěcená, byla jen částečná: v jednom ohledu pokorný, v druhém pyšný... nebylť prost řecké domýšlivosti, jejímž typickým projevem bylo slovo »barbar«, obdobné židovskému »gojlm«.

Možno tedy říci, že pokora jest výslednice dvou kardinálních ctností: spravedlnosti a sebeovládání (temperantia). První nás vede k správnému poznání a ocenění sebe, druhá brzdí naši ješitnost: »Jen tolik vážíš a nic víc; neprodávej se dražší, než zač skutečně stojíš.« (Bern.) O sebepoznání praví sv. Tomáš Aq.: »Dvě věci může každý sám na sobě pozorovat: co má od Boha, tedy Boží dary; co má sám od sebe, totiž hříchy a nedokonalosti.« »Co máš, čeho bys byl nedostal (od Boha)? Když jsi tedy vše dostal, co se vynášíš a chlubíš, jako bys nebyl dostal, nýbrž jako bys byl vlastním přičiněním dosáhl?« (Viz 1 Kor 4. 7.) Tu již přicházíme k p o h n u t k á m pokory. »Milostí Boží jsem, co jsem.« Při tom si může a m á b ý t i pokorný vědom své pravé důstojnosti, že je totiž stvořen k obrazu Božímu a že jest dítkem Nejvyššího; toto vědomí mu vlévá svatou hrdost a chrání ho, aby se nezahazoval a nepropůčoval za nástroj tělesné vášně tomu, kdo by ho k tak nízkým cílům zneužít chtěl... pokora mu brání, aby ani sám nezneužíval k podobné nízkosti bližního, v němž vidí bratra, nikoli roba. Pokorný jest si též vědom a nezapírá si, že jest povolán k věčné blaženosti a k věčnému kralování s Kristem. Jak často o tom mluví sv. Pavel! Ale jakým způsobem! »Děkuji denně Pánu, že nás povolal před ostatními, kteří zůstali v temnotách.« Nazývá se učitelem národů a apoštolem Kristovým, ale dbá, aby snad sám nebyl zavržen, zatím co jiným káže, a věřící napomíná: »Kdo myslíš o sobě, že stojíš, hled, abys nepadl.«

Vědomí toho, co nám, pro nás a snad i skrze nás Bůh vykonal, není nikterak pokoře na závalu, nýbrž ji podporuje. Sv. Panna ví dobře, že velké věci jí učinil, jenž mocný jest, že blahoslavil ji budou všechna pokolení, a přece zůstává pannou nejpokornější. Právě uvedený chvalozpěv je toho dokladem; vše, čím ozdobena a vyznamenána, vztahuje na dárce všech milostí: Srdce Ježíšovo... »Kdo z vás mne bude viníti z hříchu? Já a Otec jedno jsme... Uzříte Syna člověka přicházejícího v oblacích se slávou a velebností...« Když dal při poslední večeři apoštolům příklad nevídané pokory, řekl jim: »Nazýváte mne učitelem (mistrem) a pánem, a máte pravdu; jsem jím zajisté.« A při tom všem nebylo srdce pokornějšího nad srdce Jeho. Hluboký výrok serafínského světce nám činí zřejmým, že jest možno a jak jest možno být pokorným i při největších milostech a třeba i mimořádných charismatech (zázraků atd.): »Kdybych byl vyrostl v situaci, jako tento lotr, byl bych snad zločincem daleko horším než on. A kdyby se jemu bylo dostalo tolik milostí co mně, sloužil by snad Pánu daleko horlivěji než já.«

Měl světec pravdu či neměl? Jeho slova jsou nám ochranou před duchovní pýchou. Bůh v nás korunuje dary své, praví učitel milostí (Augustin). Čeho bychom nebyli schopni, kdyby Pán svou milostí nadržel na uzdě naše vášně, kdyby nás v pokušení ponechal naší vlastní slabosti! Co velikého jsme vlastně dosud pro Boha vykonali? Srovnávejme se s jinými, se světci! Xaver, Klaver, Bosko... A dejme tomu, že bych vykonal (t. j. že by Bůh skrze mne vykonal) více, než všichni tito světci dohromady: co by z toho plynulo? Nic. Směl bych si aspoň pak zakládat na sobě a na svém díle? »Bůh si může z kamení učinit syny Abrahamovy«... horlivé pracovníky a služebníky, kdyby jich měl zapotřebí. Ne vy jste vyvolili mne, nýbrž já jsem vyvolil vás. (Jan 15. 16.) Volí-li Pán koho za nástroj svých záměrů, je to od něho převeliká milost nehodnému zdarma prokázaná. »Vykona-te-li vše, co jste povinni, rcete: Služebníci neužiteční jsme.« (Lk 17. 10.) Tak přikazoval apoštolům Pán, jenž nepřeháněl, nenadsazoval, neučil neupřímnosti ani přetváře.

Doznávám, že jsem o ctnosti pokory četl mnoho; ale všechny asketické knihy dohromady neměly na vytváření mého duchovního života takový vliv jako studium dogmatického traktátu o milosti. Je-li nauka o ní hluboce pojata a vhodně podána, jako na př. v Pohleově dogmatice, tu teprv člověk chápe a takřka vidí svou nicotnost. Již v řádě přirozeném... bez pomoci a podpory Tvůrce (concursum naturalis) nemůže tvor učinit ani krok, ani jediný pohyb očního víčka; každá vteřina jest nová milost Stvořitele. Což teprve řád nadpřirozený! Kde se obejde člověk bez milosti Boží? Nikde! První milostí se dostává každému docela zdarma, bez jakýchkoli zásluh, přičinění nebo přispění. A ostatní milosti? Některé nám Pán dává zase »bez nás«, jiné na naše prosby, jiné alespoň za našeho spolupůsobení nebo jako odměnu za naše věrné služby, ale jen proto, že se k tomu sám zavázal. »Beze mne nic nemůžete učinit.« (Jan 15. 5.) Podle apoštola národů bez pomáhající milosti nemůžeme ani spasitelně vyslovit jméno Ježíš.

»Patero jest důvodů, jež nás nutkají k pokoře: uvažuj, co jest pod tebou, a uvidíš zemi, a v ní svůj vlastní hrob; uvažuj, co jest v tobě, a najdeš hřích, jenž tě činí ohyzdným; nenajdeš-li ho, byl jsi alespoň kdysi

hříšníkem a nevíš, jsi-li již ospravedlněn; víš-li jistojistě, že jsi v milosti,¹ i pak by ses musil pokořit sám před sebou pro svou nedbalost v pokroku (na cestě ctnosti), pro nesnáz vytrvat (ve ctnosti), pro možnost snadného pádu a pro nejistotu obrácení. Uvažuj, co jest mimo tebe (příklady dokonalosti, jímž se nevyrovnáš), co jest proti tobě (pokušitel), co jest nad tebou« (věčný Soudce; Bonav., *Diaeta salutis* 7. 1).

Nahlížíš tedy, že pokora jest pravda? Čirá pravda? Žádné zahazování sebe ani slabost ducha, jak tvrdí Nietzsche a celý voj moderních filosofů, jenž svou naukou nakazil i některé věřící (amerikanismus, str. 250), žádné nadsazování ani přetvařování, nýbrž svědectví vydané pravdě. Ale nepopírám, že právě dary, jichž se nám od Pána dostalo a jež mají být podnětem pokory, se stávají obyčejně semeníštěm marnivosti a ješitnosti, příčinou, že bližním pohrdáme a sebe vyvyšujeme. Být pokorný při neobyčejných zásluhách jest poloviční zázrak. Přidruží-li se k nim nadto pocty, jimiž zasloužilého nebo vysoce postaveného svět zahrnuje, pak nutno uznat, že spíš obстоjí čistota uprostřed pokušení než pokora uprostřed vychvalování. Nesnadno jest být vysoce postaven a o sobě vysoce nesmýšlet. (Bern.) Není nic velkého pokora spojená s nepatrností, vzácná ctnost pokora oslavovaná. (Týž.) Nikoli pokořeným, nýbrž pokorným dává Bůh milost. (Týž.)

Být pokorný, když svět zasypává slávou . . . Lope de Vega naplnil svými dramaty všechna evropská divadla (l. 218), cizinci přicházeli do Madridu, aby ho viděli, lid se tísnil v ulicích, když vyšel, i král zůstal uctivě stát, když ho potkal — co to tehdy znamenalo, a dokonce ve Španělsku! — papež ho zasypával vyznamenáním, Lope však na vrcholu slávy zůstal pokorným a dobročinným knězem. Skromností získal i závistníky a žárlivce, jichž měl také dost. Čeho se jiným básníkům dostává teprve po smrti, toho se dostalo jemu již za živa.² Jeho mladší vrstevník Petr Calderon de la Barca (zemřel 1681), umělec ještě větší než on, byl neméně pokorný a dobročinný. Miláček uměnímilovného Filipa IV., žil na jeho dvoře (vstoupil roku 1651 do řádu, ale král ho jmenoval za dvanáct let svým čestným kaplanem, aby ho k sobě připoutal). Jeho dramata byla provozována v nejnádhernejších divadlech celého světa,

¹ Podle učení sv. víry nemá žádný smrtelník naprosté jistoty, že jest v posvěcující milosti. »Dokud v tomto těle smrtelném žijeme, nikdo . . . si nemůže s určitostí říci, že patří jistě mezi vyvolené. Neboť bez zvláštního zjevení Božího nelze vědět, koho si Bůh vyvolil.« (Trid. ses. 6. kap. 12.) Nikdo si nic určitého s naprostou jistotou (o svém vytrvání až do konce) neslibuj, třebaže všichni mají co nejpevněji doufat a důvěřovat v Boží pomoc. Bůh totiž, když se jeho milosti nespustíme, dokoná v nás své dílo dobré tak, jako je i začal. Nicméně, kdož myslí, že stojí, nechať hledí, by nepadl, a s bází a třesením nechať o své spáse pracují námahou, bděním, almužnou, modlitbou, postem, čistotou. Vědouce totiž, že jsou (na křtu sv.) znovuzrozeni k naději věčné slávy a nikoli ještě k slávě samé, musí se strachovat boje s tělem, světem a ďáblem, jenž na ně čeká a v němž zvítězit nemohou leč pomocí milosti Boží podle slov apoštolových.« (Trid. ib.)

² Oč krásnější by byla jeho pokora, kdyby byla spojena s čistým životem! Po smrti druhé manželky přijal svatá svěcení, ale bohužel nevedl život kněze důstojný.

v Madridě před králem a grandy, před výkvětem španělské šlechty a krásy, a to s výpravou takovou, že se nám dnes o ní ani nesní (hory chrlicí lávu a sršící oheň, loď s cestujícími na rozbouřeném moři, z jehož vln šlehají plameny...) Do tisku nedal ani jedno drama, a v testamentu poručil, aby byl pochován beze vší nádhery, jak se sluší na řeholníka, což se i stalo.

Od těchto příkladů pokory se obraťme k jejímu vzoru, n e j p o k o r n ě j š í s l u ž e b n í c i P á n ě. Nebylo nad Marii tvora vznešenějšího, protože nebylo pokornějšího. (Bernardin Slenský.) Odkud pramení pravá pokora? Již pověděno: z poznání Boha a z poznání sebe. Kde bylo obojí poznání dokonalejší než v duši Mariině? Pokora je s to, aby hříšníka učinila svatým — čím spíše spravedlivého? Jak velká, jak drahocenná a jak vzácná pokora spojená s takovou čistotou, s takovou nevinností, s takovou náplní milostí! (Bern.) Jak se ukázala její pokora hned v první scéně, kterou nám štětec mariánského evangelisty vykreslil, totiž při a n d ě l s k é m z v ě s t o v á n í, bylo již řečeno (l. 378. 401. 408; nahoře kap. o poslušnosti — obě tyto ctnosti jdou ruku v ruce!) »Aj, služebnice Páně...« Dvakráte si tento název přikládá, v odpovědi dané andělovi a v Magnífikatu. Nebylo vzácným ani zvláštním toto sebetitulování v ústech Israelity. V hebrejštině i aramštině tak sám sebe nazýval poddaný, kdykoli mluvit s králem, služebník, když mluvil s pánem, každý, kdo hovořil s výše postaveným, ba ze zdvořilosti i když mluvil se sobě rovným (1 Kr 1. 16nn, 2 Kr 14. 6nn, 4 Kr 4, 2. 16; Jud 11. 16, Est 14. 18 atd.; viz též 1 Kr 17. 32, 2 Kr 15. 21; 19. 35 atd.), a zvláště, když mluvil věfící Israelita k Bohu (doklady nesčetné v žalmech a v knihách historických — viz i modlitbu matky Samuelovy, Judity, Estery!). Ale jak docela jinak zní toto slovo na rtech vyvolené Panny! Jaký obsah mu dala ona, vyvolená Matka Mesiášova, vyvolená za Pomocníci největšího díla a za prostředníci spásy! Eva chtivě vztáhla ruku po ovoci zapověděném, po domnělé velikosti, kterou jí vyhaně satan sliboval. Poslušná Panna ve své odpovědi neodmítá veliký a vznešený úkol, který na ni Nejvyšší vkládá. Prohlašovat se za nehodnou takového vyvolení? Jen nepravá pokora by k tomu svedla. Maria ví, že ho hodna není, ale Pán to ví též! Když jí přece vyvolil, měl k tomu své důvody, a Omilostněná se poslušně sklání před nevyzpytatelnými úradky Nejvyššího. Nicméně neopakuje slova andělova, obsahující pro ni čest a vyznamenání jedinečné, nevyslovuje jméno »matka Mesiášova«, nepraví: »Chci býti Matkou Syna Božího«, nýbrž vyjadřuje souhlas slovy co nejpokornějšími. »Služebnice Páně«... Jakým dojmem působí toto obvyklé israelské rčení v této přesvaté chvíli!

Po druhé se Neposkvrněná nazývá služebnicí Páně ve svém c h v á l o z p ě v u. »Požehnaná ty mezi ženami...« Zase blahopřání, zase velebena, zase blahoslavena; před málo dny od anděla, nyní od příbuzné, a její pokora stejně hluboká zde jako tam. Ani teď nemůže odmítnout chválu, stejně jako ji nemohla odmítnout v Nazaretě. Líčená pokora by hledala vytáčky, a hledanými frázemi by se sama prozradila, jako skleněné perly se prozradí svou nápadnou velikostí a nápadným leskem. Zdaž by tím nesnižovala Boha i Jeho dary? »Ano, uznávám, všechno pomýšlení přesahuje to, čeho se mi dostalo; víš však, kde hledat zdroj vši

velikosti... děkuj mu tedy spolu se mnou. Jest nekonečně milosrdný, a proto se zbloudilého člověka ujal; jest nejvyšší věrný, a proto vyplnil zaslíbení otcům daná a posílá Mesláše; jest na výsost mocný, a proto nepotřebuje k provedení svých záměrů pomoci lidské, proto vyvolil mne nepatrnou.« Jak krásná odpověď na chválu Alžbětinu, jak krásné vysvětlení, proč z tolika možných cest volil Pán právě tuto! Pokora jest pravda, a pravdivé do posledního písmene jest každé slovo mariánského chvalozpěvu. »Naše flalka svou vůní přivábila nebeský květ. Shlédl na dívku nepatrnou...« Jiných květů nemáš, Panno přesvatá? Ovšemže mám i jiné, neboť nejsem leč samý květ. Mám lilie čistoty, růží lásky, všechny ostatní květy mám, ale žádný se Pánu nelíbil jako flalka pokory.« (Suppos. Bern.) S milostí Boží vždycky spřízněná bývá pokora: čím hlubší tato, čím hojnější ona. Jaká byla tedy pokora nejbl. Panny, Jež byla milostí plná? Jest pokorná, a proto jest za trůn milosti připravována. Pokorně andělu odpovídá, a trůnem milosti se stává. Pokornou zůstává, a nade všechno tvorstvo jest povýšena. Velký div, taková pokora v takové slávě! (Týž.)

Ještě několik dokladů Marliny pokory nám Písmo podává. P o c h y b n o s t i J o s e f o v y (II. kap. 6.)... Doví se, že jeho snoubenka se stala Matkou Boží? Doví se, ale nikoli od ní. S v a t á R o d i n a... Stojí výše pěstoun Páně či Matka Boží? Beze vší pochyby stojí výše Matka než pěstoun, ale jest mu podrobena jako hlavě rodiny. Tak se sluší manželce vůči manželovi, tak jest vůle Boží, a Matka Boží se podrobuje poslušně, pokorně a radostně tomuto zřízení Božímu. Jedná scéna nám umožňuje vhled do vzájemného poměru obou: »Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe...« Josef jmenován na prvním místě, a z tohoto slova sv. Panny patrně, jak se chovala k němu po celá léta, co s ním pod společnou střechou dlela. Uctivost, skromnost, poddanost. Když pak se hlavou rodiny stal podle tehdejšího práva a zvyku sám Pán (po smrti Josefově), chová se Maria k božskému Synu s příslušnou pokorou a skromností, jak nám prozrazuje scéna v Káně. Ze spisů sv. Cypriána se dovídáme, že v pronásledování Deciově mnozí vyznavači (podle nynějšího způsobu mluvení: mučedníci) v jeho diecési (kartaginské), kteří pro Krista snášeli žalář a muky, byvše propuštěni na svobodu nechtěli být poslušni svého biskupa, zakládajíce si na tom, že pro Pána trpěli. Mučednickou hrdinnost měli, pokoru neměli...

Jak září pokora sv. Panny při obřadu o č l š ť o v á n í, pověděno ve II. díle.

Poslední událost, v níž zazářila pokora sv. Panny, jest n a v š t í v e n í J e ž í š e. (II. kap. 23.) Chce se Synem mluvit, Pán však poukazuje na vůli Otce. Již po třetí... Po prvé ve chrámě po třídním odloučení, po druhé v Káně při prosbě Matčině, a teď opět. »Nemohu, vůle Otce jest mi směřodatná...« Matka chápe odpověď Synovu a pokorně se vůli Nejvyššího podrobuje. (Zda po skončeném kázání Pán s Matičkou mluvil, viz II. 336.) Přijde chvíle, kdy ji nebude Ježíš odmítat, ale ne za situace, kde bude obklopen nadšenými zástupy velebicími divotvorce, nýbrž rozvášněnými nepřáteli tupícími muže bolesti, od věrných opuštěn, jen svou Matkou sedmíbolestnou provázen. O pohanu kříže se s ním bude sdílet ta, Jež se s ním nesdílela o ovace Květné neděle.

R. 1121 slaví v Soissonsu za předsednictví papežského legáta synoda — obžalovaný Abaelard se hájí proti nařčení z bludařství, učený biskup chartreský Geoffroy přednáší stkvělou obranu, ale protivné mínění nabylo vrchu. Není pochyby, slavný a učený šlechtic Abaelard, jenž se vzdal všech statků a práva prvorozenství, aby se mohl věnovat vědě (filosofii a theologii), Abaelard, jehož katedra obléhána od tisíců vědychtivých posluchačů, skutečně pobloudil (v učení o nejsv. Trojici). Synoda ho odsoudila a Abaelard vyzván, aby svou knihu sám před očima přítomných hodil do ohně — učinil tak. Odevzdán opatu sv. Medarda v Soissonu do klášterní vazby, ale jeho přátelé protestovali proti nekanonickému jednání, legát mu zjednával svobodu, Abaelard se vrací do svého kláštera sv. Diviše v Paříži. Brzo však odchází do pustiny v Nogentu, postaví si poustevnu »Paraklet« (Utěšitel) — tisíce posluchačů přilicháží za ním, stavějí si vůkol chaty a stany. R. 1128 zvolen za opata jistého kláštera věnuje Paraklet Heloise. Ještě jednou stojí před synodou (1141, Sens), odvolává se k papeži, a když mu Inocenc II. zakázal dále přednášet, podrobil se církevní autoritě, smířil se i se svým protivníkem sv. Bernardem.

R. 1415 stojí před jiným sněmem — tentokrát všeobecným, v Kostnici — jiný bludař. Ten však jednal docela jinak — proč? Nedostávalo se mu pokory. Chybět je lidské — pobloudil Abaelard, pobloudil Hus. V chybě zatvrzele setrvat je ďábelské — to Abaelard neučinil — a snížila ho snad jeho pokora v očích jeho žáků? Snižuje ho v našich očích? Že pobloudil, nechválíme; že se pokorně nejvyšší autoritě církevní podrobil — on, tak ctižádostivý muž — to prohlašujeme za heroickou ctnost. Byla mu snadná? Pochybují; kdož ví, zda se nemusil silit pohledem na nejpokornějšího mezi syny lidskými — a snad i vzpomínkou na jeho panen-skou Matku, pokornou služebnici Páně!

B

Nechat tě chválí jiní a ne ústa tvá, člověk cizí a nikoli rty tvoje. (Př 27. 2.) O knězi a dějepisci Tillemontovi († 1698) se dočítáme, že na něho chvála působila trapně jako na jiné urážka. Malovat se nedal nikdy. »Po smrti si se mnou dělejte, co chcete, pak nebudu za to odpověděn.« Otce byl až do jeho smrti vždy naslovo poslušen, matku něžně miloval, a žil neustále v ústraní, aby se vyhnul »nebezpečí« stát se biskupem.

Vplétáme další květ do koruny Neposkvrněné Panny: chudobku s k r o m n o s t í, Jež jest sestra pokory. Jak se liší tyto ctnosti? Pokora spočívá ve smýšlení, skromnost se týká projevů zevnějších. Projevuje se tedy v chování navenek: v řeči, oděvu, jednání, pohybech. Musí však souhlasit s vnitřním smýšlením, sice jest přetvářkou a nikoli ctností. V tom, že se projevuje navenek, jest podobná ctnosti andělské; stejně jako tato jest každému patrna a nelze ji utajit. Skromná duše své přednosti skrývá — alespoň mlčením, nelze-li jinak — zatím co neskromný se hledí uplatnit a na sebe upozornit, jak řečí (kritisováním, chce mít hlavní slovo ve společnosti; vychloubavostí, hovoří jen o sobě; hrubostí v řeči, mnohomluvností), tak jednáním: netaktností, vyzývacím pohledem a oděvem, osobivostí v chůzi, nemístnou zvědavostí, neslušným smíchem

atd. »Po vzezření posuzujeme člověka, a z výrazu tváře poznáváme rozumného. Oděv těla a smích zubů a chůze člověka vypravují o něm.« (Slr 19. 26 n.)

Skromnost jsme nazvali sestrou pokory; jest však i její nerozlučná průvodkyně. Člověk, z těla a duše složený, nezbytně projevuje nějak navenek, co v srdci cítí a jak smýšlí. Jest nemyslitelné, že by člověk vpravdě pokorný mluvil nebo jednal vyzývavě, hrubě, nadutě, vysoko nosil hlavu a sebevědomě vystupoval. Nesmíme ovšem zaměňovat skromnost s dětinskou ostýchavostí nebo bázlivostí, jež jest známka slabého ducha. Energie a pevnost se dá sloučit s oběma našimi ctnostmi, jako vůbec žádná ctnost druhou nevylučuje; nepopírám ovšem, že věc není tak snadná a že třeba vytrvalého asketického školení, než dosáhneme toho, by rozhodnost neotupila jemnost skromnosti nebo pokora nezměkčila pevnost a důslednost.

Co říci o Královně nebes? Z toho, co jsme slyšeli o její pokoře, dá se již předem soudit, že v její koruně vedle ametystu pokory zářil i topas skromnosti. Tato ctnost miluje ústraní a chce být v skrytu jako flalka; jest ráda, když jest neznáma, prchá, když jest vyhledávána. Sv. Bernarda se skryla, kdykoli ji někdo cizí v jejím klášteře vyhledával. Isidora v tabennském klášteře (Tabenná) na břehu Nilu byla pokládána od spolusester za bláznivou a vykonávala nejnižší práce. Jednou přijde do konventu jakýsi poustevník, poznává ji, pokleká před ní a prosí ji za požehnání. Od té chvíle se k ní začaly sestry jinak chovat, ona však za málo dní uprchla. Řehoř Velký, Filip Benilius a Petr Celestin se skrývali, aby nemusili přijmout tlaru, Efrém se tvářil pomateným, aby se vyhnul mítě, Petr Kanisius se jí bránil seč síly stačily, Alois vstoupil do řádu, aby unikl církevním důstojenstvím, jiní je přijali jen na výslovný rozkaz papežův. Arnošt z Pardubic, Ignác z Loyoly, František Borgiáš, Josef Kalasantský, Kliment Droste Vishering odmítli purpur...

Líčí-li sv. Ambrož vzletnými slovy skrytý život Neposkvrněné Panny, nezdá se nám nic divného, že orientální dívka se neukazovala na veřejnosti, vyhýbajíc se rozpustlému světu a vyhledávajíc samotu. Ale přesto zachytil mariánský evangelista několik zákmitů její skromnosti. Mlčí ke chvále, kterou jí a n d ě l vzdává, žasne nad jeho slovy, jichž se nenadála, a když se ho táže, poznáváme na její otázce okamžitě skromnou dívku: ptá se, ale jen proto, že se ptát musí, nepředbíhá, dokud anděl nevyfídil své poselství, její otázka jest docela prostá a krátká, takové formy, jak se sluší vůči vyslanci Nejvyššího, vyslanci toho, jenž má právo na naši poslušnost. (I. 377 nn, 387.) Ptá se jen na nejnutnější — ani stopy po nemístné zvědavosti nebo dokonce samolibosti, ani stínu nedůvěřivosti nebo pochybnosti. Právě tak ve druhém slovu, jež k nebeskému vyslanci promluvila. Mohučský arcibiskup Willigis, syn kolářův, zvolil si za biskupský znak kolo a nad lože si dal nápis: »Pamatuji, odkud jsi.« Že ani sv. Panna nezapomínala ve svém povýšení, čím od přirozenosti byla, zvěděl jsme z jejího děkovného chvalo zpěvu. Její n á v š t ě v a sama jest projevem skromnosti. Není sice zvláštní heroismus pokory v tom, že příbuznou navštívila a sama napřed pozdravila, jak se na mladičkou dívku sluší; ale jest krásné a milé, jak se chová k manželce Zachariášově ona, Matka Boží.

V b e t l e m s k é j e s k y n i . . . Pastýři vypravují, co za městečkem zažili, ale nedovídati se od panenské Matky, co zažila ona v Nazaretě a čím její dítko jest. Neprozradila své vyvolení ani Alžbětě a snoubenci, tím méně jim. Vyslechla je, podala jim snad dítko k objetí, a to bylo vše. »Zachovávala všechny věci ty v srdci svém,« praví o ní zde a ještě jednou později evangelista. Nebyla a nechtěla být učitelkou jiných, nýbrž jen strážkyní tajemství, jež byla v ní vykonána nebo jichž byla svědkem. Až bude vůle Otce, pak promluví.

S vrozenou skromností vyslechla i p r o r o c t v í S i m e o n o v o, nedotazujíc se na více, než jí Bůh skrze posledního patriarchu zjevití chtěl. I tam hledala skrytost, a její skromnost byla překvapena, když bohobojný stařec poznal ji i její dítko. Skromně mluví s J e ž í š e m v e c h r á m ě, skromností dýše její prosba v K á n ě. Nic leč kratíčké upozornění, a skromností dýší i její slova k služebníkům: »Cokolí vám řekne, učíňte.« Jemu ponechává na vůli a rozhodnutí, jak chce odpomoci nesnázi snoubenců. Pak veřejné působení Páně . . . Srdce ji táhlo k Ježíšovi, poslušnost Otce a skromnost ji zdržela v Nazaretě. Jeho skrytý život skončil, její však trval dále, trval až do jejího skonání.

Následovat tak vznešený vzor skromnosti není jistě tak těžké, ale jest povždy krásné. Kardinál Guldo Fulcodi, někdejší kartusiánský mnich, poslán jako papežský legát do Anglie. Na cestě ho dochází zpráva, že jest zvolen za papeže. Stařec se bránil, přestrojen za žebravého mnicha odchází do Perugie, a tam teprve na naléhání kardinálů přijímá tlaru — Kliment IV. Za jeho pontifikátu byla celá Evropa naplněna slávou jednoho profesora bohosloví. Kliment ho jmenoval arcibiskupem neapolským, ale pak své rozhodnutí odvolal, když viděl, jak je skromnému řeholníku trapné vzít do ruky berlu. Učil v Paříži, Kolíně, Bologni — Italská města se o něho rvala — představení rozhodli pro Neapol — tam se tedy odebral a působil skoro až do smrti — andělský učitel, Tomáš Aq., žhoucí ctitel a n á s l e d o v n í k nejsv. Panny!

XXXII. STATEČNOST.

Ženu statečnou kdo nalezne? Statečnost
a krása jest odějí její, statečností opá-
sala bedra svá. (Př 31.)

V Miláně za Neronova pronásledování stojí před soudcem Anolínem hlouček vyznavačů Kristových. Mezi nimi vidět hošíka. Jeho matka stojí mezi diváky, jest přítomna soudnímu jednání až do konce, povzbuzuje synáčka k vytrvalosti, a hošík zůstává pevný při výsledku i v mukách; když konečně s ostatními mučedníky stát, zaballla matka jeho tělíčko do zástěry, odnesla domů, položila v hrob a modlívala se denně k synáčkovi mučedníku. Od církve jest slaven 28. července ... sv. Celsus, dítě, svědek (»martyr«) Kristův — —

Co si myslíváme, čtouce podobné zprávy z dob pronásledování? Někdo je čte lhostejně beze všeho zájmu, jiný soudí, že tehdejší křesťané a zvláště ženy byly z jiného těsta než dnešní, třetí si povzdechne: »Statečná žena« ... domnívá se, že jí bylo lehké hledět na vítězný zápas dítěte mučedníka, že jí srdce oplývalo radostí a že snad všechny tehdejší křesťanské ženy byly takové. Že matkám za podobných okolností srdce mnohdy krvácelo, jest dokladem Theoklie (II. 350), a že nebyly všechny ženy jak tyto dvě, lze se dočíst v aktech mučednických. Dva druhové, Nikander a Marcián, jsou v Egyptě za Diokleciána vedeni na smrt a provázeni manželkami. Daria, žena prvního z nich, ho povzbuzuje k stálosti a statečnosti, druhému manželka ztěžuje jeho poslední cestu neustálými nářky a prosbami, aby odpadem zachránil sobě život a dítkám otce. A přece i Daria měla srdce manželky a matky, i ona milovala manžela a dítky ... odkud brala sílu k hrdinství, jehož nebyla schopna druhá? Z živé víry ve Spasitele, ve věčnou odměnu, v blažené věčné shledání! Kde slabá víra, tam není lidské srdce schopno heroismu! Matka synů Makabejských, matky křesťanské, Fellicita, Symforosa ...

Od těchto matek mučedníků obraťme zrak ke K r á l o v n ě m u č e d n í k ů. »Stála pak vedle kříže Ježíšova Matka jeho ...« (Jan 19. 25.) Tušil její drchovní syn, když tato slova jako stařec psal, co tím dává věřícímu lidstvu? Tušil, kolik očí se zahledí na ten obraz, jejíž krátce, kratličce načrtl na posledních stránkách své svaté knihy? Jediná věta, jediný verš ... Maria stojí pevná, nepohnutá, nenaříká, nezoufá ... Matka Bolesná, vzor křesťanské statečnosti a síly.

V čem záleží ctnost statečnosti? Při tomto slově myslíme na Homérovy hrdiny, kteří se nelekali deště šípů, na zachránce, který se vrhne do plamenů pro vlastní nebo cizí dítě, na Araba, který se bez bázně pustí na lov lvů, na Amundsena, jenž se pokouší dobýt pólu a vzdoruje ledu, zimě, hladu i nebezpečí smrti ... To vše jest statečnost, ale »není to vše«. Tato ctnost se jeví nejen přemáháním překážek a bázně, neděsíc se odporu a nebojácně se vrhají i v nebezpečí, vymáhají-li tak vyšší ohledy a pohnutky. Zvítězit nad sebou, p ř e m á h a t v á š n ě a náruživostí, n ě s t m u ž n ě r á n y o s u d u, k tomu je také třeba statečnosti, a mnohdy daleko větší než k přemáhání překážek nebo ke zdolání odporu! Byli mužové, kteří se neděsili boje ani smrti, a zhroutil se při nejmenší ráně ... při věci obvyklé jako denní chléb, jako vzduch, který dýcháme — —

Nízké jest protivenstvím pohrdat, když jest daleko, a podlehnout mu, když je tu. (Řeh. Naz.) Cicero praví: »Povzdech (v bolesti) jest někdy i muži dovolen, ale zřídka; kvílení však ani ženě.« Ale když rána stihla jeho, když mu smrt odňala dceru, píše zoufale: »Můj živote, dnem i nocí tě mám na očích! Jen slzy mých drahých mne zdržely, že jsem si nevzal život, což by vlastně bývalo nejčestnější a nejlepší, abych unikl nesnesitelné bolesti.« Křesťan soudí jinak. »To není velký duch, jenž nedovede nést rány osudu . . . jenž z trampot života raději prchá než aby je snášel.« Cicero na těšil přítel Servius: »Nenásleduj špatných lékařů, kteří znají léky pro nemoci cizí, a nedovedou léčit sebe. Viděl jsem tě, jak ušlechtilé si počínáš ve štěstí; ukaž nám, že dovedeš mužně snášet i neštěstí!« Beze sporu pěkná slova — žel, že pohan nemohl svému těžce zkoušenému příteli dát více než je! Jan Bosko sklíčené matce beze slova jen ukázal na Ukřížovaného!

Nač vlastně narážel Servius? Cicero totiž na své vīle v Tuskulu, u vína, v kroužku přátel, dovedl pěkně o utrpení filosofovat a odsuzovat lidskou nestatečnost. »Kalanus z Indie, barbar, dal se dobrovolně spálit. My však, když zabolí noha nebo zub, nemůžeme to snést, ba ani žahadlo včely bez úpění nesneseme. Když Marius, venkovan, byl řezán, nedal se přivázat. Před ním nebyl prý nikdo operován nepřivázaný; proč tedy později to dokázali? (Povzbuzení příkladem Marlovým!) Takovou moc měl příklad . . .« Ale proč si sám v bolesti nevedl mužněji? Či neměl příkladu hrdinného snášení vnitřního utrpení? Jakž by neměl! Perikla na př. (II. 347.) Jenže tento a podobné příklady neměly síly, aby roznitily koho k následování. Jako polární zář, které se obdivujeme, která nás svou krásou uchvátí, ale neroznítí . . . Chladná, nevykouzlí život . . . to dovede jen slunko, a toto slunce našich duší pohanské moudrosti chybělo.

U k ř í ž o v a n ý . . . Tisícové ho následovali a následují od chvíle, kdy Matka Bolestná přijala jeho bezduchou tělesnou schránu do klína; tisícové se slíli jeho příkladem, tisícové k jeho kříži vzhlížejí, a Ježíš jim dá, co nemůže dát nikdo na světě. Za leckterý z jeho nebeských darů může dát svět náhražku a ošálit jí neznalé; žádnostlivého moudrosti odvádí od něho a napájí ho padělanou moudrostí svou, toužícího po štěstí oklame chvilkovou rozkoší svou, všude si ví rady a pomoci, jen v jedné věci jest bezradný a bezmocný . . . Jde-li o útěchu v utrpení, sežnou všechny prostředky a všechny náhražky, všecka jeho moudrost a dovednost jest v koncích a musí volky nevolky doznat: »Nemohu . . .« Jen ať se přizná! »Protože jsem potupu kříže opustil, stal jsem se nízkým. Protože jsem bláznovstvím kříže pohrdl, stal jsem se na výsost bláznivým. Protože jsem nedbal slabosti tvého utrpení, stal jsem se slab. Nedovede-li se srdce skrýt v ranách tvých, bude od lotrů ztýráno a obráno. Proti všem nemocem duše nejdokonalejším lékem jest utrpení tvé . . .« (Bonav., Stím. amoris 15.)

Proto se nám naše kříže zdají tak těžké, protože nemáme neustále na očích kříž (smrt) Páně . . . Ježíš nám všecken kříž proměnil v ráje klíč. (Efr.) My však potřebujeme bytost, jež by se nás v našem utrpení srdcem plným soucitu a lásky ujala, asi jako clugnyacký opat Petr Ctíhodný Abaelarda, a tím snad zachránil muže, proti němuž sv. Bernard vystupoval poněkud příkře (str. 286) . . . Potřebujeme bytost, jež by nás k trpí-

címu Spasiteli přivedla, s námi a před námi za ním cestou křížovou kráčela. »Tři hvězdy nás vedou ke Kristu: mimo nás — Písmo svaté; v našem nitru — milost Ducha sv.; nad naší hlavou — Maria Panna.« (Bonav.) Trpící Spasitel nás učí, jak máme kříž nést. Bolestná Matka nás učí, jak máme Ukřižovaného následovat.

Jak změřit velikost statečnosti Mariiny? Změřme hlubiny jejího utrpení! Nepopsatelné tělesné bolesti jejího božského Syna, jež viděla, všechno převyšující vnitřní bolesti, jež rozrývaly srdce jeho i její, nevyrównatelná zloba nepřátel, kterou spolu s ním cítila, skličující nevďek těch, kterým dobře činil, láska jejího mateřského srdce, nade vše pomyšlení dokonalá znalost nekonečné lásky Srdce Kristova: to vše byly praménky, z nichž plnými ručejemi proudila nevýslovná bolest do zraněného srdce Matky Bolestné. Naplnil mne hořkostí, opojil mne pelyňkem. (Pláč 3. 15.) A pod tíhou tolikerého utrpení a takových bolestí Maria neklesá. »Stála pak vedle kříže Ježíšova...« Vědomí, že Otec to tak chce, dodávalo jí síly... Zdaž nesílilo toto vědomí i božského Spasitele v Getsemanské zahradě, když se děsil kalicha, který mu Otec připravil? Z odevzdanosti do vůle Boží čerpala i Matka Bolestná sílu. Ponořena v oceán žalosti... velké jest jako moře potření tvoje (Pláč 2. 13)... přece však zůstává pevná, nezlomená. Mme Rolandová sděluje sama na sebe, co zakusila při smrti matky. Žalem by se byla zalkla, čtrnáct dní se potácela mezi životem a smrtí, byla blízká zoufalství... malá ukázka, jak trpí duše bez Boha! Jako hvězdy ve dne skryté v noci se objeví, tak pravá ctnost, jež není zjevna v blahobytu, objeví se v protivenství. (Bern.) A naopak: nedostatek ctností nebo domnělá ctnost se v protivenství prozradí. Broušený diamant ve tmě fosforeskuje, nebroušený nebo falešný zůstane ve tmě temný.

Kráčel ve šlépějích Neposkvrněné jest prý jen pro dívčí duše, jak bylo od kohosi řečeno. Opravdu? Ctnosti sv. Panny jsou jen »dívčí« ctnosti? Také ta, o níž právě jednáme? Nezazlívám otci prchajícímu od lůžka, na němž umíralo v bolestech jeho nejmilejší dítě; chápu ho dobře, ale jen proto ho chápu, že vím: »K tomu bylo třeba nadlidské mužnosti — a té jsi neměl! Třebažes denně hledíval v klášterním chrámě na hlavní oltář, na sošku Bolestné Matky, jež ti byla vždy tak drahá! Maria od kříže neprchala, s Golgoty neutíkala...«

Útěk — ne každý útěk jest hrdinstvím! Prchat před Sirénami, jež vábí a zvou, prchat s místa blízké příležitosti, zavřít oči a zamknout srdce svůdnému a sladkému pokušení, to jest projev hrdinství. Říci »ne«, když tak vymáhá mé svědomí, třebaže předvídám neblahé následky, to jest pravá mužnost. Když akademik, mariánský sodál, odmítá souboj, poněvadž mu jej jeho víra zakazuje, a proto od »čestného« vojenského soudu zbaven důstojnické hodnosti, stejně jako jeho druh, též sodál, jenž ho před »čestným« soudem hájil (Fahne Mariens 1903) — to není zbabělost, jak »čestný« soud tvrdil, nýbrž pevnost a statečnost. Když sochař Trenkwaldler, žijící do smrti v bezženství, v »lepší« společnosti při hře (na zástavy) se má vykoupit tím, že políbí ženskou, on však beze slova vstane, vezme svrchník a zdvořile se poroučí vážené společnosti, jež ho provází hlasitým výsměchem a špičatými poznámkami, to jest statečnost. Ale utíkat z boje, vyhýbat se utkání, když čest nebo povinnost

vymáhá, abych šel nepříteli s pevným čelem vstříc, to sotva kdo bude pokládat za projev rytířské mužnosti! Proč padl Edinburg tak hravě do rukou Karla III. Stuarta? Poněvadž anglické vojsko, zvyklé jen vyrukovat v parádních uniformách v den králových narozenin a pak se posadit ke stolu, spolu s dobrovolníky, dojatými rozloučením s přítelkami, bylo chabá ochrana hradu. Když velitel vytáhl proti nepříteli před bránu a ohlédl se, neviděl za sebou skoro nikoho. Narychlo povolání na pomoc dragounů, ti však po první ráně se hnali úprkem od zámeckého mostu a nedali se zadržet, teprve na břehu Dunbaru se zastavili. Právě tak není hrdinstvím prchat před utrpením, utéci ze života, když poznám a zakusím, že život jest skutečně boj!

Královna mučedníků se nevyhýbala utrpení, jež podle vůle Boží jí bylo na se vzít, neshodila s ramenou kříž, jež na ni Všemohoucí vložil. Sv. Otcové poukazují na to, že s t á l a pod křížem, a že toto slovo jediné prozrazuje všecku hrdinnou mužnost její duše. Kdo zakusil, co znamená v podobné chvíli vytrvat u úmrtního lůžka, chápe dobře — Maria stála, aby nám byla příkladem, abychom dovedli v utrpení stát a nehroutit se.

Není vzácností, rozjímá-li věřící duše o bolestech Matky Spasitelovy, že vzpomíná jejích slz a lká spolu s ní nad zmučeným Ježíšem. Soucit s nebeskou Matkou, jež trpěla pro nás a z lásky k nám, nás nutká k vděčné vzpomínce, k modlitbě díků, k soustrastné lásce. Ale na jednu věc zapomínáme — na to, že bez nadlidské statečnosti, bez mužné energie, bez nepřekonatelné mravní síly by nebyla Matka Bolestná dokázala pod křížem Ježíšovým stát; bez těchto ctností bychom neměli obraz Matky Bolestné. A tuto nezlomnou pevnost nutno nazvat mužnou ctností — ctností, jež namnoze chybí právě těm, kteří by si rádi na své mužnosti zakládali! Mužně snášet trampoty, bezpráví, nehody, posměch, utrpení ... Dítka, jež bez nářku snášejí bolestnou operaci, projevuje více mužnosti než jí měl král lví Srdce. Hrabě Lev Thun, jenž směle hájil ve vídeňském parlamentě práva církve, a byl od »Intelligence« zesměšňován († 1888), jenž však nedbal novinářů ani karikatur, byl mužnější než na př. Robespierre ... On piul směle proti proudu, kdežto jmenovaný pán konventu se dal proudem unášet — a schoval se do sklepa, když nebyl »výsledek zaručen« (10. srpna 1792).

Jaká však hrdinnost utéci jako desertér ze života pod záminkou, že jest nesnesitelný! Student pro nešťastnou lásku, hejsek, protože v taneční zábavě dostal košem, mladý muž, jemuž vrácena žádost o místo, otec, jemuž zemřela dcera, profesor, protože jeho výklady nedoučený gymnasista v novinách zesměšňoval ... Takové lidi nazval kdosi právem diletanty života. Život, ten bezohledný, tvrdý, mnohdy krutý život, ten rozdrť každého diletanta. Jen mužný charakter je s to, aby se s ním utkal a jím se probil. Takoví charakterové se však nerodí v domech královských, kde se měkkým rouchem odívají (Mt 11. 8), ani na březích bažin na způsob rákosu nebo třtiny větrem se klátící (Ib 7). »Statečný muž neopouští svého stanoviště,« píše papež sv. Anselmovi v odpověď na jeho prosbu, aby ho zbavil biskupství, když byl tísněn od Viléma II. (Ryšavého), krále žýralce. Snášet jest větší než napadnout! (Albert Vel.; *magis est sustinere quam audere.*) Jinak než římský básník: »Ty zlu neustup, nýbrž ještě s větší odvahou mu jdi vstříc.« (Vergil.)

Před lety vyšel ve španělštině deník malomocné dívky, zemřelé v kteréš jihoamerické vesničce. Noema, sedmnáctiletá dívka, ze vznešené rodiny, pravé dítě And, vrací se z pensionátu trvale domů. Sličná a živá jak růžový květ, zasnoubena šlechtici, s úsměvem hledí vstříc vábné budoucnosti... jen se vrhnout životu do náruče, kterou mladičkému stvoření rozvíral! Tu se objeví znenadání na rukou bílé skvrny, a brzo začíná vypadávat obočí, prsty se křiví... Není pochyby — strašná nemoc ji zachvátila ve chvíli, kdy se toho nejméně nadála. Za živá mrtvá! Musí do kolonie malomocných, a tam čekat řadu let na smrt, jež se pozvolna bude blížit... Jaká rána pro ni, jaká rána pro rodiče! V jejím nitru se rozvířil urputný boj. V tom vnitřním zmatku spěchá k svatostánku. »Nevím, kolik hodin jsem tam prodlela. Bouře zmítala mým nitrem, bránila jsem se vši silou kalichu, který mi prozřetelnost připravila. Konečně po příkladě božského Trpitele jsem pravila: Buď vůle tvá.« Otec, jenž ji na její smutné cestě provázel, utonul vraceje se domů, matku žal sklátil do hrobu, její nejmilejší bratr musil být odvezen do ústavu choromyslných, její snoubenec se oddal pití. Všechny utrpení zlomilo, ji držela víra. Přijala jméno Dolores (Dolorosa znamená Matku Bolestnou), denně přistupovala k stolu Páně — — Jméno, jímž chtěla být nazývána, svědčí, ke komu hleděla, čí vzpomínkou se sílila, kde čerpala útěchu a pevnost.

Aby statečnost byla ctností nadpřirozenou a tudíž záslužná, musí mít na d p ř i r o z e n é p o h n u t k y, t. j. věřící křesťan musí přemáhat sebe a snášet utrpení z lásky k Bohu. Co příkladů mužné statečnosti najdeme ve všedním životě, kolik nám jich předvádějí dějiny! I tato jest ctnost, ale pouze přirozená. Nám nedostižným vzorem zůstanou mučedníci. Jejich hrdinnost předčí daleko Alexandra Vel. nebo Hannibala a jiných postav z dějin s dostatek známých. Zůstala-li na př. sv. Perpetua pevná jak v mukách, tak i vůči slzám a prosbám otce, jenž ji zapřísahal, aby měla alespoň ohled na své nemluvnátko a nepřipravila je o matku — těžko říci, v čem se její mužnost projevila víc —

Z lásky k Bohu... Jen to může učinit snesitelnou každou ránu a každou trpkost, jen to může odejmout hořkost bolestem. Léky, kterými se svět namáhá osladit hořkost utrpení, se ukáží nicotnými. Podpora, kterou chce svět trpícího sílit, se projeví slabou a vratkou. Zkušenost dvaceti staletí nás odkazuje k trpícímu Spasiteli a jeho Bolestné Matce jako k jedinému zdroji útěchy a síly. Sv. Panna nás učí pevností a stálostí v křížích, učí nás příkladem: »Vytrvej nepohnutě, vytrvej až do konce.«

A ještě jedna věc. Při úvaze o víře jsme slyšeli, že jen tehdy možno věřit, když vím, komu a proč mám věřit. Doufat mohu, když vím, proč a co a od koho doufám. Oběť přinést dokáží jen tehdy, když vím, p r o č se mám obětovat, trpět mohu odevzdaně jen pak, když vím, p r o č trpím, a bojovat — má-li můj boj být rozumný, nikoli slepé bezúčelné zápolení — budu jen potom, když vím, p r o č b o j u j i. Cíl, o nějž jde, jehož mám dosáti (»vybojovat« neb alespoň bojem zachránit). To činí boj i statečnost rytířskou a ušlechtilou. Sv. Panna ví, proč její Syn umírá... ví, že jde o spásu lidstva, o dobytí ztraceného ráje... Pomocnice Vykupitele, přítomna nejsvětější oběti, oběti smíru — zdaž by se slušelo tento svatý úkon provázet nezřízeným lkáním? Asi jako kdyby rodiče při slavných slibech syna misionáře, jehož Pánu Bohu obětovali a jenž

se nyní chystá je opustit, naříkali a bědovali. Že se neubrání slzám pohnutí, kdož by jim zazlíval? Ale kvílet? . . . Statečnou mužností ve chvíli loučení zpečetí a dokonají oběť, kterou kdysi Pánu přinesli. Tak nejsv. Panna pod křížem — tam dovršeno její sebeobětování, Jež vyjádřila slovy: »Ať, služebnice Páně, nechať se na mně vyplní vždy a ve všem jeho svatá vůle . . .« Statečnost Marína pod křížem dokonává a korunuje její sebeodevzdání, učiněné ve svaté chvíli v Nazaretě.

Již dříve se jí naskytla několikrát příležitost ukázat, že jest vpravdě ona žena statečná, kterou velebí v Přísllovích Šalomoun. Statečně přijímá truchlivou předpověď Simeonovu, statečně vyslechne rozkaz nebes, daný Josefovi: »Jdi do vyhnanství, opusť na čas vlast . . .« Statečná, nezlomená, když za veřejného působení božského Syna slyší neveselé zprávy o tom, že nenáviděn, pronásledován, na životě ohrožován . . . Nezlomena, nehrouť se v temných hodinách velkopátečních . . . se srdcem krvácejícím opouští večer hrob, s duší zraněnou tráví onu přesmutnou sobotu, ale neklesá malomyslně pod tíhou kříže —

Teresie v. Dalberg, narozená na zámku v Dačicích na Moravě, žila a zemřela ve Vídni. Ve čtrnáctém roce věku byla v paláci své přítelkyně uvedena do společnosti . . . bylo to po prvé a naposled, co se zúčastnila bálu. Pak ji stíhala nemoc za nemocí, bolesti byly mnohdy nesnesitelné; r. 1886 byla zázračně náhle uzdravena lurdskou vodou, ale po roce se objevila nová nemoc . . . porucha míchy . . . nové bolesti. Na kraji hrobu opět náhle uzdravena, ale netěšila se dlouho svému zdraví. Poslední choroba ji sklátila o svatodušních svátcích 1893 v hrob. Duši vydechla s povzdechem: »Ukaž, že jsi matka . . . Maria, Matičko!« Doznává, že jí bylo těžko nemoc trpělivě nést; vůle se vzpírala těžkému kříži. V bolestech skládala básně k trpícímu Spasiteli, plné vroucnosti, proniknuté nadějí a touhou po nebeské vlasti. Na první pohled poznáme, že vytryskly ze srdce sklíčeného utrpením — za stolkem nemožno takové básně skládat! Naše vroucí svatopostní píseň »Již dost jsem pracoval« byla prý složena též ve chvílích utrpení, v bezesných nocích (v původní formě, nikoli v nynějším přepracování), zpěv Stála Matka boluplná jest takéž modlitba srdce nasyceného žalostí — lhostejné srdce, prázdné lásky ke Kristu a neznající bolesti, by nebylo nikdy schopno takové vroucnosti.

XXXIII. TRPĚLIVOST.

Lepší (»větší«) jest trpělivý nad muže statečného, a nad dobyvatele měst ten, jenž dovede ovládat sám sebe.

(Př 16. 32.)

Svatá Alžběta Durynská, po smrti manželově o všechn majetek přpravena, bloudí s třemi dětmi a dvěma komornými jako žebračka; nikde nemůže najít přístřeší, protože se každý bál hněvu jejích mocných příbuzných, uchvatitelů jejích statků. Ani v nemocnici, kterou sama založila a kde sama kdysi nemocné ošetřovala, ji nechtěli vzít pod střechu. Jde tedy do chrámu, o půlnoci... tam se právě modlí v choru hodinky, a kněžna je žádá: »Zapějte Tedeum... Bože chválíme tebe...« Konečně jedna dobrosrdečná rodina se jí ujala a přijala ji do chléva, odkud napřed musil být odstraněn štětínáč.

Život je tak hořký... trní a hloží nám rodí země, bolest a slzy jsou naším údělem, a ušetřen trpkosti života není nikdo z vyhnaných synů Evlých, ani vládce na trůně, ani učenec v pracovně, spokojený mezi svými knihami, ani poustevník na osamělé poušti, nikdo... I mladičká dvacetiletá knížecí vdova na Wartburce musila pít z kalicha hořkosti. Tak rychle pominuly šťastné dny jejího manželství, dny svornosti a lásky, jež nezkalil ani jediný mráček...

Když na nás dolehne neštěstí nebo kříž, býváme se svou dokonalostí v koncích. Jak mnohý bývá přesvědčen, že dosáhl dosti vysokého stupně! Pán ho hravě vyvede ze sebeklamu; stačí na něho poslat kříž... Naráz jako na povel se vynoří celý roj nedokonalostí a nectností; nemírná sklíčenost, rozmrzelost, malomyslnost, hněv, nářky, ba i vzdor, reptání proti řízení Božímu, bědování nad »osudem«, touha po lidské útěše, nářky, jež musí celé okolí poslouchat... Nectností, jež pokládal za přemožené, a zatím byly jenom uspané, dřímaly na dně duše!

To zbylo ze vši domnělé dokonalosti! Tak křehký tvor je člověk! Kříž jest zatěžkávací zkouška naší ctnosti; beze sporu jest zapotřebí velké dokonalosti, aby se člověk utrpení nepoddával. Světcům bylo utrpení utvrzením ve ctnosti; proč? Poněvadž měli ve vysokém stupni onu ctnost, jež nás uschopňuje snášet bolest klidně a odevzdaně, jen oni měli hrdinskou trpělivost.

Tato ctnost je sestra statečnosti. Liší se od ní tím, že statečnost jest spíše aktivní, přemáhá vítězně překážky, nehrozí se boje, jde směle vpřed a udatně nepříteli vstříc, brání se útoku (malomyslností, zoufalství, pokušení...). Trpělivost jest v jistém smyslu pasivní: nebrání se, mlčí, nereptá, nechať Pán sešle cokoli. Pasivní... v jistém smysle! Nikoli apatická, netečná, lhostejná, tupá... Předpokládá velkou životní sílu a může vypučet jen v duši, jež svědomitou dlouholetou prací dosáhla tak vysokého stupně, že se nezhroutí při nenadálé pohromě. Trpělivost vyžaduje daleko více síly než sama statečnost. Chvalořečník mužnosti Cicero (str. 290) je dokladem! Je větší hrdinství mlčet na operačním stole, nad hrobem, nad zničenými nadějemi, než překonávat největší překážky. Jsem jist, že bych našel daleko více mužů, kteří by dovedli jako Jan Bosko přemáhat vše, cokoli by jim nepřízeň osudu nebo lidská zloba do cesty navallila, než takových, kteří by jako Job nebo To-

bláš dovedl mlčky nést utrpení. Boj . . . mnohému působí dokonce radost zápolit s překážkami a odměnou jest mu dobyté ovoce jeho námah. Do-sažené vítězství . . . s trlumlující tváří hledí pak na své zápolení. Ale trpělivý? Může mluvit o nějakém vítězství? Kdo ho pozoruje, ačli ho kdo vůbec pozoruje, nevidí na něm nic, leda lidskou slabost, bezmocnou proti utrpení, slabost, jíž nezbývá leč volky nebo nevolky se podrobit tomu, čemu se nelze vyhnout. Nejvyšší má ovšem měřítko jiné — —¹

Trpělivost, nezbytná ctnost . . . Vytrvalou trpělivostí zachráníte svou duši. (Lk 21. 19.) V životěездеjší budou vždy zla a kříže, mnohá zla a utrpení, nevyhnutelná zla a bolesti. Vždy budou nemoci a smrt, nikdy se nebude nedostávat nešlechetných a zlých, kteří nám budou ubližovat a křivdit, ať zlomyslným slovem nebo skutkem, nikdy nebudou ze slzavého údolí vyhoštěny pohromy, zaviněné i nezaviněné, pohromy, za něž ne-můžeme ani my ani jiní.² Na strasti a pronásledování musí být připraven především křesťan.³ Náš Pán a Spasitel, nám ve všem podoben kromě hříchu, vzal na sebe lidskou přirozenost a s ní i všechno utrpeníездеjšího života. Utrpení vnitřní, utrpení vnější, bolesti těla, bolesti duše . . . Nebude učedník nad mistra. Pán se nám stal vzorem a učitelem trpěli-vosti. A je ho nejsvětější Matka? Naše spása vymáhala, aby měla účast na utrpení Kristově, a tak se nám stala i ona příkladem a útě-chou v hořkostech života.

Kde se projevila její trpělivost? V odhodlaném a mužném snášení všeho, co na ni Prozřetelnost seslala. Stačí projít kapitolu jedna-jící o její statečnosti, a máme tolikéž dokladů pro její trpělivost. Chu-doba betlemské jeskyně i nazaretského domku bez reptání snášená . . . Duše, která má Boha, není nadmíru skličována nedostatkem pozemských statků! »Já budu velkou odměnou tvou.« (Gn 15. 1.) Bůh nám jest a bude bohatou náhradou za vše, co nám odepřel nebo vzal svět. Nevzpomněla si nejčistší Panna mnohdy na to, že jsou přemnozí sužování chudobou a bídou ještě větší než ona a její drazí? Může být, ale i tím se stává učitelkou nám: nehledět vždy na ty, kteří jsou na tom lépe než my, nýbrž na zástupy těch, kteří by s námi s radostí měnili, a pak budeme vzdálení všeho reptání a spíše budeme Nejvyššímu děkovat za to, co nám udělil,

¹ Každá trpělivost jest projev statečnosti, ale ne každá statečnost jest zároveň trpělivost.

² Pohan Seneka filosofuje: »Uniknout těm věcem nemůžeš, pohrdat jimi můžeš; nedivme se ničemu z toho, k čemu jsme zrozeni.« Křesťan mluví jinak. Avila hovoří o pronásledování atd. . . »Jak by nařikal pro bodnutí komára ten, jenž zasloužil věčné plameny!« Když nás Bůh utrpe-ním bičuje, buď zkouší naše zásluhy nebo trestá naše hříchy, ale v obou případech chystá věčnou korunu. (Aug.) Kristus proměnil kříž v nebeské brány klíč. (Efr.; viz str. 291.) Trpělivostí spějeme k vytčenému nám boji (a koruně; Žd 12. 1). Trpěliví buďtež až k příchodu Páně. (Jk 5. 7.)

³ Kdokoli chce být pobožně živ v Kristu Ježíši, na pronásledování ať se připraví. (2 Tim 3. 12.) Jestliže dobře činíte bez viny trpíte a snášíte, skutek bohumilý činíte, neboť k tomu jste povoláni; tak i Kristus trpěl za vás, zanechávaje vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho. (1 Pt 2. 20 n.) Jakmile vstoupíme pod korouhev Kristovu, začne nás satan pro-následovat, čehož dříve nečinil. Přestal by, kdybychom korouhev Kristo-vu opustili. (Avila.)

budeme vrchovatě spokojeni s tím, co nám ráčil dát. Semitolog Lockmann, jak sám vypravuje, byl syn chudých rodičů; často mu bylo zakoušet hlad a zimu, neměl ani dostatečného oděvu. Jednou v zimě bos, zkřehlý, v duši rozmrzelý, vstoupí do kostela, a spatří tam v lavici modlit se muže, jemuž byly obě nohy amputovány. »Ten by byl rád, kdyby ho do nohou záblo...« Do duše se mu vrátil klid, spokojenost, ba vděčnost. Ano, jen zavést nespokojené do nemocnice, na kliniku, do operačního sálu!⁴

Jan zvaný Almužník, leží v kruté zimě na zemi pod chatrnou přikrývkou. Opat obchází ložnici, a slyší ho uvažovat: »Díky tobě, Pane; kolik jest bohatců, kteří tuto noc v žaláři mají ruce i nohy spoutané, kolik jiných, kteří se nemohou na lůžku bolesti hnout, a já tu ležím jako císař, moha pohybovat rukama i nohama, jak se mi líbí, a jít, kam chci...«

Nejbl. Panna, šťastná ve své chudobě... šťastnější než Augustus, jenž celé noci nespal a proléval slzy, kdykoli si vzpomněl na nezdárnou dceru Julii nebo na nešťastnou výpravu Varrovu... »Varre, Varre, vrať mi legie moje...«

Kolik příležitosti k trpělivosti skýtal nenadálý útěk z vlasti, kolik pobyt v cizině! První velká obět, kterou jí ukládalo důstojenství a povolání, jež z vůle Boží na sebe vzala... Křesťanská matka, jež při prvních obětech svého povolání napiňuje vše nářky a vzdychá, že na sebe jho manželské brala... Maria mlčí, modlí se a čeká, až Pán sám uzná za dobré sejmut s jejích ramenou kříž, který na ni vložil...

Nazaret... nemoc sv. Josefa... trapná nejistota: »Vyvázne z ní či nevyvázne?« Ošetřování drahého nemocného... Jeho smrt... Tedy i kříž vdovského života zakusila nejsv. Panna... aby byla útěchou všem... Nakonec rozloučení s Ježíšem, život bez něho, a po třech letech Golgota — — —

Zdaž tím vše skončilo? Netoužila po odchodě Ježíšově po spojení s ním? Musili bychom znát veškeru vroucnost její lásky k němu, musili bychom zakusit jistotu čisté duše, která ví, že mezi Boha a mezi ní se nepostaví žádná překážka, zdržující věčné spojení s ním, a pak bychom pochopili touhu Matky Boží po nebeské vlasti. Když apoštolů národů tak toužil po Kristu, když Ignác Antiošský skoro umíral touhou po Pánu, když Ignácovi z Loyoly se hnusila země při pohledu na nebe, když Jan Berchmans poslední měsíce cítil takřka odpor k životu, když nezkažená dívka touží po brzkém odchodu z hříšného světa, jak jsem měl příležitost vícekrát poznat, suďme sami, jaká byla asi touha Marína po nebi, po Kristu, po Bohu... Ale čeká, trpělivě vyčkává, až ji Pán povolá...

Prohlásíme trpělivost za »ženskou« ctnost? Okolnost, že ženy doveudou spíš trpělivě a mlčky nést kříž, není důkazem, že trpělivost jest slabost ducha, jak mínil Nietzsche, stejně jako okolnost, že muž při sebe menší obtíži láteří, není projevem vnitřní síly. V t é t o věci stojí někdy žena nad mužem. Kdo nesouhlasí, nechať zkusí neláteřit, neproklínat, mlčet, když ho při nějaké obtíži ovládne hněv — a pozná, jak velké

⁴ Co praví sv. Bonaventura o statečnosti, platí větší mírou o trpělivosti: »Jest výheň, jež zlato zkouší, kořen, jež stromek drží, zbroj, jež zachycuje ránu; podobá se sloupu (doslova: virgae), jež se nedá ohnout, železu, jež nemožno zlomit, skále, kterou nelze rozbít.«

mravní síly vymáhá v takové chvíli pouhé mlčení. Stolkové nebyli silní duchové, kdyžtž prohlašovali za dovolené učinit v těžké vnitřní bolesti konec životu. Tedy zase muž n á ctnost, jíž se může a má od sv. Panny učit i muž, a to proto, že právě Jemu se jí namnoze nedostává. Trpělivost jest projevem velké moudrosti, kdežto prchlivý se dopouští bláznovství za bláznovstvím. (Př 14. 29.) Podle trpělivosti poznati lze člověka moudrého. (19. 11.) Trpělivost jest vám nezbytná, abyste vůli Boží činíce dosáhli slíbené odměny. (Žd 10. 36.)

Sv. Germána, sirotek (Pibrac u Toulusu); o matku přišla záhy, od macechy neslyšela vlídného slova, neviděla laskavého pohledu. Tvář silčnou neměla. Sotva poněkud povyrosla, musila od časného rána až do tmy pást ovce; na celý den dostala kus chleba. S dětmi své macechy nesměla ani promluvit. Když po deštivém dnu přišla domů promoklá nebo zimou zkřehlá, nebylo jí nikdy dovoleno vstoupit do světnice; noc musila trávit pod schody nebo ve chlívě. Co zakusila hladu, zimy, bolestí (skoro stále postonávala), týrání... V rozjímání o trpícím Spasiteli hledala útěchu a sílu, mši sv. nevynechala nikdy (na tu půlhodínku svěřila stádečko »ochraně anděla strážného«); růženec skoro nikdy z rukou neodložila. Její radost bylo časté sv. přijímání a úcta k Matce milosrdenství... její obrazy zdobila květy a věnci. Pobožnosti k sv. Panně jí byly rozkoší. Kdykoli zaslechla hlas zvonu, nechala všeho a poklekla, ať v dešti, sněhu, blátě; nevýslovná slast při tom naplňovala duši malíčké trpitelky. Skonala na tvrdém dřevěném loži ve věku 22 let 15. června 1601. Její tělo nalezeno po 40 letech neporušené. Zdaž kdo tuší, že malému odstrkovanému týranému sirotku se dostane po 250 letech cti oltáře a že si jí dobude trpělivostí, »neúhlednou ctností«? V knihách dějin se o této dívce nedočteš! V knize života září její jméno zlatým písmem — —

XXXIV. UMÍRNĚNOST (SEBEOVLÁDÁNÍ).

Ovládat se v hovoru jest známka prozřavosti, a projevem sebevýchovy jest mít sám sebe v moci. (Př. 17. 27.)

Král David . . . Písmo sv. samo vydává svědectví jeho statečnosti, vytrvalosti, neohroženosti . . . A přece klesl!! A jak! Hrdina, jenž rdousil lvy a jiné dravce, podlehl svodu sličné tváře . . . Proč? Nedostávalo se mu jisté ctnosti, na pohled vedle statečnosti »chudobné«, a přece nezbytné . . . Nejinak Alexander Vel., v boji hrdina, u stolu slaboch — Porazil Daria, sám poražen vínem — —

Co lidí, kteří jako tyto dva dovedou překonat kdejakou překážku, vytrvat v nejtěžších bojích, nepodlehnu ranám osudu, ale nedovedou se ovládat ve štěstí, blahobytě, hojnosti . . . Již ve všedním životě se velmi často shledáme s takovými, kteří se bez obtíží postí, když to »musí být«, ale vidí-li před sebou plné mísy, nedokáží se mírnit. Slabost vůle . . . nevědí či spíše vědět nechtějí, že ovládání sebe je také ctnost, že je druhou sestrou statečnosti, že s ní musí jít ruku v ruce; ano, přechasto je těžší sebeovládání v hojnosti než statečnost v těžkých chvílích. »Nemohu si pomoci . . .« Tak se přiznává k vlastní slabosti muž, jenž energií na pohled železnou vítězil nad armádou a reorganisoval celou říši, a u stolu se zpíjí pod zvíře (Petr I. »Veliký«), muž, před nímž se chvěla Evropa a jenž se nakonec zamiloval do dívčiny a zapomněl na vlast, válku, slávu, vše mu bylo lhostejné (švédský generál Banér v 30leté válce). Vítěz u Trafalgaru (admirál Nelson . . . nad Napoleonovým loďstvem!) dovedl bojovat, vítězit, raněn snášet hroznou bolest i umírat, nedovedl přemoci náklonnost k cizí ženě (vdané Emmě Hamiltonové), a jmenovaný Alexander Vel., jenž si jako jiných tropil posměch z opilého otce, podmanitele Řecka, a jako muž nedovedl tuto neřest ovládat sám; atd. atd.

V jedné z předešlých kapitol jsme řekli, že statečnost a mírnost upravují poměr člověka k sobě samému. Aby byla na vážkách rovnováha, nesmí žádná míška jít dolů; aby obraz byl pěkný, musí být barvy, světlo i stín úměrně rozděleny; aby člověk byl dokonalý, musí se stkvět oběma jmenovanými ctnostmi. Statečnost je ctnost boje a války; dodává nám síly v zápase s překážkami spásy, jak vnějšími (rány osudu . . .), tak vnitřními (pokušení . . .). Mírnost je ctnost míru; učí nás ovládat se v hojnosti podle přísloví »Všeho s mírou« — ovládat se u stolu, ovládat se v řeči, ovládat se v manželství, ovládat nezřízenou touhu po cti, ovládat smysly, ovládat žádost očí, ovládat se i ve věcech, jež samy sebou nejsou hříšné, ale jichž nezřízené vyhledávání nebo jím hovnění jest hřích (spánek . . .). To vše jest sebeovládání, to jest ctnost mírnosti.¹

¹ Temperantia. Český výraz »mírnost« není přesný, protože při tomto slově máme obvykle na mysli mírnost v jednání s bližním jako opak přísnosti nebo tvrdosti. Spíše by se hodil termín umírněnost. Sebeovládání by snad nejprůměrněji vyjadřovalo to, co uvedený latinský výraz. »Tato ctnost se podobá uzdě, jíž koně řídíme, kmentu, jímž tělo hálíme, hradbě, jíž město hradíme. Jako kůň jest ovládán od jezdce uzdou, tak tělo od ducha sebeovládáním. Nejvíce nutno koně na uzdě

Stkvěla se sv. Panna touto ctností? Beze vší pochyby, a to daleko dokonaleji než kdokoli jiný. Co jest příčina, že se nedovedeme ovládat? Nezřízené vášně! Nezřízená žádostivost! U stolu . . . Učiníš nejpevnější předsevzetí, ale jakmile spatříš ve sklenici se perlit zlatožlutý mok, probudí se v tobě žádost těla, a jsi hotov; dovedeš-li se přece přemoci, cítíš předobře, že to není tak lehké. Člověk zkrotí šelmu, a nezkrátí jazyk; zkrotí lva, a nezkrátí řeč. (Aug.) Předpokládám, že jde o tvou hlavní nezřízenost (*passio dominans*). Jiný dovede být lhostejný ke sklenici, a jest slabý v jiném ohledu. Karbaník při pohledu na karty v rukou hrajících druhů, marnivá při pohledu na nové šaty družky, ctižádostivý nebo závistník při pohledu na úspěchy druhého . . .

Neposkvrněná Panna byla prosta vší nezřízenosti, měla sama sebe dokonale v moci, všechny své tužby, náklonnosti, všechna hnutí srdce ovládala s takovou jistotou a přesností, jako nejdokonalejší závodník opratě svého oře. U ní bylo tudíž naprosto vyloučeno, že by vybočila nad žádoucí míru. Matka Boží tudíž mohla mít a skutečně měla tuto ctnost ve stupni nejdokonalejším. Sv. Ambrož pěkně líčí tuto Mariinu ctnost (Lib. de Virg.) Což Písmo sv.? Podává jediný doklad, jak se dovedla ovládat v řeči. Odezírejme od jejího chvalozpěvu — jde-li o chválu Boží, netřeba mírnit ani srdce ani jazyk. Ale kdykoli mluvila s jiným, ať s andělem nebo s lidmi, mluví krátce, obsažně, jen co nezbytně nutno. Sedmkrát mluvila: první slovo jest slovo čistoty (»Kterak se to stane . . .«), druhé slovo pokorné poslušnosti a pevné víry (»Aj, dívka Páně . . .«), třetí slovo pozdravu, čtvrté slovo Boží chvály, díků, lásky a zbožnosti, páté slovo bolesti (»Co jsi nám to učinil . . .«) a zároveň touhy po božském Synu, šesté slovo milosrdenství a soucitu (»Nemají vína . . .«), sedmé slovo povzbuzení a vzdělání »Cokoli vám řekne, učíte . . .«). Vzpomeňme jejího mlčení vůči Josefovi, vůči pastýřům, vůči králům z východu: oni vypravují, a Maria uchovává jejich slova v srdci.

Namítne-li kdo, že v evangeliích zprávách o Matce Boží lze najít ještě jeden doklad sebeovládání, a to její lásku k chudobě, jež znamená ovládat nezřízenou žádost očí a touhu po statcích pozemských, možno souhlasit. Jak chudobná byla dcera mocného Davida, jak chudý její snoubenec, potomek bohatého Šalomouna, je nám dobře známo (II. 179, 201). Nikoli chudoba sama, ale chudoba dobrovolně nebo aspoň odevzdaně snášená je ctnost. Že sv. Panna snášela chudobu bez reptání, jest samozřejmo; opak by odporoval učení sv. víry o naprosté bezhříšnosti a svatosti Královny nebes.

Nemysleme nikterak, že tento výpočet ctností zářících v koruně nebeské Vládkyně jest úplný. Nejkrásnější a nejhlubší pojednání o ctnostech má sv. Tomáš v druhém díle Summy (str. 249). Kdo tento svazek po prvé čte, užasne nejen nad hlubokým pojetím předmětu, nýbrž i nad množstvím ctností, jež mají učedníka Kristova zdobit a jichž máme my tak málo. Zde je vypočítávat nebudeme. Že se jimi sv. Panna stkvěla a to v míře nejvyšší, nebude popírat žádný věřící. Nám šlo jen o to, ukázat ze zaručených zpráv evangelií, jež vždy tak stručně o omilostněné Panně mluví, že podávají krásný obraz její ctnostné duše, byť ne úplný.

držet, když se ubírá podle vody (chvilková rozkoš), podle ohně (žádost očí), na kraji propasti (pýcha života).« Bonav.

Měla tedy nejčistší Panna v š e c h n y ctnosti, kterými se může a má stkvít každý syn Adamův? Nikoli. Ve věnci ctností jsou některé, jež přísluší pouze člověku kleslému; nikoli bezhříšným andělům, nikoli duši, jež by si byla uchovala rajskou nevinnost. Je to především ctnost kajícínosti a potom zdržlivost. K a j í c n o s t, jež oplakává vlastní hříchy, jež jest hotova za ně dostiučinit, ochotna převzít jakékoli pokání na smír za spáchané viny, a z toho důvodu koná skutky kající... Že pro tuto ctnost v srdci Maríině místa nebylo, jest zřejmé — kde není hřích, nemůže být kajícnost, nemůže být lítost.²

Což z d r ž e l i v o s t (continentia)? Tato ctnost nás vede k tomu, abychom se zdržovali věcí, k nimž nás táhne a láká nezřízená vášně. Je tedy podobná ctnosti sebeovládání, ale není s ní totožná. Tam jsme slyšeli: »Ovládat se, abychom nepřekročili d o v o l e n o u míru... Protože Neposkvrněná nezřízených vášní neměla a pokušení nezakusila, měla tuto ctnost v nejdokonalejší míře...« Ale totéž jest důvod, proč ctnost zdržlivosti mít n e m o h l a — protože n e b y l o v ě c í, k n í ž b y j i v á š ě ň n e z ř í z e n ě v á b í l a a pokoušela; nebylo tedy třeba, aby zdržlivostí přemáhala jakoukoli nezřízenost.

Bohoslovci si ještě dávají otázku, lze-li u sv. Panny mluvit o s e b e z á p o r u (abnegatio, mortificatio). Podle toho, jak se věc pojímá! Jestliže se neztotožňuje se zdržlivostí, pak o něm mluvit možno a nutno. Na př. půst... Čtème, co evangelisté sdělují o čtyřicetidenním postě Vykupitelově! »Potom zlačněl...« t. j. cítil a zakoušel následky tak dlouhého postu: tělesnou únavu, zemdlení... Zákon židovský předpisoval posty; hlavní den postu byl den smíru. Krom toho konávali židé dosti často tento kající skutek dobrovolně (Mt 6. 16n). Proč bychom popírali, že i naše nebeská Královna skutky kající konala? Ne však z kajícínosti, ne jako dostiučinnění za své viny, nýbrž z lásky k Bohu.³ Každý sebezápor jest obětí, a obětí jest více neb méně citelná nejen naší porušené přirozenosti, nýbrž i duši nezviněné pokušením nebo hříchem, jak patrně na smrtelném zápase Páně v zelenočtvrteční noci. Konáme-li skutky kající my, jsou jednak o d ě l n ě n í m našich vin, jednak z á s l u h o u pro nebe. První u nejčistší Panny o d p a d l o, zbylo tudíž druhé. Některým věřícím se zdá být jakousi mezerou v životě sv. Panny, že nezakusila bojů s pokušením a že nám tedy nemůže v té věci být povzbuzením a příkladem. Odpověděl jsme a vysvětlili jsme (II. 238, pozn.), a nyní dodáváme: ctnost sebezáporu jí nikterak nescházela, třebaže nemáme pro ni přímých dokladů v Písmě. Tak se nám stává Maria Panna vpravdě vzorem všech ctností, a jen ty nemají místa v její koruně, které se zrodily v temnotách noci a hříchu, nemohouce být dítkami světla a dne, ctností, jež léčí a hojí rány, zasazené duši hříchem Adamovým, rány, jichž Neposkvrněná byla prosta, protože byla prosta dědičné viny.

² Theologové praví, že kajícnost nebyla v duši sv. Panny actualiter, nýbrž radicaliter: kdyby byla jako my, byla by schopna oplakávat vinu a hřích. Totéž platí i o zdržlivosti. — »Lépe jest nepříteli nemít než nad ním zvítězit.« (Aug.)

³ Něco jiného jest kajícnost, něco jiného kající skutek!

XXXV. LÁSKA K BLIŽNÍMU.

Milosrdenství žádám, nikoli oběti. (Os 6. 6.)

A

Za císaře Decia a jeho nástupce zuřil v římské říši dlouhou řadu let mor. Byla to nemoc nejen nebezpečně nakažlivá a smrtelná, nýbrž i odporná. Útroby hnily, a kdo unikl smrti, odpykal to ztrátou zraku nebo sluchu. Lékaři si nevěděli rady, a pohané? Každý hleděl spasit sám sebe; i nejbližší příbuzné opouštěli, ponechávající je osudu nebo vyhazující nemocné a umírající z domů na ulici; luza pak obírala ty, kteří ještě dýchali. Docela jinak křesťané — věnovali se bez rozdílu všem, věřícím i nevěřícím, ujímali se i svých nepřátel a pronásledovatelů, kteří ještě před nedávnem je žalařovali a mučili. V Kartagu stál biskup (sv. Cyprián) v čele této dobročinné akce; v Alexandrii zástup kněží, jáhnů i laiků se stal obětí heroické lásky. Dionysius Alexandrijský je staví na roveň mučedníkům, jejich památku tam slavili každoročně 28. února.

Odkud se naučili vyznavači Kristovi tomuto heroismu? Od toho, jenž nás až k smrti miloval, za nepřátele se modlil a obětoval, a při loučení pravil apoštolům: »Nové přikázání dávám vám, abyste se milovali ve spolek. Po tom poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.« (1 Jn 13. 34.) Apoštol lásky k tomu dodává: »Nemiluje-li kdo bratra svého, jehož vidí, kterak může tvrdit, že miluje Boha, jehož nevidí?« (1 Jn 4. 20.) Tím vyjádřil jinými slovy totéž, co jeho božský Mistr: »Co jste jednomu z malčkových těchto učinili, mně jste učinili.« (Mt 25. 40.) Láska bliženská jest důsledek lásky k Bohu, jest jejím odleskem jako měsíc jest odleskem slunce, vyplývá z ní jako ze zdroje, jest jejím plodem a zároveň důkazem a projevem. Proto ji bohoslovci připojují k božské ctnosti lásky, proto Pán tážán na největší přikázání v Zákoně připojil ve své odpovědi k lásce Boží lásku bliženskou. Nadpřirozená láska miluje totiž bližního v Bohu a pro Boha. Vidí v něm obraz Boží, rukou Tvůrce krásně vytvořený, krví Spasitelovou obnovený a drazě vykoupený. Vyznavač Kristův vidí v každém člověku svého bratra, je muž se dostalo téhož povolání a téhož určení jako jemu. Má být jeho spoluobčanem v nebeském Jerusalemě, jest dítkem téhož Otce v nebesích, a jako členové téže rodiny si vzájemně pomáhají a láskou účinnou se milují, tak nás vede křesťanská láska k tomu, abychom milovali bližního jako sebe samého, t. j. jako bratra z téže krve pocházejícího, je muž ze srdce dobré přejeme a ze všech sil mu k němu dopomáháme.

L á s k a s v. P a n n y k d u š í m . . . k vykoupným . . . Nám řečeno: »Milujte bratry své . . .« O Matce Boží a Matce vykoupných nutno mluvit jinak; pro ni nutno pozměnit přikázání lásky a říci: »Zahrnuj láskou dítky své . . .« To slovo jediné dostačí. Nač rozvádět a vysvětlovat, jaký jest rozdíl mezi láskou bratrskou a láskou mateřskou?¹ Milujeme bližního v Bohu a pro Boha, jak právě řečeno; byl od něho vykoupen, jest k věčnému spojení s ním povolán. Kdo byl touto pravdou proniknut více než Matka Vykupitelova? Kdo ji kdy lépe chápal? Byla očitým svěd-

¹ Nazýváme takto její lásku k vykoupným. V podstatě jest i její láska v pravém smyslu bliženská, ale vyniká nad lásku kteréhokoli jiného člena církve bojující a vítězná.

kem velkého tajemství vykoupení, měla sama činnou účast na jeho dokonání, napomáhala a spolupůsobila k jeho uskutečnění. Jako za májového jitra vidí naše oko při východu slunce celou lučinu, každý kvítek, každý stvol a každý lístek obalený krůpějí rosy, která na ně v noci skanula, tak vidí Matka vykoupených každou duši zkropenou nejdražší Krví Kristovou, Jež z jeho ran za velkopáteční temnoty se prýštila. Z nebeské vlasti hledí na vykoupené lidstvo skrze červánky, jimiž Krev jejího božského Syna purpurově zbarvila oblohu církve. Nadto mu byla i nápomocná v tomto svatém díle obnovy a záchrany, sdílí se s ním tedy více než kdokoli jiný o lásku k těm, Jež s takovými oběťmi zachránit pomáhala. Láska zachráněného k zachránci... bývá hotov i život obětovat za toho, jemuž tak nesmírně vděčí. Ale tato láska se probudí teprve po prokázaném dobrodiní (*subsequens*), kdežto láska zachránce (*ideálního*!) již p ř e d c h á z í (*antecedens*) a miluje ještě dříve, než zachráněný je s to ji opětovat. Na ní se pak teprve zanítí láska jeho. Láska Srdce Ježíšova... »Tys nás milovalo, než jsme tě poznali, za nás ses v oběť dalo, než jsme tě vzývali...« Slova, Jež platí i o lásce Srdce Mariina k vykoupeným.

Nadto láska bliženská je tím větší, čím mocnější jest láska k Bohu. O lásce, kterou sv. Panna milovala Boha, jsme již rozjímali; největší láska, již srdce stvořené kdy bylo nebo bude schopno, odezíráme-li od Srdce Ježíšova, hořícího to ohníska lásky. Od prvního okamžiku, co se probudil rozum vyvolené dívky a co začala rozeznávat dobré a zlé, planul tento oheň svaté lásky Boží v jejím srdci — nezeslaben, jak se stává často nám, když propadáme vlažnosti, a neuhasi ani na okamžik, jak se již tolikrát stalo nám, když těžký hřích zničil milost a spolu s ní zhasil i beztak slabý plamének naší lásky. Rostla v svatosti, přibývalo milosti a s ní i lásky. Zahrnována stále a stále novými a novými projevy Boží lásky, a s každým darem nebes rostla její láska. Tajemství, vykonaná v ní a kolem ní, jí odhalovala vždy více a více hlubiny Boží moci, moudrosti a dobroty, a každé nové zjevení jí přinášelo rozmnožení božských ctností, jak víry, tak obzvláště lásky.

Jako naději a lásku k Bohu, tak jsme dosud vyvozovali Mariinu lásku bliženskou metodou theologickou, t. j. logicky jako nezbytný důsledek ctností, jimiž se stkvěla. Nám však jde o to, všimnout si, zdali a jaké doklady této ctnosti vykazují evangelia, zjistit ji tedy, možno-li, i metodou historickou. Jde-li o následování, pak nutno mít na očích příklad. Tento příklad nám nechybí. Na prvním místě třeba jmenovat cestu k Alžbětě. »Odešla s chvátáním na hory do města judského...« Chvat, známka ochotné poslušnosti a zároveň lásky. Radost z vlastního blaha i ze štěstí příbuzné pohání její kroky. Láska nás činí ochotnými, vřelé srdce neotálí, neváhá, nerozmýšlí se dlouho, jak se děje tam, kde se lásky nedostává. Chladné srdce se nemá k tomu, aby se vzchopilo, když nutno bližnímu posloužit; nevyjde mu ochotně vstříc, necítí potřeby, aby se s ním sdílelo o jeho radost a tak přispělo k rozmnožení jeho blaha.

Pozdrav Mariin: »Šalom lach... Pokoj tobě...« Kolikrát opakovali židé den co den toto slovo! A jako my při našich pozdravech, nemyslíli při tom na nic. Bezmyšlenkovitě opětují každým krokem zdvořilostní frázi; v domě, venku, na ulicích měst i na pěšinkách vesnických. Sotva kde

jest patrna veškerá prázdnota lidského srdce jako při pozdravu. »Dobrý den... jak se vede... šťastnou cestu... pozdravujte doma... gratuluji...« Ano, člověk dovede vyslovit i »upřímnou a srdečnou soustrast« nad úmrtím drahé bytosti s jemným úsměvem na rtech a se zdvořilou nadvícenou úklonou, provázenou obilgátním stisknutím ruky. Zdaž bychom se nemohli naučit od sv. Panny vložit do našich pozdravů trochu lásky a nelíčené účasti?

Mariin Magnifikat... Nezdrželi jsme se u jejího chvalo zpěvu, když jsme mluvili o lásce k Bohu; musili bychom probírat každé slovo a opakovat, co již řečeno jinde. (II. kap. 5.) Pozastavme se u něho nyní a vžeme, jak nám svědčí o její lásce k nám, ke všemu lidstvu, především k vlastnímu národu. Radost Matky Boží se neomezuje na to, co velikého Pán vykonal pro ni a v ní, co netušeného udělal a čím zahrnul ji; radost vyvolené Panny není sobecká, vztahuje se i na nás a plesá nad štěstím našim. Nebeští duchové nad betlemskými nivami se radují z našeho štěstí a oslavují Nejvyššího, že se konečně nad zbloudilým a opuštěným lidstvem smloval. Radují se, protože nás milují, oslavují našim jménem Boha, protože mají nelíčenou lásku k nám a tudíž i radost z našeho blaha. Nejinak omilostněná Panna ve svém chvalo zpěvu. Raduje se a děkuje Pánu, protože veliké věci jí učinil; ale to, co Bůh vykonal v ní a skrze ni, nebylo vykonáno pro ni samotnou. Pro nás a pro naše spasení sestoupil s nebe a vtělil se působením Ducha sv. z Marie Panny (kredo), pro nás se stala Matkou Spasitelovou. Lidstvo nemá ovšem ani potuchy o tom, co se v nazaretském domku stalo, neví, že Pán blízko jest. Jen vyvolená Panna o tom ví, jen ona je tudíž s to, aby jménem vykoupených poděkovala Nejvyššímu, a to činí.

Děkuje především jménem svého národa. »Ujal se Israele, milosrdenství jsa pamětliv...« Láska k vlasti, k mateřštině, k národu, z něhož jsme vzešli, jest přirozená, samým Tvůrcem vložena do lidského srdce; jak Spasitel světa především svůj lid miloval, projevil nejednou. Rozesílá apoštoly, ale napřed k zbloudilým ovčím domu Israelského; jeho slzy nad nevěřícím městem na Květnou neděli jsou opětovným důkazem, že jeho Srdce patřilo jim, synům zaslíbení. Tato zaslíbení, daná »Abrahmovi a otcům«, spějí teď k uskutečnění, a to skrze vyvolenou Pannu a skrze dítě, jež pod srdcem chová. Toho jest si Omilostněná vědoma, proto plesá a děkuje.

Leč její dík se neomezuje pouze na její lid. Osvícena Duchem sv. ví, že chová v panenském lůně Spasitele všech národů. Vyvolena, aby byla matkou v š e c h, děkuje Pánu jménem v š e c h. Všechna pokolení ji budou blahoslavít, milosrdenství Božího se dostane všem, kdož pravou bohabojností se ho ukáží hodnými. Pán povýší nepatrné, ponížené, opovržené — a za takové platili v očích židů všichni pohané; nakrmí v dobrou všechny lačnější, t. j. všechny, kdož po milostech meslášských budou toužit a za ně prosit. Nejsv. Panna činí naši záležitost záležitostí svou, jako každý, kdo miluje, a její srdce oplývá blahem tím větším, čím více strádajících bude zaplaveno požehnáním, pramenícím z jejího lůna. Čím více šťastných na zemi, tím blaženější bude ona. Dnes oplývá blahem při pomyslení na naše štěstí. Přijde chvíle, že srdce jí bude krváčet, ale i při tom bude Otci děkovat, že jsou duše lidské spaseny. (II. 350.)

K tomu se stala Matkou Boží, aby bylo lidstvo oblaženo, a bude-li k tomu zapotřebí i jejích slz, přinese za nás v oběť i je.

B

Předvečer Božího narození... Z věznice se ubírá k nádraží muž se zachmuřenou tváří, podle všeho propuštěný trestanec. V kapse má několik zlatníků, mzdu za práci v žaláři... dostane se aspoň pohodlně domů. V nádražním vestibulu ho někdo zatahá za kabát... spatří usazené děvčátko. »Co je ti?« »Maminka stůně, nemáme ani chléb ani dříví...« »Tu máš tři zlaté a vyřiď mamince pozdrav od kohosi, jenž také zakusil, co jest hlad...« Děvčátko radostně odběhlo, ale ani on ani ona netušili, že jsou pozorováni. Jakýsi pán v nádherném kožlchu k němu přistoupí. »Nechtěl byste si vydělat zlatník?« »Proč by ne!« »Tak pojďte se mnou!« Šel do krámu, nakoupil koš dětských šateček... »Vezměte to s sebou.« Cestou je potkává strážník a cosi pánovi šeptá, ukazuje na jeho průvodčího; pán kývl hlavou a šel dál. Zastavil se před sirotčincem. »Chcete-li vidět, vánoční nadílku, můžete jít se mnou dovnitř.« Kolik let už neviděl ten muž tolik radostných tváří! To vše působilo mile na duši, jež dlouhou dobu prožila mezi zločinci. Nakonec dostává smluvený zlatník. »Chcete-li, obstarám vám práci. Jsem komerční rada X. Y., přijďte zítra ke mně.« »Já jsem trestanec,« doznává se sklopeným zrakem průvodčí. »Já vím, ale mějte důvěru v Boha, a můžete zase být řádným člověkem.« A stalo se.

Ten člověk měl sotva srdce příliš jemné, když právě přišel z království, ale pohled na lidskou bídu jím hnul; neutloukl tedy v sobě docela všechno cítění. Bída bližního působí na každé srdce, jež má v sobě trochu lidskosti. Jak asi působí na srdce jemné, šlechetné? Tiberius Grakchus se vrací z války, vidí zástupy strádajících otroků, zchudlých to spoluobčanů, a byl hnut milosrdenstvím... tehdy pojal plán pomoci chuděně seč síly stačí, i s obětí vlastních statků — a to byl pohan! Čeho teprve jest schopna křesťanská charita! Jeroným Aemiliani vidí po benátských ulicích se potulovat opuštěné hošíky, bez rodičů, bez přístřeší, polonahé a hladové, a zakládá řeholní řád, jenž by se těmto ubohým cele věnoval. Kamillus vidí v nemocnici utrpení ubohých nezhojitelných, a zakládá též řád. Kateřina Janovská, dcera vznešeného šlechtického rodu Fieschi, vidí v nemocnici Pammatone ubožáky, kteří ponechání téměř docela svému osudu reptají a rouhají se proti Božímu milosrdenství, a věnuje se jím s hrdinskou obětavostí, zvláště za dob moru. Vincenc Paulánský jako duchovní správce své první stanice nahlédl po prvé do hlubin lidské bída v chudých rodinách, a založil tři sdružení: mužský řád, jenž by léčil bídu mravní, nevědomost a hříchy; ženský, jenž by hojil bolesti tělesné; spolky laiků, jež by se ujímaly chudých a nuzných. Láska není ctnost jazyka. (Aug.)

Takovou soustrastí bylo naplněno srdce světců. Což Srdce Páně? Což srdce jeho panenské Matky? Mluvíli jsme již o její lásce k bližním — jak se od ní liší milosrdenství? Láska chce dobro každému bližnímu, milosrdenství má na zřeteli pouze trpící a chce od pomoci jejich bída. Hledí tedy na ty, kteří mají více zapotřebí našeho sou-

cítu a naší p o m o c i než jiní. »Nepřišel jsem volat spravedlivých, nýbrž hříšné k pokání . . . nikoli zdraví, nýbrž nemocní mají zapotřebí lékaře . . . v nebi jest větší radost nad jedním kajícím hříšníkem než . . .« Tato slova božského Spasitele vysvětlují s dostatek, koho a proč objímal větší láskou než jiné. A Matka Boží? Sv. Bernard praví, že vždy o ní rád mluví, ale nejraději o jejím milosrdenství, a slovy plnými nebeské unkyce vybízí k důvěře v její mocnou přímluvu. Sv. Alfons Lig. se zvláštní zálibou mluvil o Matce milosrdenství, o její dobrotě a lásce k ubohým. V tom byl přímo nevyčerpatelný; na nesčetných příkladech dokazoval, jak velká jest láska jejího srdce i moc její přímluvy, a tak rozněcoval duše přítomných k lásce a důvěře. Jeho kniha Chvály mariánské jest takových dokladů plná.

Není pochyby: to bývá první, co vede věřící k nejsv. Panně a co získá lidská srdce pro úctu mariánskou. Svým milosrdenstvím, soucitem, dobrotivostí, kterou osvědčuje bez ustání nepřetržitými vyslyšeními a prokázanými milostmi, tím si zjednává nebeská Vládkyně naši lásku, a teprve potom si začínáme všimati i jiných ctností, jež zdobí její královský diadém; pak teprve se ponoříme do rozjímání o její kráse a dovedeme ji mluvit nejen proto, že jest k nám dobrá, nýbrž i proto, že sama sebou jest vši lásky hodna. Pak začíná pravá vroucnost úcty mariánské, ale milosrdenství jest první stupeň . . . Apoštol Pomořanů sv. Otto Bamberský káže veřejně ve Štětíně evangelium, a provází svá slova skutky lásky; chudým dává šatstvo, zajaté vykupuje . . . »Hle, to a to nám přinesl: uvězněné za vlastní peníze vykoupil, chudé ošatil, svobodu zjednal otrokům . . . Viděli jsme kdy co podobného? Učinili naši kněží kdy něco takového? Někteří říkali, že je to Bůh ve viditelné podobě, on však tvrdí, že jest jeho služebníkem. Proč bychom tedy neuvěřili? . . .«

V této kapitole nemluvíme o tom, že sv. Panna jest naše orodovnice a přímluvkyně — o tom již bylo pojednáno. (Kap. V., VI.) Zde se jen ptáme, nenajdeme-li v evangeliu nějaký doklad pro dobrotu a souciti jejího srdce, a odpovídáme: »Najdeme« — jediný pouze, ale ten dostačí, aby pojistil Matce milosrdenství důvěru všech věřících, všech prosících, všech sklíčených úzkostmi a bolestí. Událost, kterou zaznamenal ve svém evangeliu jenom její duchovní syn, jako by se divil, že ostatní na to zapomněli nebo o tom pomlčeli. Otaž se dítě, které chodí ještě do školy, a bez váhání ti poví, na čí přímluvu vykonal Pán první zázrak, a jaký zázrak to byl . . . jako by prvním projevem své božské moci na samém začátku svého mesiášského působení nám chtěl ukázat, ke komu se máme ve svých potřebách a úzkostech utíkat. Na prahu svého veřejného působení dává takřka neposkvrněné Matce příležitost, aby osvědčila souciti svého milosrdného srdce a byla pro věčné časy vepsána v paměť věřících jako prosebná všemohoucnost.

Celý děj jest podrobně vypsán v kap. 22. II. dílu. Od chvíle, co oni chudí snoubenci v Káně zakusili moc její přímluvy, klečí celý svět u nohou Matky milosrdenství a spíná k ní ruce v záležitostech časných i věčných.

Ctnost nemůže vše, co by chtěla (*Non può tutto la virtù che vuole*, Dante) . . . u Matky milosrdenství jest výjimka: zmůže a dokáže všechno, co chce.

Všecka bída lidských synů se shromažďuje před trůnem nebeské Královny, tisíce rukou se k ní denně spíná... Nemocní, trpící, pokoušení, nevědomí, hříšní... Pouze ti zakoušejí moc jejího orodování, kteří k ní ruce spínají? Nedští Matka milosrdenství nebeské dary i na ty, kteří ji neprosí neb o ní nevědí? Ke kolikerým již poslala své ctitele, aby je zachránila skrze ně! Začátkem století 17. působil v Paříži kněz zvaný »chudý pater«, Klaudius Bernard, muž, jenž věnoval charitě všechno své ohromné jmění, chudým, trpícím a zbloudilým všechn svůj čas a práci. Každý den ráno obcházel žaláře, nosíval při sobě několik exemplářů modlitby Memorare (Pomni, ó nejmilostivější Panno a Matko Boží Maria). Dal ji vytisknout v několika řečech, sám ji vzýval Matku milosrdenství bez ustání, a rozdál ji ve 200.000 výtiscích. Dostalo se mu skutečně mimořádného požehnání, že obrátil i nejzatvrzelejší hříšníky. Kdo k nim jeho kroky vedl?... »Celý svět to dosvědčuje...« celý svět jest pln tvých zázraků.

V městečku Susa západně od Turína jest v katedrále bronzová deska s obrazem Matky Boží. Rok co rok jest nesena ve svátek Panny Marie Sněžné (5. srpna) ve slavném průvodě na vrchol hory Roccia mellone (Melounová skála), strmicí 3000 m nad údolím do azuru nebes (3537 m nad mořem). O této hoře si vypravují v kraji celou řadu pověstí. Prý tam jsou uschovány od neznámého krále v tajné skrýši poklady; mnozí se pokoušeli je objevit, ale marně, vždy byli přinuceni od podniku upustit. Kronika kláštera, stojícího na úpatí hory, poznamenává k r. 1050: »Když přišli hodně vysoko, byli obklopeni mlhou a tmou, házeno po nich kamením (drolící se kamení, někdy v hojném množství!), musili zpět. Jednou se i klerikové pokusili o výstup, ale ani ti nepochodili.« První vystoupil na vrch hory rytíř Bonifác Rotari z Asti, postavil tam bronzový relief Matky Boží, opatřený nápisem: »Donesl mne sem B. Rotari z Asti ke cti našeho Pána a vyvolené Panny dne 1. září 1358.« Tento rytíř prý padl na východě do rukou Turků a slíbil sv. Panně, že vystaví k její cti kapli na nejvyšším alpském vrcholu, za něž tehdy Roccia mellone pokládán, vyvázne-li s její pomocí ze zajetí. Sám prý žil v jeskyni na svahu hory jako poustevník. Postavil skutečně kapli sv. Panně na vrcholku, na něž ještě nikdo nevystoupil? Celých 250 let po něm nikdo jeho pokus neopakoval. Teprve roku 1569 dostal se Villamont na vrch této hory a tam skutečně kapli našel. Relief pak přenesen do katedrály. Rotari byl první, jenž vystoupil na vrch vyšší než 3000 m. Matka milosrdenství... prokazuje dobrodiní, aby nás jímí vedla na vyšší horu než jest tento alpský vrch...

C

V pařížském ústavu pro choromyslné (Salpêtrière) umírá r. 1879 starší žena v náručí ošetřovatelky. Když byla pochována, opustila ošetřovatelka službu. Proč? Taž se raději, proč do služby vstoupila. Byla to dívka z velmi zámožné rodiny, Leontina Nicolle, dívka, již se rozvířala nejvábnejší budoucnost; ona však nejkrásnější léta života ztrávila v onom smutném domě, ne aby si vydělávala chléb, nýbrž — — Její matka se stala choromyslnou, a musila do ústavu. Dcera chce s ní, není jí však dovoleno. Chce ji ošetřovat, opět odmítnuta. Aby tedy mohla být matce

nablízku, dala se najmout za ošetřovatelku, a všechny volné chvíle trávila u ní — u matky, jež nepoznávala své dítě a jež v pomatenosti ji od sebe odstrkávala, kdykoli jí prokazovala služby lásky.

Čtvrté přikázání — — K tak hrdinským projevům lásky, jakým se obdivujeme u této dívky, čtvrté přikázání nezavazuje; leč právě proto nutno nazvat onu dívku hrdinkou dělné lásky, piety k matce —

Pleta — těžko do češtiny toto slovo přeložit. Jest více než pouhá uctivost, jest méně než láska, není totožná s vděčností, a má něco ze všech těchto ctností. Nábožnost nás nutká, abychom prokazovali povinnou uctivost Bohu — tím, že ho ctíme (kap. 24.). Pleta nás nutká, abychom vzpomínali a s náležitou uctivostí jednali s těmi, jímž jsme povinni za velká dobrodlní a s nimiž nás pojí svazky pokrevenské příbuznosti. Rodiče, příbuzní, vlast — »Kdo o své domácí se nestará, víru zapřel a jest horší než pohan« (nevěřící; 1 Tim 5. 8).

Podává nám Písmo sv. nějaký doklad této ctnosti u Matky Boží? Na dvou nebo třech místech. O jejích rodičích, na něž se přede všemi ostatními tato ctnost vztahuje, nemáme v Písmě zpráv. Víme jen, jak se chovala k příbuzné, a to k starší příbuzné, jejíž věk vymáhal od mladičké dívky jistou uctivost, ochotu, případně i službu; víme, s jakou uctivostí mluvila o snoubenci, když oslovila nalezeného Ježíška; víme, že stála pod křížem se svou příbuznou — nelze tedy nikterak přisvědčit náhledu, že poměr mezi Matkou Boží a jejími příbuznými byl napjatý. Vidíme ji spolu s příbuznými navštívit božského Syna v kařarnaumské synagoze (II. kap. 23. B), a konečně o její lásce k vlasti vydává svědectví její chvalo zpěv, jak pověděno v II. díle str. 92.

O ostatních ctnostech nejsv. Panny dokladů v Písmě nemáme. Jen tolik můžeme a musíme soudit, že duši, již se netkla prvotná vlna, jež nebyla ani trochu zvlněna nezřizností vášně, jež byla tudíž docela prostá vši nezřizné sebelásky a planula čistou láskou k Bohu, nechyběla žádná ctnost. Není pochyby, že Matka Boží se stkvěla všemi ve stupni hrdinském, a mně nelze jinak leč skončit poslední kapitolu celého díla slovy, jimiž jsem začal první kapitolu prvního dílu (str. 12): »Za největší div v životě nejsv. Panny pokládám to, že žila v Nazaretě celá desetiletí, denně se s lidmi stýkajíc, a že na ní neobjevili nic zvláštního (Mar 6. 3); praobyčejnou řemeslnickou ženou jim připadala Milostiplná, jež svatostí převyšovala anděly, jež byla Matkou Boží a veskrze Neposkrvněná.«

*

Ctnosti, z nichž zbudován velechrám křesťanské dokonalosti —

Víra, základ všech ctností; naděje, hybná síla vši práce o vlastní dokonalosti; láska, koruna a královna ctností; nábožnost, duše dokonalého života; poslušnost Boha, nezbytná podmínka spásy; odevzdanost, pramen vnitřního klidu, nutného k spojení s Bohem; vděčnost, záruka dalších milostí; čistota, zářivý překrásný drahokam v koruně ctností; moudrost, budovatelka svatyně dokonalosti; prozíravost, ředitelka ctností; pokora, podmínka dokonalosti; statečnost, opora a nezdolný sloup svatyně ctností; trpělivost, jistá cesta k vítězství (»přemáhejte zlo dobrem«); umírněnost, ochrana, abychom nezašli na scestí; milosrdenství, záruka odpuštění (»blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou«); ti-

chost a vlídnost, zbraň proti útočníku (satanu; doklad v životě sv. Panny: »Synu, co jsi nám to učinil?«); bohabojnost, začátek moudrosti...

*

Poslední část našeho díla (Ctnosti Marilny) seznamuje s předmětem (*objectum formale*) a významem úcty k nejčistšímu Srdci Panny Marie. Srdce Ježíšovo, Srdce Marilno... Tyto dva obrazy, jako nerozluční druhové vždycky pospolu, zdobívaly příbytky věřících i naše svatyně, a jsou dokladem toho, co jsme si tolikrát připomněli: Maria cesta k Ježíšovi, Srdce Marilno nejvěrnější odlesk ctností a dokonalostí Srdce Kristova.

Úcta k Srdci Panny Marie (Ve šlép. N. 867) vznikla a počala se šířit, jakmile začal věřící lid pěstovat pobožnost k Srdci Páně... Objevila se brzo po ní jako měsíc po slunku, a provázela ji jako nerozdílná průvodkyně. Důvodem úcty k Srdci Matky Boží jest jedinečné spojení sv. Panny s jejím božským Synem, jakož i souvislost kultu mariánského s kultem k vtělenému Slovu Božímu. Předmětem, jak naznačeno, jest jedinečná svatost, dokonalost a čistota Marilna převyšující svatost všech vyvolených, lidí i andělů. Její duše nikdy nezkalená žádnou nezřízeností, nezmatená pokušením, nepotřísněná hříchem... její vnitřní život, stkvějící se naprostou čistotou... cokoli v jejím srdci se zrodilo, bylo veskrze čisté, jak myšlenky a tužby, tak představy a pocity... proto název »nejčistší Srdce«, proto symbolický věnec bělostných růží, jímž křesťanské umění ovíjí na obrazech její Srdce.

Krom toho jest srdce symbolem veškerého vnitřního života sv. Panny, zvláště její veskrze čisté lásky k Bohu (a k vykoupným), jež nedala vzniknout v její duši ani nejmenší nezřízenosti; plamen její lásky se nesl vždycky a bez ustání k nebi, nikdy se nekřivil k zemi, nikdy se k němu nepřimísil dým pozemskosti nebo tělesnosti (na obrazech symbolické plameny šlehající z jejího Srdce!) Jako láska Ježíšova k Otci i k nám se projevila zvláště v utrpení, tak i láska Marilna... meč, jenž na obrazech vetknut do jejího srdce (narážka na slova Simeonova v chrámě!).

Úcta k nejčistšímu Srdci sv. Panny vede a povzbuzuje k následování Matky Boží, zvláště v její lásce k Ježíšovi a ve ctnostech andělské. Hodí se tedy spolu s úctou k Neposkvrněnému Početí hlavně dospívající mládeži. Spolu se Srdcem Ježíšovým jest jinochovi a dívce nedostížným vzorem a ideálem mravní krásy a svatosti, jenž udržuje mladé srdce nad prachem země a vede je k výsostí.

Končím — —

Všem, které se mnou pojí pouto téže víry a téže národnosti, pověděl jsem ve 100 kapitolách, co krásného jsem o Neposkvrněné Panně věděl, aby všichni zakusili plnost požehnání úcty mariánské a blaho její lásky. Především k mladým duším jsem se obracel, duším toužícím po radosti, lásce, ideálech... Dát jim radost čistou, lásku svatou, ideál pravý... Před lety po studentských exercicích psal účastník exercitátorovi: »Vězte, že blaze působí na duši vroucnost, jež vyznívá z vašich slov a vyzařuje vám z tváře, kdykoli mluvíte o nejsv. Panně.« Nezavídlím tomu, jemuž tato slova byla řečena, ale mám přání jediné: aby i z každého řádku této knihy každého ovanula láska, jež ji psala.

Vím, s jakou zálibou v mé knížce čítaly nezkažené dívčí duše. Jim ještě několik slov. Ještě jednou jim chci připomenout, že ony vděčí Kristu Pánu a jeho panenské Matce víc než jinoch a muž. Dostalo se jim všech milostí jako nám, a nadto ještě jedné, jež jest výhradně jejich: povýšení z prachu a močálu nepravosti, z ponížení a otroctví, v němž žena strádala od chvíle, kdy z jejího návodu muž sáhl na zakázané ovoce a tím ztratil vše, co ztratit mohl. K tomu, co o věci již pověděno (I. 130 nn, 345), ještě několik poznámek, aby dívčí srdce roznícena co nejvíce žářem svaté lásky k Neposkvrněné.

Povýšení ženy a dívky jest dílo, jež nese veskrze křesťanský ráz. Dodnes trvá snižení ženy tam, kam světlo víry Kristovy ještě nevniklo, a dostavuje se neomylně tam, kde se národové k světlu evangelia obrátí zády... aby i proti své vůli vydávali svědectví jak kmenové nekulturních pohanských dívochů tak nevěře propadlí »kulturní« národové Evropy a bílé Ameriky, že povýšení ženy jest dar nebes, dar křesťanství, dar, který Kristus a Maria přinesli ženě a dívce. Nezáleží zhořle nic na tom, je-li žena snižována surově jako u negrů, nebo vlečena do močálu v rukavičkách a s dvorností jako u národů »civilisovaných«.

Kdož vysvětlují vznik křesťanství docela přirozeně (»vývojem« z tehdejších nauk filosofických a náboženských), nechať mi ukáží, z kterého semene vypučel tento květ a plod, t. j. rehabilitace ženy! Vždyť půda byla neschopna, aby símě křesťanství přejala — tolikerou mučednickou krví musila být svlačena, než se to podařilo — tím méně, aby sama vydala plod, o němž je řeč. »Ve všech zákonodárstvích byla žena snižována,« praví De Maistre. »I ve všech náboženstvích,« dodává Trolong. Z pochopitelných důvodů katoličtí autoři neradi uvádějí historické doklady. Ale aby snad protivníci nevytýkali, že jen opakujeme »frázi« o povznesení ženy, zmíníme se aspoň několika slovy o tom, jak vypadala žena před příchodem Spasitelovým.

V Kappadocii byl hlavním bohem Mene a jemu přidružena Astarta; 6000 hierodulů mužských (v ženském šatě) a ženských mělo na starost uctívání obou božstev. Jak? O tom píše Herodot. Národ nadobro shnil. Ve Frygii a Lydii stejným způsobem uctívána Kybele (Agdistis). Ubohé dívky, určené za »čestné« komonstvo těchto bohů! Kdyby na způsob otrokyní konaly nejnižší práce a snášely při tom nadávky, rány a hlad, nebyly by tak politovány hodné. Feničtí bohové si libovali v pohlavních zvrácenostech, a jejich ctitelé mysli, že se jim zalíbí, když je budou následovat. Panny před zasnoubením musily do »posvátných hájů«... Některé paní tak činily dobrovolně, ve svátek Adonise tak činit musily. O jeskyních na Libanonu a o uctívání Astarty v nich byla řeč. Karthago, fenická kolonie, předstihovala v tom ohledu Tyrus a Sidon. Truchlivě pů-

sobí při čtení cestopisů vypravování, že v kulturní mongolské zemi dívky nepokládají za nečest vydělat si hříchem na věno. V Karthagu toto řemeslo za tímž účelem provozovaly v chrámech! Jenže tam velké procento vydělaných peněz patřilo božstvu, t. j. kněžím. V Egyptě totéž v podzemních kobkách ke cti bohyně Isidy . . . Jedna princezna, dcera krále Cheopse, tím vydělala otci velké sumy, jak to sděluje Herodot. Týž mluví o Babyloně, o tom, co tam sám viděl. Vznešené dámy pokládaly za nečest jít ke chrámu pěšky jako chudé ženy, přijížděly tedy v nádherných kočárech; ale ke cti božstev odložit, co ženu a dívku činí andělem, za nečest nepokládaly. Mám popsat babylonské hostiny, které týž autor líčí? Mám mluvit o tom, co dělal Tiberius na Capri? Co Hellogabal? Jak vypadaly tělocvičné cviky mládeže ve Spartě? Křesťanská žena nebo dívka, byť i světicí nebyla, by raději podstoupila smrt. Augustus, jenž vydával zákony »k obrození rodiny«, muž, prohlašovaný za nejlepšího vládců Říma, pořádal hostinu »dvanácti bohů« — polovina byly ženy — všichni představovali olympské nebešťany a tropili totéž, co oni. Přítel Sokratův Antisthenes pravil: »Kdyby se mi dostala do rukou Afrodita (Venuše), probodl bych ji na místě, protože nám tolik ctných žen svedla.« Lucian praví komusi: »Ty mluvíš tak nestoudně, že takových řečí neslyšet leda o slavnostech bohů.« Euripides praví v Ionu: »Kdyby měli bozi skládat počet ze svého nečistého života, musili by všichni do jednoho naše chrámy vyklidit.« Tertullian sděluje, co mnohé lidi zdržovalo od přijetí křesťanství: že by pak nesměli do divadla. Co se tehdy v divadlech představovalo!¹

To jest jen několik dokladů, a nikoli nejhorších! Co píše sv. Augustin ve svém *Městě Božím* o jistých náboženských průvodech!² Co znamená slovo *bakchantka*, čím byly slavnosti Panovy, Luperkovy . . . ! *Lacordaire* se jednou v kázání zmínil o jisté události z císařského Říma, a děkoval posluchačům, že se nedali do smíchu. Kdesi dívky, studované . . . kněz mluví o snížení ženy, uvede doklad, jedna se dala rozpustit do smíchu . . . Trapné pro mluvčího, trapné pro přítomné; poznaly, že mezi nimi jedna, jež nemá práva na název dívky. Mnohá pohanská dívka své ponížení bolestně cítila, moderní se mu směje . . . jde dobrovolně tam, kam musily být kdysi vlečeny . . . *Medea* ve stejnojmenné tragedii Euripidově říká: »Mezi všemi bytostmi obdařenými rozumem jsme my ženy nejnešťastnější. Napřed si za ohromné věno koupíme muže,³ jenž jest pak neomezeným našim tyranem. My ho opustit nesmíme, ale když on nás vyžene, musíme mlčet. Co nám zbývá leč umřít?«⁴

¹ Viz na př. Weissovy Světové dějiny, svazek II. a III.

² Pocházejí prý z Egypta, jenž stál podle svědectví historiků na vyšší mravní úrovni než jiní národové. Žena tam sice požívala značné svobody, nebyla tedy zotročená, ale zlotřilá. Jen v křesťanství možno dát ženě svobodu bez obavy, že by jí zneužila. Moderní »emancipovaná« žena je též »svobodná« — jak a k čemu své volnosti užívá, ví každý.

³ Jinde si mužové ženy kupovali, jak ještě dnes u pohanských divochů . . . žena byla kus nábytku, první ze všech domácích zvířat. V testamentu (i v Římě) ji muž odkázal, komu chtěl, tak jako otroky a otrokyně, a dědic s ní mohl dělat, co chtěl. Pomíjím doklady, že ze šetrnosti si koupilo několik příbuzných jednu ženu dohromady, na př. u Britů, jak *César* sděluje (otec, synové a bratři . . .); tento zvyk někde ještě trvá! Bohatý naopak si jich mohl koupit, na kolik pokladna stačila.

⁴ Žena, jež se dopustila nevěrnosti manželské, byla krutě trestána, obyčejně umučena k smrti. Muž tropil tutéž věc beztrestně. Viz Jan 8. 4 nn. (»Kdo z vás je b e z t o h o h ř í c h u, hoď na ni první kamenem . . .«)

U Řeků, kulturního národa, byly též jako dnes »lepší« dívky vlečeny do močálu v rukavičkách. Hetéry! Vzdělaná a duchaplná Aspasia nebyla Periklova manželka! Za patriarchálních dob (viz na př. Homéra) bylo sice jednoženství a žena požívala vyšší úcty než jinde a než později; ale že by její postavení bylo ideální? Mimomanželské styky mužovy bylo cosi samozřejmého, k čemuž manželka musila mlčet — Homér uvádí jediný doklad, že muž z lásky k manželce se věci zdržoval. Jaký příklad dávali bohové, zvláště nejvyšší Zeus (»bůh cizoložník«, Tert.), i bohyně, řečeno před chvílkou. Za pozdějších dob nebyla manželka více než služebná, a protože docela nevzdělaná (vychovávána jen pro kuchyni a hospodářství), byla zastíněna docela duchaplnou hetérou, kterou muž vyhledával bez jakékoli úhony cti a dobrého jména. Xenofon na př. vypravuje v Obhajobě svého učitele Sokrata — tedy v díle, kde dokazuje svým krajanům, že Sokrates mládež nekazí, jak ho obviňovali — že přišla do Athén nová hetéra, a on, uslyšev o tom, okamžitě ji se svými mladistvými svěřenci (žáky) navštívil a před nimi jí dával pokyny, jak si má počínat, aby si naklonila muže.

O prohnilem Římě netřeba mnoho mluvit. Tam se sice žena nakonec docela emancipovala; za jakou cenu, bylo již nadhozeno. Stačí říci, že to bylo ke sklonku republiky a za dob císařských, tedy v době úpadku a všeobecné zkaženosti. Za cenu mravní zdloučelosti a nevázanosti se žena vymanila z područí muže. Jednu malou, a to docela nevinnou epizodu, sem vsuneme. Uprostřed druhé války s Karthagem byl r. 215 vydán Opplův zákon proti přepychu žen. Bylo jim zakázáno nosit pestrý oděv, zlatých šperků více než půl libry, jezdit v kočáře . . . Po přemožení Karthaga však opět blahobyť rostl, přepych se rozmáhal, ženy se proti zákonu opřely r. 195, a přes ohnivý protest Katonův vyhrály. Livius píše: »Tehdy (při projednávání zákona) se nedaly ženy udržet doma žádnou autoritou (zákazem otce neb manžela) ani cudností a počestností. Obsadily všechny ulice města a vchody na náměstí a prosily muže, kteří šli na forum, aby ženám byl vrácen dřívější přepych. Den ze dne rostl jejich počet, i z městeček a vesniček přicházely. Klepaly i na dveře konsulů, pretorů a jiných vysokých úřadů, ale konsul Kato byl neúprosný. Před hlasováním se ujal slova: »Quirité (t. j. římské občane)! Kdyby každý z nás byl doma pevně v rukou udržel právo a moc muže, neměli bychom dnes co dělat se všemi ženskými celého Říma. Leč naše svoboda byla přemožena slabostí žen napřed doma, a teď se po ní i na foru šlape; protože nedovedl každý z nás zkrotit jednu, máme všichni dohromady strach ze všech, když se spojily. Pokládal jsem za báji, že na jednom neznámém ostrově byl všechn mužský rod z kořene vyhuben spiknutím žen . . . Styděl jsem se (dnes) jít na náměstí špalírem ženských. Měl jsem chuť jim říci: »Jaký to způsob, aby žena šla na forum? Nemohly jste své muže poprosit doma? Ale ani doma se nesluší plést se do toho, jaké zákony budou schváleny nebo zrušeny, kdyby vás v patřičných mezích držela ženská cudnost.« Naši předkové nedovolili ženám vést ani soukromou při, leda skrze poručníka. My, líbí-li se bohům, trpíme, aby vzaly do rukou řízení republiky a pletly se do sněmu i na forum. Touží po svobodě, či abych pravdu mluvil, po zvůli ve všem. Vyhrají-li teď, oč se pak nepokusí? Dáte-li si líbit, aby vám všechna práva vyrvaly a byly konečně mužům rovny, přerostou vám přes hlavu. Co přivedlo dnes ženské na forum? Aby jejich rodiče, bratři, manželé, děti byli vykoupeni ze zajetí Hannibalova? Když o to žádaly, odmítli jste jejich prosby. Dnes však žádají: »Chceme se parádit . . .« Chcete, Quirité, umožnit svým ženám závodění v přepychu? Aby bohatá chtěla mít, co nemá žádná jiná, a chudá aby se chtěla vyrovnat bohatým? Ubohý muž! Přestane-li zákon klást

meze vydáním tvé ženy, ty jí meze nikdy neuložíš...« Tribuni Fundanius a Valerius se přimlouvají za ženy: »Tvůj valach bude sličněji ozdoben než tvoje žena...« Jen v křesťanství se netřeba obávat, že žena zneužije své svobody. Jinde buď otroctví nebo zvrůle.

Rímský historik Tacitus († po r. 117) hledí truchlivě na mravní prohnílost současného Říma. Hledá lék, a chce jej léčit tím, že mu dává za vzor (v mravním ohledu) Germány, národ civilisací nedotčený a nezkažený. Jejich ženy líčí ideálně, ale Ozanam ho opravuje...

Starí Slované... mnohoženství... Jak dlouho musilo proti těmto zlovykům křesťanství bojovat! Metoděj, Václav, Vojtěch... Metodějovy učedníky zapudil Svatopluk, protože po příkladě svého svatého učitele mu hřimall do duše: »Není ti dovoleno...« Václav z návodu velmožů, kteří byli stejného rázu jako uvedený vládce, sprovozen ze světa, Vojtěch odchází z vlasti, když pozoruje, že marně zorává nepoddajné lány...

Islam... Jak nízce ženu pojímá! Bezduhá věc, služka, kterou může muž kdykoli zapudit... mnohoženství... Do nebe ženy přístupu nemají... A zakladatel islamu dal ctitelům Allaha příklad málo následováníhodný —

Indie... Poněvadž »lepší« rodinám je těžko vdát dceru do vlastní kasty (bramínské), utrácejí narozené dívky... Kterýsi katolický misionář našel v 73 osadách jen tři dívky, v okolí Angru ani jedinou mladší než 12 let. V nižších kastách objevil naprostý rozvrat manželství. Kdo jsou bajadery, jest snad čtenáři známo; v tomto ohledu nestojí brahmánské náboženství o nic výš než uvedené kulty starých západoasijských a severoafrických národů.

A což židé, národ vyvolený? Mnohoženství... rozluka, dovolená nikoli ženě, nýbrž muži, a to ne když byl podveden (za to by byla žena ukamenována!), nýbrž když se mu žena znechutíla. Dcery bývaly prodávány (ne za manželky), žena od jistých služebných úkonů vyloučena (např. od obětních hostin), ceněna jen podle toho, kolik dětí mužovi dá, a v talmudu čteme výrok podobný výroku pohana Sokrata: »Budiž velen ben Jehova, že mne neučinil ženou...«

Božský Spasitel... Z evangelií se dovídáme, že ho ženy provázely na jeho apoštolských cestách a posluhovaly mu ze svého jmění, t. j. pečovaly o obživu jeho i učedníků. Víme dobře (z talmudu), jak vypadal život tehdejších rabínů. Žena platila za méněcenného tvora i u národa vyvoleného! Z různých instrukcí, jež učitelé Zákona dávali žákům, číší hluboké opovržení ženou; některým byla přímo tvorem nečistým. Neslýcháno, aby provázely rabína, a výjimky vzácné, když byly připsušeny k poslouchání jeho vyučování, a pak musily sedět na zemi, stranou... Že se fariseové nikdy nezmínili o neslýchané novotě, že Pána ženy provázejí? Vysvětluji si to jedině tím, že on, jenž má v moci i srdce lidí, nedopustil, by v některém vzklíčilo domnění nebo podezření urážející syna panenské Matky. Ale když Pán prohlásil, že člověk nesmí rozloučit, co Bůh spojil, hned se »zbožní« fariseové hlásili k svému »právu«: »Vždyť Mojžíš dovolil...« Ženy chápaly předobře, čím jim Pán byl. Proto ta vděčnost a láska, jež sahala až za hrob. Učedníci se rozprchli, ženy provázejí milovaného Mistra až na Golgotu; učedníci se zamykají ze strachu před židy, ženy spěchají ráno ke hrobu, k místu, kde odpočívá schrána drahého zesnulého.

Slyšme řeč jeho apoštola. »Manželům pak přikazují ne já, nýbrž Pán: Manželka nechať od muže neodchází, a taktéž muž ať manželky nepropouští.« (1 Kor 7.) »Mužové, milujte manželky své, jako Kristus miloval církev a vydal sám sebe za ni. Tak jsou mužové povinni milovat man-

želky své jako své vlastní tělo. Kdo miluje manželku svou, sám sebe miluje... Budou dva tělo jedno: v tom spočívá veliké tajemství, myslím totiž poměr Krista k církvi...» (Ef 5.) »Ženy, buďte poddány mužům svým. Tak budou ti, kteří ještě neuvěřili ve slovo Kristovo, životem svých manželek získání beze slova, vidouce vaše bohabojné čisté obcování. Vaše ozdoba necht' nezáleží ve vnějších věcech, ve splétání vlasů, zlatých sponách a nádherných šatech. Cenu před Bohem má jen skrytý vnitřní člověk... Mužové mají s manželkami jakožto se slabším pohlavím rozumně jednat a prokazovat jim úctu jako spoludědičkám života milosti...» (1 Pt 3; podobně 1 Tim 2. 9.) Najdi mi podobnou řeč u některého rabína nebo pohanského autora!

Spojení muže a ženy prohlášeno za nadpřirozený svazek lásky, za obraz či spíše reflex nadpřirozeného spojení Krista s církví, Krista, jenž církev svou miloval, sám sebe za ni vydal, za ni se obětoval, aby ji posvětil. Tak mají i mužové manželky své milovat... (Ef 5) Když takto mluví apoštol o manželství, jak asi mluví o panenství! Viz zase 1 Kor 7. Ne sice vzletnými slovy, přece však způsobem pochopitelným a srozumitelným. Jak stoupla při jeho slovech v očích ženy, manželky a matky její vlastní důstojnost! Jak teprve v očích dívky důstojenství a krása neporušeného panenství! Křesťanská panna — snoubenka Kristova! (2 Kor 11. 2.) Učení Kristovo a slova Pavlova byla vpravdě převratem v dosavadních názorech na ženu — revolucí, ne však revolucí násilí, železa a krve, nýbrž revolucí, jíž si pravda rázem prolomila přístup k světlu a Jež rázem rozlomila tisícileté okovy otroctví, v němž žena strádala.⁵ Ale při tom jest apoštol národů dalek toho, být mluvčím t. zv. emancipace, jež neznamená jiného leč nevázanost. Výslovně praví, že ženě nepřísluší vládnout, kázat... žena má být paní v nejušlechtilejším slova smyslu, nikoli mužatkou. Strážným andělem domácího krbu, nikoli agitátorkou. Věnovat se rodině, nikoli brát do rukou otěže vlády v obci nebo státu. Sparta viděla v ženě nástroj, jenž rodil republiky vojáky; sv. Pavel ji učí, že její povolání záleží v tom, aby pro nebeský Slon vychovala několik vyvolených — občany pro ono »slavné město Boží« (Aug.). Čtème jen statí 1 Kor 11, 1 Tim kap. 2 a 5! Svobodu, ano — ale svobodu dítek Božích, nikoli »svobodu« zločince. Není známá věc, že člověk, jenž žil léta a léta v otroctví, propadá naprosté nevázanosti, když od pána propuštěn na svobodu? Nebylo to nebezpečí blízké i při osvobození ženy? Křesťanství, a sice ono jediné, dovede zachovat ve všem náležitou mírou a jít střední cestou. Jde jen o to, abychom zjistili, proč náboženství Kristovo se dovede vyhnout Scylle i Charybdě, tomu i onomu úskalí. Světlo Kristovo, milost Ducha sv., nebeský původ náboženství Kristova, a krom toho ještě jeden důvod — —

⁵ Velký žák sv. Pavla, sv. Jan Zlatoústý, praví v kázání lidu: »Nezneužívej, muži, své vlády nad ženou proto, že ti jest poddána. Nestaň se domýšlivou, ženo, proto, že tě muž miluje. Láska muže nemá svést ženu k domýšlivosti, poddanost ženy nemá učinit muže zpupným. Proto ji učinil Bůh poddanou, aby byla od tebe více milována... proto zařídil Bůh, že jest milována, aby poddanost snáze nesla...« Je-li manželka mužovi jako hlavě rodiny poddána, není to poddanost despotická a otrocká, jejímž cílem by bylo sobecké hovnění choutkám; muž jest podle vůle Tvůrce hlava rodiny, ale s tím spojena povinnost o ženu i o rodinu se starat, za ni se obětovat... povinnost, kterou sv. Pavel vyjádřil srovnáním »jako Kristus a církev«, a kterou my označujeme slovem »rytířský duch«. Tato podrobenost není tedy pro ženu ponižující, nýbrž k jejímu dobru jakož i k dobru rodiny, nejinak jako bylo k dobru chráněnce, že měl ochránce (patrona).

Uvedená slova sv. Pavla, třebaže Duchem svatým vnuknutá a plná života, byla by mrtvou literou, kdyby nebylo živoucího vzoru. Pán nejen žádal víru ve svá slova a poslušné plnění svých příkázání, nýbrž dal nám sám napřed příklad: »U č t e se ode mne . . . příklad zajisté dal jsem vám . . .« Evangelista praví o něm, že »činil a učil« — napřed na sobě nám ukázal, co potom slovem hlásal . . . Na kom nám ukáže krásu a vznešenost ctnosti andělské, neporušené čistoty a nepokáleného panenství? Vše, co krásného o této ctnosti církev učí, jest ztělesněno v Neposkvrněné, a v ní zároveň ukázáno dívce, že Bůh nežádá nic nemožného, nic, co by bylo nad lidské síly. Kristus povznesl ženu — skrze Marii! Křesťanství není náboženství teorie, nýbrž praxe, nikoli náboženství slov, nýbrž činu. Kristus obnovil ztraceného člověka nikoli předpisy, nýbrž sám v sobě — ukázal mu vzor . . . Následování Krísta jest křesťanské nauce podstatné, nezbytné k dosažení vnitřní obnovy, mravní dokonalosti a svatosti. N á s l e d o v á n í M a r i e jest naprosto nezbytné zvláště ženě a dívce k d o s a ž e n í a u c h o v á n í toho, co jí Kristus přinesl: čistoty, cudnosti, jemnosti, dívčí cti a povznesenosti nad prach země a hnilobu močálu. Bez Marie není žena (dívka) obnovena, rehabilitována, povznesena . . . Křesťanské dívky jsou na tyto věci až příliš zvyklé — dívky na víru obrácené chápou daleko lépe, čím jím Maria jest! Viz I. díl str. 254! Proto ji dovedou s takovou vroucností ctít a milovat, proto se k ní tak vroucně přivlnout, zatím co »moderní« pokřtěné dívky vidí svou hrdost v tom, když opouštějí Marii a tím i výši, na kterou je Maria povznesla, a sestupují do hlubiny, kam čisté světlo nebes neproniká.

Pohanský Řím měl svou slávu ve velkých mužích. V době největší hniloby a úpadku přišlo křesťanství. Zkažené až do morku mužské pokolení bylo neschopno celé se vzhoplit; zato o slávu křesťanského Říma se s mučedníky dělily i ženy, následovnice Marliny. Mučednice, panny . . . Ozdobily Řím větší gloriolou než byla ta, které kdysi mužové dobývali v boji.⁶ Sv. Jeroným, tento »drsný svatý« a jeho korespondence . . . Snad žádný světec nebyl s toliko ženami v písemném styku jak tento betlemský poustevník. Paula, milionářka, matka chudých, její dcera Eustochia, panna, Furia a Blesilla, ovdovělé paní, Marcella, Lea, Fabiola, Asella, Kastoria . . .⁷ Čtěme jeho listy! Proniknuté důstojnou rezervou, bez frází a jalových poklon, ale při tom patrna zřejmá úcta k oněm

⁶ Plinius, místodržitel Trajánův v Malé Asii, píše svému pánu o dvou křesťanských ženách, jež dal mučit, aby vynutil výpovědi proti křesťanům, ale nevěděl nic, co by bylo hodno trestu. »Po celém městě vyhledávaly nemocné a hladové, a pokládaly za ztrátu, když jiný je předeše! . . .« Abychom předešli nedorozumění, připomínáme: Netvrdíme, že pohanské ženy byly do p o s l e d n í špatné a ničemné. Římské dějiny vypravují o ženách jako byla Kornelie, Porcia, Arria (manželka Paetova), Eponina (manž. Sabinova), Valeria, Fulvia (nikoli žena Antoniova!) . . . U jiných národů podobné zjevy: Theogena, manž. Agathoklova, Berenika, manž. Ptolomeova, Agiatis, manž. Kleomenova, nejmenovaná manž. arménského krále Tigrana atd. Víím též, že za dob křesťanství se vyskytují ženy jako Krimhilda, Fredegunda, Pompadourová . . . Ale co u pohanů bylo pravidlem, jest v dobách křesťanských výjimkou (pravidlem tam, kde křesťanství zase o p o u š t ě n o, aspoň životem), a naopak, co u křesťanských žen pravidlem, bylo u pohanů výjimkou — důkaz, že n a u k a křesťanská na vzoru Mariině vychovává andělské dívky a svaté ženy.

⁷ Týž světec upozorňuje na nebezpečí »duchovního přátelství«: »Vzdechy, v z á j e m n é d á r e č k y, sentimentální hovory svatá láska nezná . . .«

římským matronám, jimž píše jako otec dceří, vytýkáje, kdy třeba co vytknout, a dává pokyny, jak sloužit Králi všech králů. Jeroným zůstane navždy vzorem duchovního vůdce žen a dívek. Za jeho dob vznikla v Římě první nemocnice a útulek pro trpící... v Římě, jenž dotud znal jen domy hříchu a ukrutnosti, krvežíznivosti a hany. Fabiola postavila onen dům lásky ze svého milionového dědictví. Kolik podobných žen tehdy asi zdobilo církve, žen, o nichž nevíme, protože nebylo druhého Jeronýma, jenž by byl jejich jména a skutky zvěčnil! A tento muž stejně jako poetický, o něco starší Ambrož, posílá křesťanské dívky do školy Marliny!⁸

Tvrdívá se, že svatí Otcové a církevní spisovatelé mluví o ženě s opovržením. Nepopírám — ale jen o ženě svůdkyni, nikdy o panně nebo matce. Uvádí se na př. Tertullián — nuže, nechať si přečtou jeho dvě knihy, jež napsal a věnoval vlastní manželce! (Ad uxorem.)

Starověk zrodil muže síly, spravedlnosti, střídmosti, moudrosti, ale nezrodil vzory čistoty. Nečistota člověka tak skula do svých okovů, učinila ho takovým otrokem, že nejen žádala, aby ke všem její požadavkům řekl »ano«, nýbrž vymáhala od něho ještě krutější daň, a člověk přivoliil. To je dodnes příčina, že evangelium a svět si nemohou porozumět; křesťanství nepotírá nic tak iak tuto nepravost — svět ji mluje a podporuje. Zloděj a vrah jest pranýřován, hanobitel a svatokrádce domácí svatyně, rušitel nejsvětější přísahy, jde světem s čelem vztyčeným. (Lacordaire.) V pohanstvu se nikde nesetkáváme s bojem, jež pravé náboženství musí vést s touto neřestí. Pohanské kněžstvo, znajíc lidskou povahu, nejen že se chránilo nečistotou vykořenit, nýbrž dalo jí sankci... přinášet nejkrásnější zdobu dívčí duše v oběť božstvu. Při tom zahallil nepravost v roucho mysterií a tajemných obřadů, aby tím více lákala. Tak se stali kněží, stojící pod ochranou nečistých bohů, pány tehdejšího lidstva. Někteří rozumní zákonodárci se pokoušeli o vymýtní tohoto zlořádu — nepochodili! Vždyť stál pod ochranou bohů — tím by bylo i státní náboženství prohlášeno za falešné! Alja Rachmanová líčí cosi podobného (Továrna na nového člověka): lékař vidí strašnou zhoubu, kam vede uvolnění všech pohlavních choutek, chce zachránit mládež i rodinu, promluví proti té ohavnosti — a jest prohlášen za nepřítele všech. Služebníci božstev, kněží pohanští... přijímávali jménem božstva oběť dospívajících dívek.

Stůj zde pěkné místo z Lacordaire: »Nečistota vymáhala od světa svobodu, veřejnost, měla svou filosofii, oběti, kněžstvo... Mo h a m e d nechtěl Arabů znemrahnit, nýbrž obrodit. Arab, nezrokcný jako jeho kůň, poslechl svého pána (Moh.), když ho hnál do deště šípů, ale když šlo o to, aby mu vložil v ústa uzdu zdržlivosti, rozhryzl její ocelové články. Porušenost se objeví ve formě pěny nad každou naukou lidskou... Mnohý křížák přinášel z východu svůj erb, a s nabytým šlechtickým erbem i porušené mravy... Reformace... Všechna její výmluvnost, energie a plány, to vše skončilo nikoli svatostí, nýbrž všeobecným ženěním kněžstva... Slovo Erasmo vo na konci jeho života... když viděl ovoce (t. zv.) reformy, jehož nečekal, a proto se jí pomstil známým slovem.⁹ Pomáhal vám kdy r a c i o n a l i s m u s proti vašim vášním? Nebyl vždy jejich omluvou a pochlebníkem? Katolická víra z vás učinila lidi čisté, odtržení od ní ohlásilo váš pád... K a t o l i c k á v í r a... už dva tisíce let vodí k našim nohám srdce osmnáctiletá, vyznání srdcí osmnáctiletých, vodí je ke zpovědníci k úžasu veškerého světa a k úžasu nevěry, vodí tam matku s dcerou, přinášá tam bolesti předčasné i zastaralé,

⁸ Orientálci (i mohamedáni) nazývají milosrdné sestry Mariemi! — Ambrož věnuje jednu knihu i křesťanským vdovám.

⁹ »Reformace jest hotová komedie: každý kus končí svatbou.«

to, co ucho manžela nesmí slyšet, co bratr neví, co přítel netuší. Touto zázračnou důvěrou prohlašuje lidstvo svatost katolického kněžství.¹⁰

Kdekoli nastal odklon (případně odpad) od Krista a jeho církve, tam nastává pokles ženské důstojnosti. Jak mluví reformátor X. o manželství! Jeho následovníci rozvíjeli jeho idee a přišli k »poznání«, že žena nemá duši. Za necelých 30 let po jeho smrti prohlásili v městě jeho působení 51 thesů, jimiž dokazovali, že žena není člověk. Dobrý pastor Schopplius sehnal 12 důkazů z Písma, Otců, církevních sněmů a pohanských spisovatelů, že žena přece jenom člověkem jest a duši má — —

Moderní »přátelé a osvoboditelé« ženy? Vyčítat okamžik, kdy odhodí pokryteckou masku a povědí nepokrytě, jakýma očima na ženu hledí. Schopenhauer mluví o ženě s opovržením, a Nietzsche píše: »Blouznit o stejných právech muže a ženy, o stejných nárocích a povinnostech, je typická známka omezenosti a mělkosti. Filosof, jenž v tomto nejnebezpečnějším bodě se projeví a ukáže mělkým, jest navždy odbyt, nikdy nevnikne do hloubky. Muž, jenž jest opravdu hluboký, jak v myšlení tak v tužbách, může o ženě myslet jen po způsobu orientálním, musí ji pojímat jako majetek a jako prodejnou věc, musí se postavit na stanovisko Asie, jak to kdysi učinili Řekové, nejlepší dědici a žáci Asie. To jest nezbytné, to jest logické, to jest lidské...« (Viz též výrok I. 133.)

Doufám, že kniha zdobená jménem Marliným nepřijde tak snadno do rukou děvčeti, jež by se dalo do smíchu jak ona při přednášce. Čistá dívka si musí říci: »Kde najdu onoho prince z pohádky, jenž vysvobodil dívku z tohoto ponížení? Krve za něho nacedím...« Není to pohádka; byl to skutečně královský syn, jenž tě osvobodil a vložil ti zase na čelo věnec z lilí. Dílo spásy začíná pozdravením ženy. Ono Ave pronesené v dívčí světničce bylo mezníkem utrpení a ponížení ženy, zde začátek jejího povznesení. »Zdravas, milosti plná...« Čest a vznešenost, vyvolené Panně vlastní, se šíří z její bytosti na všechny příslušnice jejího pohlaví, ale jen tehdy a potud, jestliže a pokud jsou odhodlány jí n a s l e d o v a t... jestliže se v její škole vzdělají k lásce andělské ctnosti, a tím ve všech ctnostech, jež tvoří její komonstvo: cudnost, skromnost, mílosrdenství, láska k modlitbě, záliba ve věcech nebeských, mužnost, stálost, pevnost, ovládání sebe, naděje, láska... Od oné chvíle má dívka a žena podíl na všem požehnání, jehož se dostalo nejsv. Panně. Justín a Irenej, Tertullián, Efrém, Augustín, tedy zástupci 2., 3., 4., 5. stol., a po nich zvláště Bernard (stol. 12.), způsobem rozdílní, obsahem svorní, zdůrazňují všichni: »María povznesla ženu («Evu»), ženě vděčí lidstvo za spásu.«

»Člověk smyslný nepochopí, co z Ducha Božího pochází. Zdá se mu to bláznovským... Člověk duchovní soudí správně o všem, ale sám není od nikoho správně posouzen« (1 Kor 2. 14 n) — někdy ani od těch, kteří se ke Kristu hlásí... kteří prohlašují, že »světu« nutno »rozumět«! Kterak teprv může kdo od smyslného člověka, od dívky smyslnosti propadlé, očekávat, že pochopí vznešenost a krásu Marlinu a že si ji zamiluje! Jak může taková chápat legie dívek, jež se tísní kolem jejího trůnu! »Mluv se zbabělým o válce, s lakomcem o dobročinnosti, s líným o práci« (Sir 37. 12), s nečistým o ctnosti andělské, o Královně panen — —

Dívko! »Krvě nacedit za královského syna, jenž mne vysvobodil ze spárů draka...« (Drak v pohádce symbol ztročitele, jak násilností tak

¹⁰ »Kříž a Matka Bolestná... hlásá, že otcem lidstva není krev prolitá v rozkoši, nýbrž v utrpení.« Jinoch by si měl vzít k srdci slovo téhož autora: »Nečistý zničil, co se již nikdy nedá znova zbudovat, a pak opouští svedenou... jako podlý zběh uteče pryč od zla, které způsobil, aby se vrhl zase na novou oběť.«

hříchem.) Nežádá od tebe a snad ani žádat nebude, abys pro něho cedila krev, jak starokřesťanské mučednice činily, abys mu i ty krvi splatila a sobě uchránila to, co on daleko drahocennější krvi tobě opatřil a zjednal. Ale jednu věc od tebe žádá: lásku, lásku pevnou jako dýmánek, ohnivou jak rubín, věrnou až za hrob. Lásku, a pak to, aby sis vážila svobody, kterou ti zjednal, abys neodhazovala lilie, jeho krvi zruřovělé, jež ti na čelo vložil.

Dívko, jež jsi v sobě neutloukla všecku jemnost, jež nedbáš lichotivých řečí svůdce, buď si on kdokoli, snad i vlk v rouše beránčím... svůdce, jenž tě svádí frázemi o moderní době, jež vymáhá »moderní« dívky se »širokým rozhledem, prosté předsudků, povznesené nade vši omezenost a úzkoprsost«, ... lldé, kteří se chlubí, že jen oni znají dokonale dívčí srdce, že jen oni rozumějí a chápou, co srdce moderní dívky potřebuje a žádá, aby prý nebyla na posměch jiným »vzdělaným«, aby ukázala, jak lze v moderní době křesťanské dívce »rozumně« ve světě žít a »získávat« jiné... Nevíš-li si rady, co soudit o jejích řečech, a chceš-li poznat, zda máš před sebou apoštola pravdy či vlka v beránčím rouše, dej si otázku jedinou: »Poslouchala by sv. Panna takovou řeč? Jednala by ona podle jeho návodu? Žila by tak, kdyby spolu se mnou dnes na zemi dlela?« Zde máš měřítko neklamné. Řci: »Chci být žilva, mluvit a jednat, jak jednala ona; pak, zdá se, tak dalece nepochybím.« Či řekne ti pravý apoštol Krístův, že způsob, jak Neposkvrněná panenská Matka Spasitele žila a jednala, se do dnešní doby nehodí, že nutno Marii opravit, že třeba přizpůsobit se modernímu duchu, že vzor, který nám její život podává, jest zastaralý, bezživotná zkamenělina, na pohled snad pěkná, ale prakticky bezcenná a bezvýznamná? Dívko, na Marii se vzdělaly, na jejím životě a vzoru se vychovaly legie světic! Buď jako ony c e l o u křesťankou! Nikoli zpola pohankou a zpola dítkem mariánským, jako filistinské božstvo Dagon, zpola člověk a zpola ryba... být zpola křesťan a zpola zvíře. Žádnou koncesi nepravosti! Patřit docela královskému Synu, jenž neradil, abychom se s moderní dobou »smířili«, nýbrž před světem varoval. Patřit docela i jeho panenské Matce! To jest jeho vůle, aby viděl zahradu církve naplněnou samými »Mariemi«, aby v každé dívčí duši se zračil obraz jeho Neposkvrněné Matky jako slunce ve slunečnici. Nedbat těch, kteří kupčí, kteří hledají svou slávu v tom, že tě zase zaprodají draku, z jehož otroctví tě královský syn vysvobodil. Kdybych věděl, že se na mne vrhnou jistí lldé jako svého času na zbožného a učeného P. Alb. Welsse, jehož nazývali zabeďněncem, omezcem atd.: nic bych si z toho nedělal, jen kdybych věděl, že mé slovo tě zachrání před tenatými nesevědomitými, že na mé slovo se rozhodneš zůstat věrna Marii a jejímu vzoru, a že ve všem, vždy a všude se budeš řídit směrnicí jedinou: »Co by teď učinila a jak by na mém místě jednala Maria?«

Řekl jsem, že žena dostala od Vykupitele světa více než muž — to proto, že byla hříchem o více obrána než muž; dvojí okovy na ni hřích vložil, dvojí pouto s ní musil Osvoboditel sejmout; do větší hloubky bídy byla svržena, na větší výši ji musil Pán pozvednout. Nyní však otázka: toto pozvednutí ženy, jehož se dostalo jen jí, protože muž ho nepotřeboval... zůstalo snad docela bez vlivu na muže? Nezůstalo! Především na j i n o c h a —

Tím, že Pán ženu a dívku povznesl, dal tobě, jinochu, Ideální matku, jakých mimo jeho církev najdeš poskrovnu; opatřil ti sestru, jež ti může být za jistých okolností tím, čím byla Scholastika Benediktovi; konečně, chceš-li Pánu sloužit v životě rodinném, připravil ti snoubenku, k níž bys mohl pohlížet jak pohlížel manželé na ony světlice, jichž jest v zahradě Krístově záhon nemalý. Dívka přestala být jinochovi svůdkyní; chrání-li

si jako zřítelníci oka to, co jí božský Spasitel svou krví vydobyl, pak chrání před zkázou i jinoha. Jsou jisté cesty, cesty zakázané a zákaznosné, po nichž nemůže jít jinoh sám, nýbrž jen ve společnosti průvodykyně; nepropůjčí-li se mu žádná dívka za průvodykyni na této cestě zkázy, jest zachráněna ona i on.

Pán pozvedl ženu a dívku... zhojil smrtelnou ránu, neblahým činem pod stromem rajským jí zasazenou... Zhojí-li lékař na smrt nemocné srdce neb jiný orgán, uzdraví tím c e l é tělo. Pán zhojil ženu, a tím vrátil zdraví c e l é m u stromu lidského pokolení. Viz str. 268! Skrze uzdravenou dívku a ženu se rozlévá voda života do celého organismu člověčenstva.

O nejsvětější Panně netřeba mi již k tobě mluvit. Kolik stran této knihy platilo tobě! Kolik řádků mluvilo o Neposkvrněné k tobě! Kolik kapitol se pokoušelo rozvílet lásku k ní především v tobě! Kolik statí napsáno jen proto, abys královnou svého srdce učinil ji, Pannu milostplnou, ideál vši krásy! Slyšel jsi, že k její cti se chápali pára mužové, jež i nepřátelé musí prohlásit za pravé velikány ducha (Augustin, Bernard, Tomáš Aq. . .), že k její cti pěli písně, skládali chvalozpěvy, že o ní s největším nadšením mluvili s kazatelen a že úcta k ní jim byla cestou, po níž vedli mladé duše z prachu země ke hvězdám. Nemám již, co bych ti o ní, Neposkvrněné, ještě pověděl.

Jen tolik bych ti rád připomněl, aby sis uvědomil význam krátkého slova: Královna srdce! . . . Královna m é h o srdce . . .

Zahleď se na Führlíchův obraz (str. 321). Vyjadřuje obdobnou myšlenku jako legenda o sv. Křištofu. Rytíř, poutník — Za jakým cílem se vydal? Hledat pána jako jmenovaný světec? Chce vstoupit do služeb největšího pána, jaký vůbec existuje? Či se pustil za slávou, za vavříny? Nevím — Ale buď jak buď, obojí našel tam, kde se toho nejméně nadál. V tichu pralesa, u zapomenuté, světu neznámé poustevny. Ví kdo něco o mnichu, jenž v lesní samotě rozjímá o slově Božím? Znamená ten poustevník něco ve světě? Zhola nic. Ale všimni si jeho gesta! Ať se mu poutník se svými plány svěřil, ať mu sám četl v hloubi duše — ukazuje mu pravici: »Zde —« Zde, u nohou Ukřižovaného, najdeš, co hledáš. Chceš sloužit velkému pánu? Není vyššího nad toho, jenž se s dřeva kříže ujal vlády a jemuž dal Otec v dědictví národy země. Honíš se za slávou? V jeho službách lze dosáhnout pravé a trvalé slávy — Za velké činy, vykonané ve službách světa, vtěsá svět s n a d tvé jméno do kamene, zvěční je s n a d ve verších, jež věčně trvat n e b u d o u, na stránkách dějin, jež zežloutnou a zetlí . . . Zde viz Krále králů: cokoli v jeho službách vykonáš, ať malého ať velkého, vepíše on do knihy života, jíž nezničí oheň aniž jiná pohroma, jež věčně potrvá, z níž nevypadne a vymazáno nebude ani jediné písmeno. Pomine svět, jenž rychle zapomíná, pomínou jeho papírové i kamenné památníky, nepomine Bůh a jeho kniha života . . .

Jak si jest starý mnich svými vývody jist! Jeví to veškeren jeho zjev — A náš poutník? Co čteš v jeho tváři? Zpola překvapen, zpola zamyšlen . . . zpola na vahách, zpola odhodlán; ale zdá se, že milost zvítězí. Od kříže prchající obludy vlevo, symboly vášní, jimiž se ho satan pokoušel zaplést ve své okovy, tomu nasvědčují — Jistě, že náš poutník složí ještě dnes u paty kříže přísahu věrnosti Králi všech králů —

Celá kniha, kterou máš v ruce, neměla jiného cíle leč ten — učinit Ukřižovaného králem tvého srdce, a to prostřednictvím nejsv. Panny —

Místo svatého kříže si představ obraz Královny zdobené dvanácti hvězdným diadémem, místo mnicha svého anděla strážného. »Hledáš bytost, jež by byla důstojnou královnou tvého srdce? Zde ji máš! —«

Královna srdcí — Chtěl by jí někdo tento čestný název upřít? Jde-li o věřící Kristovy? Neřekli jsme si již, že není věřícího básníka, jehož lyra by se nebyla alespoň jednou rozezvučela k oslavě nebeské Královny? Že není věřícího malíře, jenž by nebyl obohatil galerii obrazů Madonny aspoň o jedno dílo? Nejsou chrámy, pouti, mariánské zpěvy, ověněné obrázky u cest, hořící lampa před obrázkem ve světnici, klečící dítě, jinoch i stařec před oltářem Matky Boží... nejsou všechny ty projevy lásky, jimiž tato kniha poseta a jež nemožno znova opakovat, nejsou důkazem, že Maria Panna jest vpravdě Královna srdcí? Popři, kdo můžeš!

Nakonec rci sám k sobě: Maria a já —

Naše stati by bylo lze nadepsat: Maria a Bůh, Maria a Ježíš, Maria a lidstvo, Maria a církev...

Nyní pravím: Maria a ty —

Ať jsi kdokoli, jsi členem rodiny Kristovy, a tudíž svěřen mateřské péči nebeské Královny — Má vůči tobě nezadatelná práva, sklání se k tobě — buďto s něžností mlujícím matky k hodnému dítěti nebo s truchlivostí matky nad nezdárným dítětem, a sleduje každý tvůj krok, který tě vede k Ježíšovi blíž nebo od Ježíše dál —

Byla již o tom řeč, který název jest pro nejsv. Pannu nejčestnější, který theologicky nejobsažnější, který věřícímu srdci nejdražší — a který asi jí nejmilejší! Ji nejmilejší? Beze vši pochyby název, jímž ji ve svém evangeliu označuje její duchovní syn — název »Matka Ježíšova« — A potom? Nevím, zda příliš pochybím, když mezi oslovení jí nejmilejší zařadím název Královna srdcí — Svědčí totiž o tom, že se jí dostává toho, čeho nejtíže nabýt, co na světě nejvzácnějšího, nejprchavějšího, nejtoužebnějšího, nejdražšího — totiž lásky lidského srdce. V kapitole o Králi srdcí jsem o tom mluvil (Pod korouhví K.) — a co tam řečeno o božském Spasiteli, platí do jisté míry i o jeho Matce — takže i v tom ohledu jest jeho důstojnou společnicí. Jako on má i ona lásku všech — lásku všech čistých, ušlechtilých, vznešených srdcí — všech ideálně smýšlejících srdcí —

Královna srdcí — Zdaž i Královna tvého srdce?...

Maria a ty — — Rozezvučí její svaté jméno nejskrytější struny tvého srdce jako vánek aeolskou harfu, či zůstane lhostejným? Pak nevím, hoří-li tvé srdce opravdovou láskou k jejímu Synu! Plane-li však žárem čisté lásky k němu, není možno, aby bylo chladné vůči Marii —

Maria a ty — — Možná, že v tomto slově jediném obsažen tvůj věčný osud... Tvá věčnost, šťastná nebo nešťastná, závisí možná na tom, jaký je tvůj vztah k nejsvětější Panně... »Ve mně všelká naděje života... Kdo ke mně lne, život věčný obdrží... Kdo mne nalezne, nalezne život a obdrží spasení od Hospodina; kdo však pohrdá mnou, bezectným bude, a kdo mne nenávidí, propadne smrti...«

Maria a ty — — Maria v nebesích, ty ještě na zemi, ale na cestě k ní. Maria mezi anděly v nebeské slávě, ty mezi divou zvěří v údolí sáz, ale s nadějí ve shledání s ní. Maria Královna ve vlasti, ty poutník v cizině, spěješ však k ní. Maria ve věčné radosti, ty zatím v křížích a žalosti, ale pln důvěry, že přijdeš k ní — tam, kde už nebude pláče ni zármutku. Maria u cíle, ty ještě na pouti, leč i tvé putování skončí, prozatím však tvé vyhnanství ti ozařuje tvá hvězda mořská —

Maria a ty — —

Maria, naše hvězda — —

Maria, příčina naší radosti — —

Maria, nepokálený, veskrze dokonalý a krásný ideál mladistvých duší — —

Maria, Královna čistých srdcí — —

María, Neposkvrněná, nejkrásnější — —

Uzavírám své chvály mariánské prosbou, připisovanou jejímu velikému ctíteli, sv. Petru Damiánskému (str. 62):

**P o ž e h n a n á, požehnej zpívajícím tobě,
aby tebe slavili, Panno, v každé době;
lásku k tobě rozněť v nich, by ti byli k zdobě,
prospívali ve ctnostech, odolali zlobě.**

**T y j s i m e z i ž e n a m i jediná a pravá
Matka toho, jemuž čest nebes dvorstvo vzdává;
láskou věčnou blaží tě, jemuž věčná sláva,
tvá, ó plná milosti, chvála neustává.**

**P o ž e h n a n ý věčný Bůh, mocný Tvůrce všeho,
v početí tě posvětil, chránil hříchu zlého;
požehnán buď na věky p l o d ž í v o t a tvého,
vonný výkvět jediný lůna panenského.**

**T v é h o lůna rajský plod útěchy jest pramen,
věčný život zjednal nám tvojí lásky plamen;
k němu cestu naši věď — s ním kdo obeznámen,
žítí bude blaženě věky věkův. Amen.**

OPRAVY A DOPLŇKY.

(Opravujeme jen hrubší tiskové chyby a větší nedopatření; první číslo — tučné — znamená stranu, druhé odstavce, číslo v závorce řádek.)

I. díl.

- 9, 3 (10): pozoruje-li.
 11, 1 (10): plnosti časů.
 15, 3 (posl.): deificationis.
 17, 3: O nutnosti stvoření, ať fyzické ať morální, nemůže být ani řeči.
 22, 2 (14): ... tak neskonale dražší a nade všechny tvory milý byl Nejvyššímu jeho vtělený Syn...
 34, 1. První náhled, zvaný skotistický... má od dob sv. Františka Sal. († 1622) vždy více zastánců — mezi nimi i největšího theologa doby potridentské Suarez († 1617). Zastávali ho i dominikáni sv. Albert Vel., učitel sv. Tomáše, a Ambrosius Catharinus (rodným jménem Lancelotus Politus, † 1553).
 44, 1 (posl.): nám místo mu.
 53: Preuss, tupitel Neposkvrněného Početí, byl 8. prosince 1868 zbaven profesury a za tři léta, 8. prosince 1871 se musil vzdát profesury v St. Louis; vyznání víry složil 26. ledna 1872, votivní tabule byla zasazena v chrámě Panny Marie Vítězné v St. Louis 8. prosince 1872.
 68, 1 (3): že se přec obě pohlaví i duševně od sebe do jisté míry liší.
 69, 1 (5): snad, forte, v řeckém textu (α ν) nemá tak silný význam.
 4 (9): pokušením.
 73, 2 (3): je místo jej.
 74, 1 (posl.) Venantius Fortunatus místo Prudentius.
 77, 2 (1): pomíneme (m. pomine).
 81, 3 (2): jak vůbec tvor od něho vzdálen být může.
 83, 3 (posl.): Venantius Fortunatus.
 88, 1 (dole): vítěz (místo císař).
 116, 1 (dole): v plnost (místo plnosti).
 146, 2: zaslíbení (m. zalíbení).
 149, 2 (10): Judský král.
 151, 3 (4): Isaiášova předpověď.
 (5): její význam.
 160, 3 (dole): Eviných.
 170, 2 (8): ponechal (m. ponechal-li).
 171, 2 (8): nepohlčena... její vlny...
 186, 3. ř. zdola: pahorku C., ozdobenému vilami.
 200, posl. (1): stvořený.
 214, 2 (3): milosti (m. milost).
 244, 5 (8): také (m. tak).
 256, pozn. (2): Štýru (Steier).
 262, 2 (7): ex opere operato.
 263, 2 (2): si (m. se).
 267, 4 (1): byzantské (místo tyranské).
 277, pozn. 5 doplň: »Dnes je tamější rozkolníci popírají!«
 278, pozn. 7 doplň: »Tuto konstituci potvrdil Alexander VI. roku 1502 proti těm, kteří se pokoušeli zbavit ji účinnosti.«
 279, 2 (6): u Pavla V. († 1621); slova »bývalého...« nutno škrtnout.
 3 (9): rozptýlí.
 4 (2): asi za 20 let...
 280, 1. odst., doplň: »Pius V., jenž zrušil mnoho svátků mariánských, svátek Neposkvrněného Početí nejen ponechal, nýbrž i ustanovil, aby byl slaven po celé církvi, ve všech diecésích a ode všech řádů. — Prozatím zůstal všedním dnem.«
 281, 1 (11): bude hájit (m. nebude).
 293, 3 (10): novověký osvícenský básník...
 301, 2 (10): slovo andělovo (Lk 1. 14)...
 302, pozn.: Grisarovo.
 308, posl.: Ct. Marie... Ciudad.
 319, 1 (6): nebo modlitbu před stolem.
 331, 4 (7): osvícenských...
 342, 1 (dole): jako dítky pohádce.
 348, pozn., doplň: »Nazaretské ženy jsou velmi půvabné; jejich krása, kterou zastíňují krásy

všech dcer judských, jest darem Marie Panny.» (Mučedník Antonius, Itinerarium 5.)

349, 3 (dole): **sv.** Panny.

352, pozn.: **Nikomédský**... Jan prohlašuje, že základem díla spásy a pravdy sv. víry jest věčně tajemství vtělení.

362, 3 (3): nic náhodnějšiho.

363, 3 (4): **milostí** (m. milostí).

371, 2 (6): vyvolená, aby obdržela...

7 (11): Kde **vládla** kletba...

377, 1. ř.: **1830** místo 1930.

378, 2 (5): **Justin**, společník sv. Jana... Doplně odstavec: »V žalářil«

380, 1 (3): lidstvo **bude** zachráněno.

389, 2 (posl.): 1 **Kr**

II. díl.

Některé chyby zaviněny při tisku nedostí dbalým zacházením se schválenou a opravenou sazbou, jak jsem zjistil srovnáváním vytištěné knihy s poslední korekturou; na př. na titulním listě **rozuměli** (m. rozuměl), nebo nesignifikační chyba na str.

9, 2 (zaviněná přeházením slov); správně bylo v rukopise i korektuře: »Zahledím se k nebi. Nad hlavou jasná třpyticí hvězda — Jupiter. Deset měsíčků krouží kolem něho, tedy celá soustava oběžnic. Představ si zemi jako hrášek, pak jest Jupiter jako menší meloun. Tisíc zeměkoulí bys z něho vyrobil. Ale tento velikán jest jen bratříček náš země atd.

9, 4 předposl.: než měsíc **od** země.

10, 4 (dole): **řídí** m. vládí; živoučích.

11, 1 (3): **třiceti**.

13, 3 (4): neozdobil **ji** (m. ho).

17, pozn.: possessio.

pozn. (16): **a mezi Maríí**, jež byla...

19, 1 (dole): byla by dítkem Božím aspoň Marla...

Syna ve své lůno pojala...

20, pozn.: oděná **sluncem**, a na hlavě **její**...

21, pozn. (1): zobrazuje-li **se**.

24 pozn. (předposl.): mateřství **samo** (m. samu Marii P.)

27, 1 (10): za Jordán.

2 (1): Uslyšíme ještě... (III. 91.)

28, 3 (posl.): Jan **Damašský**.

29, pozn.: c'est (m. cest).

31, pozn. 8, místo kap. 39 čti **III. kap. 9**.

36, 2 (2): 40.000 (m. 4000).

3: Homilie sv. Prokla se sice obírá Zvěstováním Panny Marie, ale vážní autoři se domnívají, že jde o jakýsi velký svátek Matky Boží, nám neznámý, jenž se tehdy v orientě slavil jakožto »slavný den« přesvaté Panny. Ono kázání bylo prosloveno r. 428 nebo 429. — Totéž platí o homilii sv. Petra Chrysologa († 450) — viz III. 138 n. Nejde tedy o náš svátek Zvěstování; první zaručenou jistotu o jeho slavení na východě nám podává teprve homilie sv. Sofronia Jerusalemského († 638). Nutno tedy opravit slova posledního odstavce str. 36; nevyskytuje se na západě »značně později« než na východě! Toledský sněm X. r. 656 o něm mluví jako o svátku velmi rozšířeném, nařizuje, aby se slavil s nádherou co největší (habeatur celeberrimus et praeclarus), a své nařízení, aby byl přenesen na den 18. prosince (týden před Narozením Páně) ospravedlňuje tím, že toho dne slaven »i v jiných zemích, od nás velmi vzdálených«. Protože sněm svátek nezavedl, patrně, že se slavil už dávno před stol. 7., jistě již ve stol. 6. Že by však na východě se začal slavít až po r. 600? Vždyť skoro všechny starobylé svátky Marie Panny vznikly tam! Krom toho při volném tempu tehdejšího života nestačilo jen něco málo desetiletí, aby liturgická novota zevšeobecněla po celé církvi, od Cařihradu až k Toledu! — Svátek Očekávání (18. prosince), nazývaný též »Sta M. de O« (adventní ant. O, začínaly v prvních nešporách svátku), byl od Španělů pokládán za národní

- svátek, kard. Ximenes toho dne r. 1499 pokřtil přes 3000 Maurů.
- 37**, 1 (3): Armeni slavili Zvěstování P. M. . . .
- (5) **šestou** neděli adventní (liturgie sv. Ambrože má **šest** nedělí adv.).
- 41** (předposl.): škrtni »že«.
- 47**, 1 (4): viz III., kap. 5. a 6.
- 2 (7): jsme **o tom** slyšeli . . .
- (9): **vykoupil** (m. vykoupila).
- 50**, 2: Akta provinční synody v Le Mans r. 1247 mluví sice o svátku Navštívení P. M., ale vážní autoři se domnívají, že ono místo bylo teprve později do aktů vloženo; pak by ovšem příslušela františkánům čest, že ho první slavili, a že z jejich řádu se rozšířil do celé církve. — Někde byl slaven s oktávou, s vigilií, jako svátek 1. třídy též v ambrosiánské liturgii, ve Špýru »se stejnou slavností jako svátek Božího Těla«.
- 64**, (3. zdola): **Písmě** sv.
- 65**, 1. doplň: Orientálec mocné hnutí mysli rád projevuje (improvisovaným) zpěvem; viz Písmo sv. S. Zákona! Zpěv Mariin, Mojžíšův, Debořin, Annin, Davidův 2 Kr 1 a 22, Juditin, Tobášův atd. Několik myšlenek jim dostačí, aby vytvořili báseň.
- 65**, pozn. Zapomenuto na přeseň Juditinu — tedy **čtyřl** . . . I ona děkuje za vysvobození národa z rukou nepřátel.
- 67**, (6. zdola): Nietzsche.
- 71**, 1 (4): **O** biskupy.
- 3 (8): **Nanebevzetí P. M.**
- 72**, 1 (2): **veršů** (m. veršům).
- 76**, 1 (předposl.): **neustálé** (m. neustále).
- 94**, 1 (2): **omlouvát** (m. obhajovat).
- 106**, 2 (2): Konečně **naděje v** brzké shledání.
- 116**, pozn.: Willam.
- 117**, 1 (2): na východním pahorku (**po své levici**) rozeznává . . .
- 125**, 1 (2): **komonstvo** (m. komonstva).
- (3): **odsuzuje** (m. odsuzujeme).
- 126**, 3 (1): r. **680** (místo 68).
- 127**, pozn. dole: jehlici ve zka-

deřených vlasech . . .

- 129**, doplněk kapitoly. Bludař Marcion: »Odstraňte tyto potupné plénky a jesle, nedůstojné Boha, jehož uctívám.« Tertullián mu odpovídá: »Nic není Boha tak důstojno jako spasit člověka, šlapat po naší pomílející nádhře a pokládat ji za nedůstojnou sebe i svých věrných.« (Adv. Marc. 2. 27.) Apokryfní »evangelium Matoušovo« k. 13. a Arabské evangelium dětství Kristova k. 3. přif: »Když Maria vstoupila do jeskyně — ihned ji ozářilo jasné světlo — poletovalo tam množství andělů, hvězdy se zastavovaly, aby hleděly na božské dítko a ozářovaly je svými milými paprsky . . .«
- 133**, 5 (7): **myriady** (m. mariady).
- 134**, verše: Ježíškovým.
- 143**, 2 (7): Memnonových (místo Memmonových).
- 145**, 1 (15): **východě** (m. výhodě).
- 2 (4 zdola): **Leviovy** (m. Levi-vovy).
- 149**, 1 (4 zdola): ani **na** vydání . . .
- 157**, 2 (6): Jakub **při shledání s Josefem** plesal . . .
- 160**, 2 (1): **obětující**.
- 163**, 1 (3): **nýbrž k** rozdvojení . . .
- 171** (7 zdola): **Která jména** čteš.
- 180**, (3 zdola): se Silvia **ne zmiňuje** (m. již zmiňuje).
- 3 (11): pro **Jerusalem** (m. Alexandrii). Máme pro Jerusalem svědectví i od kněze Hesychia († 433). Homilie sv. Cyrila Jer. pokládá se nyní za nepravou.
- 181**, 1: Ony očistné obřady se konaly v únoru proto, že byl posledním měsícem v roce; tedy smír za hříchy uplynulého roku. U židů byl naopak den smíru na začátku nového roku (10. Tišri, měsíc podzimní rovnodennosti). — Luperkalie . . . Slova »v noci s hořícími pochodněmi« jsou omyl.
- 2 (4): **Krétský** (m. Květský).
- (9): Sergius I. svátek nezavedl, nýbrž zorganizoval sváteční průvod.
- 182**, 1 a **183**, posl.: Domněnka, že mudrci pocházeli z Persie,

má oporu i v tom, že na malbách v katakombách jsou vždy zobrazení v **perském** oděvu: vysoké čepice, suknice kol boků přepásané, plášť na zad ohnutý, úzké perské střevíce. — Jména Kašpar, Melichar a Baltazar má po první sv. Beda Cti-hodný († 735).

197, 3 (dole): **se** své obuvi...

205, k 1. odstavci: Macrobius, římský spisovatel žijící kolem r. 400, podle všeho pohan, sděluje (Saturnalia): »Když císař Augustus slyšel, že mezi dvouletými dětmi, jež dal Herodes v Syrii utratit, byl i jeho syn...« V tom jest ovšem omyl — Antipater, Herodův syn od něho popravený, byl již dospělý. Krom toho je toto svědectví příliš pozdní.

206, 3 (4 zdola): Sulla, Galerius.

210, 1 (7): muky mučedníků vzmužovaly příkladem **ty**, kteří...

221, 2. Lukáš psal sice řecky, ale ale o řečtině platí do jisté míry totéž, co v textu řečeno, nehledě k tomu, že výrok krajanů božského Spasitele uvádí **do-slova**.

222: Marie Kleofášova nazývána »sestrou« Panny Marie. V textu pravíme »sestřenice« — není pravděpodobné, že by v téže rodině dvě dcery měly totéž jméno (Maria), ač se to tehdy tu a tam stávalo. Někteří pokládají Marii Kleofášovou za příbuznou (sestru) sv. Josefa, takže by byla švekrů Matky Boží. Možné to sice jest, ale zdá se méně pravděpodobné, a ještě méně se nám zamlouvá (ojedinělý) názor, že byla nevlastní sestrou Panny Marie.

223, posl. K vůli úplnosti připojujeme ještě tyto autority z doby přednické: **Aristides** (Apologie podaná Hadrianovi r. 125), Abekiros, biskup hieropolský (viz I. 105 n), Hippolyt († 235, bez ustání »sv. Panna«), Kliment Alexandrijský († asi 217; Stromat. 7.), Řehoř Divotvorce (†

270). — Apočryfů neuvádíme, ač jsou nepopíratelným svědectvím, že víra v panenství Matky Boží byla tehdy (stol. I. II. III.) všeobecně rozšířena.

231, 2 (posl.): **věčnosti** (m. vděčnosti).

237, 1 (dole): Tu **vskočila** k ní...

241, 2 (8—9): **bohyně** (m. bohy).

252, 2 (5): **pobývá** (m. nepobývá).

263, 2 (8): **pojilo**.

264 (4 zdola): Sunamem.

265, 2: druhá zastávka na pouti (nocleh) byla u Sichemu.

268, 3 (6): kus **cesty**.

274, 3 (1): **sebevědomí** (m. svědomí).

281, 1 (4): požehnání nebes.

285 (3 zdola): **v** práci.

289 dole: první škola (přísná) byla Šammaiova, druhá (laxní) Hillelova.

302, 1 (7): Mt 13, 55.

310, 2 (4): Bude-li tak **kdo** činit.

(7): **doplňuje** (m. doplňuje).

(9): projevovaly (**ctností**)...

314, 2 (9): veselím.

320, 4 (3): Nathanaelovi.

345, 2 (dole): ženy, které kráčely **s** ní.

352 (2. zdola): **mučedníci** (m. **mučedníci**).

358, pozn. (8): a **jako té**...

(11): Jiří **Nikoméd**.

359 (3. zdola): **krásný** v zahradě.

368 (4. zdola): V. **první** si...

369, 3 (dole): **unkcí** (m. funkcí).

382, 2 (9): síly **toho**, kdo...

383 (5. zdola): a **vše**, načkoli...

391, 2 (dole): Amadeus Lausannský.

408, 3 — omyl; t. zv. »jehly Kleopatřiny« byly dva obelisky, jež stávaly sice před chrámem boha slunce v Heliopoli, ale od Kl. dopraveny do Alexandrie asi r. 22. před K.; dnes jest jeden v Londýně, druhý v **New Yorku**. Tyto dva obelisky sv. Panna vidět nemohla; nebyly však jediné, jež v Egyptě byly.

414, 1 (1): vzrostl.

420 (9 zdola): **Epiphanius**.

REJSTŘÍK.

V tomto generálním rejstříku k celému dílu označují tučné číslice **(1, 2, 3)** svazky.

Obsahuje i příklady, avšak obvykle nutno je hledat pod věčným záhlavím (Pomocnice, Utrpení, Legendy, Příroda), jelikož osoby a místa méně známá nejsou uvedena.

Jedná-li o věci celá stať, uvádíme obvykle jen **první** stránku; na př. Poesie mariánská **3**, 167 znamená: díl 3., str. 167 a další.

- Abaelard **3**, 279, 286, 291
 Abekiros **1**, 105 n
 Adam v. Hřích
 legenda **1**, 144
 Adam a S. Victore **2**, 133, 256; **3**, 15, 195 n
 Adamastor **2**, 255
 Adamus Perseniae **2**, 359
 Adléta sv. **1**, 385
 Agave **1**, 168
 Achtermann **3**, 212
 Ain Karim **2**, 38
 Alanus de Rupe **3**, 158
 de Insulis **3**, 195
 Albano **1**, 130
 Albert Vel. **1**, 203, 276, 355; **2**, 56, 352, 381; **3**, 9
 Albigenští **2**, 84
 Alexander VII. **1**, 280
 Alfons Lig. **1**, 389; **3**, 64, 80, 229
 II. Kastilský **3**, 53
 VI. **3**, 199
 X. **3**, 142
 Alhambra **1**, 138
 Alpy **1**, 212
 Alžběta Durynská **2**, 300; **3**, 295
 Zachariášova v. Navšt.
 Alžír **1**, 294
 Amadeus Lausannský **1**, 188, 391; **3**, 153
 Savojský **3**, 179
 Amazonka **1**, 14, 229
 Ambros **1**, 233
 Ambrož **1**, 253, 269, 325, 390; **2**, 220, 224; **3**, 191
 Amerikanismus **3**, 250, 283
 Ampère **2**, 247
 Amundsen **1**, 309
 Anděl Páně: vznik atd. **3**, 154 nn; příklady **1**, 359-61, 368, 377
 Anna **1**, 308; **2**, 24
 Anselm **1**, 126; **2**, 112, 225, 228, 241
 Antidikomarianité **2**, 220
 Antverpy **3**, 213
 Apokryfy **2**, 395, 398
 Arbol de la n. t. **1**, 146
 Arenberg **3**, 214
 Archa Noemova **1**, 156, 161
 úmluvy **1**, 163
 Architektura v. Chrámý
 Ariáni **2**, 340
 Arthofer **1**, 256
 Astronomie **1**, 18, 127; **2**, 9
 Atanáš **1**, 342; **2**, 215
 Athéna **2**, 242
 Athény **2**, 69
 Atlantis **1**, 243
 Augustin **1**, 40, 70, 101, 270, 331, 351; **2**, 56, 137, 189, 215, 226; **3**, 99
 Ave **1**, 362, 369, 373; **3**, 151
 Bandora **3**, 169
 Baronius **2**, 56, 395
 Barrande **2**, 211
 Bartmann **3**, 230
 Bartolomeo **1**, 14
 Basil **2**, 219
 Bazin René **2**, 95
 Básnictví v. Poesie
 Beda **2**, 95, 339
 Benátky **1**, 361; **3**, 82, 116, 122, 126, 213
 Biergerová **1**, 367
 Bernard **1**, 37, 49, 174, 273, 326, 375, 389, 398; **2**, 120, 125, 126, 140, 141, 210, 217, 356, 420; **3**, 23, 46, 49, 63, 67, 96
 Bernardin S. **1**, 241, 313; **2**, 140, 153, 354
 Betlem **2**, 114 nn; **3**, 168, 229, 256; **3**, 288
 Bezhříšnost M. **1**, 81, 238
 Biarrice **1**, 283; **3**, 213
 Bickel **1**, 269¹¹
 Bitva zlatých ostruh **3**, 54
 Bohopocta **3**, 107, 244 n
 Bohosloví **1**, 260
Bolestná M. P.:
 bolesti P. M.: první **2**, 172; **3**, 258 n; druhá v. Egypt, třetí v. Ztráta; čtvrtá **2**, 341; pátá v. Golgota; šestá **2**, 360; sedmá **2**, 375
 důvody **2**, 377
 útěcha **2**, 367, 372
 vzor **2**, 369, 382; **3**, 290
 zástupkyně lidstva **2**, 278
 Boleynová **3**, 28
 Bologna **3**, 213
 Bonaventura **1**, 40, 123, 277, 355; **2**, 357, 359, 364, 382-4; **3**, 195, 197, 291, 2974
 Bonosus **2**, 220
 Boží Moudrosti chrám **1**, 61
 Brána Ezech. **1**, 163
 nebeská **3**, 52
 Bratři Ježíšovi **2**, 221
 Bretagne **2**, 59
 Buenos Aires **1**, 246
 Byzantské umění **3**, 205
 Calderon **1**, 257; **3**, 118, 199 nn, 283
 Camoëns **2**, 255
 Capitaniová **2**, 71
 Caracas **3**, 61
 Caruana **3**, 151, 259
 Cařihrad **1**, 88, 267; **3**, 204, 215²
 Cerinth **2**, 220
 Cesta k Alžbětě **2**, 43
 do Betlema **2**, 110
 křížová **2**, 342
 v. Egypt

- Ceylon **2**, 260
 Cicero **3**, 290
 Cíl člověka **1**, 406
 Církev **3**, 41, 94
 Cleveland **3**, 60
 Cohen **2**, 280; **3**, 87, 262¹
 Condé **2**, 150
 Corneille **2**, 97
 Corfiz **2**, 304
 Correggio **1**, 224
 Ctnosti M. **3**, 111, 232
 božské **3**, 244
 mravní **3**, 244, 249
 Cyril Alex. **2**, 34

 Čenstochov **2**, 258
 Četba **2**, 249; **3**, 248
 Čína **2**, 61, 247; **3**, 133, 147
 Čistota M. v. Panenství
Čistota **1**, 293, 345; **2**, 252;
 3, 12, 83, 265, 310, 316
 a úcta k M. **2**, 243, 324,
 3, 83, 113, 121, 268-9
 boje o č. **1**, 333; **2**, 236nn;
 255nn
 boj pekla proti č. **2**, 250
 záchrana **2**, 243, 324; **3**,
 86, 113

 Dalbergová **3**, 294
 Dámský mír **2**, 109
 Daniel **2**, 418
 Dánsko **1**, 154; **2**, 263
 Dante **1**, 50, 203, 332, 347,
 365; **3**, 51, 56, 222
 Darius **2**, 368
 Davidův rod **1**, 173, 307,
 358
 Dcera Boha Otce **1**, 57
 Dědičný hřích v. Hřích
 Definování **1**, 261
 Descartes **1**, 410
 Dělství M. **1**, 320
 Diaz **2**, 111, 255; **3**, 9
 Dletmaršové **1**, 89
 Dietlein **1**, 153; **2**, 317
 Dionisi **3**, 143
 Dionysius Kartus. **1**, 6, 181¹,
 203, 316, 389; **2**, 241, 298
 Dítky **2**, 290
 Dívky **1**, 130-5, 305; **2**, 253;
 3, 310; v Čist., Panen.
 Dogma **1**, 261; **3**, 20,³ 21,
 104¹
 Dolci **3**, 55

 Dominik **1**, 374
 Donese **3**, 143
 Dostojevský **3**, 41
 Draper **1**, 270¹²; **2**, 35¹²;
 3, 127
 Druidi **1**, 140
 Družiny mar. **1**, 294-7; **3**,
 135, 181
 Duha **1**, 79
 Noemova **1**, 162
 Duch sv. v. Maria
 Duchovní čtení **3**, 248
 Dům sv. Rodiny **1**, 349 (ne-
 přenesen do Lorety, jak
 legenda vypravuje!)
 Dům zlatý **1**, 163, 392
 Duns Scotus **1**, 274; **3**, 234¹
 Duše M. v. Krása
 Důvěra v Boha **3**, 236, 252
 M. v Boha v. Odevzdanost
 naše k M. **1**, 48; v. Pomoc-
 nice, Prostřednice atd.
 Dvanáctiletý Ježíš v chrá-
 mě: pouť **2**, 268; ztráta **2**,
 267; nalezení **2**, 271; vý-
 znam tajemství **2**, 274
 Dyherrn **1**, 116

 Eadmer **1**, 127, 173, 328,
 398; **2**, 357
 Ebionité **2**, 220
 Edenhall **1**, 71
 Edmund Cant. **2**, 259;
 Kamp. **2**, 91; **3**, 276
 Eduard III. **3**, 158
 Efeský sněm **2**, 33, 74; **3**,
 128—130
 Efesus **2**, 394; **3**, 24
 Efrém **1**, 33, 74, 101, 269;
 2, 128, 212, 229; **3**, 188
 Egoismus **2**, 150, **3**, 28
 Egypt **2**, 140-3, 196-9, 206-8,
 408, 414; **3**, 230, 253, 258
 Einsiedeln **2**, 396; **3**, 167
 Emancipace **1**, 134
 Emmanuel **1**, 149
 Epifanius **2**, 220; **3**, 24, 245
 Esch **1**, 156, 295; **2**, 254; **3**,
 114
 Eucharistie **2**, 135, 202
 a M. **2**, 46, 392; **3**, 123
 Eva v. Maria, Hřích
 Faust **3**, 267
 Felicitv chrám **1**, 246

 Fénelon **3**, 249, 259
 Ferdinand VII. **2**, 148
 Filip Aug. **2**, 246
 Maced. **2**, 21
 Neri **3**, 142
 Filipiny **3**, 175
 Florencie **1**, 186, 348
 Fontgalland **1**, 406
 Fourvière **3**, 216
 František Ass. **2**, 89, 127
 Xav. **2**, 381
 Františka Chant. **2**, 300, 372
 Frýburk **1**, 294; **3**, 182
 Fulbert (Chartres) **1**, 251;
 2, 217, 310

 Gabriel **1**, 354
 Galveston **3**, 114
 Garde, N. D., **1**, 282
 Gelimer **3**, 71
 Geologie **1**, 243, 259
 Géramb **3**, 41
 Gerazim **1**, 121
 Germán **1**, 108; **3**, 22, 72
 Germána **3**, 298
 Gerson **1**, 208
 Goethe **2**, 249
 Golgota **2**, 350; **3**, 101, 168,
 263
 Granada **1**, 89; **3**, 32
 Grignon **1**, 251; **2**, 371
 Guadalupe **3**, 75
 Guerricus **1**, 375
 Guizot **3**, 250
 Guyonová **2**, 293

 Hammerstein **3**, 151
 Havaj **2**, 234
 Helvidius **2**, 220
 Henrietta, manž. Karla I.,
 2, 348, 374
 Henselová **2**, 359
 Hermanová **1**, 319
 Herodes Antipas **2**, 415
 Ukrut. **2**, 187, 204, 409
 Hildebert **1**, 110
 Himalaja **3**, 216
 Hodinky mar. **3**, 162⁶
 Holubice Noemova **1**, 162
 Homér **1**, 340⁶; **3**, 186²
 Horác **2**, 74
 Horlivost u víře **2**, 263
 Hostýn **1**, 94, 178; **2**, 9, 96;
 3, 28, 138, 168, 172, 173,
 184

- Hřích **1**, 128
 dědičný **1**, 76, 190
 prarodičů **1**, 67 nn
 Humboldt **2**, 149
 Hurter **1**, 129
 Hvězda jltřní **1**, 180, 182
 králů z východu **2**, 182, 191
 mořská **1**, 256, 311
 Hyperdulla **2**, 23; **3**, 107

 Chanel **3**, 181
 Charita **3**, 55, 302, 306
 Chartres **1**, 145; **3**, 170
 Chicago **1**, 119
 Chrám jerus. **1**, 199; **2**, 155
 Chrám M. **3**, 15, 215 nn
 Chronologie evang. **2**, 409
 Chudoba M. **2**, 179, 201; **3**, 297, 300
 Chvalozpěv M. v. Magníf. Simeonův **2**, 157

 Iberové **2**, 70
 Ideál **1**, 246-8, 254
 Ignác Ant. **1**, 337
 Loy. **2**, 71, 109; **3**, 170
 Ildefons **1**, 354; **2**, 254; **3**, 276; 152, 170
 Indie **3**, 87, 91, 169
 Inistare **2**, 325
 Irenej **1**, 99
 Isabella (král.) **2**, 246; **3**, 32
 Isaiáš **1**, 148
 Island **1**, 227
 Isolla Bella **3**, 81

 Jakub v. Nisib., Sarug
 Jan Damaš. **1**, 301, 352; **3**, 23
 Křt. **2**, 307
 Zlatoústý **2**, 184, 189, 190, 196, 200; **3**, 314
 Janov **3**, 213
 Jansenisté **3**, 107
 Japonsko **1**, 142, 254; **2**, 27; **3**, 90
 Jeremiáš **1**, 155; **2**, 360
 Jeroným **1**, 311; **2**, 219, 220; **3**, 315
 Jerusaleml v. Chrám, Narození M.
 Jeskyně narození **2**, 115, 117
 Ježíš v. Kristus
- Jindřich I. **1**, 388
 VIII. **2**, 149
 Plavec **2**, 238
 Jindřiška v. Henr.
 Jinoši **1**, 156, 256, 258, 324; **3**, 319; v. Čist., Ideál
 Jiří Nikom. **1**, 272, 298; **2**, 217, 357, 387
 Jitřenka v. Hvězda j.
 Jméno M. **1**, 309
 Joachim **1**, 307
 Joana Chant. v. Frant.
 Navarská **3**, 54
 Joao II. **2**, 374
 Jørgensen **2**, 46
 Josef **1**, 210, 336; panlc **2**, 3024; pochybnosti **2**, 96; **3**, 256; smrt **2**, 301; **3**, 258; víra **2**, 196
 Josef Hymnograf **1**, 195; **3**, 194
 Jovinián **2**, 220
 Jungnickel **3**, 85
 Justin sv. **1**, 98; **2**, 223; **3**, 129
 druh Kapistr. **1**, 378
 Juvenkus **3**, 191

 Kajčnost **3**, 301
 Kalksburg **1**, 297
 Kalvarie v. Golgota
 Kána **2**, 311; **3**, 230, 236, 306
 Karel I. **2**, 348
 III. **2**, 159
 V. **2**, 66, 109
 VIII. **1**, 51
 XIII. **3**, 238
 Borom. **3**, 126
 Karpaty **3**, 110
 Katakomy v. Orant.
 Keppler **1**, 125
 Keř hořící **1**, 162
 Klanění v. Bohopocta
 Klášter v. Povol., Rodiče
 Kleisthenes **1**, 54
 Klug **2**, 371
 Kollyridiánky **2**, 220; **3**, 245
 Kolumbus **1**, 14, 302; **2**, 93
 Kongresy mar. **3**, 182
 Konrád sv. **2**, 195, 396
 Saský **1**, 200, 313
 Würzb. **3**, 198
 I. (král) **2**, 148
 Konvertité **1**, 53, 119, 129, 206, 367, 397; **3**, 83, 112, 151
 Koptové **3**, 149
 Kornelia **2**, 22
 Korunovace M. v nebi **3**, 29
 soch M. **1**, 64; **3**, 28, 183
 Kosmické písně **2**, 383
 Kounic **2**, 80
 Králové z východu v. Magové
 Královna M. **1**, 62; **3**, 32
 apoštolů **2**, 390; **3**, 97
 míru **1**, 109; **3**, 53, 156
 mučedníků **2**, 252; **3**, 289
 patriarchů **1**, 147, 169-72
 proroků **2**, 70—74
 všech svatých **1**, 62; **3**, 29
 vyznavačů v. víra
 Krása **3**, 187
 M. **1**, 21, 55, 201-5, 215, 224, 249; **3**, 111
 Kristián IV. **2**, 304
 Kristina Š. **1**, 206
 Kristus v. Mateřství, Naroz., Obět., Utrp., Žena atd.
 největší otázka světa **2**, 165
 prostředník **3**, 45
 příchod **1**, 350
 slunce **2**, 399
 znamení odporu **2**, 161
 Kröna u **1**, 51,
 Křest **3**, 99
 Kříž v. Golg.
 černochův **1**, 281 pozn.
 triumf **2**, 84
 Křížová cesta **2**, 344
 Kult **3**, 106, 124, 244
 Kurseong **3**, 217

 Lacordaire **3**, 316
 Lago Maggiore **3**, 81
 Lalomia **3**, 144
 Lämmer **1**, 129
 Lásky **3**, 238, 252, 302
 Boží k M. **1**, 369, 384; **2**, 39
 M. k Bohu **1**, 329, 384; **2**, 39; **3**, 9, 240
 M. k Ježíšovi **2**, 286, 297, 352; **3**, 242
 M. k vlasti **2**, 92
 M. k vykoupěním **2**, 350, 378; **3**, 66, 302

- Legendy: **1**, 51, 93, 144;
2, 325; **3**, 26, 27, 69, 83,
 139, 280
 Lenau **2**, 67; **3**, 40
 Leonardo da V. **1**, 54
 Lepanto **1**, 89; **3**, 159
 Letnice v. Duch sv.
 Lev Vel. **2**, 122, 209
 XIII. **3**, 64
 Lima **1**, 64
 Linné **1**, 124
 Litanie **3**, 163
 Loreť. **3**, 164 nn
 mar. **3**, 163 nn
 soukr. **3**, 1657
 Literatura **2**, 249; **3**, 19916;
 20118
 Liturgie **2**, 4001; **3**, 127, 152
 (v. Úcta)
 a Maria **2**, 404;
 idea světla **2**, 299
 Locarno **3**, 217
 Lope de Vega **1**, 218; **2**,
 373, 382; **3**, 283
 Ludvík XI. **2**, 253
 XIV. **1**, 366; **2**, 150; **3**, 247
 XV. **1**, 183
 XVI. **2**, 299, 342, 374; **3**,
 263
 Fil. **2**, 88
 Lukáš **1**, 357
 »Lukášova P. M.« **3**, 71; 205
 Lurdy **1**, 175, 373; **2**, 50, 74,
 371; **3**, 70, 173, 211, 214
 Lüttwitz **1**, 359
 Lyon **1**, 306; **3**, 216

 Madhu **2**, 260
 Magellan **1**, 299
 Magnifikat **2**, 63—95; **3**,
 246 nn, 284
 aplikace milostí mes. **2**,
 90, 94
 církev světová **2**, 79, 83,
 92
 díkučinění **2**, 91, 93; **3**,
 262, 304
 filosofie dějin **2**, 85
 chvála **2**, 66; **3**, 246
 moudrost **3**, 273
 prorocká píseň **2**, 74
 radost **2**, 67; **3**, 304
 řízení světa **2**, 85
 věčné trvání církve **2**, 75
 vřra M. **3**, 227

 Magové **2**, 182, 414; **3**, 229
 Majetek círk. **1**, 3054
 Májová pobož. **3**, 1326, 141
 Malesherbes **2**, 374
 Malířství **3**, 204
 Manila **1**, 361
 Manoa **2**, 234
 Manzoni **1**, 316
 Manželství **1**, 54; **2**, 101,
 246, 248, 301-4; **3**, 270,
 314; svatojosefské **2**, 103;
 smíšené **2**, 3483; v. Rodina
MARIA
 a bludy **1**, 9015, 290; **2**,
 28, 175-6
 a Bůh Otec **1**, 57
 a církve **3**, 94—97
 a český národ **3**, 129, 132,
 172
 a Duch sv. **1**, 60, 62, 64,
 391; **2**, 231, 390
 a Eucharistie **2**, 46, 392;
3, 863
 a hodina poslední **3**, 77-82
 a Ježíš **1**, 15, 23, 25, 372
2, 14, 283, 327; **3**, 123;
 viz Kána, Mateřství atd.
 a prozřetelnost Boží **1**, 48
 a Trojice nejsv. **1**, 56; **2**,
 229
 Dobrá pastýřka **3**, 61
 druhá Eva **1**, 86, 94, 268,
 376, 404; **3**, 278
 mezník (spona) S. a N. Z.
1, 184
 naděje S. Z. **1**, 155
 oběť Ježíšova a M. **2**, 152,
 172-7
 očekávání v. touha
 poesie v. Poesie
 poslední léta **2**, 393
 prosta hřřchu **1**, 81, 238
 prosta pokušení **1**, 235
 prosta žádostivosti **1**, 231
 skonání **3**, 7
 touha po Mesiáši **2**, 106
 umění v. Umění
 utvrzena v milosti **1**, 236
 veřejné působení J. **2**,
 327; **3**, 285
 v plánu stvoření **1**, 22
 v plánu vykoupění **1**, 46
 vtělení **1**, 32
 vykoupění **1**, 195
 (viz Betlem, Královna,
 Matka, Nep. Poč., Panna,
 Úcta atd.)
 Maria Antoinetta **2**, 80
 Maria Hilf. **3**, 74
 Maria Louisa **3**, 241
 Mariaschein **3**, 2231
 Maria Zell **2**, 41; **3**, 73, 167
Mariánské družiny v. Dru-
 žiny atd.
 Marie Terezie **2**, 93, 245
 Marinus **1**, 256
 Mariologie **1**, 7—10, 410;
3, 1038, 151
 Maronité **3**, 131, 148
 Marseille **1**, 282
 Mateřství v. Matka
 Mataryeh **2**, 414
 Matka Bolestná v. Bol. .
Matka Boží **1**, 11; **3**, 10, 108
 a bludy **1**, 28
 největší milost M. **1**, 22
 význam **1**, 28
Matka dobré rady **3**, 210,
 2114
 milosrdenství **3**, 65, 205,
 307
 naše = vykoupěných
 panenská **2**, 213
 předivná **2**, 11
 přemilá **3**, 205, 2114 (**1**,
 168; **2**, 21; **3**, 85)
 Spasitele v. Pomocnice
 Stvořitele **2**, 11
 ustav. pomoci **3**, 211
 vykoupěných **2**, 355; **3**,
 35, 60, 66, 109, 122
 Matka křesťanská **1**, 117;
2, 293, 350; **3**, 66
 »moderní« **2**, 293; **3**, 66
 touha po m. **3**, 34, 42, 89
 v rodině **3**, 39, 60, 88
 Maurové **1**, 88; **2**, 84
 Maxim Tour. **2**, 355
 Mayové **1**, 140, 145
 Medaile M. **3**, 58, 68, 126,
 218
 Meineckeová **1**, 385
 Meliton **2**, 345
 Memorare **3**, 1626
 Měsíc M. **3**, 143, 149, 159
 Messina **1**, 317
 Mexiko **1**, 146; **3**, 74
 Michael, kaple **2**, 258
 Micheáš **1**, 154
 Michelangelo **1**, 60; **3**, 211

- Milán **2**, 299
 Milosrdenství **3**, 305
 M. **3**, 306
 Milost **1**, 213, 231; **2**, 12, 94; **3**, 282
 Milostiplná **1**, 215, 224, 363
 Milostné obrazy v. Matka dobré rady atd.
 Mince M. **3**, 220
 Misle (příklady) **2**, 113, 127, 263, 323, 326, 385; **3**, 50, 87, 90, 133, 135, 151, 162, 169
 Mládež a M. **1**, 254, 293; **2**, 235-8, 243-9
 Modlitba **2**, 322-5; **3**, 245, 248²
 M. **2**, 297; v. Magnif.
 Monika **3**, 7
 Monserrate **3**, 169
 Mont Blanc **3**, 162
 Mont Marie **3**, 83
 Morus v. Tomáš
 Mostová **1**, 369; **2**, 371; **3**, 141
 Moudrost **3**, 271
 M. **1**, 379, 387; **3**, 272
 Moudrosti kniha **3**, 121²
 Mše sv. **2**, 150
 Münnerstadt **3**, 160
 Mučedníci **3**, 289
 Murillo **3**, 209
 Muzzareli **3**, 145
 Mys dobré n. v. Diaz

 Náboženství a radost **2**, 58
 Nábožnost **3**, 244;
 M. **2**, 179; **3**, 246
 Nadasi **3**, 142
 Naděje (ctnost) **3**, 233 (naše: v. Pomocnice, Orodovnice atd.)
 M. **3**, 234
 Nadpřiroz. v. Krása, Stav
 Nalezení J. **2**, 267
 Nanebevstoupení P. **2**, 388
 Nanebevzetí M. **3**, 14, 18
 řád **3**, 180
 svátek **3**, 16, 112, 138
 Napoleon **2**, 52, 75, 88, 124, 168; **3**, 160
 Narození J. K. **2**, 119, 409, 413; v. Betlem
 M. **1**, 300; svátek **2**, 83, 181; **3**, 136
 Následování M. **3**, 119, 315; v. Vzor
 Naves de Tolosa **2**, 84
 Navštívení M. **2**, 38, 58; svátek **2**, 47, 50; **3**, 135, 227, 253
 Nazaret **1**, 349; **2**, 208, 283, 327; **3**, 164
 Nebe **2**, 106
 Nečistota v. Čist.
 Nelson **3**, 299
 Neomylnost **3**, 101
Neposkrvněné Početí: 1, 80, 183, 192, 213, 246, 364; **2**, 11; **3**, 13, 102
 bludy moderní **1**, 290
 definováno **1**, 285
 dominikáni **1**, 279
 Duns Scotus **1**, 274, 277
 jubileum **1**, 287
 obraz **3**, 209
 okcident **1**, 270, 274
 orient **1**, 263
 sněm basil. a trid. **1**, 278
 středověký spor **1**, 275
 svátek **1**, 272, 280, 282; **3**, 108, 138
 sv. Tomáš Aq. **1**, 276
 Španělsko **1**, 280, 287
 Nestorius **2**, 33
 Nevěra **3**, 84²; 113
 Neviňátka **2**, 205
 Nisibenské písně **1**, 269¹¹
 Nisibenský Jakub **1**, 268
 Noc polární **1**, 179
 Normané **1**, 234

 Oběť **1**, 50; **2**, 146—153; **3**, 107, 294
 Obětování J. K. v. Očišť.
 M. **1**, 322
 Obnovení člověka **1**, 245
 tvorstva **1**, 124, 140, 185
 Obrácení **1**, 176; **2**, 76; **3**, 59; v. Konvert.
 Obrazy M. **2**, 21; **3**, 49, 50, 61, 118, 128, 204, 208³; 210
 milostné **3**, 210
 Ježíška **2**, 21
 Obřezání P. **2**, 138
 O'Connell **3**, 160
 Očišťování M. **2**, 155, 177; **3**, 258
 svátek **2**, 180; **3**, 136-7
 Odevzdanost **2**, 373; **3**, 252, 256¹
 M. **1**, 328, 334-8, 401; **2**, 97, 179, 302, 316; **3**, 253
 Odilo **2**, 177
 O'Donnell **1**, 297
 Ochránkyně **1**, 359; **3**, 68, 73, 91, 117-8, 147
 Okružní divadlo **1**, 120, 297; **3**, 108
 Oldřich Wes. **3**, 198
 Oliva **3**, 65
 Ondřej Krét. **1**, 272, 304; **3**, 22, 194
 Opatrnost v. Prozír.
 Orantky **2**, 77; **3**, 128, 204
 Oranžovník **2**, 213
 Origenes **1**, 276, 363, 377; **2**, 163
 Orinoko **1**, 14, 338
 Orleánská panna **1**, 189; **2**, 89, 296
 Orodovnice **3**, 56, 61; **2**, 316
 Oslava M. v nebi **3**, 30
 na zemi v. Úcta
 Ostatky M. domnělé **3**, 252

 Padulský vrch **1**, 89
 Palermo **3**, 15
 Palma **3**, 16
 Pampelona **2**, 109
 Pandora **1**, 78
 Pán s tebou **1**, 366
Panenství M.:
 a nanebevzetí **3**, 11
 a stará církev **2**, 223
 ctnost **2**, 235; **3**, 267
 důvody **2**, 224
 prosto pokušení **2**, 239
 před početím J. K. **1**, 357, 387; **2**, 214
 při něm **1**, 391; **2**, 215
 po naroz. J. **2**, 218
 slib v. Slíb
 spojeno s mateř. **2**, 213
 vzor **2**, 243; **3**, 269
 Panenství křesťanské **1**, 333; **2**, 237; **3**, 134, 268, 314
 Panna (hrad) **3**, 223
 Paqueron **2**, 246
 Parma **3**, 18, 155
 Paříž **2**, 112; **3**, 69, 71
 Paschasius Radb. **2**, 217

- Passaglia **1**, 262, 284
 Pastýři betl. **2**, 130
 Patronka šťastné smrti **3**, 77-82
 Pavel W. **1**, 35
 Perikles **2**, 347
 Perpetua **2**, 151
 Petavius **1**, 208, 388
 Petr Arg. **1**, 272
 Ctih. **2**, 4015;
 Dam. **1**, 302, 401; **2**, 118, 357; **3**, 62, 140, 152, 1626; 322
 Chrysol. **1**, 342, 353; **2**, 118, 357
 Kansius **3**, 153, 159, 227
 Pietas **3**, 308
 Píseň Šal. **1**, 250
 Písmo sv. **3**, 954
 Písně chrámové **1**, 308; **3**, 202
 Pius VII. **2**, 52, 88, 206
 IX. **1**, 11, 40, 284
 X. **1**, 378; **3**, 64
 Plán stvoření **1**, 17, 20, 73
 vykoupení **1**, 35, 80
 Plastika a M. **3**, 211
 Platan **3**, 71
 Plinius **1**, 160; — **3**, 315
 Plnost času **1**, 353
 Pobožnosti **3**, 105
 Početí z Ducha sv. **1**, 64, 391
 Pod ochranu tvou **3**, 1626
 Poesie mar. **3**, 167, 188
 Pohanstvo **1**, 130, 144, 325, 344; **2**, 367; **3**, 296, 310; viz Cicero, Sokrates, Řím, Řecko atd.
 Pohle **3**, 22
 Pohrdání světem **1**, 329
 Pohřeb J. K. **2**, 363, 375
 Poklad církve **3**, 55
 Pokora **2**, 90; **3**, 280
 M. **1**, 377-9, 391, 400-1, 408; **2**, 68, 82, 178, 298; **3**, 284
 Polární noc v. Noc
 Pomocnice **1**, 91, 120, 176, 377; **2**, 49, 230, 322-4; **3**, 55, 58, 68, 69, 116-7, 306
 křesťanů **1**, 87, 89; **2**, 66, 84; **3**, 159
 Vykupitele **1**, 113; **3**, 12, 472, 137
 Poslušnost **3**, 250
 M. **1**, 329, 389, 399; **2**, 178, 292, 309; **3**, 252
 Poštovní známky M. **3**, 220
 Potamiéna **2**, 253
 Potěšení zarm. v. Těšitelka
 Potopa **1**, 158
 Potuit, decuit... **1**, 2093, 409; **3**, 191
 Pouti **2**, 61, 322; **3**, 171
 M. do Jerus. **2**, 262
 Poutní místa M. 167; viz Bandora, Čenstochov, Fourvière, Guadalupe, Kurseong, Madhu, Marseille, Sose
 Povolání **2**, 277
 Pozdrav andělský **1**, 362
 Požehnaná mezi ž. **1**, 370
 Preuss **1**, 53; **3**, 323
 Proroci **1**, 147
 Prosebnice v. Orod.
 Prostřednice **1**, 177, 183; **2**, 40, 47, 231, 316, 322; **3**, 12, 47, 53, 57, 100; všeobecná **3**, 63
 Protestanté a M. **1**, 16, 129, 153, 370, 388; **2**, 175; **3**, 51, 83, 107, 154, 167; v. Úcta M.
 Protoevangelium **1**, 77, 365
 Prozíravost **3**, 277
 M. **3**, 277
 Prozřetelnost B. **1**, 334, 338; **2**, 206; **3**, 252
 Prudentius **3**, 191
 Prvorozenci **2**, 143
 Předobrazy M. **1**, 158, 266
 Předurčení J. K. **1**, 33
 M. **1**, 15, 47; **3**, 15
 Příbuzenstvo v orientě **2**, 333
 Příčina naší radosti **1**, 175; **2**, 58, 61; **3**, 144, 122-3
 Příklad dobrý v. Vzor špatný **2**, 246
 Přímluvkyně v. Orod.
 Příprava na Vyk. **1**, 169
 Příroda, obrazy z př. **1**, 14, 27, 44, 451, 76, 111-2, 123, 127, 138, 160, 168, 179, 186, 198, 217, 229, 243, 247, 259, 334, 338; **2**, 81, 130, 213, 249, 253, 370, 383; **3**, 44, 81, 164
 a Kristus **1**, 125
 a křesťanství **1**, 125
 a pohanství (židovstvo) **1**, 125
 viz Tvorstvo
 Přiroz. v. Stav
 Přísloví kap. VIII., **1**, 17, 23
 Pulcherie **3**, 25
 Pýcha **2**, 87, 90
 Radecký **3**, 160
 Radost **2**, 58, 67, 298; v. Příčina naší radosti
 a nevěra **2**, 58
 Radosti M. v. Zvěst. Navšt. atd.
 Radulphus Ard. **2**, 346
 Raffael **3**, 207
 Rachmanová **2**, 60, 2902, 324
 Rajka **2**, 250
 Rajská země **1**, 161
 Reimmichel **2**, 322; **3**, 34
 Renesance **3**, 206
 Revoluce **2**, 59, 202
 Ricci **2**, 247
 Richard a S. V. **1**, 201; **2**, 218, 352; **3**, 80
 Rodiče a dítky **2**, 276-8, 287; v. Matka
 Rodina: svatá R. **2**, 201, 282, 294; **3**, 285
 křesťanská **2**, 287, 289
 Rodokmen J. K. a M. **1**, 307
 Rouno Ged. **1**, 164
 Rouen **1**, 234
 Rozdávatelka milostí **1**, 175; **3**, 56, 111, 137; v. Prostř.
 Rozloučení s J. **2**, 308, 356
 Růžena z Viterbu **1**, 321
 Růženec **1**, 93, 374; **2**, 25, 257; **3**, 73, 74, 126, 156
 svátek **3**, 161
 Rýn **1**, 73, 383
 Řád nadpř. v. Stav
 Řády M. (řehole) 177; apoštolské 177, 179; rytířské 178-9; k vykupov. zaj. 177
 Řecko **1**, 341; **3**, 312
 Řeholní povol. **2**, 277-9
 Říjen **3**, 159
 Řím **2**, 63; **3**, 312

- Sába 1, 272
 Sais 2, 238
 Salmanticenses 1, 327
 Sarug Jakub 1, 252, 403; 2, 69
 Savonarola 1, 26
 Scotus v. Duns S.
 Sčítání lidu 2, 108, 410
 Sebeláska 2, 150
 Sebeovládání 3, 299
 Sebezápor M. 3, 301
 Sedullus 2, 165; 3, 192
 Selingová 1, 65, 133; 2, 279; 3, 150
 Serenos 1, 258
 Sergius 3, 139
 Setkání M. s J. 2, 331, 342
 Sevilla 1, 237, 281¹¹
 Seyssel 1, 109
 Scheeben 1, 9, 113, 2174; 2, 198, 221¹, 101; 3, 9, 13, 101
 Schiller 2, 238
 Slena 3, 205, 216
 Simandia 3, 32
 Simeon 2, 156; 3, 258
 Sirach (kap. 24) 1, 23
 Sixtus IV. 1, 278
 V. 1, 396
 Skonání M. 3, 7
 Skotsko 3, 77, 140
 Skotus v. Duns S.
 Skromnost 3, 286
 M. 2, 316; 3, 287
 Skrytý život J. K. 2, 287 nn
 M. 2, 327 nn, 336; 3, 231, 253
 Sládek 1, 122; 2, 111
 Slib M. 1, 326; 3, 273
 Sloup ohnivý 1, 162
 Služebnice Páně 1, 399, 407; 3, 241, 252
 Slunce 2, 399
 Slunečnice 3, 164
 Smír 3, 245
 Smrt ctitelů M. 2, 277, 385; 3, 27, 77, 80-82, 123
 Smrt Páně, datum 2, 415
 Šňatky 1, 339
 Snoubenci 1, 54, 339
 Soběský 1, 89, 182
 Sobota 3, 139
 první v měs. 3, 140
 růženc. 3, 159
 zlaté 3, 159
 Sofronius 3, 193
 Sochy M. 1, 282; 3, 211
 Sokrates 3, 281
 Solná komora 3, 314
 Sose 2, 61
 Sošky M. 3, 213
 Srdce P. 2, 362, 366
 M. 3, 309
 Srovnávací věda náb. 1, 145²
 Stanislav K. 3, 27
 Staň se 1, 399; 3, 226
 Starý Zákon 1, 147
 Stát 2, 276³
 Statečnost 2, 372; 3, 289
 M. 3, 289
 Stav nadpřirozený 1, 30, 213, 393; 3, 38
 přirozený 1, 30
 Stonehenge 1, 341
 Strom života 1, 161
 Stuartovci 2, 159; 3, 292
 Suarez 1, 10, 15, 328, 352; 2, 123, 216
 Suso 2, 371; 3, 142
 Svatá noc 2, 118
 Svatí (úcta) 1, 175²; 3, 51, 57
 Svátky M. 3, 58, 136; v. Zvěstov. atd.
 Svatost M. v. Milostiplná
 Svátosti přijímala M. 1, 222
 Světlo 1, 185; v. liturgii 2, 399
 Syllabus 1, 290
 Sydney 1, 369
 Syrie v. Maron.
 Škapulíř 3, 126
 Španělsko 1, 88, 258, 287; 3, 126, 129, 172
 Štěstí 2, 299
 Tarasius 1, 313
 Tělo M. 1, 201, 303; 3, 10, 14, 19
 Terezie Abd. 3, 41
 Tertulián 1, 98
 Těšitelka sklíčených 1, 155, 175; 3, 71, 293
 Theodor Stud. 3, 38
 Theodot Ancyr. 1, 208, 298
 Theologie 1, 260
 Tilly 2, 238
 Toledo 3, 170
 Tomáš Aq. 1, 38, 263, 276, 337, 355, 401; 2, 225; 3, 288
 Morus 2, 287, 343, 374
 Vill. 1, 49, 354, 379, 402; 2, 24, 153, 216, 239, 241, 420
 Trenkwalder 3, 292
 Touha po Mes. 1, 168, 180
 Tripolis, hraběnka 1, 207; 3, 238
 Trojice nejsv. 1, 382
 Tropické kraje 1, 229
 Trpělivost 3, 295
 M. 3, 296
 Trůn Šalom. 1, 164
 Tvorstvo 1, 121, 125, 198, 226, 305⁴
 Tvůrce v. Tvor., Plán stvoř.
 Tyrolsko 3, 140, 155
Úcta mariánská: 1, 9, 412; 3, 53, 106
 časová 3, 113
 dějiny 2, 77; 3, 124
 děti 3, 150
 dívky v. Mládež
 hyperdulla v. t.
 jinoši v. Mládež
 katakomby 3, 128
 krása 3, 89
 lék 3, 114
 lidové pobož. 3, 130
 zvyky 3, 126
 liturgie 3, 127, 131
 mládež v. t.
 mužové 3, 109
 námitky 2, 82, 331, 339
 nemístná 1, 210
 ochrana 3, 114; v. Mládež, Číst.
 opora křesťanství 2, 32
 pád úcty m. 3, 84, 119
 pravá 2, 338; v. Násled.
 protestantské země kdysi 1, 154, 227-8; 3, 172; viz Prot.
 sociální význam 1, 140, 225, 409; 2, 243, 288, 303; 3, 83, 86
 vliv v. Mládež, Euchar.
 známka pravé církve 3, 87⁵
 vyvolení 3, 80
 viz Chrám, Malíř., Poesie, Umění atd.

- Ujařmení tvorstva **1**, 122
 Umění a křesťanství **3**, 186
 lidské a příroda **1**, 111
 mar. **3**, 125¹, 185
 Umírněnost **3**, 299
 M. 300
 Úmysl čistý **3**, 245
 Unionistické snahy **3**, 92
 Úradky B. **1**, 15, 28
 Urna s mannou **1**, 164
 Útěcha v. Těšit.
 Útočiště hříšníků **1**, 91, 136, 176; **2**, 77; **3**, 59; 72
 Utrpení (s Bohem i bez B.) **1**, 338; **2**, 135, 348, 367; **3**, 289-98
 Uzdravení nemocných **1**, 175, 370; **2**, 49; **3**, 70, 116
 Užívání tvorů **1**, 122, 305⁴

 Vánoce **2**, 112-3, 127
 svátek **2**, 413
 Vděčnost **3**, 261
 M. **2**, 93; **3**, 262
 Vdovství M. **2**, 301
 Vědění M. **1**, 205; **3**, 272²
 Velehrad **3**, 216
 Venantius Fort. **2**, 355
 Vendée **2**, 151, 202; **3**, 193
 Verdaguer **2**, 256; **3**, 79
 Veřejné působení J. v. Maria
 Věž Davidova **1**, 165;
 ze slonoviny **3**, 166
 Vincenc Beauv. **3**, 117
 Paul. **1**, 346
 Víra **3**, 223
 M. **1**, 293, 390, 393, 399; **2**, 55, 179, 196, 262, 295, 316, 351; **3**, 223 nn
 Víra katolická, Mariino msto v ní **1**, 25
 Vítězná Panna **1**, 80
 P. M. **1**, 92; **3**, 54, 161; v. Pom. křesť.
 Vlast **2**, 92, 106
 Vodopády **1**, 217; **2**, 81
 Volba stavu **1**, 339
 Volney **2**, 93
 Vtělení **1**, 31, 33, 37, 42, 393
 Výchova: rodiče **2**, 276 nn; škola **2**, 276³
 Vykoupení **1**, 40, 45, 95, 139, 346
 Mariino **1**, 195
 prvorozenců **2**, 144
 Vyšívání mar. **3**, 217
 Vyšší hodnoty **1**, 225
 Vytrvání **3**, 77, 84, 283¹
 Vyvolení M. **1**, 14, 22, 28, 46
 Vzor **1**, 203; **2**, 245-8; **3**, 318

 Weisshaupt **3**, 74
 Wickel **1**, 359; **2**, 349
 Willam **2**, 116, 309
 Yosemiteké údolí **1**, 198

 Zásliby Srdce P. **3**, 80
 Zásluhy M. **1**, 220, 238; **2**, 83⁶
 Zasnoubení M. **1**, 335; **3**, 253
 svátek **2**, 51
 Zasvěcení M. **1**, 257, 329; **3**, 50, 175
 Zavallo **1**, 377
 Zbožnost v. Nábožnost
 Zdravas Maria v. Ave Královno **3**, 161
 Zdrželivost **3**, 301
 Zeměkoule, místo vtělení **1**, 42
 Zjevení pravd sv. víry **1**, 260
 sv. Jana **1**, 90
 Páně (svátek) **2**, 413
 soukromá **2**, 395
 Zlatotepectví mar. **3**, 218
 Zmrtvýchvstání P. **2**, 386; **3**, 232
 Zpěv mar. **3**, 202
 Zpovědník **1**, 293; **3**, 266
 Zrcadlo spravedlnosti **1**, 198
 Ztráta J. v. Dvanáctil.
 Zvěstování P. M. **1**, 242; **3**, 224, 241, 254, 273, 277, 284, 287
 svátek **2**, 36; **3**, 137
 Zvonění polední **3**, 156
 ranní **3**, 155
 večerní **3**, 154; P. Thurston T. J. 154 dole
 Zvonky **1**, 160

 Žádostivost **1**, 231; **3**, 13
 Žák Frant. **1**, 258; **2**, 356
 Žaltář mar. **3**, 157
 Žebř Jakubův **1**, 162
 Žena **1**, 130; **3**, 310
 blahoslavící M. **2**, 337

OBSAH

Předmluva	5
I. Odchod ze slzavého údolí	7
II. V nebeské slávě	18
III. »Který tebe, Panno, na nebi korunoval...«	28
IV. »Buď matkou mou, Marla...«	34
V. Prostřednice milostí	44
VI. Vše skrze Marlii	53
VII. Matka milosrdenství	65
VIII. Marla a hodina poslední	77
IX. Pusto bez matky	83
X. Dvoji matka	93
XI. Budiž věčně velebena	104
XII. Následuj mne!	118
XIII. »Blahoslavití mne budou všechna pokolení...«	124
XIV. Svaté dny Marliny	135
XV. Měsíc Královny Májové	141
XVI. Zdráva buď, Marla, zdráva buď, Královno	151
XVII. Mariánské oasy	167
XVIII. Ve službách Královny	175
XIX. Marla v poesii	185
XX. Marla v umění výtvarném	204

Ctnosti Mariiny.

Úvodem	222
XXI. Víra, základ všech ctností	223
XXII. Naděje	233
XXIII. Láska, koruna ctností	238
XXIV. Nábožnost	244
XXV. Poslušnost	249
XXVI. Odevzdanost do vůle Boží	254
XXVII. Vděčnost	261
XXVIII. Ctnost andělská, perla mezi ctnostmi	265
XXIX. Moudrost	271
XXX. Opatrnost (prozíravost)	276
XXXI. Pokora; skromnost	280
XXXII. Statečnost	289
XXXIII. Trpělivost	295
XXXIV. Umírněnost (sebeovládání)	299
XXXV. Láska k bližnímu	302
Doslov	310
Opravy a doplňky.	
Abecední rejstřík k celému dílu.	

Imprimi potest.

Pragae, die 7. Martii 1941.

Theophilus Spáčil S. J.,
provincialis.

Ordinariatus AEpp. Pragae.
N. 5230. Die 5. Aprillis 1941.

Nihil obstat.

Joannes Svoboda S. J.,
censor ex officio.

Imprimatur.

Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
Vicarius generalis.

Obrázky z archivu Exerciční knihovny.
Vytiskla knihtiskárna Frant. Bartoš v Přerově.

Od téhož autora vyšlo:

MARIA: I. díl — **María Panna v katolické věrouce.** 424 stran.

II. díl — **Život svaté Panny.** 424 stran.

Objednávky vyřizuje: Redakce Praha II., Ječná 2.

Oba díly pro odběratele III. dílu za sníženou cenu po 17 K, tedy za 34 K.

MARIA: III. díl — objednávky vyřizují: Vydavatelé exerciční knihovny Vyškov, Žerotínova 21.

VE ŠLÉPĚJÍCH NEPOSKVRNĚNÉ.

Modlicí kniha pro inteligenci. 987 stran. Vydala Občanská tiskárna v Brně. Cena 45 K.

EXERCIČNÍ KNIHOVNA:

I. **Ve škole Kristově.** Logika, psychologie a technika exercicí. Rukověť pro exercitátory, informace o ignaciánských exercicích pro inteligenci. 296 stran.

II. **Pod korouhví Kristovou.** Exerciční pravdy upravené a rozvedené pro inteligenci. (S Bohem či bez Boha? — Cíl člověka. — Spása duše. — Hřích a jeho následky. — Návrat k Bohu. — Kristus, světlo světa, Král srdcí atd.) 2. vydání 608 stran. Cena 26 K, váz. 35 K.

III. **Za pravdou Kristovou.** Apologie věčných pravd. (Bůh — duše — mravní zákon — víra — věda a víra — náboženství — křesťanství — církev — svátosti atd.) 672 strany. Cena 28 K, váz. 37 K.

IV. **Poutník.** Exerciční kniha pro věřící lid. (Na začátku pouti: odkud? — Cíl pouti: kam? — Za bludičkami. — Duše s Bohem a bez Boha. — Pastýř a král. — Poutníková hvězda. — Triumf kříže atd.) 416 stran. Cena 20 K, váz. 29 K.

Objednávky vyřizují: Vydavatelé exerciční knihovny — Vyškov, Žerotínova 21.

SBÍRKA HOMILETICKÝCH PŘÍKLADŮ — I. díl. Víra.

Vydalo nakladatelství Velehrad v Olomouci.